VID NIEMENS STRÄNDER

ROMAN

AF

ELIZA ORZESZKO

BEMYNDIGAD ÖFVERSÄTTNING FRÅN POLSKAN

AF

E. WEER

FÖRRA BANDET

STOCKHOLM
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

Stockholm.
tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1897.

Förord till den svenska upplagan.

Eliza Orzeszko har genom de förut utgifna arbetena »Mirtala», »I de djupa dalarna» samt »Två poler» redan blifvit ett för den bildade svenska allmänheten kändt och, man vågar tillägga det, *kärt* författarnamn.

Då härmed en ny bok af denna polska författarinna utgifves i svensk dräkt, bör det således på goda grunder kunna förutsättas, att äfven denna skall vinna allmänhetens lifliga erkännande. Emellertid torde det icke vara ur vägen att på ett ledigt blad i boken förutskicka den upplysningen, att just detta arbete, *Vid Niemens stränder,* har af författarinnans egna landsmän uppfattats och uppskattats såsom det utan jämförelse *yppersta* af alla de, för öfrigt rätt talrika litterära alster, som under årens lopp utgått från hennes hand. »Om *I de djupa dalarna* vore skrifven på ett mera »kändt språk, skulle den räknas för en af världs-»litteraturens allra främsta mästerverk», säger visserligen en fransk litteraturgranskare, som därmed synes benägen att för sin del tillerkänna främsta rummet åt den liffulla skildring, till hvilken förf. hämtat stoffet från de i så många afseenden tillbakaträngda judarnas lif i Lill-Rysslands för den öfriga världen mestadels okända trakter. Men i bredd med detta det yppersta loford, som utländingen lär kunna gifva, kan å andra sidan anföras, hurusom en af Polens egne främste lit-

teraturkännare nämner romanen *Vid Niemens stränder* såsom det af författarinnans arbeten, hvilket i hennes hemland framkallat *en allmän, odelad hänförelse*. Den, som läst »Vid Niemens stränder», säges det också, medför från denna läsning ett sådant intryck af lif och verklighet, att han omedvetet kan tro sig hafva lefvat med bland de människor, som framställas i boken, känner sig hemmastadd ibland dem, deltager i deras bekymmer som i deras glädje och lär sig att med dem älska den säregna om också icke i vanlig mening storslagna natur, i hvilken de framlefva sitt lif.

I den polska tidningspressen, liksom i de litterära tidskrifterna, är det också vanligt, att Eliza Orzeszko företrädesvis nämnes såsom »författarinnan till *Vid Niemens stränder*».

Då detta arbete, som i sin originalupplaga mest af alla bidragit till sin författarinnas popularitet, nu utgifves i en bemyndigad svensk öfversättning, kan man alltså våga uttala den förvissningen, att den svenska öfversättningslitteraturen därmed å nyo ökats med ett verk af obestridt värde.

»Vid Niemens stränder» omfattar *tre* delar, af hvilka de två första inrymmas i det nu föreliggande förra bandet. Det senare bandet, som inrymmer tredje och sista delen, kan påräknas utkomma *före julen* innevarande år och är till omfånget mindre. Senare bandet skall i alla händelser för dem, som redan köpt det förra, icke komma att betinga högre pris än 1 kr. 75 öre.

Stockholm i oktober 1897.

Utgifvaren.

FÖRSTA DELEN.

i sin skrud af blåklint, kamillblomster, timotej och lejontänder. På ömse sidor om vägarna löpte breda bälten af hög, rikblommig kumminört och den ännu högre vilda moroten, knippen af violblommor stucko upp vid trädens fötter, kabbalök och smörblomster lyste som blankt guld mot grönskan, vilda liljor sände ut sina honungsljufva dofter, hela skogar af fjäderlätt darrgräs skälfde för vinden, klibbiga bolmörter stodo styfva och orörliga på sina höga stjälkar och rättfärdigade genom sin trotsiga hållning och sina granna färger folkbenämningen kosacker.

Bortom dessa sträckor af vilda blommor vidtogo sädesfälten. Råg- och hveteaxen voro ännu gröna, men deras ymniga, skälfvande borst bådade ett godt skördeår. Nedanom sädesåkrarna sträckte sig vida, blommande klöfverfält och mellan dem linåkrar, hvilkas blå blommor och ljusa grönska voro en fägnad för ögat. Ännu lägre ned lågo hafre- och kornåkrar, genomskurna af långa sträckor blommande kål, hvilka likt buktande gula floder drogo fram öfver slätten.

En myckenhet folk var i rörelse. Bondkvinnor kommo vandrande i skaror på landsvägarna, i gåsrad på gångstigarna, och deras bjärta hufvuddukar bildade som en grann blomstergirland rundt sädesfälten. Ett sorl af röster steg upp från dessa skaror. Än var det högljudda, skrikande samtal, än grofva eller gälla skrattsalvor, än gråto de små barnen, som kvinnorna buro vid bröstet i bindlar, och än ljödo sånger, hvilkas toner ekot förstärkte och kastade tillbaka från två håll: från skogarna och löfdungarna uppe på kullarna och från Niemens höga, sandiga strandvall, skogklädd äfven den. Det låg fest i luften, och man förstod, att det för landtfolket måste vara den bästa och skönaste stunden på hela söndagen, denna vandring hem från kyrkan i guds solljusa, fria natur.

Vimlet på vägar och stigar hade redan betydligt aftagit, då två kvinnor uppenbarade sig på slätten, ensamma, på långt afstånd från de spridda skaror, som ännu syntes här och där. De kommo från

samma håll som alla andra men hade måhända vikit af från landsvägen och tillbragt någon stund uppe på de skogklädda kullarna. Detta var så mycket mera antagligt, som den ena af dem bar en ofantlig bukett vilda blommor i handen. Den andra hade i stället för blommor en väldig näsduk, som för hvart steg hon tog — och hon tog jättelika sådana — flaxade och for likt en stor fana. På långt håll kunde man endast se, att den ena af de båda kvinnorna hade en blombukett i handen och den andra ett hvitt tygskynke. Kom man närmare, fann man, att bägge voro ett par långt ifrån alldagliga företeelser.

Kvinnan med näsduken var en ovanligt högväxt gestalt, och hon föreföll än längre till följd af sin ytterliga magerhet. Hon var klädd i en gammaldags mantilj med långa, fladdrande flikar samt i en svart kjol så kort, att man såg hela hennes stora, platta fötter, iförda ett par granna, broderade tofflor, samt ofvanom dessa ett godt stycke af de grofva, hemstickade strumporna. Dräkten fulländades af en gammal halmhatt, hvars vida brätten skuggade ett ansikte, som vid första påseendet föreföll gammalt, fult och obehagligt, men som vid närmare granskning ej kunde undgå att väcka ens intresse. Det var ett litet magert, rundlagdt ansikte med mörk, nästan bronsbrun hy, fårad panna, infallna, knotiga kinder och med ett uttryck af bitterhet och skärpa kring de tunna, hopknipna läpparna och i de hvassa, genomträngande ögonen.

De där ögonen utgjorde detta stackars skrumpna ansiktes enda rikedom. En gång i världen hade de kanske utgjort dess enda skönhet, och ännu lyste de, stora och svarta, med en egendomlig, nästan mystisk glans under de täta, mörka ögonbrynen. De bildade en sällsam kontrast till de vissna dragen, som tiden eller oblida öden så skoningslöst härjat.

Hon gick med långa, snabba steg; man kunde se, att hon var van vid att ha brådtom.

Hvad kvinnan med blommorna beträffar, skulle man i första ögonblicket ha haft svårt att afgöra,

hvilken samhällsklass hon tillhörde. Hon var högväxt, ehuru betydligt mindre än sin följeslagerska, och hennes smärta, välformade gestalt var iförd en, visserligen mycket enkel, svart ylleklädning, hvars snitt dock förrådde bekantskap med modejournalen samt en van sömmerskas hand. Hennes raka hållning och fina hy tydde äfven på herremansbarnet. Däremot voro hennes rörelser och åtbörder en smula tvära och kantiga, och hon bar hvarken hatt eller handskar. Helt obekymradt lät hon solen bränna sitt redan starkt brynta ansikte, hvars förnämsta fägring utgjordes af ett par stora, grå ögon och ett par purpurröda läppar. Ett tarfligt bomullsparasoll, som hon lät hvila på axeln, skänkte litet skugga åt hennes hufvud med dess svarta flätor, medan den stora, solbrända hand, som hvilade på parasollkryckan, talade om ett allt annat än träget bruk af handskar. Allt detta förvånade desto mera, som hela hennes hållning och uppsyn förrådde en stolt, högdragen natur.

För att sammanfatta sina intryck skulle man kunna säga, att denna unga flicka, som såg ut att vara ett par och tjugo år, föreföll som en personifikation af sund och kraftig men något för allvarlig kvinnlig skönhet. Öfver detta unga och friska men grubblande och tungsinta ansikte fanns ingenting af det skimmer, som lycka eller resignation sprider öfver en människas drag. För tillfället präglades det dock af den rent fysiska tillfredsställelse, som hvarje människa måste känna, då hon, frisk och fri, står midt i en jublande och sommarfager natur.

Hon gick fort — det var ändå med möda hon höll jämna steg med sin följeslagerska — och betraktade därunder med välbehag, nästan kärleksfullt blombuketten, som hon nyss plockat. Där voro frodiga blåklockor, doftande nejlikor och mandelblommor, späda ormbunkar och grankvistar öfversållade med små röda kottar. All denna vilda grönska utsände en ström af dofter, som hon gång på gång insöp med långa, begärliga andetag. Härvid färgades hennes

bruna kinder af en tillfredsställelsens rodnad, och då samtidigt hennes annars så strängt slutna läppar krusades af ett gladt leende, såg hon med ens helt ljus och ungdomsfrisk ut.

Hon smålog åt en historia, som hennes följeslagerska berättade för henne med grof, hes basstämma och så andfådd, att hon gång på gång måste afbryta sin berättelse.

— Jo, jag försäkrar dig, att det är sant. Just på det här stället, mellan de här kullarna, var det, de dumma bönderna togo mig för koleran... Tror du mig inte? Men jag ger dig mitt hedersord på att det är sant! Du var inte på Korczyn då ännu, du var helt liten, ty det var just vid det laget, då din söta pappa hade den där historien med fransyskan...

Hon afbröt sig tvärt, stannade, hostade så högt, att det hördes öfver hela slätten, snöt sig än högljuddare med näsduken, som hon höll i handen, och mumlade förtretad för sig själf:

— En åsna, det är hvad jag är!

Den unga flickan, hvars uppsyn för ett ögonblick hade mörknat, smålog åter.

— Än se'n! Blif inte ledsen nu, tant! Jag vet mycket väl alltsammans... Det var ju inte i elak afsikt tant sade det... Se så, hur var det nu med koleran?

Och hon började åter gå framåt med lika snabba steg som förut. Den gamla återtog:

— Jo, jag var på väg hem från kyrkan, alldeles som nu, och hade mycket brådtom, ty Emilka var sjuk, och det skulle komma främmande till middagen. Jag sprang allt hvad jag orkade tvärs öfver fälten, som lågo i träde då ännu. Jag kan säga, att jag riktigt flög fram; med ett skutt var jag öfver dikena. Jag var klädd i en grön klädning... jag begagnade kulörta klädningar på den tiden. Min halmhatt hade jag tagit af mig och viftade med den framför ansiktet för att svalka mig... Uf, jag står inte ut!

Hon stannade flämtande och började hosta. Hen-

nes hosta ljöd skrällig och ihålig, som om den kommit ur en sprucken tunna. Hon tycktes emellertid föga fästa sig vid den och återtog genast sin vandring, i det hon berättade vidare:

— Koleran grasserade i landet vid den tiden. Till våra trakter hade den ännu inte kommit, men folk voro fasligt rädda, att den skulle komma. Då nu bönderna fingo se mig flyga fram öfver åkrarna på det där sättet, togo de till att jämra och gråta alldeles erbarmligt. Somliga började springa så fort tygen höllo; andra föllo på knä på vägarna, korsade sig, böjde pannan mot marken och läste sina böner. — Koleran! — skreko de. — Koleran är öfver oss! Och så lång och stor är hon, att hennes hufvud når ända upp till himlen, och en grön klädning har hon på sig, och en förgylld skofvel håller hon i handen. — Skofveln, det var min hatt, förstår du, som glänste i solen... Uf! Jag står inte ut!

Åter tröt henne andedräkten. Hon harklade och snöt sig och gick sedan några ögonblick tyst.

— Nå, hvad hände sedan? — frågade hennes följeslagerska.

— Hvad som hände? Ingenting. Arrendatorn, som också varit i kyrkan den där söndagen, och Bohatyrowiczs, som kände mig se'n gammalt — kände mig mycket väl till och med — försökte förgäfves öfvertyga de dumma bönderna, att det inte var koleran utan bara fröken Marta Korczynska från Korczyn, Benedikt Korczynskis kusin... Det trodde de inte, och de tro det inte än i dag. — Liksom om en människa skulle kunna se ut på det viset! — sade de. — Hon var så lång, att hon räckte ända upp till himlen, hade en grön klädning, flög fram öfver marken och jagade pestvinden framför sig med en förgylld skofvel. — De dumma, dumma människorna! Den mänskliga dumheten, du, Stisia, är som en stor sten: förblir densamma i all evighet. Och ännu större än den mänskliga elakheten är den. Det vet jag bäst, ty jag

om någon har fått sota för min egen dumhet... Uf, jag står inte ut!

Hon fnös, harklade sig och började åter hosta. Med ansiktet begrafdt i sina blommor anmärkte Stisia:

— Men tant hade väl i alla fall inte något ondt af deras dumma prat...

Marta Korczynskas svarta ögon sprutade gnistor.

— Tror du det, du? — snäste hon till. — Det är alltid samma historia! Ingen kan sätta sig in i andra obehag än dem han själf varit ute för. Liksom om jag inte hade något ondt af det! Visserligen åto de inte upp mig, men de sågo snedt på mig och voro rädda för mig. Tror du, det är något nöje att bli tagen för koleran? Jag var inte så gammal på den tiden... Låt mig se: det är tolf år sedan, jag var trettiosju år...

— Alltså är tant fyrtinio nu? — inföll Stisia i litet förvånad ton.

— Du kanske trodde, att jag var sexti? — skrattade Marta hånfullt. — Ja, jag vet nog, att jag ser ut, som om jag vore det, och jag såg inte mycket bättre ut på den tiden, än jag gör nu. Kanske du har reda på hvarför, har du det?

— Ja, jag vet, — svarade den unga flickan allvarsamt.

— Nå, det är bra det, ty då kanske du ställer så till, att du inte också snart kommer att se ut som koleran...

Stisia ryckte på axlarna.

— Hvad skulle jag kunna göra, och hur skulle jag kunna förhindra det?

De försjönko båda i tankar och saktade omedvetet stegen, hvilket den äldre var den första, som märkte.

— Seså, vi krypa ju fram som sniglar! Låt oss raska på! Emilka jämrar sig nog redan öfver att vi ej äro tillbaka och börjar få migrän eller globus...

— Och Terenia, — inföll Stisia, — springer

efter bäfverolja eller bromkalium eller migränstift eller Rigollot...

Hon brast i skratt men blef genast åter allvarsam.

— Tant Emilia är bra beklagansvärd!... Tänk att ständigt vara klen!

Marta runkade på hufvudet.

— Ja, — sade hon, — stackars människa! Men det måtte jag säga, att om man klemade med en mygga, som hon klemar med sin klenhet, så skulle den till slut bli stor som en oxe af bara välmåga.

I detta ögonblick hördes ett buller af vagnshjul strax bakom de gående. Vägen var smal på detta ställe, hvarför de veko af den och fortsatte sin vandring på dikesrenen, längs med en hafreåker. Snart voro de insvepta i ett moln af damm, som dock ej var tätare, än att de kunde urskilja en prydlig faëton, dragen af fyra vackra hästar i blänkande seldon. I vagnen sutto två herrar, som, då de varseblefvo dem, lyfte på hattarna. Den ene lutade sig ut ur åkdonet och ropade, just som vagnen passerade:

— Heliga jungfrur: Marta och Justina, bed för oss!

Martas ögon började gnistra, och svängande sin stora, hvita näsduk skrek hon:

— Jag har redan bedt vår herre, att han skulle täckas ge er en smula vett — men jag kan märka, att han inte gjort det.

En skallande skrattsalva från den bortrullande vagnen blef svaret på detta tillrop. Stisias ansikte fick ett uttryck af motvilja, nästan af afsky.

— Å, — suckade hon, — och jag, som hoppades, att han inte skulle komma i dag!... Jag trodde, att den där herr Rozyc* bjudit honom på middag...

— Å, Kirlo är inte så dum, han, — svarade Marta. — Han föredrog att få skicka hem sina gamla kampar, vräka sig i en annans grannlåtsvagn och så smörja kråset med vår mat... Dubbla förmåner, det!...

* Uttalas *Rousjyts*. *Ö. a.*

Stisias förra, bekymmerslösa stämning hade tydligen flugit sin kos, och hon hade ej längre en blick för sina blommor.

— Jag undrar, — sade hon sakta, — hvad det skall bli för ena upptåg i dag?

Marta gaf henne en forskande blick och genmälde i litet mera lågmäld ton än vanligt:

— Har du bekymmer för din kära far, he? Ja, ja, den där skojaren drifver då jämt upptåg med den gamla narren...

Hon tystnade tvärt och bet sig i läppen.

Man kunde se, att Stisia kände sig pinsamt berörd, men hon svarade dock:

— Tant skall inte vara rädd för att tala ut med mig. Jag har redan länge förstått min fars och min ställning... ack, länge, länge... Men vänja mig vid den kan jag inte, och aldrig, aldrig kommer jag att försona mig med den...

Marta skrattade till.

— Jo, här skall man höra! Undrar just, hvad du tänker ta dig till? Jag tar för gifvet, att du måste finna dig i den, om du inte händelsevis föredrar att gå och dränka dig eller hänga dig. Man är desperat till en början, men sen tar man skeden i vackra hand och finner sig i den lott, som vår herre eller den lede bestämt åt en. Ty att alla människoöden äro vår herres verk, det får mig ingen att tro... Jag har redan biktat min otro i den vägen, och en gång fick jag till och med inte absolution för det; men det är sak samma, jag tror'et inte ändå... Uf, jag står inte ut!

Hon fick en så våldsam hostattack, att tårarna kommo henne i ögonen. Men så snart hon något hämtat sig, återtog hon, seende på följeslagerskan med sina ännu tårade ögon:

— Hör du, Stisia, att du skall vara så fasligt melankolisk af dig! Hvarför gör du inte som andra unga flickor? Drag nytta af din farbrors och tants vänlighet, köp dig vackra kläder, eftersom de vilja be-

tala dem, roa dig, då tillfälle bjuds, gör dig älskvärd för ungherrarna, så kanske du lyckas fånga någon och blir gift! ... Säg, hvarför vill du inte det?

Stisia svarade ej. Hon fortsatte att gå framåt, rak och med snabba steg som förut, men i hennes ögon glänste tårar.

— Jo men, — skrattade Marta kort, — melankolisk, det är hvad du är ... och så stolt som en prinsessa ... Vill gudbevars ingenting ta emot af din farbror, klär dig själf och far din på dina egna fattiga styfrar, spar på skodonen, så att du ibland till och med går barfota, begagnar inte hatt och handskar ...

— Nej, tant, tro inte så! — utbrast Stisia häftigt. — Jag vill hvarken narras eller hyckla ... Det är sant, att jag ständigt grubblar öfver hur våra egna små medel skola räcka åtminstone till kläder åt oss ... Men om jag ibland går barfota, och om jag inte bär hattar eller några andra, dyrbara saker, så är det ... inte bara därför ...

— Nå, hvarför, då? Hvarför? — frågade den gamla fröken.

— Därför, — svarade Stisia med en plötslig, stark rodnad, — därför att jag för länge sedan fått leda vid deras toaletter och nöjen, deras poesi och deras kärlek ... Jag lefver samma slags lif som de, ty jag kan ju inte annat, men där det är mig möjligt att gå min egen väg, så gör jag det, och det anser jag mig ha rätt till ...

Marta betraktade henne länge och genomträngande.

— Och allt det här, — sade hon, — kommer sig af den där historien med Zygmunt Korczynski ... eller hur? Ha, ha, ha, du trodde förstås, du, att de skulle ta emot dig med öppna armar ... Och så ställde de i stället till ett sådant rumor, att unga herrn fann det bekvämast att slå alltsammans ur hågen ... Jo jo, man känner till sådant där. Den mänskliga dumheten, den mänskliga dumheten, kära barn!

Stisia slog ned ögonen och teg.

— Nå, tänker du ännu på den där spelevinkern ibland?... Svider det i hjärtat ännu?

— Nej.

Detta korta svar lät förstå, att den unga flickan ej ville tala om det ämne, som hennes äldre följeslagerska bragt å bane. Hvarje spår af den förra glädtigheten var försvunnet från hennes ansikte. Naturen hade upphört att öfva sin tjuskraft på henne och skänka henne glömska. Hennes stora, grå ögon hade fått ett uttryck af mörk melankoli; kring hennes mun kom ett drag af bitterhet och grämelse, utan tvifvel framkalladt af de dystra minnen, som väckts...

Åter hördes ljudet af vagnshjul på vägen. Men nu var det icke en lätt faëton, som närmade sig, gungande på mjuka fjädrar, utan ett tungt, rasslande arbetsåkdon. Då de båda fröknarna vände sig om, varseblefvo de en lång, smal pinnskrinda, fullassad med hö och dragen af ett par små feta hästar. Ett muntert sorl af röster steg upp ur detta landtliga ekipages innandöme. Om hvarandra i höet sutto en skara unga kvinnor och flickor, tätt som blommorna i en bukett, med hufvuddukarna nedhasade på ryggen och håret fladdrande om ansiktet. Allesammans pratade på en gång, skrattade och kifvades, allt under det vagnens skakningar kommo dem att flyga och fara åt alla håll.

I denna lefvande blomsterträdgård var det så trångt, att ingen sittplats blifvit kvar för körsvennen. Han stod upprätt på yttersta kanten af vagnen, och man skulle nästan kunnat tro, att han ej intagit denna plats af nödtvång utan för att framstå i så fördelaktig dager som möjligt för sina följeslagerskor. Han var en högväxt, tretti års man med en gestalt så smidig och böjlig, att vagnens slingringar och stötar ej ett ögonblick rubbade hans jämvikt. Mot hans bruna ansiktsfärg afstucko skarpt ett par yfviga, guldgula mustascher och det ljusa håret, som föll ned på kragen af hans korta, grå blus, prydd med gröna bårder. Utan att vända sig om mot flickorna bakom honom

svarade han muntert på deras frågor och tillrop, och stundom blandade sig hans grofva karlskratt med deras fnittrande diskanter.

Marta och Stisia stannade vid vägkanten, i skuggan af en pil, hvars maskliknande gröna blommor snart hade öfversållat deras hufvuden och axlar. Marta svängde sin hvita näsduk till en hälsning åt de kommande och ropade med en för henne ovanligt blid stämma:

— God afton, herr Bohatyrowicz, god afton!

Körsvennen tog hastigt af sig mössan, blottande en slät, hvit panna.

— God afton, — svarade han.

— God afton, — ropade de unga flickorna i korus.

— Hvarifrån har ni fått så mycket flickor, herr Jan? — ropade den gamla fröken.

— Jag har plockat upp dem på vägen, — svarade den tillfrågade, i det han saktade hästarna, men utan att stanna.

En af flickorna, måhända den djärfvaste, stack fram hufvudet mellan spjälorna på vagnen och ropade:

— Vi gingo till fots, fröken, och då kom han åkande och började jaga oss framför sig på landsvägen, och så befallde vi honom att ta' upp oss i vagnen...

— Åhå, befallde! — skämtade Marta.

— Ja visst! — bekräftade flickan i vagnen. — Det måtte väl inte vara annat än som det ska' vara!

Nu var vagnen midt framför de två under pilen. Körsvennen lyfte för andra gången på mössan, och från sin höjd sände han Stisia en hastig blick. Dock var den nog lång, för att man skulle kunna se, att hans ögon voro blå som turkoser, och att i samma nu någonting flammade till i dem. Men i nästa sekund satte han åter mössan på hufvudet, vände ansiktet utåt vägen och manade på hästarna.

Stisia tog ett hastigt språng upp på landsvägen, och med ett muntert småleende på läpparna och en åtbörd, som kanske skulle ha förefallit en estetiker

disgraciös, kastade hon hela sin blombukett upp till flickskaran i vagnen. Det blef ett lif och ett skratt där uppe i höet, man kappades om att samla upp de kringflygande blommorna, och några ropade:

— Tackar, fröken, tackar!

Men körsvennen såg sig ej om och frågade ej efter anledningen till det plötsliga oväsendet. Han hade försjunkit i så djupa tankar, att hufvudet, som han förut hållit högt, nu sjunkit ned mot bröstet.

De två kvinnorna fortsatte sin vandring. Marta var den, som först började tala:

— Den där Janek Bohatyrowicz har växt upp till en vacker och ståtlig pojke... Jag minns honom som liten parfvel... jag kände hela den där familjen mycket väl förr i världen... mycket, mycket väl...

Hon tycktes bli helt tankfull, och hon talade med lägre stämma än vanligt.

— Det var en tid, ser du, fastän den varade inte länge, som de där Bohatyrowiczs umgingos på herrgården och sutto till bords med oss, precis som andra herrar... Det var just denne Janeks far, Jerzy, och hans farbror, Anzelm Bohatyrowicz, som nu för tiden lär vara sjuklig och hypokondrisk af sig... Men ack, en sådan ståtlig och präktig karl han var på sin tid ... patriot, svärmare!.. Jag minns, hur jag ibland brukade sätta mig vid pianot och spela, och Anzelm ställde sig bakom mig och sjöng... Så stor var då förtroligheten mellan herrgården och den lilla adelsgården.

Hon talade allt långsammare, vaggande på hufvudet och med de mörka ögonen oafvändt fästa på en fjärran punkt i rymden. Då ljöd plötsligt från den långsamt bortrullande vagnen en klar och stark manlig stämma, som för fulla lungor sjöng den gamla visan:

»På kullen, på kullen vandrar min vän,
jag nere i dalen grå.
Rosor, rosor plockar min vän,
jag plockar tistel och strå.»

Med tindrande ögon och ett småleende på läpparna lyssnade Stisia till sången, hvars nästa strof, lika vemodigt klagande, klingade ut öfver slätten:

»På vägen, på vägen vandrar min vän,
jag ibland buskar och snår.
Med vatten, med vatten tvår sig min vän,
jag mig med tårar tvår».

— Sannerligen! — utbrast plötsligt Marta med sin djupaste bas — just den där visan brukade Anzelm och jag sjunga tillsammans förr!

Vagnen var redan långt borta, men ännu kunde man höra körsvennens starka stämma, som sjöng:

»En jungfru, en jungfru fin är min vän,
bor i den höga borg.
Men fattige munken lik är jag,
döljer som han min sorg.»

— Asch! — fräste Marta. — I visan står »blir» och inte »är». Hvarför sjunger han »är», den token, och fördärfvar en gammal visa?

Stisia hörde ej hennes anmärkning. Det hade kommit en fuktig glans öfver hennes ögon.

— En sådan härlig röst! — hviskade hon.

— Ja, — svarade Marta, — den är inte ful. De ha för resten i allmänhet haft vackra röster i den där familjen och varit ena riktiga sångare. Anzelm brukade tralla och sjunga hela dagen om, han, förr i världen.

Långt, långt bortifrån nådde dem ännu en sista strof:

»Och när hädan, hädan vi vandra en gång,
så hör vår endaste önskan:
i guldpränt, i guldpränt månde det stå
en inskrift på stenen bland grönskan».

Den gamla fröken blef plötsligt stående midt på vägen, och med blicken fäst på Stisia frågade hon med en egendomligt osäker röst:

— Nå, känner du till slutet på den där visan? Nej, naturligtvis inte. Ingen sjunger den nu för tiden ... utom de...

Hon lade armarna i kors öfver bröstet och deklamerade med hes basröst:

»Och hvem som då kommer, hvem som då kommer,
läser på griften de orden:
ett älskande par, ett älskande par
hvilar här sällt under jorden.»

— Så låter slutet, — fortsatte hon och återtog sedan sin vandring med än längre steg än förut, energiskt svängande sin stora näsduk.

Under tiden rullade skrindan med sitt lass flickor in i byn, hvars grå hus och gröna trädgårdar sträckte sig längs den höga strandvallen. Och nedanför denna flöt Niemen, speglande himmelens blå och den mörka skogen i sina vågor.

II.

På den vidsträckta gräsplanen framför Korczyns herrgård växte stora, tjockstammiga lönnar, omgifna af dungar af fläder-, jasmin- och rosenbuskar. Rundt det gamla, en gång mycket präktiga staketet stodo höga popplar och lummiga kastanjer och lindar, bildande en tät mur af grönska kring byggnaderna på gården. Ofvanför två sammanlöpande vägar, vid öfversta ändan af gräsplanen, reste sig en låg, orappad träbyggnad med en stor förstuguveranda, en lång rad af fönster i halft gotisk stil och väggarna täckta af klängväxter. På verandan voro placerade järnsoffor, bord och stolar, skuggade af oleandrar i stora träkrukor. Midt emot ekonomibyggnaderna, på andra sidan staketet, utbredde sig en lummig, grönskande trädgård, som, att döma efter de stora, knotiga träden i dess alléer, måtte ha varit mycket gammal. Mellan trädstammarna i ena ändan af trädgården skymtade man Niemens höga strand, som i solskenet lyste guldgul, och från ett par ställen på gården såg man själfva floden, som i en båge slingrade sig längs det mörka skogsbrynet.

Det var ingen stor herrgård, detta, det var en af dessa gamla adelsgårdar, där fordom ansenliga rikedomar funnits hopade, där gäster aldrig saknats, och glädje och gamman ofta stått högt i tak. Hur lifvet nu flöt fram här, var ej godt för en främling att säga, men så mycket såg man vid första ögonkastet, att allt gjordes för att vidmakthålla den gamla gården och hindra den från att förfalla. Staketspjälor, som ruttnat

eller brutits af, voro ersatta af nya. På några af ekonomibyggnaderna voro taken omlagda och väggarna lappade med nya bräder. Det gamla corps de logis'et var en smula lutande och sjönk tydligen för hvart år allt djupare ned i jorden, men med sitt spåntak och sina klara fönsterrutor såg det alls icke ut som någon ruin. Dyrbara och sällsynta blommor växte här icke men lika litet något ogräs, och de gamla träden och buskväxterna sågo helt friska och kraftiga ut. Tack vare den prydlighet, ordning och snygghet, som utmärkte allt, gjorde hela gården ett intryck af välstånd, nästan af storståtlighet. Dessutom hvilade det någonting poetiskt öfver denna gamla adelsgård med sina egendomliga gotiska fönster och sin rika grönska. Ofrivilligt flögo tankarna tillbaka till dem, som planterat dessa jättelika träd och lefvat i detta sekelgamla hus, man tyckte sig förnimma bruset af tidens flod, som i hundra år och mera dragit fram däröfver, än stilla, än upprörd och skummande, men städse obevekligt sopande med sig människornas fröjder, sorger och synder.

Husets inre hade samma prägel af förgången rikedom som dess yttre, och man skönjde också här ständiga och outtröttliga bemödanden att bevara och vidmakthålla. Väggarna i den låga men rymliga och ljusa förstugan voro dekorerade med väldiga hjort- och älghorn, och mellan dessa hängde torkade kransar af olika sädesslag. Midt emot förstugudörren var en smal trappa, som ledde upp till öfre våningen, och hvars nötta trappsteg buro spår af dyrbar polityr. Från förstugan förde en dörr in till den rymliga matsalen och en annan in i salongen, ett stort rum med fyra fönster.

Möblerna i båda dessa rum voro efter allt att döma minst sina trettio år gamla och hade säkerligen kostat vackra summor som nya. Nu voro de på flerfaldiga ställen lappade och lagade af någon byhandtverkares oförfarna hand, och det helt visst dyrbara tyg, hvarmed de ursprungligen varit klädda, hade er-

satts af ett helt billigt och vanligt. Tapeterna, som nog i likhet med möblerna en gång varit både vackra och dyrbara, voro nu blekta och lappade. Ännu lyste dock förgyllda buketter och arabesker med något af sin forna glans.

För öfrigt voro väggarna till större delen täckta med goda kopior af ryktbara taflor samt med en del familjeporträtt i tunga, gammalmodiga ramar med afnött förgyllning. Golfven voro bonade, de låga taken voro bländhvita, de tunga, gammaldags dörrarna försedda med låsvred af blänkande brons, sofforna med rena fastän litet urblekta öfverdrag. I ett hörn af salongen stod ett vackert piano, vid fönstren några smakfullt ordnade blomstergrupper. Allt bar vittne om en vårdande hand, hvars oaflåtliga sträfvan var riktad på att hejda eller kanske helt och hållet hindra den långsamma förstörelseprocess, som hotade att förvandla gammal rikedom till armod.

I rummet närmast salongen var ett sällskap på fyra personer samladt. Detta rum skulle närmast kunna kallas för en boudoar. Allt var här mjukt, bekvämt, komfortabelt och, i motsats till huset i öfrigt, ännu tämligen nytt. Atenienner och etagerer voro fullsatta med små eleganta prydnadssaker, på borden lågo böcker, på toalettbordet, hvars spegel var draperad med en slöja af hvitt musslin, stod en rad af kristallflaskor och toalettaskar. Möblerna voro klädda med högrödt tyg, hvilket gaf hela rummet ett gladt och ljust utseende.

Detta intryck förtogs emellertid till stor del af den atmosfer, som rådde här inne. Alla fönster och dörrar voro omsorgsfullt stängda, och luften kändes kvaf och mättad af medikamentsångor och parfym.

På en röd schäslong i ett hörn af rummet halflåg en medelålders dam, klädd i svart sammet, med en spenslig men välbildad och graciös gestalt och med ett ansikte, som säkert en gång varit fulländadt vackert och ännu bevarade spår af sin forna skönhet.

Ehuru damen såg ut att vara närmare fyrtio år, hade hon dock ej ett grått strå i sitt rika, svarta hår,

och ehuru gestalt och ansiktshy talade om en hög grad af sjuklighet, voro dock hennes läppar friska och röda som en ung flickas. Hennes små, nästan genomskinligt tunna händer med rosenfärgade naglar hvilade slappt i knäet, utom när hon talade, då hon beledsagade sina ord med små, långsamma gester, som angåfvo en okuflig motvilja för hvarje kroppslig eller själslig ansträngning.

Denna dam var fru Emilia Korczynska, sedan några och tjugo år maka till Benedikt Korczynski, ägaren af denna efter fäder och förfäder ärfda gård.

Midt emot husets fru satt ett annat medelålders fruntimmer, som, då man närmare betraktade henne, befanns äga många likheter med fru Korczynska. Hon tycktes så att säga tillhöra samma kategori af människor. Något yngre än fru Korczynska men utan några spår af förgången skönhet, tvärt om ful, hade hon en lika spenslig gestalt och en lika mild och lidande uppsyn; hennes röst var lika matt och sorgsen och hennes åtbörder lika trötta och långsamma. Men då fru Korczynska bar en elegant, dyrbar toalett, var den andras klädsel i högsta grad enkel och anspråkslös.

Uppenbarligen hade hon tandvärk, ty hon bar en tunn, tämligen smutsig battistnäsduk knuten om ena kindbenet. Fick man döma efter uttrycket i det lilla runda, vissna ansikte, som tittade fram ur denna ram, voro hennes plågor dock långt ifrån af värsta slag. Med ett strålande uttryck i sina blå ögon och ett honungsljuft leende på läpparna vände hon sig än mot den ene, än mot den andre af de två herrar, som sutto på hvar sin sida om henne. Det var mera än intresse hon visade, det var med andakt, med hänryckning hon lyssnade till dem, interfolierande deras tal med små halfhöga utrop.

Och dock vände sig ingendera af de båda herrarne direkt till henne eller ens såg på henne. De hade nyss kommit, och alla deras bemödanden tycktes gå ut på att roa och underhålla husets härskarinna, som

också föreföll mycket glad öfver deras besök. Särskildt den ene gjorde allt för att förströ henne och fick sin belöning härför i de långa, varma blickar hon gaf honom. Hans yttre hade dock ingenting anslående. Boleslaw Kirlo var en medellång, elegant klädd man med kalt hufvud, ett långt, knotigt ansikte, små, lysande ögon, hvass näsa och glattrakade kinder och läppar. Men öfver detta fula ansikte hvilade ett uttryck af oförbrännelig godlynthet. Med leende läppar och muntert tindrande ögon berättade han, att han och vännen Rozyc mött två gratier på vägen till Korczyn. Läggande särskildt eftertryck på detta mytologiska uttryck ropade han gapskrattande:

— Två gratier, på min heder var det inte två gratier!... Nåja, den ena var då förstås både gammal och ful, men den andra... aah! en veritabel gratie, eller hur, Rozyc? Fin växt, bruna kinder, små söta händer... ja, ja, litet bruna de också... ty hon bar inte handskar.

— Såå, er gratie uppträdde utan handskar! — inföll fru Emilia sakta.

— Och utan hatt, — tillfogade Kirlo.

— Utan hatt? Hur kan man!... — utropade damen med den ombundna kinden fnittrande.

Kirlo skrattade, och hans små ögon glittrade.

— Rozyc, jag tar er till vittne... Var hon inte söt, förtjusande, bedårande?

Den tilltalade gaf intet svar. Ljuset från fönstret föll så, att hans ansikte kom helt och hållet i skuggan, och man såg endast en lång, smärt, elegant klädd gestalt, ett mörkhårigt hufvud och ett par blänkande pincenezglas. Efter utbytandet af de första hälsningarna hade han ej yttrat ett ord, hvilket dock möjligen kom sig däraf, att Kirlo, som pratade oafbrutet och så godt som ensam, ej lämnat honom tillfälle därtill.

Fru Emilia sporde intresseradt, hvilka de där gratierna voro, som de mött; särskildt hon — utan hatt och handskar.

— Det var bestämdt någon flicka från byn...

Ni finner alltid ett sådant nöje i att mystifiera folk, herr Boleslaw.

— Usch ja, — utropade damen med den ombundna kinden kokett, — ni försöker alltid mystifiera oss, herr Boleslaw. Ni vill bara göra oss nyfikna!

— Visst inte, jag bedyrar på min heder, detta är inte alls någon mystifikation, — försvarade sig Kirlo under gester fulla af komiskt patos. — Det var visst ingen flicka från byn... det var en fin ung dam... af god familj, från ett förnämt hus, med god uppfostran...

— En ung dam af god familj och med uppfostran, — utbrast fru Korczynska med för henne ovanlig liflighet, — till fots på landsvägen, utan hatt... det är inte möjligt...

— Det är inte möjligt... ni skämtar, — upprepade den trogna eftersägerskan.

— Nå, men om jag talar om hvad hon heter, hvad säga damerna då? — frågade Kirlo med skälmsk högtidlighet.

— Jag tror det inte, — upprepade fru Emilia än en gång.

— Det är inte möjligt, det är inte möjligt, — fnittrade den lilla damen med den ombundna kinden.

— Och om jag nu säger namnet, — skämtade Kirlo, — hvad får jag då? Någon belöning vill jag ha, annars säger jag det inte. Hvad får jag, mina damer, hvad får jag? Kanske en kyss af fröken Teresa? Säg, fröken Teresa! Ja eller nej! Om ni ger mig en kyss, säger jag det, men annars inte.

Den elegante herrn borta i halfskymningen gjorde en åtbörd af förvåning och afsmak. Husets fru, som tycktes vara van vid sin gästs skämtsamhet och äfven finna nöje däri, lät höra ett litet halfkväfdt skratt. Men ingenting skulle kunna förliknas vid den verkan, Kirlos förslag utöfvade på den person, som det var ställdt till. Det lilla vissna ansiktet inom ramen af den smutsiga näsduken färgades af en karmosinröd rodnad. De oskuldsfulla blå ögonen fingo ett uttryck

af på en gång förskräckelse och förtjusning, och deras ägarinna lutade sig tillbaka i stolen, sträckte afvärjande ut händerna, och stammande, rodnande och förvirrad mumlade hon med bortvändt ansikte:

— Men, herr Kirlo... hur kan ni... hvad är det ni säger... ni skämtar jämt...

Men Kirlo tycktes beredd att öfvergå från ord till handling. Han gjorde en åtbörd som för att slå armen om hennes lif, och med ett halft godmodigt, halft elakt småleende närmade han sitt stora, glattrakade ansikte till hennes.

Fröken Teresa satte upp sina små magra händer som en sköld och ropade i förskrämd ton men med ett förunderligt honungsljuft uttryck i ögonen:

— O, min gud! Hvad tänker ni på?

Fru Korczynska reste sig upp från sin halfliggande ställning och utbrast litet tillrättavisande:

— Herr Boleslaw, bråka inte med Teresa på det där sättet! Hon har tandvärk i dag.

Kirlo rätade på sig.

— Ni har rätt, — sade han med en min af högtidligt allvar, — ni har rätt. En kyss af en kvinna, som har tandvärk, är ingenting eftersträfvansvärdt... äfven om man annars skulle stå efter den aldrig så. Jag ser, att jag får lof att tillfredsställa damernas nyfikenhet utan vedergällning. Sådan är en stackares lott här i lifvet... aldrig att ens godhet belönas... Men, — utropade han plötsligt i en ton af komisk förtviflan, vänd till husets fru, — ni kan väl åtminstone låta mig kyssa er lilla hand!

— Nåja, se här, — och fru Emilia räckte honom småleende sin hand. — Men säg nu, hvad hon hette, er gratie...

Kirlo lade den framsträckta handen, som verkligen var ytterst välformad och liten, i sin stora, knotiga och betraktade den några ögonblick med samma min, hvarmed gourmanden betraktar en läckerbit på sin tallrik.

— Förtjusande lilla söta hand! — sade han pa-

tetiskt och förde den därpå till sina läppar med en blandning af vördnad, galanteri och... ännu något tredje, som jagade upp en svag rodnad på fru Emilias kinder. Hon drog hastigt undan handen och påminde honom småleende om att han nu var skyldig att säga gratiens namn.

— Det var, — började Kirlo i högtrafvande ton och djupt dragande efter andan, — det var herr Benedikt Korczynskis kusindotter, fröken Justina Orzelska.

Ett lätt utrop från de båda damerna följde på denna förklaring. En manlig stämma inföll:

— Den unga damen, som vi mötte på hitvägen, bor alltså här... är en nära släkting till herrskapet?

Fru Korczynska förde handen till pannan. Måhända plågades hon af hufvudvärk, men artig och blid som alltid skyndade hon att besvara gästens fråga:

— Ja, Stisia är släkt till oss på min mans sida; hon är dotter till en hans kvinnliga kusin. Hennes far, herr Orzelski, hade olyckan att förlora nästan hela sin förmögenhet och blef kort därefter änkling. Sedan dess bo båda hos oss. Då Stisia kom till oss, var hon fjorton år, och vid den åldern har man redan hunnit få vanor och böjelser, som det är svårt för andra att få bukt med... Hon är för öfrigt en mycket präktig flicka, verkligen en mycket präktig flicka... men *så* originell, *så* originell... Jag kan inte ens förstå, hur hon blifvit sådan... Hon vill aldrig göra som andra.

— En vacker flicka! — inföll den elegante herrn, hvars pincenezglas blänkte i halfdunklet.

— Åhå, — utropade Kirlo, — ser ni, mina damer, hvilket intryck hon gjort! Och ändå såg han henne bara ett ögonblick, i förbifarten.

— Stisia har en vacker figur, — inföll fröken Teresa. — Den har jag alltid afundats henne...

De blänkande pincenezglasen riktades mot den talande.

— Jag vet inte... — började gästen i litet tvekande ton.

— Teresa, — skyndade sig fru Korczynska att infalla, — jag har visst inte ännu presenterat vår nya granne för dig... Då han var här för första gången, låg du sjuk i migrän eller fluss. Herr Teofil Rozyc, fröken Teresa Plinska, min sällskapsdam, förut lärarinna för min dotter... Det är ju endast andra gången, jag har nöjet att se er hos oss, herr Rozyc?

— Ja, min fru, — svarade den tillfrågade med en artig bugning, — och jag lyckönskar mig till att i denna ödsliga trakt ha träffat på ett hem sådant som ert. Det har jag att tacka herr Kirlo för, det är han, som visat mig vägen hit...

— Herr Kirlo är vår närmaste granne och vår bästa och trognaste vän.

— Bara skada att så få uppskatta mina förträffliga egenskaper!

— Hos oss åtminstone blir ni till fullo uppskattad.

Kirlo bugade sig erkännsamt.

— Men ack, tyvärr inte af alla familjens medlemmar!

— Jo, af alla, naturligtvis! Hvem skulle inte...

— Fröken Marta till exempel uppskattar mig inte, — klagade Kirlo med låtsad bedröfvelse.

— Ack, Marta... Hon har blifvit så bitter och frånstötande med åren.

— Fröken Stisia...

Bah, Stisia, hon har sitt hufvud för sig... hon är så full af griller...

— Min nådigas man...

— Min man har ständigt brådtom och är så osällskaplig, tänker bara på sitt landtbruk och sina affärer.

Hon reste sig upp och vände sig till Teresa Plinska, som satt försjunken i hänryckt åskådan af den blänkande binokeln och dess ägare borta i halfskymningen.

— Teresa, gif mig litet vatten och en smula brom, jag känner, att min globus håller på att komma.

Teresa ilade bort till toaletten och var inom ett ögonblick tillbaka med det begärda. Fru Korczynska fattade med oändlig grace vattenglaset i ena handen och kapslarna med brompulver i den andra. Därvid yttrade hon liksom förklarande till den nye grannen:

— *Globus hystericus*... Jag är ytterst plågad däraf... särskildt då jag af någon anledning blir upprörd eller ledsen.

Hon förde vattenglas och pulver till sina läppar, och det var lika mycken grace, hon utvecklade vid intagandet af sina medikamenter, som en dansös, då hon ställer sig i en kokett posityr. Likväl kunde man se, att hon hade verkliga plågor, ty hon förde oupphörligt handen upp till bröst och strupe.

— Skulle inte litet frisk luft göra er godt? — undrade Rozyc deltagande. — Kanske jag får lof att öppna fönstret?

— O nej, nej, — utropade fru Korczynska helt förskräckt. — Jag är så rädd för blåst, drag och solsken... Af blåsten får jag svindel, af drag nevralgi, af solen migrän... Terenia, gif mig min vinaigre, så är du snäll!

Kirlo lutade sig djupt öfver henne och hviskade med ett ömt tonfall:

— Hur är det? Är det inte något bättre? Kanske anfallet redan är öfver?

Teresa, som nu kom med vinaigreflaskan, lutade sig också ned öfver henne.

— Migränen nu igen, eller hur? Ack ja, jag börjar också på att få ondt i hufvudet...

Fru Emilia fuktade sina tinningar med vinaigren och hviskade därunder sakta:

— Den Marta, som inte kommer tillbaka från kyrkan, du, Terenia! Jag är så orolig för middagen... Gå och hör efter, om de börjat duka bordet än. Hvarför kommer inte Marta?

Med en fjortonårings liflighet skyndade Teresa

mot dörren, då i detsamma denna slogs upp på vid gafvel och ännu en person trädde in i kabinettet. Det var en högväxt, axelbred man med gråsprängdt hår, långa, nedhängande mustascher, solbrändt ansikte, fårad panna och stora, mörka ögon, i hvilka man vid första anblicken endast läste bekymmer och melankoli.

Bägge gästerna reste sig hastigt för att hälsa på värden i huset, herr Benedikt Korczynski, som kyligt bugade sig för Kirlo och litet mera förekommande för Rozyc, hvars smala, hvita, silkeslena hand alldeles försvann i godsägarens stora och grofva.

Ljuset från fönstret föll nu klart på den elegante främlingen. Det var en ännu ung man med ett aristokratiskt men tärdt och lidande utseende. Han var högväxt och till ytterlighet mager, anletsdragen voro fina och regelbundna men förvredos oupphörligt af nervösa ryckningar, håret var lätt friseradt, troligen för att dölja en begynnande skallighet. Man behöfde blott kasta en blick på honom för att se, att han var en man af värld — och en man med bruten hälsa och förstördt nervsystem. Där han stod bredvid den kraftfulle, axelbrede, solbrynte värden, utgjorde han en sådan kontrast till denne, som om han varit en människa från en annan planet. Endast ett drag hade de gemensamt: båda föreföllo sorgsna.

Korczynski slog sig ned vid fönstret, och i det han tvinnade sin långa mustasch, sade han vänd till hustrun:

— Och barnen, som inte komma! De borde ha varit här för en timme sedan.

— Jag börjar också bli orolig... Det är säkert därför, jag fått ett anfall af min migrän, — sade fru Emilia, hvarpå hon med matt röst berättade den främmande gästen, att de väntade hem barnen öfver sommarlofvet — sonen, som gick igenom ett landtbruksinstitut, och dottern, som var i pension i Warszawa.

Hon berättade vidare, att sonen, Witold, alltid varit så intresserad af landtbruk, något som han tro-

ligen ärft efter fadern, och att hon skickat dottern, Leonia, i pension, emedan hon med sin svaga hälsa ej kunnat åtaga sig att leda hennes uppfostran i hemmet. För öfrigt var Leonia endast ett barn ännu, knappa femton år...

Kirlo, som kände till allt detta sedan gammalt, försökte öppna ett samtal med herrn i huset. Gnuggande sina knotiga händer började han med ett inställsamt leende:

— Och ni är i full verksamhet i dag på söndagen också, herr Benedikt...

— Ja, — svarade Korczynski, i det han vred sina mustascher och dystert stirrade på den motsatta väggen, — för oss landtbrukare ges inga hvilodagar. Tvärt om, när statkarlar och drängar hvila, så blir det husbonden, som får se till att boskapen inte svälter, och att allt är som det bör.

Svaret var ej ohöfligt, men tonen, hvari det uttalades, var kärf och likgiltig.

— Nå, — började Kirlo å nyo, — skörden artar sig ju att bli god i år.

— Det tycks så, — svarade Korczynski. — Hur det är på andra ställen, vet jag inte, ty jag har ej varit hemifrån på månader, men mina fält stå vackra. Går nu bara inbärgningen väl...

— Så komma tusenlappar regnande ned öfver detta härliga Korczyn! — utropade Kirlo, som uppmuntrad af svaret vågade ett försök att skämta litet.

Korczynski lyfte på hufvudet och såg med ett hånfullt uttryck i sina dystra ögon på grannen, som spådde honom ett regn af »tusenlappar».

— Nå, än sädesprisen? — sade han. — Har er hustru händelsevis talat om för er, hur sädesprisen ställde sig förra året och säkert också komma att bli i år?

Kirlo blef förlägen men endast för ett kort ögonblick.

— Nej, på min heder! — ropade han skrattande. — Hustru min är en så styrande kvinna, jag får inte

blanda mig i något... Men hon vill så ha det och gärna för mig!... Det finns ju inte arbete för två på den där eländiga lilla gården. Endera hon eller jag... Och eftersom hon vill...

Korczynski smålog och vände bort hufvudet, hvarvid en stark doft af vinaigre, poudre de riz och resedaparfym i förening slog honom till mötes från hustruns toalettbord. Han utbrast:

— Kan man inte öppna ett fönster? Här är en förskräcklig luft.

— O nej! — svarade fru Emilia mildt. — Du vet, att jag inte tål vid att ha öppna fönster.

— Dumheter! — sade Korczynski. — Man måste bli sjuk, när man vistas i en sådan här atmosfer.

Hans blida, artiga fru blef blossande röd. Hon blygdes öfver att mannen i en främmandes närvaro skulle visa sig så taktlös och obelefvad. Hon slog ned ögonen, förde handen upp till bröst och strupe och teg.

Äfven alla de andra sutto några ögonblick tysta, och stämningen hotade att bli tryckt. Värdinnan hade matt sjunkit tillbaka på schäslongen, och Kirlo skyndade sig att skjuta en kudde under hennes hufvud. Korczynski snodde sin långa mustasch om det grofva pekfingret; Rozycs pincenezglas blänkte i halfskymningen.

Men plötsligt afbröts den allmänna tystnaden af ett plaskande ljud, som kom någonstädes nedifrån och åtföljdes af några långt utdragna rop. Korczynski och Rozyc blickade samtidigt ut genom fönstret. Bakom lönnarna på gården skimrade Niemen fram, och på dess blåa böljor gungade en rad pråmar. I fören på hvarje pråm stod en båtkarl i skjortärmarna och stakade fram farkosten med en grof stör, som för hvar gång den sänktes i vattnet kom en kaskad af glittrande vattendroppar att yra upp i luften. Karlarne ropade an hvarandra med långa hojtanden, som studsade tillbaka mot den mörka furuskogen och genljödo vida omkring.

På den högra strandvallen på motsatta sidan af floden syntes spridda människoskaror komma vandrande. Tätt öfver vattenbrynet susade fisktärnor, spanande efter rof; en fiskarbåt gled snabbt fram mellan pråmarna, i trädtopparna kvittrade steglitsor och gultrastar. Hela naturen låg härligt skön i sin sommarskrud.

— Det är ett vackert ställe, — sade Rozyc tankfullt.

Korczynski pekade på männen i pråmarna.

— De få heller inte fira helg... — sade han.

Rozyc tog af sig pincenezen och strök sig öfver pannan med sin långa, smala hand.

— I mitt tycke, — svarade han, — är hvarje dag en helgdag för dem. De äro friska, starka, och hurudant deras lif än är... så vilja de dock lefva.

— Kanske ni har rätt, — gemälde Korczynski efter några ögonblicks tystnad. — Arbete är ingen olycka. Alltsammans beror blott på hvar man arbetar, och hvilka frukter man skördar. Om man vid hvart steg man tar stöter hufvudet mot en vägg och vet, att allt hvad man företar sig... måste gå på tok...

Han gjorde en gest med handen och tystnade. Rozyc betraktade honom intresseradt med sina lidande men intelligenta ögon.

— Hvad är det ni syftar på? — frågade han.

Korczynski gaf sin gäst en djup, genomträngande blick.

— Anser ni... — började han men tvekade, hur han skulle fortsätta. En känsla af skygghet tycktes bemäktiga sig denne jättelike, kraftfulle man. — Anser ni, — började han å nyo, — att i sådana tider, som det nu är, till och med de ibland oss, som inte förslösa sina pengar utan arbeta som slafvar, kunna ... förmå uträtta... det vill säga... ja, som sagdt...

Han såg oafvändt på sin gäst, och hans bruna ögon blixtrade. Rozyc syntes ej rätt veta, hvad han skulle svara. Säkerligen offrade han ej många tankar på de förhållanden Korczynski berört.

— Ja, — sade han slutligen, — tiderna äro tryckta ... Men för öfrigt känner jag så föga till de här trakterna... jag är nyss kommen.

— Det är inte fråga om de här trakterna, — inföll Korczynski lifligt. — I det afseendet äro alla trakter hvarandra lika. Men säg mig, hur det var, där ni förut var bosatt?

Rozyc smålog vårdslöst, men hans ansikte öfverfors af några nervösa ryckningar.

— Personligen utgör jag ett sorgligt exempel, — svarade han, — mina därvarande egendomar äro förlorade för mig.

— Jag vet det, men det är något annat, — utropade Korczynski. — Ni är af magnatsläkt... det vill säga... ja, som sagdt... Jag skulle vilja höra något om de medelstora adelsgodsen... på några hundra à tusen morgen... af Korczyns storlek...

Som fulländad världsman kunde Rozyc ej stå svarslös inför någon fråga af hvad slag som helst. Han började alltså redogöra för förhållandena på de medelstora egendomarna i sin hemtrakt, tydligen utan att mycket bry sig om, huruvida hvad han berättade öfverensstämde med verkliga förhållandet eller icke. Emellertid talade han ledigt och flytande och kväfde artigt sina gäspningar.

I ett halfmörkt hörn af rummet fördes ett annat, mera lågmäldt samtal. Där satt Kirlo, lutad öfver värdinnan, och talade oafbrutet, först i en ömt beklagande ton och sedan så jovialiskt och skämtsamt, att leendena började aflösa hvarandra på fru Emilias korallröda läppar. I det hon såg på honom med en tacksam blick, hviskade hon:

— Ni lyckas alltid förströ och muntra upp mig. O, hvad skulle jag taga mig till, om inte ni komme och hälsade på mig.

— Hvarför skulle jag ej komma och hälsa på er? — utbrast Kirlo helt indignerad. — Då jag i så många år...

Han kastade en förstulen blick på herrn i huset,

som i detta ögonblick var alldeles fördjupad i sitt samtal med Rozyc. Sedan lade han varligt sin stora, knotiga hand på fru Emilias lilla hvita och hviskade, i det han ömt såg på henne:

— Stackars liten!

Ute på den blå Niemen gledo raderna af pråmar alltjämt fram, och kaskader af glittrande vatten yrde upp, då flottkarlarne sänkte sina grofva stakar i floden. En lätt vind lekte i trädkronorna, och till deras prassel sällade sig suset af fåglars vingslag. I skogen på motsatta stranden voro säkerligen familjer från byn sysselsatta med att plocka svamp eller örter, ty höga rop skallade inne bland furornas dunkel:

— Ha, ho, hej! Hallå!

Samtidigt hördes inne i huset några svaga musiktoner, som tycktes komma från något aflägset rum i öfre våningen. Ansträngde man sig, kunde man till och med uppfatta, att det var någon, som med stor precision och färdighet utförde en större, svårare komposition på fiol.

Dessa musiktoner tycktes inge Kirlo en plötslig idé. Han smålog illmarigt, slog sig med båda händer på knäna och skyndade hastigt ut genom den till salongen ledande dörren, som han sorgfälligt stängde efter sig.

I matsalen var redan Marta Korczynska i full verksamhet, ehuru hon först för knappa fem minuter sedan återkommit från sin långa promenad.

Hon lagade till salad och lade upp kompotter, hon hämtade in vin, hon tog fram ur skänken, hon ordnade, styrde och ställde med allt. Fyra verst hade hon gått i dag, men ej den minsta trötthet kunde förmärkas hos henne. Hon rörde sig så raskt och lifligt, att hon inom mindre än en kvart — trots sin pedantiska noggrannhet, och trots att hon endast hade en betjäntgosse till hjälp — hade dukat ett middagsbord för tio personer och tagit fram ur handkammare och skafferi.

Betjäntgossen var just sysselsatt med att skära

bröd och Marta med att sticka in det i servetterna, då Teresa Plinska kom intrippande i matsalen. Vid åsynen af Marta började hon klappa händerna och ropa:

— Å, är du här, Marta! Så bra! Och allt är i ordning till middagen? Så bra! Fru Emilia var till den grad orolig...

— Behöfdes inte alls, — muttrade den gamla fröken. — Hon kan sköta sin svaga hälsa och sina handarbeten, hushållet har jag tagit på min lott...

— Ja visst, ja visst, — svarade Teresa blidkande, — men hon oroar sig så för allting. Nu fick hon globus och höll på att få migrän...

— Det kan jag tro. Men fick hon bara de två åkommorna?

— Ja, gudskelof, — svarade fru Emilias sällskapsdam helt trohjärtadt och i en ton, som angaf verklig tacksamhet mot den högste.

— Är Benedikt hemma?

— Ja, han är inne hos fru Emilia och gästerna... Han blef åter igen förargad för att du och Stisia gingo till fots till kyrkan. Han säger, att på söndagarna äro hästarna lediga...

— De kunna behöfva hvila; se'n arbeta de bättre ... Dumma historier! Alldeles som om vi vore prinsessor och inte kunde gå till fots! Uf, jag står inte ut!

Hon fick en våldsam hostattack, som dock ej blef långvarig, ty med en kraftig ansträngning återhöll hon den. Under tiden räknade Teresa kuverten på bordet.

— Det är ju dukadt för tio personer! — utropade hon förvånadt. — Kommer det flere gäster i dag? Vi här hemma äro sex och så de två herrarne — det gör åtta... och här är dukadt för tio... Kommer det några flere?

— Ja, det kommer två friare till dig, — hånade Marta. — Ändtligen, du! Och tre stycken på en gång får du. Herr Rozyc, som redan är här, och så två andra...

Hon började skratta. Teresa rodnade och såg helt brydd ut.

— Så du säger! — utbrast hon godmodigt. — Liksom om herr Rozyc... en så förnäm herre... Fastän det är sant, att han ser på mig så besynnerligt... men så där äro alla karlar... likadana allesammans... Men säg, hvilka är det mer, som komma? Söta, rara, lilla Marta, säg, hvilka som komma?

Och med nästan barnslig smeksamhet försökte hon slå sina magra armar om den gamla frökens grofva midja. Men Marta ryckte sig häftigt lös.

— Än barnen då? — skrek hon. — Widzio och Leonia borde ju ha varit här för en hel timme sedan.

— Ack, ja visst, — sade Teresa med en helt sviken uppsyn. — Det glömde jag...

— Glömde... glömde, — muttrade Marta, i det hon gick bort till skänken. — Kanske modern också glömt det... glömt sina barn. Men hvad de inte glömma, det är romaner och apoteksburkar; något annat ha de inte tanke för... Men barnen, som inte komma! Det måtte väl aldrig ha händt dem något.

Hon gick bort till fönstret och såg ifrigt spanande ut genom rutan.

I detta ögonblick ljödo hastiga steg i trappan, som från öfre våningen ledde ned till förstugan. Där tycktes en strid uppstå, stegen öfvergingo i ett häftigt tramp, en manlig stämma hördes söka öfvertala, en annan opponerade sig envist, ett par gånger klingade någonting likt en instrumentsträng, som vibrerar. Slutligen brast någon ut i en bullrande skrattsalva, och på rösten kände man igen, att denne någon var Kirlo.

Marta, som stod och blickade ut genom fönstret, fäste ingen uppmärksamhet vid oväsendet. Teresa däremot skyndade genast till dörren och stack först nyfiket ut hufvudet genom dörrspringan och sprang sedan, fnittrande som en tolfåring, tvärs öfver förstugan in i salongen. I dörröppningen till fru Emilias boudoar stod Kirlo, skrattande med full hals och hållande under armen en personage, som stretade af alla krafter för att komma lös och onekligen såg högst kostlig ut. Det var en korpulent gubbe af medellängd med ett trindt,

rödblommigt ansikte, prydt med ett par mjölkhvita mustascher och med ett uttryck af godmodig förskräckelse i sina kornblå ögon. Hans förlägenhet kom sig säkerligen af medvetandet om en ytterst vårdslös toalett, ty han var endast klädd i en vid, storblommig nattrock. Med ena handen, hvari han höll en stråke, försökte han draga igen nattrocken om sig, med den andra tryckte han en fiol mot sitt bröst. Samtidigt gjorde han förtviflade ansträngningar för att draga sin arm ur Kirlos.

— Släpp mig! — än hviskade och än skrek han. — Det går inte an... fruntimmer...

Men Kirlo drog honom med sig in i boudoaren och började i högtrafvande ton, vänd till Rozyc:

— Har den äran att för vår nye granne föreställa ortens mest ryktbare musiker... hvad säger jag: ortens, nej, hela Littauens, kanske Europas! I hans egenskap af artist ursäkta säkert damerna honom hans litet vårdslösa toalett... Hela sitt lif har han ägnat åt musiken. Men så spelar han också... ååh, härligt!

— Släpp mig... släpp mig! Visa sig så här inför fruntimmer... inför en obekant! — jämrade sig gubben under de mest skrattretande ansträngningar att komma lös.

Rozyc åsåg denna scen med ett uttryck af förvåning och undran, som snart förbyttes i afsmak. Korczynski, som var van vid Kirlos upptåg, blickade ut genom fönstret och skänkte ingen uppmärksamhet åt hvad som försiggick inne i rummet. Fru Emilia och fröken Teresa skrattade, den förra tyst och litet förläget, den senare högt och af hjärtans lust. Uppmuntrad af damernas bifall fortsatte Kirlo under komiska gester och grimaser:

— Jag går upp i öfre våningen för att göra visit hos vår värderade artist och får höra, att han spelar. Skönt! tänker jag, då kommer han ner och spelar ett stycke för oss... Han ursäktar sig med att han inte är klädd... Än se'n! Artister äro alltid otvättade och oklädda...

I detta ögonblick visade sig i dörröppningen tätt bakom den förtviflade gamle en ung kvinna, klädd i en svart dräkt, som förträffligt passade den smidiga, kraftfulla gestalten. Hon stod där rak och stolt, med högburet hufvud, och hennes grå ögon lyste nästan svarta, då de vredeblixtrande riktades mot Kirlo.

Sedan vände hon sig utåt salongen och ropade högljudt:

— Mars! Mars!

På tröskeln uppenbarade sig en stor, svart pointer, herrns i huset älsklingshund. Den unga flickan visade Kirlo på honom med en gest.

— Där är Mars, — sade hon. — Han kan apportera, hoppa öfver käppar och göra allehanda andra konster. Jag ropade hit honom, för att ni skulle få honom att roa er med.

Hennes röst darrade lätt, hon hade blifvit helt blek, och hennes ögon flammade. Men med en saktmodig åtbörd lade hon sin hand på faderns arm.

— Kom, pappa! — sade hon.

Och där hon rak och stolt, med högburet hufvud och bleka kinder skred igenom den stora salongen, ledande den litet böjde, silfverhårige gubben med fiolen tryckt till bröstet, kom hon en att tänka på en Antigone . . .

— Ståtlig! — mumlade Rozyc, i det han följde henne med blicken.

Kirlo hade ej för ett ögonblick förlorat kontenansen. Under nya grimaser hviskade han någonting i örat på Teresa, som rodnade och log sitt ljufvaste leende till svar. Korczynski snodde mustaschen om fingret och mumlade ett par gånger mera för sig själf än till någon annan:

— Besynnerligt att barnen inte komma!

Rozyc hade närmat sig värdinnan, som satt ensam, och frågade henne i deltagande ton, om hennes onda företrädesvis hade sitt säte i nerverna. Då hon bejakade detta, började han med ökadt deltagande att tala om den nuvarande generationens stora disposition

för nervsjukdomar samt svårigheten att finna ett radikalt botemedel för dem...

— Jag för min del, — sade han, — känner endast ett palliativ, som ofelbart medför en förtidig död men åtminstone för ögonblicket lindrar och... skänker glömska...

Fru Emilia knäppte bönfallande ihop händerna.

— O, säg, hvad är det? — utropade hon.

— Morfin, — svarade gästen med ett småleende.

Hon gjorde en afvärjande åtbörd med handen.

— Nej, — sade hon sakta, — jag tror, att det enda läkemedel, som skulle kunna hjälpa, vore uppfyllandet af alla vår varelses högre behof... hjärtats ... fantasiens... smakens... Men hvem är nog lycklig att kunna förverkliga alla sina drömmar och ej bli till kropp och själ förgiftad af den hvardagslifvets luft, som man år ut och år in måste andas?

— Det ges människor, som få förverkliga alla sina drömmar och till följd af detta öfvermått af lycka... bli olyckliga, — svarade gästen med en anstrykning af ironi.

Åter igen slogos dörrarna till salongen upp på vid gafvel, och i dörröppningen visade sig Martas jättelika gestalt.

— Barnen komma! Barnen... komma!... — ropade hon med grof och hes men jublande stämma och rusade så med blixtens fart ut igen.

Korczynski sprang upp från stolen och var med två steg ute ur rummet. Fru Emilia reste sig långsamt från schäslongen.

— Terenia, var snäll och gif mig en schal, mina handskar och en halsduk!

Teresa hämtade det begärda och hjälpte äfven till med att sätta på henne. Sedan svepte hon själf in sig i en mjuk schal, trädde ett par nötta handskar på händerna och knöt en yllehalsduk på hufvudet.

Fru Emilia tog ett par steg.

— Å, — sade hon sakta, — jag är så matt i

dag, att jag inte vet, om jag ens orkar gå ut och möta mina barn.

Hennes händer, som hon stödde mot bordet, darrade, och man kunde nästan höra hennes hjärtas snabba slag. Hon låtsade sig ej klen, hon var verkligen ytterst nervös och svag.

Kirlo skyndade att bjuda henne sin arm. Hon tog den, och sviktande som ett rö för vinden skred hon långsamt igenom salongen.

Ute på förstugutrappan hade redan en liten grupp väntande bildat sig, och främst stod Korczynski själf. Han var förändrad nästan till oigenkännlighet. Det dystra uttrycket i hans ansikte var försvunnet, hans ögon strålade, vecken i pannan hade slätats ut, munnen log. Tätt bakom honom stod Marta. Äfven hon hade undergått en plötslig förvandling. Hennes insjunkna kinder voro färgade af en skarp rodnad, och öfver de gnistrande, svarta ögonen hade kommit en fuktig glans. Hon stirrade oafvändt ut på vägen, fixerande en svart punkt, som kom närmare och närmare, och hennes vissna läppar logo och hviskade:

— Mina små änglar, mina små lamm!

Det behöfdes ej stor gissningsförmåga för att ana, att de anländande först skulle kasta sig i famnen på dessa två människor.

Inne i förstugan, midt för trappan, hade fru Emilia maktlös sjunkit ned i en länstol, som Kirlo och Teresa flyttat ut ur salongen. Till Teresa hviskade hon:

— Litet lagerolja, så är du snäll!...

Och till Kirlo:

— Ni får lof att gå tillbaka in till herr Rozyc; det går inte an, att vi lämna honom ensam...

Några minuter senare stannade en fyrspänd *bryczka* * utanför trappan, och två ungdomar hoppade nästan samtidigt ur den: en smärt, ljuslockig yngling och en täck, halfvuxen flicka.

---

* En lätt, mycket aflång polsk vagn.

Öfvers. anm.

Det blef ett sorl af röster, kyssar smällde, och frågor och utrop korsade hvarandra. Man hörde Martas grofva bas och den unga flickans skratt, omväxlande med fru Emilias spasmodiska snyftningar och Teresas gälla rop på tjänarna, att de skulle komma och bära in hennes nåd.

Rozyc och Kirlo åsågo förströdda denna scen genom ett af fönstren i salongen. Den intresserade dem föga.

Plötsligt vände sig Rozyc till Kirlo och frågade:

— Hvem är den där fröken Orzelska?

Kirlo brast ut i skratt.

— Åhå! Hon tycks ha gjort intryck på er riktigt! Nåja, hon ser inte illa ut... men i min smak är hon inte... kall... frånstötande... konstig...

— Tycke och smak äro olika, — svarade den unge herrn flegmatiskt, i det han omsorgsfullt putsade sina vackra naglar med en pennknif.

— Fattig? Utan hemgift? — frågade han efter en kort paus.

— Hon har fem tusen rubel insatta hos herr Benedikt... men hvad är det för hemgift! Det är emellertid allt hvad hon har, och ändå är hon högfärdig som en prinsessa och argsint som ett bi!...

— Ja, jag märkte det för en stund sedan, — sade Rozyc med ett ironiskt leende. — Det är en flicka med temperament, — tillfogade han.

Kirlo betraktade honom uppmärksamt med sina små lysande ögon.

— Seså ja, seså, — utropade han, — flamma inte upp så hastigt! Hon är en utbrunnen vulkan, den där flickan...

Det gick några nervösa ryckningar öfver den unge mannens drag. Men det var i helt likgiltig ton han frågade:

— Hur så? Hvad menar ni?

Kirlo fick åter sin spefågelsmin.

— Minns ni Zygmunt Korczynski, den där målaren, som vi träffade hos Darzeckis?

— Ja, jag minns, det var en mycket angenäm karl och säkert inte utan talang... Hans hustru var en söt liten blondin... Än se'n?

— Jo... han och fröken Stisia...

— En liten roman? — hänkastade Rozyc.

— Ja, lita på det! — sade Kirlo med eftertryck.

— Fastän han redan var gift?

— Ånej, ånej... ända se'n barndomen... Som alltid kusiner emellan.

— Nå, men hvarför...

— Gifte de sig inte med hvarandra? Nej, därom kunde inte bli tal. Familjen... och han själf med för resten...

De kunde ej fortsätta samtalet, ty allesammans hade nu lämnat förstugubron och skulle strax vara inne i salongen.

Under tiden hade Stisia följt sin far upp i öfre våningen, där dennes rum var beläget. Kommen dit in släppte hon hans arm, tog fiolen, som han höll i handen, och lade ned den i dess fodral. Härvid sade hon sakta och i litet hård ton:

— Hur kan du tillåta den där herrn att alltid drifva gäck med dig, pappa?

Hon tystnade hastigt och ryckte lätt på axlarna.

— Hvad tjänar det till att tala om det! Jag har ju bedt, bönfallit så otaligt många gånger... men ingenting hjälper, ingenting!

Hon tog en vattenkanna, som stod i ett hörn af rummet, och hällde dess innehåll i tvättfatet. Den gamle stod orörlig midt på golfvet med uppknäppt nattrock och för öfrigt i fullständig negligé. Han såg litet förlägen ut, men samma godmodiga leende lekte alltjämt kring hans läppar.

— Ack, ser du, Stisia, — började han, — om du bara visste så svårt det är... och för resten hvad gör det, om han skämtar litet...

— O, — utropade hon, — hvad jag önskar är just, att du skulle känna...

Hon tystnade åter, hängde en handduk bredvid tvättfatet och ställde en liten spegel på ett af borden.

Under tiden gick gubben hastigt fram till sin fiol och hade redan tagit fram den ur fodralet, då Stisia varseblef hans tilltag. Sakta och mildt tog hon fiolen ur hans hand och lade den tillbaka i dess fodral.

— Du måste kläda dig nu, pappa. Det ringer genast till middag.

— Till middag! — upprepade gubben. — Skönt! Skönt! Jag är hungrig... Vet du hvad vi få?

— Nej, — svarade Stisia kort, i det hon lade fram kam och rakdon bredvid spegeln.

— Nu är allt i ordning, pappa.

Den gamle rörde sig ej ur fläcken och sneglade begärligt på fiolen.

— Jag borde allt spela en liten stund till...

— Än middagen då? — frågade Stisia.

— Ja visst, middagen, det var sant! Vi få säkert något godt i dag, efter det är främmande...

Han slog sig makligt ned framför spegeln och började göra toalett. Stisia hade nu gripit sig an med att borsta hans rock och gjorde det med en raskhet och färdighet, som tydde på god öfning. Gubbens min mörknade.

— Så där är det jämt, — muttrade han. — Så fort det kommer främmande eller någonting särskildt är å färde, sticker Franek inte näsan hit. Är det skapligt, att man i ett så här stort hus bara ska' ha en betjänt? Och hur är det också? Ingen, som tar in vatten åt en, ingen, som borstar ens rock...

— Den är redan borstad, — afbröt honom Stisia.

— Därför att du gjort det, ja, — brummade Orzelski. — Men passar det, tycker du, att en fin fröken ställer sig att borsta? Hvad är det för skick och fasoner?

Stisia smålog. Hon hade stannat midt i rummet och tycktes fundera på något.

— Då jag nu går, — sade hon, — börjar du åter spela, pappa.

— Det kan väl hända, — svarade gubben. — Än se'n?

— Du kan inte få spela nu, — återtog hon. — Då det ringer till middagen, måste du vara färdigklädd. Det är visst bäst, att jag låser fodralet.

— Nej, nej, lås inte, lås inte!

Utan att svara vred hon om den lilla nyckeln i låset, stoppade den i fickan och gick.

Midt emot Orzelskis rum låg ett annat, rätt stort, med enkel inredning men utmärkt för en exemplarisk prydlighet och ordning. Det var Stisias och Martas gemensamma sofrum.

Vid det öppna fönstret i detta rum stod Stisia och löste långsamt upp sitt hår för att kamma det till middagen, allt under det hon tankfullt blickade ut mot Niemen, som flöt fram på andra sidan lönnarna. All rörelse hade nu afstannat på floden. Pråmarna voro försvunna, fiskarbåtarna likaså, och öfver det blåa vattnet kretsade endast en och annan fisktärna, hvars hvita vingar lyste likt silfver i den bländande solglansen. Men plötsligt syntes en liten båt komma sakta glidande från den ena stranden i riktning mot den andra. Två personer voro i den. Den ene satt på botten af båten och höll hufvudet djupt nedböjdt öfver vattnet, liksom om han intresseradt iakttagit de här och hvar uppstickande vattenväxterna. Den andre, en högväxt, ståtlig gestalt, stod upprätt i aktern och stakade fram farkosten med en åra. Stisia märkte, att, då han ett ögonblick lät åran hvila, han blickade upp mot herrgården. När båten sedan lade i land, hoppade han raskt ur den men blef ett ögonblick stående orörlig med blicken riktad mot samma håll. Strax därefter började han dock snabb och vig som en råbock klättra uppför den branta strandvallen.

Hans följeslagare följde efter, framåtlutad och med långt mera mödosamma steg, och gång på gång stan-

nade den yngre för att räcka honom sin hand eller stödja honom.

Den unge mannen var klädd i en kort, grå blus med gröna bårder, den andre, som tycktes vara en gubbe, bar en fotsid rock samt trots hettan en fårskinnsmössa på hufvudet. Inom kort hade båda försvunnit mellan barrskogens träd.

Och sedan var allt åter stillhet och enslighet rundt kring den gamla herrgården.

III.

Det var ett tiotal år längre tillbaka i tiden.

Benedikt Korczynski gick omkring ute i trädgården och sökte efter sin hustru. Det led mot aftonen, och en döende kvällsol belyste hans brunhyade ansikte, som glänste af svett. Han gick fort och med långa steg och höll hufvudet så framåtböjdt, att hela den röda, solstekta nacken blottades. Någonting upptog honom, ty han hade stoppat spetsen af sin långa mustasch i munnen och tuggade förströdt på den.

Efter långvarigt sökande och upprepade rop hörde han ändtligen hustruns milda, klara stämma, som svarade honom inifrån en skuggig berså. Denna berså, som var byggd af smäckra spjälor och helt och hållet öfvertäckt af doftande kaprifolium, hade Benedikt låtit uppföra strax före sitt giftermål, och den var en bland de få återstoderna af de försköningar, han på den tiden låtit vidtaga i trädgården. Nu behöfde man blott kasta en blick på hans ansikte för att se, att tanken på några försköningar var fjärran ifrån honom.

Benedikt trädde in i bersåen, och efter att ha tryckt en kyss på sin hustrus hand slog han sig ned bredvid henne.

Fru Emilia satt nedsjunken i en bekväm trädgårdsstol med en kudde bakom ryggen och sina elegant chausserade små fötter hvilande på en pall. I hennes knä låg en uppslagen bok. Hon såg melankolisk och lidande ut, och mannens inträde bragte ingen ljusning öfver hennes dystra drag. Hon vände

ansiktet litet åt sidan för att ej behöfva känna hans heta andedräkt.

— Jag måste hvila mig en stund, — började Korczynski, — jag är sannerligen alldeles uttröttad. Arrendatorn och dagsverkarna få vänta, medan jag sitter hos dig en kvart... Ja, den skörden, den skörden! Innan den är öfver, är man alltid halft förbi af hetta, oro och bekymmer...

— Jag också, — inföll hans hustru sakta, — är så medtagen af hettan.

— Men hvad betyder ändå den, — svarade Benedikt, i det han for med näsduken öfver sin svettdrypande panna. — Fysiska obehag står man lätt ut med, bara man så inte har oron till.

— Hvad är det nu, som åter igen oroar dig så ofantligt? — frågade hustrun med återhållen ironi.

— Hm, det frågar du mig alltid, jag svarar dig, och du frågar igen.

— Ja förlåt, jag är visst alldeles oförmögen att förstå och komma ihåg alla dina affärer och affärsbekymmer.

Och med mera trött och lidande min än någonsin lutade hon sig tillbaka i stolen och lade fötterna bekvämare på pallen.

— Och ändå, — började Benedikt i litet irriterad ton, — är det saker, som äro ofantligt lätta att komma ihåg och förstå... Så länge jag lefver, kommer jag att minnas min ängslan förra hösten, då jag tack vare den dåliga skörden inte kunde betala mina räntor på banken i tid. Där hade man redan börjat ta sina mått och steg, då jag ändtligen lyckades skaffa pengar och som en pil flög till Wilna med dem. Hela förra hösten var jag så insnärjd i svårigheter som fisken i nätet. Gud bevare mig för att upplefva ännu några sådana månader!

— Jag har just inte heller några glada minnen från förra hösten, — sade fru Emilia med en sorgsen skakning på hufvudet. — Jag sjuknade i bronchitis... och var ensam i hela huset... som en eremit.

Benedikt kysste sin hustrus hand.

— Det är för ledsamt, att du skall vara så klen! ... Ja, jag minns, att du låg sängliggande sjuk några dagar, och att jag var borta nästan oafbrutet i två månader. Men ensam var du väl ändå ej. Du hade ju fröken Teresa, Marta, Stisia, barnen och — tillfogade han småleende, — Ignac Orzelski, som kunde förströ dig med sitt spel. Det måtte man väl ej kunna kalla att lefva ett eremitlif?

— Jag lefver ständigt ett eremitlif, — hviskade fru Emilia.

— Å, — utropade Benedikt Korczynski nästan lidelsefullt, — liksom om det inte vore tusen gånger bättre att lefva ett eremitlif än att år ut och år in ha att kämpa emot förhållanden, sådana som de hos oss! Om du till exempel kunde ana, hur det pinar mig att ständigt nödgas ligga i tvister och processer med bönderna! Man födes ju inte till tyrann och blodsugare ... Och hur mitt hjärta en gång klappade för dessa människor! Men hur komma de en till mötes? Okunniga, gemena, tjufaktiga! De hugga ned min skog, de stjäla min säd, de släppa sin boskap på mina marker. Får jag inte lof att försvara mitt eget? Om jag hade födts magnat, skulle jag på min ära ha nöjt mig med mindre själf och sett genom fingrarna med deras streck, bara för att slippa detta ständiga bråk ... Men nu har jag ju inte råd. Ja, gud vet hur det skall gå med oss! Lappar man här, går det hål där, stoppar man till en glugg på ett håll, grinar en annan strax bredvid. Därför får jag inte släppa efter, därför måste jag göra sak af allt ... Men gud är mitt vittne, att inom mig är det alltid någonting, som gråter ...

Han böjde så djupt på hufvudet, att de långa mustascherna nästan snuddade vid uppslagen på hans rock, lutade pannan mot handen och blickade ned på marken. Fru Emilia mumlade, i det hon fixerade en liten vajande kaprifoliumkvist:

— O, jag vet också hvad det vill säga att gråta utan tårar! ...

Benedikt höjde hufvudet, betraktade uppmärksamt sin hustru och genmälde därpå med en skakning på hufvudet:

— Skillnaden är bara den, Emilia, att hos dig alltsammans kommer från nerverna... under det jag... nåja, jag har ju redan slutat upp att drömma och svärma. Men jag skulle vilja kunna andas lugnt någon gång och vara viss om att ni aldrig skola behöfva sakna bröd...

— Å, bröd, bröd, bröd! — inföll fru Emilia med ett lågt skratt.

Benedikt betraktade henne frågande.

— Hvarför skrattar du? Bröd! Ja, just bröd menar jag. Du kan ju inte ens undvara parfymer, och så talar du så ironiskt om bröd...

— Jag får lof att undvara mycket, som är lika nödvändigt för själen som bröd för kroppen, — svarade fru Emilia i litet hastig ton.

Benedikt såg åter på henne, ryckte på axlarna och sänkte hufvudet så djupt, att mustascherna ånyo snuddade vid rockuppslagen. Han teg. Hans vackra hustru teg också, under det hon med blicken långsamt öfverfor hans drag, hans dräkt och hans hela gestalt. Af uttrycket i hennes ansikte kunde man se, att hon anställde smärtsamma jämförelser. Helt visst tänkte hon, att den man, som nu satt bredvid henne, ej var densamme, som hon en gång lärt känna och älska.

Då hade han varit en smärt ung man med blomstrande utseende och visserligen redan litet sorgsna, men lifliga och strålande ögon. Några danstillställningar förekommo ej vid denna tid, omkring 1863, och som dansör hade hon därför ej haft tillfälle att se honom. Däremot hade hon flere gånger beundrat den smidighet och elegans, hvarmed han satt till häst. Hans dristighet och mod, som många kallade öfverdåd, samt hans två bröders tragiska öde hade dessutom omgifvit honom med ett skimmer af ridderlighet och poesi. Det berättades, att han blott genom en egendomlig tillfällighet hade kommit att få stanna kvar i landet. I betraktan af den dåvarande bristen på

unga män ansågs han för öfrigt också som ett lysande parti. Hon kände sig stolt öfver att han just utvalt henne, att han förälskat sig i henne med sin lidelsefulla naturs hela glöd, och att han betraktade ett kommande samlif med henne som det enda ljuset på en himmel, där så många andra redan slocknat...

Ej ett spår af beräkning dikterade hennes beslut, då hon utan tvekan skänkte Benedikt Korczynski sin hand. Korczyn ansågs representera en vacker förmögenhet, men den tanken föll henne icke ens in, att hon genom detta steg tillförsäkrade sig en tryggad existens. Hon var ända från barndomen så van vid öfverflöd och lyx, att hon ej kunde tänka sig möjligheten af en tillvaro därförutan. Hon gifte sig med Benedikt Korczynski, helt enkelt emedan han behagade henne, emedan hon var förälskad i honom. Men nu... Å, var detta den man, som för tio år sedan blef hennes make?

Till följd af den ständiga rörelsen och de långa ridterna utåt ägorna hade hans muskulatur och benbyggnad blifvit allt gröfre. Han var nu en groflemmad man med tjock, röd nacke och tung gång. Hans panna, som för varit slät och hvit som en flickas, korsades af otaliga, djupa fåror; nu under sommaren var den dessutom nästan bronsbrun, och alltid blänkte den af svett. Han var klädd i höga stöflar och linnerock, och han förde med sig den intensiva svettlukt, som brukar utmärka jordbruksarbetaren om sommaren. Alla dessa förändringar hade visserligen ej inträdt med ens, men för fru Emilias skönhetssinne voro de ändå lika sårande.

Hvarför hade hennes man blifvit sådan han nu var? Hon kunde ej förstå, ej fatta det. Hon visste blott, att hon sedan några år tillbaka ständigt gick och bar på en känsla af svikna förväntningar och ramlade illusioner, och att detta gjorde henne sjuk och melankolisk. På detta tysta, ensliga Korczyn och med en man, som hvarken kunde eller ville dela hennes intressen, började hon helt enkelt förlora all lefnads-

lust, allt lefnadsmod. Ett bland de första symptomen härtill var hennes ständigt växande motvilja för allt hvad rörelse och motion hette. Hvad skulle det tjäna till att hon tröttade sig, då i alla fall ingenting af hvad hon företog sig beredde henne något nöje?

Ett par gånger reste hon utomlands för att stärka sina nerver och återkom verkligen starkare och mera lefnadsfrisk. Men efter några månader var hon åter lika melankolisk och nervsjuk som någonsin. Hon upphörde att umgås med grannarna, hvilkas sällskap ej längre roade henne; hon upphörde att göra promenader, ty hon fann ingenting i naturen här vare sig vackert eller förtjänt af intresse. Ett slags fysisk och moralisk lättja fick allt mer och mer makt med henne. Hon blef trött blott och bart af att gå från sitt rum till bersåen i trädgården. Lyckligtvis var hon road af läsning och handarbete. Hon slukade en massa böcker och förfärdigade en lika stor massa sofföfverkast, brickdukar, lampmattor etc. Men trånad och melankoli tärde henne ständigt, och hon angreps oftare och oftare af alla möjliga krämpor och åkommor, som hon alltid förutsåg långt i förväg och med alla möjliga medel sökte förekomma. Sådant var hennes verkligt beklagansvärda lif.

Allt detta hade fru Emilia hunnit tänka på och draga sig till minnes, då hennes man plötsligt fattade hennes hand, såg henne in i ögonen och utbrast:

— Hvarför har du blifvit så likgiltig mot mig sedan någon tid, Emilka? Hvad har jag gjort dig? Hvad har du att förebrå mig? Nu i dag till exempel skyndade jag till dig för att få glömma mina bekymmer för en stund, få hvila ut hos dig... Jag ville säga dig allt, som tryckte mig, lätta mitt hjärta, sluta dig i min famn och bli glad igen... Och du bara kommer med förebråelser eller tiger... behandlar mig rent af som en fiende. Det är inte första gången, jag märker detta hos dig... ack, inte första gången! Det har varit så länge, men... jag vet inte hvarför... så som i dag har det ändå aldrig smärtat mig...

Hvarför har du blifvit så kall och likgiltig, säg! Hvarför känner du dig ständigt olycklig, säg, vännen min, säg!

Han fattade äfven hennes andra hand, lutade sig tätt intill henne, och med ett nästan förälskadt uttryck i ögonen och i öm, bedjande ton hviskade han:

— Hvarför, Emilka? Säg mig det, älskade vännen min, säg mig det!

Hon värjde sig ej för hans smekningar, men hennes fina ansikte fick ett allt mörkare uttryck, och hon vände det bort ifrån honom, i det hon i en ton af skärande smärta utbrast:

— O, om du inte hade blifvit så förändrad, Benedikt, om du inte hade blifvit så förändrad... då skulle jag kanske också... vara densamma som förr. ... Men du är så förändrad, så förändrad!

Han satt några ögonblick som begrundande.

— Ja, — sade han slutligen, — jag har verkligen blifvit förändrad.

— Så till den grad, — fortsatte hans hustru, — som om någon elak trollkarl berört dig med sitt spö.

Han slog ifrån sig med handen och skrattade till, half godmodigt, halft bittert.

— Någon elak trollkarl! — upprepade han. — Det är lifvet, mitt hjärta lilla, lifvet själft! Under sådana förhållanden som dem, i hvilka vi lefva, har man hvarken tid eller rätt till att spela rollen af en adonis... Men om det blir fråga om mitt hjärta, min karakter...

Med en hos henne sällsynt energi reste fru Emilia sig upp i stolen och genmälde i en ton af djup öfvertygelse:

— Nej, Benedikt, jag kommer aldrig att medge, att lifvet fordrar sådana offer af oss. Lifvet kan vara skönt och ljuft och är det för dem, som lämna åsido dess låga och prosaiska sidor. Men då man som du alldeles gräfver ned sig i materiella intressen och afsäger sig allt hvad poesi och skönhet heter, så...

— Alltså skulle du och jag fördjupa oss i poesi

och skön konst, — afbröt henne mannen, — tills slutligen banken eller procentare sålde bort Korczyn och vi själfva och barnen finge taga till tiggarstafven...

Han talade saktmodigt, men då han såg på sin hustru, flög det ett uttryck af ringaktning öfver hans drag.

— Vi förstå ej och kunna ej förstå hvarandra, — svarade fru Emilia med vemodig resignation.

— Men hvad är det egentligen du vill? — utropade Benedikt. — Hvad har du att förebrå mig? Hvarför är du olycklig? Fordrar du verkligen af mig, att jag skall försumma de plikter, jag har mot barnen och dig själf, för att ständigt hålla dig sällskap? Att jag skall sitta och läsa romaner eller höra på Orzelskis drillar och roulader tillsammans med dig, i stället för att akta på gods och gård och taga vara på min heder? Ty hedern kan ligga också i sådana här prosaiska saker, ser du... Säg, vill du verkligen det?

— Nej, nej, nej, — protesterade fru Emilia. — Jag vill ingenting, fordrar ingenting. Vi ha numera hvar och en sin värld...

— Men hvad är det då, som felas dig? Något öfverflöd har jag visserligen inte kunnat bjuda dig, men det har gudskelof heller aldrig rådt brist i vårt hus. Arbete och bekymmer har du ej... Jag har alltid vetat, att du hvarken är skapad eller uppfostrad till att arbeta, och jag har aldrig fordrat något i den vägen af dig. Hushållet sköter Marta, du behöfver ej göra annat än hvad du själf vill... Du har barnen, du har min tillgifvenhet, du har böcker, ditt handarbete...

Den späda gestalten i hvilstolen hade så småningom rest sig från sin halfliggande ställning. Nu satt hon alldeles upprätt och afbröt honom med flammande ögon:

— Du har räknat upp hvad jag har, räkna nu upp hvad jag icke har... Hvad har jag? Jag lefver som en nunna i denna vrå af världen, jag vissnar som en blomma i sanden. Jag lider ej brist i materiellt

afseende, det är sant. Men än se'n? Mina behof äro högre, större. En god middag bryr jag mig inte om, men jag behöfver en om än aldrig så liten smula skönhet och poesi omkring mig... Hvar skulle jag finna sådant här? Jag behöfver intryck... jag kan ej lefva i stillastående vatten, jag behöfver fängslas, intresseras... Men framför allt behöfver jag sympati... och finns här ett enda hjärta, som slår i takt med mitt? Du säger alltid, att du älskar mig. Det anser jag blott och bart som en grym ironi. Förlåt, men jag talar uppriktigt. Du har inte en nog förfinad och på samma gång nog glödande natur för att kunna älska så, som jag behöfver känna mig älskad. Om du älskade mig så, skulle du inte lämna mig hela timmar och dagar för låga, materiella intressens skull. Hos mig och för mig skulle du glömma allt annat; du skulle inte i hvarje ögonblick såra mina känslor och mina tycken, du skulle försaka allt annat, glömma allt annat, blott för att roa, förströ och lyckliggöra mig. Så uppfattar jag kärleken, så väntade jag, att du skulle älska mig, men jag har för länge sedan märkt, att jag bedrog mig. Jag har lidit däraf så, att det till och med undergräft min stackars svaga hälsa. Nu har jag resignerat och skulle finna mig i mitt öde, om jag blott hade några slags förströelser, några slags högre njutningar... Jag lefver i en ödemark... träffar ingen människa... sitter afspärrad från världen bakom de här stora skogarna... Prosa... prosa... prosa... Den är tillräcklig för att fylla ditt lif men ej mitt... Och ledsnad... Jag leds här... Böcker och handarbeten kunna ju inte vara nog för någon, och om jag än skulle vilja sysselsätta mig med något annat, tillåter mig inte min svaga hälsa det...

Hon talade utan ett spår af vrede eller harm, endast i en ton af djup smärta. Hennes ögon fylldes af tårar, som hon dock höll tillbaka, och med en modlös åtbörd tillfogade hon:

— Men hvad tjänar det till att tala om det? Du förändrar dig inte, ingenting förändrar sig. Ödets

stjärnor lysa med olika glans. Min är mörk. Det enda, som tröstar mig, är, att jag har så svag hälsa... kanske snart grafven...

En doft af resadaparfym spred sig från näsduken, som hon ett ögonblick tryckte till sina ögon. Sedan vände hon bort ansiktet och började åter med blicken följa den lilla kaprifoliumkvisten, som vajade för vinden.

Benedikt reste sig långsamt. Det föreföll, som om hans grofva, axelbreda gestalt blifvit ännu tyngre och ovigare än förut.

— Du har rätt, — sade han, — vi förstå inte hvarandra och komma säkert aldrig att göra det. Detta är ingen ny upptäckt för mig, men hittills har jag försökt bedraga mig själf... Nog om det nu i alla fall!... Tillåt mig bara säga dig, att dina »blommor i sanden», dina »hjärtan, som klappa i takt», dina »ödets stjärnor» och andra öfverspändheter inte alls äro någon poesi, såsom du inbillar dig, utan endast gammal förlegad, urvattnad romantik... Jag drömde också en gång om stora och höga ting, men jag lät drömmarna fara, inte för att hänge mig åt vekliga njutningar, utan för att fylla lifvets plikter och kraf. Kanske det ligger en smula poesi i detta också, men det förstår inte du... Nog om den här saken i alla fall; nu är det som det är...

Det låg smärta i hans röst men än mera återhållen vrede. Han lämnade bersåen.

En stund senare stod han ute på förstugutrappan, sysselsatt med att utbetala veckoaflöningen till sina arbetare. Därefter höll han en längre rådplägning med sin inspektor, och slutligen mottog han, alltjämt stående på förstugubron, två Bohatyrowiczar, som kommo för att återfordra några hästar, hvilka tagits ute på hans åker. Saken gaf upphof till en häftig och högljudd tvist. Korczynski begärde ersättning för den förlust han lidit. Männen i de långa rockarna försökte först beveka honom med goda ord, sedan blef den ene af dem förargad, bestred allt och förebrådde honom hans hårdhet och hänsynslöshet,

Detta tycktes vara att såra Korczynski på hans ömmaste, ty då han svarade, höjde han rösten så, att det hördes öfver hela gården. Men den ene af de båda männen, en medellång karl med hårda drag och käckt uppborstade mustascher, gaf honom svar på tal.

— Domstolen får afgöra! — ropade han. — Stäm oss, om ni vill... utan process låta vi inte pungslå oss.

— Ja, jag skall minsann stämma er! — skrek Korczynski. — Jag ämnar lika litet låta er bestjäla mig.

— Bestjäla er? — bröt den andre ut. — Jag vill bara säga, att vi aldrig ha varit och aldrig komma att bli några tjufvar... Nu är det vi, som ska' stämma er för förnärmelse!

— Stäm mig, stäm mig bäst tusan ni vill, men packa er nu bara af härifrån... på ögonblicket, hör ni! Men hvad heta ni... era förnamn!

Den äldre af de två männen, som hittills knappast yttrat ett ord, tog ett steg framåt. Han var en högväxt, mager man med sjukligt utseende och ett lidande uttryck i sina nästan färglösa ögon, som han nu stadigt fäste på Korczynski.

— Anzelm Bohatyrowicz, — sade han sakta.

I sin upphetsning gaf Korczynski ej minsta akt på den egendomliga blick och den ännu egendomligare ton, hvarmed detta namn uttalades.

— Och den andre? — frågade han kort.

— Fabian Bohatyrowicz! — skrek den tillfrågade hetsigt och utmanande.

— Ja, ni skola få er process!... Men nu i väg med er... fort!

Den, som kallat sig Anzelm, såg åter på Korczynski med en egendomlig, lång blick och yttrade sakta:

— Nådig herrn talar hårda ord... Så skulle säkert inte salig herr Andrzej ha behandlat oss.

Korczynski tycktes känna sig träffad af anmärkningen. Hans vrede lade sig, men han fick en ännu mörkare uppsyn än förut.

— Min bror lefde under andra tider, — brummade han och vände sig hastigt mot dörren.

Men på tröskeln stannade han, och efter ett ögonblicks tvekan ropade han öfver axeln åt de båda männen, som redan aflägsnade sig:

— Jag skänker efter halfva beloppet, men andra hälften måste ni betala.

— Vi betala inte en kopek, — svarade den yngre och mest hetlefrade. — Ni får stämma oss...

Dylika scener förekommo ofta på Korczyns förstugutrappa, men så pinad och upprörd däraf som i dag hade Benedikt aldrig känt sig. Härtill bidrog säkerligen i väsentlig mån det föregående samtalet i bersåen samt äfven några dunkla minnen, som vaknat inom honom vid Anzelms Bohatyrowiczs åsyn och ord. För att begagna hans eget uttryck var det någonting, »som grät inom honom»...

Han återvände in i sitt arbetsrum, satte sig ned vid skrifbordet, där en lampa stod och brann, belysande de stora kassaböckerna och journalerna, och med hufvudet begrafdt i händerna försjönk han i dystra tankar.

Men plötsligt slogs dörren till skrifrummet upp med en skräll, och in störtade en liten yster varelse med ljust, fladdrande hår, hoppade upp i Korczynskis knä, slog armarna om hans hals och ropade:

— Faster Marta hälsar och frågar, om pappa vill ha kvällsmaten inburen hit, eller om pappa vill äta i matsalen, och så om pappa vill ha kyckling och sur mjölk eller hallon... Jag har fått en sådan massa hallon af faster Marta, och en hallonkaka hålla de på att grädda i ugnen, fastän den är inte färdig ännu... Faster Marta sa', att pappa gärna kan äta sur mjölk i dag, för i dag är den god, och det var den inte i går...

Korczynski lutade sig ned och tillslöt gossens läppar med en kyss. Detta var det enda medlet att bringa honom till tystnad. Men det hjälpte endast för ett ögonblick, ty i nästa sträckte han ut sitt lilla

finger och pekade på några hvita fjärilar, som flugit in genom det öppna fönstret och kretsade kring lampan eller slogo sig ned på räkenskapsböckernas gråa pärmar.

— Titta, pappa! Fjärilar... å, så'na fjärilar! Men det finns vackrare i trädgården... Vet pappa, Julek säger, att om en månad ska' fiskarne börja fiska med bloss... pappa vet, om nätterna, i båtar... Har pappa någonsin fiskat med bloss? Julek säger, att då använda de sådana där små, små fjärilar till bete...

— Widzio! — började Korczynski, i det han såg på sin lille son så, som han kanske ännu aldrig hade sett på honom. — Widzio, du!

— Hvad är det, pappa?

— Tycker du om de där små hvita fjärilarna?

— Ja, de ä' så rara!

— Och Niemen, tycker du om Niemen?

Gossen började fäkta med sina små armar af idel förtjusning.

— Ack ja, om pappa bara visste, hvad det är roligt att fiska och ro! Jag var ute och rodde med Julek i dag... och han fick en gädda... på drag, pappa vet... och jag metade upp två mörtar... två stycken!

— Och skogen på andra sidan Niemen, tycker du om den?

— Jaa då!... I söndags rodde faster Marta och Stisia och jag öfver till skogen och plockade svamp, och vi hade så roligt, så roligt...

De grofva armarna slöto sig allt fastare om gossens späda kropp, och uttrycket i de stora, dystra ögonen ljusnade och mildrades, då de mötte den klara, strålande barnablicken.

— Och din pappa tycker du väl också litet om, eller hur?

Det fanns ej en fläck på Korczynskis fårade panna, sträfva kinder och långa mustascher, som hans sons friska, leende läppar ej betäckte med kyssar. Han var en riktig liten hvirfvelvind, den gossen, en äkta

vildbasare. Inte blott öfver hela huset hörde man honom utan öfver hela Korczyn. Då han ropades in för att läsa, svarade han alltid: »Äh, inte än!» och sprang så fort benen kunde bära honom ned till barnen i statbyggnaden eller ut till slåtterkarlar och herdar på fälten. Men ibland satte han sig också självmant till boken, och ingen kunde då vara flitigare än han, och när hans lilla syster en gång blef sjuk, satt han hos henne så träget, att han själf blef både mager och blek... Länge och under djupa tankar såg nu Korczynski på detta sitt barn. Hans drag ljusnade mer och mer, och till slut bredde sig ett leende öfver dem.

— O, du mitt hopp och min glädje!

Gossen nästan skrek till, så hårdt pressade fadern sina skäggiga läppar mot hans kind.

— Seså, — sade Korczynski helt glädtigt, — gå nu och bed faster Marta, att hon skickar in till mig kyckling, sur mjölk, hallon och allt hvad hon vill. Jag är hungrig som en varg.

Borta voro alla modlösa tankar på att uppge striden, lämna den gamla fädernegården och fosterlandet, hvilka denna dystra eftermiddag föresväfvat honom. Och redan samma natt skref han ett afböjande svar på ett anbud, som, åtföljdt af många goda råd, gjorts honom af hans ende kvarlefvande bror, bosatt i Petersburg.

Följande morgon voro han och Marta som vanligt uppe redan klockan fem, och som vanligt hördes hela dagen igenom deras dundrande stämmor vidt och bredt öfver gården. Utom andra gemensamma släktdrag hade de äfven det, att deras röster med åren blefvo allt gröfre och allt mera högljudda, liksom de själfva blefvo dystrare och mera lättretliga till lynnet.

Denna Korczynskis benägenhet för tungsinthet och häftiga vredesutbrott tycktes tilltaga efter ett nytt, visserligen kort men för honom oförgätligt samtal med hustrun några år senare. Denna gång var det hon, som uppsökte honom i hans skrifrum, under förklaring

att hon önskade tala med honom i affärer. Korczynski blef gladt öfverraskad. Han hade ännu icke alldeles uppgifvit hoppet, att hans hustru förr eller senare skulle börja taga någon smula del i hans intressen, och att de skulle lära att förstå hvarandra bättre, om än aldrig fullt och helt. Skyndsamt sköt han därför fram den bekvämaste länstolen åt henne och förklarade sig med största nöje beredd att tala med henne i affärer.

Med lugn, mild stämma uttryckte då fru Emilia sin önskan, att hennes man skulle utbetala till henne räntan på halfva hennes hemgift, hvilken summa hon ville använda för sina personliga behof. Hennes hemgift uppgick till tjugo tusen rubel; hon bad om räntan på endast tio tusen och begärde ej mera än åtta procent, ehuru man nu för tiden utan prut betalade ända till tio och tolf procent. Hon gick till och med gärna in på att pengarna utbetalades till henne i två eller tre poster. Med ett ord, hon afstod hälften af sina inkomster till det gemensamma och medgaf alla möjliga lättnader i fråga om utbetalandet af den andra hälften. Men hon måste ha dessa penningar, ty hon hade behof och vanor, för hvilkas tillfredsställande hon ej ständigt ville anlita honom, men som hon omöjligt kunde försaka. Hon skulle till exempel vilja vidtaga en del förskönningar i sitt lilla näste, d. v. s. det rum, där hon helst och mest vistades; hon behöfde en mängd medikamenter för sin klena hälsa, hon tyckte om att läsa och sysselsätta sig med handarbeten. För de där pengarna skulle hon alltså skaffa sig möbler och prydnader till sitt rum, köpa böcker, medicin, handarbeten och äfven kläder.

— Jag hoppas, — slöt hon, — att du inte har någonting emot denna lilla förändring. Du har ju alltid köpt hvad jag bedt dig om, men det har varit ett besvär för dig, och jag har försakat mer än ett för att inte trötta dig med mina påståenden. För dig gör ju detta ingen skillnad, men för mig skulle det vara en liten ljusning i mitt sorgliga lif.

Om den föreslagna förändringen än skulle göra någon skillnad för Korczynski, så visade han det ej med en min. Uppmärksamt och med nedslagna ögon lyssnade han till hustruns långa, saktmodigt framförda förklaring. Då hon slutat, bugade han sig med så utsökt artighet, som om han framför sig haft icke sin hustru utan en tillmötesgående fordringsägarinna, och svarade i den mest förbindliga ton:

— Din önskan skall naturligtvis bli uppfylld. Du torde endast vara god och uppge, när du önskar att utbetalningarna skola ske.

Hon svarade, att denna del af saken var henne fullkomligt likgiltig. Men den utsökta artighet, hennes man visade, rörde henne så, påminde henne kanske så om forna tider och den forne Benedikt, att hennes blick blef fuktig och hon med en nästan lidelsefull åtbörd plötsligt sträckte ut båda sina händer emot honom.

Om han då slutit henne i sina armar och betäckt henne med glödande kyssar, om han sedan slutat upp att ägna så mycket tid och intresse åt landtbruket och affärerna och i stället suttit hos henne i hennes »näste», läst högt romaner och resebeskrifningar på tre språk samt med ord och blickar ägnat henne sin dyrkan — hvem vet, om ej då en förändring skulle ha inträdt i deras samlif; hvem vet, om ej fru Emilia då skulle ha upphört att klaga öfver sin tillvaros tomhet och sina otillfredsställda behof... Men Benedikt bugade sig åter med samma förbindliga artighet som nyss och tryckte endast lätt den ena af de båda händer, som räcktes honom. Fru Emilia reste sig upp långt hastigare än man kunde vänta af en så ytterst klen person och lämnade rummet.

Benedikt Korczynski började skratta, först kort och nervöst, sedan allt mera häftigt och ohejdadt, och slutligen kastade han sig ned på soffan, denne starke, kraftige man, och dolde ansiktet i sina båda händer...

Från den dagen upphörde fru Emilia att gå ned i trädgårdsbersåen. För de pengar, som hennes man

med aldrig svikande punktlighet utbetalade till henne, köpte hon en blå möbel till sin sängkammare och en röd till kabinettet; toalettbordet kläddes med tyll och musslin, på atenienner och hyllor hopades böcker och småsaker, och nya material till handarbeten rekvirerades oupphörligt. För att ständigt vara till hands fick Teresa flytta in i ett rum, som gränsade till sängkammaren.

Sålunda framlefde fru Emilia sitt lif, förflyttande sig från sängen till schäslongen och från schäslongen till sängen, ofta utan att på dagar och veckor se några af husets folk eller veta hvad som försiggick utanför hennes egna två rum. Om dessa sina älskade rum brukade hon säga till sina vänner:

— De äro min hela värld!

Benedikts värld var något vidsträcktare än hans hustrus, men särdeles stor var ej heller den. Den kom mer och mer att inskränka sig till — Korczyn. Dess tusen morgen mer och mindre gifvande jord började så småningom skymma bort hela jordklotet för honom och allt hvad därpå varit och var. Han besådde årligen två hundra morgen åker med säd och foderväxter; på sandjorden satte han potatis, som han med god förtjänst sålde till det närbelägna bränneriet. Inventarierna underhöll han omsorgsfullt; på gården hade han alltid något att reparera och förbättra; med sina grannar låg han oupphörligt i tvister och processer och gjorde sak af hvarje stulen fotsbredd jord, hvarje afbetad grästorfva, hvarje trädgren, som huggits i hans skog.

Med de få tusen, som utgjorde frukten af all denna sträfvan, betalade han sina räntor på banken, räntan på sin systers hemgift och den på sin hustrus. Dessutom betalade han för sonen i skolan och för dottern i hennes pension. Hvad af pengar, som blef öfver, fick Marta taga hand om och använda för husets behof. Hvad af tid, som blef öfver, använde Korczynski till att jaga och läsa tidningar, vid hvilken senare sysselsättning han dock vanligen somnade. Med

hvart år, som gick, fann han allt mindre intresse i tidningens spaltlånga redogörelser för främmande länders politik och främmande länders stora tilldragelser.

Med ett ord, Benedikt Korczynski offrade alla sina krafter på den mödosamma väfnad, däri inslaget var hans egen existens och hans barns framtid. Väfvens trådar brusto oupphörligt i hans hand, han länkade dem åter samman och bäfvade för att de en gång ohjälpligt skulle brista sönder. Äfven för mycket annat bäfvade han.

Stundom kunde man känna sig frestad tro, att han glömt bort att tala, till den grad tystlåten hade han blifvit. Då han någon gång yttrade sig, sade han ej heller alltid sin mening tydligt ut. Han hade tagit för vana att afklippa sina uttalanden i vissa frågor samt ersätta vissa namn med ett meningslöst: »Det vill säga... ja, som sagdt». Det var icke alltid han begagnade dessa talesätt, men ibland, då han stammande och litet tveksamt började med sitt: »Det vill säga»... föreföll det hans åhörare, som om det kommit ett förunderligt klokt och litet knipslugt uttryck i de dystra, bruna ögonen....

IV.

Korczynskis hade föga umgänge med sina grannar. Benedikt var alltför upptagen af sitt landtbruk och sina affärer och hans fru alltför sjuklig, för att ett vidsträckt umgängeslif skulle kunna komma i fråga. Hvarken den ene eller den andra stod heller därefter. Han var rädd för utgifter och för allt, som kunde hindra honom i hans sysselsättningar. Hon afskydde rörelse, buller och allt hvad ansträngning hette.

Fullkomligt afsöndrade kunde de dock ej lefva. Gamla plägseder och relationer förde dem då och då tillsammans med släktingar och grannar. En gång om året, på fru Emilias namnsdag, som inföll i slutet på juni, samlades hela deras umgängeskrets på Korczyn. Detta var en häfdvunnen sed, som man måste rätta sig efter, om man ej ville bryta mot gästfrihetens enklaste fordringar.

Omkring fyrtio personer reste sig från middagsbordet i den stora matsalen, på ett tecken af värdinnan. Solljuset, som, dämpadt af markiserna, föll in genom fönstren, kom jetsmyckena på dennas dräkt att blixtra och belyste bordets dyrbara silfver- och kristallpjeser och antika porsliner. Liksom allt i detta hus bar äfven bordsservisen vittne om förgången rikedom och lyx. Ingenting var nytt men allt omsorgsfullt vårdadt och underhållet.

Från hedersplatsen vid bordet reste sig långsamt och med förnäm värdighet Andrzej Korczynskis änka, en för sin ålder ännu förvånansvärdt vacker dam. Ehuru mor till en tretti års man skulle hon ännu

kunnat komma hjärtan att klappa, hade hon ej själf varit så kall och likgiltig. Från det förfärliga ögonblick, då hon erfarit, att hon var änka, hade hon ej för en dag upphört att bära sorgdräkt; helt och hållet ägnande sig åt sin ende sons uppfostran hade hon stilla och indraget lefvat sitt lif fram på sitt ensliga gods, och hvarje antydan om ett nytt giftermål hade hon afvisat med den mest isande köld. Det hvilade också någonting rent och någonting af självförsakande storhet öfver den höga, välbildade gestalten i den svarta, veckrika dräkten. Det släta, mörka håret omgaf liksom en dyster ram det bleka, regelbundna ansiktet, kring hvars stora, vemodiga ögon och kalla, stolta mun åren hade ristat ett nät af fina, knappast märkbara rynkor. Ej det minsta lilla smycke lyste upp hennes svarta sorgdräkt. Då hon gick eller då hon talade till någon, höjde hon hufvudet och sänkte ögonlocken, hvilket gaf henne ett utseende på en gång af stolthet och blygsamhet. Hon log blott sällan. Hvilken hög grad af aktning hon åtnjöt inom släkten, därom vittnade den nästan ängsliga brådska, hvarmed värden bjöd henne sin arm, så snart hon rest sig från bordet.

En fetlagd, jovialisk herre bjöd sin arm åt herr Benedikts syster, fru Jadwiga Darzecka, en undersätsig, rödblommig dam, ej det minsta lik sin bror, klädd i en nästan alltför prålig dräkt och nästan alltför många briljanter. I det hon fattade sin kavaljers arm, såg hon sig omkring åt alla håll för att söka upptäcka, hvilka som förde ut hennes två fullvuxna och två halfvuxna döttrar.

Hennes man, en stel, högväxt herre med aristokratiska drag, följde näst efter värden och dennes svägerska med fru Emilia som sin dam. Hans min och hållning angåfvo, att han var en herre, som kände sitt värde och sin ställning i samhället. Hans döttrar voro ytterst elegant klädda och talade mycket om utlandet. Det märktes på allt, att familjen var förmögnare än de flesta i denna trakt.

Den likaså rike eller kanske ännu rikare Teofil Rozyc hade till närmaste bordsgranne en täck, helt ung liten blondin, klädd i ljust, frasande siden, med blommor i håret och bara, snöhvita armar. Under lifliga gester med dessa bara armar berättade hon för honom på franska, hurusom hon för två år sedan lärt känna sin man, Zygmunt Korczynski, vid en badort. Hon hade genast blifvit förälskad i honom, men hennes föräldrar, som bodde långt härifrån, hade ej velat tillåta, att hon gifte sig så ung. Då hade Zygmunts mor, fru Andrzejowa Korczynska, kommit resande efter till badorten, åtagit sig att föra de bägge ungas talan och besegrat allt motstånd. I två år hade nu hon och Zygmunt bott på den här trakten, men hon trifdes ej alls, naturen var för enformig och prosaisk, och det fanns ju alls inga tillfällen till nöjen och förströelser. Zygmunt kunde inte måla här, ty han saknade motiv, och hon hoppades, att de snart båda skulle resa till München eller Rom, där Zygmunts artistiska talanger . . . o. s. v. o. s. v.

Rozyc lyssnade artigt till den lilla blondinens pladder, i det han då och då inflikade några ord. Härunder såg han emellertid oupphörligt bort till motsatta ändan af bordet, där Stisia hade sin plats bredvid en äldre fransyska, lärarinna för Darzeckis båda yngsta döttrar. Ett par gånger varseblef han, att hans andra granne, Zygmunt Korczynski, en ståtlig ung man, som dock såg väl blek och dyster ut för sina år, hade blicken riktad mot samma håll. Öfver Rozycs tunna läppar flög ett lätt, ironiskt småleende.

Men den lilla kvittrande, gestikulerande Klotilde märkte ingenting, trots att hon oupphörligt gaf sin man långa, förälskade ögonkast. Då man sedan reste sig från bordet, hängde hon sig fast vid hans arm med ett uttryck af nästan barnslig förtjusning, och i det hon lutade sitt lilla täcka hufvud bakåt och såg upp till honom med sina blå ögon, fortsatte hon att prata, lika gladt och bekymmerslöst som förut.

Detta var de fyra första paren. Efter dem följde

andra, långt mera anspråkslösa, män och kvinnor, hvilkas dräkter och utseenden talade om en ganska hård kamp för tillvaron. Det var Benedikt Korczynskis grannar, de flesta i samma ställning som han och förande samma slags lif. Fruntimren voro klädda i gammalmodiga klädningar och billiga smycken, herrarna voro solbrända, skäggiga och iförda frackar af den mest åldriga snitt. De flestas ansikten hade i förtid fårats af bekymmer och arbete.

Nu kände de sig emellertid glada och upplifvade eller ville åtminstone synas vara det — och på samma gång ville de också visa sig belefvade och världsvana. Men deras gång och rörelser förrådde, att de ej voro vana vid detta högtidliga utmarscherande från middagsbordet. Herrarna besvärade sig ej med så många ceremonier, men fruntimren kråmade sig en smula, försökte imponera genom en majestätisk eller behagfull hållning och förvrängde sina vissna läppar till förbindliga småleenden, hvilket allt gaf dem ett utseende af förkonstling, som säkert i vanliga fall var dem främmande.

Efter dessa anspråkslösa par följde åter några mera lysande. Rozyc förde den ståtliga fröken Darzecka, som ärft Korczynskiernaş höga växt och sin fars aristokratiska drag. Hennes trolofvade, en ljuslett ung herre med engelska polisonger och grefvetitel, hade bjudit armen åt en hennes syster, en kokett, liflig brunett. Efter dem kom Kirlo arm i arm med Teresa Plinska, som i dag bar sin battistnäsduk knuten icke om kinden men om halsen. Han förde sin dam på ett sätt, som narrade dem som sågo det att småle och till och med att skratta högt. Han kråmade och sträckte på sig, tryckte hennes arm mot sitt bröst och hviskade henne oupphörligt i örat, med ett ord, gjorde henne till föremål för en hänsynslös drift.

Till sist kom en skara ungdomar af båda könen, hvaribland husets tjugoårige son och fjortonåriga dotter.

Utan att fästa sig vid det allmänna uppbrottet hade Orzelski blifvit sittande kvar vid bordet och in-

mundigade begärligt en stor portion gelé och biskvier. Stisia gick hastigt fram till honom och lade sin hand på hans arm.

— Kom nu, pappa!

— Genast, genast, — muttrade han. — Jag ska' bara sluta först...

— Men alla ha ju redan stigit upp från bordet, — återtog Stisia sakta och enträget. — Det passar inte att sitta kvar ensam...

Orzelski såg upp på dottern med ett frånvarande uttryck i sina dimmiga, blå ögon.

— Jaså, passar det inte... ja, då så...

Han kastade en öm afskedsblick på geléet på sin tallrik, torkade sedan omsorgsfullt sina tjocka, röda läppar och sina grå mustascher med serveten och reste sig upp från bordet. Stisia stack sin arm under hans, och de följde efter de andra men på långt afstånd.

— Det var en god middag, — brummade den gamle. — Oxfiléen tyckte jag inte så mycket om, men kycklingen och sparrisen... aaah! Åt du det, Stisia?

— Ja, — svarade hon.

— He, he, he, — skrattade Orzelski och såg illmarigt på dottern. — Du bryr dig inte om sådant där, du, förstås! Du har annat i hufvudet. Jag hörde i dag, hur Kirlo berättade för fru Emilia, att den där Rozyc... he, he... och Zygmus börjar åter igen komma och hälsa på... Kanhända han vill upplifva gamla minnen... fastän han ä' gifta karlen nu... Men se, hjärtat låter inte befalla sig, det... Jag minns nog, jag, hur det var!

Stisia gick med hufvudet litet bakåtböjdt och ögonen nedslagna — det föreföll nästan, som om hon ej hörde faderns ord.

Under tiden hade de öfriga paren passerat den stora förstugan och hunnit in i salongen, där de under ceremoniösa bugningar och nigningar skildes från hvarandra. Fru Andrzejowa tackade sin svåger med ett svagt leende och en lätt böjning på hufvudet, som

hon genast åter stolt höjde. Fru Darzecka skakade hand med sin korpulente kavaljer, som lyckönskade henne till dotterns trolofning med en grefve, och hon gjorde det med sådant eftertryck, att alla hennes armband rasslade och smällde. Den lilla blonda fru Klotilde Korczynska gjorde en skämtsam reverens för sin man och fattade sedan genast på nytt hans arm, liksom om hon ej för ett ögonblick hade velat skiljas från honom.

— *Tu fais des folies, Clotilde,* — sade hennes man tillrättavisande.

— *Mais puisque je suis folle de toi,* — hviskade hon, i det hon tryckte sig intill honom och såg upp till honom.

Fru Emilia, som stod på väg att återvända till sina värdinneplikter, utbytte några sista ord med sin stele men artige svåger.

— Om min nådiga svägerska en gång ville slita sig ifrån den här vrån af världen och tillbringa någon tid i Schweiz — slöt Darzecki deras konversation, — skulle ni säkert bli både friskare och gladare.

Så väl fru Emilias hälsa som hennes humör föreföllo emellertid i dag förträffliga, och ingen, som såg hennes af en lätt rodnad färgade kinder, hennes strålande ögon och purpurröda läppar, skulle ha kunnat ana, hvilka lidanden hon under de föregående dagarna genomgått. Redan barnens hemkomst öfver ferierna hade, genom den rubbning i hennes vanor, som den medfört, orsakat henne ett par anfall af hjärtklappning och några sömnlösa nätter. Sedan hade hon med ängslan och bäfvan motsett denna dag och möjligheten, att hon just då skulle få migrän, nevralgi, fluss eller något annat ondt, som skulle nödsaka henne att sända grannarna återbud. Denna fruktan pinade henne hela dagarna igenom och höll henne vaken om nätterna samt hade till följd, att hon tog in dubbla dosis bromkalium, lagerolja och magnesia, gurglade sig med alla möjliga slags vatten och applicerade omslag på alla de punkter af sin kropp, som hon ansåg hotade

af något ondt. Så hade det fortgått till i dag på morgonen, då hon efter en långvarig, omsorgsfull toalett kommit att tänka på forna, lyckligare tider och gripits af önskan att åtminstone för en enda dag få vara sådan som förr... Hon hade trädt ut i salongen helt kry och upplifvad, med en spänstighet i sina rörelser, som ingen dagen förut skulle ha trott henne i stånd till, och med samma glans i blicken och samma glada leende på läpparna som nu.

Vid det uppslagna pianot i ett hörn af rummet stodo Rozyc, den unge grefven med de engelska polisongerna samt Zygmunt Korczynski och samtalade halfhögt men lifligt.

Zygmunt berättade för de båda andra om sin tvåårigа vistelse i München, som varit till större nytta för hans artistiska utbildning än alla de långa studieåren vid Wiens, Paris' och Düsseldorfs konstakademier. Grefven prisade också München, Wien och Paris men föredrog Italien, som hade den vackraste naturen och, i hans tycke, de vackraste kvinnorna.

Rozyc åter hade bott längst i Wien, fann denna stad vara den trefligaste och — slöt han med ett ironiskt leende — förde med sig sina härligaste minnen därifrån.

Efter en stunds samspråk i denna stil sågo de nästan samtidigt upp och betraktade hvarandra granskande och mera uppmärksamt än hvad de först gjort. Det kom en glimt af ironi i deras blickar, och alla tre smålogo flyktigt.

— Det är ändå besynnerligt och en smula, en smula... *embarrassant*... — började grefven i släpig ton, — att sedan man gjort bekantskap med alla de där platserna, som vi talat om, nödgas slå ned sina bopålar i en sådan här dyster ödemark.

Säkert hade de båda andra gjort samma reflexion. Rozyc fingrade nervöst på sin pincenezsnodd och genmälde med ett vårdslöst leende:

— *Tout lasse!*

— Men, — vände sig Zygmunt Korczynski till

honom, — ni har ännu inte haft tid att bli utledsen vid den här dystra ödemarken, ni har endast i några månader bott på era härvarande gods. Jag däremot har lefvat här i två hela år, och jag kan försäkra er, att mitt... embarras, såsom grefven kallar det, inte har några gränser, och att jag ännu inte lyckats utfundera, hur jag skall kunna uthärda midt uppe ibland dessa stall, ladugårdar och landtbrukarintressen.

— Ni har åtminstone en vacker talang, som kan bereda er förströelse och glädje, — inföll Rozyc artigt.

Öfver Zygmunts bleka ansikte flög ett uttryck nästan af smärta.

— Jag börjar tvifla på att jag har det — svarade han med skenbar likgiltighet, men i det ett bittert leende krökte hans läppar.

— Hvad är ni för närvarande sysselsatt med... — började grefven.

Han fick ej tid att tala till slut, ty en omkring tjugoårig yngling kom i detsamma fram till dem, och samtalet afbröts. Det var en smärt, medellång ung man, hvars alla rörelser och hela minspel angåfvo en liflig, nervös natur. Hans anletsdrag voro vackra och regelbundna men hyn blek och sjuklig; hans öfverläpp täcktes af ett par spirande, ljusa mustascher, de stora, bruna, flammande ögonen voro Benedikt Korczynskis upp i dagen. Med händerna på ryggen och en lätt bugning vände han sig till Rozyc.

— Jag ber så mycket om ursäkt, — började han med en blandning af blyghet och ungdomlig oförskräckthet, — men det skulle intressera mig så att få höra, hvilka reformer och nya anstalter, ni ärnar vidtaga på ert Wolowszczyzna. Jag hade hört, att godset låg betydligt nere, och därför gladde det mig så, när ni själf bosatte er där. Ja, jag blef verkligen så glad öfver att jag skulle få tillfälle att göra er bekantskap och få tala med er i de där sakerna... att... att... jag inte kunde motstå...

För några timmar sedan hade värden i huset presenterat sin unge son för alla dem af gästerna, som

ännu icke kände honom. Rozyc visste alltså, hvem hans interlokutör var, och svarade med ett förbindligt småleende men med någon tvekan:

— Det gläder mig mycket, och jag skulle oändligt gärna tillmötesgå er önskan, men... men... jag har verkligen ännu inte tänkt på att genomföra några reformer eller förändringar på Wolowszczyzna.

En djup, naiv och oförställd förvåning målade sig på studentens rörliga, uttrycksfulla ansikte.

— Jaså... — började han långsamt, — och jag, som tänkte, att just sådana personer som ni, unga och rika... skulle vara de, som taga initiativet ... ge exemplet...

— Men jag är visst inte ung! — utbrast Rozyc med ett litet bittert skratt.

— *Quand on a mangé un million, on se sent un siècle sur le dos, n'est-ce-pas?* — hviskade grefven förtroligt till Rozyc.

Men Witold Korczynski aktade ej på afbrottet utan fortsatte:

— Allt sådant här, ser ni, intresserar mig ofantligt. Jag har inte varit hemma på två år, ty förra sommaren lät min far mig gå som elev på en stor, mönstergillt skött egendom. Nu har jag slutat andra årets kurs på institutet och har börjat få en aning om hur det skall vara. Hur det är här, vet jag, och mig förefaller det, som om det vore förfärligt illa ställdt i alla afseenden, och att egendomsägarna ha mycket, mycket att göra, med hänsyn både till själfva jordbruket och till folket...

— Widzio, — afbröt Zygmunt sin kusin en smula gäckande, — har hufvudet så fullt af teorier, att han vid alla både möjliga och omöjliga tillfällen måste afbörda sig dem. Men det brukar så vara med den yngsta ungdomen.

— Naturligtvis, — inföll Witold med en stolt kastning på hufvudet och gnistrande ögon, — och du skall inte tro, Zygmunt, att du lyckas reta mig genom din häntydan på min ungdom. Du är för öfrigt också

ung och har inte rätt att slumra in på dina konstnärliga lagrar. Hvad skulle du svara mig, om jag till exempel frågade dig, hurudant tillståndet bland dina underhafvande är?... I fråga om upplysning, moralitet, i ekonomiskt afseende...

— Jag skulle svara, att tillståndet är så dåligt som möjligt i alla de där afseendena, — svarade Zygmunt med en axelryckning.

— Och det kan du säga med sådan likgiltighet! Och dessa saker kunna herrarna allesammans taga med ett sådant lugn! — utbröt Witold.

Sedan vände han sig åter till Rozyc:

— Men ni tänker bestämdt annorlunda i dessa frågor än Zygmus... Ni önskar säkert taga er an de lägre klasserna, som så länge försummats, och som af hela tidsriktningen tillerkännas rätten...

— Min bästa Widzio, — afbröt honom Zygmunt i uttråkad ton, — allt det där är mycket vackert...

— Och aktningsvärdt, — inföll grefven med ett småleende.

— Men fråga din far, hur det gick honom, då han en gång försökte slå in på de nya idéernas och reformernas väg...

Witold rodnade som en ung flicka, slog ned ögonen och stammade:

— Min far... är inte tillräckligt förmögen... har kanske inte nog medel...

Denna påminnelse om fadern försatte honom tydligen i förlägenhet. Men strax därpå vände han sig med fördubblad ifver till Rozyc.

— Men ni... — började han.

Här afbröts han emellertid af en lika ungdomlig men litet gröfre stämma, som utropade:

— Witold har rätt, alldeles rätt! Hvilka, om inte ni, mina herrar, skulle godtgöra de äldres försummelser och visa oss yngre vägen? Det svider i en, då man kommer utifrån vida världen och märker, hur bedröfligt det här står till... Egendomarna äro ruinerade eller skötas efter gammal rutin, jorden glider

ur våra händer, folket förslöas, och ingen rör ett finger för att söka hjälpa... förbättra.

Med dessa ord kom en äldre kamrat till Witolds hjälp, en son till en af egendomsägarna, som gästade här i dag.

— Temperaturen börjar stiga, — hviskade grefven till Rozyc.

Men denne lyssnade till de båda studenterna med nedslagna ögon och i det han nervöst fingrade på sin pincenezsnodd. Liksom för att göra slut på en för honom obehaglig situation vände han sig till Zygmunt med en anhållan att bli presenterad för dennes mor.

Grefven ställde långsamt sina steg mot den del af salongen, där hans fästmö befann sig. De två studenterna tillika med en tredje, som sällat sig till dem, drogo sig lifligt samtalande och gestikulerande undan till ett hörn af rummet; Zygmunt Korczynski och Rozyc begåfvo sig tvärs öfver salongen till en grupp damer, bland hvilka fru Andrzejowa satt tyst och litet afsöndrad från de öfriga. Sonen presenterade Rozyc, och hon besvarade dennes djupa bugning med sin vanliga långsamma böjning på hufvudet. Först då Rozyc efter att ha slagit sig ned bredvid henne började tala om en tafla af hennes son, som han för några år sedan sett och beundrat på en stor tafvelutställning, såg hon upp, och med ett obeskrifligt uttryck fäste hon blicken på den framför henne stående Zygmunt. Samtidigt flög ett leende fullt af outsäglig ömhet och kärlek öfver hennes stränga drag.

Men denna glimt af känsla var endast flyktig. Strax därpå började hon i förbindlig men kylig ton tala om Zygmunts talang, om de hinder för dess utveckling, som vistelsen hemma innebar, och om svårigheten af att förena landtbrukarens yrke med konstnärens kraf och drömmar...

Vid de sista orden såg hon åter upp på sonen men denna gång forskande och litet ängsligt. Hans unga hustru, som nu kommit fram till dem, hade

emellertid åter hängt sig fast vid hans arm, och hviskande och med koketta miner drog hon honom med sig afsides.

Några af damerna, som hade sin plats i närheten, visade hvarandra omärkligt på det unga paret och gjorde hviskande den anmärkningen, att i detta äktenskap hustruns känslor tycktes vara många grader varmare än mannens. Ett par af damerna hade också försport, att Zygmunt Korczynski icke alls bekymrade sig om sin egendom utan lät allt gå vind för våg, och att fru Andrzejowa redan börjat ångra, det hon så länge låtit honom vistas borta från det land och den plats, där han i alla fall skulle komma att få sin verkningskrets.

Betjäningen kom nu in med kaffe och likörer, och snabb som tanken skyndade Kirlo fram, ryckte brickan med likörerna ur betjäntens händer och ställde den på ett sidobord i salongen. Hans knotiga kinder hade fått hög färg, de små ögonen lyste, och ett jovialiskt leende lekte kring hans tunna läppar. Hela hans utseende talade om den mest fullkomliga belåtenhet med sig själf och hela världen. Mellan ena handens två fingrar höll han en cigarr, som han af hänsyn till damerna hade släckt, med den andra samlade han ihop flaskorna och vinkade till sig de herrar, som befunno sig i närheten.

Där var först och främst den korpulente, muntre goddagspilten, som fört fru Darzecka från bordet, vidare närmade sig ett par herrar utifrån verandan, och strax bredvid bordet stod Orzelski med ett redan tömdt glas i handen.

— Hvad har ni druckit? Marasquino? Curaçao? Kakao? — frågade Kirlo. — Kanske det skall vara någon annan sort nu? Hvad behagas? Befall!

— Ett par droppar kakao, om jag får be.

— Med största nöje. Törs jag fråga, hvilket glas i ordningen detta är?

— Det andra, — svarade Stisias far med ett

godmodigt leende, och i det han förnöjdt smackade med läpparna.

— Tretalet är ett heligt tal! — utropade Kirlo och ställde ännu ett fylldt glas framför Orzelski, hvars runda ansikte blef allt rödare.

Alla de omkringstående började skratta, ty de förstodo, att den gyckelmakaren Kirlo hade för afsikt att komplett berusa den gamle; men denne sköt ifrån sig det ena glaset.

— Nej, nej, nej, — protesterade han, — om jag drucke ur det här också, skulle jag inte kunna...

— Hvad skulle ni inte kunna? — frågade några skrattande.

— Spela, — svarade han.

— Nej, det är sant, — medgaf Kirlo. — Nå, eftersom ni inte vill dricka, så gå åtminstone och hälsa på damerna! Ser ni, så melankolisk fröken Teresa ser ut... hon sitter där borta med bandage om halsen och drömmer... säkert om er... Ty herrarna kanske inte veta, hvilken fruntimmerskarl och hvilken kvinnotjusare vår musiker är! Han har varit beryktad i den vägen förr... och ännu så... ja, fröken Teresa vet nog bäst, hon...

Någon afbröt honom med en fråga, och han började tala om annat och göra andra till föremål för sitt skämt.

Orzelski rätade på sig, och med ett godmodigt leende på läpparna och fryntligt plirande ögon styrde han verkligen stegen mot en grupp damer, som sutto samlade kring ett stort divansbord betäckt med album och böcker i praktband.

I denna krets, som utgjordes af de äldre damerna Darzecka samt några andra mer eller mindre eleganta fruar och fröknar, befann sig äfven Stisia. Hennes mörka, enkla dräkt bildade en i ögonen fallande kontrast till de andras ljusa, moderna toaletter, och lika skarp var kontrasten mellan hennes släta, svarta flätor och deras burriga koaffyrer. Hon var ej glad, och fru Darzecka, hennes nära släkting, hade redan hållit

ett litet tal för henne med anledning af hennes olämpliga toalett och stora tystlåtenhet.

Hon tog verkligen ingen del i de andras samtal, som rörde sig om utlandet, om ett par nya förlofningar, om några nyss utkomna böcker och operan på modet. Man kunde märka, att hon kände sig stå alldeles utanför allt hvad som intresserade och upptog de andra. Hennes ögon och mun hade antagit ett uttryck af tung ledsnad, som kom henne att synas mycket äldre än hon i verkligheten var. Draget af trötthet och likgiltighet försvann icke ens, då hon varseblef sin far framför likörbrickan och hörde Kirlos högljudda raljerier, beledsagade af de andras skrattsalvor. I känslan af sin maktlöshet gjorde hon ingenting för att förhindra det grofva men ganska vanliga skämtet utan satt orörlig. Men hennes ögonbryn sammandrogos, och hennes trötta, likgiltiga blick fick ett uttryck af bottenlöst tungsinne.

Hvilka känslor hon än i detta ögonblick erfor, var det dock ingen här, som anade eller försökte utforska dem. Det var tydligt, att hon ej ansågs för en faktor, som man af någon anledning behöfde taga med i räkningen. Hennes jämnåriga och kusiner, som afskräcktes af hennes tystlåtenhet och kanske äfven af hennes tarfliga klädsel, togo ingen notis om henne. Grefven, som satt närmast bredvid henne, inbegripen i en kvick ordstrid med sin fästmö, tycktes icke ens märka, att hon fanns. De två personer, som vid middagsbordet så oupphörligt fixerat henne, hade nyss lämnat salongen. Rozyc tycktes efter middagen ha gripits af en allt mera tilltagande mattighet, och blek som ett lik och med ett slocknadt uttryck i blicken hade han omärkligt dragit sig ut ur salongen, i riktning mot matsalen. Zygmunt Korczynski hade efter ett hviskande men ganska ifrigt samtal med sin hustru gått ut på trädgårdsverandan.

Där voro nu spelbord iordningställda, men herrarna hade ännu icke satt sig till sitt parti. De smuttade på likörglasen, rökte och pratade. En stund förut

hade landtbrukstermer och siffror susat om hvarandra i luften. Nu talades det politik. Det var Darzecki, som först slagit in på detta ämne, och stående lutad mot en pe'are, med cigarren mellan de tunna läpparna, redogjorde han flytande och i väl valda ordalag för en mängd politiska eventualiteter och kombinationer, som han läst om i tidningarna. De andra herrarna föllo honom oupphörligt i talet, bestredo hans påståenden eller bestyrkte dem och blefvo så småningom allt ifrigare och allt högljuddare.

Värden själf tog minsta delen i detta samtal. Han satt nästan midt på verandan, placerad så, att hela hans väldiga gestalt skarpt aftecknade sig mot en solbelyst bakgrund, och att man kunde räkna hvarje fåra på hans panna och kinder och hvarje grått strå i det yfviga, mörka håret. Med armen hvilande på det framför honom stående lilla bordet lekte han mekaniskt med sitt glas, hvari solstrålarna bröto sig. Blott sällan yttrade han sig, men han skakade gång på gång sitt litet nedböjda hufvud och smålog, än spefullt och tviflande, än sorgset. En gång, midt under det samtalet var som lifligast, såg han dock plötsligt upp, liksom om han med ens erinrat sig någonting, satte glaset hårdt i bordet och utropade:

— De där tidningarna, mina herrar, förvrida bara hufvudet på folk. Om man läser sin tidning på kvällen, drömmer man sedan sådana saker, att man hellre inte skulle vilja sofva alls...

Borta ifrån pelaren hördes Darzeckis litet ironiska röst:

— Hur så? Har ditt tidningsläsande förorsakat dig några hemska drömmar, Benedikt?

— Ja, lita på det, — svarade Korczynski. — Jag har haft en gruflig dröm.

Han smålog spefullt, i det han drog i sina långa mustascher.

— Jag är inte så barnslig, att jag låter drömmar inverka på mig, — började han, — men jag har verkligen haft en dröm så förskräcklig, att den skulle kun-

nat komma håren att resa sig på hvilken som helst. Det var för ett par månader sedan, som jag en kväll läste om ett krig, som varit, var eller skulle bli, tusan vete hvar. Strax därefter gick jag till sängs, somnade och drömde... hör noga på, mina herrar!... att en stor bismarcksk här, d. v. s. en preussisk här kom tågande till Korczyn. Gården och trädgården vimlade af soldater, huset var fullt af officerare. Jag kan inte beskrifva min förskräckelse. De ödelägga Korczyn, tänkte jag, de bränna, sköfla, plundra, förstöra allt, om jag inte tar emot dem så väl jag kan. Hellre allt annat än det. Och jag undfägnar dem så rikligt jag förmår med mat och dryck, krusar och fjäsar... Och de äta och dricka och stoja och glamma... Gud ske lof, de äro belåtna, tänker jag, och känner mig också helt belåten. Snart draga de sina färde, och visserligen står jag där med tomma visthus, men resten har jag åtminstone oskadt kvar. Det tycks också, som om de strax ämnade ge sig af. Soldaterna sitta redan till häst, och officerarna spänna på sig sina sablar. Skönt, tänker jag, snart är det lugnt hos mig igen. Jag går helt förnöjd ut på förstugubron, men då, mina herrar... på de där kullarna... på andra sidan slätten... får jag se en ny här...

Han började stamma:

— Det vill säga... ja, som sagdt...

Och så glimtade det till i de bruna ögonen.

— Hvad för slag? Jag stod helt förlamad af skräck. De komma hit... rätt mot Korczyn styra de kosan... Och de andra ha ännu inte tågat bort. Jo, nu är du vackert ute, tänker jag. Du öppnade ditt hus för de första, så att de inte skulle sätta eld på det, och nu... det vill säga... ja, som sagdt... nu är det ute med dig. Hur du än vrider och vänder dig, är du fast. Ingen utväg, ingen hjälp. Jesus, Maria! Jag vaknade, badande i svett.

— En symbolisk dröm, det måtte jag säga! — utropade Darzecki med ett så högljudt skratt, som om han för ögonblicket glömt bort all förnämitet. Men

på samma gång sänkte han sitt vanligen stolt upplyftade hufvud, så att cigarröken, som hittills triumfatoriskt stigit mot höjden, tungt slog nedåt.

— Bah, — utlät sig från en vrå af verandan en pessimistisk egendomsherre, som tydligen gjort bittra erfarenheter i lifvet. — Preussarna... de måtte väl inte vara de värsta! Det är våra egna, som äta ut oss, gnaga oss ända in på benen. Jag har ännu inte fått slut på en process med bönderna om några betesmarker, och nu har jag ändå en ny på halsen... om en skoglapp...

— Ja, det processandet! — suckade Benedikt tungt.

— Det har gripit ikring sig hos oss som en farsot, — anmärkte någon.

— A propos, — började Darzecki, — hur går det med din process med den där knaperadeln... hur var det människorna hette nu igen!

— Bohatyrowicz, — inföll Korczynski. — Å, de vilja lura ifrån mig trettio morgen betesmark... Någon har inbillat dem, att marken egentligen tillhör dem. De till att processa... och i första instansen ha de förlorat, men nu ha de gått till appellationsdomstolen. I två år har historien räckt, och hur mycket bekymmer och pengar den har kostat mig, det vill jag inte tala om...

— Äro deras anspråk alldeles obefogade? — insköt någon.

— De äro kanske befogade i den meningen, att de ha små betesmarker och därför vilja släppa in sin boskap på mina, — försvarade sig Benedikt. — Jag har dokument och ritningar, som tydligt visa...

Han började bli ifrig och skulle säkert länge ha fortsatt att tala om processen, ifall han ej plötsligt varseblifvit några personer, som från förstugan styrde stegen in mot salongen. Han sprang hastigt upp från stolen.

— Hvad ser jag! — ropade samtidigt en af damerna i salongen. — Fru Kirlowa! Hvad kommer

åt henne! Hon har väl inte på tio år varit borta någonstädes. Å, herre gud, så förändrad hon är!

På tröskeln till salongen bjöd Benedikt med en aktningsfull bugning sin arm åt en dam, som inträdde följd af en omkring sextonårig flicka och två yngre gossar i skoluniformer. Sedd på afstånd gjorde fru Kirlowa med sin lilla spensliga gestalt och sitt rika, ljusa hår intrycket af en helt ung kvinna, men kom man henne närmare, förvånades man öfver den egendomliga kontrasten mellan hennes ungdomliga gestalt och det solbrända, fårade, i förtid åldrade ansiktet. Blyg, nästan litet förskrämd stödde hon sig på värdens arm, under det hon oupphörligt vände på hufvudet för att kasta ett öga på de tre barnen. När sedan fru Emilia, frasande af siden, ledsagade henne bort till frukretsen, kunde man af hennes förlägna min, osäkra rörelser och skygga leende förstå, att hon för länge sedan slutat upp att taga del i sällskapslifvet men dunkelt mindes, hur den goda tonen kräfde att man skulle skicka sig, och nu gick i en oafbruten ängslan för att hon skulle säga eller göra något opassande.

Litet darrande satte hon sig ned bredvid den förnäma, högdragna fru Andrzejowa, som emellertid ganska vänligt, ehuru som alltid en smula nedlåtande, uttryckte sin glädje öfver att se henne.

— Herr Benedikt har varit så vänlig att bjuda mig flere gånger, både själf och genom Stisia, — svarade fru Kirlowa med låg, något osäker röst. — Och jag kunde ju inte säga nej åt *honom!*

— Min svåger har alltså nöjet att träffa er ibland?

Fru Kirlowa knäppte ihop sina händer, som voro iförda ett par alltför stora och ej alldeles nya handskar.

— O, det tror jag, det! — utropade hon. — Hur skulle jag ha kunnat reda mig med landtbruket och affärerna, om jag inte haft honom! Nu går det nog, för nu är jag van och har lärt mig. Men i början! Hur skulle det ha gått i början, ifall inte herr Benedikt stått mig bi med både råd och dåd . . .

I sin ifver höjde hon nu rösten nästan för mycket,

och ett par gånger lät hon undfalla sig några mindre vårdade uttryck.

— Ja, jag säger då för sant, — slöt hon, — maken till snäll karl tror jag det inte finns på den här usla jorden.

Fru Andrzejowa rynkade lätt på näsan, och hennes unga sonhustru, som satt bredvid henne, spärrade upp ögonen och bet sig i läppen för att dölja ett småleende.

Värdinnan skyndade att uttrycka sitt beklagande öfver att fru Kirlowa, fastän så nära granne, hade kommit så sent.

Denna blef åter förlägen och böjde tafatt på sin lilla spensliga gestalt; men så tog hon mod till sig igen och svarade, alltjämt med litet för hög röst:

— Ack, kära hjärtandes, jag kan ju inte lämna barnen vind för våg, vet jag! De tre äldsta tog jag med mig, för jag tänkte, att herrskapet inte skulle misstycka det, men de två yngsta kunde jag ju inte lämna åt tjänstfolket att se efter, utan så måste jag vänta tills Maksymowa kom... se, Maksymowa är deras gamla sköterska... och hon är så innerligen beskedlig, att bara jag skickar efter henne, så kommer hon... Småfolk får man vara rädd om, se, och det vet jag då, att hon är, det rara, gamla gummkräket...

Nu kunde Klotilde ej längre styra sin munterhet utan brast ut i ett klingande skratt. Fru Andrzejowa satt tyst som grafven; fru Emilia förde handen till bröst och panna, liksom om hon börjat få känningar af globus eller migrän. En af damerna i soffan hviskade till sin granne:

— Hvad den fru Kirlowa blifvit vulgär af sig! Och hon, som var så söt som flicka och till på köpet är född Rozyc!

I detta ögonblick kom Kirlo skyndande in från verandan för att hälsa på sin hustru. Han formligen sprang fram till henne, fattade båda hennes händer och började betäcka dem med de ömmaste kyssar.

Hans upphetsade ansikte sken af belåtenhet, och de små ögonen lyste fuktiga.

— Nå, det var då en fröjd, — utropade han, — att du en gång kunde slå dig lös!... Min hustru, — fortsatte han, vänd till de öfriga, — är en sådan rustande fru, hon tar sig nästan aldrig en minuts ledighet från alla sina bestyr...

Fru Kirlowa besvarade hjärtligt sin mans hälsning, i det hon oafvändt och ömt såg upp till honom.

— Har herrskapet inte sett hvarandra på länge? — frågade någon skämtsamt.

— Nej, det är en vecka se'n jag var hemma sist, — svarade Kirlo fullkomligt ogeneradt.

— Min man är en sådan natur, att han behöfver omväxling och inte trifs med att sitta stilla hemma, — inföll fru Kirlowa hastigt. — Därför passar det så bra, att jag gör det i stället.

Kirlo gick nu för att hälsa på barnen. De två gossarna stodo lutade mot pianot med sina röda händer tafatt hängande utefter sidorna och beskådade undrande allt och alla. Flickan hade Stisia ledsagat bort till den öfriga ungdomen och placerat bredvid två andra halfvuxna flickor. Hemma hade säkert både hon och modern funnit hennes hvita musslinsklädning med skärt skärp ytterst elegant. Här tog den sig emellertid ganska tarflig och anspråkslös ut bredvid de unga fröknarna Darzeckas och Korczynskas moderna sommartoaletter. Under den halfkorta, hvita musslinsklädningen framstucko också ett par små grofva, klumpiga läderkängor, som bildade en ganska ledsam kontrast till de eleganta guldskinns- och sidenskorna rundt omkring dem.

Men hvad betydde några brister i toaletten, då dess ägarinna hade ett så friskt, rosigt litet ansikte och någonting så obeskrifligt intagande i väsen och blick? Hon påminde om en nyutslagen, vild törnros, som undrande tittar fram mellan gröna blad. Hennes ögon voro blå som ett par förgätmigejer, och håret,

som var lika ljust som moderns, föll i en tjock fläta ned på ryggen.

Hon satt med händerna sammanknäppta i knäet och teg. Flickorna bredvid henne, som tillika med sin fransyska lärarinna voro sysselsatta med att se i några illustrerade böcker, gåfvo henne ett par förstulna ögonkast, och det var allt. Men från andra ändan af salongen kom en smärt yngling skyndande rakt fram till henne med ett uttryck af nästan barnslig förtjusning i sitt vackra ehuru en smula bleka ansikte — fattade båda hennes händer i sina och skakade dem med kamratlig hjärtlighet.

— Hvad det är länge sedan jag såg... fröken... fröken Maria... eller får jag säga Marynia som förr?

— Ja, naturligtvis, — svarade hon, rodnande ända upp till det ljusa hårfästet och med ett leende, som blottade en rad hvita tänder.

— Och fröken... och Marynia kallar mig också vid namn då?

— Ja, hvarför skulle jag inte det? — svarade hon förvånad.

— Å, hvad det är länge sedan vi sist träffades, du, Marynia! Jag har ju inte varit hemma på två år... Och hvad du har växt!

— Du har också blifvit dig litet olik, Widzio... du har magrat.

— Jag arbetar, ser du... studerar, tänker. Och du, hvad gör du?

— Jag läser med min yngsta syster... och så har jag hela kökträdgården och mjölkkammaren att sköta.

De sista orden uttalade hon med en viss stolthet.

— Nå, gamla Maksymowa, lefver hon? — frågade Witold.

— Ja, hon lefver och är kry.

— Och hur är det med småttingarna, som du jämt hade ett sådant besvär med för två år sedan?

— De kunna redan läsa rent.

— Ack, du kära, rara Marynia! Hvad jag är

glad att ha träffat dig igen! Hvad jag har mycket att berätta för dig!

— Kommer du och hälsar på oss ibland?

— Visst kommer jag och hälsar på! Ofta! Ofta!

Och med en förtjusning, som de ej gjorde sig någon möda att dölja, sågo Witold och Marynia hvarandra djupt in i ögonen.

I detta ögonblick ljödo några pianoackord genom salongen och strax därefter tonerna af en fiol. Fru Emilia hade börjat känna sig alltmera oförmögen att underhålla sina gäster, den konstlade lifligheten hade gifvit vika för slapphet och mattighet. Hennes späda gestalt sjönk ihop, och hon lutade sig trött tillbaka i stolen; krafterna hade totalt öfvergifvit henne. Hon växlade några menande blickar med Stisia, som reste sig upp och gick bort till pianot. Orzelski, som, efter att ha tömt sitt likörglas och gjort några piruetter framför den rodnande Teresa Plinska, slagit oupphörliga lofvar kring sin på pianot liggande fiol, fattade den nu varligt och kärleksfullt och förde, blundande af hänryckning, stråken öfver strängarna.

Musikens toner fyllde salongen. Far och dotter spelade någon vacker, lång och svår komposition, hvarunder Orzelski undergick en verkligt förvånande förvandling. Allt eftersom tonerna växte i styrka och rikedom, tycktes också den gamle musikern växa och adlas. Den lilla, knubbiga gestalten rätades ut och upphörde att synas löjlig, blicken fick en strålande, hänförd glans. Tonerna från hans fiol väckte drömmar och känslor inom honom, som afspeglade sig i hans drag och utplånade allt det tarfliga och hvardagliga hos honom. I denne hänförde konstnär skulle ingen ha igenkänt goddagspilten, som nyss haft så svårt att skilja sig från sin fulla tallrik, eller den godmodige gamle stackaren, som utan spår af harm fördrog sina bekantas skämt och gäckerier. Det var ett formligt trolleri, och hvad som åstadkommit det var en stor passion, som uppfyllt och genomträngt denne mans hela lif.

Stisia utförde det svåra, invecklade ackompagnemanget med stor färdighet och precision men utan att på minsta sätt synas berörd af musiken. Uttrycket i hennes ansikte var likgiltigt, nästan kallt och likaså uttrycket i hennes ögon, då hon någon gång såg upp. Hon höll blicken för det mesta sänkt och spelade utantill.

En gång afspeglade dock hennes ansikte en känsla af obehag. I salongsdörren midt emot sig varseblef hon Rozyc. En egendomlig förändring hade på den sista kvarten försiggått med honom. Han hade lämnat salongen med släpande, trötta steg, matt blick och gulblek hy, och han hade återkommit föryngrad, liflig, med strålande ögon och en svag rodnad på kinderna. Han stod lutad mot dörrposten och betraktade den spelande på ett sådant sätt, att hon hastigt slog ned ögonen och sedan ej vidare såg upp.

Musiken fortfor länge. Somliga lyssnade till den med uppmärksamhet och intresse, andra med af förvåning gapande mun eller halfkväfda gäspningar. Ute på verandan hade det förut högljudda samtalet tystnat. Värdinnan, som nu ej behöfde konversera, hvilade.

Rozyc smög sig omärkligt på tåspetsarna tvärs öfver salongen och satte sig på en ledig plats bredvid fru Kirlowa, som med ett vänligt leende skakade hand med honom. Alla visste, att denne trettiårige vivör, som redan förslösat en half million, och denna utarbetade kvinna i sin omsydda gamla klädning voro ganska nära släktingar.

— Kusin, — hviskade Rozyc, i det han lutade sig tätt intill henne, — är du mycket bekant med fröken Orzelska?

Hon nickade jakande.

— Brukar hon vara hos dig?

Åter igen nickade hon men såg på samma gång förvånadt på honom.

— Jag skulle vilja be dig . . . att du någon gång bjöde oss till dig samtidigt . . . så att vi träffades hos

dig... händelsevis, du förstår... Hit kan jag inte komma så ofta... men jag skulle vilja träffa henne...

Fru Kirlowa spärrade upp ögonen på vid gafvel och betraktade honom först med ett uttryck af obeskriflig förvåning och utbrast sedan i så högljudd ton, att ett par personer vände sig om:

— Hvad skall nu detta vara för slag?

Förskräckt öfver ljudet af sin egen röst tillfogade hon mera lågmäldt:

— Du tänker väl inte försöka förvrida hufvudet på den där stackars flickan? Då får du laga, att du träffar henne i ditt Wien, för inte träffar du henne hos mig...

Rozyc skrattade lågt.

— Kälkborgerlighet, kära kusin, — sade han.

Säkert visste han, att detta uttryck skulle bringa henne till tystnad. Hon blef också för ett ögonblick förstummad. Men sedan genmälde hon energiskt:

— Kalla det för kälkborgerlighet eller hvad du vill! För resten hade det nog varit bättre för dig, om du också varit en vanlig, kälkborgerlig människa...

Rozycs min fördystrades.

— Kanhända det, — svarade han.

Men i sin nuvarande sinnesstämning kunde han ej länge förbli allvarsam och tankfull.

— Om du visste, kära kusin, — hviskade han åter, — hvad hon har slagit an på mig! En sådan präktig figur hon har... och så det där svarta håret och de grå ögonen...

Hon betraktade ett ögonblick hans onaturligt glänsande ögon och allt mera blossande kinder. Hon kände sig förolämpad öfver de förtroenden, han gaf henne, men medlidandet besegrade harmen.

— Du är en beklagansvärd människa, kusin! Du ser alldeles ut, som om du vore drucken.

Åter igen blef han allvarsam och svarade:

— Kanhända.

Musiken tystnade, och Orzelski omringades af personer, som tackade honom för hans spel och prisade

det föredragna stycket. Han rätade på sig, och hans ögon strålade.

— Ja, det är en härlig ouvertyr, — sade han, — en härlig ouvertyr!

Stisia reste sig långsamt och ville lämna pianot, då Zygmunt Korczynski ställde sig i hennes väg.

Han hade åhört musiken stående behagfullt lutad mot en dörrpost och med ett sorgset, drömmande uttryck öfver sitt bleka ansikte. Nu yttrade han halfhögt, med ett osäkert, tvunget leende på läpparna:

— Det förefaller mig, som om du inte tyckte lika mycket om musik nu som förr.

På de två sista orden lade han särskildt eftertryck. Hon stod framför honom orörlig och med nedslagna ögon men förmådde ej alldeles dölja sin sinnesrörelse.

— Nej, — svarade hon sakta, — jag tycker inte längre alls om musik.

Han stod alltjämt så, att hon ej kunde gå eller afbryta det påbörjade samtalet.

— Ack, kvinnornas tycken äro föränderliga! — utropade han. — Men förändringen i din smak tillskrifver jag, att du aldrig kommer i tillfälle att höra någon annan än din far, som för resten spelar utmärkt. Om du till exempel finge höra...

Och med växande liflighet började han berätta för henne om de musikens mästare, som han hört i de stora europeiska städerna. Sedan talade han om nya, berömda operor. Han uttryckte sig med lätthet och elegans och visade sig vara en god kännare af musik. Hon lyssnade till honom i samma orörliga ställning som förut, då och då besvarande hans vädjanden med några enstafviga ord, men hon var blekare än vanligt, och hennes bröst höjde och sänkte sig oroligt. Man såg, att blotta ljudet af denna röst verkade betagande på henne, att hans blotta närhet upprörde henne ända in i hennes innersta väsen. Han höll ögonen — stora och bruna som alla Korczynskiers — oafvändt fästa på hennes bleka, upprörda ansikte.

Med en van salongstrategs hela skicklighet gjorde han en rörelse, som afskilde henne från några i närheten stående, och därpå frågade han henne, hvarför hon vanligen gjorde sig osynlig, då han kom på besök till Korczyn.

Hon svarade, att hon ibland måste hjälpa farbrodern med hans räkenskaper och ibland se till sin far.

Han skrattade.

— Hvarför säger du inte sanningen? — hviskade han. — Du vill inte träffa mig... jag vet det nog! Du är ond på mig och föraktar mig. Och det gör du rätt i. Jag börjar också på att förakta mig själf.

I hans röst låg så mycken bitterhet och smärta, att hon hastigt svarade:

— Nej, nej, det är inte därför...

Hon ville fortsätta men hejdade sig plötsligt, ty i andra ändan af salongen varseblef hon ett par ögon, som oafvändt voro fästade på henne. Det var Klotildes ögon, strålande blå som alltid, men med ett uttryck, som de kanske aldrig förr haft. Bredvid henne satt Kirlo med sitt eviga, halft jovialiska, halft illmariga leende på läpparna. Han hade nyss visat henne på paret vid pianot och skämtsamt frågat:

— Är ni inte svartsjuk, fru Korczynska?

— På hvem? Hvarför? — frågade hon, men då hon följde riktningen af hans blick, blef hon plötsligt röd som ett körsbär.

— Ni vet väl? — fortsatte Kirlo i samma skämtsamma ton. — Er herr gemåls första kärlek... Och ni känner till ordspråket...

Och på barbarisk franska fortsatte han:

— *Ong... ong... revieng... tujur...*

— *A ses premières amours,* — slöt Zygmunts hustru och tillfogade med ett bekymmerslöst småleende: — Ja, jag har mycket väl reda på den där »första kärleken». Alla människor här ha berättat mig om den. Men ni har väl hört ett annat polskt ordspråk: Första sjukan...

— Går fortast öfver, — slöt Kirlo och brast ut i ett hjärtligt skratt.

Men leendet på Klotildes läppar dog hastigt bort, och hon tycktes ej kunna slita blicken ifrån denna högväxta, ståtliga unga kvinna, som hennes man talade med så lifligt och så länge och stående så, att han hindrade henne från att aflägsna sig.

Stisia mötte denna blick, som liksom öfvergöt henne med ett eldregn af vrede och hat. Men det nittonåriga hjärta, hvarifrån dessa blickar stammade, måste också ha gripits af bäfvan och smärta, ty Stisia såg, hur de blå, gnistrande ögonen började fuktas och slutligen fylldes af två stora tårar. På samma gång fick det vackra, friska unga ansiktet ett uttryck af lidande, som kom det att likna ett värnlöst, plågadt barns.

I detta ögonblick lutade sig Zygmunt Korczynski så tätt intill Stisia, att hans arm snuddade vid hennes, och frågade sakta:

— Har du verkligen helt och hållet förjagat det förflutna ur ditt minne? Kommer du aldrig att tala till mig som till en vän och bror?

Stisia tog långsamt blicken från Klotilde, höjde hufvudet och såg kallt på den framför henne stående mannen, som så bedjande betraktade henne.

— Helt och hållet och aldrig, — svarade hon med en sådan fasthet i tonen, att han sårad eller förolämpad med en lätt bugning drog sig tillbaka.

I salongen hade det nu uppstått en smula oro. Någon hade föreslagit en promenad i trädgården, damerna reste sig från soffor och stolar, och ungdomen, som begärligt lyssnat till uppmaningen, skyndade före ut på verandan, där herrarna redan sutto vid spelborden. Benedikt beredde sig tillika med några andra att börja ett parti whist men gjorde det utan all ifver och tydligen endast af artighet. Kirlo åter stirrade så oafvändt på korten och bordets gröna kläde, att han till och med glömde skratta och narra andra

därtill. Man kunde se, att han älskade denna förströelse mera lidelsefullt än någon annan.

Tillika med några andra damer närmade sig fru Emilia dörren, som förde ut till verandan. Hon kände sig helt bäfvande vid tanken på att bege sig ut i trädgården, där vindarna fritt huserade och solen ännu brände ganska hett. Med en vink kallade hon Stisia till sig och bad henne med matt röst att gå efter kappa, hatt, parasoll och handskar. Stisia vände skyndsamt om inåt huset; Rozyc ilade efter henne.

— Kanske jag kan få lof att hjälpa fröken?

Upprörd som hon var efter samtalet med Zygmynt, hörde Stisia ej dessa ord och märkte ej, att Rozyc följde efter henne in i tamburen och på samma gång som hon närmade sig klädhängaren af elghorn, där fru Emilias ytterplagg hängde. Hon sträckte ut armarna för att taga ned kappan och fick i detsamma känna en sammetsmjuk hand snudda vid sin. Samtidigt varseblef hon tätt bredvid sig en elegant ehuru till ytterlighet mager gestalt och mötte en blick, som var fäst på henne med ett uttryck, som hon väl kände igen sedan nyss. Några halfhögt uttalade ord nådde hennes öra, och ehuru hon ej fullt uppfattade dem, blef hon blossande röd ända upp till hårfästet. Hon vände sig om och gick tillbaka in i salongen med en förtrytelsens rodnad på sina kinder och harmset blixtrande ögon. Rozyc följde efter henne med halsduk och parasoll i handen och med fullkomligt bibehållen fattning.

Säkerligen hade man fäst sig vid den uppmärksamhet, som den rike egendomsägaren visade värdfolkets fattiga släkting, ty några personer betraktade henne nyfiket och förvånadt, och Klotilde, som nu åter hakat sig fast vid mannens arm, mätte henne från hufvud till fot med en kall, föraktfull blick. Men lifvet hade ännu ej hunnit mänga tillräckligt af sitt gift i nittonåringens sinne, och vreden och föraktet lämnade därför snart rum för sorg och smärta. Stående vid foten af trappan tryckte sig Klotilde tätt, tätt intill sin man och såg

upp till honom med ett par stora, klagande ögon. Zygmunt besvarade ej blicken. Med otåligt sammanpressade läppar och ett förströdt, drömmande uttryck i ögonen väntade han på att hans mor och värdinnan skulle sälla sig till dem. Denna senare stod ytterst på verandan och uppehöll alla de öfriga genom sin tvekan att fortsätta. Insvept i sin kappa, med en tyllschal på hufvudet och uppspänd parasoll hade hon modigt trädt ut på verandan, men framför trappstegen, som skilde denna från trädgården, hade hon hejdat sig och blifvit stående. Hennes ansikte hade fått ett uttryck af plågsam förlägenhet.

— Nej, sannerligen, — började hon, — jag kan inte... jag kan verkligen inte gå ned för den här trappan.

Ingen förvånade sig häröfver. Alla kände till hvilket lefnadssätt hon förde, och hur ytterst klen hon var. Några herrar skyndade att erbjuda henne sin hjälp, men hon ville ej antaga den. Hon visste mycket väl, att hon ännu föreföll ung och graciös, och hon ville icke synas motsatsen.

Men trappan var fruktansvärd... Till några af de närmast stående yttrade hon, att hon erfor en känsla, som skulle hon falla, om hon vågade försöket att gå nedför den. Hon närmade sig yttersta steget och vände om, hon sköt fram sin lilla nätta fot och drog den med ett lätt skri tillbaka, hon gjorde så hjältemodiga ansträngningar att öfvervinna sig själf, att hon blef röd af själsspänning. Slutligen icke gick men sprang hon ned för trappstegen, lätt och behagfullt och med ett kort, nervöst skratt.

Den lyckosamma utgången af detta vågstycke tycktes uppmuntra och glädja henne, ty hon fortsatte ned för trädgårdsalléen med lätta, spänstiga steg och under lifligt samtal med de herrar och damer, som åtföljde henne. Darzecki, som från spelbordet åsett denna scen, anmärkte litet ironiskt:

— Men din hustru är ju inte så förskräckligt klen som hon tror, Benedikt...

— Bah, — svarade Korczynski, i det han gaf, — hon har fått för vana att jämt sitta stilla, ingenting utomhus intresserar henne... men för resten har hon alltid haft svag hälsa.

I den tomma salongen stod Stisia och blickade genom de öppna dörrarna ut efter sällskapet, som spred sig i trädgården. Sedan vände hon sig om och styrde stegen åt matsalen till. Knappt hade hon dock gått några steg, förrän hon hörde ett lätt buller bakom sig och ljudet af sitt namn, som hviskande uttalades. Det var Zygmunt Korczynski, som kom gående efter henne, under det han kastade oroliga blickar på piano, stolar och bord.

— Jag glömde min hatt... jag letar efter min hatt, — mumlade han förlägen och med darrande läppar.

Och så, innan hon hann draga sig undan, gick han tätt inpå henne och fattade hennes hand.

— Kusin Stisia, — började han, — vill du inte taga tillbaka de där orden, som du nyss uttalade?... Helt och hållet och aldrig! Har du verkligen helt och hållet glömt det förflutna, och kommer du aldrig mera att bli någonting för mig... inte ens en vän, en syster? Men jag kan inte...

I första ögonblicket stod hon orörlig, liksom betagen af glöden i hans blick och ton. Men sedan slet hon häftigt sin hand ur hans.

— Hvad vill du af mig? — utropade hon. — Med hvad rätt, hvarför söker du att hela lifvet igenom göra mig till din lekboll? Det är nog nu... jag förstår inte...

Orden dogo bort på hennes tunga.

— Det är din själ jag trår efter, Stisia... din vänskap, ditt förtroende...

— Min själ! — upprepade hon med ett skratt, och det kom ett hånfullt uttryck i hennes ögon. — Tror du, att jag ännu är ett likadant barn, som jag var, då alla dina vackra, poetiska ord...

Hon talade ej till slut. Hastigt behärskade hon

sig, och i det hon gick ett par steg framåt, pekade hon med handen utåt trädgården.

— Gå och bjud armen åt din hustru, Zygmunt, hon är ett vackert och säkert äfven godt barn och har blifvit dig anförtrodd. Hon älskar dig... och min själ...

Hon började darra från hufvud till fot.

— Min själ, — slöt hon, — tar aldrig emot hvad du nu kan bjuda den.

Och hon lämnade salongen med litet osäkra men så snabba steg, som om hon velat undfly icke blott honom utan äfven sig själf.

I matsalen varseblef hon Marta, som stod lutad öfver bordet, sysselsatt med att lägga upp frukter och konfityrer på kristallskålar. Hon förblef ett ögonblick stående och betraktade den gamla frökens breda, lutande rygg och skrynkliga, fårade ansikte. Sedan gick hon hastigt fram till henne och lade sin hand på hennes bruna och knotiga.

— Hvad är det? — skrek Marta och lyfte på hufvudet. — Hvad vill du? — tillfogade hon sedan i mildare ton.

— Kan jag inte hjälpa till?... Göra någon nytta?

— Nej, jag tackar så mycket! Du vet mycket väl, att jag inte tycker om att någon blandar sig i mina sysslor. Jag kan gudskelof sköta mitt själf... Roa dig du och var glad!

— Jag kan inte vara glad, — svarade Stisia sakta.

— Jaså, ja det kan inte jag hjälpa. Men slå du bort alla dumma griller och prata om med ungherrarna, så blir du nog glad!

Hon talade i sin vanliga kärfva, sarkastiska ton, men vecken i hennes panna jämnades ut en smula, och de svarta ögonen fingo ett blidare uttryck. I nästa ögonblick skulle hon kanske ha smekt den unga flickans blossande kind. Men då ljöd i stället från bortersta ändan af salen ett krasande, som när glas faller i

golfvet och går i tusen bitar, och detta ljud följdes af ett gällt skri.

Det var fru Emilias lilla eleganta kammarjungfru, som i dag var Marta behjälplig men långt mera intresserad af Rozycs ståtlige betjänt än af sina sysslor hade släppt en karaffin i golfvet.

— Gud nåde dig, — skrek Marta och rusade bort till olycksstället, — har du inte slagit sönder kristallkaraffen! Jo, det är er hjälp, det! Packa dig genast i väg, slarflisa, och stick inte näsan hit vidare! I väg med er allesammans! Jag gör hellre allting själf, än att sådant här spektakel ska' få ske. Kristallkaraffen!... I hundra år kanhända har servisen varit komplett och så... nu!... Uf, jag står inte ut!

Hon var så upprörd, att hon darrade i hela kroppen. Ond men ännu mera ledsen satte hon sig på golfvet för att samla ihop glasskärfvorna och greps samtidigt af en ihållande, våldsam hostattack.

V.

Stisia skyndade genom en sidodörr ut ur huset, och följande kökträdgårdens staket begaf hon sig i riktning mot fälten. Inom kort befann hon sig på en smal gångstig, som liknade en lång korridor, där den slingrade sig fram mellan två höga väggar af tät, ännu grönskande råg. Det låg någonting hemlighetsfullt och tilldragande i denna smala, hvita väg, som drog fram genom det vida sädeshafvet och syntes fortsätta ända bort mot slättens yttersta rand. Än slingrade den sig åt höger, än åt vänster; ibland föreföll det, som om den plötsligt tagit slut, men så lyste den åter fram bakom en tvär krök eller en grön dikesren. Ingen, som ej vandrade den, kunde se den, och den, som vandrade där, såg heller ingenting utom höga rågax omkring sig och himlens blåa hvalf öfver sig.

Stisia hade endast af en slump kommit in på denna gångstig och fortsatte den utan en tanke på hvart den förde. Hon lydde blott en impuls, som bjöd henne att fly bort från allt, som pinade och sårade henne och gjorde henne olycklig.

Men hvarför kände hon sig sedan några år tillbaka så djupt och räddningslöst olycklig? Hur hade hennes lif kommit att gestalta sig på detta sätt? Hvarför hade hon vaknat upp ur sin första ungdoms drömmar icke blott ensam och sorgsen utan med hjärtat fylldt af en grämelse och en bitterhet, som hon aldrig tycktes kunna bli kvitt?

Lösryckta bilder ur det förflutna trädde fram för hennes minne. Hon tänkte på att hon som barn

hört, det människorna fordom varit glada och lyckliga, och att det varit dem lätt att lefva, men att lifvet nu blifvit tomt på fröjder för dem och fullt af svårigheter och hinder. Dessa hinder sträfvade man, rundt omkring henne, att nedbryta under en ständig klagan, hvars innebörd hon lärt sig att allt bättre förstå, och under ansträngningar, som fårade ansiktena och tärde gestalterna. Den ende, som alltid föreföll lycklig och väl tillfreds, var hennes egen far; han nedbröt inga hinder, och inga bekymmer fårade hans drag.

Han hade emellertid icke alltid varit sådan som nu. Stisia mindes, hur hans figur så småningom börjat runda sig, hur kinderna svällt ut mer och mer, och hur de blå ögonen efter hand förlorat det drömmande, svärmiska uttryck, som förtjust så många kvinnor. Nedslagen eller vid dåligt lynne hade hon däremot aldrig sett honom. Hvad som än försiggick omkring honom och hvilka olyckor, som än träffade honom eller hans närmaste, bevarade han alltid en oförbrännlig, nästan barnslig glädtighet. Endast då han spelade, blef han en annan — entusiasmerades och rycktes med.

Utom musiken hade Stisias far ännu en passion. Så snart han varseblef ett litet täckt ansikte eller en välformad kvinnogestalt, flög det alltid ett leende af välbehag öfver den röda, sinnliga munnen under de gula, med åren grånade mustascherna. Man kunde till och med iakttaga, hurusom dessa båda passioner underblåste hvarandra. Ju längre han spelat, desto eldigare och desto mera enträgen blef han i sin kurtis; ju lifligare och mera uppeggade hans känslor voro, desto bättre och konstnärligare spelade han.

Ännu i dag kunde Stisia endast med sänkta ögon tänka på de dunkla, förvirrade minnen, hon bevarat från en tidpunkt af sin barndom, då hennes mor gråtit oftare och bittrare än någonsin och tjänstfolket haft mer än vanligt att tissla och tassla om sinsemellan. Till en början hade hon endast undrat och undrat och ingenting förstått, men snart hade hon måst för-

stå. Hon kunde ännu se henne som lifs lefvande framför sig, den där magra, rörliga lilla kvinnan med det korpsvarta håret och de eldiga ögonen, stundom pratsam och kokett men för det mesta dyster och frånstötande... Det var hennes lärarinna, en fransyska, som endast en kort tid hade stannat i huset. Nästan samtidigt med henne hade Orzelski rest sin väg, på lång tid. Sin fiol hade han tagit med sig men icke blott den, ty före sin afresa hade han åsamkat sig en ny, ansenlig skuld...

Om hans bortovaro räckt några månader eller ett helt år, mindes Stisia ej nu, men hon hade mycket väl vetat anledningen till den, ty i den förvirring, som uppstått, hade ingen tänkt på att söka dölja något för barnet. Däremot mindes hon tydligt den dag, då hon tillika med modern satt sig upp i en vagn, som varit omgifven af en skara skrikande, grälande eller bittert förebrående kreditorer, och rest till Korczyn.

Aldrig skulle hon heller glömma moderns samtal med Benedikt Korczynski. Vridande sina magra, vaxgula händer hade den bleka, härjade kvinnan under strömmande tårar bönfallit honom att i händelse af hennes död taga sig an hennes värnlösa dotter. Benedikt hade ej gifvit många ord till svar. Dystert blickande framför sig hade han endast tuggat på spetsen af sin långa mustasch och iakttagit en betänksam tystnad; men så till slut hade han böjt sig ned och kysst sin stackars släkting på pannan, i det han tryckt de båda magra, vissnade händer, som sträckts emot honom.

Vid återkomsten hem hade fioltoner ljudit dem till mötes inifrån huset. Husbonden var nyss återkommen.

Kort därefter hade Benedikt kommit resande till gården, ditkallad af underrättelsen om sin släktings död. Han hade med mycket besvär redt upp de tilltrasslade affärerna, räddat en liten summa undan ruinen och tagit den nyblifne änklingen och hans fjortonåriga dotter med sig till Korczyn.

Orzelski visade sig fullkomligt belåten med denna

förändring i sitt öde. Efter sitt sista romantiska äfventyr hade han åldrats betydligt, lagt på hullet och börjat bli likgiltig för det vackra könet. Däremot visade han sig alls icke likgiltig för det faktum, att det tack vare Marta bestods ett mycket godt bord på Korczyn, och att han nu var alldeles fri från allt, som förr kunnat i någon mån tynga honom och upptaga hans tid. Han fick hädanefter ägna hela dagarna åt sin musik.

För Stisias minne framstod nu bilden af en majestätisk kvinna med högburet hufvud och blygsamt nedslagna ögon, ständigt klädd i svart. Näst Benedikt var hon den, som visat henne mesta godheten.

Då fru Andrzejowa för första gången sammanträffat med den lilla flickan, som ännu bar sorg efter sin mor, hade hon dragit henne till sig samt gifvit henne en hjärtlig kyss, och hennes alltid sorgsna ögon hade fått ett uttryck af medlidande. Till den bredvid stående Benedikt hade hon sagt, att en släkting till familjen Korczynski ej kunde vara en främling för henne, att bördan af den lillas uppfostran ej fick hvila ensamt på en af bröderna, och att hon i Andrzejs namn bad om rättigheten att äfven få bekosta den. Då hon uttalade mannens namn, darrade hennes läppar.

— Du vet, — slöt hon, — hur obrottsligt jag i mitt hjärta bevarar kärleken och troheten till min hjälte och make. Med mina lekamliga ögon kan jag ej se honom, men med min själs ögon ser jag honom ständigt för mig. Ofta talar jag till honom i nattens tystnad och ber gud tillåta honom att höra mig. Hvem vet, om inte min bön blir uppfylld! I dag skall jag säga honom, att i hans familj finns en stackars moderlös, som du och jag tillsammans skola åtaga oss.

Och hon åtog sig verkligen på fullt allvar den moderlösa. Hon bekostade Stisias undervisning, hon skaffade henne kläder, hon köpte noter och böcker åt henne. Då Stisia blef äldre, tog hon henne ofta på veckor och månader hem till sitt fordom vackra och präktiga, nu litet förfallna Osowce.

I Stisias hufvud började bilderna nu trängas — de vandrande tankarna närmade sig den hittills viktigaste tilldragelsen i hennes lif. Hon mindes en yngling, ungefär sex år äldre än hon själf, som uppfostrades i hemmet af dyrt betalda lärare, hölls i okunnighet om allt lågt och dåligt i världen, bevakades som sin mors ögonsten och af alla spåddes en lysande framtid som konstnär. Med minnet af denne yngling förenade sig i Stisias själ minnet af alla de lycksaliga ögonblick, all den ljufva bäfvan, som en ung, frisk, ömsesidig kärlek för med sig. Där voro majmorgnar och månskensaftnar, långa promenader, hviskande samtal, läsestunder, hvarunder de tillsammans hänryckts af vacker poesi eller högstämd prosa, bittra afsked, då han reste till främmande land för att utbilda sig till konstnär, långa skilsmässor, fulla af tärande längtan men förljufvade af hopp och drömmar och bref; där var återseendets besinningslösa glädje, löften, eder, gemensamma framtidsplaner och långa, ljufva kyssar, som ännu efter dagar och veckor kändes glöda på läpparna.

Vid minnet af allt detta stannade hon på gångstigen och betäckte ansiktet med händerna. Tanken på denna hennes forna, djupa, hittills enda kärlek hade jagat en ström af blod till hennes kinder. Men rodnaden försvann hastigt, med en stolt blixt i ögat rätade hon på sig och vandrade vidare.

Hur hade det lilla poemet slutat? Å, ytterst prosaiskt! Visserligen hade hjälten högt uttalat ordet »Giftermål» och under två hela månader fortfarit att upprepa det, först energiskt och bestämdt, sedan allt mera lamt. Men därvid hade det också stannat. Stisia erinrade sig hvarje dag och nästan hvarje ord, som yttrats till henne och om henne under dessa två månader. Hon hade känt det, som om det gällt hennes lif, och med en förunderligt skärpt, genomträngande blick hade hon därför iakttagit allt, som försiggick omkring henne.

Och omkring henne var storm. Fru Andrzejowa

hade förlorat någonting af det majestätiska i sin hållning, så förtviflad var hon öfver sonens beslut. Hon kunde med godhet och välvilja taga sig an en fattig moderlös, som genom blodsband var befryndad med den man, hon ägnat hela sitt lifs dyrkan och kärlek. Men då hon sedan jämförde denna stackars flicka, som hon dock höll af, med sin son, fann hon henne så ringa, så obetydlig i fråga både om samhällsställning, börd, uppfostran och begåfning, att hon helt enkelt icke kunde tänka sig möjligheten af en förening dem emellan.

Förmögenheten frågade hon mindre efter, ehuru hon trots sitt ringa intresse för praktiska saker förstod, att nya kapital fordrades, för att Osowce skulle kunna resa sig ur sitt förfall. Men framför allt önskade hon, att hennes sons hustru skulle vara en kvinna af hög börd, med vidsträckta relationer och fin bildning, i stånd att inspirera honom och följa hans andes höga flykt.

Allt detta sade hon Stisia, men utan vrede och häftighet, ty en släkting till Andrzej kunde hon ej behandla ovänligt. Långt mindre hänsynsfull var Zygmunts faster, som hade ett mera hetsigt temperament och skattade rikedom högt.

— Du borde veta, Stisia, — sade hon, — att sådana män som Zygmunt ofta förälska sig i sådana flickor som du men nästan aldrig gifta sig med dem.

Öfver Benedikts hufvud bröt ett oväder löst. Fru Andrzejowa kallade honom gång på gång till Osowce; fru Darzecka kom själf resande till Korczyn och stormade uppbragt in i broderns kabinett, där hon med högan röst gaf uttryck åt sin vrede och harm. Själfve den stele, aristokratiske Darzecki blandade sig i saken och uttalade på sitt afmätta sätt sin protest mot att en så nära släkting till hans hustru skulle gifta sig med... *un tel rien.*

Benedikt råkade i en så häftig vrede, att det öfver hela huset hördes, hur han frågade: »Vill ni då, att jag skall skjuta eller dränka flickan?» Sedan be-

gärde han att få tala med Zygmunt om saken. De hade ett långt samtal, som slöt med att Benedikt i en bittert skämtande ton förklarade:

— Vet du hvad, spoling, res du utomlands igen och lär dig att måla!... Osowce går visserligen ohjälpligt förloradt, men ditt hjärta brister nog inte, ty... ty... sanningen att säga vet du inte själf hvad du vill.

Zygmunt reste — och efter två år, företrädesvis tillbragta i München, återvände han gift.

Hela denna episod hade på Stisia först verkat som ett förkrossande slag; sedan hade hon känt den som en örfil, hvilken väckt henne till medvetande om att hon var stolt, och att hennes värdighet som människa blifvit än grymmare trampad under fötterna än hennes kärlek. Det var, som om en skarp blixt på en gång genomborrat hennes hjärta och öppnat hennes ögon. Hon märkte och förstod mycket, som hittills alldeles undgått henne. Framför allt lärde hon sig förstå sin egen ställning, och gripen af förakt för det ömkliga närvarande började hon känna bäfvan för framtiden. Hittills hade kärleken, dess fröjder, sorger och drömmar fyllt hennes lif och gifvit näring nog åt tankar och hjärta. Då hon nu gick miste om den, varsnade hon, att hon ingenting annat ägde, hvarmed hon kunde fylla de långsamt skridande timmarna och dagarna; att det hvarken inom eller utom henne gafs något, hvarvid hon kunde haka sig fast för att ej förlisa.

Då hon ibland slöt ögonen och tänkte på hvad som var, och hurudan hennes framtid kanske skulle bli, tycktes det henne, att hon blickade ut öfver en ändlös ödemark, där hennes väsens unga krafter, andliga och lekamliga, irrade omkring likt vilsekomna, hemlösa skuggestalter. Och nu ville han, som så obarmhärtigt förhärjat hennes lif, åter bringa solsken och rosor till ödemarken! För en kort stund sedan hade hon känt hela sitt innersta bäfva vid blotta ljudet af hans röst. Hon hade redan lyckats glömma, och

nu... skulle hon nu åter?... Hundra stämmor inom henne ropade: nej! Men hvem kunde veta, om hon skulle äga kraft nog; hennes lif var ju så tomt, så fattigt!

Hon var icke ett barn, hon var tjugofyra år och hade en gång älskat djupt — hon visste, hvilken makt den är, denna hjärtats och blodets lågande brand...

En rysning genomilade henne, och hennes kinder färgades af en blygselrodnad. Hon hade erinrat sig den andre, elegante unge mannen med den magra gestalten, de nervösa ryckningarna i ansiktet och de sammetslena händerna, som så begärligt glidit öfver hennes. Hon mindes hans hviskande ord och hans underliga, heta blick. Hvad hade detta egentligen haft att betyda? Å, hon visste det mycket väl, men visste hon icke också af erfarenhet, att »i sådana flickor som hon förälskar man sig ofta, men gifter sig med dem gör man nästan aldrig.»

»Sådana flickor som hon!» Hvad var hon då, och hurudan var hennes ställning och hennes plats bland de människor, i hvilkas krets hennes lif förflöt? Ack, hade icke detta sagts henne långt för detta, och måste hon ej själf erkänna sanningen däraf? Hon var ju — *un rien!*

Hon förde båda händerna upp till sitt hufvud; hon kände en kväfvande känsla i strupen och den förödmjukade stolthetens bittra smak i sin gom.

Så småningom lugnade hon sig dock. Utifrån den vida rymden kommo friska vindar, som vänligt smekte hennes ansikte och hår. Genom tårarna såg hon, hur blåklint och gröna ax medlidsamt betraktade henne, och säden susade milda trösteord i hennes öra...

Ett stycke framför sig varseblef hon nu en vild körsbärshage, som utbredde sig ofvanför sädesfälten, alldeles begjuten af sol: trädens stammar, grenar och blad lyste som renaste guld. Hon blickade omkring sig, och öfver hennes upprörda ansikte kom ett uttryck

af frid. Man kunde se, att tanken på hennes egna bekymmer och sorger så småningom trängdes i bakgrunden. Hon lutade sig ned, samlade in ett fång sädesax och betraktade intresseradt de långa, vajande borsten. Då hon rätade på sig, slog henne ett sträft ax på kinden, hon tog det och granskade uppmärksamt dess svällande korn. En hvit fjäril flög upp tätt framför hennes fötter och sväfvade utåt fältet; hon följde den med blicken, ända till dess den försvann. Hon var nu endast ett par steg ifrån körsbärshagen, och hennes öra nåddes af det jublande kvittret från alla småfåglarna där uppe i det guldglänsande löfverket. Samtidigt ljöd helt nära en kraftig och klar manlig stämma, som ropade:

— Hejsan, brunte, hejsan, brunte!

Och strax därpå:

— Raska på, blacken, raska på!

Stisia trädde ut ur rågåkern och stod vid foten af körsbärshagen. På höger hand syntes, tämligen aflägset, en långsträckt, grå by; på vänster hand, alldeles i närheten, höjde sig några trädbevuxna kullar; rakt framför henne betäcktes marken, så långt ögat såg, af späd hafre och blommande hvita bönor. Gångstigen, som hon följt, afbröts af ett stycke nyplöjd åker men vidtog omedelbart bortom denna, aftecknande sig som en hvit linje i bönåkerns rika grönska.

Från en af kullarna närmade sig en plog, dragen af två hästar, en kastanjebrun och en grå. Bakom plogen gick en smärt, högväxt man, klädd i en hvit lärftsrock, höga stöflar och en liten mössa, som satt käckt på sned på det guldgula håret. Han förde sig mycket rak och gick med spänstiga steg, hvisslande på en gammal vismelodi.

Plogbillen skar djupt ned i den svarta myllan, som delade sig på ömse sidor om den blanka stålleggen. De två små hästarna gingo i rask takt, och några kråkor kretsade ett stycke bakom dem eller slogo sig ned i de nyplöjda fårorna.

Plötsligt upphörde mannen att hvissla, och man

kunde se, att han blef öfverraskad och förvånad öfver någonting. Han förde hastigt handen till mössan, hejdade hästarna och betraktade med ett uttryck af förlägenhet den unga kvinnovarelse, som så oväntadt trädde fram ur den höga säden. Hans läppar öppnade sig, och under de gula mustascherna såg man en rad hvita tänder. Han smålog, vände bort hufvudet, hostade förläget, och slutligen stammade han med låg röst:

— Är det någonting fröken önskar? Kanske jag kan visa vägen eller framföra något ärende till herr Korczynskis folk? De äro där bakom kullen...

Han släppte beredvilligt plogen. Stisia trädde ut på den smala, gröna jordremsa, som skilde sädesfältet från den nyplöjda åkern.

— Tack... — svarade hon. — Jag gick ut på en promenad och vet inte själf, hur jag råkat komma ända hit bort.

Med en rörelse af hufvudet visade hon honom på den hvita gångstigen, som lyste fram bland rågen.

— Ja, den där vägen leder hit, — sade han. — Men, — tillfogade han, — det gör ingenting, att fröken gått så långt. Det finns en ginväg tillbaka till herrgården... Om fröken tar den där vägen, tvärs igenom hafreåkern, kommer fröken direkt till *okolitsan* *, och därifrån är det inte långt till herrgården.

Han talade nu högre och med säkrare röst och var tydligen ytterst angelägen om att visa sig artig och tjänstvillig. Han sträckte ut armen och pekade på hafreåkern, den gröna väg, som skar denna, samt byn, som utbredde sig vid vägens slut.

Stisia följde med blicken hans lifliga men på samma gång smidiga och måttfulla rörelser. Hon kunde heller ej undgå att märka, det de strålande blå ögonen hade ett uttryck af glädje, som oemotståndligt lyste fram under all förvirring och blyghet.

---

* En by, bebodd af lågadel.

Förf:s anm.

— Herr Jan Bohatyrowicz? — frågade hon litet osäkert.

Trots solbrännan kunde man se, hur han rodnade.

— Ja, — svarade han och frågade därpå med nedslagna ögon, fingrande på plogskaftet: — Hur vet fröken, hvem jag är?

— Jag har sett er ibland... tant Marta brukar tala om er far och er farbror...

Han vände åter bort hufvudet och hostade förläget, men därpå genmälde han i säkrare ton:

— Då är det nog om farbror Anzelm hon talat, ty han kände fröken Marta mycket väl förr...

Han hejdade sig men tycktes åter repa mod och tillfogade:

— Jag brukade också vara på Korczyn förr i världen... min far tog mig med sig... Men på senare år ha vi aldrig varit där...

Och liksom om han plötsligt dragit sig någonting obehagligt eller förolämpande till minnes, kastade han hufvudet en smula trotsigt tillbaka och rynkade ögonbrynen. Därpå fattade han åter om plogskaftet och manade på hästarna. Men han höll tömmarna stramt och ropade ett par gånger: »Så ja, så ja, sakta nu, brunte, sakta nu, blacken!»

Åter klöf den skarpa plogbillen jorden, och åter delade sig denna i två höga vallar å ömse sidor om plogen. Stisia betraktade en smula förvånadt den unge mannens fördystrade ansikte, under det hon långsamt vandrade framåt på den smala ängsremsan, i jämnbredd med plogen.

— Här har väl växt klöfver? — frågade hon efter några ögonblick och pekade på åkern.

Han jakade.

— Och nu ämnar ni så hvete?

Han gaf henne en hastig blick, hvari lästes en smula misstroende. Måhända trodde han, att hon gjorde narr af honom.

— Fröken förstår sig riktigt på landtbruk, tror jag.

Nu var det hennes tur att bli förlägen. I själfva

verket var hon föga bevandrad i landtlifvets praktiska sidor, trots sin vakna blick för alla naturens företeelser, och trots att hon ägde ett lifligt sinne för dess skönhet. Ett och annat af hvad hon hört hade fastnat i hennes minne, men hon hade intet verkligt begrepp om hur jordbruk bedrifs. Nu förvånades hon öfver den åtminstone skenbara lätthet, hvarmed den unge landtbrukaren utförde sitt arbete. Hon hade alltid föreställt sig plöjning som ett tungt göra.

Hon sade honom detta.

— Å, — svarade han, — det beror på. Ibland kan det vara sträfsamt nog, och ibland går det som en dans. Det kommer an på jorden för det första och för det andra på vana och krafter. För resten äro plogarna annorlunda nu än förr. Hvad mig beträffar, så kostar det inte mera på mig att plöja en morgen jord än att göra en spatsertur.

Vid de sista orden flög ett nästan triumferande småleende öfver hans friska läppar. Han kände sig tydligen stolt och glad i medvetandet om sin styrka och sin förmåga att utföra det arbete, som kommit på hans lott i världen. Öfver hufvud taget företedde hans sätt, hans tal och hans hela väsen en egendomlig blandning af skygghet och trotsig stolthet, af nästan flicklik blyghet och medveten manlig kraft. Att han var en liflig, varm natur, kunde man också se, och att han för tillfället brann af begär att visa sig så artig och förekommande som möjligt.

Just nu tog lifligheten öfverhand öfver blygheten. Med strålande ansikte utropade han:

— Förr hade jag väl trott, jag vet inte hvad, än att jag skulle träffa fröken här i kväll. Jag hade hört sägas, att det är kalas på herrgården.

— Jag tyckte inte, att det var roligt på det där kalaset, utan gick ut på en promenad utåt fälten, — svarade Stisia hastigt och med en halft ofrivillig uppriktighet.

Leendet försvann från Bohatyrowiczs läppar. Han

betraktade henne längre och dristigare, än han hittills vågat.

— Jag har redan länge vetat, — svarade han i lägre ton, — att fröken inte alltid har det så roligt. Folk pratar, som fröken vet, och ens eget ansikte talar för resten ibland också om hvad som gömmer sig i hjärtat. Jag ser fröken ofta, fastän bara på afstånd förstås . . .

Han hejdade sig förlägen och slöt efter en kort tystnad:

— Kanske fröken blir ond på mig, för att jag talar så djärft?

Och han böjde ned hufvudet och betraktade henne ängsligt forskande. Men hon såg ej ond ut; tvärt om mötte hon hans blick med ett intresseradt, vänligt uttryck i sin. Åter betäcktes hans bruna kinder af en mörk rodnad. Han vände bort ansiktet och hostade men återtog efter en lätt tvekan:

— Fröken kan inte veta, att jag ibland brukar stå och se på fröken, och att mångahanda tankar då bruka komma för mig. Solen ser inte den lilla fågeln, men fågeln börjar sjunga, då solen går upp, och det kan ingen förbjuda honom, ty fastän han bor i en låg buske, så har han sin frihet och har rätt att bruka sin sångstämma hur han vill.

Å nyo höjde han, kanske ofrivilligt, hufvudet, hans ögon blixtrade, och i det han stannade plogen vid slutet af en fåra, utropade han käckt:

— Vet fröken hvad! Jag skall säga en sak! Det är inte värdt att se saker och ting så mörkt. Det finns dåliga människor i världen, men det finns också goda. Ibland är det tråkigt, men ibland är det också roligt. Sämst är det, när man inte arbetar utan bara rufvar öfver sina olyckor . . .

— Det är nog sant, — smålog Stisia. — Men om man alls ingenting har att göra?

— Det är inte möjligt . . . — började han men kom ej att afsluta meningen, enär han samtidigt företog sig att vända plogen, hvilket var förenadt med rätt

stor ansträngning. Han hade påstått, att plöjandet af en morgen jord ej kostade mera på honom än en vanlig spatsertur, men efter att ha stannat plogen vid kanten af vägen torkade han dock stora svettpärlor ur pannan.

Stisia strök den ena hästens glänsande tjocka man.

— Det är vackra, präktiga hästar, — sade hon.

— Ja, — svarade han, tydligen glad öfver berömmet, — de äro starka och duktiga och så folkkära se'n! De känna igen min röst och följa efter mig som hundar... Man kan få alla djur tillgifna, — fortsatte han, — blott man visar dem vänlighet och månar om dem. Men för min del tycker jag, att inga djur gå upp mot hästar. Förkärleken för dem har jag visst fått i arf efter far...

Han manade på hästarna och styrde ut på den smala, med gräs och blommor bevuxna vägen.

— Minns ni er far? — frågade Stisia.

— Det gör jag visst. Jag var sju år, när han dog, och jag var mera fästad vid honom än vid någon annan i världen.

— Och er mor, lefver hon?

— Ja, gudskelof, det gör hon, men hon och jag ha nästan alltid lefvat skilda åt.

Han talade nu lifligt och raskt, och hans blyghet tycktes allt mer försvinna. Det såg ut, som om Stisias frågor beredde honom glädje.

— Sanningen att säga, — återtog han, — har farbror Anzelm varit både far och mor för mig. Men för en del år sedan blef han sjuk och låg till sängs både länge och väl... ett par år. Då kom allting att hvila på mig: både landtbruket och min sjuka farbror och min lilla syster, och jag måste styra och ställa med allt, fastän jag själf inte var stort mera än ett barn. Ja, det var en svår tid, och rätt mycket ondt hade jag att utstå af människorna...

Han rynkade ögonbrynen en smula, men strax därpå slöt han med återvändande glädtighet;

— Men nu står allt väl till hos oss igen, och om jag nu skulle känna mig olycklig, så hade jag mina egna önskningar att skylla för det.

— Hvad är det för önskningar? — frågade Stisia med ett skälmskt småleende.

Han blef åter förlägen, vände bort ansiktet och hostade. Efter några ögonblick svarade han:

— En människa kan ha många slags önskningar och ibland också sådana, som aldrig kunna uppfyllas. Ibland tror man, att man förjagat dem ur sitt hjärta och glömt, men tomheten och saknaden kännas likafullt...

Han blickade tankfullt ut i rymden.

I detta ögonblick prasslade det bland hafren, och på den smala stigen, några steg framför hästarna, uppenbarade sig en kvinna med ett ganska egendomligt utseende. Det var en högväxt, axelbred, omkring tjugoårig flicka med ett ansikte, som strålade af hälsa och friskhet. Hon var klädd i en bjärtröd kofta och en kort hemväfd kjol, som ej räckte henne längre än till de bara fotknölarna. I det stora, hvita förklädet bar hon ett fång gräs och blommor. Hon gick med långa, raska steg, och redan på afstånd kunde man se, hur oafvändt hennes strålande, kornblå ögon voro fästa på Jan. Hon nickade åt honom, och efter en likgiltig blick på Stisia utropade hon med ett muntert leende:

— Ni har godt om tid, tycks det, Jan, eftersom ni går så långsamt.

Han förde handen till mösskärmen.

— Hvad är det Jadwiga bär i förklä't?

— Gräs åt korna, vet jag! Kunde ni inte se det? Har ni gått och stirrat er solblind?

— Kanhända det, — svarade Jan med ett lågt skratt.

Hon passerade nu förbi, och därvid såg hon honom rätt i ögonen. Leendet på de friska läpparna försvann, hon sänkte hufvudet en smula och yttrade brådskande:

— Hvarför kommer Jan aldrig och hälsar på oss? Vi bo väl inte i världens ända heller! Morfar har frågat efter er...

Innan hon talat till slut, var hon redan förbi både hästar och plog, och där hon med raska, jämna steg fortsatte stigen fram, liknade hon med sitt stora fång gräs och blommor, sin yppiga, välbildade gestalt och sitt rika, kastanjebruna hår en jättelik, kraftfull Ceres.

— Hvem var det där? — frågade Stisia.

— Det var Jadwiga Domuntowna, den rikaste arftagerskan i okolitsan... Hennes morfar, Jakob Bohatyrowicz, hade bara en dotter, som han gifte bort med Domunt. Dottern och mågen dogo tidigt och lämnade honom endast denna dotterdotter kvar. Hela den stora, vackra gården kommer att tillfalla henne, och det sägs, att gamle Jakob dessutom har pengar...

Stisia smålog. Hon hade märkt, hvilka förälskade ögonkast Jadwiga Domuntowna nyss förut gifvit Jan.

— Det är en vacker flicka, — anmärkte hon, i det hon följde den bortgående med blicken.

— Å, jag kan just inte tycka det, — svarade Jan i kylig ton. — Hon är bra stor och grof... Men, — tillfogade han hastigt, — hon är arbetsam och duktig och en godhjärtad flicka för resten. Sitt landtbruk sköter hon lika bra som någon karl, och det finns intet grofarbete, som hon inte kan utföra, så stark är hon... Förra året var det ondt om arbetare, och då hon inte kunde få leja tillräckligt många, gick hon själf med och sådde och slog... Men då sade farbror Anzelm åt mig, att jag skulle hjälpa henne; han sätter så stort värde på hennes morfar, och dessutom har han fått i sitt hufvud...

Han tystnade hastigt, liksom om han varit på väg att säga mera än han borde. Därpå fortsatte han:

— Morfadern, Jakob Bohatyrowicz, är visst nära nitti år gammal... Han minns Napoleon och fransmännen, och för mer än femti år sedan drog han ut i krig tillsammans med herr Benedikt Korczynskis far-

far. Efter kriget gifte han sig, gammal som han var, och råkade ut för en stor olycka. Hans hustru öfvergaf honom, och det tog honom så hårdt, att han ända sedan den tiden varit en smula besynnerlig... Jadwisia vårdar honom som en mor och kelar med honom och skämmer bort honom, som om han vore ett litet barn...

Det märktes, att de närmade sig en stor och folkrik by. Ljudet af människoröster och hvarjehanda andra läten och buller läto allt tydligare förnimma sig. Vid hafreåkerns slut vidtog ett klöfverfält, där tre ynglingar med bara fötter och klädda i grofva, hvita linnekläder voro i fullt arbete. Den äldste af dem, en undersätsig, rödhårig ungdom, slog klöfvern, och de två andra, som ännu ej voro fullvuxna, räfsade ihop den i högar.

Jan smålog och öppnade munnen för att säga något men hejdade sig. Han kunde dock icke tiga helt och hållet.

— Adas, — ropade han till den äldste af de tre, hvars lie glänste i solskenet, — hvad säger far er om att ni kommit så på efterkälken med klöfvergärdet? Det blir ord och inga visor det!

Utan att se sig om skrek den tilltalade vresigt tillbaka:

— Sköt du ditt och lägg dig inte i hvad som inte angår dig!

En af de yngre gossarna tillfogade med gäll röst:

— Bah, far bryr sig visst om det i dag! Han har nyss kommit tillbaka från staden och bara pratar om sin process.

— Jag har redan plöjt min klöfveråker, jag, — återtog Jan illmarigt.

— Det kan jag väl begripa. Du gör ju allting fortare och bättre än alla andra, — snäste åter den rödhårige.

— Han brås på sin far, — vände sig Jan till Stisia. — Fadern är lika ondsint och häftig. Men vi ha ingenting otaldt med hvarandra, Fabian Bohatyro-

wiczs söner och jag. Det är bara som så, att Adas går och grämer sig öfver att han måste ut i krigstjänst till hösten. Så fort han tänker på det, blir han som ett bi. Ännu en fjärde bror ha de, Julek, men han är så tokig i sitt fiske, att det är rent omöjligt att få honom ifrån Niemen. Han bryr sig inte om någonting i hela världen utom Niemen och Sargas, sin hund. Deras syster, Elzunia, har fröken sett.

Han stannade, höll inne hästarna och afbröt sig.

— Ja, här är nu okolitsan, — återtog han i nedslagen ton, — och där går vägen till herrgården.

Därpå tog han af sig mössan och betraktade Stisia med en skygg, tveksam min.

— Kanske, — började han dröjande, — skulle jag kunna få lof att följa fröken hem, så att inga onda hundar eller kreatur skrämma fröken på vägen...

Måhända var det en af de ouppfyllda önskningar, han förut talat om, som förlänade hans ögon ett sådant uttryck af vemod. Måhända sörjde han öfver att denna stund så snabbt flugit sin kos och önskade förlänga den. Han betraktade oroligt spörjande den unga kvinnan, som utan att tyckas lyssna till honom stod alldeles försjunken i hänförd åskådan af en idyllisk liten tafla framför henne — en anspråkslös trädgårdstäppa, som med sin rika grönska och djupa stillhet dock verkligen var ett stycke vacker poesi.

— En sådan förtjusande liten trädgård! — utropade hon. — Hvem får om den?

— Farbror Anzelm eller vi alla tre, ty vi ha allting gemensamt.

Med dessa ord tog han ett raskt språng öfver den hvita vägen, som skilde fälten från byn, och slog upp den låga spjälgrinden på vid gafvel. Stisia närmade sig.

Jan Bohatyrowicz stod med mössan i ena handen och pekade med den andra inåt trädgården.

— Var så god och stig på, fröken, — sade han lätt bugande. — Farbror kommer att bli så glad, och

jag skall genast ropa på min syster. Var så god och stig på!

Hans blyghet var nu spårlöst försvunnen. Här kände han sig stå på egen botten och hade endast tanke på att visa sig som en artig och gästfri värd.

Trädgården var ganska stor. Staketet af låga, glatthyflade spjälor omslöt en god morgen jord, och på den smaragdgröna gräsmattan växte väl öfver hundra unga körsbärs-, plommon- och äppelträd. Bakom fruktträden stod omkring ett tjugotal blåmålade bikupor, och på gräsmattan nedanför växte en rikedom af hvit och röd vallmo, höga, prunkande stockrosor, små, späda bellissor och kraftig, mörkgrön hampa. Längre bort sträckte sig stora grönsaksland. Ett kanske hundraårigt bigarråträd, som ej längre bar frukt, men hvars löfverk ännu var kraftigt och grönskande, stod tätt intill huset och skuggade dess väggar och fönster. Byggnaden var låg, grå till färgen, hade halmtak och endast en skorsten. Dess ena gafvel, som var försedd med två stora fönster, vette mot trädgården. Framför husets framsida med dess lilla förstugukvist låg gården, och på andra sidan om det låga staketet såg man visthusen samt stallet. Mellan några stora lindar på andra sidan om gården framskymtade ladugården, och ännu längre bort glittrade ett stycke af Niemen bakom den höga, gula sandvallen. Vid själfva synranden löpte ett mörkt skogsband.

Solen var nära sin nedgång, men ännu lekte dess strålar bland gräs och grenar, stegrade blommornas färg och förvandlade de mogna körsbären till stora, lysande rubiner. I trädtopparna drillade trastarna, bien surrade öfver blomkalkarna, och en stark doft af blommor och nyslaget hö steg upp från marken.

En högväxt man i lång, mörk rock och med en stor fårskinnsmössa på hufvudet var sysselsatt med att räfsa ihop det afmejade gräset i trädgården. Han måste ha varit gammal eller sjuklig, ty hans rygg var böjd och hans rörelser långsamma. Ända borta vid grinden kunde man höra ett samtal, som fördes mellan honom

och en osynlig person, som troligen stod bakom huset på andra sidan staketet.

— Besvärsskriften är inlämnad nu, och det ska' roa mig att se, om herr Korczynski vinner i högre instansen också, — hördes den osynliges stämma, skarp och hetsig.

— Väl hundra gånger har jag sagt dig, Fabian, att han kommer att göra det, och att du gärna kunde ha sparat oss allt detta, — svarade mannen i långrocken med entonig, släpande stämma.

— Hvarför det? — ljöd det hvasst från andra sidan staketet. — Kanske du inte önskar framgång åt vår sak, Anzelm?

— Jo, — genmälde gubben, — men mitt råd lyder: sträck inte ut handen efter hvad som hör andra till!

— Men då det är tydligt och klart, att den där betesmarken hör oss till...

— Det är advokaten, som gått och pratat i dig galenskaper, Fabian...

— Jag låter inte prata i mig några galenskaper. Jag begagnar mitt eget förstånd och tar ingen annans till låns, allra minst några höga herrars, liksom ni gjorde i er ungdom.

Den osynlige mannens stämma ljöd allt mera förbittrad, och de sista orden uttalade han i en vredgad, hånfull ton.

Den gamle svarade lika saktmodigt och entonigt som förut:

— Låt nu de höga herrarna vara i fred för en gångs skull, Fabian!... Det är tjugo år sedan jag träffade några af dem sist, och jag träffar säkert ingen mer i detta lifvet.

— Det är sak samma. Hvad man lärt sig som ung, det sitter i en som gammal, — sade rösten bakom staketet.

En liten raggig, gul hund, som hittills lugnt legat på den kringströdda halmen utanför stallet, rusade i detta ögonblick skällande upp och åstad mot trädgården.

Ett par hästar kommo springande från trädgårdsgrinden mot gården till, släpande efter sig en plog, som i hvarje ögonblick hotade att fastna i staketspjälorna.

— Hvad är det här för slag? Hvar är Janek? — utbrast Anzelm i litet lifligare ton vid åsynen af de lösa hästarna.

I samma nu kom Janek röd och anfådd springande efter hästarna, fattade ett kraftigt tag i plogen, som redan törnat emot staketet, grep tömmarna och fortsatte fram till stallet. Ett ögonblick senare var han vid farbroderns sida.

— Farbror, om ni visste hvilken lycka som händt mig i dag!

Hans röst darrade af ifver, och han grep hårdt tag om den gamles arm.

— Hvad är det för slag? Hvem är det, som står där borta?

Den gula hunden rusade nu skällande in i trädgården.

— Mucyk! — ropade Janek efter honom och släppte farbrodern. — Kom hit, Mucyk!

— Tyst, Mucyk! Hvem är det? En fröken? Hvad vill hon?...

Den gamle satte handen skuggande för ögonen och försökte urskilja den främmandes drag.

Jan grep hans hand.

— Det är fröken Stisia... från Korczyn... Farbror vet, jag har brukat tala om henne. Vill inte farbror gå och hälsa på henne?

Förvånad, nästan förskräckt tog gubben några steg baklänges.

— Hvad för slag? — utropade han. — Från Korczyn? Hvarför? Hur så?...

— Hon tyckte, att det såg så trefligt ut här inne. Hon kom in för att få hvila sig en stund. Farbror får lof att gå och hälsa...

Men den gamle ställde sig med ryggen mot husväggen.

— Nej, det gör jag inte. Hvarför skulle jag...? Har du haft hit henne, så kan du själf gå till henne.

— Jag måste ju spänna ifrån och fodra hästarna först! — hviskade Jan häftigt och fattade den motspänstige gamle i båda armarna och försökte draga honom ifrån väggen. — Kära, goda farbror, var nu så snäll... hon har kommit som gäst till oss... farbror *måste!*

— Är du från förståndet, Janek? Ögonen lysa som eldkol i hufvudet på dig. Hvarför drar du i mig? Gå själf!

— Än hästarna då? Och passar det, att farbror inte ber sin gäst vara välkommen till sitt hus? Gå nu... när jag ber farbror!

Den gamle mannen svepte sin långrock tätare om sig, skakade nekande på hufvudet och tryckte sig än fastare intill väggen. Men det syntes, att han började känna sig bevekt af den unge mannens ifriga böner. Han lösgjorde sina händer från Jans och utropade halft vredgadt, halft vädjande:

— Släpp mig då! Låt mig åtminstone sätta på mig stöflarna! Du är ju alldeles förryckt!

— Går farbror?

— Ja, jag går... men jag måste sätta på mig stöflarna först.

Han försvann in i huset. Jan skyndade tillbaka ut i trädgården.

— Vill fröken vara så god och sitta ned; farbror kommer strax... Jag skall spänna ifrån hästarna.

Och han ilade åstad till stallet.

I trädgården fanns endast en bänk. Den stod intill husväggen under de två fönstren och var så lång, att tio personer i bredd godt kunde få plats på den. I gräset framför den växte en rad stela stockrosor, och strax till höger surrade bien öfver de blå kuporna och den röda vallmon.

Från denna bänk reste sig en högväxt kvinna med välbildad gestalt, det präktigaste svarta hår, som var upplagdt i en fläta på hjässan, och regelbundna,

solbrända drag, som fältens friska vindar nu hade förlänat färg. Hon stod litet skygg och tvekande, och hennes grå ögon voro oafvändt fästa på mannen, som långsamt närmade sig.

Han var henne icke helt och hållet obekant. Hon hade sett honom ett par gånger förut och anade för öfrigt också, att det en gång rådt ett varmare förhållande mellan denne man och Marta.

Trots sina långsamma rörelser och sin böjda rygg såg han yngre ut på nära håll än på afstånd. Han hade ett lidande, melankoliskt ansikte med insjunkna kinder och bleknade blå ögon, men man såg dock mer än väl, att han ej kunde vara mycket öfver femti år. Det sätt, hvarpå han närmade sig den honom obekanta unga kvinnan, och den bugning, hvarmed han hälsade henne, angåfvo, att han ej saknade världsvana. Han lyfte litet på sin fårskinnsmössa men satte den genast åter på hufvudet.

— Jag är Anzelm Bohatyrowicz, — sade han med långsam, entonig röst. — Jag ber om ursäkt, att jag behåller mössan på, men mitt hufvud tål inte vid minsta drag...

Det var någonting kallt och tvunget i det sätt, hvarpå han fattade handen, som Stisia skyndade sig att räcka honom. Han undvek att möta hennes blick, och hans bleka läppar voro kärft slutna under de kortklippta, grå mustascherna. Med en artig åtbörd pekade han emellertid på bänken och fortsatte:

— Var så god och sitt ned och hvila en stund...

Själf förblef han stående och blickade tigande ut i rymden. Oaktadt de bemödanden han gjorde att visa sig artig och gästfri, kunde man märka, att han kände enstöringens obetvingliga skygghet för främlingen, och att med skyggheten äfven blandade sig en hemlig ovilja. Stisia märkte det och började i förlägen ton:

— Jag ber om ursäkt för att jag steg in, men trädgården såg så lockande ut, och herr Jan bad mig så vänligt...

Hans min ljusnade litet.

— För all del, — svarade han, — jag är mycket tacksam för besöket... Det är ju en stor ära för mig, att någon från Korczyn vill gästa min ringa hydda.

Han lyfte åter lätt på mössan.

— Hur står det till med fröken Marta Korczynska? — frågade han.

— Hon talar ofta och med mycken vänskap om er, — skyndade Stisia att svara.

— Det är inte möjligt, — protesterade Anzelm, — det säger fröken bara af artighet. Det är ju så länge sedan vi träffades. Jag såg henne i kyrkan.... låt mig se, för tre år sedan... men, å, hon var mycket förändrad då, helt olik sig mot förr...

— Hon har i många år varit min farbrors allt i allom på Korczyn och arbetar strängt, — inföll Stisia.

Ett litet spotskt leende krusade hans läppar, och han sade i låg ton:

— Och hon var just rädd för arbetet!

Han sköt upp mössan ur pannan med sin långa, smala hand och stirrade tankfullt framför sig.

Hans första skygghet och ovilja tycktes nu emellertid ha lagt sig, vare sig att Stisias väsen verkat anslående på honom, eller att gamla minnen kommit honom att glömma allt groll. Han satte sig ned på bänken, ehuru långt ifrån henne.

I detta ögonblick uppenbarade sig Jan vid husets gafvel, och i det han betraktade de samtalande, yttrade han utan att närma sig:

— Farbror, fröken tyckte så mycket om vår trädgård.

— Kom hit! — ropade Anzelm.

Den unge mannen tycktes utkämpa en strid med sig själf.

— Jag har inte gifvit hästarna hafre ännu...

— Gör då det först!

Och i det han vände sig till Stisia, lyfte Anzelm åter på mössan.

— Det var roligt att höra, att fröken tycker om

min trädgård. Jag har helt och hållet anlagt den själf. För tio år sedan var här bara ogräs och sopor och skräp.

Stisia sade honom, att hon hört talas om hans långa och svåra sjukdom.

— Af... af... hvem?

Han blef så förvånad, att han började stamma. Hans färglösa ögon riktades frågande på Stisia.

— Finns det ännu någon på Korczyn, som... som... minns mig? fortsatte han.

Han slog ifrån sig med handen och tillfogade hastigt:

— Det är naturligtvis Janek, som sagt fröken det... Ja, han har nog skäl att minnas den tiden, ty hur mycket han då hade att utstå, det kan ingen tänka sig. Och vår herre ensam vet, hvad det var, som kom åt mig. I hela nio år var jag i alla fall svårt sjuk och plågad och så godt som oförmögen att hjälpa mig själf... Inte mindre än tre gånger sökte jag doktor, men doktorerna kunde inte bota mig och funno inte ens någonting i olag i min kropp. De sade, att jag led af hypokondri... kallade mig hypokonder... Det var visst mera själen än kroppen, som var sjuk...

Långsamt och entonigt började han berätta om sina utståndna lidanden. Af hvad han berättade och äfven af vissa tecken i hans yttre kunde man förstå, att han lidit af en af dessa förfärliga nervsjukdomar, som vetenskapen har svårt att definiera och än svårare att bota. Men hur hade väl en sådan sjukdom kommit att gripa denne enkle man, hvars lif varit så sundt och naturenligt, och om hvilken Marta brukade säga, att hans gestalt varit lik en ung ek och hans ansikte likt en blommande vallmo? Tydligen hade han ofta själf gjort sig denna fråga, ty i det han som vanligt tankfullt stirrade ut i rymden, slöt han:

— Det lurar mångahanda faror på en i världen. Det händer, att då man vandrar öfver fälten kommer en skadlig vind blåsande och för med sig reuma-

tism eller någon annan sjukdom... Men det finns också andra vindar än de, som blåsa öfver fälten, vindarna, som fara fram genom människornas lif...

Han skakade på hufvudet och blickade åter ut i fjärran.

Därpå reste han sig långsamt från bänken och lyfte på mössan.

— Kanske fröken skulle vilja se sig litet omkring i trädgården, eftersom fröken är så vänlig och tycker, att den ser treflig ut.

Han förde henne omkring från träd till träd på den nyslagna gräsmattan och redogjorde för deras ålder och art, deras skötsel och egenskaper.

— Det där är en bonchrétien... det där en franc-madame... där står tre bigarråträd... det där är ett oljeäppelträd... där rosenhäger... stettineräpplen... där borta ligger plommonskogen.

Det på en gång kyliga och svårmodiga uttrycket i hans ansikte började lämna rum för ett ljusare och vänligare, och de mattblå ögonen blickade nästan glädtigt. Hvad Stisia beträffar, kunde man se, att hon kände sig långt gladare och lättare till mods i denna fridfulla omgifning än i den människofyllda salong, hon för en timme sedan lämnat.

De hade just hunnit fram till plommonskogen, och Anzelm berättade, hur han bar sig åt för att skydda renklor och mirabeller för vinterkylan, då Jan åter visade sig borta vid husknuten. Där förblef han stående och lyssnade några ögonblick till deras samtal.

— Kan fröken tro, — ropade han, — att farbror med egna händer planterat alla de där träden och ensam sköter hela trädgården! Han ser så svag och klen ut, men han är både stark och uthållig.

Anzelm såg sig om.

— Kom hit, Jan! — ropade han för andra gången.

Jan såg tveksamt först på Stisia och så bort mot stallet.

— Men jag har inte vattnat hästarna än, — sade han dröjande.

— Ja, det måste du göra först, — svarade Anzelm.

Därpå vände han sig åter till Stisia och började berätta, hur han under sin svåra sjukdom mer än en gång knotat mot vår herre, som pröfvade honom så hårdt; hur han ängslat och oroat sig för den föräldralöse gossen, som elaka grannar förfördelade på alla sätt, begagnande sig af hans ungdom och värnlösa ställning; och slutligen, hur glad han varit öfver att få börja arbeta, då han ändtligen kom upp igen.

— Det är nu tionde året efter mitt tillfrisknande och efter att gossen blef fullväxt... Först processade vi ifrån grannarna, hvad de orättmätigt tagit af oss. Sedan byggde vi det här huset, och sedan kom så småningom det ena efter det andra till: trädgården, biodlingen och åtskilligt annat. Janek lärde sig att sköta bien af en person, som själf varit i en stor stad för att lära det. Jag hade i min ungdom gått i snickarlära, och så undervisade jag honom i att snickra.

Han gjorde en gest med handen.

— Allt detta är våra egna händers arbete: både staketet och förstugukvisten och bikuporna. När så behöfs, lejer jag hjälp, men annars äro vi själfva både jordbrukare, trädgårdsmästare, biskötare och snickare. Det måste så vara hos fattigmannen, när han inte bara begär mättnad för kroppen utan också en smula prydlighet omkring sig.

Han rätade på sin böjda rygg, de blekblå ögonen lyste, och han lät höra ett lågt, förnöjdt skratt. Men melankolien var för djupt rotad inom honom, för att den ej genast skulle taga öfverhand igen. Han sänkte åter hufvudet och tillfogade långsamt:

— Men allt sådant där är förgänglighet och fåfänglighet... Allt jordiskt förrinner såsom vatten och förvissnar och multnar såsom trädens blad...

Han stirrade ned på marken, och hans röst ljöd låg och entonig. Säkerligen hade han med dessa ord gifvit uttryck åt tankar, som dagligen och stundligen

rörde sig inom honom. Så småningom höjde han dock åter hufvudet och blickade ut i rymden.

— Men alla människor äro dock lika delaktiga i guds nåd, och mer och mindre lycka faller på allas lott i lifvet... Kanske att Janek, hans barn och barnbarn skola få glädje och nytta af allt detta... Dessutom, — tillfogade han, — håller hvar och en sin torfva kär och särskildt vi...

Han fäste blicken på Stisia.

— Med herrskapsfolk är det något helt annat, — slöt han. — De bo i stora städer, resa utomlands och ha alla möjliga njutningar och nöjen att förströ sig med... Men vi, hvad ha vi? För oss finns hvarken Paris eller höga äreställen eller vacker musik eller glada sällskap. Vår jordtorfva, det är vårt allt... men därför försvara vi den också med både näbbar och klor...

Stisia slog ned ögonen. Vid de sista orden hade det åter kommit något fientligt och retadt i hans ton.

Men hvad hon här kände sig långt, långt borta ifrån Korczyn — det var, som om hon kommit i en helt annan värld!

Då hon såg upp, fick hon se Jan komma ridande på brunten, med blacken vid grimskaftet. Han hade varit borta vid floden och vattnat de båda hästarna, som muntert gnäggande skakade på hufvudena, så att vattendropparna yrde om dem. Några ögonblick senare hördes han ropa inifrån stallet:

— Antolka! Antolka!

Ropet gällde en ung flicka, som, barfota, klädd i en kort kjol och en röd kofta kom gående från floden med två fulla vattenämbar fästa vid ett ok på skuldrorna. Späd och spenslig som hon var, gick hon litet böjd under bördan och höll den ena armen utsträckt från kroppen för jämnviktens skull.

— Hvad är det? — ropade hon med en gäll liten röst.

— Tag klykan och gå och plocka ned litet körsbär! Men skynda dig!

— Hur så då?

— Vi ha främmande.

Flickan ställde skyndsamt ämbaren ifrån sig på förstugubron och tog oket af skuldrorna. Sedan satte hon handen skuggande för ögonen och blickade ned i trädgården. Så bar det af in i huset i en fart. En minut senare kom hon ut igen med skor på fötterna och en lång, med klyka försedd stång i handen. Snabb som en råbock, med hufvudet blygt sänkt, sprang hon tvärs öfver gräsmattan bort till det största körsbärsträdet, böjde ned en gren med klykan och började snabbt plocka af körsbären.

— Det är hans halfsyster, — sade Anzelm sakta till Stisia, — de ha samma mor men inte samma far. ... Hon heter Jasmont... Efter min brors död gifte sig hans änka med en Jasmont och bosatte sig i den jasmontska okolitsan, tre mil härifrån...

De hade åter satt sig på bänken intill husväggen, men det började nu bli mindre stilla och tyst omkring dem, än det varit. Mellan spjälorna på staketet framlyste en bjärtröd kofta, alldeles likadan som den Jadwiga Domuntowna och Jans syster buro, och strax ofvanför syntes en panna. Ögonen, som hörde till, tittade förmodligen mellan spjälorna in i Anzelms trädgård. Några ögonblick senare visade sig ett stycke längre bort ett manligt hufvud med kortklippt hår, borstiga mustascher och ett rundt, rödhyadt ansikte, och ännu ett stycke längre bort stod sedan flere minuter tillbaka, osedd af alla, en äldre kvinna, klädd i en kort, mörk kjol och med en halsduk bunden om hufvudet i form af en mössa.

Anzelm fäste ingen uppmärksamhet vid sina nyfikna grannar. Han hade just börjat att intresseradt spörja Stisia, hur man på herrgården gick till väga med fruktträdens skötsel och vård. Hon kunde dock ge honom föga upplysningar, ty Marta hade också trädgården om hand och tålde lika litet någon främmande inblandning på detta gebiet som på andra.

Han smålog åter och runkade på hufvudet.

— Och hon var rädd för arbetet... — mumlade han sakta.

Nu kom Jan raskt gående bortifrån stallet och sneddade öfver gräsplanen, bort till sin syster, som han tog under armen och ledde fram till bänken invid husväggen. Med sin korg full af körsbär i handen stannade hon framför Stisia, alltjämt utan att se upp. Om ej brodern hållit henne fast i armen, skulle hon säkerligen ha tagit till flykten, så förlägen och olycklig såg hon ut att vara. Men hennes späda gestalt var så full af grace och ungdomligt behag, det lilla ansiktet så älskligt i sin blyghet och blicken i de blå ögonen så flickaktigt nyfiken på samma gång som skygg och försagd, att Stisia drifven af en plötslig impuls fattade hennes hand, drog henne ned till sig på bänken och tryckte en kyss på hennes hvita panna.

En långt starkare rodnad än den, som steg upp på systerns kinder, öfvergöt Jans hela ansikte.

Stisia betraktade den späda, knappt fullvuxna flickan och erinrade sig oket och de två tunga ämbaren, som hon nyss sett henne bära.

— Är det inte tungt att bära vatten... en så backig väg? — frågade hon sakta.

— Å nej vars, — hviskade Antolka, i det hon förläget tummade på sitt förkläde.

— Jag hämtar oftare vatten än hon, särskildt om vintern, — skyndade Jan att rättfärdiga sig.

— Ja, — bekräftade systern och såg upp på honom. — Men — tillfogade hon med växande förlägenhet, — jag också... förstås! Det är ju redan andra året, jag är med om skörden...

Stisia fick en tankfull uppsyn. Måhända erinrade hon sig en kvinna, lika späd och fin, som hon i dag sett förskräckt rygga tillbaka för några trappsteg att gå nedför.

— Ingen känner sina krafter, förrän han behöfver bruka dem... — började Anzelm, men han afslöt ej meningen, ty i detsamma ljöd ett doft buller, som då någonting tungt faller till marken.

En liten undersätsig flicka i röd kofta hade verkligen med en duns satt fötterna i marken på denna sidan om staketet och närmade sig raskt de samtalande. Redan på långt håll kunde dessa se en rad hvita tänder, som lyste i det runda, rödblommiga ansiktet, ett par muntert strålande ögon och en näsa, som käckt pekade uppåt. Redan på långt håll nickade hon också åt dem och ropade:

— G'afton, g'afton på er allihopa!

— Hvad vill du? — frågade Anzelm.

— Jag skulle be att få låna litet vatten af Antolka, — svarade hon obesväradt, i det hon stannade midt framför honom.

— Och det ämnar du ta hem med dig i händerna? — sporde ställets ägare flegmatiskt.

Flickan såg på sina röda händer och brast ut i ett muntert skratt.

— Kors bevars, glömde jag inte krukan! — utropade hon. — Ja se, sanningen att säga, — fortsatte hon därpå, — så kom jag egentligen mest för att få se fröken från Korczyn... Fröken känner nog igen mig... För den man kastar blommor på ska' man väl känna igen?

— Ja, det är verkligen sant, att frökens blombukett föll rakt på henne, — bekräftade Jan.

— Jo, så'n tur hade jag den gången! — skrattade flickan alltjämt lika muntert.

Alla de öfriga stämde in i skrattet, och till och med öfver Anzelms läppar flög ett svagt leende. Han vände sig till Stisia.

— Det är Elzusia Bohatyrowiczowna, en dotter till Fabian... den största yrhättan i hela okolitsan...

— Ja, lita på det! Ni var för resten nog inte heller så ledsen af er, farbror Anzelm, när ni var ung, — näbbades Elzusia.

— Men skulle det inte vara skäl att börja bli litet förståndig, när man är så godt som förlofvad? — skämtade Jan.

— Asch, jag är visst inte förlofvad än...

— Joo du, joo du! — ropade plötsligt Antolka, glömsk af all blyghet. — Jasmont har varit hos er med böneman... Kanske du inte sa', att han var en så'n stilig pojk'?

Hon stack korgen med körsbär nästan under näsan på sin väninna.

— Var så god: ät!

Elzusia tog en hel hand full af de röda bären och förde dem genast till munnen. Men i samma ögonblick hördes på andra sidan staketet en barsk, högljudd manlig stämma:

— Elzusia! Hvad gör du där? Du har förstås alls ingenting att sköta hemma, du, hvafalls?... Elzusia!

Mannen, som nyss så nyfiket tittat fram öfver staketet, tog nu ett hopp öfver det och styrde med långa, högtidliga steg kosan mot Anzelms hus. Dottern hade föregifvit, att hon ville låna vatten, fadern föregaf, att han ville hämta dottern.

Denna blef ej det minsta förskräckt öfver hans barska tilltal, hon tystnade endast — kanske emedan hon hade munnen full af körsbär — och drog sig en smula undan, in bland de höga stockrosorna. Den gule Mucyk rusade högljudt skällande emot den ankommande, men denne sparkade undan honom med spetsen af sin stöfvel och trädde med myndig min fram till sällskapet vid bänken. Han var en groft byggd, medellång man med borstiga mustascher, små, gnistrande ögon och röd hy. Hans dräkt utgjordes af en lång syrtut af groft, hemväfdt tyg samt höga stöflar.

— Kanske jag också kan få den äran att hälsa på Anzelms gäst, — började han i litet pösande ton och med spefullt plirande ögon. — Det är länge sedan en så hög person trädde öfver våra ringa trösklar, och jag undrar, hvad herr Korczynski skulle säga, om han visste, att hans släkting gör besök i Bohatyrowiczarnas okolitsa, det vill säga hos hans värsta fiender...

Jan kastade hufvudet tillbaka och trädde fram ett par steg.

— Vi äro ingens fiender, — utropade han häftigt.

— En så gammal karl som du, Fabian, borde veta bättre än att låta tungan löpa bort med dig så där, — sade Anzelm i sin vanliga långsamma ton, men i det han med en liten tvär åtbörd sköt mössan tillbaka från pannan.

— Jaså, Anzelm bär kanhända intet groll till herr Korczynski i sitt hjärta och har ingenting att beklaga sig öfver från det hållet? — började Fabian i hetsig ton och fortsatte allt häftigare och med allt mera gnistrande ögon: — Kanske Anzelm inte ens minns, hur herr Korczynski inför hela herrgården kallade oss för tjufvar? Kanske Anzelm inte minns, hur herr Korczynski gång på gång dragit oss inför domstol och tvungit oss att betala ut stora penningsummor till sig? Kanske Anzelm inte minns, hur herr Korczynski sätter näsan i vädret, då han går eller åker igenom vår by?

Men Anzelm rätade på sig, jämkade på fårskinnsmössan med sin långa, smala hand och svarade:

— Jag minns och vet mera om herr Korczynski, än du ens kan ana. Men jag önskar inte ondt öfver någon människa och vill inte vara någons fiende... Jag önskar herr Korczynski ett långt, lyckosamt lif, hälsa och allt godt...

Hans blekblå ögon stirrade tankfullt ut i rymden, och den magra gestalten sjönk åter ihop.

Men Fabian bröt ut:

— Ja, sådan är Anzelm alltid: from som vår herre själf! Men sådan är inte jag. Till min död kommer jag inte att förlåta herr Korczynski, att han kallat mig tjuf, och att han pungslagit mig som han gjort... Och midt för hans släkting erkänner jag gärna, att den processen, som han nu har med Bohatyrowiczarna, den har han att tacka mig för. Det var jag, som öfvertalade szlachtan * till den, det var jag,

---

* Benämningen på den polska adeln. *Ö. a.*

som skaffade advokat, det är jag, som tagit allt besväret på mig. Han skall få lära sig, att en fattig fluga också kan stickas, när den blir retad. Vi må vinna eller förlora, så ha vi i alla händelser skaffat honom både besvär och kostnader på halsen, och det är bara det jag vill. Han är en aristokrat, som bor i förgyllda salar, och jag är en fattig szlachcic i en låg koja, men det kan ibland hända, att en liten fluga kan sticka en stor häst till blods...

Han hade höjt rösten allt mer, slog omkring sig med armarna och kippade efter anden. Svetten stod honom om pannan. Han tycktes aldrig vilja sluta. Till sist grep Jan honom i armen.

— Tänk på hvad ni säger, Fabian! — mumlade han med sammanbitna tänder.

Fabian vände sig om och måste böja hufvudet bakåt för att kunna se den högväxte unge mannen i ansiktet.

— Hvad? — röt han till.

— Tänk på hvad ni säger, Fabian! — upprepade Jan, och hans ögon sköto sådana vredesblixtar, att den andre tappade koncepterna.

— Hvad är det jag har sagt då? — sporde han med betydligt sänkt stämma.

— Dumheter, dumheter har pappa sagt! — ropade Elzusia, springande fram ur buskarna, och i det hon grep tag i hans rockskört, tillfogade hon energiskt:

— Nu är det bäst pappa går härifrån, annars börjar pappa genast att ösa ut sig öfver herr Korczynski igen.

Han sköt dottern åt sidan och yttrade förläget:

— Om jag råkat säga mer än jag borde... så ... så ber jag så mycket om ursäkt... Det är inte alltid så godt att hejda sig i rättan tid... Ursäkta... God afton!

Han lyfte på mössan och ville gå men råkade kasta en blick på Jan och stannade. Det nyss så vredgade och upphettade ansiktet hade nu fått ett helt godmodigt uttryck. Han viftade åt honom med mössan och ropade:

— Då Jesus flydde för Herodes till Egypten, så skäms jag inte heller att fly för dig. Men kom ihåg, att ägget inte lär hönan värpa... God natt!

Han svängde än en gång mössan och aflägsnade sig därpå i riktning mot staketet. Elzusia följde honom tätt i hälarna, hoppande, småsjungande och blåsande ut körsbärskärnor till höger och vänster om sig.

Plötsligt glimmade en lie fram på andra sidan staketet, man hörde steg och en basstämma, som sakta gnolade på en melodi.

Fabian påskyndade sin gång och ropade med sin bistraste röst:

— Adas! Det var du, som skulle slå klöfvern, medan jag var i sta'n! Vänta du, odåga där, jag ska' ge dig, så du ser både solar och stjärnor...

— Den är redan slagen, så far behöfver inte gorma så fasligt, — svarade sonen med det allra största lugn från andra sidan af det låga staketet.

Kvinnan, som hittills alltjämt stått orörlig på samma plats, syntes nu aflägsna sig och styrde stegen mot ett litet grått hus, som låg helt nära Anzelms trädgård men var nästan doldt bakom sitt staket, sina träd och sitt stycke trädgård.

— Elzusia, spring efter vatten! — ropade kvinnan med gäll stämma.

— Visst inte! — hördes ögonblickligt Fabians befallande stämma. — Du låter jämt Elzusia uträtta allting, och pojkarna behöfva inte göra något. Nu går Adas och hämtar vatten, Elzusia har nog göra med att laga kvällsmaten...

I Anzelms trädgård rådde nu tystnad. Jan närmade sig blygt Stisia.

— Fröken är väl inte ond, för att han talade... så där... om herr Korczynski?

— Janek! — inföll här Anzelm, som hade börjat se litet orolig ut och gång efter annan plirande blickade upp mot solen. Den stod långt borta i väster och skulle snart försvinna bakom det mörka skogsbrynet.

Han såg spörjande på brorsonen.

— Hur är det, skola vi inte gå till Jan och Cecilia i dag?

Jan blef förlägen.

— Inte i dag, eller hur?... Hvad gör det, om vi försumma en dag?

Anzelm sänkte hufvudet.

— Men om vi inte få korset färdigt till hösten... — mumlade han.

— Har fröken varit vid Jans och Cecilias graf? — frågade Jan Stisia.

Hon stod ett ögonblick eftersinnande. Det föreföll henne, som om hon någon gång hört talas om denna graf, men hon hade aldrig varit där, alldeles säkert inte varit där.

— Nej, det förstås... inte kan något sådant intressera herrskaperna, — inföll Anzelm.

Stisia reste sig upp i afsikt att taga farväl och gå. Men med ens var det, som om hennes drag stelnat till, förfrusit, och på ett ögonblick såg hon tio år äldre ut än nyss. Så var det alltid, då någon stark känsla af obehag eller ledsnad grep henne. Hon ville ej gå härifrån, hon ville ej återvända hem. Hvarför skulle hon väl vända tillbaka dit? För att åter sitta stel och tyst vid sidan af grefvens eleganta, koketta fästmö, åter vara ett stumt vittne till sin gamle fars förnedring, åter möta fru Andrzejowas misstänksamma eller Klotildes tårfyllda, harmsna blickar, åter bäfva och uppröras i sitt innersta väsen för hvar gång han, som hon älskat, kom i hennes närhet? Hvad hade hon väl där att göra? Hvem behöfde henne? Hvem längtade väl efter henne? Och om någon längtade efter henne, o, så hade det varit tusen gånger bättre, att denna längtan förbytts i hat och ovilja! Men här! här var det så stilla och ljufligt och friskt, det var, som om en ny värld öppnat sig för henne, hon kände sig själf pånyttfödas här.

Hennes blick flög från Anzelms trötta, lidande ansikte till Jans tankfullt sänkta hufvud, och hon utbrast i bedjande ton:

— Låt mig få följa med er!

Anzelm betraktade henne uppmärksamt och forskande.

— Vill... vill fröken... verkligen följa med dit? — frågade han, stammande såsom alltid då han blef förvånad eller rörd.

Omedelbart därefter nickade han dock samtyckande, lyfte på mössan och svarade i förekommande ton:

— Mycket, mycket gärna, om fröken så vill.

VI.

De lämnade trädgården och styrde ut på den smala väg, som skilde byn från fälten. Den långa sommardagen led mot sitt slut, strålande vacker in i det sista. Ej ett moln fanns på himlen. Mörkt blå i zenit bleknade dess färger mot horisonten, och i väster strålade den väldiga solskifvan, stadd på sin ensliga färd.

Hela den långsträckta byn låg höljd i en gyllene sky, bildad af lätta dammoln, som voro genomväfda af solstrålar. På afstånd såg man ingenting annat än lummiga träd, men när man kom närmare, upptäckte man byggnad efter byggnad, som blickade fram ur denna täta grönska. Där voro små, låga, grå, halmtäckta stugor, visthus med framskjutande tak, som hvilade på stolpar, ladugårdar, stall och lador. Kring alla husen utbredde sig trädgårdar, som voro skilda från hvarandra genom låga spjälstaket men ej lågo i rad utan sträckte sig kors och tvärs i behaglig förvirring, ibland skjutande ända ned mot landsvägen och ibland klättrande högt upp på Niemens strandsluttning.

Att alla dessa boningar voro gamla, därom vittnade de omgifvande trädens höga ålder. Somliga af husen lågo alldeles bortskymda bakom resliga silfverpopplar, öfver andra bredde höga lindar sitt täta, skuggande löfverk. Här slog en hängbjörk med sina mjuka grenar emot väggar och fönster, där reste sig en knotig pil och sänkte sin vajande krona mot jorden.

Längre bort fängslades ögat af plommon- och

körsbärsskogar med deras mörka grönska, och ännu längre bort, tätt invid staketen, frodades hassel och vilda hallon tillsammans med tistlar och nässlor, smutsgul bolmört och snärjgräs.

Ingen hade tydligen vare sig tid eller lust att rensa bort allt detta ogräs nere vid staketen, men till gengäld var rikedomen på odlade blommor uppe i själfva trädgårdarna om möjligt än större. Timjan och mejram höjde sig på smärta stjälkar öfver de låga grönsaksväxterna, vallmon blommade, hvit och skär, hampan stod hög och tät som en mur, turska bönor slingrade sig kring smala käppar. Framför själfva boningshusen prålade brokiga rabatter, öfversållade med stockrosor, violer, ringblommor, gula liljor, reseda, krasse och doftande luktärter.

Alla dessa trädgårdar voro förenade med hvarandra genom ett nät af gångstigar, som slingrande löpte från hus till hus, korsade gräsmattorna, smögo utefter husväggarna, försvunno i den täta grönskan, afskuros af staketen och åter ringlade fram på andra sidan därom. Liksom en rad af taflor framträdde trädgårdarna, den ena efter den andra, liggande ensamma eller sida vid sida, lika hvarandra och ändå olika genom sina blommors skiftande färger och variationerna i trädslag och grupperingar. Men gemensam för dem alla var bakgrunden af grönt och himmelsblått, som gjorde dem till en enda, stor tafla, hvars konsert af färger harmoniskt steg mot skyn.

Stisia såg sig omkring med stora, undrande ögon. Hon var nu midt i hjärtat af byn, och än förde henne de slingrande stigarna öfver gårdar och täppor och än tätt förbi de små stugorna. Dagens arbete var nu slut, och husens invånare hade begifvit sig ut i det fria. Öfverallt framskymtade hemväfda kjolar och kulörta koftor. Ute på gårdarna hörde man gälla stämmor locka på hönsen, som skulle in öfver natten. Några kvinnor sutto och rensade sina grönsaker; andra kommo bärande på fulla vattenämbar eller stora fång med grön-

gräs, ännu andra plockade af saladsblad och mejram åt sina getter.

Plogar, förspända med en eller två hästar, återkommo utifrån fälten, och bakom dem gingo män i långrockar och höga stöflar eller också med bara fötter och klädda i korta blusar. Slåtterkarlar kommo vandrande i skaror utifrån ängar och fält, och deras liar och högafflar blixtrade i luften. Inne i husen hördes handkvarnar mullra och väfstolar slå. På alla stigar, bakom alla staket ljöd trampet af hästar, som leddes ut på nattbete. Somliga sprungo lösa, andra redos af halfvuxna pojkar, som förnöjdt sutto och dinglade med sina bara ben och hade skjutit mössorna långt på nacken. På hvarje gård skällde eller hoppade muntert någon Mucyk, Brys eller Wilczek, hvilka namn högljudt ropades af barnen. Svarta eller spräckliga kattor ströko omkring bland buskarna; pösande tuppar, som sutto uppflugna på staket eller trädgrenar, golo ett ihållande godnatt åt hela världen; en flock ankor, som återkom från floden, flaxade ned för strandsluttningen och hamnade snattrande i gröngräset.

I körsbärshagarna skymtade här och hvar ljusa koftor fram mellan de af frukt dignande grenarna, och mer än en plog blef stående i närheten några ögonblick, och mer än en get hann få sig ett godt mål, medan ägaren stannade, ovisst om för att plocka af en hand full körsbär eller hviska några ord i örat på någon viss ungmö, som blef lika röd som vallmon i hårflätan. Ibland sutto några gamla kvinnor på den långa bänken längs stugväggen och pratade lugnt, med händerna sysslolöst hvilande i knäet. Ibland kom någon hvithårig gubbe långsamt vandrande under lindarnas djupa skugga; ibland red någon yngling förbi, på väg till smedjan för att sko, så smärt och stolt, som om hans gestalt sprungit fram under en bildhuggares mejsel.

Men i allmänhet kunde man se, att okolitsans invånare förde ett tungt och sträfsamt lif. Deras händer voro grofva, deras ansikten bruna och barkade,

och deras pannor glänste af svett. Dock var deras arbete säkerligen intet förslafvande sådant, ty öfverallt på stigar och gårdar ljödo muntra skratt och sånger, som klingade ut öfver fälten i den stilla kvällen.

Plötsligt öfverröstades emellertid skrattet och sångerna af några högljudda skrik, blandade med klagorop och utbrott af munterhet. På en väg, som gick fram mellan två trädgårdsstaket, uppenbarade sig ett par personer, af hvilka den ena var en liten krokig gubbe, klädd i en långrock, som räckte honom ända till fotknölarna, och den andra en högväxt, axelbred flicka i skär kofta och med kastanjebrunt hår. Gubbens lilla vissna, skrynkliga ansikte hade ett uttryck af vild förskräckelse, och hela hans förkrympta gestalt skalf som ett asplöf. Han skulle säkert ej ha förmått hålla sig upprätt på sina sviktande ben, om icke den kraftfulla unga flickan slagit sin ena arm om honom.

— Lugna sig, morfar! — utropade hon gång på gång, än vänligt öfvertalande, än bannande. — Kom tillbaka hem till stugan! Pacenko har inte kommit! Pacenko finns inte! Han kommer inte och tar mormor mera, både han och mormor äro döda. Kom med hem igen!

Men den gamle rätade på sin hopsjunkna gestalt, och utan att lyssna till flickans föreställningar ropade han med flämtande röst:

— Jag skall ta rätt på honom! Jag skall slå ihjäl den förföraren! Jag ger honom inte mormor! Hvar är han? Låt oss söka, Jadwiska! Skynda! Skynda!

Alltjämt stödjande honom upprepade flickan:

— Pacenko är inte här! Pacenko är död och kommer aldrig mera hit. Det är bara Ladys' stygga pojkar, som säga så för att skrämma morfar.

Men gubben slet sig lös ifrån henne och skyndade stigen framåt, darrande i hvar led och ideligen ropande sitt: »Hvar är han?»

Efter honom kommo två barhufvade och barfota pojkar, två verkliga galgfågelsfysionomier, och skuttade och gapskrattade och skreko:

— Pacenko har kommit! Pacenko har kommit och tänker ta mor ifrån gammelfar!

Flickan såg sig omkring med förtviflad uppsyn, och tårar glänste i hennes blå ögon.

— Hvad skall jag taga mig till? — klagade hon. — De bara skrämma och skrämma honom, och han bara springer och springer... Det slutar förstås med att han faller och slår sig liksom förra gången...

— Han blir alltid så där vettskrämd, — hviskade Jan till Stisia, — då någon säger honom, att Pacenko kommit... Det var Pacenko, som lockade hans hustru ifrån honom och for sin kos med henne...

Men Anzelm påskyndade sina steg, och i det han stannade midt framför den gamle, frågade han på sitt vanliga långsamma sätt:

— Hvart tänker ni taga vägen, Jakob?

Gubben lyfte på sina skrynkliga, röda ögonlock och stirrade på den talande.

— Det... det... det... är Szymon... tror jag?

— Ja, det är Szymon, men hvart tänker ni taga vägen, Jakob?

— Szymon, — förklarade Jan för Stisia, — var min farfar. Jakob känner inte igen nu lefvande människor utan tager dem alla för deras döda fäder... Det är, som om han lefde midt ibland idel döda...

— Pacenko har kommit! — mumlade gubben med ett barns klagande stämma, och i det han blinkade med sina röda ögonlock.

Anzelm rätade på sig och förklarade i bestämd ton:

— Pacenko har inte kommit och kommer aldrig, ty han finns inte längre till i världen.

Gubben öppnade sin tandlösa mun på vid gafvel. Men han upphörde att darra och förblef stående.

— Har han inte kommit? Säger Szymon, att han inte kommit? Då ha pojkarna narrat mig. »Han har kommit!» skreko de. Men är det alldeles säkert, att han inte kommit?

— Alldeles säkert, — svarade Anzelm.

Den gamle blef med ens fullkomligt lugn, och flickan räckte Anzelm sin stora, bruna hand.

— Tack, — sade hon, — tack, tack! Han tror alltid er; det finns ett par personer i byn, som han alltid tror... Morfar, — fortsatte hon, i det hon ånyo lutade sig ned öfver den gamle — kom nu, så vända vi om hem... Morfar skall få god, varm mjölk till kvällen, och så skall jag baka pannkaka...

Hon ville leda honom in genom den närbelägna trädgårdsgrinden, men han stretade emot, försökte räta på sig och frågade med en svag ansats till ett småleende:

— Än... än... Szymon då... hvart tänker Szymon gå?

— Till Jan och Cecilia, — svarade den tillfrågade.

Det var, som om en solstråle plötsligt fallit på den gamles kala panna och plånat ut dess rynkor. Han log ett bredt, skinande leende, höjde sitt smala, gula pekfinger ungefär i jämnhöjd med hufvudet och började med litet darrande men hög röst:

— Jan och Cecilia! Aha, Jan och Cecilia! En gång i gamla tider, hundra år eller kanske inte ens så långt efter att littauerna antagit kristendomen, kommo två människor vandrande till denna trakt...

Han skulle säkert ha fortsatt, men Jadwiga afbröt honom, i det hon gjorde en djup nigning för Anzelm:

— Kanske att, då ni äro så nära, ni skulle vilja vara så vänliga och stiga in i vår stuga...

Och Jan fick en förstulen sideblick ur hennes blå ögon.

— Å nej, inte skola vi komma och besvära... — svarade Anzelm.

Hon neg åter.

— Det är alls inte något besvär... morfar skulle bli så glad...

Men Anzelm var angelägen om att så fort som möjligt nå målet för deras vandring. Med en artig

bugning och i det han lyfte mössan högt från hufvudet, afböjde han inbjudningen och fortsatte sin väg. Jawiga, som fick en helt nedslagen min, slog åter armen om den gamle, och steg för steg vandrade de vidare i riktning mot ett gammalt hus med förstugukvist och fyra fönster, som låg nästan doldt bakom några silfverpopplars täta grönska.

Anzelm vände sig långsamt till Jan, som med några snickarverktyg i handen på afstånd åsett denna scen.

— Du borde allt gå och hjälpa Jadwisia att försöka lugna gubben...

Den unge mannen sköt ut underläppen, tittade upp mot den närmaste byggnadens tak, hostade och svarade:

— Han är redan lugn nu...

På en liten gård i närheten af gamle Jakobs hus stodo några karlar i en klunga och samtalade högljudt och ifrigt, och högre än alla andra stämmor ljöd Fabians. Han var tydligen i full färd med att berätta dem, hur hans stadsresa aflupit, och hur den gemensamma processen stod.

Karlarna lyssnade till sin talföre granne med intresserade, uppmärksamma miner. Några af dem gjorde då och då några frågor eller uttryckte sina tvifvel och betänkligheter, och en högväxt man med kraftigt utseende upprepade oupphörligt:

— Naturligtvis! Ja visst! Det är klart!

En annan, en fattig stackare, efter hvad det såg ut, klädd i grof blus och barfota, ropade med jämrande röst på oförfalskadt bondmål:

— Jag säjer, jag säjer, om vi inte får den betesmarken! Då blir det rent eländigt för oss.

En tredje, en ståtlig ung man med sprättigt uppvridna mustascher, skrek:

— Betesmarken hör till våra ägor, och därmed punkt!

— Den har hört oss till ända se'n första skapelsen! — hördes Fabians gälla, hetsiga stämma, öfverröstande alla andra.

Anzelm påskyndade sina steg, i det han kastade en nästan rädd blick på den bullersamma skaran. Man kunde se, att han hyste en panisk förskräckelse för allt hvad gräl och oväsen hette.

— Betesmarken har aldrig varit vår, herr Korczynskis har den varit, är den och förblir den, — sade han med låg röst, så snart de voro förbi den farliga punkten. — Men de ha hvarken mått eller hof i sin snikenhet efter jord....

De passerade nu förbi en liten stuga utan skorsten, utan förstugukvist och utan staket, omgifven af några magra grönsaksland och med en stor ek tätt utanför, hvilken liksom medlidsamt hvälfde sin höga, skymmande krona öfver huset. En vidrig stank strömmade ut genom den öppna dörren, och i mörkret därinnanför hördes en gris grymta. En blek kvinna satt ute på gården och skalade potatis.

— Det är Ladys' stuga, den där karlens, som ni hörde tala på bondmål nyss, — sade Anzelm. — Han är gift med en bondkvinna, har fyra barn och säkert inte mer än halfannan morgen jord... Vi ha det olika ställdt här också, — tillfogade han.

Det var i själfva verket lätt att se, att så var. Sådana fattiga, eländiga stugor som Ladys' funnos ej många, men äfven hos de förmögnare kunde man iakttaga skillnad i graden af välstånd. Man kunde se, att jorden, den enda källan till rikedom här, undergått talrika och ojämna delningar, och man anade, att icke blott mycken svett utan också många tårar flutit för dess skull... Endast de väldiga, hundraåriga träden hvälfde sig lika öfver både fattigdom och välstånd, och den miskundsamma naturen kastade öfver det hela sitt skimmer af paradisisk poesi.

Inom kort hade de vandrande lämnat okolitsan bakom sig och kommit in på en starkt sluttande väg, som ledde åt det håll, där den hittills osynliga Niemen flöt fram. Det var, som om de från den solljusa, varma jordytan trädt ned i en kall, mörk, underjordisk gång. Framför dem öppnade sig en smal dalgång, så lång,

att det skarpaste öga ej kunde skönja dess slut, och så djup, att dess båda väggar höjde sig på ömse sidor om dem likt två höga berg.

Till en början hade dessa väggar utseendet af nakna sandklippor, som af okända naturkrafter utformats i tusentals bukter och vinklar, och som endast här och hvar voro bevuxna med någon risig enbuske eller mager liten gran. Så småningom började emellertid den gula sanden täckas af en allt rikare växtlighet, och slutligen var den alldeles dold under ett haf af grönska och blommor, skiftande i alla färger . . . Så långt ögat såg, framåt och uppåt, på de stupande branterna och de låga sluttningarna, växte där dungar af björk och al, berberisbuskar, vilda vinbärsbuskar, blommande hagtorn och fläder, hvilkas hvita blommor lyste som stora snöfläckar, och vid buskarnas fot utbredde sig hela skogar af stjärnlika kamillblommor, höga brännässlor, kryddluktande mynta samt långa, hoptrasslade refvor af snärjgräs. All denna grönska kom vältande ned för de båda höga sandväggarna likt en flod. Öfverst belystes den ännu af solljus, som gaf dubbel glans åt blommornas färger och kom björkarnas stammar att lysa silfverhvita. Men längre ned bleknade solljuset mer och mer, tills det slutligen alldeles försvann, och på bottnen af dalgången rådde alltid kylig, fuktmättad skugga.

En smal, sank ängsremsa, som slingrade sig där nere, förrådde naturens och svunna tiders hemlighet och förtäljde, att det mystiska obekanta, som på detta sätt sprängt jorden, varit en mäktig arm af den stora floden. En gång för länge, länge sedan hade denna dalgång varit fylld af vatten, och ännu var den mättad med en fuktighet, som förlänade ängen en ständigt vårfrisk grönska och växtligheten på de båda dalväggarna en frodighet och lifskraft utan like.

Emellertid blef den långa, slingrande ängsremsan allt smalare, tills den slutligen öfvergick i en trång klyfta, och stigen förändrade riktning och började klättra uppför den ena branta sandvallen, än naken och stenig,

än dold under trädens och buskarnas gröna hvalf. Samtidigt kände man, att man kommit i närheten af vatten. Nere i dalbottnen lågo stenar, öfverdragna med fuktig grönska, förgätmigejer växte där i massa, och under den gröna, mjuka mossan nere i klyftan hördes ett oafbrutet, sakta sorlande.

Skuggad af några hasselbuskar låg där, blank och kristallklar, en liten källa, och från källan silade sig en smal bäck fram mellan rödaktiga stenar, kabbalök och förgätmigejer. Vattnets porlande var nästan det enda ljud, som förnams. I björkarna och alarna högre upp på sluttningen fanns det godt om småfåglar, men hit ned vågade de sig knappast alls. Källan porlade, bäcken porlade, en och annan gång kunde man höra prasslet af vingar i hassel- och berberisbuskar, då och då kom en sakta vindstöt inifrån klyftan och ryckte loss ett rosenblad från dess blomma — men annars rådde tystnad.

Stisia blef ett ögonblick stående orörlig, lutad öfver källan, som blickade fram under blommor och grönskande blad. Äfven Anzelm stannade, och med kinden stödd mot handen såg han sig omkring. Hans melankoliska ögon hade fått ett mildt, litet drömmande uttryck, och kring hans läppar lekte ett svagt småleende.

Strax därefter återtog han emellertid sin vandring uppför stigen, där trädrötter och nedtrampade stenar bildade liksom naturliga trappsteg. Han gick långsamt, böjd och med synbar möda. Vid de brantaste ställena och när det gällde att bana sig väg genom buskar och snår, var Jan honom behjälplig. Han behöfde inga trappsteg för att komma uppför stigningen. Hans högväxta, smärta gestalt vaggade lätt af och an liksom i den glada, triumferande känslan af sin styrka. Ibland försvann han alldeles bakom snåren, ibland framskymtade endast hans hufvud och en hvitklädd arm, som han omtänksamt sträckte ut till den gamle.

Hos Stisia vaknade ett minne. Hon hade en gång förut sett dessa två män på samma sätt vandra

uppför Niemens höga strand; och den ene af dem hade då och då stannat och blickat upp mot det öppna fönstret, där hon stod. Men detta minne sväfvade för henne endast ett ögonblick. Hon stannade och såg sig omkring.

De befunno sig på en plats, som var belägen blott ett par steg ifrån brantens ås, på en liten, svagt sluttande slätt. Vid slutet af den skuggiga stig, de hittills följt, låg en väldig sten, som med sina mångfaldiga fördjupningar och utskjutande punkter mycket väl kunde tjäna till sittplats, på sina ställen var betäckt med grå eller brunaktig mossa och på sina ställen bevuxen med kärleksört och björnbärsbuskar. Några smala granar och ett stort, vildt körsbärsträd reste sig högt öfver marken, som var öfversållad med granbarr och glest gräsbevuxen. Under granarna och körsbärsträdet lyste det fram någonting egendomligt, rödt, blått och hvitt tyckte man sig se... Man måste gå ända in under träden för att kunna urskilja, att det var en grafvård.

Det var en ganska enkel och tarflig men på samma gång mycket originell sådan. Dess form och utstyrsel angåfvo, att den var åtminstone ett par hundra år gammal. Den utgjordes af ett sexkantigt, nedtill bredt, uppåt afsmalnande kors, mot hvars röda trä en hvit kristusbild aftecknade sig, och hvars sidor voro betäckta med allehanda emblem och gestalter. Där voro dödskallar, hvarjehanda pinoredskap, sju, ursprungligen förgyllda, svärdformiga blixtstrålar, som utgingo från den heliga jungfruns platta bröst och träffade sju helgonfigurer. Af dessa figurers magerhet, af deras lemmars längd och stelhet kunde man se, att de voro en frukt af forna tiders smak och konstskicklighet. Korset var så multnadt, att det tycktes snart skola ramla, men kristusfiguren och äfven figurerna på sidorna voro ännu bevarade, om än med bleknade färger och maskfrätta ansikten. De skyddades af ett litet spåntak, som var anbragt öfver korset. På dettas breda fotställning lästes

i en fullt tydlig ehuru på sina ställen bleknad skrift: *Jan och Cecilia, år 1549, memento mori.*

Inga efternamn stodo utsatta.

Från denna hemlighetsfulla graf, som låg skyddad bakom den höga sandvallen, hade alltså öfver tre århundraden blickat ned på den gröna dalen, den i djupet porlande källan, den väldiga, mossbelupna stenen och Niemen.

Den stora, ensamma solskifvan stod nu tätt öfver skogen, och så starkt var det ljus, den spridde, att man kunde urskilja hvarje stam under granarnas mörka kronor. Nedanför skogen sträckte sig floden, skimrande klar och som det tycktes orörlig i den stilla aftonen.

Efter några ögonblick bröts tystnaden här uppe af en sågs entoniga gnissel. Det var Anzelm, som efter att ha blottat sitt hufvud för korset tyst och med sammandragna ögonbryn gripit sig an med sitt arbete. Det halfmultnade korset, som första vindstöt skulle kunna störta omkull, behöfde ersättas af ett nytt, och på marken låg ett annat halffärdigt. För några tiotal år sedan hade samma arbete utförts af gamle Jakob; nu var turen kommen till Anzelm att vaka öfver denna minnesvård, som säkert varit talrika generationer kär, eftersom den under århundraden hindrats från att förfalla. De gamla figurerna öfverflyttades tid efter annan till ett nytt kors, den korta inskriften på fotställningen ifylldes med ny färg, och allt stod åter så, som det varit för århundraden sedan, i den aflägsna tid, då två människor med okändt namn och okända öden bäddats ned i samma graf.

Stisia betraktade den gamla grafvården, och för hennes öron ljöd den vers, som Marta den där söndagen hade deklamerat för henne:

»Och hvem som då kommer, hvem som då kommer,
läser på griften de orden:
Ett älskande par, ett älskande par
hvilar här sällt under jorden.»

Hade de verkligen älskat hvarandra? Hade lifvet skilt dem åt och döden förenat dem? Hur hade deras lif förflutit? Och hvarför hade de efter döden under århundraden förblifvit lefvande i människornas minnen?

Jan, som satt några steg ifrån henne på en afhuggen gran, smålog halft skälmaktigt, halft mystiskt.

— Farbror har reda på alltsammans och tycker mycket om att berätta den där historien. Om man bara ber honom riktigt vackert, så gör han det nog...

Man såg på Anzelm, att han kämpade mellan sin lust att berätta och någon annan känsla, som bjöd honom att icke göra det. Han upphörde för ett ögonblick att såga, betraktade Stisia och inföll sakta:

— Hvarför? Hvad skulle det tjäna till?

Strax därpå såg han dock åter upp och betraktade längre och uppmärksammare den unga kvinnans litet vemodiga ansikte. Den gamla grafven tycktes ha försatt henne i en underlig, drömmande stämning. Hon vågade ej ställa en direkt begäran till denne sällsamme, litet sträfve man, men Anzelm läste en bön i hennes blick. Han såg bort mot solen. Den lyste redan röd och var till hälften försvunnen bakom skogen.

— I dag blir det i alla händelser inte mycket arbete af. Ja, den ungdomen, den ungdomen! Den hittar på, och den frågar, och den tar bort tiden för en, så bevare oss väl! Jag har ingenting märkvärdigt att berätta...

Han talade i glädtig ton och med en anstrykning af skälmaktighet, och ännu aldrig hade Stisia sett honom le så mildt under de grå mustascherna.

— Men, — tillfogade han, — om fröken verkligen vill höra den där historien, så skall jag nog gärna berätta... Den finns inte upptecknad och inte tryckt. Den ene har berättat den för den andre, och likt en flod, som rinner igenom många land, så har den från förfäder och fäder nått ända ned till oss. Jag fick höra den af gamle Jakob, medan jag ännu sprang barfota och vaktade fåren, och han hade lärt

sig den af jag vet inte hvem, kanske sin farfar eller kanske sin farfarsfar, ty i den familjen bli alla så gamla.

Han lade bort sina verktyg och satte sig i en fördjupning af den stora stenen, hvars mossbelupna vägg tjänade honom till ryggstöd.

— En gång i gamla tider, — började han, — hundra år eller kanske inte ens så långt efter att littauerna antagit den heliga kristna tron, kommo två människor vandrande till denna trakt. De voro af okändt namn och okänd börd, och endast så mycket kunde man förstå af deras tal och klädedräkt, att de kommo ifrån Polen. Af hvad anledning de lämnat sitt hemland och begifvit sig ända hit, var det likaledes ingen som visste. Då någon ibland frågade dem, hvad de hette, svarade de, att de i det heliga dopet fått namnen Jan och Cecilia. Då någon ville veta, hvart de ämnade sig, och hvarför de färdades så vida, sade de: »Vi söka efter vildmarken». På allt kunde man se, att de fruktade någons förföljelse, ville gömma sig för människor och lefva sedda endast af guds öga. Klarligen bevisadt är det ju inte, men det gick rykten om att de ej voro af samma börd, ty han hade mörk hy och var mera groflemmad än herremän pläga vara; hon däremot var i sin gång och sitt tal och sitt sätt så fin och förnäm som en prinsessa och dessutom vacker som en dag. Men hvarifrån de kommit och hvilka de voro kan vara likgiltigt; hufvudsaken är, att de ej hade svårt att finna hvad de sökte.

Hela denna trakt var på den tiden en oodlad vildmark, som vår herre beströtт med en rikedom af gröna ängar och blåa sjöar, och där det bodde endast ett fåtal människor, som försörjde sig med skilda näringsfång. Vid stränderna af sjöar och floder hade fiskare och bäfverjägare slagit sig ned; i närheten af lindskogarna bodde biskötare, som insamlade de arbetsamma djurens honung och vax. Några män, som vistades där, hade konungen skickat dit, för att de skulle fånga och tämja falkar åt honom, och de nämn-

des falkenerare; andra hade han skänkt friheten, blott för att de skulle göra honom allehanda tjänster, och därför benämndes de bojarer eller fria män. Att odla jorden brydde de sig alls icke om; de hade inhägnader, men där planterade de endast rofvor samt sådde lin i stor ymnighet, ty som de ej ägde får och ej visste af ull, nyttjade de blott linnekläder. Säd var öfverallt någonting sällsynt; på sin höjd kunde man få se ett sädesfält i närheten af någon stad, ute i vildmarken hade ingen hört talas om något sådant. I de stora ekskogarna bodde män, som ägde stora svinhjordar, hvilka föddes med ollon, och dessa män fingo vedernamnet svinakarlar; vidare funnos andra, boende vid sjöstränderna, som hade till yrke att tämja bufflar och därför också kallades buffeltämjare. Pengar förekommo då ännu ej, och om en person ville köpa sig någonting, gaf han i betalning huden af någon dödad bäfver, björn eller räf, litet honung och vax, en tamd buffel, ett svin eller hvad annars han kunde ha. Deras hyddor voro torftiga och smutsiga, utan eldstäder och skorstenar, ty dessa skogsmänniskor hade ännu icke lärt sig mureriet. Den kristne guden skulle alla låtsas tro på, men i vildmarkens djup fanns det ännu många, som tillbådo afgudar och ägde flera hustrur.

Tvärs igenom denna vildmark vandrade Jan och Cecilia, lärde känna många sjöar och ängar och besökte många fiskare, bäfverjägare, falkenerare och bojarer; äfven många svinakarlar och buffeljägare gästade de, men ingen plats behagade dem så väl som denna, vid Niemens strand. Bättre än annorstädes tyckte de sig här skyddade för människor, och de kände sig helt vissa på att guds öga här såg dem. Kanske hade den högste så beslutit, för att denna trakt skulle bli befolkad och vår fattiga men talrika släkt grundad . . .

Sakta och undertryckt ljöd berättarens röst där uppe öfver höjderna, i sin entonighet lik bäcken, som porlade nedanför. Stundom afbröt han sig dock och sökte i sitt minne efter uttryck eller benämningar, som han i dagligt tal sällan använde, men som syntes ho-

nom lika oundgängliga i den gamla sägnen, som de häfdvunna orden i en bön.

— På den tiden, — fortsatte han, — fanns här inte så mycket som en handsbredd odlad jord, och inga människor bodde här. På denna och på andra sidan floden, till höger och till vänster, framför och bakom oss sträckte sig endast vildmarker. Jan och Cecilia utvalde åt sig just detta ställe, där nu grafvården står, och där det då växte en ek, som kanske var ända till tusen år gammal; ty i dess ihåliga stam fick en buffel plats. Under denna ek byggde de sin första hydda, mörk och torftig och utan både skorsten och eldstad, liksom alla andras i landet. I början voro de ej mera förfarna än så.

Han högg ned träd, afkvistade dem och byggde, och hon plockade nötter och vilda äpplen, lagade fisken och mjölkade buffelkon, som han fångat och tamt. Då aftonen kom och han lade sig till hvila under eken med spjut och pilbåge vid sin sida för att genast vara tillreds att försvara dem för vilda djur, satte hon sig vid hans hufvud, sjöng och spelade på harpa. Helt visst härstammade hon från ett förnämt hus, ty hon spelade och sjöng som en himmelens ängel, och hennes händer voro till en början hvita som liljor. Men detta varade ej länge, ty genom det stränga arbetet och de mångahanda försakelserna mörknade hennes hy, hennes händer blefvo hårda och bruna och hennes gestalt blef kraftigare och gröfre. Liksom människosläktets första moder hade hon guldgult hår, som var så långt, att hon kunde insvepa sig och sin harpa däri. Då hon om aftnarna satt och sjöng för sin uttröttade make, smekte han alltid detta långa hår, och i gryningen steg han upp frisk och glad, ty den stora kärleken till henne förökade hans krafter och fyllde hans hjärta med fröjd.

Men lika stor sällhet, som kärleken skänkte dem, lika stora lidanden och fasor kommo ock på deras lott. Allt var här annorlunda mot hvad det nu är. I skogarna vandrade flockar af uroxar, bisonoxar, björnar

och vargar. I trädens grenar lurade roflystna hökar och falkar, kroknäbbiga örnar sväfvade omkring i luften. Om nätterna skreko ugglor, och i trädgrenarna hängde lodjur, hvilkas ögon i mörkret lyste som eldslågor. Ibland öfverskyggades himlen af verkliga moln af kråkor och starar, och vilda hästar fyllde den tysta skogen med dånet af sina hofslag och sina genomträngande gnäggningar. Vid flodstranden och på alla fuktiga ställen krälade en massa vämjeliga ödlor, grodor och ormar. Och floden var icke heller sådan då som nu. Dess djup och hastighet voro mycket större. Vattnet var öfvermåttan vildt och skummade som i en fors. Ofta svämmade det öfver sina bräddar och gräfde djupa schakt i jorden, hvarom denna dalgång bär vittne.

Hur de kunde bestå i striden mot allt detta vet gud allena; men nog af att de verkligen gjorde det. Och hvad som är säkert, det är, att ingen människa känner sina krafter, förrän hon blir tvungen att pröfva dem. Verktyg och redskap förde de med sig af allehanda slag, och hvad de saknade förfärdigade de sig. Skogen skänkte vilda äpplen, nötter, bär och svamp; till floden kommo stora flockar af rådjur för att dricka, och det var en lätt sak att fälla hur många som helst. Här uppe på höjden hade en hop ekorrar sitt tillhåll, och nere i dalen vimlade det af harar, mårdar och vesslor; vid flodstranden bodde uttrar och byggde bäfrarna sina hus. Och man behöfde blott kasta ut ett nät i floden för att draga upp fiskar af allehanda arter, som nu ej finnas.

Mycket skönt och härligt fanns här också. Näktergalarnas sång förljufvade nätterna, och svalor och dufvor sökte af egen drift sin tillflykt under hyddans tak. Skygga hindar blefvo så småningom tama, läto smeka sig och följde troget Cecilias fjät. Både tunga och ljufva stunder genomlefde de, många farligheter hade de att utstå, men för mycket ondt voro de också skyddade. Så mycket är dock visst, att de blefvo väl förtrogna med både hunger och köld och lärde känna lidanden och fasor af alla slag. Ofta fördärfvades huden

på deras händer och fötter af hetta och alltför tungt arbete, och blåsor slogo upp i deras ansikten till följd af köld och blåst.

I omkring tjugo år hade de lefvat här uppe, och bland vildmarkens öfriga invånare började sprida sig ryktet om dessa två människor, som uppröjt ett stort stycke skogbevuxen mark, där de sått säd och andra nyttiga växter; som byggt sig ett prydligt hus, hvarifrån röken steg upp genom en skorsten, och som sades äga en mängd förnödenheter och redskap, hvarom ingen hört talas här. Nybyggare från närmare och fjärmare orter började begifva sig till dem för att se, om dessa rykten talade sant, och då de väl kommit, stannade de länge kvar, ty där befanns verkligen vara många märkliga ting att se. Några bådo till och med att få blifva kvar hos dem och dela deras arbete och dess frukter. Men Jan och Cecilia hade nu redan tillräckligt många medhjälpare. Sex söner och sex döttrar hade födts dem under dessa år, och alla hade de växt upp vid Niemens strand, i vildmarkens djup, under den ende gudens vakande öga.

En af sönerna tog sig hustru hos fiskarena, en annan hos falkenerarna, den tredje äktade en bojardotter, den fjärde en bäfverjägares dotter, den femte en biodlares, och den sjette, som handlade med fisk, förde hem med sig en brud ända från staden Grodno. Därifrån sönerna togo hustrur, därifrån kommo också friare till döttrarna, och de, som äktade dessa, flyttade aldrig tillbaka till sina första hem utan byggde sig hyddor här. Och allt större sträckor mark blefvo uppröjda och odlade. Så förflöto åttio år och kanske mera ifrån den dag räknadt, då Jan och Cecilia för första gången beträdde denna plats . . .

Anzelm tystnade, trött af det myckna talandet. Några svettdroppar glänste på hans insjunkna kinder, som färgats af en rodnad, och de vanligen matta och färglösa ögonen lyste under den stora fårskinnsmössan. Han blickade bort mot väster. Solen hade redan gått ned bakom skogen, men Niemen låg guldgul, och på

himlahvalfvet löpte långa, rosenröda strimmor, som mötte och dämpade det från öster nalkande mörkret.

— Dagen lider mot sitt slut, men det gör också min historia, — sade han med ett småleende.

Och litet högre och raskare än förut fortsatte han:

— Ättio år eller kanske mera hade förflutit sedan den dag, då Jan och Cecilia för första gången beträdde denna plats. Då hände det sig, att några personer för själfve konungen berättade, hvilka märkliga ting som skedde i det littauiska landet, inne i den djupaste vildmarken, vid Niemens strand. På den tiden härskade en konung, som bar två namn: Zygmunt och August. Och just då detta berättades honom, förlustade han sig med jakt i Knyszyns skogar. Han räknade genast ut att från Knyszyn till det ställe, hvarom hans hoffolk talade, kunde vägen ej vara lång. Jägarna blåstes tillsammans medelst hornsignaler, hofherrarna fingo befallning att följa honom, och han begaf sig åstad. Han red och red, red och red, följd af hela jägarskaran, och slutligen fick han se träden glesna och skogen öppna sig: vildmarken tog slut. Han uppgaf ett utrop af förvåning och vände sig om till sitt hoffolk, i det han skämtsamt yttrade:

»Aha, mina herrar, det ser ut, som om någon hölle på att grunda ett nytt konungarike åt mig här!»

Nu hade alla hunnit fram till skogsbrynet, och de ville knappast tro sina ögon. Där det fordom legat en dyster, folktom ödemark, ett hemvist endast för skogens vilda djur, där utbredde sig nu en stor slätt, betäckt med gul åkerstybb. Öfverallt på slätten reste sig vålmar af allehanda säd, liknande tusentals små kägelformiga hus. Hundra par oxar gingo spända för plogen; på de gröna ängarna tumlade muntra föl och betade kor och får. På två kullar stodo väderkvarnar, hvilkas stora vingar lustigt snurrade omkring i luften, lindhagarna genljödo af surret från otaliga, arbetande bin. Ett hundratal hus, omgifna af trädgårdar, sträckte sig i en rad längs floden, och liksom från rökelsekar steg röken i hvirflar upp från deras skorstenar. På

äppelträden och körsbärsträden kunde man ej urskilja några blad, så öfversållade voro de af purpurröda eller hvitgula frukter. På de gröna gräsmattorna låg linet utbredt för att torkas och lärftet för att blekas. Inne i stugorna smällde väfstolar, på trädgrenar och staket hängde nyfärgade garnhärfvor, och på taken växte väldiga, gula pumpor. Höns gingo och krafsade i jorden, och ankor vaggade snattrande åstad mot floden. Utför gångstigen, som ledde därifrån, kommo karlar vandrande med nät emellan sig, hvari fiskar sprattlade. Själfva floden, där den flöt i dalsänkan, kunde konungen ej se, men han förstod, att den måste flyta fram bakom den höga sandvallen längs randen af skogen, som ingen yxa ännu rört... den där... skogen...

Och berättaren pekade på det mörka skogsbandet, som löpte fram utefter Niemens gyllene båge. Han började stamma, och hans röst darrade.

— Den där... den där skogen...

Och han tystnade.

— Emellertid, — fortsatte han efter ett ögonblick, — red konungen vidare, skådande omkring sig och full af glad förvåning öfver allt hvad han här såg. Han var ung på den tiden och hade nyss stigit upp på tronen.

Hästen, som konungen red, var en eldig arabisk springare, och dess remtyg glänste af guld och ädla stenar. Plymen i hans kolpak * fasthölls af en dyrbar briljant, och från de kungliga axlarna föll en mantel af purpur och hermelin ned öfver hästens länder. Omkring och bakom honom redo hetmän, senatorer och andra förnäma herrar i dräkter så lysande, att deras glans nästan bländade ögat. Bakom honom redo också falkenerare med tamda falkar i sina händer, rosenkindade pager, pösande betjänter och skarpögda skyttar. Och jägarna satte oupphörligt sina förgyllda lurar till munnen och förkunnade konungens ankomst med smattrande fanfarer, som ljödo öfver den vida

* En hög, plymagerad mössa. *Ö. a.*

slätten och Niemens blå ända djupt in i furuskogens mörker.

Från de hundra stugorna och de hundra trädgårdarna, från fälten, ängarna och floden kommo människor ilande och stirrade och undrade. Men de räddes ej för den underbara synen, de endast förvånades och sporde sig själfva: hvad skall månne detta betyda? Konungen frågade dem:

»Lefver ännu fadern till er alla?»

»Han lefver, frisk och sund», svarade Jans och Cecilias äldste son och trädde fram, själf en gubbe med fårade drag och silfverhvitt hår.

»Och er mor, lefver hon?» frågade konungen åter.

»Hon lefver, frisk och sund.»

Konungen sade då:

»Jag skulle gärna vilja se dem.»

Konungens önskan måste naturligtvis genast uppfyllas.

Sönerna och döttrarna i första, andra och tredje led begåfvo sig in i det största och vackraste huset och hämtade ut föräldrarna. Och sida vid sida kommo de båda öfver hundraåriga gamla, klädda i snöhvita linnekläder. Han bar i handen en yxa, som på samma gång tjänade honom till staf; hon smekte en hind, som sprang vid hennes sida. Då de stannade framför konungen, häpnade alla, ty konungen aftog sin kolpak och sänkte den så djupt, att dess plym sopade marken.

»Hvem är du, gamle?» frågade han Jan. »Hvarifrån är du kommen? Hvad är ditt namn, och af hvad börd är du?»

Den gamle bugade sig för konungen, såsom sig höfdes, och svarade oförfäradt:

»Jag är kommen ifrån de trakter, som Weichseln genomflyter. Mitt namn uppenbarar jag endast för gud, då jag kallas att träda inför hans heliga domstol, och min börd var låg, intill dess att jag byggde min hydda i denna ödemark, där alla skapade varelser äro moder jordens barn. Från trälasläkt stammar jag, och fattig och arm kom jag till världen. Men min

maka lämnade ett rikt och förnämt hus för att följa mig i min landsflykt.»

Efter att ha hört detta svar stod konungen länge begrundande. Sedan vände han sig till ädlingarna, som bildade en krets omkring honom, och sade:

»Jag hoppas för visso, att I, gode herrar, skolen gilla och nästa riksdag lagligen bekräfta det beslut, som jag nu går att förkunna.»

Adelsmännen, som anade konungens afsikt, böjde på hufvudena och ropade enstämmigt:

»Vare det så, nådig herre! Vi önska det själfva och bedja eders kungliga nåd därom.»

Då vände sig konungen ånyo till Jan:

»Må du, gamle, enligt din egen önskan förbli namnlös och stiga ned i grafven lika ringa till börden som du föddes! Men alldenstund du varit en manlig hjälte, som eröfrat denna jord ifrån den vilda ödemarken och de vilda djuren, icke med svärd och blod utan med arbete och svett, förskaffat bröd och hem åt många människor och därigenom bidragit till ditt fosterlands förkofran; så skänker jag härmed åt dina barn, barnbarn och barnsbarnbarn, ända in i de aflägsnaste led och till din ätts utslocknande, ett namn, som skall föreviga minnet af din hjältestorhet.»

Och i det konungen sträckte ut sin högra hand öfver det häpnande folket, fortsatte han med ljudlig stämma:

»Må alltså denna ätt, som härstammar från en man af trälasläkt, vara jämnbördig och jämlik med landets infödda adel och ända intill sitt utslocknande åtnjuta alla de rättigheter och privilegier, som äro förenade med riddarståndet. Jag adlar eder och bjuder, att I skolen bära namnet Bohatyrowicz * samt i vapenskölden föra ett uroxehufvud på gult fält, såsom erinran om att eder stamfader förjagade uroxen från dessa vildmarker och förvandlade dem till ymniga, fruktbärande fält . . .»

---

* Af *bohatyr*, hjälte. *Ö. a.*

Här tystnade berättaren. Han hade rätat på sin böjda gestalt och sträckt ut handen i luften, och man kunde höra hans djupa andetag. Efter ett ögonblick tillfogade han:

— Detta hände samma år som det på grafkorset inristade: femtonhundra fyrtio och nio...

De rosenröda strimmorna, som länge lyst öfver skogen, hade nu försvunnit, och det från öster nalkande mörkret öfverströmmade så småningom hela himlahvalfvet, där en och annan stjärna redan börjat tindra. Midt emot den tystnade berättaren syntes i halfdunklet två människor, sittande bredvid hvarandra på den afhuggna trädstammen under granarnas kronor. Hon satt med händerna hvilande i knäet, han med kinden stödd mot handen. Båda lyssnade ännu. Efter en kort tystnad återtog mannen borta på stenen:

— Detta är historien om vår ätts grundläggare, och detta är förklaringen på att vi här bygga och bo.

Sedan fortsatte han med långsam, drömmande stämma, liksom om han frammanat gamla, halft förgätna minnen:

— Men inte allas öden ha gestaltat sig lika inom vår släkt i senare tid. Stora egendomar ha vi inte ägt, och svett och blod ha vi aldrig afpressat vår nästa. Några inom släkten ha dragit ut i krig, andra ha följt herrarna till landtdagar och riksdagar med sabel i hand. En och annan har sökt sig tjänst som förvaltare eller skrifvare på någon herrgård; en och annan har förvärfvat sig förmögenhet, köpt sig gård i någon annan trakt och där grundat en herresläkt. Men de flesta af oss, nästan alla, ha stannat kvar här och med egna händer sått och skördat. Jorden ha vi skiftat emellan oss liksom Kristi kläder, men stundom ha också hela lotter gått förlorade för oss, genom guds allvisa råd eller människors ondska. För det mesta ha vi dock lyckats bevara gods och gård och sitta kvar hvar och en på sin torfva. Våra fäders adelskap är numera så godt som fallet i glömska; vi kallas och äro bönder... Men det betyder mindre;

allesammans äro vi ändå virke af samma trä... Det värsta är, att vår fattigdom växer, och att mörkret, hvari vi lefva, blir allt djupare.

Han runkade på hufvudet.

— Hvem skulle kunna tro, att det i hela okolitsan knappast finns mer än tre eller fyra personer, som kunna historien om våra stamföräldrar! Gamle Jakob kan den, men han är ju knappast att räkna nu längre, jag kan den, Fabian har åtminstone kunnat den, och kanske att Michal kan den, han som stod där så fin på Fabians gård med mustascherna uppåtvridna. De andra bry sig inte om sådant där, ha inte tid att tänka på det i sin fattigdom och sina bekymmer... Om man är herre eller bonde, det kan komma på ett ut... men att lefva som oskäliga kreatur, det är sorgligt...

Hans hufvud sjönk ned mot bröstet, och han slöt med hviskande stämma:

— Men lyckan kommer, och lyckan går, allt i världen är förgängligt och ovaraktigt... allt förrinner såsom vatten och förvissnar och gulnar såsom trädens blad...

Stisia reste sig från trädstammen, närmade sig hastigt den tungsinte gamle och lade sin hand på hans grofva rockärm.

— Tack! — hviskade hon varmt.

Han drog undan armen, lutade sig tillbaka och betraktade henne några ögonblick under tystnad. Därpå stammade han i förvånad ton:

— Ta..tack!

Stisia drog sig åter tillbaka, och i det hon slog armen om en smärt björk, såg hon med drömmande blick ut i den mörka rymden. Helt visst tänkte hon, att lyckliga, oändligt lyckliga måste i sanning de ha varit, som burit en sådan kärlek i sina hjärtan och fyllt en sådan mission på jorden; och att också hon med glädje och stolthet skulle ha begifvit sig ut i vildmarkens mörker och lefvat i en torftig hydda, om blott detta kunde ha förjagat tomheten ur hennes lif

och hennes hjärta, om hon blott där väntats af en innerlig och trofast kärlek och sett ett mål hägra framför sig.

Kanhända hade hon i dag för första gången fått en aning om hvad ren, hög och oförgänglig lycka vill säga.

Då hon åter sänkte blicken, varseblef hon Jan, som liksom hon stod lutad mot en trädstam och oafvändt betraktade — icke rymdens skuggor utan henne. Med lidelsefull häftighet kastade han sin mössa i marken och utropade:

— Gifve gud, att ett sådant lif och en sådan lycka komme på allas lott! Plöj, så att du får någonting att äta, bygg, så att du får en plats, där du kan sofva: det är en arm lycka, och den står de oskäliga kreaturen till buds lika väl som oss. Men då man trår efter verklig kärlek, så växer den för högt för en; vill man uträtta någonting för andra, så har man hvarken utvägar eller kunskaper därtill. Det är bara till deras fördärf, som gud ger de små insekterna vingar! . . .

Han vände sig bort och lutade pannan mot trädets stam. Stisia föreföll det, som om hon lyssnat till sig själf, då hon lyssnade till detta utbrott af lidelsefull klagan.

Hon fick ett plötsligt infall. Med ett par steg tillryggalade hon den korta sträcka, som skilde platåen ifrån sluttningens ås, och där uppe på höjden stannade hon. Öfver de gulnade fälten hade nattens mörker redan sänkt sig, men från denna höga punkt nådde blicken vida omkring, man urskilde Niemen som ett grått band och den mörka massan af de ofvanom floden liggande trädgårdarna och husen.

I okolitsan hade allt blifvit tyst och stilla. Blott då och då kunde man höra ett aflägset mummel af röster, en hästs hofslag eller bullret af vagnshjul. I ett och annat fönster glimtade ett svagt ljussken, från en stuga ljödo de gnällande tonerna af ett handklaver, från en annan fiolspel.

Stisia blickade uppåt, och i inbillningen såg hon,

under stjärnorna, en kvinna med långt, gyllene hår, en harpa i handen och en hind vid sin sida. Mäktig men stum sväfvade hon däruppe, med handen utsträckt öfver den mörka massan af trädgårdar och hus. Välsignade hon dem, eller visade hon någon hän till dem?

ANDRA DELEN.

I.

Olszynka, Kirlos gård, var belägen på höjden af en liten kulle. Den låga, orappade envåningsbyggnaden af trä blickade fram mellan några vidtutgrenade björkar och bakom en hög mur af blommande turska bönor, som slingrade sig uppefter spaljéer, hvilka nådde nästan i jämnhöjd med taket. Bakom huset låg en stor trädgård utan alléer eller några sorts försköningar och omgifven af en skranglig gärdesgård. Längs den sakta sluttande gårdsplanen löpte långa grönsaksland, som sträckte sig ända ned till den aldunge, hvaraf gården måhända fått sitt namn *. Mellan alarna glänste Niemen fram, och på ömse sidor om floden utbredde sig, så långt ögat såg, sanka, med frodigt gräs bevuxna ängsmarker. Här och hvar på dessa grönskande slätter såg man mellan trädstammarna, som bildade liksom ramen kring en liten tafla, en betande hjord, några herdar kring en tänd eld eller en och annan enslig, torftig koja.

På corps de logis och allt kunde man se, att Olszynka var en liten egendom. Denna slutsats bekräftades också af byn, som låg nere på ängen ett stycke därifrån och utgjordes af ett tjugotal, ganska snygga och väl underhållna stugor. Dess närhet till herrgården gjorde det påtagligt, att den en gång lydt under denna, och Olszynka hade alltså ursprungligen omfattat endast en liten by, d. v. s. hört till de allra minsta egendomarna.

---

* *Olszynka* = en med alträd bevuxen plats.

Ö. a.

En häftig hagelskur hade nyss fallit, och luften kändes kylig. Vinden hven i trädtopparna, och mörka regnmoln jagade fram öfver himlen, hvars blå då och då lyste fram men så åter bortskymdes. Olszynkas alla fönster stodo emellertid vidöppna, och inom ramen af blommande turska bönor framblickade från fönsterbrädena fuchsier och månadsrosor, omväxlande med ett och annat myrten- eller rosmarinträd. På den ena af förstugubrons bänkar stodo ett par bunkar med sur mjölk och på den motsatta en korg med grönsaker. En lång korridor, som på samma gång tjänstgjorde såsom tambur, delade huset i två hälfter, af hvilka den ena inneslöt boningsrummen och den andra köket och tjänstfolkets rum. Midt i korridoren stod en stor korgsäng, full med nytvättade kläder, som det förmodligen var meningen att bära upp på vinden, dit en smal trappa ledde. Trots de öppna förstugudörrarna kändes i hela korridoren en stark lukt af såpa och diverse köksångor i förening. I köket hördes spiseldens sprakande och ljudet af gälla röster. I boningsrummen rådde fullkomlig tystnad.

Fru Kirlowa fann man heller icke i denna del af huset utan än i köket, än ute i korridoren och än i tjänstfolkets rum. Till skydd mot köld och drag hade hon klädt sig i en tjock, hemsydd kofta, men icke ens detta missprydande plagg kunde göra henne klumpig och disgraciös. Hon såg på afstånd alltjämt ut som en ung flicka, där hon lätt och behagfullt gick omkring och sysslade och än kastade ett vakande öga på degen, som höll på att jäsa, eller på flickan, som var sysselsatt med strykning inne i jungfrukammaren, och än flyttade af spisen den stora grytan med sur mjölk, som redan förvandlats till ostmassa, samt hämtade in en ny bunke utifrån förstugubron.

Det var tre viktiga saker, som förehades i dag: bakning, strykning och ystning, och det var således ej underligt, om fru Kirlowa hade mycket att bestyra. Men hon var missnöjd med sig själf, ty hon ansåg det för ett stort fel att sammanföra så många viktiga

göromål på en dag. Därigenom kom alltsammans att bli på slarf. Allt under det hon gick omkring och styrde och ställde och själf lade hand vid både det ena och andra, uttryckte hon sin missbelåtenhet med saken för sina tjänstflickor, två starka, storväxta flickor, af hvilka den ena bakade och den andra strök. Men det var visst icke så, att hon anklagade dem; icke alls så. Skulden var helt och hållet hennes egen. Hon måtte ha varit litet yr i hufvudet, då hon ställde det på det här sättet. Och Marynia, som måste rensa grönsakslanden och inte heller kunde hjälpa henne!

Detta sista utrop hörde en trettonårig flicka, som just kommit in i köket med grönsakskorgen, och i det hon kaflade upp ärmarna på sin nötta bomullsklädning och beredde sig att börja skölja salad, utropade hon helt förolämpad:

— Än jag då, mamma? Jag är ju här! Är det bara Marynia, som duger?

Fru Kirlowa, som just gick förbi, strök med handen öfver dotterns ljusa, kortklippta hår. Allesammans hade de likadant, nästan linfärgadt hår: hon själf, den sextonåriga Marynia, den trettonåriga Rozia och de båda gossarna. Hon kunde blott icke begripa, hvarifrån det yngsta af barnen, den sexåriga Bronia, som hela tiden följde hack i häl efter henne, hade fått sin zigenarhy och sina kolsvarta ögon.

I alla afseenden utgjorde hon ett undantag i familjen. Fru Kirlowa kunde ej erinra sig, att något af de andra barnen så beständigt hängt henne i kjolarna som det här lilla svarta lurfhufvudet — ty icke nog med att Bronias hår var svart, utan det stod också omkring henne som ett yrväder. Och hvart fru Kirlowa gick i denna dag och annars med för resten, så — tripp, tripp, tripp — var Bronia efter, och i ett, i ett pratade hon, utan att någon människa hörde på hvad hon hade att säga, och jämt och ständigt slängde kängsnörena om hennes små fötter, knöt man dem så hundra gånger med aldrig så många knutar.

— Om du ändå ville sätta dig en liten stund, Bronia! — sade fru Kirlowa till slut med en suck.

Den lilla brast ut i ett skratt, som hördes öfver hela köket, och genmälde med sexåringens obevekliga logik:

— Jag ä' hungrig, mamma!

— Nej men Bronia! — suckade fru Kirlowa. — Det är ju inte en timme sedan du fick middag!

— Jag ä' hungrig, mamma! — upprepade Bronia fast och bestämdt.

Fru Kirlowa tog fram en rågbrödskaka ur väggskåpet och skar en stor skifva, som hon bredde honung på och därefter räckte den lilla. De små hvita tänderna döko begärligt ned i det bruna brödet, men — tripp, tripp, tripp — lika oförtrutet som någonsin följde deras ägarinna sin mamma hack i häl, med kängremmarna ringlande sig i alla möjliga krumbukter och med de rosiga kinderna skinande af honung.

Detta var nu flickorna. Men hvad hade pojkarna för sig, särskildt Boles, den yngste, som modern höll instängd i förmaket ett par timmar dagligen, för att han ej skulle kunna springa ifrån läxböckerna? Den äldste, Stas, var ute och sprang med bybarnen och skulle förmodligen komma tillbaka med bulor i pannan och skråmor på knäna. Men med honom gick det väl an, ty han hade kommit hem med klara betyg och skulle få flytta upp i fjärde klassen på hösten. Boles däremot hade suttit två år i andra och hade inte ens nu kommit upp i tredje. Fru Kirlowa hade blifvit alldeles förtviflad, då denna underrättelse meddelades henne. Längre än två år fick man ej sitta i samma klass, och hvad skulle hon taga sig till med honom, om han måste lämna skolan? Hon hade hufvudstupa rest in till staden och tiggt och bedt rektorn, ända tills denne gått in på att Boles skulle få undergå särskild tentamen före terminens början. Nu måste han alltså läsa, men det ville han inte, ty han var lat och okynnig. Han bråddes på fadern... Å, så många sömnlösa nätter den gossen kostat henne!

Nu undrade hon emellertid, om Boles läste eller gjorde odygd, där han satt instängd i förmaket. Hon gick ut i korridoren för att ställa sig vid förmaksdörren och lyssna. Men i samma ögonblick hördes ett häftigt buller, följdt af ett kras och ljudet af snabba steg ute på gården. Fru Kirlowa skyndade ut på förstugubron, tätt följd af Bronia och Rozia.

Det var just ingen glädjande syn, som där mötte henne. Trött på det långvariga stillasittandet hade fången hoppat ut genom fönstret, hvarvid han slagit sönder en blomsterkruka. Nu var han stadd på flykt bort mot grinden, och fullkomligt döf för sin mors och systers rop fortsatte han i vild fart, med flygande hår, oafbrutet exponerande sina trasiga stöfvelsulor.

Fru Kirlowas moderliga värdighet skulle ha lidit ett alltför stort afbräck, om hon utan vidare funnit sig i detta rebelliska tilltag. Den ena af tjänstflickorna sprang ifatt rymmaren, som emellertid föraktfullt knuffade henne ifrån sig och kom vandrande tillbaka ensam, på en gång ond och skamsen.

Med förtviflan i sin uppsyn tog fru Kirlowa fram ett groft snöre ur en kista i korridoren.

— Kom, — sade hon strängt till sonen, och i det hon tog honom i armen, ledde hon honom in i förmaket, hvars dörr hon stängde. Sedan kunde man en lång stund höra hennes stämma där inne, än vredgad och bannande, än förmanande och bönfallande. Då hon kom tillbaka ut, var hon blossande röd i ansiktet, och hennes händer och läppar darrade lätt. Man kunde se, hur det kostade på henne att nödgas visa sig så sträng. Hon stängde nu ej längre dörren i lås, och då hon varseblef Rozias förskräckta, frågande min, sade hon förklarande:

— Jag har bundit honom fast vid soffan... hårdt...

Men strax därpå greps hon af ett nytt bekymmer.

— Måtte bara inte Stas förkyla sig, det är så kallt i dag. Han hade ondt i halsen i morse... Och

såg du, Rozia, hvad Marynia satte på sig, då hon gick ut i trädgården?

Marynia hade satt på sig en kofta, men Stas hade sprungit i väg i bara bomullsblusen och hade sagt åt Rozia, att det gjorde så ondt, då han sväljde.

— Å herre gud, då! — suckade fru Kirlowa och tog sig med båda händer om hufvudet. — Jag skulle gå och leta rätt på honom, men jag har ju inte tid!

Hon hade verkligen icke tid, ty i detta ögonblick visade sig i köksdörren en ung karl af gårdsfolket, titulerad »inspektoren», och underrättade henne om att de där handelsmännen, som för en vecka sedan voro här, hade kommit tillbaka för att se på ullen. Detta var en särdeles glad nyhet för fru Kirlowa. Hon hade omkring två hundra får, af hvilka hon årligen fick en tio pud * ull. Förutom trädgården och mejeriet var ullen så godt som hennes enda inkomstkälla under sommaren. Uppköparna kommo också vid en särdeles lämplig tidpunkt, ty skörden stundade, och den ökade arbetsstyrkan medförde ökade utgifter. Fru Kirlowa glömde för ett ögonblick bak, strykning, ystning, den fastbundne Bolek och den förkylde Stas, och med en stor nyckel i handen begaf hon sig ut till magasinet, vid hvars dörr de båda handelsmännen väntade henne.

Utanför grinden stod deras enbetsvagn. I grönsakslanden på ömse sidor om gården lågo några kvinnor från byn på knä och rensade. Ej långt ifrån dem satt en ung flicka på bara marken, klädd i en yllekofta och med det ljusa håret i fläta på ryggen. Hon satt och såg upp mot en ung man i jaktkostym och med bössa på axeln, som stod lutad mot staketet och ifrigt talade till henne. Mellan dem på marken låg en stor, svart hund, och i närheten lekte några små bondbarn i röda lufvor.

Fru Kirlowa betraktade det unga paret och smålog. Hon hade ögonblickligt igenkänt sin äldsta dotter

* Rysk vikt, motsvarande 40 pund.

Ö. a.

och den unge Witold Korczynski. Men hon hade ej tid att länge iakttaga dem. Mödosamt vred hon om den gnisslande nyckeln i låset och försvann in i magasinet tillika med handelsmännen. Först efter en god kvart kom hon ut igen.

Blåsten hade tilltagit i styrka, och trädens kronor vajade. Aldungen susade, och bakom den skummade Niemen hvitfradgande. Himlen var nu öfverdragen af mörka, hotande moln, och ett kallt, stridt regn började falla. Fru Kirlowa kastade en blick nedåt grönsakslanden och fick se det unga paret, följdt af hunden och barnskaran, raskt styra stegen mot en liten bod, som låg invid staketet och tjänade till förvaringsplats för grönsakerna. Kvinnorna sågo upp från sitt arbete och myste af belåtenhet öfver att deras små blefvo förda under tak.

Fru Kirlowa smålog åter men vände sig därpå genast till sina två följeslagare, och under hela vägen från magasinet till boningshuset försökte hon gestikulerande öfvertyga dem om någonting och talade därvid med så hög röst, att det hördes öfver hela gården.

Uppköparna bjödo henne aderton rubel pudet för ullen, och hon begärde tjugo. Hon framhäfde sin varas förträfflighet, åberopade sig på Korczynski och andra grannar, som alla fingo tjugo rubel pudet, och bedyrade vid sina barn, att hon ej lämnade det för mindre. Men plötsligt blef hon stående som fastvuxen, tystnade för ett ögonblick och utropade därpå:

— Hvad för slag?

Ute på landsvägen syntes ett elegant åkdon, draget af fyra hästar, snabbt närma sig och svängde redan af mot Olszynkas öppna gårdsgrindar. Hästarnas remtyg blänkte af silfverbeslag och lackering, och på kuskbocken satt en mustaschprydd kusk och en ung betjänt i grönt livré med snörmakerier. Hon igenkände Rozycs hästar och vagn. Vid åsynen af den anländande förklarade köpmännen artigt, att de skulle vänta tills gästen rest för att då göra upp affären. Men fru

Kirlowa hörde ej på dem. Hon hade blifvit röd ända upp till hårfästet af förlägenhet och blygsel.

Du store gud! På förstugubron stod det tre bunkar med mjölk och midt i korridoren en korgsäng med kläder, och hon själf var klädd i sin gamla hemsydda kofta och hade en smutsig näsduk knuten om halsen!

Hon rusade in i korridoren, kallade med några energiska gester på köksan och tillsade henne i undertryckt ton att genast bära in korgsängen i jungfrukammaren.

Barfota, med bara, röda armar, endast klädd i en kort bomullskjol och sitt grofva linne, kom flickan utrusande ur köket och ryckte till sig klädkorgen, just i samma ögonblick som Rozyc uppenbarade sig på dörrtröskeln. Bakom honom framskymtade betjäntens galonerade hatt och försmädligt grimaserande ansikte.

Flickan med klädkorgen förblef stående som fastvuxen med gapande mun och stirrande ögon, och matmoderns alla blinkningar och menande gester kunde ej förmå henne att röra sig ur fläcken.

Men Rozyc tycktes ej lägga märke till den förvirring, han åstadkom, utan tog i allsköns lugn af sig öfverrocken, biträdd af sin väl dresserade betjänt. Sedan vände han sig till värdinnan, som räckte honom handen utan att i sin förlägenhet komma sig för att yttra ett ord. Det var en brun, grof hand, hårdnad af arbete, men den unge eleganten böjde sig dock ned och tryckte en lång, hjärtlig kyss på den. Öfver fru Kirlowas ännu vackra, röda läppar flög ett lika hjärtligt småleende. Hon öppnade dörren till förmaket.

— Var så god och stig på, kusin, var så god! Det riktigt gläder mig att få se dig här... det är så länge sedan du var hos oss.

Och man såg på henne, att hon verkligen gladde sig öfver besöket. Men knappt hade hon trädt öfver rummets tröskel, förrän hon åter blef blossande röd. I soffan satt Boles med en uppslagen bok framför sig,

pionröd i ansiktet af blygsel och förargelse och med sitt ena ben fastbundet vid soffbenet. På det rödmålade golfvet syntes stora bläckfläckar, ty då den otäcke pojken hoppat ut genom fönstret, hade han bland annat också slagit omkull ett bläckhorn. Till på köpet hade hon tätt i hälarna på sig den lilla svarta, lurfviga Bronia med sina slängande kängremmar. Men med kängremmarna gick det väl an; nu gällde det först och främst att få Boles lös från soffan, om inte för annat, så därför att han satt på den enda plats, där hon kunde bedja gästen slå sig ned.

Hon skyndade bort till soffan, hukade sig ned på golfvet och började att med litet darrande händer försöka lösa upp knutarna, som hon nyss så nitiskt dragit till. Icke heller detta hennes förehafvande syntes Rozyc lägga märke till. Han lutade sig ned öfver Bronia och frågade henne, om hon mådde bra, och sedan lyfte han upp henne på armen och tryckte en kyss på hennes af honung nedsmorda kind, hvarefter han åter långsamt satte ned henne på golfvet.

Men till och med denna lätta, lilla börda syntes ha varit för mycket för hans krafter, ty han for med handen öfver pannan och drog en tung suck, och hans ögon fingo ett uttryck af vemod.

Nu var Bolek ändtligen befriad från sina bojor, och röd och skamsen skrapade han med foten som ett slags hälsning på gästen, hvarefter han rusade ut ur rummet och slog igen dörren efter sig med en skräll. Rozyc vände sig till fru Kirlowa, med Bronias lilla bruna hand i sin.

— Du skall få se, kusin, att min lilla favorit kommer att växa upp till en riktig skönhet. Jag förstår mig på sådant där, jag.

— Du har alltid ställt så stora förväntningar på det där lilla krushufvudet, — svarade fru Kirlowa med ett svagt leende, men hon såg alltjämt förlägen ut, och hennes ögon hade ett frånvarande, oroligt uttryck. I det lilla förmaket varseblef hon oordningar, som gjorde henne djupt generad. Hennes slarfviga söner

hade satt stora smutsfläckar och bläckplumpar på möbelöfverdragen, och dammet låg tumstjockt på mahognybyrån, som stod mellan fönstren — det senare var Rozias fel, ty till hennes åligganden hörde att städa och damma alla rummen.

Hon sköt hastigt igen en öppen dörr, som förde in till sängkammaren, ty visserligen var detta rum med sin antika, skulpterade möbel ett bland de elegantaste i huset, men fru Kirlowa mindes godt, att man aldrig får låta gästerna se sin sängkammare.

Just som hon släppte låsvredet, fattade Rozyc hennes hand mellan sina hvita, sammetslena och utbrast småleende:

— Jag ser, att jag alltid försätter dig i förlägenhet genom mina påhälsningar, och det gör mig verkligen ledsen. Kan du inte anse mig för en god vän, som du inte behöfver genera dig för i något afseende? Det skulle göra mig en sådan glädje. Lofva mig, att det blir så för framtiden! Lofva mig det!

Han höll alltjämt hennes hand sluten i sina och talade i så hjärtevarm, bevekande ton, att fru Kirlowa åter rodnade ända upp till hårfästet och rörd besvarade hans handtryckning.

— Tack, Teos, — började hon, — du är verkligen så snäll... Men, ser du, jag har nu en gång vanor, som jag aldrig kan bli kvitt...

— Åtminstone då du är tillsammans med mig, måste du lägga bort dem, — utropade Rozyc med en för honom ovanlig liflighet. — För öfrigt, — tillade han, — borde du veta, att jag sett så mycket lyx och öfverflöd, att ingenting i den vägen skulle kunna göra det ringaste intryck på mig. Om du vore sådan, som rika kvinnor vanligen bruka vara, skulle jag säkert inte känna mig så dragen till dig.

All hennes förlägenhet var nu försvunnen, och med en skälmaktig min, som förråddé, att i hennes första ungdom en smula koketteri kanske icke varit henne alldeles främmande, anmärkte hon;

— Du tycker om variation, kusin, och det är för det jag har att tacka din ynnest, eller hur?

Han satte sig ned bredvid henne på soffan och svarade småleende:

— Jag har varit oförnuftig nog att äta mig sjuk på marzipan, min kära kusin, och därför ser jag nu med aktning på det svarta rågbrödet...

— Ja, sannerligen, — utropade fru Kirlowa, — måste man inte vara bra oförnuftig för att ställa det så för sig, som du har gjort!

— Där ha vi det! — utbrast Rozyc. — Du är den enda människa i världen, som säger mig sanningen rätt i ansiktet. Till en början blef jag förvånad öfver det, och sedan lärde jag mig att tycka om det. Nu skulle jag vilja, att du läxade upp mig än värre. Jag har ungefär samma känsla som de där medeltida botgörarna, då de tyckte, att för hvart gisselslag en synd föll från deras skuldror...

— För att vältra alla synder från dina skuldror skulle det behöfvas en starkare hand än min, — skrattade fru Kirlowa.

Men hennes skratt, som först ljöd godmodigt och muntert, fick så småningom en vemodig klang. Hon lade sin hand på hans, såg honom in i ögonen och frågade:

— Hur har det varit med dig på sista tiden? Har du börjat se om din egendom än? Och den där förskräckliga ovanan du har, hur är det med den? Kanske du har börjat försöka bekämpa den?

Rozyc smålog.

— Du gör mig så många frågor på en gång, min allra älskvärdaste *confesseur,* att jag sannerligen inte vet, på hvilken jag skall svara först. Det har inte stått sämre till med mig än vanligt, tvärt om, som mitt egentliga onda utgöres af en bottenlös apati, har jag till och med varit en smula bättre, ty jag har fått fatt i någonting, som börjat intressera mig. Min egendom har jag inte allenast inte sett om, utan jag tänker icke heller göra det, för det första emedan jag

lider af en okuflig lättja, för det andra emedan jag kommit alldeles ifrån allt sådant där, och för det tredje och sista emedan jag inte kan begripa, hvad det skulle tjäna till.

— För det första och för det andra och för det tredje, — utropade fru Kirlowa, — därför att du gått och skaffat dig den där gräsliga, ohyggliga ovanan du har!

Rozyc brast ut i skratt.

Fru Kirlowa rynkade ögonbrynen och slog energiskt sin ena knutna hand i den andra.

— Skratta bäst du vill, men jag säger i alla fall, jag, att det är en ohygglig, vidrig ovana. Då äro våra bönder bättre, som berusa sig med brännvin rätt och slätt.

— För dig, som lefver afspärrad i en vrå af världen, kan det nog så tyckas; men ute i stora världen utbreder sig den där »ovanan» mer och mer, den har blifvit så godt som en epidemi.

Fru Kirlowa såg pröfvande på honom med sina trötta, blå ögon.

— Skulle du inte ha kunnat undgå den där epidemien? Hur kom du att falla offer för den? Det har du ännu aldrig sagt mig.

— Det gick mycket enkelt till, — svarade han. — Jag duellerade och fick ett sår, som orsakade mig gräsliga smärtor. För att minska plågorna gaf man mig stora doser narkotin, och så . . . vande jag mig vid det. Det är det enda, som räddar mig från ledsnad, slapphet och kanske också från någonting, som liknar förtviflan.

Han satte pincenezen för ögonen, som hade fått en feberaktig glans. Hon lyssnade häpen till honom, och med långt lägre stämma än förut utbrast hon:

— Duellerade du? Är det verkligen sant, att du duellerade? Med hvem? Hvarför?

Med ett nervöst, skärande skratt lutade sig Rozyc tillbaka i soffan och svarade i cynisk ton;

— Med hvem? Det hör inte hit. Och hvarför? Jo, för rakt ingenting.

Fru Kirlowa tog sig med båda händer om hufvudet.

— Jag vånnar den lede tog er »stora värld», där så mycket elände och uselhet frodas! Tusen gånger hellre är jag en landtlolla, en gås eller hvad du vill, än att jag har något att skaffa med den.

— Det har du rätt i, — svarade Rozyc kort.

Dessa ord blidkade henne ögonblickligt.

— Och du får medge, — återtog hon i mildare ton, — att om jag nu bara hölle med dig och urskuldade dig, så vore jag väl ett kräk...

Hon tvärtystnade och blef litet förlägen, ty hon märkte, att hon, såsom ej sällan hände, kommit att använda ett litet ofint uttryck. Dessa simpla talesätt hade under den ständiga beröringen med tjänstfolk och arbetare så småningom blifvit en vana hos henne, och af sin liflighet lät hon sig ofta förledas att använda dem, då hon minst af allt skulle ha velat det.

— Nyss tyckte du, att ditt förmak inte var tillräckligt elegant, och nu, att ditt tal inte var det, eller hur? — frågade Rozyc med ett småleende.

Hon rodnade åter lätt, men strax därpå glömde hon sin förlägenhet och sade i begrundande ton:

— Det är ju för besynnerligt! När allt kommer omkring, är du ändå en både bra och god människa. Det är alldeles, som om det funnes två människor inom dig...

Han kysste henne på handen.

— Du talar som en filosof. Den där dubbelheten är just nyckeln till många gåtor i världen.

Hon knäppte ihop händerna öfver knäna och runkade sakta på hufvudet.

— Vet du hvad, kusin, — sade hon, — jag tror, att du skulle vara mycket lyckligare, om du inte födts så rik.

— Eller, — afbröt han henne, — om jag födts mycket dum.

— Hur så? — frågade hon.

— Gissa! — skämtade han och såg forskande på henne.

Hon tänkte efter några ögonblick.

— Det måtte väl inte vara svårt att gissa! Om du varit ett dumhufvud, skulle du ha gått på och svirat ända till din sista stund, men eftersom du nu inte är det, har det, fastän sent omsider, gått upp för dig, hvad du förspillt och förlorat.

Han skrattade.

— Du kan inte föreställa dig, hvad jag tycker om att tala med dig. Du har ett sådant sätt att uttrycka saker och ting...

Bägge försjönko i tankar. Fru Kirlowa började se en smula förströdd ut. Hon tänkte på alla sina hushållsbestyr och undrade i tysthet, om brödet ännu var insatt i ugnen, och om ulluppköparna inte blifvit otåliga öfver dröjsmålet och gifvit sig af.

Hon reste sig upp från soffan, och alldeles samtidigt reste sig Bronia, som hittills suttit på golfvet vid hennes fötter.

— Jag skall säga till om att vi få litet te...

Men Rozyc försäkrade henne ifrigt, att han nästan aldrig drack te. Hon såg på honom halft forskande, halft förläget. Men så sade hon rent ut:

— Nu narras du. Du tycker om te och dricker mycket, det vet jag genom min man... Men du har smakat vårt en gång förr och vet, att det inte är så godt som det du får hemma hos dig...

Rozyc fann sig tydligen road af hennes rättframhet.

— Den gången blef jag fast! — utropade han. — Nåja, jag får väl bekänna, att detta verkligen är förhållandet.

— Du skulle bara ha sagt det med ens. Hvad tjänar det till att komma med sådana där osanningar? Men nu skall jag i stället bjuda dig på konfityr, ty om mina konfityrer kan du då inte säga någonting ondt. Jag har fått beskrifningen på dem af Marta Korczynska.

Hon lämnade hastigt rummet, hack i häl följd af Bronia, som ideligen skrek:

— Konfityr! Konfityr! Jag vill ha konfityr, mamma!

I grund och botten var fru Kirlowa minst lika angelägen om att få kasta en blick i köksregionerna som att få traktera sin gäst med konfityrer. Någonting måtte ha gått på tok där borta under hennes frånvaro, ty några ögonblick senare nådde ljudet af hennes röst, hög och litet skrikande, ända in i förmaket. Sedan växlade hon några ord med handelsmännen i förstugan och uppenbarade sig slutligen ånyo i förmaket bärande en bricka, hvarpå det stod några skålar med sylter. Tätt bredvid henne stultade Bronia, och efter kom Rozia med ett fat vackra hallon och en strösockerskål af antikt silfver. Liksom mycket annat i huset — den dyrbara sängkammarmöbeln, ett par oljefärgsporträtt på väggarna, mahognybyrån i förmaket — påminde också den genom sin dyrbara elegans om att husfrun var af en gammal och fordom rik släkt.

Efter att ha ställt ifrån sig hallonen och sockerskålen på bordet lämnade Rozia åter rummet med rak, högtidlig hållning och det kortklippta håret vippande kring öronen för hvart steg hon tog. I förbifarten passade modern på att hviska henne någonting i örat om strykningen, handelsmännen och Stas.

Under tiden hade Rozyc tagit för sig af konfityrerna.

— Utmärkt, å, utmärkt! — började han. — Jag är alldeles förtjust i sötsaker och kan inte vara därförutan i ett par timmar. Jaså, du har lärt dig att koka konfityrer af fröken Marta Korczynska . . . af den där originella gamla fröken? Hvem kunde tro, att hon satt inne med sådana utomordentliga talanger! . . . Men, à propos, är det länge sedan du träffade fröken Stisia?

Fru Kirlowa, som just stack en sked med konfityr i Bronias lilla bruna hand, svarade hastigt:

— I alla händelser har jag inte träffat henne så nyligen som du. Du kommer ju direkt från Korczyn.

— Hur vet du det?

— Jag hörde din betjänt säga det i köket, och jag måste bekänna, att jag inte alls tycker om de där ständiga påhälsningarna på Korczyn.

— De kunna för det första inte kallas »ständiga», ty jag har knappt varit där mera än tre gånger, och för det andra: hvarför tycker du inte om dem?

— Det vet du mycket väl, — svarade hon i misslynt ton.

— Gräla på mig, om du vill, — genmälde Rozyc, — det får du så gärna, och jag tycker till och med om det. Men kan jag hjälpa, att fröken Stisia slår an på mig?

— Där ha vi det! — utropade hon. — För dig och dina likar gäller bara ett: om en sak eller en person slår an eller inte. Allt annat betyder ingenting.

— Det är sant, — svarade han.

— Men säg mig, — återtog fru Kirlowa allt mera irriterad, — hvad är det hos Stisia, som, olyckligtvis för henne, slår så an på dig? Hon ser visserligen bra ut, men du har säkert sett tusende mycket vackrare kvinnor. Hon är inte kokett...

— Nej, just det, ja, — bekräftade Rozyc.

— Hon har visserligen fått uppfostran, men så särdeles lysande kan den i alla händelser inte kallas...

— Nej, just det, ja, — upprepade han.

— Allt sedan den där historien med Zygmunt Korczynski har hon blifvit mycket allvarsam af sig, hon ståtar inte med några eleganta toaletter, hon koketterar inte för herrarna, hon har inga »choser» för sig...

— Nej, just det, ja, — upprepade Rozyc för tredje gången.

— Nå, men hvad är det då? Ni, fina herrar, äro väl vana vid en helt annan sorts kvinnor, det är väl inte för sådana som Stisia, ni bruka begå alla era galenskaper?

Rozyc ställde tallriken med konfityrer ifrån sig,

lutade sig tillbaka i soffan och började i halft skämtande, halft högtidlig ton:

— Först och främst skall jag säga dig, att sådana där kristallklara själar som du inte förstå sig på dylika saker. Det är bara vi »fina herrar», som veta, hvarför vi känna oss dragna till den eller den kvinnan... Du förstår: instinkten säger oss, att just med *den* kvinnan kunna vi tömma njutningens bägare till botten... Aha, jag tror man rodnar som en pensionsflicka! Ack, hvilken gudomlig syn: en mor till fem barn, som rodnar på det sättet!

En klar, flickaktig rodnad hade verkligen sprungit upp på fru Kirlowas kinder. Men hon bekämpade sin känsla af blygsel och sade i allvarsam ton:

— Bry dig inte om mig, säg allt! Jag vill veta, hvad du tänker om Stisia.

— Alltså, — fortsatte han, — ha vi i första rummet den där instinkten eller, för att begagna ett uttryck, som du bättre förstår, sympatien. Från första ögonblicket kände jag sympati för fröken Stisia... mycket liflig sådan till och med. Du har rätt i att jag sett många vackrare kvinnor i världen... och både förmögenhet och hälsa har jag inom parentes sagdt offrat på deras altare. Men det ligger någonting i den där kontrasten mellan det svarta håret och de grå ögonen, i hennes gestalt, rörelser etc., som... som... men *passons*, det där förstår inte du... alltnog, hon är en flicka med temperament...

— *Passons!* — upprepade fru Kirlowa. — Hvad mera?

— Det är ingenting mera än hvad jag just räknade upp. Af koketta, hysteriska, eleganta världsdamer har jag haft nog. *Toujours des perdrix* har aldrig varit mitt valspråk. För ombytes skull har jag börjat på att svärma för till kropp och själ sunda kvinnor, och som bevis härpå kan jag anföra min beundran och varma tillgifvenhet för dig, min allra bästa kusin...

Under det han talade, hade han ett par gånger tankspridt tagit af och på pincenezen. Nu lade han för sig en ny portion konfityr och började mekaniskt äta. Men plötsligt satte han åter tallriken ifrån sig och fortsatte:

— I dag till exempel satt jag bredvid henne vid middagsbordet. Så länge jag försökte spela kavaljer emot henne, visade hon sig kall och frånstötande, svarade mig knappast, såg inte åt mig... Jag bytte om taktik och slog an en objektiv ton, och hon blef genast som en annan människa och språkade riktigt lifligt. Hon beskref för mig naturen omkring Korczyn, berättade om en dalgång i närheten af Niemen och en folksägen, som knyter sig till den, och gjorde det på ett verkligt fängslande sätt. En begåfvad flicka är hon, så mycket är säkert, och då hon talar om saker, som intressera henne, kommer det en sådan glans i blicken och ett sådant uttryck i hennes ansikte, så att... brrr!... man blir riktigt betagen. Men med storm kan hon inte tas. Man får utveckla den mest diplomatiska... och dygderika... försiktighet. Det är det enda felet med henne, men det är visst också det, som utöfvar en sådan eggelse...

Fru Kirlowa satt så försjunken i tankar, att hon ej tycktes höra sin släktings sista ord. Plötsligt såg hon upp, och i en ton, som om hon fått en lysande idé, sade hon:

— Kusin, om du är så förtjust i Stisia, så gift dig med henne!

Rozyc släppte skeden med konfityr, tog af sig pincenezen med den honom egna, snabba rörelsen, såg på fru Kirlowa med en häpen, förskräckt min och brast ut i skratt.

— Det var ett briljant förslag, kära kusin, — utropade han, — ett öfverdådigt förslag! Det skulle sannerligen vara att öfverraska världen. Och pappa Orzelski? Skulle jag ställa den kinesiska figuren på min kaminfris? Och fröken Stisias franska, som, *entre nous*, är ganska skral? Jag tycker just jag ser det

första mötet mellan henne och min tant furstinnan... stackars gumma, hon finge väl spasmer!

Och alltjämt skrattande tillfogade han:

— Ditt förslag, kära kusin, vittnar om ett mycket godt hjärta... men om en fullkomlig obekantskap med världen. Man kan mycket väl förälska sig i sådana amfibier som fröken Stisia, men gifta sig med dem — *impossible!*

— Amfibie! — upprepade fru Kirlowa indignerad. — Likna en kvinna vid en groda!

— Ja, hvarför inte? — svarade Rozyc. — Tänk efter själf: hvarken af familj eller inte, hvarken bildad eller obildad, hvarken fattig eller rik... Med ett ord, en, man vet inte hvad...

Fru Kirlowas ögon blixtrade af vrede, då hon frågade:

— Hvarför reser du då till Korczyn?

— Därför att den där känslan, som så oväntadt vaknat inom mig, lifvar mig och kommer mig att glömma mycket annat... Den infann sig verkligen just i rättan tid... jag hade redan börjat tvifla på att någonting i världen längre förmådde fängsla mig.

— Men hvad skall slutet bli? — återtog fru Kirlowa envist.

— Kära du, — svarade han, — jag är för litet filosof för att bekymra mig om slutet på saker och ting. *Advienne ce que pourra*... Några angenäma stunder äro i hvilket fall som helst inte att förakta...

— Tro bara inte, att det skall lyckas dig att förvrida hufvudet på Stisia! Hon har redan gjort så sorgliga erfarenheter, och jag känner mycket väl hennes karakter och tänkesätt...

Han lyssnade intresseradt, och det ryckte nervöst kring hans läppar och ögon.

— Känner du henne väl? Är du säker på hvad du säger?

— Fullkomligt säker.

Han försjönk i tankar, och hans ögon fingo ett

frånvarande, drömmande uttryck. Fru Kirlowa tyckte sig höra, att han suckade.

— Du har verkligen blifvit riktigt på allvar intresserad af Stisia! — utropade hon.

— Så intresserad, som jag kan bli af något eller någon. Jag måste erkänna, att jag själf är förvånad öfver det. Man kan verkligen aldrig på förhand ana sig till, hvilka surpriser ens hjärta eller kanske snarare ens nerver skola förorsaka en . . .

— Men gift dig då med henne! — upprepade hon för andra gången utan att bry sig om allt hvad han redan svarat.

Hon afbröts af att förmaksdörren öppnades och Rozia stack in hufvudet och skrek:

— Mamma, Stas har kommit hem och har så gräsligt ondt i bröstet!

Fru Kirlowa flög upp från soffan och skyndade ut ur rummet, naturligtvis som alltid tätt följd af Bronia. Strax därefter hörde gästen, som blifvit lämnad ensam, moderns förskräckta och sonens lugnande stämma, den senare tunn och hväsande som den högsta diskanttonen på en förstörd flöjt.

Då fru Kirlowa återkom in i förmaket, fann hon Rozyc sittande försänkt i djupa tankar. Själf var hon alltför upprörd och orolig för att ens tänka på att återtaga det afbrutna samtalet.

— Min son har blifvit sjuk, — sade hon i bekymrad ton, — han har svagt bröst, och förra året fick han en så svår bröstkatarr, att jag måste skicka efter doktorn. Jag är så rädd, att det åter igen skall bli något allvarsamt; jag har sagt åt Rozia, att hon skall laga i ordning fläderte åt honom.

Bekymmer och ängslan kommo henne att se långt äldre ut än nyss. Rozyc sträckte ut sin hand emot henne.

— Min stackars kusin! — sade han. — Så sträfsamt och så bekymmersamt det måtte vara för dig på den här lilla gården och med alla barnen attsörja för!

Djupt rörd öfver hans deltagande ord satte hon

sig ned bredvid honom i soffan och började berätta honom allt, som rörde henne och hennes förhållanden. Det gladde henne tydligen att ha funnit någon, som hon kunde förtro sig åt. Hon beskref, hur hon för omkring tolf år sedan, fem år efter sitt giftermål, då hon började märka, att allt gick vind för våg på Olszynka, själf hade gripit sig an med gårdens och affärernas skötsel. Det var ju litet ovant för en kvinna, men är viljan god, går nog både det ena och det andra här i världen. Grannarna stodo henne bi med råd och dåd, och särskildt hade hon att tacka Benedikt Korczynski och Marta för mycket. Med hvart år hade hon kommit mer och mer in i förhållandena, och nu gick det till och med riktigt bra. Värst var det med barnens uppfostran.

— Fem stycken, — sade hon, — tänk dig, kusin, fem stycken och det på den här lilla jordlappen, som ger kanske tusen rubel om året. Och alla dessa fem måste man föda, kläda och skaffa en något så när god uppfostran.

Att skicka döttrarna i pension tänkte hon inte ens på nu mera. Hon hade lärt dem den smula hon själf kunde, och för resten sökte hon dana dem till goda husmödrar. Men sönerna skulle hon vilja ge uppfostran, och hon höll dem i skola och drömde om att den ene en gång skulle öfvertaga Olszynka, och att den andre skulle få någon befattning någonstädes ute i vida världen. Men det kostar att hålla två söner i skola, och den stackars modern var ofta i nog så stor förlägenhet om, hvarifrån hon skulle taga pengar. Hittills hade hon lyckats skrapa ihop hvad som behöfts, men hon var ej säker på att hon fortfarande skulle kunna det. Emellertid gjorde hon sitt bästa, och allt skulle ha varit bra, om blott Bolek visat sig mera intresserad af studierna och Stas ej vore så klen... Ack ja, så där är det här i världen: den ene frisk men lat och håglös, den andre flitig och med goda anlag för läsning men klen...

Allt detta berättade hon med kinden stödd mot

handen och med pannan i täta, djupa veck. Kring hennes vackra mun hade bildat sig två skarpa fåror.

— Hur gammal är du, kusin? — frågade plötsligt Rozyc, som oafvändt satt och såg på henne.

— Trettifyra år, — svarade hon litet förvånad.

— Vet du af att kvinnor af din ålder och din samhällsställning — jag menar *din* och inte din mans — ännu bruka fira triumfer ute i sällskapslifvet, njuta af sin tillvaro och dricka af lifvets fröjder i fulla drag?

Hon ryckte likgiltigt på axlarna.

— Det kan väl hända; men jag har andra saker att tänka på.

Och hon skulle ha fortsatt att berätta om sina fröjder och sorger, ifall icke Rozyc hejdat henne.

Långsamt och afbrutet, ty slappheten hade redan fått makt med honom, började han tala om sin fullkomliga oförmåga att själf sköta sin egendom och om sannolikheten af att han snart skulle komma att lämna orten: han behöfde alltså ovillkorligen en förvaltare på godset, och han skulle önska att som sådan få anställa hennes man, Boleslaw Kirlo.

— Detta arrangemang, — sade han, — skulle vara fördelaktigt för båda parterna. Under en släktings samvetsgranna skötsel skulle Wolowszczyzna blomstra upp igen och ge ökad afkastning; släktingen åter skulle få en lön, som tillförsäkrade honom en mera bekymmerfri ställning än den han hittills haft: ett par tusen i årlig lön, tantième och flere andra fördelar, som jag nu inte orkar med att räkna upp...

Efter ett ögonblicks tystnad tillfogade han:

— Om du inte har något emot mitt förslag, kära kusin, så tala med din man. Laga att han sätter upp ett kontrakt eller hvad det nu skall vara och kommer hem och får min underskrift. Om ett par månader kan jag vara kvitt min nuvarande förvaltare, som verkligen har gjort sig alldeles omöjlig.

Fru Kirlowa åhörde honom uppmärksamt och satt sedan länge tyst och eftersinnande. Man kunde se, att förslaget föreföll henne obeskrifligt lockande. Få

hvila ut litet efter åratals sträfvan, komma i tillfälle att sätta Olszynka i bättre skick och att få ge sina söner och de yngsta döttrarna en vårdad uppfostran — hvilka gyllene drömmar! Något högre önskade hon ej på jorden. Men ju längre hon begrundade saken, ett desto djupare uttryck af vemod fick hennes ansikte. Hon skakade på hufvudet.

— Tack, — sade hon, — tack, men det är omöjligt. Jag... jag kan aldrig samtycka till det.

Hon märkte, att han såg förvånad ut, och med nedslagna ögon och i så snabb ton, som om hon ej fort nog kunnat få slut på detta samtal, återtog hon:

— Det skulle ju vara en stor lycka för oss, och jag förstår mycket väl, att det är just därför du kommit fram med förslaget... men ser du... för dig skulle det inte alls vara förmånligt, tvärt om... Wolowszczyzna är det sista du har kvar, och du behöfver någon, som kan sköta det ordentligt... Min man... ack, nej, det är inte att tänka på!

Hon fattade plötsligt båda hans händer i sina och såg på honom med en skygg, bedjande blick.

— Du får bara inte tro någonting ondt om honom! — utropade hon. — Jag menar inte alls, att han skulle vara ohederlig eller någonting sådant. Visst inte. Han har inte gjort någon människa något för när, och han är så redbar, så godhjärtad...

— Nå, men hvarför... — började Rozyc.

— Hvarför? Kära kusin, hvar och en har sina fel, som du nog vet, och han är inte heller utan... Men för resten är det knappast ett fel, det är bara en dålig vana han har: han tycker inte om att arbeta. Om du visste, hur han blifvit uppfostrad, och hur han fick tillbringa sin första ungdom, så skulle du själf erkänna, att det bara beror på vana. Hans far, som rådde om den här lilla gården och ingenting mera för resten, var ständigt borta och gästade på herregodsen, for från gård till gård, och alltid hade han sin son med sig. Boles fick bara gå igenom tre klasser i skolan och började sedan genast anses som full-

vuxen. Så gifte han sig med mig och betalade sina skulder med min hemgift, och se'n dess har jag försökt att arbeta för oss båda och spara honom alla bekymmer... Men hur skulle han med sina vanor kunna åtaga sig ett så stort och viktigt uppdrag? Han skulle nog vilja det, men jag vet på förhand, hur det komme att gå... Nej, nej, jag vill inte; det är bättre, att allt förblir som det är. Jag riktigt ber dig, att du aldrig nämner ett ord till honom om ditt förslag och inte heller själf vidare tänker på det.

Rozyc betraktade henne med undrande min.

— Min bästa kusin, — utbrast han, — jag tror du är kär i din man!

Nu var det hennes tur att se förvånad ut.

— Naturligtvis! — svarade hon. — Jag gifte mig med honom af kärlek, ingen tvingade mig, tvärt om, mina föräldrar satte sig däremot, mina släktingar afrådde mig, och jag afslog ett par anbud för hans skull. Kanske du tror, att vi här liksom ute i stora världen byta om föremål tjugo gånger å rad?

— Två hundra gånger, — rättade han.

Men utan att lyssna till hans skämtsamma rättelse fortfor hon:

— Om man än bara en tid lefver under samma tak som en människa, fäster man sig lätt vid henne: så mycket mera då vid sin man. Och så barnen dessutom! Ifall du någon gång gifter dig och blir far, kommer du att få se, hvad det är för ett band.

— Men trots allt detta vill du inte, att jag skall anförtro din man...

— Nej! — utropade hon hastigt. — Jag vill det inte, jag vill det bestämdt inte, ty han skulle inte kunna sköta den sysslan, och du skulle bli lidande på det...

Rozyc reste sig upp. Förmågan af att känna deltagande och sympati tycktes ej ännu ha gått alldeles förlorad hos denne apatiske, sjuke man; det var med ett uttryck nästan af vördnad, som han betraktade sin släkting.

— Nåväl, — sade han, — eftersom du absolut inte vill, skall jag inte försöka öfvertala dig. Men du måste åtminstone tillåta, — slöt han, i det han fattade båda hennes händer i sina och skyggt betraktade henne, — att jag bekostar dina båda söners uppfostran, tills ... tills den är fullbordad, eller tills jag förlorat återstoden af min förmögenhet...

Vid de sista orden försökte han att småle, men hans ansikte förvreds af några häftiga, nervösa ryckningar, som gåfvo det en nästan tragisk prägel.

— Låt mig det, — slöt han sakta, — låt mig det!

Hon stod några ögonblick tyst, med nedslagna ögon och flammande kinder. Säkert utkämpade hon i denna stund en strid med sin stolthet, som bjöd henne att ej taga emot en sådan välgärning. Två stora tårar runno ned för hennes kinder. Men plötsligt höjde hon sina sänkta ögonlock och såg på sin släkting med en blick full af djup tacksamhet.

— Tack, — sade hon sakta, — tack! Af dig... tar jag emot det. Och dessutom, för barnens skull ... allt...

Han kysste båda hennes händer, och då han rätade på sig, hvilade det ett uttryck af tillfredsställelse öfver hans trötta, förslappade drag.

— Det är en verklig tjänst du gör mig. I det svarta mörker, jag ständigt ser framför mig, kommer det nu att finnas åtminstone en ljuspunkt... Om de närmare detaljerna skola vi talas vid en annan gång. Nu måste jag resa.

Han såg på klockan.

— Det är redan öfver sex timmar sedan jag reste hemifrån.

— Å, du arma stackare, — suckade fru Kirlowa, — och längre än sex timmar kan du inte vara förutan...

— Hvad? Nämn en gång saken vid dess rätta namn! Jag tror, att du rakt inte kan få det öfver dina läppar, eller hur?

Han försökte åter skämta, men det låg en an-

strykning af förtviflan i den åtbörd, hvarmed han strök sig med handen öfver pannan, och i den ton, hvarmed han svarade:

— Nej, jag kan det inte.

Hon betraktade honom med smärtsamt deltagande.

— Vet du hvad? — sade hon. — Den enda räddningen för dig skulle vara, att du gifte dig med en klok, ädel kvinna, som du älskade.

— Du kommer tillbaka till ditt...

— Och det ämnar jag fortsätta att göra! — utropade hon, i det hon slog sin ena knutna hand i den andra flata, hennes vanliga gest. Och hennes min var åter glädtig, då hon fortsatte: — *Ce que femme veut, Dieu le veut.* Min franska är nog lika underhaltig som Stisias, men ordspråket brukar ofta slå in... Och du skall få se, att jag till slut lyckas öfvertala dig.

Och ännu i dörren fortsatte hon, tryckande hans hand till afsked:

— Så fort jag kan ta mig några timmars ledighet, skall jag resa öfver till dig, så att vi vidare få talas vid om saken. Och så, vänta, någonting faller mig in! Om du vill ha en verkligt god förvaltare på Wolowszczyzna, så erbjud Korczynski platsen. Det vore något, det! Han är en duktig jordbrukare, arbetsam som en myra och hedern och ärligheten själf. Försök!

Han gjorde en likgiltig åtbörd med handen. Man kunde se, att han för ögonblicket ej bekymrade sig om någonting annat i världen än att så fort som möjligt komma hem. Men fru Kirlowa sprang efter honom ned till vagnen, och i det hon med en behagfull åtbörd lade sin hand på hans arm, hviskade hon honom i örat:

— Tänk på det där, jag sade dig om Stisia. Strunt i din tant furstinnan och den dumma världen! Rucklarelifvet gjorde dig inte lycklig, försök nu på hur det är att lefva som en ordentlig människa!

Hur trött och liknöjd Rozyc än kände sig, kunde han dock ej låta bli att le.

— Det kan man kalla att nämna saker och ting vid deras rätta namn! Nåja, kom hem och hälsa på mig, så skola vi talas vid om både det ena och det andra.

Knappast hade vagnen rullat ut genom grinden, förrän fru Kirlowa skyndade in i huset och först begaf sig till kök och jungfrukammare, där hon utdelade diverse befallningar, och sedan in i sönernas rum. Där blef hon vittne till en liflig scen. Boles och den sjuke Stas rasade och lekte af hjärtans lust med sin yngsta syster, som de försökte skrämma genom att stampa med fötterna och upphäfva vilda indiantjut. Men Bronia var van vid sina bröders upptåg och uppfattade situationen fullkomligt: med håret flygande kring öronen och under jublande skrattsalvor flydde hon från vrå till vrå af rummet och låtsade förskräckt gömma sig.

Lugnad med afseende på sin sons befinnande — ty han kunde ej vara mycket sjuk, då han förde ett sådant stoj — begaf sig fru Kirlowa ut till de båda handelsmännen och bjöd dem att stiga in i förmaket. Efter ännu en stunds köpslående skref hon under kvittensen och tog emot betalningen, hvarpå hon i ytterligare några minuter artigt konverserade med dem om skördeutsikter och sädespris och slutligen följde dem ut på förstugubron.

Himlen hade nu klarnat, och den skarpa blåst, som rådt hela dagen, hade efterträdts af en lugn fastän alltjämt kylig väderlek. Solen sänkte sig långsamt bakom de grönskande betesmarkerna på andra sidan Niemen och göt en flod af ljus öfver aldungen, mellan hvars glesa stammar man skymtade en betande hjord. På den sanka ängen nedanför byn hördes kor råma. En skara kvinnor kommo vandrande på stigen, som ledde från herrgården till byn: det var renserskorna, som nu slutat sitt arbete. Ett stycke bort mötte de några karlar, som tydligen voro på väg till herrgården.

Fru Kirlowa varseblef dem redan på långt håll,

där hon stod ute på förstugubron. Hon visste i hvad ärende de kommo, ty de voro ett slags arrendatorer, som brukade den del af Olszynkas ägor, som låg längst aflägsen från herrgården, samt därför delade afkastningen med ägarinnan. Men hon hade ej ro att invänta dem. Det var någonting, som upptog hennes tankar och oroade henne. Med rynkade ögonbryn blickade hon spanande bort mot kökträdgården till. Allt arbete där var för länge sedan afslutadt; hvarför kom då ej hennes dotter tillbaka? Hvarför gjorde den där liflige, vackre ynglingen så ofta besök på gården och var Marynia alltid så troget följaktig? Tyckte månne hans far om att han nästan dagligen öfvergaf Korczyn för Olszynkas skull? Och hvad hade det väl att betyda, det där skimret af djup, outsäglig lycka, som alltid spred sig öfver Marynias drag, så snart hon fick se den svarte Mars komma inspringande på gården, ett säkert förebud till att hans unge husbonde var i annalkande?

— Hvad skall jag göra åt det? — mumlade fru Kirlowa bekymrad. — Jag kan då omöjligt förbjuda honom att komma hit eller taga ohöfligt emot honom. Han är ju en snäll och bra gosse och son till Benedikt Korczynski. De känna ju hvarandra sedan barndomen, det kanske bara är vänskap... Men hvarför i all världen komma de inte!

Hon sprang ned för trappan och begaf sig med raska steg tvärs öfver gården. Bakom några fläderbuskar i närheten af grönsaksboden stannade hon. Hon hade varseblifvit dottern, sittande på tröskeln till den lilla boden, dit de för några timmar sedan tillika med bybarnen hade tagit sin tillflykt undan regnet.

Marynia satt med den rosiga kinden stödd mot handen och de blå ögonen oafvändt riktade upp på följeslagaren, som stod framför henne, smärt och smidig, klädd i jaktkostym och med bösspipan stickande upp öfver axeln. Hon lyssnade, och han talade — talade fort och ifrigt och under lifliga gester, som på afstånd gåfvo någonting kraftigt och energiskt åt hela gestalten,

hvilket intryck dock delvis förtogs af den bleka, litet sjukliga hyn, som skvallrade om trägna, ansträngande studier.

Af hela hans utseende och af den nervösa lifligheten i hans minspel och rörelser kunde man förstå, att han var ett ögonblickets barn med varma känslor och med ett hufvud fullt af oroliga tankar. Icke en kraftig och stark ung ek var han lik, utan en ung poppel, smidig och rank och böjande sig för hvarje vindstöt. Han hade en flickas hvita, släta panna, en tänkares panna och känslomänniskans vekt tecknade läppar. Hufvudets hållning förrådde en nästan väl stor stolthet och dristighet.

Anblicken af det unga paret lugnade fru Kirlowas oroliga modershjärta. De föreföllo att ännu endast vara ett par goda vänner, som kommo väl öfverens och roade sig med att bygga luftslott tillsammans. Hon nickade då och då som för att betyga sitt instämmande och sitt gillande, och han tycktes känna sig lycklig öfver hvarje sådant litet bekräftande tecken och fortsatte att tala med ökad ifver. På det afstånd, fru Kirlowa stod, kunde hon endast uppfatta enstaka ord såsom: folket, landet, det allmänna, intelligens, initiativ, upplysning, välstånd o. s. v. Hon log ett äkta moderligt löje, på en gång skälmaktigt och stolt.

— Nå, då är det bra! — mumlade hon. — Är det på det sättet, då är det bra! Sådana vackra saker kunna de gärna tala om.

Och hon skulle just återvända in, då det unga paret på nytt fängslade hennes uppmärksamhet. Marynia reste sig långsamt från sin obekväma sittplats och båda två styrde, lika långsamt och med tankfullt sänkta hufvuden, sina steg mot den lilla gångstigen, som förde ned mot byn.

Mer än en gång förr hade fru Kirlowa sett dem ställa kosan åt detta håll. Det var, som om någon mystisk kraft dem själfva omedvetet dragit dem dit.

Några ögonblick senare aftecknade sig deras gestalter mot aldungens mörka grönska. Han såg mer

än någonsin ut som en apostel och en tänkare, med dystra ögon under en barnaren panna; hon gick med sänkt hufvud och nedslagna ögon och med det hänförda leende på läpparna, som brukar följa uppvaknandet af unga tankar och känslor. Efter dem kom med betänksamma steg den store, svarte Mars. Framför dem kastade den nedgående solen ett skimrande, rosenfärgadt sken öfver vägen.

II.

Klockan var omkring tio på morgonen, då Stisia från den soliga gården styrde stegen mot Korczyns skuggiga förstugutrappa. I sin ljusa klädning, med sina röda kinder och sin stora bukett vilda blommor i de solbrända händerna såg hon ut som en personifikation af sommaren själf. Hon skyndade med snabba steg uppför trappan, men sedan förblef hon stående och blickade bort öfver gården, ut mot fälten. Säkert var det dock inga dystra tankar, som därunder upptogo henne, ty då hon åter fortsatte inåt huset, gnolade hon halfhögt:

›Bladen falla från träden ned,
en fågel sjunger på vidan hed...‹

Men knappt hade hon kommit in i förstugan, förrän hon tystnade och påskyndade stegen: från matsalen nådde henne ljudet af ett lifligt samtal, som nästan tycktes på väg att öfvergå till en tvist. Längst inne i salen, med ryggen stödd mot skänken stod Marta, högväxt och litet krokryggig, och hade framför sig två ungdomar, som, efter hvad det såg ut, ifrigt försökte öfvertyga henne om någonting. Båda talade på en gång:

— Gör det, tant, för vår skull! När vi be så vackert och äro så oroliga för tants hälsa! Doktorn sade ju, att tant nödvändigt behöfver sköta sig... att den där hostan lät så misstänkt... Var nu snäll och låt doktorn komma hit, vi skola gå efter honom! Vill inte tant det, för vår skull?

Och Leonia Korczynska försökte slå sina smala flickarmar om den gamla frökens grofva midja och sträckte på sig för att kunna se upp i hennes ansikte, där känslor af rörelse och vrede tycktes strida om herraväldet. Men vreden segrade.

— Låt mig vara i fred! — dundrade hon med sin hesa basstämma. — Er doktor är ett dumhufvud ... mig fattas visst ingenting. Emilka och Terenia kan han roa sig med att kurera, ty de ä' sjuka, men jag är frisk som en nötkärna och behöfver inga doktorer. Välsignade dumheter! Uf!...

Såsom alltid, då hon talade ifrigt, öfverfölls hon af en våldsam hostattack, men hon höll den tillbaka och endast harklade sig hårdt. I detsamma varseblef hon den inträdande Stisia, och hon skyndade emot henne som mot en räddande ängel.

— Jo, du är ute och spatserar, du, och håller till himlen vete hvar och har ingen aning om hvad som händer och sker i huset. Här är bara elände. Emilia har blifvit sjuk... nerver, hjärta, bröst, alltihop ä' angripet... och doktorn har varit här. Benedikt blef så förskräckt, att det var rent fasligt. Kusken fick lof att köra så fort, att skummet yrde om hästarna, då de stannade utanför trappan. För en halftimme sedan kom doktorn och sa' som vanligt, att det inte var någonting farligt: lite bronchitis eller hvad han nu kallade det och för resten bara nervöst, nervöst... Ordinerade, som han alltid gör, rörelse i det fria och förströelse och skref två recept... Men så kom jag in med litet kaffe åt honom, doktorn, och råkade olyckligtvis att hosta till ett tag med detsamma... bara en liten, liten smula, försäkrar jag dig. Men han till att stormstirra på mig och säga, att det var en stygg hosta, och att jag måste göra någonting för den. Jag tog till fötter och barnen bums efter mig. »Tant måste tala med doktorn, tant måste tala med doktorn, tant måste låta undersöka sig!» Välsignade dumheter! Om jag är sjuk, hvem i all världen är då frisk?

Under det Marta talade, hade Witold och Leonia

utbytt några hemliga tecken med hvarandra och sedan skyndat ut ur salen. Stisia fattade Martas hand, kysste den sakta och såg henne länge och innerligt in i ögonen.

— Jag förstår det där så väl, tant, — sade hon med låg röst.

— Redan?... Förstår du det redan? — skämtade Marta med ett gäckande skratt. Men så märkte hon, att hon sagt något, som hon ej borde säga, och tillfogade hastigt: — Hvad är det du förstår? Här finns ingenting att förstå eller inte förstå. Jag är fullkomligt frisk och betackar mig för deras dumma medikamenter...

Hon tystnade, ty hennes blick föll på blombuketten, som Stisia haft med sig in och nu lagt ifrån sig på bordet.

— Hvarifrån har du fått den där? — utropade hon.

— Gissa! — smålog Stisia.

Gissade hon månne? Hennes tunna läppar pressades så hårdt tillsammans, att de nästan försvunno bland skrynklorna; hon lutade sig framåt och stirrade på buketten så, som man kanske skulle se på den plötsligt framträdande vålnaden af någon, som man en gång känt och hållit kär.

— Stisia!

Det låg en undertryckt förebråelse i hennes ton.

— Ja, tant.

— Hvar har du varit?

— Hos Bohatyrowiczs, — svarade den unga flickan lugnt.

— Och af hvem har du fått... den där?

Med sitt bruna, skrynkliga finger pekade hon på buketten, som hon ännu ej kunnat taga ögonen ifrån. Denna gång sänkte Stisia hufvudet.

— Af Jan Bohatyrowicz, — svarade hon med lägre röst.

Vid detta namn ryckte Marta till, som om hon fått en stöt. Hon brast ut i ett bittert skratt.

— Ha, ha, ha! De äro sig lika, hör jag. De

binda jämt blomsterkvastar de där. Förr i världen brukade jag också få sådana där buketter, precis på pricken likadana som den du har. Och doften se'n ... alldeles densamma! Uf, jag står inte ut!

Hon började hosta så häftigt, att hela ansiktet, till och med den skrynkliga pannan, öfvergöts af en mörkröd rodnad. Men så fort hon kunde börja tala igen, återtog hon:

— Stisia!

— Ja, tant.

Hon hade ställt sig midt framför den unga flickan, såg henne rätt i ögonen och höjde nästan hotande sitt pekfinger i luften.

— Hur är det, min unga fröken, — började hon sakta, — kanske du tror, att vår herre ger somliga människor hjärtan i bröstet och andra stenar? Det tror du, eller hur? Du tror, att du har hjärta, därför att du är en fin fröken, och att han har en sten, därför att han är bonde, eller hur? Och nu vill du leka en smula med den där stenen, därför att du har tråkigt och inte vet, hvad du skall göra. I brist på bröd äter man limpa, och du håller till godo med en fattig bonde, tills det kommer någon fin ung herre igen, eller hur?

Hon skulle säkert ha fortsatt att tala länge än, men i detta ögonblick kom Leonia inspringande i salen, slog sina armar om henne och ropade triumferande och skrattande:

— Det var allt vi, som skulle rå! Nu måste tant tala med doktorn. Widzio är strax här med honom!

I salongen hördes verkligen ljudet af manliga fotsteg, som närmade sig. Marta ryckte till, slet sig lös och skyndade med några jättesteg mot dörren, som förde till det inre af huset. Leonia ilade efter henne, och äfven Witold, som lämnat doktorn kvar i salongen, satte efter flyktingen. Men med verkliga sjumilasteg rusade Marta igenom ett par rum, där några kullslagna stolar betecknade hennes väg, ut i en lång

korridor, i hvars bortersta ända skafferiet var beläget. Under det hon sprang, tog hon upp ur fickan en stor nyckel, och hunnen fram till skafferidörren satte hon den darrande af ifver i låset. Men i detsamma upphanns hon af Leonia, som grep tag i hennes klädning.

— Tant, — ropade flickan, andfådd och halfgråtande, — jag ska' brodera tant ett par vackra, vackra tofflor... jag ska', jag ska'... göra allt möjligt, bara tant...

Marta vände sig om, slog armarna om den spensliga flickgestalten och drog, nästan lyfte henne in i skafferiet, hvars dörr hon slog i lås om dem. Nu hade också Witold hunnit fram.

— Tant, — ropade han, — kom nu med till doktorn!

Hans ögon hade börjat skjuta vredeblixtar under de sammandragna ögonbrynen. Men inne i skafferiet ljödo smällande kyssar, skratt och slammer af glas och porslin. Man roade sig synbarligen förträffligt där inne. Med pannan tryckt mot dörren ropade Witold:

— Nå, kommer inte tant?

Och inifrån svarade en grof men nu helt blid stämma:

— Ack, mitt lilla hjärta, min lilla gris, envisas nu inte! Jag försäkrar dig, att jag ingen medicin behöfver, jag är alldeles frisk. Tycker du, att jag vill besvära folk på det sättet!... Men var nu inte ond på mig, mitt hjärta lilla! Vill du ha något godt kanhända? Här finns alldeles nykokt äppelmos. Vill du ha? Nå, kom in till oss då!

Och ett ögonblick senare befunno sig alla tre i bästa sämja inne i skafferiet.

Af helt annat slag voro de scener, som utspelades i fru Emilias sängkammare.

Hela nätterna igenom brann där en taklampa med blå kupa, som spred en månskenslik halfdager i rummet. Dessutom brann vanligen ända till sent en an-

nan lampa, som stod på fru Emilias nattduksbord och tjänade till lyse åt den läsande Teresa. Flere timmar hvar kväll läste nämligen Teresa högt romaner, memoarer och resebeskrifningar på någotdera af de tre språken, ty denna obetydliga stackars varelse med sitt sjukligt erotiska uttryck i ögonen och kring munnen var fullkomligt hemma i tre utländska språk.

Den bok, hon för närvarande föreläste, var en resebeskrifning öfver Egypten. De hade läst så mycket om Europas alla länder, att de sedan någon tid börjat utsträcka sina fantasifärder till aflägsnare trakter af jorden. Egypten tilltalade fru Emilia till den grad, att hon gripits af en namnlös trånad att få skåda detta underland. Allt, hvad hon läste därom, var så nytt, så fängslande, så obeskrifligt tjusande. Hvarför hade hon icke blifvit född i Egypten? Där skulle hon säkert ha varit mycket lyckligare. Hon lindade sina smala armar om hufvudet och drog en djup suck, hennes ögon tycktes vidgas och skåda bort i ett aflägset fjärran. Hon afbröt läsningen.

— Terenia, hvad tror du? Skulle jag inte vara friskare där, kunna gå, röra mig, lefva, älska?

— Ack, jo! — svarade Teresa. — Hur glödande människorna måste älska där, i en sådan natur!

Och hennes ljusblå ögon fingo också ett drömmande uttryck och skådade också ut i fjärran.

Framför dem stod en smärt fellah med olivbrun hy och eldig blick och uttalade allt det, som Teresa ständigt längtade efter att få höra men aldrig fick höra. — — —

Det hade redan börjat dagas ute, då Teresa efter att ha gifvit fru Emilia en öm kyss drog sig tillbaka till sitt lilla rum. Men knappast hade hon trött af den långa vakan sväljt sin dagliga dosis piller och lagt sig till hvila, knappast hade den olivhyade fellahen hunnit träda fram för henne i drömmen och rikta några kärlekens ord till henne, förrän hon väcktes och jagades upp ur sin bädd af ett rop från fru Emilia. Det var ett så klagande rop, att hon endast gaf sig

tid att kasta på sig sin nattrock och barfota skyndade in i sängkammaren. Den blå taklampan brann ännu, och i dess månlikt bleka sken såg hon fru Emilia ligga och vrida sig i en våldsam nervattack: hon skrattade och grät ömsom, kippade efter andan och höll båda sina händer tryckta mot hjärtat, som klappade så hårdt, att man kunde höra dess slag på flere stegs afstånd. Dessutom hostade hon och hade håll i bröstet.

Måhända att det icke var blott och bart en nervattack, utan att förkylning samt en del orsaker af mera moralisk natur voro med i spelet. För ett par dagar sedan hade nämligen Witold bedt henne, att hon skulle följa med honom ut på en promenad i trädgården. Hon tvekade länge, men till slut kunde hon ej motstå sin sons enträgna böner utan gick. Under promenaden beklagade hon sig för honom öfver sitt sorgliga lif och glömde därvid bort, att hon dröjde ute alldeles för länge, och att daggen började falla. Till på köpet visade sonen henne icke tillräcklig medkänsla utan svarade på hennes klagomål med tystnad, och detta grämde henne, ty det bevisade än en gång, att ingen, ej ens hennes eget barn, förstod henne eller höll af henne. Och så, ofvanpå alltsammans, detta Egypten, detta Egypten!... Med ett ord, hon hade ej på länge lidit så som nu.

I första ögonblicket tappade Teresa alldeles hufvudet. Hon sprang från toalettbordet till medikamentskåpet och från medikamentskåpet till toalettbordet, släppte parfymflaskan i golfvet och spillde ut medikamenterna. Men hvad som är visst är, att hon fullkomligt glömde sig själf och med ett deltagande och en ifver utan gräns försökte att hjälpa och trösta den sjuka. Så snart hon ägnat henne de första omsorgerna, skyndade hon utan en tanke på morgonkölden och sin tunna dräkt att väcka Benedikt och Marta.

Men båda två voro redan uppstigna. Marta öfvervakade betjäntgossen, som höll på att skura, och vattnade däremellan blomkrukorna i fönstren samt lagade i ordning te åt Benedikt, hvars häst stod sadlad utan-

för förstugubron. Det var vid skördetiden, och större delen af den tillbragte Benedikt alltid på hästryggen.

Då Teresa kom inrusande i matsalen, insvept i sin gamla nattrock och med den smula eget hår hon hade stående omkring henne i vild oordning, anade Marta och Benedikt genast hvad som var å färde. Och, besynnerligt nog, oaktadt dessa anfall inträffade rätt ofta, och oaktadt sedan flere år tillbaka ingenting, efter hvad det tycktes, band honom vid hustrun, så skyndade dock Benedikt, då han fick veta hvad frågan gällde, med stormsteg ut på förstugubron och gaf befallning om att man ögonblickligen skulle spänna för ett åkdon och fara till den närbelägna småstaden efter doktor. Därpå ilade han in i hustruns rum men kom strax tillbaka, med bägge händerna tryckta mot pannan. Till Marta, som var på väg upp till vinden efter några kryddor åt den sjuka, yttrade han i förbifarten:

— Ett sådant elände! Stackars Emilia, hon plågas förskräckligt! Och den andra ligger på knä vid sängen och gjuter tårefloder. Man kan ingenting få veta vare sig af den ena eller den andra.

Sedan skyndade han åter ut på förstugubron och ropade med tordönsstämma, att man skulle skynda sig med förspänningen och köra allt hvad tygen höllo.

Framemot middagstiden var fru Emilia så matt, att man för att kunna höra hvad hon sade måste lägga örat intill hennes mun. Orörlig och med slutna ögon låg hon i sin bädd, klädd i spetsar och musslin, och hennes ansikte hade ett sådant uttryck af tålmodigt, undergifvet lidande, att ingen kunde se på henne utan att känna uppriktig medömkan. Teresa satt vid hennes säng och betraktade henne med ömma, deltagande blickar, och Leonia, som efter doktorns afresa smugit sig in i rummet, satt melankoliskt hopkrupen i ett hörn med ett handarbete i knäet.

Då hördes plötsligt ljudet af vagnshjul ute på gården, och strax därefter öppnades dörren på glänt och Marta stack in hufvudet.

— Herr Darzecki och de båda yngsta fröknarna ha kommit hit, — hviskade hon. — Benedikt ber, att Leonia skall komma och hålla unga fröknarna sällskap.

Marta talade så lågt hon möjligtvis kunde, men hennes hesa hviskning nådde dock den sjukas öra. Fru Emilia öppnade ögonen, trefvade oroligt med fingrarna på täcket och mumlade:

— Darzeckis... Hur är Leonia klädd?

— Gå till mamma! — hviskade Teresa hastigt.

Leonia skyndade på tåspetsarna fram till moderns bädd. Fru Emilia betraktade henne granskande, och hennes nyss så matta blick hade med ens fått skärpa och glans.

— Klädningen duger, — hviskade den sjuka, — men bandrosetten är sjaskig, och du har de sämsta skorna.

Hon gaf dottern ett tecken att luta sig ned och kysste henne på pannan.

— Min dotter behöfver inte vara sämre klädd än Darzeckis...

I detta ögonblick varseblef hon någonting, som till den grad förskräckte henne, att hon helt hastigt satte sig upp i sängen.

— Håret alldeles raknadt! — stönade hon.

Och sedan tillfogade hon skyndsamt, vänd till Teresa:

— Du, Terenia, laga att Zofia sätter på Leonia en ny bandrosett och tar fram de bästa skorna åt henne... Men håret! Hvad skall man göra med håret?

— Jag binder ett band om det, — föreslog Leonia.

— Nå, så gör det; bind ett band om! — svarade modern. — Men glöm inte, att bandet skall vara af samma färg som rosetten.

Då Leonia skyndat ut, sjönk den sjuka tillbaka på kuddarna, som det tycktes alldeles maktlös af mattighet, och med knappast hörbar röst hviskade hon:

— Terenia, laga ändtligen, att ingen mera kom-

mer hit in... ingen alls. Jag står inte ut med den minsta ansträngning nu... Läs litet om Egypten för mig... men läs sakta!

Med halfhög röst började Teresa läsa den franska resebeskrifningen öfver Egypten, och den sjuka lyssnade, liggande orörlig och med slutna ögon.

I salongen vandrade under tiden Benedikt och hans svåger af och an med afmätta steg och mötte därvid oupphörligt de tre unga fröknarna, som också promenerade fram och tillbaka, arm i arm, inbegripna i det mest lifliga samspråk.

I ett hörn af salongen satt Witold med en öppen bok i handen; men han läste ej utan iakttog med en spänd, allt mera mörknande blick sin far och sin syster. Man kunde se, att han uppmärksamt följde samtalet å båda hållen.

En verkligt förvånande förändring hade inträdt i Korczynskis utseende, hållning, sätt att tala — i hans hela väsen. Det föreföll, som om han blifvit mindre och oansenligare, han höll hufvudet djupt nedböjdt, och hans vanliga, häftiga och litet stötiga åtbörder uteblefvo alldeles. I de sätt, hvarpå han talade till svågern, låg någonting behärskadt, kufvadt, och hans min uttryckte en tydlig önskan att behaga honom och vara honom till lags. Men kanske det var just detta tvång, han pålade sig, som gjorde hans blick mörkare och fårorna i hans panna och kinder djupare än någonsin.

Gästen var en den mest fullkomliga kontrast till herrn i huset. Mager, högväxt och så rak och stel, att man kunde taga honom för en vandrande bildstod, promenerade han af och an i salongen med små, afmätta, knarrande steg. Han höll händerna i fickorna, och hans fina, bleka ansikte, inramadt i ett par gråsprängda polisonger, var prägladt af den stolta självkänsla, som medvetandet om en absolut öfverlägsenhet i fråga om börd, förmögenhet och bildning måste skänka. I flytande och väl valda ordalag uttryckte han för Korczynski sitt beklagande öfver att han måste

besvära honom med påminnelsen om en liten penningangelägenhet — d. v. s. det rörde hans hustrus ännu icke utbetalta hemgift.

Vid dessa ord ryckte Benedikt till, som om någonting stungit honom. Sedan skyndade han med förunderligt snabba och elastiska steg bort till ett sidobord, återkom med en låda cigarrer och bjöd gästen däraf med ett nästan inställsamt småleende.

— Tackar, men jag röker inte före middagen, — svarade Darzecki utan att afbryta sin promenad eller taga händerna ur fickorna.

Benedikt såg på honom med ett helt bedjande uttryck i ögonen.

— Åjo? De äro verkligen goda. Jag har tagit hem ett par lådor från staden för sådana gästers räkning som du... bara för sådana gästers räkning!

— Nej tack, — upprepade Darzecki med en liten tillstymmelse till skakning på hufvudet — sedan hans hitkomst det första tecknet till rörelseförmåga hos detta kroppsparti.

— De där fattiga tusena, — fortsatte han omedelbart därpå, — äro ju en bagatell, som inte borde komma på tal oss emellan. Jag gillar fullkomligt solidaritetsprincipen, som är så att säga samhällets grundval. Vi äro skyldiga att hjälpa och understödja hvarandra, om det än måste ske med uppoffring, ja, med uppoff-ring. För den civiliserade människan ges det väl ingenting smärtsammare än att i minsta mån nödgas göra våld på de känslor af sympati och välvilja, som hon känner för sin nästa, ja, för sin näs-ta...

— Jag betalar räntan regelbundet, — insköt Benedikt skyggt.

Det lilla gråa hufvudet på den styfva nacken gjorde för andra gången en svag rörelse, denna gång bekräftande.

— Ja, myc-ket re-gel-bundet. Min käre svåger är en man med både heder och hjärta, det gör mig verklig glädje att kunna säga det...

— Kanske att jag då allt fortfarande... — började Benedikt med osäker röst.

Gästens blänkande skodon knarrade litet högre än förut, hvilket möjligen var ett tecken till att han kände sig en smula förlägen.

— Omöjligt, ty värr omöjligt. Om man alltid vore herre öfver förhållandena, skulle jag obetingadt anse det som min medborgerliga plikt, ja, som min medborgerliga plikt, och äfven som en kär skyldighet mot vännen och släktingen att allt fortfarande bereda dig all den lättnad och hjälp jag kan... så som jag hittills gjort...

— Jag har också varit dig djupt tacksam, — afbröt honom åter Benedikt med ödmjuk röst, — och din godhet och hänsynsfullhet ge mig mod...

I detta ögonblick hejdades de båda herrarna i sin promenad af sina tre döttrar, som arm i arm ställde sig framför dem på tåspetsarna och på en gång ropade:

— Pappa, kusinerna säga, att vår salong ser så tom och tarflig ut... och det tycker jag också.

— Morbror kunde gärna skaffa en ny möbel till den...

— Mellan fönstren skulle det stå speglar och konsoler.

— Pappa, söta pappa, skaffa speglar och konsoler! Jag riktigt skäms, när jag ser de nakna väggarna här, — utropade Leonia i klagande ton och nästan med tårar i ögonen.

Benedikt stirrade häpen på de tre små högröstade uppenbarelserna och utbrast så till slut med dundrande stämma:

— Gå ni och lek med era dockor, det passar er bättre än att möblera salonger! Adjö!

Halft skrattande, halft stötta drogo sig de unga damerna undan mot den vrå af rummet, där Witold satt. För första gången på hela tiden blandade sig denne i deras samtal,

— Skulle du inte vilja ha mosaikgolf också och fresker på väggarna, Leonia?

Utan att fästa sig vid den hånfulla ton, hvarmed frågan framställdes, smackade Leonia med läpparna, som om hon bjudits på någon stor läckerhet.

— Hvarför inte? — utropade hon. — Det skulle vara öfverdådigt... jag har sett...

Och med ögon, som lyste af förtjusning, började hon berätta för sina kusiner, hvad hon sett i Warszawa. Men hennes kusiner hade sett ännu mycket mera än hon. De brukade nämligen vara på besök hos en tant till deras far, en rik grefvinna, som just var den, som åvägabragt förlofningen mellan deras äldsta syster och en sin släkting, en fattig grefve.

Om denne grefve, sin blifvande måg, talade i detta ögonblick också Darzecki.

— Du förstår, bäste svåger, att då min dotter kommer in i en sådan familj, måste hon ha en utstyrsel, lämpad efter hennes kommande ställning, ställning, ja. Den där lilla summan, som jag med ledsnad, med verklig leds-nad ser mig nödsakad att begära få ut af dig, ha min hustru och jag anslagit till hennes utstyrsel...

— En så stor summa till utstyrsel! — utbrast Benedikt, ur stånd att längre behärska sig, och med bägge armarna utsträckta i vädret blef han stående som fastvuxen.

Men ögonblicket därpå måste han fortsätta sin vandring för att ej bli efter gästen, som oafbrutet gick på.

— Inte hela... inte hela... knappast hälften, — svarade Darzecki småleende. — Men svåger kan väl förstå... silfver, pälsverk, spetsar och andra sådana där fruntimmersartiklar äro dyrbara saker, mycket dyrbara saker. Och så måste vi låta skaffa hit ett piano från Paris; min hustru och jag ha kommit öfverens om att vår dotter bör föra med sig piano till boet, och då man i alla fall skall köpa ett, är det ju bäst

att köpa ett godt, ett verk-ligt först-klass-igt instrument. Eller hur? Svåger håller väl med mig om det?

Om Korczynski höll med Darzecki om oundgängligheten af både detta och allt det andra är ej godt att säga; men säkert är, att han såg ut att befinna sig i en pinsam förlägenhet. Han teg, funderade och stoppade nästan halfva sin långa mustasch i munnen. Slutligen yttrade han i låg ton:

— Kanske du möjligen skulle kunna nöja dig med hälften af summan i år?... Några tusen vore det mig väl möjligt att skrapa ihop men öfver tio tusen på en gång...

Han slog sig så hårdt med handen för pannan, att det genljöd genom hela rummet. Öfver Darzeckis ansikte flög ett uttryck af afsmak. I samma ton som förut fortsatte han emellertid:

— Omöjligt, bäste svåger, alldeles o-möj-ligt. Utom min dotters utstyrsel har jag andra utgifter, och du medger nog själf, att tiderna äro dåliga, mycket dåliga...

— Ja, det ska' tusan veta! — utbröt Benedikt, som tycktes få mera och mera svårt att iakttaga den ceremoniösa, städade ton, han först anslagit. Men han sänkte genast rösten och tillfogade förbindligt: — Men du kan väl ej klaga öfver några dåliga tider, bäste svåger?..

— Hvem vet? — svarade Darzecki med ett mystiskt småleende och en melankolisk blick mot taket. — Hvem vet?

Här afbröts de båda herrarnas samtal på samma sätt som nyss. De tre unga fröknarna kommo framtrippande till dem, höjde sig på tåspetsarna och ropade i korus, med ögonen fästa på Korczynski:

— Pappa, farbror! Vi ha hittat på någonting, någonting utmärkt.

— Alldeles utmärkt! — hördes Leonias röst öfver de andras. — Pappa ska' köpa hem fyra statyer ... fyra måste det vara. Två ska' stå mellan fönstren och två i hörnen...

Ater igen stirrade Benedikt på dem, stum af häpnad, och så skrek han med lika dundrande stämma som nyss:

— Är du alldeles från förståndet, Leonia? Gå ur vägen på ögonblicket och kom inte och stör oss vidare!

Åter togo de tre backfisharna sin tillflykt till motsatta ändan af salongen, halft skrattande, halft förolämpade, och åter vände sig Witold till systern med ögonen gnistrande under de sammandragna ögonbrynen.

— Skall du inte också be pappa, att han köper ett kungligt palats och reser upp på Korczyn?

Darzecki såg efter de bortilande och yttrade med ett öfverseende, faderligt småleende:

— Glada, sorglösa ungdomar! Förhoppningarnas och drömmarnas lyckliga ålder!

Och därpå återtog han ögonblickligt det afbrutna samtalet.

— Hvem vet? Hvem kan med säkerhet veta, hvad ödet har i beredskap åt en? Jag klagar inte, jag klagar visst inte; i jämförelse med andra har jag det bra ställdt i ekonomiskt afseende, sär-de-les bra ställdt. Men på sista tiden har dock min e-ko-no-miska jämvikt blifvit något rub-bad... nå-gon smu-la rub-bad.

Vid dessa svågerns ord glimtade ett förstulet, litet elakt löje i Korczynskis bruna ögon; men det försvann genast bakom bekymrens mörka moln.

— Förra året måste vi utvidga och försköna vårt hus en smula. Min hustru ville ha ett litet orangeri, dit man kunde komma direkt från matsalen, mina döttrar önskade möblera om sina rum. Jag för min del tillät mig en stor extravagans, ja, jag bekänner det, en stor ex-tra-va-gans — jag tog dem med mig utomlands allesammans. Det blef inte litet dyrbart, sex personer, men jag kunde inte neka mig och dem det nöjet, det var ett verkligt behof för mig att bereda dem den glädjen. Med ett ord, på de sista åren, d. v. s. allt sedan mina äldsta döttrar blefvo fullvuxna,

har jag depenserat litet för mycket, och därför har min e-ko-no-miska jäm-vikt blifvit något rubbad... nå-got rub-bad, ja...

Man kunde se, att det kokade inom Korczynski, och ehuru han på allt sätt försökte, lyckades han dock ej alldeles bemästra sin harm.

— Men, min bäste svåger, — anmärkte han, — jag har aldrig kunnat anse det där orangeriet, den utländska resan och allt det andra för någonting nödvändigt...

Darzecki höjde rösten en kvarts ton, och hans min af öfverlägsenhet blef än mera tydligt framträdande, då han svarade:

— Allting är relativt, bäste Benedikt, allting är re-la-tivt. Vi äro civiliserade varelser, och civilisationen skapar hos oss behof, tycken och vanor, som måste tillgodoses: vi skulle begå ett brott mot vår egen natur, mot vår egen själ, om vi ej tillgodosåge dem. För resten har jag döttrar, och ingen kan väl förtänka mig, att jag vill bereda dem en så angenäm och lycklig tillvaro som möjligt. Slutligen, hvad mina släktförhållanden beträffar, så känner du ju till dem. En af mina fastrar tillhör den högsta aristokratien, en af mina kusiner är i det närmaste millionär och för ett verkligen furstligt lif. Mitt öfriga umgänge, som jag till största delen fått genom dem, utgöres af familjer i ungefär samma ställning, och, du förstår, sådant medför depenser. Men det underkasta vi oss gärna, ty vi ha verkligen så stor både glädje och fördel af att ha kommit in i sådana kretsar. Jag talar så utförligt om allt det där för dig, käre svåger, men det är för att förklara... Det är mig så oangenämt att nödgas inkommodera dig med utbetalandet af den där lilla summan, verkligen så oangenämt. Men jag har lärt känna dig som en man med både hjärta och förstånd, och jag är viss om att, då du betänker min ställning, skall du ge mig rätt, full-kom-ligt rätt.

På Korczynskis min såg det ut, som om han visst icke gifvit sin svåger fullkomligt rätt, men han sade

det åtminstone icke högt. I dess ställe förklarade han med låg, nästan ödmjuk stämma, att han ej ett ögonblick upphört att betrakta sin skuld till svågern som en sådan; påpekade, att han regelmässigt betalat räntan och för några år sedan till och med på Darzeckis begäran höjt procenten, samt slöt med att han ansett det för en synnerlig godhet af svågern att så länge dröja med att fordra summans utbetalande. Sedan öfvergick han till de skäl, som gjorde det så ytterst svårt, nästan ruinerande för honom att just nu verkställa denna utbetalning, samt redogjorde i sammanhang härmed för sina utgifter och inkomster, för de skatter, som tyngde Korczyn, och för sina bemödanden att vidmakthålla och upparbeta egendomen.

Han talade länge, och som han ej ville, att barnen skulle höra hvad han sade, sänkte han rösten nästan till en hviskning, liksom vid en bikt. Och en påkostande bikt måtte det ha varit, ty han böjde hufvudet allt djupare, han höll blicken oafvändt fäst på golfvet, och stora svettdroppar pärlade på den fårade pannan.

Slutligen stannade Darzecki i sin vandring och slog sig med högtidlig värdighet ned i en fåtölj. Benedikt satte sig också och åhörde under tystnad svågerns svar, som bestod i ett vidlyftigt ordande om de kreditanstalter, som finnas att tillgå; om de kapital, som vissa... hm, litet föråldrade jordbrukare låta ligga obrukade i skogarna; om den inkomst, han själf hoppades få af sitt utvidgade bränneri och sin nyanlagda oljekvarn; om oundgängligheten af att förena jordbruk och industri och om diverse landtbrukssystem i Frankrike, Tyskland, Belgien och Holland. Han slöt med att råda Korczynski att endera sälja sina skogar på andra sidan Niemen eller också att låna den erforderliga summan af en kapitalist i staden; han, Darzecki, stod själf i affärsförbindelse med denna person och skulle gärna förmedla transaktionen. Visserligen begärde mannen i fråga en vida högre procent än hvad Benedikt hittills betalat sin syster, hvilket ju var

högst fatalt och på det lifligaste smärtade Darzecki. Men den saken stod nu inte att hjälpa, och om Benedikt tänkte efter, skulle han icke blott ej göra sin svåger ansvarig för den förlust, han komme att lida, utan tvärt om, med fästadt afseende på Darzeckis ställning och behof, ge honom rätt, full-kom-ligt rätt.

Men Korczynski gaf honom rätt endast i en af dessa punkter: nämligen däri att han var skyldig sin syster så och så många tusen rubel, och att det var hans obestridliga plikt att utbetala dem. Han skulle tänka på förslaget att sälja skog och göra sig bekant med kapitalisten. Troligen skulle han förr komma att begagna sig af den senare utvägen än af den förra, ehuru han själf ej kunde förstå, hur han skulle lyckas att göra sig fri från den där blodsugaren, då han en gång kommit i hans klor. Svågern ansåg, att det vore mera rationellt att sälja skogen; det kunde nog så vara, men å andra sidan gafs det hänsyn, som...

Han tystnade och försjönk i tankar.

I salongen hördes nu endast de tre flickornas ungdomliga stämmor:

— De modernaste skorna ä' de af grått tyg...

— Jag kan inte tåla tygskor; jag tycker guldskinnsskor ä' de vackraste... men smala i tårna måste de vara.

— Ja, visst, ja, visst... smala i tårna förstås. Mina ä' för breda, eller hur?

Och med ett uttryck af djup bedröfvelse i sitt ansikte satte Leonia upp sin lilla fot för att underställa den kusinernas granskning.

Darzecki reste sig upp, och i det han afböjde Benedikts inbjudan till frukost under förklaring, att han skulle aflägga ännu en visit, tog han farväl af svågern och bad honom att till sin hustru framföra uttrycken af hans djupa deltagande.

I tamburen började han tala om Zygmunt och om det nya företag, som f. n. upptog denne genialiske unge man. Han hade nämligen börjat låta genomgräfva de s. k. svenska högarna, som voro belägna i

närheten af Osowce, och hade blifvit ytterst intresserad af saken. Han hade redan påträffat en gammal rostig ryttarsabel samt några mynt med svenska inskrifter.

— Han är verkligen synnerligen rikt begåfvad... och så mångsidig sedan... En genialisk, ja, en ge-ni-a-lisk ung man!

Dessa loford öfver systersonen tycktes ej bereda Benedikt någon så särdeles stor glädje. Han åhörde dem med ett misstroget leende öfver sina dystra drag.

— Bara skada, — anmärkte han, — att han ej tycks ha de ringaste anlag för landtbruk.

— Än se'n? — försvarade Darzecki sin hustrus unge släkting. — Han är en fint bildad man och till på köpet artist. Man kan knappast begära, att sådana där låga, hvardagliga saker skola intressera honom.

— Men han målar ju inte heller nu för tiden, — insköt Benedikt.

— Nej, ty värr, och det är stor skada. Men man kan så väl förstå det. Konstnärer behöfva intryck, frihet, vackra naturskådespel. Hvar skulle han kunna finna allt detta här? Dessutom känner han sig nedtryckt, bortkommen, olycklig midt uppe i all denna prosa.

I stället för att verka lugnande på Benedikt tycktes detta samtal om brorsonen endast öka hans retlighet och dåliga lynne.

— Men i herrans namn, — utropade han, — lefva vi då i paradiset, eftersom allting skall vara så fullkomligt? Hvad kan den där unge herrn begära mera? Han har rikedom, talang, en mor, som bara lefver för honom, en ung och vacker hustru, som är så förälskad i honom, att det förefaller många rent af löjligt...

De hade nu kommit ut på förstugubron. Darzecki lutade sig fram emot svågern och hviskade med mystisk min:

— Nämn bara inte hustrun! Hon är en snäll och söt liten varelse, men, men... det förefaller, som om Zygmus redan tröttnat på henne... Que faire!

Artistnaturen! Hvad han har, det bryr han sig ej om, och hvad han inte har, det står han efter.

Med dessa ord satte han sig upp i vagnen, där hans båda döttrar också togo plats efter att ha växlat några smällande afskedskyssar med Leonia. Korczynski ropade åt stallpojken att sadla hans häst och återvände därpå till salongen med långa steg och snoende mustaschen om fingret. Han ville tala med sin son, innan han begaf sig utåt ägorna. Under andra förhållanden skulle han troligen ha uppskjutit detta samtal till senare och först ridit ut och sett till sina arbetare. Men i sin nuvarande retliga sinnesstämning kände han ett behof att få ge luft åt sitt missnöje med sonen.

— Witold! — ropade han redan i dörren till salongen. — Hvarför var du inte så god och talade något med din farbror, och hvarför följde du honom inte ut på trappan?

Den unge mannen, som stod vid ett af fönstren med ryggen utåt rummet, vände sig långsamt emot fadern men gaf först intet svar. Hans fina, uttrycksfulla drag hade en prägel af djup nedslagenhet.

— Du behandlar din farbror, som om han vore din kamrat och du kunde uppföra dig mot honom alldeles efter behag: tala till honom eller inte, vara höflig mot honom eller inte. Du har inte yttrat tio ord till honom på hela tiden; då han tog afsked, bockade du dig endast för honom på afstånd och följde honom inte ens ut i tamburen för att hjälpa honom på med öfverrocken. Behandlar du honom så, därför att jag så väl behöfver hans vänskap? Därför att han genom ett enda ord nu kan rädda mig ur den största förlägenhet? Hvarför svarar du inte?

Witold teg alltjämt men ej af skygghet för fadern; tvärt om, han tycktes ha svaret på läpparna, som lätt darrade, ty ett par gånger öppnade han dem men slöt dem så åter. Det var några långt djupare känslor än skygghet och rädsla, som afhöllo honom från att tala. Han höll ögonen nedslagna, men då han en

gång såg upp på fadern, hade hans blick ett uttryck af djup smärta.

— Hvarför svarar du inte? Har du blifvit stum? — röt Benedikt.

— Jag skulle inte vilja göra dig ledsen eller ond, pappa.

— Slidder sladder! — utbröt Benedikt vredgad. — Det har du redan gjort. Men säg mig nu åtminstone, hvarför du uppförde dig så mot din farbror?

Witolds hittills endast sorgsna ögon började blixtra. Han lade händerna på ryggen, kastade hufvudet tillbaka och yttrade hastigt och med ganska hög röst:

— Därför att jag inte hyser aktning för herr Darzecki, pappa, och aldrig kommer att nedlåta mig till att krusa för en person, som jag inte högaktar.

Benedikts häpnad hade inga gränser. Han stirrade på sin son med bestörta blickar, och först efter några ögonblick förmådde han framstamma:

— Hvad? Hvad för slag? Hvarför?

Han betänkte och förstod ej, att han med sina enträgna frågor själf frambesvor stormen.

— Därför, — utbröt nu Witold i sin tur, — att han är en fåfäng, egenkär narr, en sybarit, som ej frågar efter någonting i världen utom sin egen fördel och bekvämlighet, och yfs, därför att han är förmögnare än ni andra, har en tant, som är grefvinna, och en kusin, som blifvit millionär, ingen vet hur men troligen på sin nästas bekostnad. Inte nog med att jag ej själf tänker krusa för honom, det gjorde mig ondt, förfärligt ondt att se dig, pappa, förödmjuka dig för honom som du gjorde.

Han strök sig med handen öfver pannan och stirrade stelt framför sig. Man kunde se, att det verkligen gjorde honom ondt. Hos Benedikt tycktes häpnaden förtaga alla andra känslor, till och med den af vrede.

— Jo, jag skulle tro, att man har fått sig en mentor! — sade han i bittert hånande ton. — Annars är det väl tidigt...

— Det är aldrig för tidigt att veta och säga sanningen, — afbröt ynglingen honom häftigt. — Jag är ung, men just därför känner jag, att jag har rätt att döma dem, hvilkas lif och tänkesätt stå i fullkomlig strid med alla den nya tidens ideal, med den unga generationens bästa och ädlaste sträfvanden.

Det var så länge sedan Benedikt hört talas om eller tänkt på sådana saker som ideal, ädla sträfvanden, nya tider o. s. v, att dessa uttryck studsade tillbaka från hans förnimmelseorgan likt tomma ljud. Däremot kände han sig förundrad och förolämpad öfver hvad hans son sade om Darzecki och honom själf. Han hade vant sig vid att tycka om och värdera svågern utan att så noga göra sig reda för anledningen. Han var honom uppriktigt tacksam för att han så länge underlåtit att utkräfva hustruns hemgift; utan att han själf visste om det, imponerade dessutom Darzecki en smula på honom genom sitt väsende, sin elegans, sina förnäma släktskaper, ja själfva sitt sätt att tala. Allt detta var orsaken till att sonens ord i första rummet väckte förvåning hos honom. Men han var också uppbragt.

— Du räknar mig således till last, — började han, — att jag visade mig höflig mot den, som gjort min syster lycklig och bevisat mig en stor tjänst?

— Inte höflig, pappa, — rättade Witold sakta, — utan krypande...

— Dumhufvud! — röt Benedikt, men det kom ett halft förläget uttryck i hans dystra ögon, och han sänkte dem en kort sekund. — Hvad vet du om lifvet och de nödvändigheter, det pålägger? Det är möjligt, att jag behandlar Darzecki någon smula... annorlunda än hvem som helst annan; men så har han också vårt öde så godt som i sin hand... För öfrigt värderar jag honom uppriktigt...

— Hvarför? — frågade Witold hastigt, i det han såg fadern rätt i ögonen.

Detta var en fråga, som Benedikt aldrig gjort sig

själf, och kanske just därför föll den honom alls icke i smaken.

— Hvarför? Hvarför? Hvad menar du med det? Därför att han är en god make och far och sköter sig ordentligt, ifall det är skäl tillräckligt.

— Är du verkligen säker på att han gör ens det, pappa? Än orangeriet, resorna, pianot från Paris, bekantskapen med den där kapitalisten och den nå-gon smu-la rub-bade jäm-vikten?

De sista orden uttalade ynglingen med en så lyckad efterhärmning af Darzeckis sätt att tala, att Benedikt måste vända sig bort för att dölja ett småleende. Men strax därpå genmälde han allvarsamt och med återvändande förtrytelse:

— Dumhufvud! Förstår du dig på sådant, du? Och hvarför försökte du inte ens att underhålla dina kusiner? De ha väl ändå inte begått några synder, som utsatt dem för ditt höga misshag?

— De äro själfva en enda stor synd mot allt hvad sundt förnuft och sann kvinnlighet heter! — utropade Witold lidelsefullt. — De äro små konsumenter, som aldrig komma att tillföra civilisationen någon vinning. Hvad den där... hvad herr Darzecki sade om civilisationen är falskt, är en vrångbild af civilisationen. Hans döttrar äro inte civiliserade kvinnor utan dresserade skator, som inte ha två civiliserade tankar i sina fågelhjärnor, fastän de ibland tala om litteratur och musik.

— Witold!.. — utropade Benedikt. — Stå inte och skymfa dina egna släktingar!

Men ynglingen hörde icke ens faderns utrop. En flammande rodnad hade stigit upp på hans kinder.

— Min syster befinner sig på samma väg, — fortsatte han allt häftigare och mera stormande. — Redan länge har jag tänkt att tala med dig om henne, pappa, men jag har tvekat... jag har ej vågat... Nu skall jag tala ut. Det är min plikt och min rätt. Jag är hennes bror, och vi ha alltid hållit innerligt af

hvarandra. Ni uppfostra henne till en docka, till en likadan dresserad skata...

— Witold!

— Jo, pappa, till en docka, som redan nu inte har tanke för annat än moder och salongsprydnader. Moder och salongsprydnader! Det är de intressen, man gör sig mödan att utveckla hos den blifvande kvinnan och medborgarinnan!

— Witold!

— Ni fördärfva min syster för mig, och det gör mig ondt, ty hon är hvarken elak eller dum, men en sådan här bakvänd uppfostran, sådana här exempel komma säkert att göra henne, om inte rent af till en dålig människa, så åtminstone till en gås, en papegoja, en snattrande skata...

— Tig, Witold, tig!

Denna gång var utropet så högljudt och vredgadt, att ynglingen tystnade.

— Tig, tig, tig, din slyngel! — röt Benedikt i allt ursinnigare ton, och hans ögon sköto blixtar.

Sedan förmådde han ej på flere ögonblick yttra någonting; men slutligen framstammade han med halfkväfd röst:

— Du är en elak, själfkär pojke, som inte hyser vördnad för något och inte älskar någon. Du älskar ingen och kritiserar allt, dina släktingar, din syster, till och med din far, som ändå... som du ändå...

Han vände sig tvärt om och gick med långa steg ut ur salongen. Witold stod som fastvuxen, blek, med sammanpressade läppar och glödande ögon. Två lidelsefulla temperament, faderns och sonens, hade drabbat samman, och en våldsam chock hade blifvit följden.

Denna sammanstötning var för öfrigt förberedd sedan veckor tillbaka. Alltifrån sin hemkomst efter en tvåårig bortovaro hade Witold börjat lägga märke till mångt och mycket hos sin far och i hemmet, som förr förefallit honom alldeles i sin ordning, men som

nu stötte och smärtade honom och väckte hans oppositionslust.

Harmen öfver faderns brutalitet kämpade inom honom med en känsla af bitter sorg, som tydligt målade sig i hans bleka, upprörda drag. Han hade mycket väl sett, att det glänst tårar i faderns ögon. Men harmen tog öfverhand.

— Tiga! — mumlade han med sammanbitna tänder. — Ja, jag skall minsann tiga! En sådan förolämpning ämnar jag aldrig mera utsätta mig för.

Men i samma ögonblick fick en annan känsla herraväldet, och han skyndade hastigt ut ur salongen, ut på förstugubron. Fadern hade just stigit till häst, och han ilade ned för trappan och stannade tätt framför hästen.

— Pappa! Vill inte pappa ha den bredskyggiga hatten i stället för mössan? Solen gassar så i dag.

Utan att lyfta upp sitt nedböjda hufvud eller se på sonen brummade Benedikt:

— Gå ur vägen!

Och samtidigt gaf han hästen sporrarna. Han var en förträfflig ryttare, och axelbred och högväxt som han var, tog han sig ståtlig ut till häst. Under sina gossår hade Witold ofta beundrat sin fars ryttarskicklighet och önskat att i det liksom i alla andra afseenden bli honom lik. Men i dag var han långt ifrån att se fadern i någon poetisk dager. För andra gången stött tillbaka blef han än blekare än förut och bet sig så hårdt i läppen, att den nästan sprang i blod. Orörlig blef han stående och stirrade envist ned i marken.

Han väcktes ur sina bittra, vredgade tankar af en stämma, som halfhögt och litet skyggt ropade hans namn.

Han såg upp och fick se ett ansikte, som vid första påseendet föreföll rätt egendomligt, titta fram bakom husknuten. Det tycktes tillhöra en ung man på några och tjugo år, var bredt och stort, med välformade men grofva drag, nästan kopparrödt af solbränna och omgifvet af en skog af tofvigt, rödaktigt

hår. Mellan den halföppna läpparna lyste en rad jämna, snöhvita tänder, och de stora blå ögonen strålade som ett barns. Hela utseendet bar för öfrigt en prägel af nästan barnslig glädtighet och oskuld, och det var just kontrasten mellan ansiktsuttrycket och de grofva dragen, som verkade så egendomligt och fängslande.

— Julek? Hvad vill du? — utropade Witold, och hans dystra min klarnade med ens.

Men Julek svarade ej. Han gjorde endast några hemlighetsfulla gester med hufvud och armar, till tecken att Witold skulle komma närmare.

Denne var med ett språng framme hos honom, och då började han med en hes hviskning:

— Om Witold vill ut och meta i dag, så är det visst bäst genast, för i kväll blir det kanske regn . .

— Jaså, ja gärna . . . Men hvarför hviskar du så där, Julek, och gömmer dig bakom husknuten?

Julek dök ned med sitt stora hufvud bakom rockärmen och svarade flinande:

— Å, det ä' ju inte så godt att veta . . . Jag har inte varit på herrgår'n på sex år . . . kanske de bli arga . . .

— Men hvarför har du inte mössan på hufvudet?

Med samma mimik som förut svarade Julek:

— Äh, inte går det väl an, inte? På herrgår'n? Kanske de bli arga . . .

— Sätt genast mössan på hufvudet och tala högt! — kommenderade Witold, och man kunde se, att han åter kände sig pinsamt berörd af någonting.

Därefter vände han sig mot bakgården och ropade:

— Mars! Mars!

Den store, svarte pointern kom utrusande från köket.

— Kom nu, så gå vi! — utropade Witold.

— Kom nu, så gå vi! — upprepade Julek, nu med hög röst och i det han raskt tryckte ned sin gamla mössa på det yfviga håret.

De gingo tvärs igenom trädgården, ut på en liten gångstig och började raskt bege sig ned för sluttningen mot Niemen. Mars sprang nosande framför dem.

— Hvar är Sargas? — frågade Witold.

— He, he, he, han vaktar båten, — skrattade följeslagaren.

— Och hemma hos dig äro alla friska?

— Ja, gudskelof.

— Det är nästan en vecka sedan jag var i okolitsan sist.

— Ja, vi började nära på tro, att Witold inte skulle komma till oss mera, utan att Witolds far förbjudit honom...

— Ingen kan förbjuda mig att vara tillsammans med er och vara er vän, — utbröt Witold indignerad.

Men denna gång kunde han ej länge förbli misslynt. Dagen var så härlig och varm, Niemen flöt så guldglänsande och blå, och invid stranden låg en liten båt och väntade på honom och hans kamrat. Han skulle få gunga på det klara vattnet, med ögat än fäst på den lilla korken i vattenbrynet, än på det vackra lilla stycke värld, som utbredde sig omkring honom och var honom så kärt. Han skulle få inandas vattnets och luftens friskhet och af hjärtans lust prata med sin kamrat, i hvars sällskap han så otaligt många gånger förr ilat ned för denna branta vall och suttit i den här båten.

Ett uttryck af ogrumlad, barnslig glädtighet bredde sig öfver Witold Korczynskis fina, intelligenta, litet trötta drag och öfver Julek Bohatyrowiczs grofva, röda ansikte. De båda hundarna, pointern och vallhunden, sågo också helt belåtna ut, där de sutto midt emot hvarandra, hvar och en bredvid sin husbonde, och med uppmärksamma blickar följde trollsländor och mygg, som dansade öfver vattnet...

Under tiden genljöd Korczyns salong af piano- och fiolmusik. Efter att i flere timmar i inbillningen ha färdats omkring i Egypten kände sig fru Emilia åter så lidande och nedstämd, att hon nödvändigt be-

höfde någon ny förströelse. En och annan gång, då hon befann sig i denna sinnesstämning, hämtade hon sådan i Orzelskis musik. Helt lycklig öfver kallelsen, som Teresa kom med, gjorde den gamle med dotterns tillhjälp en skyndsam toalett och begaf sig därefter ned i salongen, där han nu spelade den ena svåra kompositionen efter den andra. Stisia ackompagnerade honom — ytterst korrekt men såsom vanligt kallt och nästan mekaniskt.

Spelet hade redan pågått en god timme, då Marta stack in hufvudet och förklarade, att middagen skulle uppskjutas, till dess Benedikt kom tillbaka, men att hon låtit duka upp frukost i matsalen för dem, som kände sig hungriga.

Vid ordet »frukost» ryckte Orzelski till, som om han vaknat upp ur en dröm, lade varligt fiolen ifrån sig och muttrade förnöjdt:

— Frukost? Det var skönt!

Och småleende och belåten följde han efter Marta in i matsalen.

Stisia satt kvar vid pianot. Och, egendomligt nog, medan det föreföll, som om hon endast af tvång utfört ackompagnemanget till Orzelskis stora, briljanta fiolnummer, dröjde hon nu icke blott kvar vid pianot utan lutade hufvudet ned öfver tangenterna och började söka efter en melodi, som hon tillika med de vilda blommorna hade fört med sig utifrån fälten i dag. Inom kort fann hon den och gnolade sakta, i det hon slog an några dämpade ackord:

»Bladen falla från träden ned,
en fågel sjunger på vidan hed...»

En svag rodnad steg upp på hennes bleka kinder, och i hennes ögon kom ett skimmer — —

Plötsligt reste hon sig till hälften upp men satte sig så åter. Hennes drömmar hade afbrutits af ljudet af vagnshjul ute på gården. Ett ögonblick senare hörde hon Kirlos röst ute i förstugan, men för ovanlighetens skull skämtade han ej alls med den midt

framför den öppna salsdörren sittande Orzelski utan hälsade tvärt om på honom med en nästan högtidlig bugning. Därpå trädde han in i salongen med hatten i hand och närmade sig Stisia, ej som vanligtvis annars med skämtsamt galanteri, utan helt allvarsamt och ordentligt, fattade hjärtligt hennes hand och kysste den vördnadsfullt.

— Jag gratulerar, — började han därefter utan skymten af ett löje, — jag gratulerar af hela mitt hjärta och ber fröken vara viss om att ingen kan hjärtligare deltaga i frökens lycka än jag eller vara er en uppriktigare vän.

Han yttrade detta med verklig rörelse, och i det hans små ögon fuktades. Stisia ryckte lätt på axlarna. Hon tog allvaret, vördnaden och lyckönskningarna för ett nytt slags raljeri af den skämtsamme grannen.

— Jag förmodar, jag skall underrätta tant om er ankomst? — frågade hon likgiltigt.

— Om ni vill vara så god, — svarade Kirlo i nästan ödmjuk ton.

Fru Emilia hade lyssnat till Orzelskis musik liggande orörligt utsträckt på sin bädd, med slutna ögonlock, under hvilka då och då en tår sipprade fram. Teresa satt i en länstol, och uttröttad af vaka och oro slumrade hon allt emellanåt till ett litet tag och flög så förskräckt upp, rädd att ha sofvit för länge. Leonia satt inkrupen i en vrå af rummet och broderade med förtviflans ifver på ett par tofflor åt Marta.

Underrättelsen om Kirlos ankomst framkallade en hel liten revolution i det kvafva, halfmörka rummet. Fru Emilia reste sig hastigt upp i sängen och förklarade med ett småleende, att hon kände sig mycket bättre samt skulle kläda sig och komma ut i boudoaren. Teresa kysste hennes händer af förtjusning öfver förbättringen och sprang sedan under oafbrutet småprat och allehanda bestyr fram och tillbaka mellan toaletten och sängen, hvarvid hon aldrig försummade att ge sig själf en förstulen blick i spegeln.

Kirlo tillbragte i det närmaste en timme ensam

i salongen, och lika lång tid tillbragte fru Emilia sittande framför sitt toalettbord, hvars oräkneliga askar och flaskor alla kommo till användande.

Då hon slutligen reste sig från spegelbordet och begaf sig ut till den väntande gästen, var hennes gång visserligen matt och långsam, men af hennes ansiktshy och toalett skulle man omöjligt ha kunnat ana, hvilka lidanden hon nyss genomgått. Hon hycklade dock ingenting: hvarken sjukdom eller förbättring. Dessa omslag inträffade utan hennes vilja och vetskap, till följd af olika inflytelser, som hennes nerver voro underkastade.

Det var ett ganska egendomligt förhållande, som rådde mellan henne och Kirlo. Han var hennes vän, förtrogne och beundrare, och hon ansåg honom för den enda människa, som förstod henne och gjorde någonting för att förljufva hennes dystra tillvaro. Innerst var hon också öfvertygad om att Kirlo älskade henne med en hemlig, trofast kärlek... Intet under därför att hans ankomst väckte till lif inom henne samma krafter, som för några veckor sedan gjort det möjligt för henne att taga emot och underhålla en massa gäster och lätt springa ned för en trappa, som man vanligen bar henne utför. Hon hade alltid så mycket att säga honom och visste, att han alltid lyckades roa och förströ henne, alltid beredde henne någon känsla af angenäm sinnesrörelse.

Redan från första ögonblicket försatte han henne i själfva verket i stämning. Han började nämligen med att noga och på det mest deltagande sätt göra sig underrättad om hennes hälsa och narrade henne sedan att skratta genom att springa och jaga Teresa, af hvilken han sade sig ändtligen vilja ha en kyss. Slutligen, då fru Emilia bekvämt sträckt ut sig på sin schäslong, förklarade han med låtsad högtidlighet, att han kom med en märklig, särskildt för fröken Teresa ytterst märklig nyhet.

Bägge damerna betraktade honom nyfiket, och han började berätta, att han kom från Wolowszezyzna,

hvars ägare, Teofil Rozyc var öfver öronen förälskad i fröken Teresa och i dag inte nog kunnat prisa hennes figur, hennes ögon, hennes blygsamhet och godhet... Med ett ord, ingen kunde veta, om han ej trots den stora skillnaden i samhällsställning och förmögenhet skulle komma att göra allvar af saken och fria. Just i dag ämnade han sig för öfrigt på besök till Korczyn, och Kirlo hade skyndat i förväg för att underrätta damerna därom.

Fru Emilias läppar darrade af återhållet skratt. Men Teresa blef ömsom röd och ömsom blek, hvarje muskel i hennes ansikte började skälfva, och hennes ögon fylldes af tårar. På en gång skrattande och gråtande sprang hon fram till fru Emilia, hukade sig ned på golfvet bredvid henne och började betäcka hennes händer med kyssar, hvarefter hon med små, snabba steg ilade ut ur rummet.

Hon störtade andlös igenom salongen, uppför trappan, direkt in i Martas rum.

— Söta, rara, lilla Marta, låna mig dina två lilafärgade rosetter! — ropade hon flämtande och slog armarna om den gamla fröken.

— Kors bevars väl, så du skrämde mig, din toka! Är det skick och fason att komma rykande så där? — brummade Marta. — Hvad ska' du med rosetterna till? Nog kan jag låna dig dem, men hvad i all världen ska' du med dem till i dag?

— Jag måste ha dem, jag måste ha dem! Herr Orzelski och herr Kirlo ha sagt, att de klä' mig...

— Hvad nu då? Kommer det en friare till dig kanhända? — frågade Marta, i det hon tog fram de begärda föremålen ur sin byrålåda.

— Ja, det kan nog hända det, — svarade Teresa med en skälmsk blinkning och en liten knyck på nacken.

Och då hon väl fått de båda sammetsrosetterna i sin hand, ställde hon sig framför den lilla spegeln, som hängde på väggen, och började försöka att på lämpligaste sätt anbringa dem i sitt hår och på kläd-

ningslifvet. Marta, som kände till hennes svagheter och dessutom var fullt upptagen med att räkna duktyg och servetter till byken samma dag, fäste ej ringaste uppmärksamhet vid henne.

Efter en stund lät Teresa händerna sjunka, knäppte ihop dem och blef stående helt tankfull. Ett uttryck af oändlig men stilla tacksamhet lade sig förskönande och föryngrande öfver hennes lilla vissna ansikte. Hon såg ut, som om hon i tankarna uppsändt en brinnande, barnafrom tacksägelsebön till gud. Och skulle hon väl ha kunnat annat? Ännu i går drömde hon om den olivbrune fellahen, och i dag fick hon veta, att en hvit, elegant, intressant europé älskade henne och troligen skulle komma att fria till henne. Att han också var rik tänkte hon alls icke på. Det var icke rikedom, hon trånade efter, utan kärlek. Kärlek behöfde hon, kärlek! kärlek!

Hon ilade fram till Marta, som satt på golfvet och räknade duktyg, föll på knä bredvid henne, fattade hennes händer och började betäcka dem med kyssar.

— Lilla, rara Marta! — hviskade hon. — Om gud i sin godhet tillstädjer, att jag en gång blir lycklig, så skall jag aldrig, aldrig glömma er och aldrig upphöra att vara er tacksam för att ni togo er an mig stackars föräldralösa med min klena hälsa . . .

— Ä' du litet yr i mössan i dag du, Terenia? — muttrade Marta.

Men samtidigt strök hon smekande det stackars lilla upphettade ansiktet, som såg så oändligt tragiskt ut, trots att det strålade af sällhet.

— Så ja, så ja, nu är det nog! — slöt hon i mild ton. — Du är en snäll flicka fastän litet kollrig förstås.

Teresa reste sig upp, och småleende och gnolande på en valsmelodi sprang hon ut ur rummet med sina mest trippande steg . . .

I fru Emilias boudoar hade Teresas försvinnande följts af ett muntert skratt.

— Hon trodde det! — utropade Kirlo mellan skrattsalvorna.

— Hon trodde det! — upprepade fru Emilia, också skrattande.

Hennes sällskapsdams lättrogenhet och naivitet roade henne. Men hon började dock förebrå Kirlo hans skämt.

— Hon är verkligen så snäll mot mig, vårdade mig så ömt i dag, då jag var sjuk... Hon är den enda varelse, som håller af mig...

— Den enda? — hviskade Kirlo i förebrående ton och fattade hennes hand.

En svag rodnad spred sig öfver fru Emilias fina kinder, hon slog ned ögonen och hviskade några ord om sitt arma hjärta och sitt sorgliga, sorgliga lif. Hennes utgjutelser å ena sidan och å den andra uttrycken af det mest brinnande deltagande och den innerligaste tillgifvenhet togo ett par minuters tid. Sedan tycktes Kirlo liksom vakna upp ur det känslorus, hvari hennes närhet försatte honom, och förklarade suckande, att han emellertid verkligen hade en stor och märklig nyhet att meddela henne.

För fru Emilia var hvarje nyhet en sann välgärning, och hon började otåligt fråga ut honom. De märkliga saker, han hade att förkunna, tycktes betaga Kirlo all lust att skämta och kurtisera. Han svarade fullkomligt allvarsamt, att allt hvad han sagt Teresa om Rozyc i själfva verket hänförde sig till Stisia; att denne arftagare af ett gammalt namn och en ännu ganska vacker förmögenhet var på fullt allvar förtjust i Stisia; att han till en början endast skrattat åt förslaget att gifta sig med henne men nu på fullt allvar tänkte på saken — och hvem kunde veta, om man icke en vacker dag skulle öfverraskas af att han kom och anhöll om hennes hand.

— I grund och botten, — slöt Kirlo, — är han en hypokonder, som går och rufvar öfver förlusten af sin hälsa och sin förmögenhet. Kanhända att han ser räddningen för sig i ett giftermål med någon, som

han tycker om. Af sig själf skulle han emellertid nog aldrig kunna besluta sig därför. Men min hustru, som han mycket beundrar, arbetar med händer och fötter på att få honom till det, och *ske la fam ve*...

— *Ce que la femme veut,* — hjälpte honom fru Emilia.

— Just så, ja! Och en sådan energisk kvinna som hon är, min Marynia! I går var hon på Wolowszczyzna, talade länge med honom och kom tillbaka så lycklig, som om hon hittat en skatt på vägen. Det såg lofvande ut, berättade hon för mig...

Af Kirlos min och ton kunde man förstå, att han ansåg denna nyhet som synnerligen viktig för Korczynskis, sig själf och framför allt naturligtvis för Stisia, hvars namn han nu uttalade med en sådan vördnad, att han, kanske ofrivilligt, böjde på hufvudet därvid. I första ögonblicket kunde fru Emilia ej tro på möjligheten af en sådan mesallians, men då hon blifvit öfvertygad om att Kirlo verkligen talade allvar, kände hennes förtjusning och rörelse inga gränser. Det var dock icke Stisias lycka, som så gladde henne. Alla hennes tankar koncentrerade sig kring den stora, brinnande, upphöjda kärlek, som måste ha tändts i Rozycs barm.

— O, — suckade hon, — hvilken lycka för en kvinna att väcka en sådan kärlek, en kärlek, som nedslår och öfvervinner alla hinder, som ingenting kan motstå, som... som... Hvarför är det inte hvar och en gifvet att på sin väg möta ett sådant hjärta, en sådan lidelse, en sådan dyrkan!

Hon fortfor länge att ligga och fantisera öfver detta tema och märkte ej, att en halfvuxen flicka, som genom den halföppna sängkammardörren lyssnat till hela det föregående samtalet, på tåspetsarna smög sig igenom rummet och ut. Ett ögonblick senare hördes Leonias tunna stämma först i trappan, där hon mötte Teresa, och strax därefter inne i Martas och Stisias rum, där hon under lifliga gester och med ly-

sande ögon berättade den stora nyhet hon nyss uppsnappat.

I samma rum låg Teresa, några minuter senare, utsträckt på den ena af de två bäddarna, förgråten, med den lilafärgade hårrosetten tillknycklad och med ansiktet pressadt mot kuddarna. Fjärran ifrån henne voro nu alla valsmelodier och barnafromma böner. Då och då mumlade hon sakta och jämrande:

— Hvad har jag gjort henne för ondt, eftersom hon drifver så gäck med mig?

Och så tillfogade hon med en snyftande suck:

— Jag håller så mycket af henne, och hon har inte den minsta känsla för mig!

Hon började åter gråta och fortsatte mellan snyftningarna:

— Hvad var det för resten för idé i att narra mig på det sättet? Om jag vore gammal och ful, skulle jag ingenting säga... Men jag är bara litet öfver tretti år, hvarför skulle jag inte kunna tro, att någon blifvit förtjust i mig?

Och så efter en kort mellanstund af lugn stönade hon åter:

— Jag håller så mycket, mycket af henne, och hon bara drifver med mig!... O, hvad mitt hufvud värker!

Plötsligt ryckte hon till och for upp i sängen.

— Å, herre gud, — ropade hon, — jag har ju inte gifvit henne hennes medicin! Hvad är klockan, Stisia? Säkert är det öfver tiden, och hon pratar och tänker inte själf på att ta in. Får hon inte sin mixtur, så kommer det kanske ett nytt kväfningsanfall... Och jag, som totalt glömde... å, herre gud!

Med darrande händer satte hon rosetten till rätta på hufvudet och slätade ut klädningen, hvarefter hon skyndade ur rummet. Marta reste sig från sin hög af duktyg, som hon nu slutat räkna, och kastade en blick på den vid fönstret sittande Stisia.

— Nå, jag får gratulera! — utlät hon sig. — Kanske du väntas af en lysande lott i världen, du!

Sannerligen, han måste vara en bra karl, den där Rozyc, eftersom han på allvar tänker på att gifta sig med en fattig flicka. Det var ju en riktigt glad nyhet.

På hennes ljusa min och det ovanligt blida uttrycket i hennes blick kunde man se, att hon verkligen gladde sig. Men på väg mot dörren vände hon sig om och ropade, åter i sin vanliga, spefulla ton:

— Låt nu bara alla dumma griller fara och tacka i stället din skapare! För tar dig nu den där Rozyc, så slipper du att bli vare sig koleran eller en turturdufva. Koleran, det är jag, begriper du, och turturdufvan, det är Teresa.

Med dessa ord lämnade hon rummet.

Stisia satt vid det öppna fönstret, sysselsatt med att laga en klädning. Hon lagade alltid sina kläder själf för att så litet som möjligt taga husets folk i anspråk. Men nu föll nålen ur hennes hand. Bättre än någon af de andra visste hon, att det låg mycken sanning i hvad Kirlo haft att berätta. Under sina sista besök hade Rozyc ägnat henne sin hyllning på ett helt annat sätt än förut, på ett sätt som tydligt angaf, att det för honom nu var fråga om allvar, ej om lek. Det kunde alltså hända, att en vacker dag det gyllne lyckoäpplet skulle komma rullande till hennes fot.

Och dock såg hon långt ifrån lycklig ut, då hon nu tänkte därpå. Med sina bleka kinder, sin rynkade panna och sina liksom stelnade drag föreföll hon åter långt äldre, än hon i själfva verket var. I hennes blick lästes en smärtsam, ångestfull fråga. Ställde hon den månne till sitt hjärta, till det förflutna eller till framtiden?

Händelsevis föll hennes öga på en liten bok, som låg på bordet, och på hvars eleganta pärm de två initialerna »Z. K.» lyste i guld. Hon hade i går afton fått sig den tillsänd från Osowce. Hon sträckte ut handen efter den, tog fram ett litet doftande bref därur och läste med mörk blick:

»Du tycker inte längre om musik, Stisia, men kanhända att du ännu älskar poesi. Men älskar du öfver hufvud taget ännu något eller någon? Hvart har hon tagit vägen, den forna Stisia, som jag brukade kalla min 'gnista'? Hvar äro alla dina vackra drömmar, Stisia, all din lågande hänförelse? Nu mötes jag af en kall, nykter varelse, som försonat sig med lifvets hvardaglighet och fogar sig i dess platta sedebud, och jag frågar: hvart har den forna Stisia tagit vägen? Men jag skall försöka att väcka upp henne på nytt! Tag den här boken, gå ned i afvenboksbersåen, läs och minns! Kanhända att jag då om än endast för ett ögonblick skall lefva upp i ditt minne, efter att så länge ha varit död för dig; kanhända skola de vaknande hågkomsterna göra dig böjd att förlåta; kanske du skall önska, att våra ögon liksom förr gemensamt skola hvila på dessa blad... Minns du, Stisia, minns du?

Låt mig få tala med dig ensam en gång! Jag skall blotta hemligheten af mitt förspillda lif för dig, och då kommer du att inse, att våra själar dock alltid ha rätt att höra hvarandra till. O, frukta intet! Det är endast din själ jag trår efter, men den skall jag aldrig upphöra att betrakta som något mig tillhörigt. Om du visste, hur djupt och räddningslöst olycklig jag är! *Zygmunt.*»

Om hon mindes? En stark, nästan berusande doft af minnen slog emot henne från den där lilla boken, som de förr så ofta suttit och läst i tillsammans, nere i afvenboksbersåen, med hufvudena tätt intill hvarandra och hand i hand. Om hon mindes? Hvarje versrad, nästan hvarje ord i denna bok väckte ju tusende minnen och känslor inom henne. Hennes ögon fylldes af tårar, och hennes bröst häfde sig tungt, då hon varseblef två rader, understrukna med tjocka, blå blyertsstreck:

Je viens de m'incliner, madame, devant vous,
mon orgueil tout entier est encore à genoux.

Två stora tårar föllo ned i boken. I inbillningen såg hon honom ligga på knä framför henne och ödmjukt anförtro henne sitt lifs hemlighet och hvad det var som skilt dem båda åt. Hon bläddrade ett par blad och läste åter:

> Aimer, c'est douter d'un autre et de soi-même,
> c'est se voir tour à tour dédaigné et trahi...

Denna gång väcktes någonting annat än minnen till lif inom henne. Hennes tårar upphörde att rinna, hon höjde hufvudet och blickade tankfullt framför sig. Nej, nej, att älska är icke att tvifla på andra och sig själf och ej heller att känna sig försmådd och förrådd. Att älska är att tro och att på en och samma gång blicka in i två hjärtan, liksom i två trogna speglar, att tillsammans vandra en lång och kanske mödosam väg för att vid dess slut kunna rista sina namn med den oföränderliga tillgifvenhetens och de gemensamt öfvervunna vedermödornas guldskrift...

— Jan och Cecilia!

Stisia uttalade dessa båda namn med nästan hög röst, slöt hastigt Mussets bok och reste sig upp.

Allting i världen talar, och äfven dofter äga sitt språk. En stor bukett vilda blommor, som stod i en tarflig lervas på bordet, fyllde rummet med sin vällukt. Stisia böjde sig ned och inandades den länge.

Benedikt hade på morgonen skickat henne ut till skördefälten för att höra efter hur mycket säd man skurit. Hon skulle ha kunnat vara tillbaka inom en kvart, och hon kom efter ett par timmar, som hon tillbragt med att plocka dessa blommor på de gröna åkerrenarna. Hon hade alltid tyckt om vilda blommor men aldrig förr känt till deras namn och egenskaper; nu kunde hon uppge namnet på hvarje blomma i sin bukett, säga, när den blommade och vid hvilken tid på sensommaren eller hösten den försvann från ängar och fält.

Och den, som lärt henne allt detta, det hade varit en viss ståtlig, blåögd ung man, som hon träffat

där ute på skördefältet. De hade länge vandrat omkring tillsammans på åkerrenarna och plockat den där buketten, allt under det de oafbrutet samtalat om naturen omkring dem, hvars fria och lyckliga barn de i denna stund förefallit att vara.

Med ett tankfullt leende på läpparna lösgjorde Stisia ur buketten en liten späd ört med små skära blommor och fäste den i sina svarta flätor. Jan Bohatyrowicz hade lärt henne, att den kallades lyckoblomster, emedan, om man fäster den i sitt hår och den slår ut, man blir älskad tillbaka af den man håller kär.

Sedan ställde hon sig vid det öppna fönstret med ett tunt, parfymeradt papper i handen, hvilket hon tagit från bordet. För ett ögonblick fladdrade det, fattadt af luftdraget, af och an i hennes hand. Sedan — kanske efter en kort inre strid — ref hon sönder det i många bitar, som hvirflade ut genom fönstret och försvunno i det haf af solljus, som glödde därutanför.

III.

Lik en gyllene sockel, som uppbar det blå himlahvalfvet, tedde sig under skördetiden det vida slättlandet kring Niemen. Jordens egen färg kunde man endast skönja här och hvar, på de smala gångstigarna och på en och annan nyplöjd åkerlapp. Annars utbredde sig den mogna säden öfverallt, lik en guldglänsande, allt öfversvämmande lavaström.

Sträcka efter sträcka måste emellertid denna lavaström vika, och där den böljat fram rörde sig i stället en skara nedlutade små människovarelser. Men hur små och oansenliga de än syntes på den vida slätten, dessa varelser, var det dock de, som klädt den i dess skrud af guld. Det var deras arbete under kulna höst- och vårdagar, som nu bar frukt, och det var under deras händer den skulle forma sig, denna mänsklighetens dyrbaraste metall.

På den del af slätten, som genom en smal stig var skild från den bohatyrowiczska okolitsan, var det icke blott ett vimmel af människor utan också af färger. Det såg ut, som om en målare roat sig med att på måfå bestänka en guldgul bakgrund med färgklickar af allehanda kulörer. Den hvita och den röda voro de förhärskande. Det var männens skjortor och kvinnornas koftor: de förra snöhvita, de senare bjärtröda.

Under ett par veckor före skörden var det ett sömmande och ett bykande utan all ända i okolitsan. Man beredde sig till några af de mödosammaste dagarna på hela året som till en stor fest. Okolitsans hela befolkning skulle ut; man utsatte sig således för många

hundrade granskande blickar, och hvar och en ville bestå denna granskning med så mycken heder som möjligt. Kvinnorna lågo på knä vid flodstranden dagen om, fyllande luften med dånet af sina klappträn, och nöjde sig ej, förrän deras mäns och söners linnekläder lyste bländhvita. De öppnade sina kistor och framtogo sina prydligaste hemväfda kjolar. De sydde sig nya koftor, och den skulle vara bra fattig, som likt Ladys' hustru i de dagarna ej hade en mässingsfingerborg på fingret och några alnar röd, blå eller gridelin perkal i handen. Och rent utfattigt var det för den, som likt Ladys själf ej hade råd att till dess köpa sig ett par nya stöflar och ett par svarta hängslen att sätta i kors öfver den snöhvita skjortan.

Unge Michal, okolitsans lejon, som ståtade med pipskägg och uppåtvridna mustascher, var uppsträckt i en splitter ny kostym af gul kanfas, nya stöflar och en kokett liten mössa, och han såg också ytterst självmedveten ut, där han i full galopp kom körande med sin tomma skrinda från okolitsan tillbaka till fältet. Han saktade något farten, då han mötte en fullassad skrinda, på hvars öfversta topp Jan satt, också i ny mössa och med ett par svarta hängslen i kors på den snöhvita skjortan.

— Är din mor här och hjälper dig? — frågade okolitsans elegant.

— Ja, det är hon.

— Du är lycklig, du. Öfver mig är det minsann ingen, som förbarmar sig. Om åtminstone Antolka ville hjälpa mig en liten smula!

— Hvarför skulle hon göra det? — frågade Jan i litet kärf ton.

— Å, det här eländiga ungkarlslifvet! Att inte ha en kvinna i huset är precist som att vara utan både händer och armar.

— Ur vägen här! — hördes i detsamma en grof, barsk stämma bakom Jans skrinda. — Ur vägen, sladderstarar!

Det var Fabians son, den rödhårige, bredaxlade,

alltid surmulne Adam, som kom åkande. Efter hans lass följde ännu några andra, af hvilka ett drogs af en enda mager stackars hästkrake; bredvid det lasset vandrade Ladys med tunga steg, barfota och klädd i grofva lärftskläder. I en annan, tom skrinda stod en högväxt, ståtlig ung flicka upprätt och körde.

— God dag, fröken Domuntowna! — ropade Michal, i det han artigt lyfte på mössan.

Flickan höjde på sina svarta ögonbryn och utbrast med ett gäckande skratt:

— Å, kors, var det herr Michal! Jag, som tyckte det var en påfågel!

Och med en skicklighet, som mången man skulle ha kunnat afundas henne, styrde hon förbi honom och försökte hinna i fatt Jans skrinda, som emellertid raskt rullade in genom grindarna till Anzelms gård.

Under det vägen genljöd af vagnshjuls dån, röster och hofslag, härskade ute på de solbaddade fälten djup tystnad. Skaror af slåtterfolk drogo långsamt men oafbrutet fram i skilda riktningar: somliga från okolitsan mot kullarna till, andra från kullarna mot Korczyn och ännu andra i riktning mot den djupa hålvägen, som ledde till Jans och Cecilias graf. Endast en och annan gång klingade ett skratt därutifrån eller skars luften af ett högljudt ropadt namn; annars var det enda ljud, som hördes, det oafbrutna rasslet af säden, som sakta segnade till marken.

Det var lidet ett godt stycke in på eftermiddagen, då Jan kanske för tionde gången med sin skrinda svängde in på ett bredt stycke slagen mark, där en bland de talrikaste skarorna slåtterfolk var i arbete. Det var flere familjer, som arbetade där på en gång, och därför voro de så många. Fabians magra, tärda hustru gick och slog sida vid sida med deras rödblommiga käcka dotter, Elzusia, hvars eldröda kofta lyste på långt håll. Bakom dem gingo två halfvuxna gossar, som också slogo, samt en högväxt, rödhårig yngling med ett stort, rödt ansikte och ett ständigt, välvilligt grin på läpparna. Denne senare band ihop

säden och lassade den på vagnen — långsamt, lättjefullt, halft som i sömnen — biträdd af en något yngre men lika axelbred och stark bror. Hvar han gick och stod, följdes han likt en skugga af en svart, långhårig vallhund, som täflade med sin herre i att gäspa och sträcka på sig. Ibland sågo de menande på hvarandra, och husbonden log mot hunden, så att alla hans hvita tänder lyste.

— Jaså du, Sargas, du kanske vill till Niemen, eller hur? Det är bättre på Niemen, he, he, he.

Hunden sträckte på sig och vände sig åt floden till.

— Nej du, Sargas, nej du! Går inte för sig! De släppa inte dit oss, he, he, he.

— Julek! — hördes Adams bistra röst. — Står du och somnar, eller hvad? Hit med kärfvar, din lätting!

— Julek! — ropade Elzusia några minuter senare. — Jag tror du har gått och lagt dig! Det måtte jag säga är att bita hufvudet af skammen.

Den rödhårige jätteynglingen, som verkligen kastat sig raklång ned på marken och lättjefullt låg och gräfde med handen i Sargas' yfviga päls, reste sig upp, rätade på sig och började åter binda kärfvar.

Ett stycke därifrån syntes några grant utstyrda flickor, som raskt mejade och bundo: det var Jadwiga Domuntowna och hennes lejhjälp. Vid motsatta ändan af det skurna stycket arbetade en man och en kvinna i melankolisk ensamhet. Mannen var barfota och klädd i grofva, gråaktiga lärftskläder, kvinnan bar en sliten, mörk kjol och hade en gammal halsduk på hufvudet. Bredvid dem stod en kärra, förspänd med en enda, mager hästkrake, och i kärran låg ett halfårsgammalt barn, insvept i några trasor. Ingen hjälpte dem, ingen riktade ens ett ord till dem. Det var de fattigaste af Bohatyrowiczarna, invånarna i den lilla stugan utan skorsten och trädgård: Ladys och hans hustru, bondkvinnan.

Alla dessa människor arbetade i så omedelbart grannskap till hvarandra, icke därför att de gemensamt

ägde denna mark, utan därför att de enskilda åkerstyckena lågo om hvarandra i ett kaos, som endast ägarna själfva förmådde utreda, och som skulle ha förefallit främlingen outredbart. Ingen af dem hade sina ägor samlade på ett ställe eller ens i närheten af sitt hem; men hvar och en visste till punkt och pricka, hvar hans marker togo vid, och förflyttade sig i tur och ordning från den ena till den andra.

Bredvid den åker, där Fabians familj arbetade, låg en, som tillhörde Anzelm och Jan. Endast två kvinnor voro där i arbete: den ena en spenslig ung flicka, hvars fina kinder icke ens dessa dagars hetta och solbadd hade förmått bryna, den andra en kraftigt byggd, muskulös kvinna på omkring femtio år.

Att hon var så gammal, slöt man af de många djupa fårorna i hennes panna och den bruna, skrynkliga hyn. Man skulle däremot ha tagit henne för en helt ung flicka, om man fått döma efter hennes lifliga, nästan nervösa rörelser, glansen i de små, mörka ögonen och de hvita tänderna, som oupphörligt lyste fram mellan de vissna läpparna. Hon slog raskt men hade ändå alltid tid att rikta ett skämtsamt ord till sina grannar. Den ena förebrådde hon, att hon slog långsamt, och proponerade, att de skulle kappas, en annan brydde hon för någon kärleksangelägenhet, en tredje frågade hon, när hennes bröllop skulle stå. Ehuru den äldsta af alla kvinnorna här ute, föreföll hon att vara den muntraste, lifligaste och mest talföra af alla. Karlarna skrattade åt henne och frågade, hur hennes tredje man mådde, och hur många gånger till hon ämnade gifta om sig.

Hon afbröt för några minuter sitt arbete, och i det hon stannade framför en ung kvinna, som satt på några uppstaplade sädeskärfvar, sade hon med högljudd röst:

— Vet fröken, hvad det är man känner igen token på? Det är på skrattet, det. De göra narr af mig, för att jag har haft tre män. Är det mitt fel kanhända? Rår jag för, att vår herre tagit mina äkta

makar ifrån mig, och att jag blifvit så skapad, att jag alls inte kan lefva utan kärlek och hjärtevän? Då Jerzy, Janeks far, råkade ut för den där olyckan...

Och hon pekade med handen på skogen på andra sidan Niemen.

— Så gifte jag mig inte fullt två år efter med Jasmont. Folk till att prata förstås och tycka, att jag var en flyktig och obeständig kvinna, som så fort glömde min första vän. Ja, så tyckte de, men så tyckte inte jag. Hvad ha de döda för vinst af att de lefvande ha det dystert och tråkigt i världen? Den ena går, och den andra kommer, men med sorgen är det som med getabocken: den ger hvarken ull eller mjölk.

Hon skrattade med full hals och fortsatte så:

— Fröken drar på munnen. Men så är det. Tio år efter bröllopet tog vår herre Jasmont, Antolkas far, ifrån mig. Liksom gången förut var jag rent förtviflad, men efter ett år råkade jag bli bekant med Starzynski från Starzyn. Folk fick förstås åter igen att prata om. Men se, hvad de tyckte, det tyckte inte jag. Dagen följer på natten och natten på dagen. Det är trefligare att skratta än att gråta. Det värsta var bara med barnet. Starzynski och jag kände oss skapade för hvarann, precist som den ena turturdufvan för den andra, men han var änkling och hade en lång rad barn i stugan, och därför ville han inte ta min dotter till sig. »Sju egna och så en främmande till, nej, det blefve för mycket», sade han. Himmelske gud! skulle jag bli tvungen att lefva hela lifvet ensam, utan kärlek och hjärtevän! Jag tog Antolka vid handen och gick till Jan med henne. »Här har du en syster», sa' jag. »Fostra upp henne, så kan hon bli dig till hjälp se'n.» Han var tjugo år då och hon sex. Anzelm blef förskräckligt ond. »Hvad för slag?» sa' han. »Skall du inte fostra upp ditt barn själf? Gossen har nog att styra med ändå, utan att detta skall komma till.» Men Janek ställde sig på min sida. »Ja, jag skall ta min syster till mig. Hon behöfver inte tränga

sig in någonstädes, där hon inte är välkommen. Det är mycket bättre, hon får växa upp hos oss; se'n, när hon blir litet större, kan hon vara oss till nytta också.» Antolka! Är det inte sant, att han sa' så? För se, sådan är han. En annan skulle inte ha velat se åt henne, men han tog henne till sig, födde henne, klädde henne, vårdade henne som en mor, och jämt, när han träffade någon från vårt håll, sa' han: »Hälsa mamma, att Antolka växer och mår bra.» Sådan är han, se. Antolka, är det inte sant?

Hon var så rörd, att hon måste torka sig i ögonen med förklädessnibben.

Antolka rätade på sin lilla spensliga gestalt, och i det hon med en trött åtbörd förde händerna upp öfver hufvudet, svarade hon:

— Nå'n bättre än han finns det inte i hela världen. Aldrig den minsta sorg har jag haft för hans skull. Vi arbeta tillsammans, och vi ha roligt tillsammans, och hvad som kan vara tungt för mig att göra, det tar han oftast på sig.

Hon lutade sig åter ned, och den pratsamma gamla kvinnan stod just i begrepp att också återtaga arbetet, då Fabians hustru i pipande ton inföll:

— Och på det sättet har det blifvit som så, att fru Starzynska har två barn men inte har uppfostrat någotdera själf.

Fru Starzynska lät sin bruna, hårdnade hand hvila på lieskaftet och genmälde med gäll röst:

— Jag har inte uppfostrat dem själf och har ändå de bästa af er allihop... Ha, ha, ha!

— Liksom göken, — inföll Fabians hustru ironiskt.

I detta ögonblick kom en skrinda, dragen af en brun och en hvit häst, sakta nedrullande på åkern.

— Nej, hvad ser jag! — utropade Jan, och innan åkdonet stannat, hade han hoppat ur det och skyndat bort till den unga kvinnan, som satt på sädeskärfvarna.

Med ett uttryck af otvungen glädtighet såg Stisia

upp till honom från sin låga plats och sträckte med en hjärtlig åtbörd ut sin hand till en hälsning. Jan fattade den utsträckta handen i sina båda, böjde sig djupt ned och höll den för ett ögonblick tryckt mot sina läppar.

— Jag hade nog en liten förhoppning om att ni skulle komma till oss i dag, fröken; ni har ju sagt, att ni skulle vilja se hur vi arbetade. Men i alla fall, när jag fick se er sitta här, så var det, som om solen hade lyst mig rätt i ögonen...

— Det gör den ju, — skrattade Stisia.

Jans min mörknade.

— Fröken skämtar, — sade han med sänkt stämma och släppte hennes hand.

— Gossen min är alldeles ur humör! Fröken får lof att hjälpa mig med honom, — blandade sig modern i samtalet, i det hon rätade på sig och kom och ställde sig bredvid Jan. — Det är nu en vecka, sedan jag kom till honom, och jag gör inte annat än förundrar mig öfver hur dyster han blifvit. Ibland kan det gå timmar, utan att han öppnar munnen. Allt hvad han skall göra, gör han förstås... men inte gladt; han hvarken skämtar eller sjunger, och då jag frågar: »Hvad är det åt dig, Janek?» så svarar han: »Allting ligger i sådant mörker framför mig, mor.»

— Hvad skall mamma berätta det där för? — afbröt henne Jan i misslynt ton. — Gå till sitt arbete, det är bättre.

Men fru Starzynska gjorde en åtbörd med armbågen som för att skjuta honom åt sidan, trädde Stisia några steg närmare och hviskade i hemlighetsfull ton, i det hon klipskt blinkade med ögonen:

— Jag vet nog, jag, för resten, hvaraf den där melankolien kommer, och hvarför allting ser så svart ut för honom. Han är tretti år gammal och har ingen käresta, stackare. Det är hög tid på att han gifter sig.

— Skall mor stå och prata sådana där dumheter!

— afbröt henne Jan för andra gången, och nu blixtrade hans ögon af vrede.

— Det är inte alls några dumheter, — svarade modern utan att låta sig det minsta bekomma. — Ser fröken, det är som så, att Jadwiska Domuntowna och han haft ett godt öga till hvarandra nästan ända se'n de voro barn. Hans farbror och hennes morfar bara vänta på att få ge dem sin välsignelse.

— Kom nu och arbeta, mor! — ropade Jan.

— Och det vore just en flicka för honom det: arbetsam, duktig, bra på alla sätt... och så förmögen se'n! Hon får hela gården i arf efter morfadern och så en fem tusen kontant, sägs det...

Denna gång var det förgäfves, hon försökte skjuta undan honom med armbågen; sonens hand slöt sig kring hennes arm likt ett skrufstäd.

— En tid, — fortsatte hon emellertid, — såg det också ut, som om de började fatta kärlek till hvarandra...

Nu blef Jan blodröd öfver hela ansiktet, och hans blå ögon sköto blixtar.

— Det vore bättre, om mor skötte sitt arbete än pratade sådana där dumheter! — utbrast han häftigt och försökte draga henne med sig.

Den muntra gamla brast ut i ett högljudt skratt.

— Kors, så blyg han har blifvit! Vill inte ens höra talas om käresta och giftermål! Men det är sak samma, du gifter dig nog ändå snart.

— Jag kommer aldrig att gifta mig, tänker jag, och jag vill se, hvem som skulle kunna tvinga mig till det! — utropade Jan, i det han knyckte på nacken och trotsigt sköt ut underläppen.

Därefter började han med snabba, energiska rörelser kasta upp sädeskärfvarna i skrindan, och ingen, som såg honom, kunde tvifla på att han verkligen visste hvad han ville och förmådde drifva det igenom. Men likaså lätt var det att se, att hans mor haft rätt, då hon talat om hur melankolisk och dyster han blifvit. Han hade magrat på sista tiden, de solbrända kinderna

sågo litet insjunkna ut, och i pannan hade bildat sig några djupa veck.

Alla samtal hade nu tystnat, och öfverallt på slätten var arbetet i full gång. En lätt aftonvind hade börjat blåsa och susade i den ännu oskurna säden. Därförutom hördes endast liarnas enformiga hvinande och rasslet af de fallande sädesaxen.

På högen af uppstaplade kärfvar satt Stisia med kinden stödd mot handen och följde med uppmärksamma, intresserade blickar arbetets gång.

Allt ifrån den dag, då hon för första gången beträdde Anzelms och Jans trädgård, hade hon varit som stadd på en färd genom ett främmande land. Förut hade hon endast vetat, att det fanns, och för öfrigt knappt ägnat det en tanke eller en undrande blick, trots att hon bott det så nära. Nu trängde hon allt djupare och djupare in i detta outforskade rike. Liksom hon lärt känna de vilda blommornas namn och historia, så hade hon också lärt känna många af dessa människors. I den stora, mörka ödemark, hon hittills sett framför sig, började blommor spira upp: det vaknande intresset för dessa människor, deras sträfvanden och förhoppningar, den växande kärleken till den fria, rika naturen vid Niemens stränder.

Med ett vaket, uppmärksamt öga följde hon med allt, som försiggick omkring henne. Stundom greps hon af en betagande känsla af hänryckning inför dessa gyllene fält, dessa stora, härliga vidder. Men det var också stunder, då hon tycktes glömma att se blott för att känna och njuta. I sådana stunder föreföll det henne, som om sädens oafbrutna, sakta sus hade varit jordens eget språk, och hon lyssnade därtill med glänsande ögon och ett leende på läpparna, liksom om hon förstått hvarje ord af detta hemlighetsfulla tal. Det var ej utan anledning Zygmunt Korczynski påmint henne om hennes forna svärmerier och drömmar.

Men plötsligt höjde hon sitt sänkta hufvud. Hennes drag hade stelnat, blickens glans slocknat, och

hon såg med ens många år äldre ut. Med ett uttryck af förlägenhet, liksom om hon känt sig som en objuden gäst, en främling, reste hon sig till hälften upp. Hon satte sig dock åter men såg sig omkring med oroliga, skygga blickar.

En af dessa blickar träffade Jan, som stod orörlig några steg ifrån henne, bredvid skrindan, som han höll på att lassa. I flere minuter hade han stått så utan att arbeta, med ögonen oafvändt fästa på Stisias ansikte. Den långa högaffeln i hans hand hade småningom sjunkit ned mot marken. Plötsligt släppte han den, och med ett uttryck af lidelsefull oro i sitt ansikte skyndade han fram till henne, böjde sig ned och gjorde en rörelse, som om han velat fatta hennes hand, men hviskade endast med undertryckt röst:

— Hvad är det, fröken? Ni ser så ledsen ut! Hvarför?...

Stämman ljöd allt mera kväfd, och de sista orden uttalade han med knappast hörbar röst.

— Men kanske jag är alltför djärf? — slöt han sakta.

Stisia såg upp på honom med sina stora ögon, som nu stodo fulla af tårar, och svarade med låg röst:

— Hvarför är jag här, hos er? Jag blygs, å, jag blygs så! Jag skulle gå min väg, men hemma har jag heller ingenting... ingenting...

Hon tystnade. Jan stod orörlig framför henne, med sänkt hufvud, och de djupa vecken, som på den sista tiden börjat framträda i hans panna, syntes där skarpare än någonsin. Han såg ej öfverraskad och förvånad ut, endast tankfull. Plötsligt skyndade han med några raska steg bort till modern, hviskade ett par ord till henne och kom därefter tillbaka med en lie i handen.

Stisia reste sig upp. Båda sågo hvarandra rätt i ögonen, liksom om de försökt gissa sig till hvarandras tankar. Sedan rätade Jan på sig och räckte Stisia med en beslutsam åtbörd lien, i det han sakta sade:

— Vill inte fröken försöka?

Med ett vemodigt småleende på läpparna tog hon emot det blixtrande redskapet ur hans hand — och öfver hela det susande fältet ljöd Jans klingande, glada stämma:

— Mor, kom hit! Mor, kom hit!

Men den muntra, lifliga kvinnan var redan på väg till dem och ropade på långt håll, i det hon viftade med handen.

— Det är bra, lilla fröken! Just så skall det vara! Det är inte något svårt arbete. När jag gamla kan, så hvarför skulle inte den unga kunna? Se här nu... bara luta sig ned och se på hur jag gör och försök se'n själf!

Antolka, Elzusia och ännu några andra flickor rätade på sig och betraktade Stisia med leende, misstrogen min men utan förvåning.

Plötsligt utropade Elzusia:

— Just så ja! Hvarför skulle inte ni, fröken, kunna slå lika väl som vi? Ni är säkert starkare än vi. Men snörlifvet måste ni ta af er, annars står ni inte ut en timme ens...

— Nej visst! nej visst! — ljödo flere skrattande flickröster i korus.

Och tre, fyra par ögon riktades med ett, egendomligt nog, litet hvasst och föraktfullt uttryck på Stisias tätt åtsittande klädningslif.

Stisia blef blossande röd och lutade sig ned bredvid Jans mor.

— I morgon är det söndag, — sade hon sakta, — men i öfvermorgon skall jag taga på mig en lämpligare dräkt och komma tidigt. Men låt mig åtminstone försöka i dag... jag skall göra så godt jag kan.

— Hjärtans gärna, kära barn, — svarade den gamla godlynt. — Och bry sig inte om hvad de där skatorna snattra. Lilla fröken är minsann lika god som de. Tag bara på sig en riktigt vid kofta om måndag, så ska' vi två slå som fyra åt Jan.

Denne hade nu hoppat upp i den halffyllda skrindan, och som ingen mera säd fanns slagen, körde han.

I samma ögonblick kom Jadwiga Domuntowna åkande från landsvägen ned på slåtterfältet. Båda stodo upprätt i åkdonen, och med sina kraftfulla, smärta gestalter erinrade de om forntida atleter på väg till arenan. Jans snöhvita skjorta bildade en harmonisk kontrast till Jadwigas bjärtröda kofta. I den klara solglansen hade hans hår det mognande kornets färg; hennes tjocka, halft upplösta fläta lyste likt en gulbrun hafrekärfve. De befunno sig på så långt afstånd från hvarandra, att de ej kunde samtala. Men med blicken riktad åt det håll, hvarifrån Jans skrinda långsamt närmade sig, uppstämde Jadwiga med klingande röst en sång, hvari omkvädet ljöd:

O, berg och dal och grönskande skog!
O, knoppande träd och slingrande stig!
O, skygga hjärta, som längtar till dig!

Säkert var detta en form af samtal, hvarvid de båda sedan barndomen vant sig, ty Jan stämde in i sången, och bägges vackra, ungdomsfriska stämmor klingade ut öfver den gyllene slätten.

Fru Starzynska blinkade muntert med ögonen och yttrade, vänd till Stisia:

— Ser fröken, han är den af karlarna, som sjunger bäst i hela okolitsan, och hon bäst af flickorna. Och spela gitarr kan hon också; det har hennes morfar lärt henne. Om vintern, när all ungdomen samlas i någon stuga för att dansa och roa sig, brukar Jadwisia spela på gitarr och min Janek sjunga... Ja, ja, de kära barnen, snart bli de nog ett par. Men bara kärleken kunde få riktigt insteg i deras hjärtan! Ty först måste solen gå upp, innan den kan börja värma. Så är det med kärleken också: den börjar så smått, så smått, så att man knappast vet, om den finns. Men så tar den till och tar till, ända till dess den för till altaret. Ha, ha, ha!

Med nybörjarens långsamma, ovana tag hade Stisia slagit några fång säd, då nu plötsligt lien slant i hennes hand och tillfogade henne en lätt skråma. Endast ett

par droppar blod sprungo fram, men hon erfor dock en känsla af stickande smärta — fastän icke i såret. Måhända skulle hon ej själf kunnat förklara, hvarför hon utan att ännu vara det minsta trött skälfde till på handen så, som hon gjorde, vid mor Starzynskas ord.

Följande de andras exempel rätade hon på sin nedböjda gestalt och tog ett stort fång säd i famnen för att lägga det bakom sig till hopbindning. Men ofrivilligt lät hon säden falla till marken igen, sträckte upp armarna öfver hufvudet och stod några ögonblick orörlig i denna ställning. Hon tänkte, att dessa två unga människor, friska som en vårmorgon och obesudlade af lifvets myckna onda, verkligen voro skapade för hvarandra. Högsommartiden skulle komma, och den brännande kärleken skulle föra dem till altaret, och sedan skulle de under långa år lefva tillsammans, tillsammans odla jorden och skörda dess gyllene frukter. Och om vinterkvällarna skulle de vid suset af Niemens vindar och i glansen från snö och måne fylla den hvita storstugan med klangen af gitarr och sång...

— Kors, jag tror fröken skar sig! — hördes den pratsamma gamlas stämma. — Men inte farligt, eller hur? Det hinner läka sig, innan fröken träder i brudstol. Ha, ha, ha! Men hur är det, har fröken nå'n käraste?

— Nej, — svarade Stisia småleende.

— Aj, aj, aj, det var illa det! Men jag har hört sägas, att fröken haft en... fastän han var ostadig af sig. Se, folk pratar ju jämt och ständigt. Och jag kunde inte nog förundra mig öfver den där herrn, som inte ville ha en så'n vacker och ståtlig flicka, och jag sa' åt Janek: »Så skall aldrig du göra, gosse. Öfverge aldrig din Jadwiska!» Men han blef stött. »Jag har aldrig lofvat Jadwiska någonting», svarade han. »Men den där herrn hade lofvat den fröken sin tro och svikit henne. Och det var skamligt och till på köpet dumt gjordt af honom, ty en vacker ung fröken är hon och så full af längtan efter honom, att

hjärtat smälter som vax i bröstet på mig för hvar gång jag får se henne.» Så'n är han, se. Han brås på mig: känslig och romantisk af sig.

Hon torkade sig i ögonen med sin bruna, skrynkliga hand, ty hon blef alltid rörd, så fort hon kom in på det erotiska kapitlet.

— God afton, — ropade i detta ögonblick en karlröst utifrån landsvägen.

— God afton, — svarade några manliga och kvinnliga stämmor, och Jans mor rätade på sig, och med handen hvilande på lieskaftet log hon mot den anländande, så att alla hennes hvita tänder lyste.

— Herr Fabian har blifvit en riktig herreman han, går och promenerar midt i brådaste skördetiden! Nåja, det kan vara bra ibland att ha många armar i stugan. Hustru och barn göra alltihop, och far går omkring på landsvägarna och promenerar. Ha, ha, ha!

— Fru Starzynska har alltid godt om ord och ondt om förstånd, — skrek Fabian tillbaka, i det han långsamt kom gående ut på åkern. — Brukar jag kanske hålla mig undan, när det gäller att arbeta? Om jag inte varit med i dag, så beror det på att jag haft andra, viktigare saker för mig, saker, som fru Starzynska aldrig i lifvet skulle kunna begripa sig på. Och nu kom jag händelsevis för att se, hur mycket som återstår att slå i nästa vecka.

— Inte en endaste smul, pappa! — ropade Elzusia. — Vi sluta alltsammans i dag.

Familjen, som utgjordes af två kvinnliga och fyra manliga medlemmar, hade äfven förut arbetat flitigt, men då nu själfve husfadern kom, fördubblades ifvern. Till och med den högväxte, axelbrede Julek, som hittills för det mesta stått och stirrat med längtansfulla blickar bort mot Niemen, grep sig nu skyndsamt an med arbetet. Fabian skred med långsamma, högtidliga steg fram öfver fältet och vred belåtet sina borstiga mustascher vid åsynen af alla sina skurna åkerlappar. Men plötsligt stannade han, satte handen skuggande för ögonen och ställde sig att uppmärksamt stirra bort

mot det håll, där Ladys och hans hustru gingo och arbetade.

— Ladys! — ljöd hans skarpa, högljudda stämma öfver hela fältet. — Hvems råg är det, hustru din nu håller på att slå? Det skall låtsas vara er, men tror du inte jag ser, att hon gör stora bukter in på min mark. Gud fördöme mig, ha ni inte fördärfvat halfva åkern för mig, era bondtölpar!

Han hade blifvit pionröd i ansiktet, och de små ögonen sprutade gnistor.

Vid åsynen af den skada, som tillfogats hans egendom, försvann hans stolta värdighet med ens, och så lätt på foten, som om han varit tjugo år, sprang, nästan flög han tvärs öfver fältet, med de knutna händerna hotfullt lyfta. Hans hustru och dotter fortsatte att slå, men de två fullvuxna och de två halfvuxna sönerna afbröto sitt arbete och sågo efter honom med ett uttryck af tydlig förskräckelse i ögonen. Endast Adam blef ond liksom fadern, och där han stod i sin fullassade skrinda med rynkade ögonbryn och blixtrande ögon, syntes han beredd att hvilket ögonblick som helst skynda Fabian till hjälp.

Hunnen halfvägs stannade denne, vände sig om och tillropade sönerna ett ursinnigt:

— Era drönare!

Och därpå fortsatte han att rusa framåt.

Adam hoppade ur skrindan. De båda ynglingarne, af hvilka den ene kunde vara femton och den andre tjugo år, kastade sina högafflar ifrån sig och skyndade springande efter fadern. Det var också hög tid på att de kommo till hans hjälp, ty den flere år yngre, bredaxlade Ladys och hans groflemmade, muskulösa hustru rusade med lyfta högafflar emot angriparen.

Ett par ögonblick senare var striden i full gång, och man såg endast ett kaos af kroppar, af svängande armar och i luften kretsande högafflar, och ilskna tjut och svordomar skallade i den stilla aftonen.

Kvinnorna på de angränsande åkrarna läto sina liar sjunka och stirrade med förskräckta miner och

gapande mun på de stridande. Säkerligen hörde dylika tilldragelser till sällsyntheterna, eftersom de gjorde ett så djupt intryck. Dock förekommo de, ty någon hviskade, att Fabian kanske skulle tilltyga Ladys lika illa, som han två år förut gjort med Klemens, då denne lät sina hästar gå på bete på hans äng, och en annan undrade, om inte Fabian själf skulle få lika mycket prygel som den gången, då han af hämnd plöjt upp en grannes väg.

— För han själf är minsann inte den, som alltid förfar så rättmätigt, — sade Jans mor. — Då Janek var liten och Anzelm sjuk, tog han en hel åker ifrån dem, så att de måste ställa till process med honom se'n...

— Fru Starzynska har då så märkvärdigt godt minne för allting, — började Fabians hustru, som darrade i hela kroppen likt ett asplöf. — I alla fall är det säkert, att den där Ladys är en skälm, som alltid fikar efter hvad som hör andra till.

— Ja, så där går det, när man gifter sig in i en bondsläkt, då blir man bondsk själf, — inföll Elzusia snusförnuftigt.

— Julek, — ropade hon därefter och såg sig omkring åt alla sidor. — Julek! Spring och hjälp pappa!

Hon började vrida sina röda händer.

— Å, herre gud, — klagade hon, — han har sprungit sin väg!

— Ja visst, han har kilat ned till Niemen han! — skrattade fru Starzynska.

Och långt borta i fjärran varsnade de verkligen en storväxt, rödhårig yngling, som i fyrsprång satte af genom okolitsan ned mot floden. Med hufvudet tillbakakastadt och slängande armar flög han som en blixt öfver de låga staketen och förbi husen, och efter honom sprang den muntert skällande Sargas.

Emellertid hade tumultet på Ladys' åker lockat dit några personer från angränsande ägor. Äfven Jan, som till fots återkommit från byn, skyndade bort till stridsplatsen med vredgadt rynkade ögonbryn. På den

förut så tysta slätten ljödo utrop af förskräckelse och harm.

— Skäms ni inte att slåss som bönder! Fabian, tag ditt förnuft till fånga! Ladys, kasta bort högaffeln!

Några minuter senare voro slagskämparna skilda åt och afväpnade. Flämtande och svärjande återvände angriparna till sin åker; Ladys satte sig upp i sin skrangliga lilla kärra, nedblodad och med sönderrifna kläder, och hans hustru tog plats bredvid honom, tjutande i kapp med barnet i hennes famn. De öfriga återvände skyndsamt till sitt arbete. Jan återgaf Adam högaffeln, som han vridit ur hans hand, och torkade svetten ur sitt ansikte, som hade ett uttryck af harm och förakt.

— Ni slagskämpar, — utbrast han vredgadt, vänd till Fabian och hans söner, — skäms ni inte för att ställa till ett sådant här spektakel? Och hvarför? För en handfull säd...

— Inte en handfull utan en half åker, — skrek Fabian. — Och du skall inte lägga dig i hvad som inte rör dig, för det kan bekomma dig illa.

Han var ännu uppretad, men hans ansikte hade ett uttryck af förlägenhet, och han böjde sig ned och låtsades ställa någonting till rätta på sin skrinda.

Adam hoppade upp i åkdonet och skrek, pionröd i ansiktet:

— För en fin herre betyder en half åker förstås ingenting, men för oss fattiga stackare betyder det mycket. Jan är en aristokrat, som kan spendera hvad som helst, men vi ä' fattiga stackare, och för oss duger det inte, att man bestjäl oss.

Jan brast ut i ett klingande skratt.

— Nu pratar du bra dumt, Adam! — utropade han. — Är jag en aristokrat? Nej, inte mer än du. Jag vet bara det, att ingen, som något så när bärgar sig, blir fattig på att han mister ett fång säd, och att det rakt inte är mödan värdt att ställa till gräl och slagsmål för så litet. Men din far räknar så snålt på hvartenda grässtrå, hvarenda jordtorfva, att det är en skam

åt det, och du har blifvit en riktig bitvarg, alltse'n du fick veta, att du skall bort och göra krigstjänst. Jag tycker visst inte om att blanda mig i andras angelägenheter, men så mycket måste jag säga er. Slåss vare sig med er eller några andra kommer jag aldrig att göra, men tiga, när någon handlar så illa, kan jag omöjligt.

En harmens rodnad hade stigit upp på hans kinder, med en utmanande åtbörd sköt han mössan tillbaka i nacken och vände sig därefter tvärt om och gick tillbaka till sin åker.

Där återstod endast föga att göra. Inom mindre än en kvart skulle den lilla resten säd vara slagen. Mor Starzynska höll på att tala om hafren, som man måste börja bärga på måndagen, ty den var redan nästan öfvermogen.

— Men nu, när ni fick se det här eländet, kommer ni nog inte till oss vidare, lilla fröken, — fortsatte hon, vänd till Stisia. — Ni blef riktigt hjärtskrämd, tror jag, och ville springa er väg, ha, ha, ha!

Stisia hade i själfva verket blifvit helt förskräckt öfver det stormiga uppträdet, men icke blott förskräckt. Ett uttryck af afsmak lägrade sig öfver hennes drag, hon rynkade ögonbrynen, och man väntade blott, att hon med en föraktfull axelryckning skulle vända dessa råa slagskämpar ryggen och aflägsna sig. Men endast ett ögonblick föreföll det så, sedan tycktes hon komma på andra tankar. Med ett uttryck af lifligt deltagande åsåg hon, hur Jan försökte skilja de stridande åt, och lyssnade till de skarpa förebråelser han riktade till Fabian och dennes söner. Fullkomligt lugnad återtog hon därpå sitt arbete, i det hon svarade:

— Liksom om det endast vore här, sådana där ledsamheter hända! Öfverallt sker det likadana och än värre saker, den enda skillnaden ligger i — formen.

Med dessa ord gaf hon uttryck åt de tankar, som under de sista minuterna rört sig inom henne, besegrat hennes känslor af förskräckelse och afsmak och

afhållit henne från att fly härifrån. Hon uttalade dem i en ton af djup öfvertygelse.

— På afstånd sedt, — fortsatte hon med en ofrivillig blick mot Korczyn, — skulle man kunna föreställa sig, att ingenting dåligt, ingenting lågt skulle rymmas inom herremannens hem. Men på nära håll finner man, att det är likadant där. Är det inte ett, så är det ett annat, kanske ännu värre... den enda skillnaden ligger i formen.

— Det har fröken bra rätt i, — utropade fru Starzynska. — Öfverallt finns det dåliga människor... fastän somliga lägga sin elakhet i dagen på ett sätt, andra på ett annat.

— Hvad jag är glad öfver att ni tänker så, fröken, — ljöd plötsligt Jans röst tätt intill Stisia. — Och jag, som just var rädd för att ni skulle tro, jag vet inte hvad allt om oss!

Han hade fått en helt strålande min, och med ett tankfullt uttryck i ögonen upprepade han Stisias ord:

— Den enda skillnaden ligger i formen: d. v. s. samma karaktersdrag kunna framträda på många olika sätt. Men det är bara form, omhölje; människans rätta värde beror på *hvad* hon har inom sig.

Både mor och son uppfattade fullkomligt Stisias mening och tankegång.

Men nu utbrast fru Starzynska, i det hon muntert klappade i sina bruna händer:

— Seså, nu till arbete igen, barn! Om en kvart måste vi ha Janeks hela åker slagen. Raska på, barn, raska på! Du, Jan, kan ta den där lien, som Elzusia kastade ifrån sig, när hon sprang för att hjälpa far sin. Fastän du är stora karlen nu, skäms du nog inte för att arbeta ihop med oss, kvinnfolk. Seså, raska på nu, barn!

I benämningen »barn» inbegrep hon äfven sin nya medhjälperska. Alla fyra grepo sig åter an med arbetet och slogo raskt och under tystnad. Men plötsligt lät Antolka höra ett halfkväfdt fnitter, framkalladt af de pustanden, som då och då ofrivilligt undsluppo

Stisia. Denna brast också själf ut i ett muntert skratt och förklarade sedan med flämtande, afbruten röst, att hon ej kände sig det allra minsta trött.

I samma nu ljöd tätt bakom dem ett sorl af röster, och en ungdomlig, klangfull stämma hördes glädtigt ropa:

— Bravo, Stisia, bravo! Ni ha fått en ny arbeterska här, tror jag. Hur står det till, Janek? Hur står det till, fru Starzynska? Bravo, Stisia, bravo!

Stisia såg upp och varseblef Witold Korczynski, som glad och yr, med tindrande ögon och leende läppar stod framför henne.

— Har du slagit mycket? Har du hållit på länge? Kan du verkligen slå? Så rätt gjordt af dig! Eller hur, Janek? Minns du, Janek, hur du fiskade upp mig ur Niemen den där gången, då jag, Julek ovetande, gaf mig ut att simma, innan jag kunde? Nå, känner fröken Antonina igen mig? Vi ha varit ute och plockat bär och svamp tillsammans många gånger, vi. Jaså, Stisia, du har ändtligen tröttnat på att hamra piano och läsa romaner och har tagit dig till att göra nytta i stället — bravo, bravo!

Och glad och uppspelt skakade han hand med fru Starzynska, Antolka och Jan, hvilken senare log ett godmodigt leende, då han erinrades om hur han en gång dragit upp den tio år yngre Witold ur Niemen.

— Hvarför kommer aldrig Witold och hälsar på oss? — sporde han i förebrående ton. — Hos Fabian och Walenty är ni nästan dagligen, och till och med hos Ladys har ni varit en gång, men oss har ni alldeles glömt bort.

— Din farbror är ju så sjuklig, har jag hört, och tycker inte om att se främmande människor. Men ännu i denna dag skall jag minsann komma till er. Jag har hållit till här ute på fälten nästan hela dagen och har pratat med folk, så att tungan riktigt värker på mig.

Och lik ett odygdigt barn räckte han ut tungan ur munnen, hvarefter han med ett par språng skyn-

dade tillbaka upp på landsvägen och sällade sig till en skara män, som redan passerat Jans åker och under högröstadt samtal fortsatte i riktning mot okolitsan.

Aftonen föll på. Bortom okolitsan och floden, tätt öfver skogsbrynet, lyste solskifvan flammande röd. Guldglänsande moln af damm, genomväfda af de sista solstrålarna, insvepte åter den långa raden af hus och trädgårdar, de väldiga, sekelgamla träden och nätet af stigar och staket. På alla vägar och gårdar vimlade det af människor och boskap, som återkommo hem till natten. Öfverallt bland grönskan och i de gyllene stoftmolnen framskymtade färgrika kvinnodräkter, mössor, halsdukar och flätor, magra och skrynkliga eller friska och blomstrande ansikten, åldriga gestalter och unga gestalter. Luften genljöd af röster, af kors råmande och fårs bräkande, af vagnshjuls dån och hundskall. Man hörde kvinnornas stönande suckar, då de försökte räta på sina värkande ryggar; flickornas tissel och tassel; de små barnens gälla röster, då de kommo springande för att möta sina hemvändande mödrar, man hörde höns kackla, dufvor kuttra och tuppar gala.

I Anzelms trädgård kastade de gyllene solstrålarna långa ljusstrimmor öfver gräsmattorna och smögo sig in mellan trädgrenarna, hvilkas frukter de förgyllde. Bien hade redan gått till hvila i sina blå kupor, kring hvilka de yppiga nattviolerna och de höga stockrosorna stodo likt orörliga vakter i den stilla aftonen. Hela trädgården var full af fågelkvitter och resedadoft. Bakom det gamla bigarråträdets täta löfverk lyste de två fönstren i sina blå ramar likt glansiga rubiner. Genom de vidöppna grindarna höll just en flock kor och får sitt intåg, råmande och bräkande.

Klädd i sin långa rock och sin höga fårskinnsmössa, vandrade Anzelm med sina vanliga, långsamma steg omkring i trädgården vid Witold Korczynskis sida. Han hade ej på många år deltagit i skördearbetet på fälten och fick därför i okolitsan bära vedernamnet »grefven». Men alla visste dock mer än väl, att det icke var arbetet, han skydde, utan de många män-

niskorna och larmet. Så snart han såg mycket folk omkring sig, lägrade sig alltid ett uttryck af oro och beklämning öfver hans trötta drag; hans mattblå ögon vidgade sig af förskräckelse, han svepte sin långrock liksom skyddande omkring sig och drog sig undan.

I sin trädgård däremot trifdes han väl, ty den var lika tyst och stilla som han själf, och där arbetade han från morgon till kväll: sådde och vattnade, slog och rensade. Om vintern tröskade han och hade för öfrigt fullt upp att göra med reparationer och dylikt.

I dag hade han hela dagen varit sysselsatt med att biträdd af en lejd gosse skaffa säden under tak. Då detta var gjordt, skickade han gossen till floden efter vatten och gick själf att fodra hästarna, hvilket Jan i sin ifver att komma tillbaka ut på fältet kanske för första gången i sitt lif hade försummat.

Utkommen ur stallet stannade Anzelm liksom fastvuxen och ställde sig att stirra bort mot trädgården, med handen skuggande för ögonen. Där kommo två män gående i riktning mot huset. Den ene af dem igenkände han ögonblickligt. Det var den sprätten Michal, som troligen kom i hopp att träffa Antolka, som han alltsedan förra vintern slagit sig ut för. Men den andre... Honom igenkände Anzelm först då han var kommen på några få stegs afstånd. Och det var ändå knappt, att han kände igen honom; han snarare anade, hvem det var, och ofrivilligt slog han sin långrock tätare om sig och drog sig några steg baklänges. Hans ögon hade fått ett uttryck af pinsam ängslan, och hans tunna, bleka läppar drogo sig till ett ironiskt leende under de grå mustascherna.

— Korczynski, — mumlade han, — unge Korczynski... hur... hur kommer det till? Hvar... för?

Men liksom den där aftonen, då han för första gången gjorde Stisias bekantskap, närmade han sig dock artigt och lyfte mössan högt från hufvudet. Oaktadt den plåga, som beröringen med främmande män-

niskor beredde honom — och kanske särskildt med *dessa* människor — tycktes han anse det oförenligt med sin egen värdighet att visa sig annat än artig och förekommande mot dem.

Liksom sist med Stisia berörde han endast flyktigt Witolds framsträckta hand och mumlade utan att se på honom:

— Jag hade inte väntat mig en sådan ära och ett så... ett så kärt besök.

— Ser Witold det! — utropade eleganten i de gula kanfaskläderna triumferande, i det han vred sina spetsiga mustascher. — Var det inte det jag sade, att Witold skulle bli väl emottagen? Witold hade hört så mycket talas om Anzelms folkskygghet, att han rakt inte vågade gå hit. »Jag vill men jag törs inte», sade han. Men jag tog honom med mig... och se nu, att det inte var farligt! Men hvar är fröken Antonina?

Och han skyndade åstad mot huset, i hvars förstuga man hörde ljudet af muntra skrattsalvor och dånet af en handkvarn.

I den lilla halfmörka förstugan stod fru Starzynska och vefvade raskt på handkvarnens hjul.

— Så här skall lilla fröken göra: bara vefva omkring hela tiden!

Hennes gråa hår hängde i stripor under den hvita mössan, och det bruna, upphettade ansiktet lackade af svett, men lika munter och lefnadslustig som någonsin såg hon ut, trots allt dagens sträfsamma arbete.

— O, så tungt! — utropade Stisia, då hon långsamt vridit hjulet rundt några hvarf.

Lutad mot dörrposten stod en högväxt man, hvars anletsdrag man ej kunde urskilja i halfmörkret.

— De stackars små händerna! — utbrast han med ett lågt, glädtigt skratt. — Nu måste de hvila sig. De äro inte vana vid sådant arbete.

Genom en öppen dörr såg man in i ett ganska rymligt kök, i hvars spis en brasa flammade. Fram-

för spisen stod Antolka, och det muntra eldskenet belyste hela hennes lilla spensliga gestalt, hennes fina, bleka drag och de vissnade blommor, som hon ute på slåttern hade stuckit i sitt hår. Plötsligt, just som hon skulle sätta en kastrull vatten på elden, spratt hon häftigt till. Den gulklädde kavaljeren hade kommit smygande bakom henne och med en förvillande efterhärmning af göken ropat i hennes öra:

— Kuku, kuku, kuku!

— Å, bevars väl! — utbrast Antolka och drog munnen till ett litet försmädligt löje, på samma gång som hennes ögon glittrade af återhållen munterhet. — Är ni inte det minsta trött, herr Michal, eftersom ni ofvanpå allt arbete till på köpet orkar gå och hälsa på?

— Å, jag är ohyggligt trött, alldeles ohyggligt trött! Låt mig få sitta ned bredvid er, fröken Antonina, annars säger jag er på förhand, att jag faller till era fötter af bara trötthet.

— För all del, var så god och sitt ner! — svarade Antolka småleende. — Det bara förundrar mig, att herr Michal inte gått hem för att äta kvällsvard. Brukar ni inte det?

— Ack, jag är ju en arm ogift stackare! Hvem skulle laga i ordning nå'n kvällsvard åt mig?

— Än er faster då?

— Asch, inte smakar det en, det som ens faster lagar! Jag gick hit i hopp att bli bjuden på en kvällsvard, som ni tillredt med era små händer, fröken Antonina.

— Ja, se hoppet det är en bedräglig sak, — svarade Antolka skälmskt.

Den unge eleganten såg känslofullt på henne med sina gråblå ögon, och utan att låta afspisa sig återtog han:

— Om jag vore en katt, skulle ni kanske behandla mig vänligare, fröken Antonina, ty ni tycker ju så mycket om katter. Nå, godt, då skall jag bli en katt.

Och med en härmningsförmåga utan like började han uppstämma en rad långa, klagande jamanden. Men nu var det också slut med Antolkas allvar. Hon brast ut i ett hejdlöst skratt — sextonåringens genomglada skratt — och Michal ackompangerade henne med sitt jamande, som blef allt mindre klagande, ju mera hon skrattade.

Ute i trädgården gick Anzelm omkring med sin gäst och visade honom allt hvad han här åstadkommit och utfört. Witold granskade intresseradt de unga fruktträden och gjorde ofta anmärkning än på ett, än på ett annat, som ej var som sig borde. Här behöfde några grenar skäras af, där några öfverflödiga skott. Anzelm lyssnade uppmärksamt, utan att taga sina allvarliga, tankfulla ögon från Witolds ansikte. Detta lifliga, nervösa ansikte med den bleka hyn och det trötta uttrycket hade den egenskapen, att hvilka tankar, som än rörde sig i dess ägares hufvud, så återspeglade de sig i dragen, liksom reflexen från en inre eld.

— Ni studerar allt det där nu, — började Anzelm med sin långsamma, entoniga röst, — och man kan märka, att ni är intresserad af hvad ni får lära er. Jag har anlagt den här trädgården utan att alls ha några förkunskaper, och ingen hade jag heller att rådgöra med. Af hvad ni säger kan jag förstå, att jag har gjort mer än ett misstag... ja, jag tror nog det, jag tror nog det... Vetandet är en välsignelse för människorna...

Han yttrade detta i förströdd ton, under det han synbarligen tänkte på något helt annat, och hans ögon hvilade med ett allt mera genomträngande uttryck på ynglingens ansikte. Plötsligt lät han kinden sjunka ned mot handen och hviskade:

— Hvad ni är lik herr Andrzej, er farbror! Både pannan och ögonen och rösten och sättet att tala... alltsammans! Det är, som om herr Andrzej stigit upp ur sin graf.

Hans blekblå ögon irrade bort mot skogen på andra

sidan Niemen, och sedan fäste han dem åter på Witolds ansikte.

— Då jag slutat mina studier och kommer tillbaka till Korczyn, — återtog denne, — kommer jag nog ofta att begära råd och hjälp af er.

— Af mig? — sade Anzelm häpen och ryggade åter några steg tillbaka.

— Ack nej, — fortsatte han därpå lugnare, — jag kan inte längre vara någon människa till hjälp. Åren beröfva en krafterna, och det bortrunna vattnet vänder icke tillbaka. Men sant är det, att det kommer att bli svårt, mycket svårt för er att förverkliga alla era goda afsikter, då ni en gång blir herre på Korczyn. Ibland tycks det mig här i min vrå, att en tjock isskorpa lagt sig öfver hela detta landet, och att här blifvit så kallt, så kallt. Från himlen strömmar bara mörker ned öfver oss, och vi trefva omkring i detta mörker utan att finna hvarandra och tvina bort och dö ensamma. Förr voro människorna uppfyllda af andra tankar och andra sträfvanden; men allting har sin tid, och allt mänskligt förrinner såsom vatten och gulnar och förvissnar som trädens blad...

— Ni är så melankolisk; det låter nästan, som om ni tviflade på att bättre tider någonsin skulle kunna komma, — afbröt Witold den talande, i det han med ett uttryck af brinnande undran såg honom in i ögonen.

Öfver Anzelms tunna läppar flög ett tankfullt leende.

— Jäg har en gång i mitt lif haft en sådan sorg, att jag se'n aldrig mera kunnat bli glad. Men jag tviflar visst inte på att bättre tider kunna komma. Tvärt om, jag har sett gamla träd multna och störta omkull i skogarna, sedan de left sin tid ut, men rundt omkring dem har det skjutit upp gröna skott ur jorden, hvilka i sin tur växt upp till kraftiga träd. Nu är ni ett sådant där skott, som bådar en ny skog, och om ni behöfver råd eller hjälp i några svårigheter, så skall ni inte vända er till mig utan till min Janek, som

också är en ung telning i den nya skogen... Emellertid...

Hans drag lifvades, och han fortsatte i litet raskare ton.

— Emellertid har jag redan hört litet talas om era råd och förslag. I går kom Walenty till oss och berättade, att ni försökt öfvertala dem till att gräfva upp okolitsans fyra brunnar, så att vi skulle få bättre vatten. Och Michal talade om att ni rådt till att bygga en gemensam kvarn, så att vi inte längre skulle behöfva handkvarnar, och en hel mängd andra nya förslag och idéer lär ni också ha kommit fram med. Ja, ja, allt det där är ju mycket bra. Jag bara förundrar mig öfver att finna ett sådant intresse för oss hos en son till Benedikt Korczynski, han, som frågar så litet efter oss, som om han ensam vore en människa med odödlig själ och vi andra bara liflösa stenar, som inte förtjäna bättre än att sparkas undan med foten...

— Ni får inte tala så om min far, å, ni får aldrig tala så om min far inför mig! — utropade Witold häftigt, och en mörk rodnad sprang upp på hans kinder.

— Jag märker själf, att jag var alltför dristig, och jag får be så mycket om ursäkt, — sade Anzelm, i det han åter med en skygg åtbörd slog sin rock tätare omkring sig.

— Nej, nej, det är inte det! Ni var visst inte för dristig, men ser ni, jag kan inte... min far är... seså, låt oss nu inte längre tala om detta! Det är bättre, att jag berättar för er litet af hvad jag tänker och tycker: hur jag anser, att det borde vara, och hvad jag skulle önska er...

De vandrade långsamt fram och tillbaka mellan träden, medan den sjunkande solens strålar belyste deras hufvuden och ansikten. Witold talade som vanligt fort och ifrigt, under lifliga gester och ett växlande minspel. Anzelm lyssnade uppmärksamt och intresseradt men under tystnad. Endast ett par gånger

mumlade han sakta för sig själf, i det han oafvändt såg på ynglingen:

— Hvad han är lik sin farbror! Det är ju herr Andrzej upp i dagen!

Och ju längre Witold talade, ett desto egendomligare uttryck lägrade sig öfver det lilla vissna, magra ansiktet under den stora fårskinnsmössan — ett uttryck af drömmande glädje och bottenlöst vemod. Allt oftare flög den gamle mannens blick bort till skogen på andra sidan Niemen, och han knäppte hårdt samman sina händer, kanske under intrycket af en oväntad glädje, kanske öfverväldigad af sina minnen.

På den långa bänken utefter husväggen satt ett ungt par och samtalade med låg röst. Hvarför de talade så sakta var ej godt att förstå, ty samtalet gällde inga hemligheter. Han höll en mängd vilda blommor i handen och räckte henne den ena efter den andra.

— Ser fröken, så blek blåklinten har blifvit, den som var så blå och vacker!... Och den här utblommade dunörten, den ser ut alldeles som en stor boll, och i solen lyser den som det allra klaraste glas. Skada bara, att så fort man andas på den flyger den åt alla himmelens väder... Kanske det är på samma sätt med den mänskliga lyckan? I dag har man den, men i morgon blåser en annan vind och sopar med sig allt, som var en kärare än lifvet. Hvad tror ni, fröken, är lyckan så där obeständig?

— Jag vet inte, — svarade hon. — Ibland drömmer jag om en lycka, som inga vindar skulle kunna blåsa bort.

— Då tror ni kanske, att man kan arbeta tungt och försaka mycket och ändå vara lycklig?

Halft allvarsamt, halft småleende besvarade hon hans fråga med en annan fråga:

— Än Jan och Cecilia?

De sutto tysta några ögonblick.

— Den här skära lilla blomman kallas kattfot, som ni nog vet, och den här kvisten med de vackra

bollarna heter timjan, och de här brandgula blommorna...

Inifrån köket, där Antolka var sysselsatt med att laga i ordning kvällsvarden, ljöd ett gällt galande, följdt af ett utbrott af ohejdad munterhet från Antolka.

— Ha ha ha ha ha! — skrattade hon i en lång, pärlande skala.

— Kukelikuuu! — svarade hennes tillbedjare.

— Michal, ser fröken, har ett helt år gått och gjort Antolka sin kur och vill ändtligen gifta sig med henne. Kanske också att de bli ett par till slut men inte än, ty hvarken farbror eller jag tillåta henne att gifta sig vid sexton års ålder. Om han verkligt älskar henne, så väntar han nog i två eller tre år, tills hon hunnit stadga sig och blifvit förståndig. En annan skulle taga ett sådant uppskof hårdt men inte han. Han är alltid lika munter och full af galna upptåg. Så olika kunna människor vara. Fastän jag inte är melankolisk af naturen, tror jag visst, att jag skulle hoppa i sjön med detsamma, om det ginge mig emot i någonting sådant...

Med ovanligt raska steg närmade sig Anzelm ett af de öppna fönstren.

— Jag skall genast visa er den där boken, — sade han till Witold, som kom litet efteråt, — jag skall ge..nast visa er den.

Witold ställde sig på knä på den smala bänken och blickade in i ett rum af ganska egendomligt utseende. Det var en helt liten, aflång kammare med lågt bjälktak och hvitlimmade väggar. En träbänk med halmdyna, kudde och ett hemväfdt täcke, ett bord invid fönstret, en grönmålad kista, som förmodligen innehöll kläder, samt en gammal länstol med ryggstöd af trä utgjorde det lilla rummets enda möbler. Öfver liggbänken hängde tre taflor: öfverst, nästan invid taket, en mariabild i ram och lägre ned två gamla gulnade ryttareporträtt, kransade med törnekronor. På bordet stod ett litet krus med vatten samt ett glas, och därbredvid lågo några böcker i nötta band.

Efter dessa böcker sträckte Anzelm ut handen och räckte dem, den ena efter den andra, till Witold, i det han långsamt läste upp titlarna.

— »Kochanowskis psalmer»... Och hvad står det skrifvet på innersidan?

— Andrzej Korczynski, — läste Witold med hög röst.

— »Pan Tadeusz»... Och på innersidan?

— Andrzej Korczynski.

— »Nordens trädgårdar»... Och hvad står det på innersidan?

På detta sätt gick han igenom bok efter bok och pekade med sitt hvita finger på namnet, som, alltid ett och detsamma, stod skrifvet på första bladet. Endast en gång lydde inskriften litet annorlunda. Där stod: »Andrzej Korczynski till Jerzy Bohatyrowicz».

— Janeks far, hans far, — mumlade Anzelm sakta och lade därefter böckerna tillbaka på deras plats.

— Allt det där är från honom, allt det ljus, som lyser oss, har han skänkt oss. Men mycket af det ljuset är redan slocknadt, ty somliga ha dött, andra ha förslöats och förgätit, och det finns till och med de, som minnas honom utan vördnad och tacksamhet, ja rent af håna hans minne. Af jordens stoft äro vi skapade, och vi bekymra oss också endast om hvad som vidkommer detta stoft eller kroppen. Men den, som en gång fått smaka några af själens fröjder, han känner en evig tacksamhet mot herr Andrzej och en evig saknad efter honom. Måtte ditt himmelska ljus, rättfärdige gud, lysa honom i evigheters evighet, amen!

Han lutade hufvudet mot sina sammanknäppta händer, och två stora tårar runno ned för hans kinder. Witold stod alltjämt halft knäböjd på bänken, med armen stödd mot fönsterbrädet, försjunken i dystra tankar. Det var förunderligt, hur detta ungdomliga ansikte skiftade uttryck alltefter den stämning, hvari han befann sig. För en timme sedan munter och yr som ett barn, sedan glödande af reformatorisk eld,

var han nu som hänsjunken i ett haf af lidande och sorg och smärtor. Och så länge hade dessa lidanden varit honom förtrogna, så hade de mängt sig med hans blod och vuxit samman med hans tankar, att han, fastän knappast mer än ett barn, nu stod där lik en mogen man med en panna så mörk och en blick så dyster, som om han endast skådat bottenlösa afgrunder framför sig.

Men denna sinnesstämning kunde ej vara länge. Han såg sig åter granskande omkring i Anzelms lilla kammare.

— Ert rum påminner om en klostercell, — sade han.

Äfven Anzelm hade nu kufvat sin sinnesrörelse och svarade med ett lugnt leende:

— Ja, jag kallar det för min klostercell.

IV.

Med en kraftig stöt sköt Jan båten ut från land och hoppade sedan själf i den.

— Har fröken det bra? — frågade han småleende sin följeslagerska.

— Utmärkt, — svarade denna.

Och hon hade det verkligen bra på den gröna, doftande bädden af silfverpoppelsblad, hvarmed Jan klädt båten.

— Hur är det med er farbror?. — frågade Stisia.

— Han är dålig i dag. I går, sedan herrskapet tagit afsked, gick han in i sin kammare och sköt regeln för dörren. Genom fönstret kunna vi se, att han ligger på bänken med händerna för ögonen — om han sofver eller bara grubblar veta vi inte.

Båten gled sakta uppför floden. På ena sidan om denna höjde sig den nakna, gula sandvallen, öfverst krönt af orörlig skog; på andra sidan framblickade okolitsans grå och hvita stugor bakom de grönskande träden i sina trädgårdar. Från hvarje hus ledde en eller flere gångstigar ned till floden och bildade liksom ett nät af hvita linjer i den yppiga grönskan där uppe på höjden. Solen strödde en myriad af gnistor på de krusiga böljorna, och där strålarna här och hvar bröto sig i vågorna, bildade sig ljushärdar af en bländande glans. Men stundom bleknade dessa knippen af ljus eller slocknade helt och hållet, och i stället speglade sig ett moln i det mörknande vattnet. Djupt under himlen drog det fram, i den stilla, litet kvalmiga luften, följdt af ännu ett och ännu ett, hvarvid

solen än skymdes bort, än åter blickade fram, föranledande plötsliga öfvergångar från strålande ljus till dyster skymning. Längst bort i fjärran, där floden krökte sig och försvann bakom skogen, samlade sig molnen i en enda mörk, dunmjuk massa, som täckte himlahvalfvet.

— Det ser ut, som om det skulle bli regn eller storm i dag, — anmärkte Jan, som satt på ett smalt bräde i själfva fören af båten och dref den sakta framåt med sin åra.

Okolitsans sista hus försvunno nu ur synhåll, och den långa höjdsträckan mynnade ut i en djup dalgång, som öppnade sig utåt Niemen. Med en rörelse af hufvudet visade Jan Stisia platsen, där hans stamföräldrar hade sin graf.

Stisia reste sig till hälften upp för att försöka urskilja den gamla grafven. Men hon såg endast ett kaos af blommor och grönska.

— Den ligger gömd för världen; man kan ej se den från något håll, — sade Jan. — Det är bara om hösten, när träden ha fällt sina blad, som man möjligen kan se den skymta fram ett ögonblick... Men kanske fröken är trött på detta...

Han afslöt ej meningen, ty han hade börjat att intresseradt iakttaga ett bi, som surrande flög fram tätt intill vattenbrynet. Bin, som voro på hemväg från motsatta stranden, kommo oupphörligt flygande öfver deras hufvuden, men detta sänkte sig allt mera och mera, med det gula frömjölet lysande som guldstoft på vingarna. Jan följde uppmärksamt dess ojämna flykt, och i samma ögonblick, som biets vingar för första gången snuddade vid vattenbrynet, stack han ut till det sin åra, som biet surrande kraflade sig upp på. Därpå makade han varsamt det uttröttade djuret upp på kanten af båten.

— Det är ju synd, att den arbetsamma lilla stackaren skall drunkna, — anmärkte han. — Kanske du är mitt? — smålog han mot biet, som blef sittande orörligt på båtkanten.

Dalgångens ena vägg utgjordes här af en stupande, naken brant, nedtill rödlysande af märgel och upptill bestående af ett bredt band hård, gul lera. På jämna afstånd från hvarandra gapade en lång rad likformiga, runda hål i den gula leran.

— Hvad är det där för slag? — frågade Stisia.

Men innan hennes följeslagare hunnit svara, skymtade någonting fram i en af de mörka gluggarna, och en fågel med snöhvitt bröst och glänsande, svarta vingar sköt pilsnabbt ut i rymden.

— En svala! — utropade Stisia.

— Ja, det är svalbon, — sade Jan, i det han blickade bort mot de runda öppningarna. — Sådana skickliga byggmästare äro de fåglarna, att de bereda bon åt sig i den där hårda, nakna lerväggen. Som gosse var jag nyfiken att få se de där bona, och kan fröken tänka sig, jag upptäckte, att de bestå af riktiga rum och korridorer... Se där flyger ännu en ut och där en till... och en till!

Den ena svalan efter den andra kom verkligen utflygande ur de runda öppningarna och sänkte sig med susande vingslag öfver floden. Biet, som nu hvilat ut, höjde sig, skrämd af suset, till flykt och styrde muntert surrande kosan mot dalgången och okolitsan.

Jan följde den gyllene insekten med blicken.

— Nu är det räddadt, det lilla duktiga djuret! — sade han med ett förnöjdt leende.

— Alltid en död mindre och en droppe lycka mera i världen, — tillfogade Stisia, och det var som om ett återsken af Jans leende spridt sig öfver hennes drag.

— Det är sant, — svarade han, i det han sänkte åran i vattnet. — Af död och smärta finns det alltid tillräckligt i världen, men lycka är det mera ondt om.

— Hur vet ni det? — frågade hon lifligt.

Han såg på henne med en lång, egendomlig blick och ett litet ironiskt uttryck i ögonen.

— Ni tycks tro, — började han, — att människor af vårt stånd just inte kunna ha några känslor och tankar. Men kanhända det är ett misstag...

Han ville fortsätta men hejdade sig, sköt med en hastig rörelse mössan tillbaka i nacken och gaf båten ökad fart.

— Jag vet det, — sade Stisia allvarsamt.

Han smålog åter.

— Hvad är det fröken vet?

— Ni har rätt, — svarade hon och blef blossande röd.

Han såg på henne med en nästan ångerfull blick.

— Det är ingenting att blygas öfver eller bli ledsen för, — sade han i försonande ton. — Fröken har ju blifvit uppfostrad i den tron och fått de begreppen.

I detta ögonblick nåddes deras öron af en hunds jämmerliga tjutande, och strax därefter hördes en släpig stämma ropa:

— God afton, herrskapet!

I en liten båt, som var fastbunden vid en påle i vattnet ett stenkast från land, satt Julek Bohatyrowicz med ett metspö i handen, och på stranden midt emot stod den svarte Sargas, med ögonen oafvändt fästa på sin husbonde, och tjöt öfverljudt.

— Hvarthän? — frågade Julek med det breda, välvilliga leende, hvarmed han hälsade allt och alla i denna värld. — Stanna bara inte ute alltför länge, he, he, he!

— Hvarför inte det då?

— Därför att det blir regn, innan solen gått ned ... he, he, he.

Jans båt gled nu tätt förbi den rödhårige, skrattande jätteynglingens.

— Hvarför har du inte tagit Sargas med dig i båten?

— Han är i vägen.

— Den dumma hunden, han kunde ju simma ut till sin husbonde, eftersom han längtar så.

— Han har inte lof.

Med ett hastigt ryck drog han upp metrefven, och en liten glittrande fisk sprattlade i luften.

Jan och Stisia rodde vidare. Jan började tala

om Julek. Det var en besynnerlig gosse. Alltifrån barndomen hade han ansetts för en odugling och en lätting, fadern brukade till och med ofta slå honom för hans lojhet, och han hade alltid varit tillbakasatt i hemmet. Därför hade han vuxit så mycket mera fast vid Niemen. Det var nästan, som om han ej kunnat lefva utan floden, så angelägen var han att komma åter till den, då han någon gång lämnat den. Och han lämnade den endast sällan. Han vistades hela dagarna i sin båt, och ofta tillbragte han äfven nätterna i den eller på stranden. Lättjefull och omöjlig i allt, som rörde landtbruk, fångade han en massa fisk, sålde den i den närbelägna småstaden och lämnade pengarna till fadern. Niemen och så hans hund Sargas, det var hans allt i världen. Då han för tre år sedan skulle ut i krigstjänst, jämrade han sig dagen i ända öfver att han skulle behöfva öfverge Niemen, och så — pang! — miste han två fingrar på högra handen. Alla visste naturligtvis, hvad de skulle tro om den olyckshändelsen. Han föreföll dum, men han var minsann listig nog, och den gången åtminstone visste han på råd. Nu måste Fabians andre son i ordningen göra krigstjänst i stället, och därutaf hade det uppstått misshälligheter i familjen...

— Men se där, — afbröt Jan sin berättelse, — där ha vi redan sandslätten...

Flodens stränder hade blifvit allt vildare och allt mera ofruktbara. På ena sidan — samma sida, där för en stund sedan okolitsans pittoreska landthus hade blickat fram ur grönskan — syntes nu några magra sädesfält, skuggade af en och annan krokig pil eller ett och annat åldrigt vildt körsbärsträd. På andra sidan hade stranden blifvit så låg, att den bildade en nästan rak linje med vattnet, och den täta skogen hade fått vika ett stycke tillbaka för en långsträckt bank af fin, gulhvit sand. Mot denna sandbank styrde Jan båten, som gled in mellan några stora stenar invid stranden och törnade mot land.

— Stanna och se sig omkring ett ögonblick, fröken, — sade Jan med låg röst.

Stisia stannade och blickade omkring sig. De befunno sig ute på en vidsträckt sandslätt, som på ena sidan begränsades af skogens mörka båge och på den andra skildes från floden genom en rad af låga, sandiga kullar. Den liknade en sjö, och liksom vattenytan betäcktes också den af tallösa små krusor. Ehuru fullkomlig vindstilla tycktes råda, hvirflade där oupphörligt upp lätta moln af fin sand, som efter att ha förflyttat sig ett stycke framåt åter tyst och ljudlöst sjönko till hvila.

Skogen hade tvungits till reträtt, men den hade sändt ut framför sig flockar af små förkrympta buskar och snår, och kring dessa ringlade sig girlander af skär ljung. Men det var också allt, som växte och hade lif i denna sandöken. För öfrigt fanns där ingenting utom krusig sand och hvirflande moln: ej ett träd, ej en blomma, ej det minsta lilla grässtrå. Intet ljud hördes, förutom kråkornas kraxande, då de med tunga vingslag styrde bort mot skogen; inga färger lyste utom sandens hvita och ljungens blekskära; intet rörde sig utom de täta, grå molnen, som i flockar drogo fram under himlen.

Full af undran och förvåning blickade Stisia ut öfver denna ödemark, som hon aldrig sett, och som endast sällan skådades af ett mänskligt öga, ty inga vägar ledde dit, inga frukter fanns det där att skörda, intet arbete att utföra.

Hon visste ej, hvaraf det kom sig, men i denna tysta enslighet greps hon af ett plötsligt begär att öppna sitt hjärta, att förtro sig. Hon började tala om sig själf.

De, bland hvilka hon lefde, anklagade henne för stolthet. Detta med rätta. Hon var verkligen så stolt, att det djupt förödmjukade henne att nödgas mottaga välgärningar och lefva på andras nåd. Men bittrast af allt var det ändå att känna, hur dagar och år förspilldes i gagnlös overksamhet. Hon jämförde ibland

sig själf med en sten, som ligger och tar upp plats på ett stycke åker, där annars säd skulle kunna växa. Blygsel och leda voro de känslor, som vanligen fyllde henne. Med bitter leda blickade hon hvarje morgon den dag till mötes, som ödslig och innehållslös låg framför henne; med bitter leda gick hon hvarje afton till hvila. Stundom uppreste sig hela hennes inre — hennes ungdom, hennes hälsa, hennes krafter — till en gagnlös revolt mot detta slags lif. Hon ville gå, hon ville springa, hon ville vara någon till hjälp, hon ville ha något mål, något att sträfva för; ibland skulle hon ha velat göra hvad som helst — hade det blott varit att bära en sten från en plats till en annan eller såga ned ett träd, endast för att någon verksamhet ha.

Men i den ställning och på den plats, där hon befann sig, fanns det ingen användning för hennes krafter och anlag. Hennes gamle far behöfde henne visserligen ibland, men det var endast obetydliga tjänster hon kunde göra honom — den viktigaste bestod i att ackompagnera honom till hans fiolspel. För öfrigt hade hvar och en på Korczyn sina göromål att sköta och hvarken ville eller behöfde anlita hennes hjälp. Om hon någon gång så godt som tvingade dem därtill, kände hon sig alltid som femte hjulet under vagnen. Ingen förutsatte ens, att hon kunde ha behof af verksamhet. Hon var en fattig släkting i huset, som ännu hade möjlighet att bli gift — och därmed punkt och slut. För att fördrifva tiden hade hon piano, böcker, promenader i trädgården, grannar att hälsa på — hvad mera behöfde hon?

Hon behöfde dock mera än så, och så starkt var detta behof hos henne, att hon ett par gånger tänkt på att lämna Korczyn och bege sig till någon stad, där hon skulle kunna finna arbete och oberoende, med ett ord något, som fyllde hennes lif och gaf det ett mål. Men för det första: skulle hon taga sin far med sig ut till fattigdom och kamp, denne förvekligade gamle, som ansåg Korczyn för ett paradis? Eller skulle

hon lämna honom kvar att belasta släktingarna, som hade tillräckligt många bekymmer och bördor att bära ändå? Dessutom var hon ett landsbarn och bäfvade vid tanken på att lämna landsbygden. Endast en gång hade hon tillsammans med fru Emilia varit i en stor stad, och dess vimmel och larm hade uteslutande väckt känslor af beklämning hos henne. Hon kände icke till världen, och hon visste ej, hvilka kraf och fordringar som ställdes på en där ute; hon saknade mod att kasta sig in i dess kaos och dess strider. Slutligen hade hon ej heller tillräckligt stort självförtroende. Hon hörde icke till dem, som föreställa sig, att de skola lyckas i allt, och ej heller till dem, som hämta krafter och mod i sitt äregiriga begär att nå högt. Hon slets alltså mellan stridiga känslor och förmådde ej fatta ett beslut, och under tiden gingo dagar, månader och år . . .

Allt detta berättade hon honom med upprörd, brådskande stämma. Ännu aldrig hade dylika förtroenden kommit öfver hennes läppar, men ju längre hon talade, desto mera oförbehållsam blef hon, och till slut försvann hvarje spår af skygghet hos henne. Hon visste och kände, att den hon förtrodde sig åt med hela sin själ deltog i hvad hon sade och fullt och helt förstod henne.

Då och då nickade Jan bekräftande.

— Ja visst! — sade han. — Naturligtvis! Det är alldeles sant.

En gång, då hon tystnade, inföll han i tankfull ton:

— Allt det där är fullkomligt sant. Det är tungt och förödmjukande att njuta af rikedomar, som ej äro ens egna; att stå högt men ej på sina egna fötter; att vara ung och stark men liksom den orkeslösa ålderdomen lefva i ständig overksamhet.

En annan gång mumlade han liksom för sig själf:

— Hvarken fågel eller mus . . . alldeles som läderlappen.

På detta sätt betecknade han den blandning af

rikedom och fattigdom, af bildning och okunnighet, tämligen hög samhällsställning och fullkomlig social obetydenhet, som kommit på Stisias lott i världen. Ännu aldrig hade hon känt sig så förstådd af någon som af denne enkle man, hvilken mätte hennes ställning efter måttstocken af sitt arbetsamma och oberoende lif. Han förklarade till och med, att han ej kunde förstå, hur hon kunde uthärda ett sådant martyrskap; om han blefve tvungen att dag ut och dag in sitta med händerna i kors och äta nådebröd hos andra, så skulle han bestämdt gå och dränka sig eller hänga sig i första träd.

Men ehuru han ej förstod möjligheten af att lefva ett sådant lif, ville han därmed ej rikta någon anklagelse mot henne. Hon hade ju blifvit uppfostrad så.

Redan länge hade han anat, att hon ej var lycklig, och dessutom hade han hört berättas åtskilligt... Hvad det var han hört, sade han ej rent ut, men en gång utbrast han liksom ofrivilligt, med en vredgad åtbörd:

— Han brås då inte på sin far, den där herr Zygmunt Korczynski!...

Han tvärtystnade förvirrad och rädd att ha förnärmat henne, och med bortvändt ansikte började han i skygg ton urskulda sig med att man ju ej kunde undgå att höra hvad folk pratade. Folk hade pratat, han hade förundrat sig och fattat intresse för henne, och se'n hade han börjat ge akt på henne, så ofta han kommit i tillfälle därtill. Hon hade ej sett honom, men han hade sett henne, än i kyrkan och än då hon gick och promenerade med fröken Marta eller med gäster. Till en början hade han iakttagit henne blott af nyfikenhet, men sedan skulle han ha önskat, att han ständigt fått se på henne, och för hvar gång han blifvit henne varse, hade hjärtat bultat i bröstet på honom. Hvarför det gått honom så, det visste han inte. Ännu hade väl ingen i världen kunnat förklara, hvarför den ena människan så drages till den andra, att hon skulle vända åter till henne, om hon

än motades bort med hugg och slag. Han trodde likväl, att den första anledningen till hans känslor för henne hade varit det vemod och den tungsinthet, han tyckt sig läsa i hennes drag. Stundom hade han brukat tänka, att vår herre förlänat henne skönhet och hög ställning i världen, men att han förnekat henne lycka; och för hvar gång han tänkt så, hade hjärtat smält som vax i bröstet på honom, en sådan sorg och ett sådant deltagande hade han känt. Om han blott kunnat, skulle han gärna ha öfvergifvit allt och dragit till världens ända för att hämta hem lyckans pärla åt henne. Men sådana pärlor finnas endast i sagorna, ty värr, och därför stod det ju inte att göra...

Som sagdt: han hade ständigt gått och haft henne i sina tankar och sett henne för sina ögon — och hon hade väl inte ens vetat af att han fanns till?

Jo, det hade hon visst. Första gången hon fäst sig vid honom hade varit, då Marta och hon mött honom ute på landsvägen den där söndagen. Sedan hade hon sett honom nere på floden en gång, då hon stått i sitt öppna fönster, och hans drag hade så inpräglats i hennes minne, att hon ögonblickligen igenkänt honom, då hon sedan träffade honom ute på åkern den där gången...

— Är det möjligt? — utropade han glädjestrålande. — Då har fröken åtminstone gifvit mig en blick; och jag, som förr trodde, att den lyckan aldrig skulle komma att vederfaras mig!

Han böjde sig litet framåt, såg henne in i ögonen och gjorde en rörelse, som om han velat fatta hennes hand. Men han snuddade endast vid hennes klädningsärm och lät sedan handen sjunka, i det han rätade på sig och drog ett djupt andetag. Som ofta, då han var förvirrad eller upprörd, riktade han blicken upp mot skyn.

Stisia betraktade honom förstulet. Det kom en glans som af smält silfver i de där blå ögonen, då de på detta sätt riktades uppåt.

Plötsligt stannade de. Framför dem i det gröna

gräset låg en grof trädstam, och rundt omkring var marken beströdd med hvita spånor.

— Hm, — utbrast Jan förvånad. — Inte gingo vi förbi den här trädstammen på bortvägen!

— Nej, — bekräftade Stisia.

Han såg sig omkring.

— Hvad nu då? Jag tycker väl, att jag borde känna till den här skogen, och nu har jag ändå gått och fört fröken på orätt väg!

Han blickade uppmärksamt upp mot himlen, där molnen flockat sig i allt tätare och mörkare massor. Inga solstrimmor letade sig längre fram igenom dem, och korta, hvinande vindstötar skakade furuskogens träd. Fåglarna kvittrade dubbelt så högt som vanligt, och luften fylldes af suset af deras ängsliga vingslag. Jan såg sig ännu ett ögonblick omkring i skogen.

— Olyckan är inte så stor — sade han. — Vi äro inte inne på alldeles orätt väg; den är bara litet längre, denna. Nu måste vi oafbrutet gå åt höger, så äro vi om en kvart nere vid stranden, alldeles bredvid båten, och behöfva inte passera sandbanken.

Han hoppade öfver trädstammen och sträckte sedan ut handen för att hjälpa sin följeslagerska. Men det var för sent, ty Stisia var redan öfver. Hennes klädning hade emellertid hakat sig fast i en utskjutande kvist, och Jan böjde sig ned och lösgjorde den, hvarvid han blixtsnabbt tryckte sina läppar mot det lätta tyget. Stisia hade ej hunnit märka det, så mycket mindre som han ögonblickligt rätade på sig och i en skenbart likgiltig ton anmärkte:

— Vackra träd, eller hur? Herr Korczynski skulle kunna förtjäna stora summor, om han sålde den här skogen. Men det vill han inte göra, och det kan man ju förstå...

Han tystnade men fortsatte efter ett ögonblick:

— Vi rå också om ett godt stycke skog här, d. v. s. inte farbror och jag utan hela okolitsan. Alla ha lika rätt till den, men som det inte finns några bestämda stadganden rörande hur mycket hvar och en får

hugga, så uppstår det jämt strider och misshälligheter. Den sköflas så, att det om några år inte kommer att finnas spår efter den. Med herr Korczynski komma vi också oupphörligt i strid om dessa skogsmarker, och ifall han ville oss det minsta väl, skulle han för länge sedan ha gjort något byte med oss eller träffat något aftal, så att vi på bådadera hållen sluppe de här ständiga processerna. Och då hjälpte han väl oss också att ordna hela denna sak. Men han vill inte veta af oss; om han måste tala med oss i affärer, ryter han, som om vi vore kreatur, och när han möter oss ute, ser han inte åt oss ens...

Han ryckte på axlarna och sköt ut underläppen.

— Men det tjänar ju ingenting till att tala om den saken. Nu för tiden tänker hvar och en bara på sig. Herr Korczynski lär ha varit annorlunda förr i världen. Men så kom det någonting, som förändrade honom... hvad, är inte godt att veta.

Stisia försökte taga sin släkting och förmyndare i försvar och talade om hans bekymmer för landtbruket, hans ekonomiska svårigheter o. s. v. Och med sitt friska, af ingen bitterhet fördärfvade sinne lät sig Jan snart öfverbevisa.

— Ja visst, ja visst, — utropade han med en bekräftande nick. — Bekymmer och motgångar göra människan hård. Jag minns minsann, hur det var för några år sedan, då Fabian jämt förföljde mig, sökte gräl med mig och huserade på mina fält, som om de varit hans. En gång råkade jag i ett sådant ursinne, att när jag kom hem tog jag ett vattenkrus, som stod på bordet, och kastade det i golfvet, stormgrälade på min lilla syster, som ingenting ondt gjort, och snäste farbror. Och allt det där gjorde jag inte med vett och vilja utan i ren öfverilning. Man är inte sig själf sådana där stunder...

Mycken förtret och mycken orätt hade den att utstå, som lefde i okolitsan. Det är inte alltid samma slags fåglar, som kläckas ut i samma bo. Det fanns många hyggliga, fredliga människor i okolitsan, men

det fanns också sådana, som aldrig tyckte sig kunna göra sin nästa nog ondt.

— Superi förekommer inte bland oss, inga slags laster och ingen oärlighet. Man kan låta stugdörren stå på vid gafvel hela natten, om man vill, och ändå vara säker på att inte mista så mycket som ett vedträ. Men däremot kan den ene vara färdig att rifva ut ögonen på den andre för en enda tumsbredd jord, och tycker sig någon lida det allra minsta förfång, så tar han genast till knytnäfvarna eller yrkar stämning. Och orätt sker det en lätt nog, där åkerlapparna ligga huller om buller som ärter i en påse och stuga ligger bredvid stuga.

Farbrodern och han själf, fortsatte Jan, undveko alla tvister och processer, så vidt det var dem möjligt, dels emedan de ansågo sådant där för en ren skam, och dels emedan de hvarken funno nöje eller fördel däri. Det är bättre att i lugn äta ur en liten gryta än att ösa ur ett helt haf med bekymmer. De hade visserligen intet öfverflöd, men de ledo heller ingen brist. I okolitsan ansågos de till och med för rika, och det af det skäl, att de två ensamma eller rättare sagdt endast farbrodern var ägare till gården. Dessutom hade de inte så litet jord, tjugo morgen. Det var blott tre personer till i okolitsan, som hade lika mycket, men då hade de också stora familjer: hos Fabian till exempel voro de sju stycken i stugan. De flesta andra hade långt mindre, en åtta, tio morgen kanske, och det fanns de, som inte ens rådde om ett fjärdedels tunnland — Ladys till exempel. Var det då underligt, om de stodo efter hvad som hörde andra till?

För dem själfva hade det endast varit svårt den tiden, då farbrodern legat sjuk och han, Jan, varit för ung för att kunna sköta allt som sig borde. Nu inte blott redde de sig godt utan sågo sig också i stånd att ge Antolka hemgift. Den blefve visserligen inte stor — femhundra rubel — men skulle i alla fall kunna blifva Michal till god nytta, och dessutom

blir hustrun alltid hållen i större aktning af mannen och hans släkt, om hon fört med sig någon smula till det gemensamma boet. Antolka hade också gjort sig förtjänt af att slippa lämna hemmet barskrapad, så duktig och arbetsam som hon alltid varit.

De hade fyra kor och tjugo får och skulle nog ha haft flere, om det icke varit så ondt om bete. Två stora olyckor hade man att dragas med i okolitsan: den ena, att det inte fanns tillräckligt med betesmark, och den andra, att dricksvattnet var så dåligt. Men i öfrigt hade man gudskelof ingenting att klaga öfver. Tidtals hade man det förstås sträfsamt nog, men tidtals fick man också hvila sig. Vintern var hvilotiden. Arbete hade man nog då också men ej mera än lagom; somliga snickrade, andra bundo nät, andra åter gjorde skor, men om aftnarna samlade sig de flesta i någon rymlig stuga, spelade handklaver eller fiol, dansade, sjöngo eller läste. De skulle nog ha läst mera och oftare än hvad de gjorde, men farbror Anzelms alla böcker voro redan genomlästa många gånger om, och andra fanns det icke...

Här afbröt sig Jan och såg sig oroligt omkring. Inne i skogens djup hördes ett doft hvinande och brusande. Granarnas toppar vaggade, och deras vida grenar vajade likt solfjädrar. En gråaktig skymning sänkte sig öfver hela naturen. Fåglarna tystnade, och insekterna upphörde att surra. En ekorre, som kilade uppför en hög gran, stannade på halfva vägen och såg ned mot den mörknande jorden med ett förskrämdt uttryck i sina pigga, svarta ögon. Hela himlen var nu öfverdragen med svartgrå moln.

Jan såg på Stisia med en orolig blick.

— Här blir oväder. Är fröken rädd? — frågade han.

Hon svarade, att hon ej kände minsta fruktan, och betraktade intresseradt den dystra tafla, som utbredde sig framför henne. Dock gjorde den måhända ett ängslande, hemskt intryck på henne, ty hon blek-

nade lätt, och en darrning genomilade henne från hufvud till fot.

Jan tog sig förtviflad med båda händer om hufvudet.

— Nu har jag burit mig vackert åt! — utbrast han. — Att gå vilse i skogen och utsätta fröken för en sådan här skrämsel, kanske för förkylning!

Han återvann emellertid genast sin självbehärskning och kallblodighet.

— I skogen kunna vi omöjligt stanna, ty snart bryter stormen ut, och då komma både grenar och träd ramlande. Då är det bättre att vara ute på floden. Båten kommer att flyga fram som en pil med strömmen, och på tio minuter äro vi i okolitsan igen. Det kanske inte blir regn eller bara en helt kort skur, ty molnen jaga öfver himlen, och i alla händelser är det bättre att få en smula vatten öfver sig än en hel gran. Kom, kom, fröken!

De sista orden uttalade han i ifrig, bedjande ton. Därpå fattade han Stisias hand och började springa ned mot skogsbrynet. Ett par minuter senare stodo de nere vid stranden, och framför dem brusade floden, jagad af vinden, svart som himlen och med fradgande skum på vågtopparna. Jan hoppade ned i båten och ropade till Stisia:

— Kom!

Hon tvekade och såg ömsom på de upprörda vågorna och ömsom på den lilla båten, som vaggade af och an likt ett nötskal. Hennes kinder blefvo ännu blekare, och hon tycktes ej kunna besluta sig.

Jan rynkade ögonbrynen.

— Här är ingen tid att förspilla. Kom genast, fröken! — ropade han, och hans stämma ljöd nästan befallande genom vindens sus och dån.

Stisias tvekan försvann. Hon skyndade ned till båten, hoppade i den och satte sig på dess botten. Jan makade upp poppelkvistarna omkring henne och sade hastigt men i mildare ton:

— Fröken behöfver inte vara rädd. Jag har varit

ute på Niemen i långt svårare stormar än denna. Det är inte farligt.

Man kunde se på henne, att hon ej heller var rädd nu längre. Hans mod och styrka ingåfvo henne tillförsikt.

Nu hade emellertid det hvinande suset från skogens innandöme trängt ända ut till dess bryn, trädens grenar knakade och föllo till marken med väldigt brak, och trädkronorna sopade hvarandra. Hela rymden, från den ena synranden till den andra, från den mörka himlen till det mörka vattnet, blef en enda, allt mera tätnande regndimma. Stisia skakades åter af en rysning.

Med en blixtsnabb rörelse tog Jan af sig rocken och kastade den öfver sin följeslagerska, som den höljde från hufvud till fot. Själf tog han plats i fören och sänkte åter sin åra i vattnet.

Vinden tjöt, de mörka molnen jagade fram under himlen i blixtsnabb flykt, pilar och körsbärsträd på den ena, höga stranden vajade våldsamt. Längs den andra stod skogen, brusande på djupet men utåt till orörlig, lik en bergfast vägg.

Båten sköt fram som en pil genom flodens svarta, skummande vatten. Den var icke ensam, framför den ilade en andra, en tredje, en fjärde, med samma svindlande fart: det var fiskare, som skyndade hem undan ovädret.

Såsom Jan förutsagt, dröjde det ej fullt en kvart, förrän okolitsans hus och träd började skymta fram uppe på höjden. Fiskarbåtarna lågo redan förtöjda vid land, och genom den glesnande regndimman kunde man se fiskarena, som med lugna steg vandrade backen uppför. En af dem, den för ovädret mest likgiltige af alla, följdes tätt i hälarna af en genomvåt, svart hund med slokande svans.

Då Stisia åter satte foten i land, hade naturens ropande röster förstummats och dess gråt upphört. De mörka molnen hade flockat sig borta i öster, och hela västra sidan af himlahvalfvet strålade åter blå.

Borta vid horisonten stod solen lysande röd och speglade sig i floden, som flöt fram likt strömmande guld. Hela den gröna höjdsträckan med dess nät af stigar glittrade af kristallklara vattendroppar, som dallrade på hvarje grässtrå, hvarje buskes grenar. Fåglarna jublade däruppe, och luften genljöd af glada vingslag.

Följande en af de smala stigarna begaf sig Stisia uppför höjden. Hunnen ungefär halfvägs stannade hon under en hög poppel, som majestätiskt reste sig på sluttningen. Jan, som under tiden dragit upp båten på land, var med ett par språng ifatt henne. Han såg orolig och ängslig ut, och det fanns ej spår af ett leende i hans min. Med sin våta rock på armen stannade han framför henne och utbrast i ifrig ton:

— Blef ni mycket rädd, fröken? Blef ni våt? Kanske ni förkylt er?

Men en blick på henne var nog, för att man skulle förstå, att det snarare varit en stund af njutning än af ängslan, som hon nu genomleft. Alltsedan hon väl tagit plats i båten, hade hvarje skymt af rädsla försvunnit hos henne, och hon hade känt sig uppfylld af den mest oinskränkta tillit. Hon hade litat på honom. Där han stått i fören af båten, lätt framåtlutad, med hela sin själ koncentrerad i ögonen, och med sin kraftiga arm styrt deras farkost genom det skummande vattnet, hade han förefallit henne som en personifikation af styrka och mod. Och hon hade också själf känt sig stark, modig och stolt, stolt öfver honom och öfver att hon kunde lita på honom. Dessutom var han också så god, syntes det henne. Trots den täta dimman hade hon sett, hur han gång på gång sändt henne en hastig, oroligt forskande blick, och på samma gång som förtroende hade hon också erfarit en känsla af oändlig tacksamhet mot detta hjärta, som så okonstladt och sveklöst hängifvit sig åt henne.

Hon kände sig nästan jublande lycklig, där hon stod under poppelträdet, och försäkrade honom, att hon ej blifvit rädd, ej blifvit våt och ej förkylt sig,

och att hon endast beklagade, det utflykten icke varat längre.

— Nå, gudskelof! — utropade han.

Seende henne glad och kry lugnade han sig alldeles. För öfrigt kunde han själf se, att hon ej blifvit våt. Hans tjocka rock hade fullkomligt skyddat henne. Hennes hår däremot hade regn och blåst farit illa fram med. Hon skakade på hufvudet, och de tunga, redan halft upplösta flätorna ringlade i mörka vågor ut öfver hennes axlar. Kanske hon ej själf visste af att hon i detta ögonblick var kokett.

Men Jans ögon började glöda, han tog ett steg bakåt, sträckte ut handen, drog den tillbaka, sträckte så åter ut den och berörde slutligen skyggt dessa mjuka, glänsande, svarta flätor.

— Att vår herre kan skapa någonting så vackert!

Lik en susning nådde denna sakta hviskning Stisias öra, och hon kände beröringen af hans hand på sitt hår. Hon lutade hufvudet tillbaka och stod så orörlig, med blicken fäst på den guldröda, flammande horisonten.

Mot denna gyllene bakgrund aftecknade sig plötsligt en mängd rörliga, hvita föremål, som flögo fram öfver floden i riktning mot den grönskande höjden. Det var en flock egendomliga, vackra fåglar, stora, bländande hvita, med röda näbbar och fötter. Tyst, nästan högtidligt sväfvade de fram genom luften på sina breda, glänsande vingar. Stisia tog ofrivilligt ett par steg framåt och uppgaf ett utrop af förvåning. Hon hade aldrig förr sett detta slags fåglar.

— Det är hafsfåglar, — sade Jan med kväfd stämma. — De äro sällsynta här. Ibland se vi inte till dem på flere år, men så komma de en vacker dag åter flygande, gud vet hvarifrån och hvart.

Med en tankfull blick följde han de snöhvita fåglarnas flykt.

— Ibland grips man af en riktig längtan att få veta något om de där aflägsna landen, dit fåglarna

flyga. Ifall man åtminstone kunde få läsa något om dem... och om allt det underbara ute i världen!

— Skola vi läsa om det tillsammans? Säg!

Alla solens strålar tycktes samlas i hans ögonpar.

— Å, skulle fröken verkligen vilja?...

Det kom en vindstöt, och poppeln skakade ned ett regn af droppar öfver dem. Båda började skratta som ett par muntra barn.

— Nej, kom så gå vi hem! — utropade Jan.

— Ja, kom så gå vi! — upprepade Stisia.

Men ännu ett bad af glittrande droppar hunno de få — denna gång från linden på Anzelms gård — innan de stannade utanför det öppna fönstret till den lilla hvita kammare, som Anzelm benämnde sin cell.

V.

På bordet invid det öppna fönstret, mellan de nötta, tummade böckerna, låg en halfäten skifva rågbröd.

— Nå, det var bra, — hviskade Jan. — Han har öppnat fönstret och ätit: det är tecken till att han är på bättringen.

På den smala, hårda bänken invid väggen låg Anzelm utsträckt på rygg, fullt påklädd, med ena armen utmed sidan och med den andra kastad öfver hufvudet. Den vida rockärmen dolde hela öfre delen af hans ansikte, och man såg endast ett par smala, bleka läppar med ett uttryck så strängt och hotfullt, som om de hvilket ögonblick som helst varit färdiga att utslunga en ström af vredgade, hårda ord. Öfver hans hufvud lyste helgontaflans bleka förgyllning, under det ryttarporträttens törnekronor dimlikt framskymtade i halfdagern.

— Om man än sköte af ett skott invid örat på honom, — sade Jan, — skulle han inte röra så mycket som en lem nu. Han måste vakna upp af sig själf.

De gingo. Från den lilla förstugukvisten, där de ett ögonblick stannade, sågo de in i den halfmörka förstugan och köket, hvars dörr stod öppen. Midt emot hvarandra där inne sutto vid ett hvitskuradt furubord två unga flickor i söndagskläder, och med armbågarna på bordet och hufvudena framåtlutade pratade de ifrigt, med halfhög röst. Mellan dem låg en kaka bröd samt stod ett svart lerkrus, fylldt med en tjock, hvit dryck, beredd af mjölk, ättika och hackade hvitbetor.

Då de varseblefvo den inträdande Stisia, reste de sig långsamt upp och gingo henne till mötes.

Antolka besvarade hennes hälsning med en skygg nigning, Elzusia åter skakade eftertryckligt hand med henne och utbrast:

— Det var riktigt trefligt att se fröken här igen! Det är så roligt, när fröken kommer och hälsar på oss.

Leendet, hvarmed hon yttrade detta, var vänligt och gladt; men hennes blick öfverfor Stisias ansikte med ett uttryck af litet elak nyfikenhet, och ett lika nyfiket ögonkast sände hon efter Jan, som försvann genom dörren till ett annat rum.

— Var så god och sitt ned! — bad under tiden Antolka. — Har Stisia kanske blifvit mycket våt?

— Åhå! — utbrast Elzusia. — Är du så bekant med fröken, att du kallar henne vid namn?

Antolka blef förlägen.

— När hon har bedt mig... — mumlade hon med bortvändt ansikte.

Stisia slog armen om den unga flickan och tryckte en kyss på hennes rodnande kind.

— Det är bara min klädning, som blifvit litet våt, men jag skulle gärna vilja värma mig en smula...

— Då skall jag genast tända i spisen!

Och Antolka skyndade ut i förstugan och kom tillbaka med några vedträn på armen.

— Vänta! — utropade Stisia, och i det hon lätt sköt undan Antolka, föll hon själf på knä framför spisen och började göra upp eld.

— Å, inte kan fröken det! — skrattade Elzusia med full hals.

— Kan jag inte? Se här då: brinner det inte?

Hon hade tändt ett stycke näfver, som nu med långa eldtungor slickade de torra vedträna. Snart förkunnade ett muntert sprakande, att äfven de fattat eld.

— Vi talade just om er, fröken, — återtog Elzusia efter en kort paus. — När man talar om trollen, ä' de i förstun. Ha, ha, ha!

— Hon har en bön till Stisia, — smålog Antolka, i det hon makade ett vedträd till rätta i spisen.

Elzusia gaf henne en knuff med armbågen och försökte lägga handen öfver hennes mun. Men Antolka vände bort hufvudet och slog skrattande undan handen.

— Hon vill så gärna bjuda Stisia på sitt bröllop. Hon säger, att det inte blir hälften så roligt, om inte Stisia och unge herr Korczynski komma med. Och dessutom skulle ju det vara en så'n heder för henne. Fabian själf skall bjuda herr Witold, fastän han i början inte ville höra talas om det; men han räknar det nog för en heder, han med, att få ta emot en herreman i sin stuga.

Bröllopet skulle firas ett par veckor efter skörden, på Marie himmelsfärdsdag. Fabian hade för någon tid sedan rest att bese friarens hus och egendom och funnit partiet antagligt. Där voro visserligen många i stugan — mor, två bröder och en syster — men så hade de också hela femton morgen jord och vacker boskap, och familjen var väl ansedd. Modern var född Giecoldowna, och en af bröderna hade haft anställning som inspektor på flere stora gods men skulle nu gifta sig med en Zaniewszczanka — som fick tusen rubel i hemgift — och taga en gård i arrende...

— Nå, men brudgummen då? — frågade Stisia.

Flickorna började fnittra.

— Å, han är så ung... — började Elzusia, och det kom ett uttryck af rörelse i hennes små, plirande ögon, faderns upp i dagen.

— Han är bara tjuguett år men ska' inte göra krigstjänst, för två äldre bröder till honom ha redan blifvit utskrifna, — berättade Antolka. — Han ser bra ut, men han är så fasligt liten...

— Du tycker visst, att alla karlar ska' vara sådana där störar som din Michal, — harmades Elzusia. — Det kan väl hända, att han är liten, men han är rar ändå...

Tårarna kommo henne i ögonen, så rördes hon

vid tanken på sin trolofvades alla goda egenskaper. Strax därpå var hon emellertid i full färd med att berätta, hurusom hennes far utlofvat sexhundra rubel åt henne i hemgift men ej kunde lämna henne hela summan på en gång. Trehundra rubel skulle hon få kontant, och på resten skulle han lämna en skuldsedel; det var redan öfverenskommet med fästmannens familj.

— Men ett ståtligt bröllop kommer han att ställa till. Det är han för stursk till att låta bli! — sade Antolka.

Elzusia skulle få en präktig utstyrsel. Modern hade en hel kista full med sängkläder och linne åt henne, och förra gången fadern rest till staden, hade han köpt henne ett svart kaschemirstyg — riktig, svart kaschemir, d. v. s. det allra vackraste och finaste tyg som fanns. Och ännu en klädning skulle hon få, en mörkröd men af billigare tyg...

De började tala om kläder. Stisia frågade efter priset på tyget i deras klädningar, hvem som sytt dem, och om de buro dem endast om söndagarna. Och nu först kommo deras tungor riktigt i farten. En skräddare, en jude inne i staden, sydde deras helgdagsdräkter, de hade en, högst två och buro dem endast om söndagarna. På hvardagarna nyttjade de uteslutande plagg, som de själfva väft och sytt. Ingen flicka i okolitsan hade så mycket kläder och grannlåt som Jadwiga Domuntowna. Hon hade till och med armband, örhängen och ringar — men så var hon också rik, skulle få ärfva morfaderns hela gård ensam...

Hvem hon ville ha till husbonde på den gården kunde en blind se. Men Janek inte ens så mycket som tittade åt all hennes grannlåt; han hade till och med blifvit mera kallsinnig för henne, sedan hon börjat på att styra ut sig så mycket. En gång, då hon kom till ett dansgille i armband och örhängen och ringar, kallade han henne för en zigenarhäst.

Och då de berättade detta, började båda två gapskratta. Äfven Stisia skrattade.

Det gick muntert och lifligt till där ute i köket, när Jan återkom efter att ha utbytt sina våta kläder mot torra. Några ögonblick förut hade Antolka skyndat in i ett sidorum och kommit tillbaka med ett fång väfnader så stort, att hon nästan sviktade under bördan. Nu voro de alla tre sysselsatta med att syna dessa alster af hennes flit och skicklighet: klädningstyg, täcken, mattor och dukar af alla upptänkliga färger och slag.

Jan frågade sin syster efter modern, och Antolka svarade honom, att hon återvändt till Starzyn men skulle komma tillbaka i morgon bittida och ännu några dagar hjälpa honom med skörden. Starzyn låg sankt, och säden mognade senare där, hvarför hon hann att först hjälpa barnen med deras skörd, innan hon började med sin egen. Två mil hade hon gått i dag, och två mil skulle hon gå i morgon, och ändå skulle de säkert finna henne lika kry och arbetsför som någonsin där ute på slåttern.

— Ja, en sådan ålderdom kan man prisa, — inföll Jan. — Det är, för att hon alltid varit munter och glad af sig och aldrig tagit sig några ledsamheter nära. Men det är inte alla, som födas med ett sådant skaplynne...

En liten dörr i motsatta ändan af köket öppnades sakta, och i dörröppningen uppenbarade sig Anzelm.

— Tog jag miste, eller var det verkligen fröken Stisias röst jag hörde?

Stisia skyndade hastigt bort till honom.

— Inte hälsa med tröskeln emellan sig! Inte med tröskeln emellan sig. Då kunde fröken och jag råka att bli ovänner... och det vill jag rakt inte! — utropade Anzelm med en hos honom ovanlig liflighet och skämtsamhet och trädde raskt öfver den höga tröskeln.

Äfven Antolka kom nu springande fram till honom och kysste hans hand.

— Det är första gången i dag, jag ser farbror. Farbror passade på, när jag var borta efter vatten, att gå ut i köket och skära sig en skifva bröd. När

jag kom tillbaka, var dörren reglad igen... Det var förstås bara för att slippa se mig...

— Ibland kommer det en sådan tungsinthet öfver mig, att det käraste ansikte blir mig okärt att se, — svarade Anzelm, i det han samtidigt tryckte Stisias hand och såg på henne med en lång, forskande blick.

— Fröken lär ha hjälpt de mina att meja säd i går? Och i dag har fröken varit ute på en roddtur med Janek, har jag hört, — sade han utan att taga blicken från hennes ansikte. — Det var nå.. got nytt! — tillfogade han stammande, och ett gladt, nästan strålande leende spred sig öfver hans bleka, fårade drag.

— Men var så god och stig in i salen! Inte skall man taga emot en gäst i köket, barn! Vår stuga är låg, men den är inte trång.

Med ena handen höll han ihop rocken öfver bröstet, med den andra pekade han mot dörren och upprepade ett par gånger:

— Var så god och stig in i salen, var så god!

Där voro tre dörrar i köket, af hvilka en förde till Anzelms rum, den andra till en sidokammare och den tredje ut till förstugan. Stisia stod tvekande om åt hvilket håll hon skulle gå, och den gamle, som märkte detta, bjöd henne sin arm och förde henne genom förstugan in i salen. För länge sedan i världen på Korczyns herrgård hade han sett herrar och damer ledsaga hvarandra på detta sätt, och själf hade han ofta vandrat ut från middagsbordet eller supébordet arm i arm med en högväxt, svartögd, munter ung fröken...

Salen var ett stort rum — det upptog mera än halfva huset — med glattstrukna, hvita väggar och ett bländhvitt golf. Utmed ena långväggen stod en väldig kakelugn. Midt emot hade en lång, rödmålad soffa sin plats. Mellan fönstren stod en likaledes rödmålad byrå, och för öfrigt upptogos väggarna af bjärta, grant utsirade kistor, några trästolar samt ett bord. En liten dörr i ena hörnet af rummet förde in till

sidokammaren. Genom de öppna fönstren strömmade en doft af blommor och grönt in i rummet.

Anzelm förde Stisia bort till soffan.

— Var så god och sitt! — sade han. — Här tror jag fröken skall ha det bekvämast...

Därpå ropade han åt Antolka, att hon skulle göra i ordning kvällsvard åt deras gäst och dem.

— Själf har jag bara ätit ett stycke bröd sedan i går, — sade han, — och Jan är nog hungrig efter det där badet, han fått ute på Niemen i dag.

Redan i går hade brorsonen talat om för honom, att han skulle ut på en roddtur med fröken Stisia, och nu frågade Anzelm de båda unga, hur de redt sig under ovädret, om de blifvit mycket våta och hur länge de uppehållit sig i skogen. Jan och Stisia berättade sina äfventyr för honom.

Under tiden bredde Antolka och Elzusia en ren duk på bordet och dukade upp en kvällsmåltid, som troligen representerade allt hvad huset förmådde. Midt på bordet placerades en stor rågbrödskaka och rundt omkring denna två ostar, en färsk och en gammal, en tallrik gult smör, en bunke med filmjölk och en tallrik honung. Slutligen kom Elzusia, röd af spisvärme, bärande ett fat med rykande äggröra.

Alla slogo sig ned kring bordet och lade för sig af filmjölken och äggröran på lertallrikar. Under några minuter yttrade ingen ett ord. Anzelm, Jan och de båda flickorna åto på ett ganska egendomligt sätt. Af de tjocka brödskifvor, Anzelm skar åt hvar och en, bröto de små stycken, som de togo mellan fingerspetsarna och förde till munnen. Äfven sina träskedar höllo de mellan yttersta fingerspetsarna. De åto mycket långsamt, och mellan hvar gång, de förde skeden till munnen, lade de den ifrån sig för ett par sekunder. I detta nästan öfverdrifvet sirliga sätt att äta kunde man skönja en nedärfd eller i barnaåren inplantad fruktan för att visa glupskhet och obelefvenhet.

Anzelm var den, som först bröt tystnaden. I en

ton, som om han plötsligt erinrat sig någonting, utbrast han:

— Men kanske fröken vill ha te? Vi dricka det sällan, men det kan genast bli...

Samtidigt med att Anzelm framställde denna fråga, lade Jan skeden ifrån sig, lät händerna sjunka ned på knäna samt åsåg så med en min af djup tillfredsställelse, hur Stisia med god aptit började inmundiga en stor skifva rågbröd med honung på. Deras blickar möttes, och bådas ansikten strålade af glädtighet. Anzelm måste upprepa sin fråga, ty ingendera hade hört den.

— Det ser ut, som om roddturen gifvit aptit, — anmärkte Jan långsamt — och kanske att det går för sig utan te?

— Ja, utmärkt väl, — skrattade Stisia.

Jan började också skratta — så, som lyckliga människor skratta: högt och hjärtligt, utan synbar anledning, och utan synbar anledning sträckte han också ut handen och strök den bredvid honom sittande Antolka öfver håret.

Anzelm var ovanligt liflig och språksam i dag och uppbjöd tydligen hela sin förmåga att visa sig underhållande och älskvärd mot gästen. Seende en röd skråma på Stisias hand, frågade han, om det var lien, som tillfogat henne den, och då hon jakade, såg han länge på den röda rispan med en egendomlig, tankfull blick.

— Det är ett tungt arbete, eller hur? Det behöfs, att man vänjer sig vid det. Jag vet bara inte och undrar starkt, om en person, som spelar piano så vackert, kan vänja sig vid så grofva arbeten.

Han berättade, att ibland, då han gick utmed flodstranden eller var ute och rodde, brukade han höra henne och fadern spela tillsammans.

— Det är vacker musik, — sade han småleende, — den smeker örat och tränger till hjärtat. Men hvem vet, om det inte är lika tröttsamt att spela piano i många timmar som att så eller plöja...

Ute på gården hördes några kor råma. Båda flickorna skyndade upp från sina platser och började brådskande duka af bordet. Sedan tog Elzusia farväl, och Antolka såg man raskt ila öfver gården med en mjölkstäfva i handen.

Solen hade gått ned för en god stund sedan, och en gråaktig skymning utbredde sig i rummet. Jan tände en liten lampa, som stod på byrån, och förklarade sedan för farbrodern, att han skulle gå och se efter om gossen månat väl om hästarna under hans frånvaro. Anzelm och Stisia blefvo lämnade ensamma.

Till Anzelms och kanske äfven till sin egen öfverraskning lutade sig Stisia fram i stolen och tryckte sina läppar mot den gamles hand.

Anzelm ryckte till och drog undan handen.

— Hvad för slag? — stammade han. — Hva . . ad för slag?

Stisia strök sitt ännu fuktiga hår tillbaka från panna och axlar och såg med ett kärleksfullt uttryck i ögonen upp till honom.

— Jag vet allt, jag vet allt . . . — hviskade hon sakta.

— Hur . . . hvem har sagt det? Det är säkert Janek, som inte kunnat tiga? . . . Men än se'n, det är ju ingenting ondt i det. Om fröken är så god att vilja vara hans vän, så skall han heller inga hemligheter ha för fröken.

Han skakade på hufvudet.

— Men jag tviflar på att någon människa kan förstå och riktigt sätta sig in i något sådant där. Man måste gräfva djupt för att träffa på vatten, och jag vet inte, hur många år man skulle behöfva lefva tillsammans med en människa för att hinna tränga in i alla hennes själs skrymslen . . .

I den angränsande lilla kammaren hördes ett lätt buller. Ett ögonblick senare stod Jan på tröskeln, med ryggen mot dörrposten och armarna i kors öfver bröstet. Hans gestalt aftecknade sig i rena, vackra linjer mot rummets skumma bakgrund. Äfven i salen rådde half-

skymning, ty den lilla lampan på byrån spred endast ett svagt ljus.

Efter en lång tystnad återtog Anzelm med långsam, halfhög röst:

— Hvarje skapad varelse har fått självbevarelseinstinkt och begäret att rädda sig undan fördärf. Så också jag, och där jag såg räddning för mig, dit drogs jag. Jag var inte mera än tretti år på den tiden, och intet under, att kärleken då betydde lika mycket för mig som lif och lycka. Det var uppenbarligen förutbestämdt, att all min glädje och sorg i lifvet skulle komma mig till del från Korczyn, ty där uppenbarade sig för mig de där strålande framtidssynerna, öfver hvilkas uppgående i rök jag inte kunde trösta mig, och där tändes min kärlek. Många skulle kanske säga, att jag var förmäten och sträfvade för högt, men så tycker inte jag. Det är ju nära två tusen år sedan vår herre förkunnade alla människors jämlikhet, och om jämlikhet talades det mycket på Korczyn. Hon tillhörde visserligen en herresläkt, men jag är heller ingen vanbörding, och fastän jag inga rikedomar äger, skulle jag kunnat bjuda henne en lott, som ej var hårdare än många förnämas på den tiden och kanske var lugnare och tryggare. För öfrigt, fastän hon var af herresläkt, hade hon långt ifrån någon lysande ställning i världen. Hon lefde på sina släktingars nåd och rådde icke ens själf om de kläder hon bar. Skulle det då inte ha varit bättre att få en egen stuga, om än låg, och få råda i eget hem och lefva tillsammans med en make, som älskade henne, och som hon älskade? Ty jag visste, att min kärlek var besvarad. Det var ej på en blind, hon såg med sina vackra ögon, och det var ej till en döf, hon yttrade ord, som förvissade om genkärlek. Men hon ville ej. Man kan icke ens säga, att hennes familj lade hinder i vägen. Jag vet, att många af hennes släktingar gjorde narr af vårt tycke för hvarandra och skrattade ut henne, men ingen skulle ha hindrat henne från att gifta sig med mig. Det var hon själf, som inte ville. Hon ville

inte ens träffa mig, men en gång mötte jag henne likväl i trädgården och lät henne ej komma undan, förrän jag fått veta, hvarför hon gifvit mig en sådan dom. Hon uppgaf skäl så erbarmliga, att man kunde både skratta och gråta åt dem. Jag ville försöka tala reson med henne, beveka henne, men hon slet sig lös och sprang ifrån mig... gråtande. Hon var själf förtviflad, men ändå ville hon ej, ville ej på några villkor...

Efter den stunden började den värsta tiden af hans lif. Allt föreföll honom förgängligt, ändamålslöst, fåfängligt...

— Jag fick leda för allt, började tvifla på allt. I dag är det, tänkte jag, och i morgon förgår det och försvinner. Jag hörde en gång prästen i kyrkan säga: »Af stoft äro vi komna, och till stoft skola vi åter varda» — och dessa ord gingo sedan aldrig ur mina tankar. Denna leda och tvifvelsjuka var det, som utgjorde min största plåga, ty de dödade all vilja och all handlingskraft hos mig. Gjorde jag ännu någonting, så var det blott med tanke på den stackars föräldralöse gossen — för att han inte skulle dö af hunger hos mig. Men för min egen skull rörde jag inte längre ens ett finger, ty jag hade ständigt den tanken för mig: »Hvad skall det tjäna till? Hvarför bekymra sig om detta fåfängliga?» Jag vände mig ofta till gud i bönen, men det var endast om förbarmande för min odödliga själ jag bad; hvad som kunde möta mig i lifvet, frågade jag ej det minsta efter, viss om att jag för alltid förlorat allt, och att, om jag än återvunne något, jag genast skulle förlora det på nytt.

Emellertid var han alltför ung och hade fört ett alltför sundt och rent lif, för att han skulle kunna alldeles förhärdas och förslöas genom sitt tvifvel på allt jordiskt. Tvärt om, saknaden och längtan efter den älskade kvinnan marterade honom ständigt.

— Jag kände en smärta och en saknad utan gräns. Om en människa kunde gråta sig till döds, så skulle säkert jag ha gjort det. Jag började frukta för mig själf och tro, att jag skulle mista förståndet

eller sluta med att beröfva mig lifvet. Jag greps af blygsel öfver att jag ej hade minsta makt öfver mitt eget jag och anropade vår herre om hans hjälp. Ibland ryckte jag mig lös ur mina mörka tankar och sade till mig själf: »Kasta sorgerna ifrån dig och sök dig någon tröst, så att du inte längre bryter mot guds heliga vilja och på detta sätt förspiller ditt lif.» Stundom kunde det också tyckas mig, att jag besegrat den mörka anden inom mig och nu skulle börja lefva som andra. Men nej! Jag kunde inte återvinna lefnadslusten, och fastän jag arbetade i mitt anletes svett, likt en träl, upphörde jag inte för en minut att grubbla öfver mina svikna förhoppningar och alltings intighet. En gång tänkte jag gifta mig och reste till och med åstad att fria. Men när jag kom fram och fick se den flicka, jag utsett, så — nej! Hon var hvarken ful eller dum, och jag visste mycket väl, att hon länge haft ett godt öga till mig. — Men — nej och åter nej! Den andra stod för mina tankar, och dessutom hade jag blifvit van vid annat skick och andra later — hvarken hennes tal eller hennes sätt behagade mig ... I omkring tre år kämpade jag så med mig själf, likt en drunknande med vågorna, och sorgen undergräfde min hälsa, och de mörka tankarna bröto mina krafter ... Slutligen angreps jag af en egendomlig sjukdom, som i nio år höll mig fängslad vid sängen, och som doktorerna inte kunde bota men kallade hypokondri ...

Betydelsen af detta ord förstod han ej, men en af läkarna hade sagt honom, att hans onda mera hade sitt säte i själen än i kroppen, och att det snarare var andliga än lekamliga läkemedel, som skulle kunna bota honom. Ett sådant andligt läkemedel hade han säkerligen i sin lifliga önskan att kunna hjälpa brorsonen och i den glädje, som den uppväxande ynglingen beredde honom. Äfven Antolka, som Jan envisats att vilja taga hem till dem, hade aldrig gjort honom annat än glädje. Hans svägerska, som ofta kom och såg

till dem, brukade ock muntra upp honom med sitt goda lynne och sitt glädtiga prat.

— När vår herre så vill, kan till och med en död stå upp ur sin graf. Jag tillfrisknade... fastän alldeles frisk blef jag ju inte. Det förefaller, som om stora sorger och lidanden skulle rista fåror inte bara i en människas drag utan också i hennes själ — fåror, som aldrig kunna helt utplånas. Så har det åtminstone gått mig: jag har aldrig kunnat bli fullt densamme som förr. Jag undviker att komma tillsammans med mycket människor, ty i vimmel och larm blir jag som från mina sinnen. Hvarje obekant ansikte skrämmer mig till en början, och ofta har jag både kroppsliga och själsliga plågor att utstå. Den lättaste förkylning orsakar mig svår hufvudvärk och yrsel, och när jag någon gång alltför mycket fördjupat mig i gamla minnen och sorger, ligger jag i två, tre dagar som död, utan att kunna fördraga åsynen af en människa. Men allt det där är ju småsaker. Sådana obehag kan man bära med tålamod, när man i öfrigt har det lugnt och bra och har mycket att glädja sig åt...

Ty han hade mycket att glädja sig åt: sin nya stuga, som var uppbyggd på samma plats, där den gamla fallfärdiga hade stått; trädgården, som han med egna händer hade anlagt; bien, som Jan skötte efter alla konstens regler, och hvilkas antal ständigt ökades; den präktige, honom varmt tillgifne gossen; den duktiga, rara flickan... Och fröjdade honom gjorde också den klara solen och de doftande blommorna, svalorna, som byggt sina bon under takåsen, tystnaden och lugnet, som rådde på hans gård, samma gård, där hans fäder och förfäder lefvat, där han själf blifvit född, växt upp och åldrats, och där han kände till icke blott hvarenda vrå och hvartenda träd utan så godt som hvarje grässtrå och hvarje sandkorn.

— De där stormvindarna, som farit fram genom mitt lif, ha nu dragit förbi och äro redan långt sin kos ifrån mig. Jag har nu vida flere glada än dystra stunder att räkna och ber endast vår herre om en

sak i världen: att han skall beskära Janek en lycklig lott. Gossens vilja och önskningar få gälla i allt, och ifall jag ibland än är af en annan tanke än han, så låter jag det ändå bli som han vill. Jag är honom ju i faders ställe, och liksom en far vill jag endast hans lycka och väl...

I detta ögonblick kom Jan skyndande fram till dem, lutade sig ned och kysste farbrodern på handen. Med en skakning på hufvudet kastade han därpå tillbaka det ljusa håret, som fallit ned i pannan.

— Nu kan det vara nog taladt om sorgliga saker! Farbror tål inte vid sådant där, och fröken Stisia ser jag har tårarna i ögonen. Hvad skall det tjäna till att orda så mycket om gamla tider?

Han hade ännu icke talat ut orden, då det utanför fönstret hördes ljudet af fotsteg samt en hög flämtande stämma, som ropade:

— Vänta bara, vänta bara! Jag skall minsann ta rätt på honom den skurken, den förföraren! Och när jag får rätt på honom, slår jag ihjäl honom... så sant mig gud hjälpe, slår jag inte ihjäl honom som en hund!

Dörren till salen öppnades på vid gafvel, och in trädde, stödd på en käpp, en skröplig, darrande gubbe med ett tegelrödt ansikte, som på ett egendomligt sätt kontrasterade mot hårets och rockens bländhvita färg. Tätt efter honom kom en högväxt, axelbred flicka af ett ganska säreget utseende. Vid första ögonkastet skulle det ha varit svårt att i henne igenkänna samma Jadwiga Domuntowna, som barfota kommit bärande ett fång gröngräs åt korna, och som slagit säd, så att svetten lackat om henne, samt sedan själf kört in den. Hon var nu iklädd en yllekläding af en så grant blå färg, att det nästan gjorde ondt i ögonen att se på den, tätt åtsittande i lifvet och försedd med ett långt släp, som blifvit illa tillställdt af väta och damm och disgraciöst slog omkring henne. Hennes koaffyr var än besynnerligare än dräkten och bestod af en rad kögt upptornade valkar, som glänste af pomada och

pryddes af en massa granna rosetter och nålar. I hennes öron dinglade ett par pråliga örhängen, kring de tjocka, röda handlofvarna rasslade armband, och på de klumpiga fingrarna hade hon trängt ringar med oäkta stenar i. Lika ståtlig och präktig som hon tett sig i landsflickans enkla dräkt, lika otymplig tog hon sig ut i denna.

— God afton! — ropade hon redan på tröskeln. Men då hennes blick föll på den bredvid Jan stående Stisia, tvärtystnade hon.

Gamle Jakob hade under tiden med stapplande steg närmat sig Anzelm och utropade nu flämtande:

— Hvar är Pacenko? Säg mig genast, Szymon, hvar den uslingen gömt sig? Om ni inte säger det, söker jag själf igenom stugan, och jag ger mig inte, förrän jag funnit rätt på honom.

— Ha de åter igen skrämt honom med Pacenko? — frågade Anzelm Jadwiga.

— Ack, ja visst! — utropade denna, som nu hämtat sig från sin första häpenhet. — Han var så lugn och snäll och förståndig i dag, så att man skulle inte ha kunnat bättre begära. På eftermiddagen sade han åt mig: »Jadwiska, skola vi gå och hälsa på någon granne?» »Kanske Szymon?» frågade jag, ty jag visste, att om jag hade sagt Anzelm, så skulle han ha blifvit förargad och svarat: »Jag går inte till några spolingar». Han tror, att herr Anzelm alltjämt är en ung man, och att salig Szymon är herre på gården. Vi begåfvo oss af, och han gick lugnt och stillsamt, ända till dess några pojkar stucko upp hufvudena bakom ett staket och började skrika: »Pacenko har kommit tillbaka och tänker ta mormor ifrån morfar igen». Då började han skälfva i hela kroppen, och om inte jag hade varit, skulle han ha fallit till marken. Men se'n var det omöjligt att hålla honom i styr längre...

Under det Jadwiga talade, stultade Jakob snokande och hotfullt svängande sin käpp från vrå till vrå af rummet, tittade in i den angränsande, mörka kam-

maren, for med käppen under den breda soffan och ville slutligen äfven undersöka den lilla nischen under kakelugnen. Då han skulle luta sig ned, förlorade han emellertid jämvikten och föll omkull på golfvet. Stisia, som befann sig närmast honom, sprang hastigt fram och ville hjälpa honom upp. Men en kraftig, allt utom mild hand knuffade undan henne.

— Var så god och rör inte morfar! Jag kan reda mig utan hjälp... Morfar har jag då åtminstone rättighet öfver ensam! — sade Jadwiga Domuntowna med af förtrytelse skälfvande stämma.

Och stark som hon var lyfte hon upp den gamle så lätt som om han varit en fjäder, sedan hon först med en häftig åtbörd tillbakavisat Jan, som velat komma till hennes hjälp.

— Lugna sig, Jakob, — sade Anzelm. — Pacenko finns hvarken här eller någon annanstädes, han har för länge sedan lämnat detta jordiska.

— Är det sant? — frågade den gamle, som ännu darrade i hvar lem. — Finns han här verkligen inte? Ger ni ert ord på att han inte finns?

— Jag ger mitt ord på det, — svarade Anzelm i högtidlig ton. — Sätt sig nu lugnt, Jakob, och språka med oss...

— Om han ändå, — hviskade Jan till Stisia, — ville berätta ett äfventyr, som hände hans bror när fransmännen voro här 1812... Han kan så många märkvärdiga gamla historier...

Kanhända hörde Anzelm brorsonens hviskning, kanhända visste han, hvilket som var det bästa medlet att få den gamle lugn, ty i det han sköt fram en stol åt honom, återtog han:

— Var så god och sitt ned... Jag undrar, om Jakob ännu minns det där äfventyret, som hände er bror Franciszek anno 12?... Men ni har nog glömt det?

Öfver det skrynkliga, tegelröda ansiktet bredde sig samma skimmer af vaknande hågkomster som den gången, då Anzelm erinrade honom om Jan och Cecilia.

Han rätade på sig, och utan att bry sig om den erbjudna stolen blef han fortfarande stående, med bägge händerna stödda mot käppen och blicken riktad upp mot taket.

— Jo visst, — började han, — jo visst minns jag. Jag minns det, som om det varit i går...

Under det gamle Jakob berättade, såg Jadwiga oafvändt på Stisia med blickar som blefvo allt mera gnistrande och hatfulla. Hon hade ej hört, hvad Jan ett ögonblick förut hviskat till henne, men hon hade mycket väl märkt, att då han böjt sig emot henne, hade hans ansikte haft ett uttryck, som hon aldrig förr sett där. Och Stisia hade lyssnat till honom med ett leende af stilla, halft omedveten lycka.

Midt uppe i gamle Jakobs historia ljöd plötsligt hans dotterdotters stämma, hvass men undertryckt. Måhända talade hon så lågt, emedan hon fruktade, att rösten skulle svika henne, eller kanske var hon själf rädd för hvad hon ämnade säga.

— Sááå, — sade hon långdraget, utan att taga ögonen ifrån Stisia. — Har det blifvit på modet att gå med utslaget hår nu? Kanske det snart blir modernt att gå utan kläder på kroppen också?

Stisia, som intresseradt lyssnade till gamle Jakobs berättelse, hörde icke den elaka anmärkningen, eller också låtsade hon, som om hon ej gjort det. Jan kastade en förgrymmad blick på den talande men bet ihop tänderna och vände henne tigande ryggen.

Ungefär samtidigt med att Jakob slutade sin berättelse, utlät sig Jadwiga åter, i högre och ännu mera förbittrad ton än nyss:

— Bah! Hvem skulle inte se ut att ha lika mycket hår, om man sloge ut det så där! Men vi, stackars tarfliga flickor, skulle skämmas för att visa oss på det sättet... Långt hår och kort förstånd, säger ordspråket...

Nu gick Jan hastigt fram till henne.

— Så länge ni är i vår stuga, får ni vara snäll och hålla inne med era stickord... det ber jag er om,

Jadwiga, — sade han i lågmäld ton men med rynkad panna.

— Det var också ett skäl, att Jan ber mig! — hånskrattade Jadwiga, och hennes ögon gnistrade. — Förr kan det nog hända, att er bön betydde något för mig, men rakt inte nu. Nu ser jag, att jag gör bäst i att hålla mig undan. En sådan ringa stackars flicka passar inte för den, som umgås med så fina fröknar...

De förgyllda och försilfrade armbanden kring hennes röda handlofvar rasslade. Hennes röst darrade af återhållen gråt, och hon hade tårar i ögonen.

— Hvarför i all världen är ni så ond, Jadwiga? Vet ni inte, att vrede skämmer skönhet? — frågade Jan litet gäckande.

Utan att svara men med ursinnig uppsyn slog hon armen om den gamle morfadern och drog honom med sig mot dörren.

— Låt oss gå härifrån, morfar, kom! Här ha vi stannat länge nog... här är ingen, som saknar vårt sällskap. Hvarför ska' vi tränga oss på folk, som inte tycka, att vi ä' nog goda åt dem? Vi ha gudskelof andra att gå till...

Hela hennes ansikte hade färgats af en nästan blåaktig rodnad; hennes ögon sprutade gnistor. Morfadern, som i sina rediga stunder lydde henne som ett barn, följde henne villigt mot dörren. Där vände hon sig än en gång om och utbrast:

— För nya vänner öfverger man gamla. Här vill ingen längre veta af oss... här har man fått smaka på bättre. Gärna för mig! Måtte det bara inte sluta med förtret, för det är en känd sak, att den, som sträfvar efter mycket, får ofta alls intet. God afton och lycka till!

Otyglad vrede och sårad stolthet talade ur hennes stämma. Hon sköt morfadern före sig ut i förstugan, samlade ihop sitt neddammade klädningssläp i handen och slog igen dörren efter sig med en skräll.

De kvarvarande förblefvo under några ögonblick tysta. Men så brast Jan ut i skratt.

— Det kan man kalla att inte genera sig! — utropade han. — Jag skulle aldrig ha kunnat tro, att hon var sådan. Kanske andra finna behag i en sådan där tvärsäkerhet — men rakt inte jag!

Anzelm yttrade ingenting, men man såg på hans min, att han var långt ifrån belåten. Jan, som blifvit en smula förlägen efter sitt öppenhjärtiga uttalande, försvann in i den lilla mörka kammaren; men strax därefter kom han tillbaka ut i salen och frågade glädtigt:

— Kanske fröken Stisia på nära håll skulle vilja se en sådan vacker illumination det strax blir ute på Niemen?

— Fånga de nattflyn? — frågade Anzelm.

— Ja, de ha just börjat komma med sina bloss.

— Men det är tid för mig att gå hem nu, — sade Stisia, i det hon reste sig upp.

— Jag skall följa fröken, det är alldeles mörkt ute.

— Jag kommer också med, — sade Anzelm i lugn ton och reste sig långsamt upp.

I detsamma inträdde Antolka med en kruka mjölk i handen, och Anzelm tillsade henne att gå efter hans mössa, som låg i kammaren.

— Farbror blir för trött... — började Jan.

— Var inte rädd, du! När så behöfs, kan jag vara lika duktig som du — skämtade Anzelm.

I salen började det nu bli litet mera lif. Strax efter Antolka inträdde Michal, klädd i sina gula kanfaskläder men söndagen till ära med en blå, elegant knuten silkesduk om halsen. Han föreföll helt allvarlig i dag, bugade sig högtidligt för de närvarande och gick sedan bort och ställde sig i en vrå, hvarifrån han tummande sina spetsiga mustascher nyfiket iakttog Stisia.

Antolka hällde upp den ännu varma mjölken i en bunke.

— Kanske Stisia vill ha litet nysilad mjölk? — frågade hon.

Anzelm satte sin stora fårskinnsmössa på hufvudet, i det han i undertryckt ton yttrade till Jan:

— Jag må bli trött eller inte, men jag tillåter på inga villkor, att det skall bli prat om fröken Stisia för din skull. Det var redan illa nog, att jag inte kunde följa med er ut på Niemen, men alls inte passar det sig, att ni gå ute ensamma om nätterna, så att förtal skall bli lönen för hennes godhet.

Jan slog plötsligt sina armar om farbrodern, snurrade rundt med honom ett hvarf och kysste honom med ett muntert skratt på båda kinderna.

— Obetänksam som all ungdom, — muttrade Anzelm misslynt, i det han drog rocken tätare om sig.

Kvällen var mörk, ty himmel och stjärnor höljdes af några långa, strimmiga moln, som liknade fördunstande rök.

— Om ni vill se bra, fröken, måste ni gå ända ned under poppeln, — sade Jan.

Stisia skyndade raskt till det utsatta målet; Jan och Anzelm kommo ett stycke efteråt.

Under poppeln hade man utsikt öfver en lång sträcka af Niemen, som åt ena hållet, mot Korczyn till, krökte sig utefter den höga stranden, åt det andra flöt fram genom låga sandmarker. För fjärde gången i dag såg Stisia Niemen under en ny gestalt. Först hade flockar af tunga moln speglat sig i den, solstrålar hade glittrat på dess vågor och svalor susat utefter dess bryn. Sedan hade den brusat mörk och skummande, och en rad svarta båtar hade snabbt glidit fram på dess upprörda vågor. Så, efter stormen, hade den strålat i blått och guld, och en flock hvita fåglar hade majestätiskt sväfvat öfver den. Nu låg den till utseendet orörlig: djupsvart under skogens långa skuggor, stålgrå utåt slättlandet.

Inga stjärnor speglade sig i detta blanka stålgrå, men däremot började den ena lysande, röda flamman efter den andra att glindra utmed vattenbrynet. De

förflyttade sig långsamt åt olika håll, tills de slutligen bildade liksom en lång, gles girland hela floden framåt. I det röda eldskenet aftecknade sig roddarnas profiler skarpt och spöklikt mot rymdens mörka bakgrund.

Men det egendomligaste och mest fantastiska i hela detta skådespel var någonting likt en hvit dimma, som inhöljde båtarna och de i dem sittande människorna och stundom alldeles fördunklade blossens sken. Det fanns ej i luften och ej på sträckorna mellan båtarna, detta hvita töcken; man visste ej, hvarifrån det kom. Till slut upptäckte man emellertid, att det bildades af en oräknelig massa hvita fjärilar, som på florslätta vingar kommo flygande upp ur vattnet. Lika talrika som sandkornen på Niemens botten, där de voro födda, hade de lämnat sitt ursprungliga element, oemotståndligt lockade af det lysande eldskenet. Med tysta, snabba rörelser fångade fiskarena in dem, där de i snöhvita lager täckte deras kläder, hufvuden och båtar, samt läto dem försvinna i sina medförda påsar.

Långsamt och utan det lättaste buller, som skulle kunnat skrämma bort de skygga vatteninsekterna, gledo de mörka båtarna med sina röda eldar fram ute på den mörka floden, på långt afstånd från hvarandra. Slutligen fyllde de den i hela dess synliga längd. Öfverallt rådde tystnad: under himlen, i luften, på jorden och i vattnet. Endast uppe på höjdsluttningen, någonstädes under träden, surrade en osynlig myggsvärm med ett oafbrutet, enformigt, metalliskt surr: det var, som om det frambragts af en dallrande sträng, spänd mellan flodens mörka strimma och den molnhöljda himlen.

— Se där är herr Witold ute och ror med Kaziuk, Walentys son! — utropade plötsligt Jan.

Alldeles öfversållad af de bländhvita djuren satt Witold verkligen där nere i en af båtarna, ifrigt upptagen af samma slags arbete som kamraten. Hans fina profil aftecknade sig skarpt i eldsljuset, midt

emot den andres litet gröfre men också ungdomliga och välbildade ansikte.

— Herr Korczynskis son där och hans myndling här hos oss, — sade Anzelm sakta. — Det var något nytt, något all.. deles nytt. Det trodde jag inte, att jag skulle få upplefva.

Strax före midnatt var Stisia åter hemma.

Det första, som mötte henne, då hon genom en bakväg inträdde i huset, var ljudet af Teresas röst. Genom en halföppen dörr kunde hon till och med se in i den skumma sängkammaren och höra hvarje ord af hvad Teresa på flytande franska föreläste för sin härskarinna:

»Då jag kom inför konungen, neg jag ända ned till golfvet och vågade ej på länge lyfta mina ögon till den store Ludvigs anlete. När jag ändtligen höjde min blick, varseblef jag framför mig Frankrikes alla hjältar och storheter, som omgåfvo monarken liksom stjärnorna omge solen. Där var den store Condé, hertigen af Luynes, hertigen af Montmorency, hertigen af Saint-Simon, hertigarna af Broglie, grefve de la Rochefoucauld, markis de Crequy och andra, och alla hade ögonen fästa på mig, och i alla dessa ögon läste jag tydligt den häpnad och beundran, som min skönhet väckte hos dem. Denna bekräftelse på det vittnesbörd, som min spegel så många gånger gifvit mig, ingaf mig mod att höja blicken till konungens anlete. Huru stor var icke min hänryckning, då dess leende, då *le roi soleil's* leende sade mig, att jag inom kort skulle lysa såsom en stjärna af första storleken på hans hofs himmel! Jag fylldes af lycksaliga känslor; det tycktes mig, att jag trädde in i ett paradis af storhet, glans, elegans och njutningar...»

— Terenia, — afbröt en annan kvinnlig stämma, mild och svag, den läsande, — kan du föreställa dig en sådan tillvaro: så skön, så glänsande?

— Ack nej, ett sådant lif kan man inte ens tänka sig, — suckade Teresa.

— Vara en stjärna af första storleken i en stor konungs hof... få roa sig, bevista glänsande fester...

— Bli älskad! — inföll Teresa.

— O ja! Af någon markis de Crequy! Och hur de måste ha kunnat älska, dessa lysande, poetiska, sköna människor!

— Ack! Hur en sådan lycka skulle kännas, kan man verkligen inte ens föreställa sig!

— Under sådana förhållanden skulle jag också vara frisk och glad och tillfredsställd. Jag skulle inte blott kunna gå... jag skulle kunna dansa... kunna andas fritt och lätt... med ett ord, *lefva!* Eller hur, tror du inte det, Teresia?

— O!

— Hvad lyckan är ojämnt fördelad mellan människorna! — suckade fru Emilia, och säkert runno därvid tårar utför hennes magra, bleka kinder, ty Teresa hördes i bevekande ton utropa:

— Men, å, ni får bara inte bli upprörd, bara inte gråta, käraste fru Emilia!... Försök att behärska er, skona era nerver, annars kommer det en ny attack!

Stisia fortsatte in i matsalen, som skulle ha varit mörk, om det ej strömmat ut ljus genom de öppna dörrarna till Benedikts arbetsrum.

Denne satt vid sitt skrifbord, lutad öfver en tjock räkenskapsbok, hvars långa kolumner han fyllde med siffror och anteckningar. Lampskenet föll klart på hans höga, groflemmade gestalt, det rödbruna ansiktet med de långa mustascherna och det tjocka, orediga håret. Det låg någonting dystert i anblicken af denne ensamme man, som vid midnatt satt och arbetade i ett aflägset rum af det stora, gamla huset. Han föreföll så fördjupad i detta arbete, som om ingen tanke, intet bekymmer, som ej stod i samband med siffrorna i hans räkenskapsbok, skulle ha kunnat beröra honom.

Vid ljudet af fotsteg ute i salen lyfte han emellertid hastigt på hufvudet.

— Witold! — ropade han.

På tröskeln till kabinettet uppenbarade sig Stisia.

— Ah, var det du! — sade han i en ton af sviken förväntan.

Han strök sig med handen öfver ögonen.

— Inte vet du väl, hvar Witold är?

Stisia svarade, att hon alldeles nyss sett honom ute på Niemen med fiskare, som fångade nattflyn.

— Såå! — sade han kort och lutade sig åter ned öfver sina räkenskaper.

Stisia trädde honom närmare.

— Godnatt, farbror, — sade hon sakta och tryckte en kyss på hans hand, en längre och hjärtligare än vanligt.

Därvid såg hon på honom. O, hur fåradt hans ansikte var! Djupa rynkor och skarpa veck korsade hvarandra på pannan, på kinderna och kring de dystra, bruna ögonen. Hvilken af dessa fåror betecknade hans bägge bröders graf? Under hvilka af dessa fåror lågo hans ungdoms idealer och sträfvanden begrafna? Hvilka hade ristats af det tjugutal år, hvars dagar och timmar drupit som tungt bly på hans hjässa?

— Godnatt, godnatt, — svarade han i förströdd ton och snuddade vid hennes panna med sina långa mustascher.

Han gjorde henne inga frågor. Han frågade aldrig de sina om någonting, som rörde deras enskilda förhållanden. Ständigt sysselsatt, ständigt upptagen af sina egna funderingar och med hufvudet fullt af bekymmer tycktes han ej fråga efter något, som icke rörde landtbruket och affärerna — och gjorde det säkerligen icke heller. Då Stisia gått, lyfte han emellertid åter upp hufvudet, kastade pennan ifrån sig och ryckte häftigt i mustaschspetsarna. Känslor af smärta, vrede och oro tycktes röra sig inom honom.

— Ute och ror med fiskare på Niemen . . . den slyngeln! — mumlade han förbittrad. — Aldrig är han hemma . . . aldrig hos mig . . . aldrig som förr . . . hjärtlös . . . egoistisk!

Han stoppade spetsen af sin ena mustasch i munnen, stirrade stelt framför sig och mumlade ett par gånger tankfullt:

— Hvad har det kommit åt honom? ... Hvad ... Hvad?

Uppkommen i öfre våningen gläntade Stisia sakta på dörren till sin fars rum. Några högljudda, långdragna snarkningar ur mörkret därinne förkunnade, att Orzelski var försänkt i en djup, lugn sömn. Stisia öppnade dörren midt emot och trädde in i sitt och Martas rum, där en lampa stod och brann på bordet.

— Aha, där är du! Så att du kom tillbaka ändå? Vid midnatt kommer fröken hem från sina promenader. Mycket bra, mycket bra, men jag afundas dig inte. Jag föredrar att ligga i min säng. Men ungdom är sig alltid lik!

Med dessa ord hälsades Stisia af en grof, litet hes stämma, som kom från en vrå af det ganska stora rummet. I denna vrå stod en säng, och i sängen låg Marta utsträckt i hela sin längd, inrullad i sitt täcke och med ansiktet vändt uppåt taket. Hennes stela gestalt liknade där borta i halfskymningen en mumies; det gula ansiktet afstack skarpt mot de hvita kuddarna, och ögonen lyste likt ett par svarta radbandskulor.

Stisia närmade sig tyst byrån, hvaröfver en liten spegel hängde, och började långsamt fläta sitt hår.

Marta talade oafbrutet:

— Jaså, nu är du här igen. Och har ingen blomsterkvast med dig? Du må tro, att jag nog såg, hur fin du klädde dig i morse, och hur länge du stod framför spegeln, och jag tänkte som så, att nu väntade du säkert visit af din nye adoratör. Men har man hört på maken, du gick din väg, du, och blef borta halfva dagen. Hvart i all världen tog du vägen? Var du åter igen där? ... Tänk om Rozyc hade kommit! Ingen kan tjäna två gudar; endera prinsen — nåja, prins är han förstås inte, men i jämförelse med dig så ... eller fattigmannen. Håller du dig för myc-

ket till honom med blomsterkvastarna, så kan du gå miste om din prins, och det vore ett fint spektakel... Uf, jag står inte ut!

Hon började hosta men fortsatte strax därpå att tala. Hon talade häftigt och lifligt som alltid, men det var dock någonting särskildt oroligt öfver henne denna kväll. Hon flyttade sig af och an i bädden, och hennes svarta ögon brunno.

— Hvad har du för dig där borta? Hur är det där? Hvad tala ni om? Hvad kan du hitta på att säga åt folk, som hvarken veta reda på franska romaner eller sonater och ouvertyrer?... Men jag ser, att du förgås af nyfikenhet att få veta, om din prins har varit här. Var lugn: han kom aldrig. Men fru Kirlowa kom hit, strax efter det du gått. Emilka skickade bud på mig, att jag skulle ta emot henne, ty hon själf hade migrän... Den där migränen tror jag inom parentes sagdt inte så mycket på; saken var den, att hon inte gitte prata med fru Kirlowa. Teresa säger, att de hålla på med en så'n intressant bok just nu... Nog af, fru Kirlowa satt här i två hela timmar ensam med mig, och nästan från första ögonblicket, började hon tala om dig, frågade hvar du var, hvad du har för dig, hur det är med dig nu för tiden, om du blifvit något gladare o. s. v. Sedan förde hon helt försiktigt talet öfver på Zygmus och frågade mig i förtroende, om du ännu är förälskad i honom. Och så till slut började hon tala om kusinen, om hvilka rikedomar han ännu ägde kvar, och om hur olycklig han var. »Hvarför är han då så olycklig?» frågade jag. »Å», svarade hon, »han sörjer öfver att han förspillt sin ungdom, förstört sin hälsa och så mycket af sin förmögenhet, och dessutom...» Och så mumlade hon någonting, som jag inte begrep. »Hans största olycka...» började hon men kom inte längre. Jag blef nyfiken och satte an henne med frågor, och så till slut fick hon fram det enda ordet: »Morfin». Sedan började hon tala om att hon så gärna ville, att han skulle gifta sig och på allvar

bosätta sig på Wolowszczyzna, ty det var det enda, som skulle kunna rädda honom undan alla olyckor. Men den, han gifte sig med, måste vara en god, klok och allvarlig kvinna och äga hans hjärta. Hon skulle säkert bli lycklig med honom, ty han var en bra och ädel karl, det var bara hans rikedomar, som förledt honom... Han förstod detta själf och hade beslutit att gifta sig... Hör du det, Stisia? Han har beslutit att gifta sig, och fru Kirlowa kom hit, tycktes det, enkom för att höra sig för om hvad du tänker om saken, och ifall du också har lust att gifta dig. Hon tyckes ha åtagit sig hela den här saken, och det är ju ingenting underligt i det: hon ville rädda kusinen undan dansöser och bankrutt och så den där morfinen, hon talar om... Ja, nu har jag berättat hvarenda smul för dig. Nu kan du gå nöjd till sängs och drömma om ditt blifvande kungadöme. Jag begriper bara inte, hvarför du inte höll dig hemma i dag och väntade på din prins. Hvar har du varit? Jag förmodar, att du inte ströfvar omkring allena i skog och mark som ett annat skogstroll. Medan du väntar på prinsen, fördrifver du tiden med en herde. Nå, men säg då ett enda ord! Har du blifvit stum? Jag berättar alla nyheter, som möjligen kunna intressera henne, pratar och pratar, så att jag blir hes, och hon säger inte ett endaste ord. Du är en obeskedlig flicka... inbunden, hårdhjärtad... Uf!

Det var lätt att gissa, att Marta önskade se sina förtroenden återgäldade med andra, och att det var någonting, som hon brann af begär att få höra. Hennes svarta ögon lyste likt brinnande kol i halfmörkret, hon hade lagt armarna ofvanpå täcket och kastade dem oroligt af och an. Då hon uttalade de sista orden, fick hennes röst ett uttryck af förebråelse och harm.

— Inbunden, hjärtlös... obeskedlig! — upprepade hon.

Hon började hosta, tystnade och blef sedan åter liggande orörlig med blicken riktad upp mot taket.

Insvept i en hvit kamkofta, barfota och med håret i fläta på ryggen närmade sig Stisia hennes bädd och föll på knä bredvid den. Därpå fattade hon den ena af Martas stora, knotiga händer mellan sina och frågade sakta, lutad öfver henne:

— Tant Marta, hvarför ville du inte bli hans hustru?

Den gamla fröken spratt till och vände hela sin tunga gestalt emot frågerskan.

— Hvad? ... Hvarför ... — upprepade hon stammande. — Hvarför jag inte ville bli ... hans hustru? Hvilken hans? ... Har du verkligen träffat honom? Känner du honom? Har han själf sagt dig ... har han talat om mig ... minns han mig verkligen?

— Han har talat om tant och berättat, hur mycket han lidit, och att han aldrig mer kunnat bli som andra människor ... sedan dess.

— Har han lidit? Och än jag då, har inte jag lidit? Är han inte som andra människor ... Är jag det då?

En djup suck höjde hennes breda bröst — en hes, rosslande suck.

— Hvarför då? Hvarför? Säg hvarför! — hviskade Stisia, i det hon tryckte hennes händer än hårdare mellan sina.

Marta såg på henne med sina brinnande ögon, som om hon velat skåda henne ända ned i själens djup.

— Sade han dig inte orsaken? Sade han dig allt utom orsaken?

— Ja.

Hon låg en stund tyst. Sedan började hon i litet lugnare ton än förut, med bortvändt ansikte:

— Och nu vill du veta skälet? Vill du det? Af nyfikenhet förstås. Det är alltid roligt att få veta, hvarför en flicka ger en friare korgen. Du tror säkert, att du skall få höra något intressant, någon upprörande historia om tvång ... hinder ... tragiska uppträden. Men då bedrar du dig. Det var inte alls

någonting romantiskt... inte alls som på teatern. Det var en vanlig, prosaisk historia, en sådan där som förekommer dagligdags. Det var den eviga mänskliga dumheten, min egen dumhet... Du skall få höra så prosaiskt...

Hon brast ut i skratt.

— Skälen, — återtog hon, — skälen! De voro två: det ena, att prinsessan var grymt rädd för folks åtlöje; det andra, att hon fruktade för det tunga arbetet. Det var alltsammans. Ingen hindrade och förbjöd mig, ty det skulle ingen ha haft rätt till. Jag var föräldralös och flere och tjugo år gammal. Men de skrattade ut mig, retade mig, gjorde narr af mig. »Å, en sådan ståtlig friare den Marta har fått!» hette det jämt. Darzeckis skrattade ut mig, den där fjollern Kirlo dref med mig, till och med fru Andrzejowa smålog vid blotta tanken på att jag skulle gifta mig med en man, som själf plöjde sin åker. Kirlo låg ordentligt dubbel af skratt, bara han talade om det. »Att han plöjer själf, det går väl an», menade han, »det är bara vackert och poetiskt, men han kör ju själf ut gödseln på sin åker — tänk, så ljufligt han måste dofta!» Alla människor skrattade åt historien och min friare. Och jag, jag skämdes, så att jag var färdig att förgås. Om nätterna kunde jag ligga och gråta af längtan efter honom, gråta vid tanken på hur lyckliga vi skulle ha varit tillsammans; men om dagarna, inför mina släktingar och vänner, förnekade jag honom, liksom Petrus förnekade Kristus, och... vill du tro, att jag var så uselt feg?... gjorde själf precis lika mycket och än mera narr af min friare än de. Ibland kunde tårarna strömma ned för mina kinder, och de trodde, att det var af skratt... Benedikt ensam skrattade ej, men han var inte heller mycket fallen för att skratta just den tiden. Han lät höra en annan låt. »Gifter du dig med honom, får du lof att göra allting själf: bärga säden, mjölka korna, laga maten, byka...» Det var en hel lång litania, allt det där, som jag skulle få lof att göra

själf. »Du står inte ut, din hälsa tål inte vid det, du blir utsläpad, sjunker ned till en trälande arbetskvinna.» Detta tal afskräckte mig ännu mera än hånet och åtlöjet. Jag höll med Benedikt: jag skulle säkert bli utsliten af ett sådant lif, jag skulle degraderas till en släpande arbetsträl, det var inte nog fint för mig. Hur jag med ens kom att känna mig så förnäm vete gud, ty jag ägde blankt ingenting, gick allt som oftast i trasiga skor, hade fått en ganska skral uppfostran och hade arbetat strängt alltse'n min tidigaste ungdom. Men jag var »af familj» bevars, och jag hade släktingar, som voro förmögna, fastän jag själf inte ägde mera än hvad de gåfvo mig i present... Alltså var jag för fin... Jag skulle ångra mig, tänkte jag, jag skulle längta tillbaka... Och fru Darzecka menade tro på, att någon annan, värdigare skulle komma, och lofvade, att hon skulle åta sig att gifta bort mig. Ingen annan kom, och fru Darzecka fick nog med att tänka på sina egna döttrar, och om jag ångrade mig och sörjde, det vet bara vår herre och jag själf... Men nog af, jag tog inte en bonde till man, jag slapp mjölka, bärga säd... ty hvad byka och laga mat beträffar, så har det nog händt mig... Det blef sämre tider på Korczyn, och jag fick lära mig att inte sky något arbete... Men jag har aldrig skurit säd och aldrig mjölkat kor... och för det kan man afstå från mycket, det ersätter allt: både kärlek och eget hem och de där små barnen, som kanske skulle ha förljufvat ens lif med sina smekningar. Det tröstar en öfver att man redan vid unga år började se ut som koleran — det uppväger allt... Allt uppväges af att jag sluppit mjölka och skära säd och inte degraderats till bondkvinna. Jag är också mycket belåten, alldeles ofantligt belåten och har så varit i hela mitt lif. Och dessutom har jag ju räddat mig undan skam och vanheder...

— Tant! Tant! Stackars, stackars tant! — hviskade Stisia.

Ett gulnadt ansikte med två feberröda flammor på

kinderna vändes emot henne, och öfver ett par darrande läppar började frågorna jaga hvarandra:

— Hur är det med honom? Hur ser han ut? Är han alldeles frisk nu? Han och brorsonen lefva väl i god sämja med hvarandra?

Och de fortforo länge att hviskande samtala, lutade tätt intill hvarandra.

— Har han byggt sig ett nytt hus? Hur ser där ut? Är där fint och snyggt?

Och då Stisia svarat på alla hennes frågor, sporde hon åter:

— Minns han mig? Med hvad sinne tänker han på mig?

Stundom försjönko båda i tankar och förblefvo tysta några ögonblick. Sedan kunde man åter höra den hesa, upprörda stämman hviska:

— Minns han mig? Minns han mig ofta?

Sakta, mildt och kärleksfullt berättade då den af ungdom och hälsa blomstrande unga kvinnan den andra — den i förtid åldrade, bittra, retliga — hvad han sagt om henne, hvad han tänkte om henne, och med hvad sinne han mindes henne.

Martas insjunkna, vissnade läppar krusades af ett småleende, ett uttryck af lugn bredde sig så småningom öfver hennes upprörda drag, ögonlocken sänkte sig öfver de svarta pupillerna, hvilkas heta glöd hade slocknat.

— Han minns mig! — hviskade hon än en gång och tystnade sedan alldeles.

Stisia reste sig upp, betraktade några ögonblick den orörliga kvinnan i bädden och böjde sig sedan ned och tryckte en lång, tyst kyss på hennes läppar. Därpå aflägsnade hon sig utåt rummet, släckte lampan och satte sig ned vid fönstret och blickade ut. Dagen grydde, och i den blåaktiga morgondagern stodo träden likt förtrollade vakter, himlen var täckt af en lätt, hvit molnslöja, och Niemen låg silfverblänkande och spegelklar.

Inom kort tändes morgonrodnadens rosenröda

strimmor öfver skogen borta i öster; en lätt skälfning genomfor trädens blad, och tystnaden bröts af tupparnas gälla galande, först i närheten, så allt längre och längre bort — och samtidigt allt svagare. Likt vaksamma utposter, som undan för undan tillropa hvarandra lystringsordet, så upprepade de, den ena efter den andra, den gälla signal, som förkunnade för den sofvande världen, att dagen grydde.

Stisia satt med ögonen fästa på den allt mera lysande strimman borta i öster och lyddes mekaniskt till tupparnas galande, som nu kom ända bortifrån okolitsan — först från dess närmaste hus, så från de aflägsnare och slutligen, knappast hörbart, långt, långt ifrån, kanske ända från dalgången, som ledde till Jans och Cecilias graf.

Hon slöt ögonen och lutade hufvudet mot armen, som hvilade på fönsterbrädet. Hon drömde. Tydligt, nästan bländande klart, såg hon framför sig en liten gård, badande i gryningens blekröda skimmer och pärlande af dagg, samt en vacker, ståtlig ung man, som kom vandrande öfver gårdens gräsmatta. Han gick till stallet, öppnade dess dörr och började draga ut en skrinda. En ung flicka med bara fötter och ett ok på skuldrorna skyndade fram under raden af gamla lindar, på väg mot floden. En gammal man i fotsid rock och med den höga pannan fårad af rynkor öppnade fönstret i sitt rum och riktade sina blekblå ögon upp mot morgonhimlen. Men hvilken annan var det, som nu trädde ut på förstugubron? Det var hon själf... hon... i kort, hemväfd kjol, med en lie på axeln och med ett ansikte lika strålande af lycka som den unge mannens, hvilken stod och såg på henne...

Hon drömde. Det tycktes henne, att mörker åter härskade på jorden, ett mörker utan dager och sol, och att hon sväfvade däruppe i rymden och med sin underligt skärpta blick omfattade hela det vida landskapet: hon såg tydligt både Korczyns herrgård och okolitsan och Jans och Cecilias graf bakom dess

täta grönska. Allt detta var insvept i mörker, men hon, som sväfvade däruppe, höll en lampa i sin hand — samma lampa, som i går afton brunnit på Anzelms byrå. Därifrån hade hon tagit den, och nu höjde hon den högt i sin hand, och dess strålar föllo på husens tak och kastade ett gyllene sken öfver nätet af stigar och staket, liksom förenande och sammanbindande dessa skilda punkter till länkar i en och samma kedja.

Hon drömde. På sitt hår, sina kinder och sina läppar kände hon långa, varma kyssar. Det var solen, som stigit upp bakom skogen, skingrat molnens töckenslöja och sändt sina strålar ned öfver träden, gräset, vattnet, de vaknande fåglarna och — henne.

Men säkert var det ej från solen de kommo dessa kyssar, ty hennes kind blef helt röd, och öfver hennes läppar flög ett leende af lycksalighet.

VID NIEMENS STRÄNDER

ROMAN

AF

ELIZA ORZESZKO

BEMYNDIGAD ÖFVERSÄTTNING FRÅN POLSKAN

AF

E. WEER

SENARE BANDET

STOCKHOLM
LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

Stockholm.
tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1897.

TREDJE DELEN.

I.

Då ägarinnan till Osowce för några och trettio år sedan, ung, rik och vacker, gifte sig med en af de tre bröderna Korczynski, förmodades allmänt, att det uteslutande var kärlek, som bestämt hennes val af make. Där voro många, som täflade om att vinna hennes hjärta, hand och förmögenhet, och hon valde den, som var minst rik och ägde det minst lysande namnet af dem alla. Hon älskade honom — liksom hon också älskade och delade de idéer och sträfvanden, som fyllde hans ungdom och några år senare skulle komma att kosta honom lifvet. Några millioner medförde hon ej i hemgift men en egendom, som i värde ansenligt öfversteg hans, och som odeladt tillfallit henne i hennes egenskap af enda barnet. Osowce omfattade — efter dåtida beräkningar — omkring hundra stugor, mycket jord, vackra skogar och en herrgårdsbyggnad, uppförd i en litet pretentiös stil. Man såg ögonblickligt, att den byggts af en *szlachcic*, som satte en ära i att ej ge magnaterna efter.

Huset, som i trakten omkring allmänt kallades palatset, var en tvåvåningsbyggnad af sten med två rader stora fönster, rödt plåttak samt en fasad, bestående af ett täckt galleri, hvars arkader voro öfvervuxna med tät, vild murgröna. Framför byggnaden låg en väldig gård med gräsmattor och blomstergrupper, och bakom den utbredde sig en s. k. engelsk park, korsad af hvita vägar, med en mängd soffor i alla alléer och smäckra broar, som hvälfde sig öfver

en smal, snabbrinnande, ständigt brusande liten flod. En verst längre bort utföll denna lilla flod i Niemen.

På den kilformigt afsmalnande äng, som skilde de båda vattendragen åt, höjde sig en rad låga, tydligen af människohand uppkastade kullar, som af befolkningen i trakten kallades för svenska högarna. En sägen gick, att för ett par sekler sedan några stora krigshärar legat lägrade på denna äng, och att här stått blodiga strider. Om hösten, när träden fällt sina blad, kunde man från fönstren i andra våningen på Osowce se ängen, kullarna och de två floderna, den lilla och den stora, som förenade sig med hvarandra.

I detta hus eller palats hade fru Andrzejowa sett dagens ljus, växt upp och framlefvat hela sitt lif med undantag af åtta år, som hon tillbragt i sin mans hem och vid hans sida. Hon hade lämnat Osowce som en ung, af lycka strålande brud; hon hade återkommit som änka, klädd i den sorgdräkt, hon sedan icke mera skulle komma att aflägga.

Fru Andrzejowa hade aldrig varit ytlig och kokett eller ens mycket glad. Till och med i sin första ungdom och under sina lyckligaste år hade hon i sitt väsen och sin hållning haft något af det allvar och det majestät, som nu i så hög grad präglade henne. Tankfull, liksom försjunken i inre åskådan och bön, hade hon vid sin brudgums sida lämnat altaret, och man hade blott behöft se henne i detta ögonblick, det sällaste i hennes lif, för att förstå, att hon var en allvarligt, nästan asketiskt anlagd natur. Alla, som känt henne under denna tid af hennes lif, mindes likväl, att hennes kinder haft rosens skärhet, och att hennes sätt och uppträdande, om än allvarsammare och mera behärskadt än de flesta kvinnors af hennes ålder och samhällsställning, dock utmärkt sig för den mest intagande älskvärdhet och mjukhet.

Det var allmänt bekant, att hon delade alla sin makes öfvertygelser och bistod honom i hans sträfvanden. Hustru till en demokrat och en patriot var hon hans förtrogna och hans medhjälperska, och om

hon ej deltog i hans bemödanden att närma sig folket, så kom sig detta icke af högmod och kastfördomar utan af fullkomlig oförmåga. Ingen förstod bättre än Andrzej att slå an rätta tonen gent emot folkets enkla söner och sätta sig in i deras åskådningssätt och förhållanden; ingen var mera oförmögen därtill än hon. Hennes make, som älskade henne och kände hennes skaplynne, förlät henne detta lätt och gärna; hon åter kände sig bedröfvad och förödmjukad öfver detta enda missljud i den fullkomliga harmoni, som i öfrigt rådde emellan dem. Hon stred med sig själf och uppbjöd hela sin förmåga att besegra sina vanor och sina djupaste instinkter — men hon kunde ej.

Många, många gånger hade hon ställt sin vandring till de låga kojorna med hjärtat fylldt af de välvilligaste känslor — och alltid hade hon, väl där inne, gjort intrycket af en gudinna, som värdigats träda öfver en dödligs tröskel. Hon hade stått där till utseendet högmodig och full af missaktning, inom sig djupt förlägen, villrådig om hvad hon skulle säga och göra, ofrivilligt ryggande tillbaka för allt det osköna och tarfliga, som mötte henne. Teorien om allmänt broderskap tilltalade henne, men det var henne omöjligt att tillämpa den i praktiken. Klumpiga gestalter, grofva dräkter, smutsiga händer och nedrökta väggar — allt sådant ingaf henne känslor af djup motvilja. Hon drog sig instinktmässigt tillbaka för en liten hög smuts på golfvet; lukten af stall och ladugård gjorde henne nästan sjuk.

De mest abstrakta idéer var hon i stånd att förstå och med lidelsefull hängifvenhet omfatta; inför alla lifvets prosaiska verkligheter däremot stod hon lik ett förvånadt och förskrämdt barn. Hon visste, att det var af dessa verkligheter — fakta, siffror, grofva arbeten — man bygger den stege, som leder upp till idealen. Idealen älskade och förstod hon, men hon förmådde icke med egna händer förfärdiga ens en pinne till den stege, som förde upp till dem. Hvad som gjorde henne oförmögen härtill var den ytterliga för-

finingen i hennes vanor och smak samt äfven en stolthet, som hon knappast själf var medveten om, men som behärskade hela hennes väsen — en stolthet, som icke hade börd och rikedom till grund utan fastmera medvetandet af att vara höjd öfver allt det låga, lumpna och prosaiska i världen och föra ett rent och upphöjdt lif. Ofta förebrådde hon sig själf denna stolthet — som snarast var ett uttryck för en idealistisk lifsåskådning — och bestraffade sig för den, men hon förmådde dock ej besegra den.

Först när hon blef lämnad ensam i världen och drog sig tillbaka från umgänget med människor samt från all aktiv verksamhet i det allmännas tjänst, kom hon till full enighet med sig själf i denna sak. Hon sade sig, att liksom eld och vatten ej kunna förenas, så kunna icke heller högre och lägre organismer, upphöjda och jordbundna existenser trifvas ihop; att själsaristokratien, som är grundad på kärleken till det rena och sköna, måste vara och är berättigad; att man väl bör känna deltagande och kärlek för den, som sträfvar nere i stoftet, men ej är skyldig att för hans skull offra sitt lugn, sina högtidsstunder af enslighet, sina förfinade vanor och tycken. Allt detta sade hon sig, och med lugnadt samvete fortfor hon sedan att framlefva sitt lif i aristokratisk afsöndring från allt det osköna och låga i världen.

Hon var emellertid alls ingen svag och mot sig själf efterlåten natur. Redan hennes yttre angaf energi — men det var en energi, som ej tog sig uttryck i handling utan var helt riktad mot det inre lifvet och höll det i sträng kapson. Glödande, lidelsefulla känslor brunno inom henne, och hon dolde dem under en lugn, nästan kall yta. När hon vid tjugosex års ålder skildes från sin älskade make och sitt enda barns far, oviss huruvida hon någonsin mera skulle återse honom, insinuerade somliga, att hon försökte efterhärma spartanskorna och andra liknande historiska gestalter. I själfva verket försökte hon ej efterlikna någon; hon älskade alltför lidelsefullt för att i det

ögonblicket ens ha en tanke på några historiska gestalter.

Hon klagade aldrig öfver några fysiska lidanden, men den förr så friska och blomstrande färgen på hennes kinder hade spårlöst och för alltid försvunnit. Ingen såg hennes förtviflan och tårar, men ingen hörde henne heller skratta. Hon kunde stundom småle — ceremoniöst mot främlingar, vänligt mot släktingar och tjänare, ömt och förtjust mot sin son; men hon skrattade aldrig. Detta var för öfrigt fullkomligt öfverensstämmande med hela hennes skaplynne och stötte därför ej. På de flesta verkade dock hennes stolta, inbundna väsende litet frånstötande, och hon gjorde ingenting för att draga dem till sig. Tvärt om, hon älskade att lefva i ensamhet och afsöndring. På detta sätt blef det henne lättare att dölja de moraliska och kanske äfven fysiska lidanden, som för alltid förjagat ungdomens och hälsans rodnad från hennes kinder; lättare att undvika all, henne städse oangenäm beröring med lifvets prosa och hvardaglighet; lättare att ostördt få hänge sig åt de sysselsättningar och den lefnadsregim, hon en gång för alla utvalt åt sig.

Hvilka dessa sysselsättningar och denna lefnadsregim voro, därom skulle man möjligen kunna få en aning genom att kasta en blick in i hennes rum denna augustieftermiddag, där hon satt vid fönstret, nedsjunken i en djup länstol, och med sitt handarbete hvilande i knäet tankfullt blickade ut i parkens och trädgårdens gröna dunkel.

Det var ett hörnrum, beläget i öfre våningen och försedt med två fönster, som vette ut mot ett verkligt haf af grönska. Rummets höjd samt dess i det närmaste runda form gåfvo det utseendet af ett kapell, och detta intryck förstärktes af de med gyllene stjärnor öfverströdda blå tapeterna, mängden af taflor på väggarna samt ett stort, svart krucifix med tillhörande bönpall, som hade sin plats i ett hörn af rummet. Bönpallen var af ett dyrbart träslag och prydd af vackra sniderier. Mot det massiva, svarta korset aftecknade

sig kristusfiguren, konstnärligt utförd i elfenben. På väggarna hängde en massa porträtt, och med undantag af några äldre samt ett nyare, som föreställde Andrzej i själfva blomman af hans manliga skönhet, återgåfvo de alla ett och samma ansikte — än med barnets, än med ynglingens och än med mannens drag, tecknadt, måladt eller fotograferadt, i stora och små format, inom förgyllda eller skulpterade ramar, i fotografiställningar och stafflier. Det var Zygmunt.

Af sin man ägde fru Andrzejowa endast ett porträtt, som han på hennes bön låtit en känd artist måla några år efter deras giftermål. Af sin son ägde hon väl ett tjugotal. Ännu mera talrikt representerade voro hans arbeten — från hans första, barnsliga blyertsteckningar till alla de skisser, studier och kopior, som han under skilda perioder af sin konstnärsbana nedkastat på papperet och duken. Det var ett litet omsorgsfullt ordnadt museum, och ett skarpsynt öga skulle där kunnat läsa sig till hennes sons hela historia och utvecklingsgång. Samma förkärlek för att samla minnen röjde äfven möblemanget, som var dyrbart och vackert men hvarken nytt eller modernt.

I husets öfriga delar däremot hade allt blifvit omändradt och moderniseradt till Zygmunts giftermål. Bland grannarna hviskades det till och med, att en stor del af hans unga hustrus hemgift åtgått till dessa omrustningar. Ingen förvånade sig emellertid stort däröfver, ty man kände allmänt till unge Korczynskis förfinade smak och estetiska njutningslystnad liksom ock hans hustrus förnäma relationer och lysande uppfostran. Men i fru Andrzejowas rum fick ingenting förändras. På det gods, som fordom tillhört hennes man, bodde sedan år tillbaka främmande människor, men en del af de möbler, som där omgifvit henne, hade det, ehuru med stor både kostnad och svårighet, lyckats henne att få utlösa, och de omgåfvo henne nu äfven här.

Men oaktadt denna kult af det förgångna gaf allt till känna, att hon äfven lifligt intresserade sig för det

närvarande. På bordet lågo en mängd tidningar och nyutkomna böcker, som buro spår af flitig läsning. Långa timmar, ofta hela dagar brukade fru Andrzejowa tillbringa med att sätta sig in i de nya tankeströmningarna och den nya tidens sträfvanden för detta allmänna, som också hon en gång så ifrigt tjänat.

Framför den stora länstolen invid fönstret stod en djup korg full med bomulls- och ylletyger, och i fru Andrzejowas knä hvilade ett halffärdigt klädesplagg, tillika med tråd, sax och andra sybehör. De timmar, hon ej ägnade åt läsning, använde hon till att sy kläder åt fattiga, som hon personligen nästan aldrig såg, men som hon genom sitt husfolk skaffade sig noga reda på. Med andra slags handarbeten sysselsatte hon sig aldrig.

Sålunda hade tjugotre år förflutit under en jämn enformighet, som endast afbrutits af några få betydelsefulla tilldragelser, hvilka till en viss grad afgjort hennes och hennes sons hela framtid. För omkring aderton år sedan hade hon i detta samma rum haft ett långt, stormigt samtal med sin mans bror, hvilket så när för alltid gjort ett slut på det goda, vänskapliga förhållandet dem emellan. Både naturlig och laglig förmyndare för sin lille brorson, besökte Benedikt Korczynski den tiden ofta Osowce. Han var ännu ung då och nyss gift, men han började dock redan få vidkännas de svidande stingen af törnena så väl på sin väg som på hela sitt folks. Han såg idel svårigheter och hinder resa sig omkring honom, hans lynne började fördystras, och han blef mer och mer benägen att betrakta saker och ting uteslutande från den praktiska nyttans synpunkt. Trots alla egna bekymmer stod han emellertid sin svägerska troget bi i skötandet af hennes egendom, så mycket mera som hon efter upprepade, ärliga bemödanden insett sin fullkomliga oduglighet i detta fall och i den faderlöses namn utbedt sig svågerns bistånd.

Samma oförmåga, som hon funnit hos sig själf, då det gällt att deltaga i ett af hennes mans sociala

sträfvanden, samma oförmåga konstaterade hon nu hos sig i fråga om egendomsskötsel och affärer. Liksom i det första fallet visade det sig äfven här nödvändigt att träda i beröring med simpla och tarfliga människor, och liksom då beredde detta henne ett obehag, större än hon kunde bära. Trots de mest oerhörda ansträngningar var det henne omöjligt att hålla tankarna samlade kring sådana saker som räkenskaper, processer och landtbruksgöromål. Under det hon lyssnade till sin förvaltares rapporter, började hon alltid ofrivilligt iakttaga solljusets lek bland parkens gröna löfverk, lyssna till den melodi, som sjöngs af den porlande bäcken nedanför fönstren, öfvertänka någon nyligen läst bok eller draga sig till minnes något infall af lille Zygmunt.

Om det varit fråga om henne ensam, skulle hon långt hellre ha nöjt sig med den allra största torftighet än sett sig nödsakad att bekymra sig om materiella frågor. Till en viss grad syntes henne dylika bekymmer till och med nedsättande för hennes värdighet som människa. Hon hade få behof och var ingen vän af lyx och öfverflöd; hon klädde sig enkelt, gammalt bohag var henne kärast, och hon hade pröfvat sig själf och funnit, att hon under långa tider kunde lefva på tarflig och sparsamt tillmätt föda. I jämförelse med den hjärteskatt, hon förlorat, och som hon aldrig kunde glömma, föreföllo henne materiella rikedomar som någonting så värdelöst, att det ej ens lönade mödan röra ett finger för att förvärfva dem. I jämförelse med den entusiasm och de uppoffringar, hon varit vittne till och själf tagit del i, föreföll henne sträfvan efter ekonomisk vinst och materiellt öfverflöd om icke ett brott, så en låghet, ett bevis på andlig fattigdom. För en skam, en synd ansåg hon traktan efter personlig fördel och bekvämlighet, då det stora hela, samhället tyngdes af så många olyckor och lidanden.

Men hon var ej ensam. Hon insåg klart, att för sin sons skull, för hans framtids skull var hon skyldig

att söka bevara åtminstone detta arf, då det andra, fadersarfvet, gått oåterkalleligt och för alltid förloradt för honom. Och åter stred hon med sig själf, åter försökte hon besegra sina vanor och sina djupaste instinkter, och åter — förmådde hon det ej.

Lyckligtvis kom henne svågern till hjälp, och hon mottog med tacksamhet hans bistånd. I en annan angelägenhet däremot, som låg henne långt varmare om hjärtat och syntes henne hundra gånger viktigare, ville hon ej veta af hans inblandning. Benedikt liknade i detta fall en försiktig strateg, som gång på gång och från alla sidor närmar sig fiendehären, innan han vågar företaga det afgörande anfallet. Gång på gång började han tala om lille Zygmunt med sin svägerska, försökte väcka henne på en del saker, ge hennes tankar en viss riktning; men hon tycktes icke höra eller också ej förstå honom.

En dag slutligen trädde han in i detta samma rum med dystrare uppsyn än någonsin och förklarade, att han ämnade öppet och utan omsvep tala med svägerskan om sin lille brorson. Fru Andrzejowa frågade honom, hvad han hade att anmärka mot gossen. Han svarade, att Zygmunt uppfostrades till en fransk markis och ej till en polsk medborgare, till en klemig stackare och ej till en man.

På bordet framför fru Andrzejowa stod ett väl utfördt porträtt af den då tolfårige gossen, klädd i förra århundradets franska dräkt — idel sammet och spetsar samt med det långa, friserade håret fallande i lockar ned öfver båda axlarna. Han såg verkligen ut som en liten prins i den måleriska dräkten. Moderns och farbroderns ögon riktades samtidigt på detta porträtt: den förstnämndas uttryckte kärlek och stolthet; den senares ringaktning och bekymmer.

Benedikt fortsatte. I stället för att fritt få springa omkring skickades gossen ut på promenader tillsammans med sin lärare, som noga vaktade honom för bekantskapen med allt hvad lifvets verkligheter hette. Han var för litet utvecklad i fysiskt afseende; han

var bortklemad i sin smak, despotisk och hänsynslös mot sin omgifning. Som det enda medlet att härda hans fysik, ge honom en sundare uppfattning och omskapa hans väsen tillrådde Benedikt sin svägerska att sätta honom i en offentlig skola.

Då reste fru Andrzejowa sig upp i hela sitt majestät och förklarade bestämdt, att hon aldrig skulle komma att göra detta. Skulle hon sända sitt enda barn ut i den stora hopen, där de tarfligaste, kanske de smutsigaste instinkter härskade, de lägsta vanor och begrepp? Skulle hon utsätta honom för faran att smittas af världens uselhet och låghet, dess traktan efter förvärf, efter tarfliga materiella fördelar? Hon föraktade icke den stora hopen, tvärt om, hon önskade varmt dess väl och dess lycka; men hennes sträfvan och hennes lifs mål var, att hennes son skulle bli renare, ädlare och bättre än de flesta. Liksom sin far skulle han bli en af de ledande andarna, sitt folks föresyn, kanske en af dess hjältar. Vid hennes sida och under hennes vakande öga skulle han växa upp fri från hvarje moraliskt lyte och med en själ så ren, att minsta skymt af låghet skulle fylla den med afsky. Ej heller försummade hon hans intellektuella uppfostran. Han undervisades i alla ämnen af högt aflönade lärare, och när han blef vuxen, skulle han utomlands få fullborda sina studier. Den lyx i klädväg och vanor, som stötte farbrodern, var endast ett medel att ge honom behof af förfining i både inre och yttre afseende, hvilket behof under hela hans kommande lif skulle skydda honom till och med mot hvarje frestelse till det onda, som alltid är en fysisk eller moralisk oskönhet. Denna uppfostringsmetod skulle inga råd eller varningar förmå henne att frångå. Hon hoppades och bad därför att hädanefter bli besparad några föreställningar af detta slag.

Benedikt förstod, att här ingenting var att göra. Hvad han nu hört hade ej varit några tomma hugskott af en tanklös docka utan uttrycket för en tänkande och energisk kvinnas fasta öfvertygelse och vilja.

Det var en på förhand noga öfvertänkt och uppgjord plan, som hade sin rot i fru Andrzejowas egen inre daning, i hennes mest utpräglade lynnesegenheter.

Hur mycket af hennes stolthet och hennes behof att lefva i förnäm afsöndring från den stora hopen, som låg till grund för denna uppfostringsplan, därför tycktes hon ej göra sig fullt reda. Hon visste dock själf, att hon var stolt, men hon icke blott urskuldade denna egenskap med de upphöjda åskådningar, som alstrat den, utan skattade den äfven högt hos sig. Då Benedikt utan att ännu vilja gifva med sig började tala om det påfallande högmod, som började röja sig hos lille Zygmunt, svarade hon, att hon alltid skulle bemöda sig om att underblåsa hans stolthet, emedan den med tiden kunde bli honom en sköld mot alla låga frestelser och sporra honom till ett allt ädlare och bättre lif.

Benedikt stirrade ned på golfvet och tummade under tystnad sina mustascher. Dyster och missbelåten men maktlös lämnade han slutligen detta rum, där kort efteråt en af de mest afgörande scenerna i dess ägarinnas lif skulle komma att utspelas.

Fru Andrzejowa förde en ytterst ensam och enformig tillvaro, men som en fullkomlig eremit kunde hon dock ej lefva. Då och då gjorde man henne besök, och då och då besökte hon själf släktingar och grannar. Det var därför icke blott naturligt utan oundvikligt, att förr eller senare någon skulle komma att eftersträfva hennes hjärta och hand. Om detta inträffade endast en gång, så berodde det på att hennes lefnadssätt och hennes väsen afskräckte mera ytligt anlagda naturer och betogo äfven de djärfvaste allt hopp om framgång.

Men en gång inträffade det. En allvarlig, oförvitlig man, hennes jämlike i börd och samhällsställning, för öfrigt nykomling på trakten, började allt oftare besöka det ensliga Osowce och lade i dagen en liflig sympati och en djup vördnad för dess härskarinna. I hvilka afsikter han närmade sig henne, detta

anförtrodde han hennes närmaste släktingar, i det han samtidigt utbad sig deras bistånd och förord. Och detta vanligen så tysta rum blef för en tid skådeplats för täta familjesammankomster, föreställningar, öfvertalningar och böner.

Ingen kunde i själfva verket förstå, hvarför en vacker, förmögen, trettioårig kvinna skulle lefvande begrafva sig i dystra minnen och frivilligt afsäga si lifvets alla fröjder. Icke ens Andrzejs egen familj fordrade detta offer af henne utan sökte tvärt om på allt sätt afstyra det.

Den lifliga fru Darzecka, som blandade sig i både likt och olikt, hade af naturen en passion för att förmedla giftermål. Benedikt hoppades, att den för sina förståndiga och rättrådiga tänkesätt kände friaren skulle leda Zygmunts uppfostran på ett sätt, som mera öfverensstämde med hans egna åsikter. Alla gjorde sålunda sitt till för att söka beveka den unga änkan och täflade om att framhäfva friarens dygder och förtjänster samt uppriktigheten af hans känslor. Men de varmaste förbönerna fälldes dock af hennes eget hjärta, som talade högre och mera bevekande för honom, än hon själf väntat eller ens förut kunnat ana. Mot sin vilja fick hon i hans närhet erfara, att hon ej var en blodlös abstraktion af kvinnodygd utan en människa med mänskliga frestelser och känslor. Mot hennes vilja vaknade hos henne ett begär att återuppstå från de döda, att afskaka grafvens bojor och träda ut i den solljusa världen. Hon började känna sig lockad af tanken på att äga en god, klok, henne tillgifven make vid sin sida — hon började känna längtan efter en huslig härd.

Slutligen lyckades hennes vänner och rådgifvare afpressa henne ett tvekande och endast villkorligt afgifvet jaord. De lämnade henne för att skynda att öfverbringa den glada nyheten till honom, som så otåligt väntade på den.

Men efter deras afresa uppstod inom fru Andrzejowa en storm af bittra, upprörda känslor. Så länge

saken ej varit afgjord och endast tett sig som en aflägsen möjlighet, så länge hade den ägt en lockelse, som hon visserligen sökt men ej alltid kunnat förhärda sig mot. Nu, då hennes lif inom kort skulle sönderfalla i två hälfter, märkte hon, att hennes hjärta var till brädden fylldt af den förra hälftens dyra och heliga minnen.

Aldrig, aldrig hade hennes första ungdoms och kärleks år så tydligt framstått för henne, dag för dag, timme för timme; aldrig hade hon för sin inre syn så klart sett bilden af den ende man, hon någonsin älskat — sin make. Ett sakta sus lät förnimma sig rundt omkring henne och fyllde det tysta rummet; det lät för hennes öron som ett långt, ett sista farväl från — ja, hvarifrån? Kanske från grafven, som låg gömd i skogens djup, och hvaröfver det grå höstregnet denna dag föll stridt, stridt liksom de tårar, hon göt öfver den i hennes själ uppstigande bilden däraf. Nej, hon kunde icke jaga ifrån sig det, som trängt så djupt in i hennes väsen och hittills helt fyllt henne. Då hon tänkte på att inom kort en annans armar skulle sluta sig om henne, en annan mans läppar hvila mot hennes, att nya plikter, kanske nya fröjder fullständigt skulle slita bandet mellan Andrzej och henne, och att blotta hågkomsten af honom skulle bli nästan liktydig med synd och förräderi — då hon tänkte på detta, erfor hon först en smärta, som om hon för andra gången för alltid skilts från honom, och sedan greps hon af oändlig blygsel öfver sin egen litenhet och svaghet. Hvad! Skulle hon för alldagliga och öfvergående fröjders skull, ja, om än för högre och mera varaktiga men alltid egoistiska sådana, med egna händer tillintetgöra sitt så högt dyrkade ideal, sönderslita de minnets trådar, hvilka bundo henne vid en man, som offrat sitt lif för höga mål, till och med aflägga hans namn, till och med förjaga tanken på honom såsom otillåten! Hvad! Skulle hon som den lägsta bland kvinnor kasta sig från en famn i en annan, under ett lif tillhöra tvenne, bereda sig själf lycka, då

Andrzej till och med offrat lifvet! På hans lott skulle komma en förtidig död och en af alla, äfven af henne själf förgäten graf, och på hennes lifvets alla fröjder och njutningar! Hvem skulle bevara hans minne på jorden, om hon icke gjorde det? Hvem skulle fullborda hans offer, om hon icke gjorde det? Hvem skulle, åtminstone med sina tankar och genom sin saknad och sin dyrkan, vara honom nära i hans mörker, om hon ilade ut i solljusets värld?

Hon blygdes så djupt vid blotta föreställningen, att så kunde ske, hon föraktade sig själf så gränslöst för dessa få ögonblicks svaghet och tvekan, att hon skulle ha velat trampa sig själf under fötterna. Och i ett utbrott af lidelsefull kärlek till Andrzej kastade hon sig på knä framför krucifixet och bönföll om förlåtelse — icke gud så mycket som icke snarare sin make och sin älskade. Hennes vackra, yppiga gestalt vred sig vid korsets fot i ångerns och ruelsens marter, och hennes själ hängaf sig åt honom, till hvilken all hennes längtan stod, med en intensitet så stark, att den framkallade en af dessa visioner, som människan blir mottaglig för endast i kroppsliga och själsliga undantagstillstånd.

Det var en hallucination men med en påtaglig verklighets alla kännemärken. Hon varseblef Andrzej. Han kom sväfvande ned till henne ifrån höjden med ett blodrödt sår på sin bleka panna, och mildt förlåtande och ömt beskyddande sträckte han ut sin hand öfver hennes hufvud. Hon såg honom tydligt, urskilde hvarje drag i hans ansikte, hvarje linje af hans gestalt. Han teg, men hon talade till honom. Hvad hon sade, kunde hon sedan aldrig erinra sig. Hon visste blott, att denna stund för henne varit en stund af öfverjordisk sällhet, att hon efter sitt uppvaknande känt sig vemodigare men på samma gång starkare än förut, och att hon aldrig upphörde att längta efter ännu en sådan syn. Men synen återupprepades lika litet som den tilldragelse, som föregått den.

Fru Andrzejowa var alltför upplyst för att icke

förstå, att visionen varit en synvilla, orsakad af det ytterst upprörda tillstånd, hvari hon befunnit sig, men icke desto mindre gjorde den ett outplånligt intryck på henne. Och detta intryck endast förstärktes med åren. På sitt, ej fullt ortodoxa sätt var Zygmunts mor djupt religiös. De yttre religionsbruken iakttog hon sällan, och för reliker, helgonbilder, vigda radband o. s. v. hyste hon djup ringaktning, anseende dem för tomma, oestetiska, gudsidéen ovärdiga leksaker. Däremot var henne denna gudsidé oändligt dyrbar och helig. Tron på ett oupphinnligt ideal, på ett allgodt och allsmäktigt högsta väsen var fast rotad inom henne, och icke blott att den aldrig vacklade, men under hennes ensamma, af lidanden och grubblerier uppfyllda lif befästes den alltmera hos henne. Äfvenså trodde hon på ett lif efter detta, ty det syntes henne omöjligt, att människosjälar skulle kunna slockna plötsligt och för alltid, liksom ett ljus slocknar. Hon ansåg, att skaparen ej afsiktslöst hos människan nedlagt denna förnimmelse af och denna längtan efter evigheten, hvari alla stora handlingar och höga sträfvanden hafva sin rot. Hon trodde alltså fast, att Andrzej, fastän i osynlig gestalt, ännu var henne nära, och hon började tänka, först tvekande, sedan med allt vissare hopp, att hon genom styrkan och troheten af sin kärlek köpt sig rätten att träda i gemenskap med honom, åt hvars minne hon offrat hela sitt lif.

Om man länge betraktar ett dödt föremål, tyckes det en till slut, att det börjar röra sig, och om man länge och uteslutande riktar alla sina tankar och koncentrerar alla sina sträfvanden på ett oupphinnligt mål, förefaller det en omsider, som om det komme en närmare. Efter att i timtal ha legat på knä framför korset — sinnebilden af ett lidande, buret för en idé, som spelat en så framträdande roll i hennes eget lif — började fru Andrzejowa ofrivilligt och omedvetet tala till honom, som gått i döden för denna idé. Stundom talade hon med fullkomlig, förunderligt lyckliggörande tillförsikt att bli hörd, stundom endast

med ett svagt hopp att så bli. Ingen lefvande varelse hörde någonsin, hvad hon sade och förtäljde honom — icke blott om sig utan också om hvad han älskat högst på jorden och gifvit sitt lif för. Han var den ende, åt hvilken hon anförtrodde sina lidanden, sina förhoppningar, sina bekymmer samt den glimt af lycka, som en gång lyste upp hennes tysta, ensliga, nästan klosterlika tillvaro.

Kort efter det hon öfvertygat sig själf och sina anhöriga om att hon hvarken kunde glömma det förflutna eller binda sig vid en ny, om än aldrig så lysande framtid, upptäckte en af hennes lille sons lärare, att denne ägde artistiska anlag. För fru Andrzejowa framställde sig icke ens för ett ögonblick frågan, huruvida det låg någon sanning i denna upptäckt eller icke. Ehuru hon fått en omsorgsfull estetisk uppfostran och var väl hemma i både musik och teckning, ägde hon dock ej nog grundliga insikter i de sköna konsterna för att själf kunna bedöma riktigheten af lärarens utsago. Måhända skulle detta också ha varit omöjligt i fråga om ett tolfårigt barn. Hon satte genast och obetingadt tro till den glada nyheten, mottog den till och med utan förvåning och öfverraskning, liksom något, som hon alltid väntat sig, och som nödvändigt måste inträffa.

Hon hade städse varit fast öfvertygad om att hennes och Andrzejs son förr eller senare måste lägga i dagen någon talang, som skulle höja honom öfver den stora hopen, att från föräldrarnas blod någon gnista skulle ha sprungit öfver till honom för att, växande till geniets stjärnekrans, stråla kring hans panna. Enligt hennes förmenande var det omöjligt, att hennes och Andrzejs son skulle kunna bli en vanlig människa, en sådan, hvaraf den grå, namnlösa stora massan består. Utan öfverraskning men med djup glädje mottog hon således underrättelsen om Zygmunts spirande talang, och från den dagen bemödade hon sig än ifrigare om att utveckla hans estetiska sinne och hans smak.

Och Zygmunt grep verkligen först till ritstiftet och därpå till penseln med en ifver, som betraktades såsom tecken till ett eldigt temperament, och i det han visade en benägenhet att flyga från det ena till det andra, som ansågs för ett osvikligt kännetecken på snille. Skickliga och allt mera dyrbara lärare spådde honom en lysande framtid som konstnär, och han lyssnade betagen till deras spådomar. Liksom solstrålarna samlas i brännglaset, så samlade sig hela hans omgifnings beundran och intresse kring honom, och så samlade sig i sin tur alla hans egna tankar och intressen kring honom själf. Allt, som befann sig nedanför den höjd, där han ansåg sig ställd, föreföll honom tarfligt, oskönt och ovärdigt att uppmärksammas. Öfver honom själf stod endast — hans blifvande jag. Liksom han nu var medelpunkten för hela sin omgifning, skulle han sedermera bli det för mänskligheten, d. v. s. för den speciella mänsklighet, som har len hud, klär sig med smak och har sinne för skön konst. Han växte upp och mognade till man i den absoluta vissheten, att han var en af denna mänsklighets största och värdigaste representanter, samt att han i framtiden skulle bli en af dess älsklingar och afgudar.

Det dröjde, innan denna vissa förväntan gick i uppfyllelse, men sent omsider såg det dock ut, som den skulle komma att uppfyllas. Efter många års vistelse i konstnärslifvets centra, efter långvariga studier och många fruktlösa försök utställde han ändtligen en tafla, som ådrog sig uppmärksamhet och väckte kännares gillande. Det var egentligen icke en tafla utan blott en liten skiss af ett ganska alldagligt innehåll, men som trots en del tekniska brister likväl förrådde anlag. Man kritiserade de tekniska bristerna och det banala i idéen, men åt anlagen skänkte man sitt erkännande. Till taflans succès bidrog väsentligt kännedomen om att den målats af en förmögen, oberoende man med ganska hög samhällsställning. Dessutom gingo ute bland allmänheten rykten, som mer eller

mindre troget återgåfvo hans fars historia. Så väl det ena som det andra bidrog att ge en konstlad namnkunnighet åt den unge målaren och det första arbete, hvarigenom han fäst publikens uppmärksamhet på sig. Men hvarken han själf eller hans mor anade, att det så var, och till på köpet antogo loforden och beundran i deras ögon långt större dimensioner än i verkligheten.

För fru Andrzejowa var denna triumfens dag en dag af berusande sällhet. Hennes mest brinnande önskan hade förverkligats. I nästan extatisk hänryckning tänkte hon, att på samma altare, där Andrzej offrat sitt lif, skulle hennes son komma att nedlägga offret af sitt snille och sitt konstnärliga arbete. Tillika med en liten skara utvalda skulle han bli ljuset, som lyser i mörkret, de förnedrades ära, vittnesbördet om lif inom det till utseendet döda. Hans konstnärsinspirationer skulle bli en af pelarna i den bro, som mödosamt uppbyggdes öfver en afgrund af olycka och fördärf.

Dessa voro hennes första tankar och de, som togo herraväldet öfver alla andra. I yttringarna af sina känslor var hon återhållsam som vanligt, men inom sig jublade hon af glädje och stolthet. Hon började oftare än förut visa sig ute bland människor, kanhända drifven af önskan att få höra hvad som sades om hennes son, kanhända emedan hon i sin glädje kände sig mera dragen till andra än hittills. Och ännu längre och oftare än hittills låg hon på knä framför det svarta korset, under det jublande tacksägelser flödade från hennes läppar. Framför detta samma kors hade hon i så många år gifvit lopp åt sin smärta och sina tårar. Nu gaf hon sin make del af sina förhoppningar och sin lycka.

Detta hade inträffat för fyra år sedan. Nu var fru Andrzejowa nära femtio år, men hon såg långt yngre ut än så. Hennes alltid ståtliga gestalt hade på de sista åren blifvit fylligare och kraftigare. Hennes bleka hy hade bevarat sin finhet och fårades endast af några

lätta rynkor. I det guldbruna håret, som täcktes af en svart spets, syntes blott några få gråa strån. Vacker och vördnadsbjudande såg hon ut, där hon satt i sin länstol framför det stora fönstret med hafvet af grönska utanför. Hennes fina, hvita händer hvilade på det grofva tyget i hennes knä. Till och med i ensamheten bevarade hon, då hon var sysslolös, det mest karakteristiska i sin hållning: hon höll hufvudet högt och ögonen nedslagna.

Men för ögonblicket vittnade uttrycket i detta vackra, ädla kvinnoansikte hvarken om lycka eller lugn. Det glädjeskimmer, som för fyra år sedan hvilat däröfver, var nu spårlöst borta. Ett par gånger strök hon sig med handen öfver pannan och suckade tungt. Hon såg icke ut som en människa, hvilken träffats af ett smärtsamt, förkrossande slag, men hon såg ut som en, den där förutser möjligheten af ett sådant slag och grubblar öfver anledningen till det. I två hela år, alltsedan Zygmunts giftermål och återkomst till Osowce, hade hon varit behärskad af en oro och ett svårmod, som till och med främlingar lagt märke till hos henne; och säkerligen voro dessa känslor icke mindre tärande, därför att de aldrig togo sig uttryck i ord.

För en kvart sedan hade hon genom fönstret varseblifvit ett ungt par, som genom parkens alléer styrt kosan mot ängen, hvilken utbredde sig mellan de två floderna. Denna plats hade för några veckor sedan utgjort målet för hennes sons ständiga vandringar; han hade nämligen därstädes företagit några arkeologiska gräfningar, som under ett par veckor på det lifligaste intresserat honom.

Klädd med en elegans, som om han varit direkt tagen ur en modejournal, med en smal käpp i handen och ansiktet skuggadt af en bredskyggig artisthatt syntes han nu begifva sig af i samma riktning. Under ena armen hade han en stor ritportfölj, vid den andra hade en eterisk liten kvinnovarelse hängt sig fast. Deras ansikten kunde fru Andrzejowa icke se, men för hvar gång deras gestalter framskymtade mellan gröns-

kan, varseblef hon, hur den unga kvinnan tryckte sig intill mannen, såg upp till honom, pratade och skrattade, med ett ord, tycktes anstränga sig till det yttersta för att aflocka honom ett enda vänligt ord, en enda glad blick. Han åter vandrade bredvid henne med afmätta steg, kanske tankspridd, kanske uttråkad, i alla händelser tyst och likgiltig.

De hade passerat igenom en del af parken, då plötsligt Klotilde på en af broarna, som ledde öfver den porlande bäcken, häftigt drog sin arm ur mannens och med en åtbörd af vrede eller smärta förde händerna upp till ögonen. Därpå vände hon med snabba steg åter mot hemmet. Zygmunt fortsatte sin väg utan att se sig om och utan att för ett ögonblick sakta sina steg. Det enda tecken till sinnesrörelse, som kunde förmärkas hos honom, var, att han ett par gånger häftigt slog med käppen på några buskar vid vägkanten. Inom kort hade han försvunnit bakom en akasias täta löfverk.

Lik ett litet ovädersmoln ilade Klotilde fram öfver parkens gräsmattor och gångstigar. Ett par gånger stannade hon och såg sig om, liksom om hon hoppats, att den hon nyss skilts ifrån också skulle se sig om efter henne eller ropa henne tillbaka till sig; men för hvarje gång gäckades hennes förhoppningar. Slutligen stannade hon vid ett ståtligt lärkträd, som växte midt på en gräsplan, och lutade hufvudet mot dess grofva stam. På gestaltens konvulsiviska skakningar kunde man se, att hon brustit i våldsam gråt.

Några ögonblick senare skyndade hon med sänkt hufvud in i en mörk allé, som förde direkt till husets port. Strax därpå hörde fru Andrzejowa hennes lätta steg i trappan. Sedan slogs en dörr igen med en häftighet, som talade om känslor af vrede eller förtviflan — och allt blef tyst.

Så hade det varit länge — i öfver ett år; så var det ständigt. Men hvarför? Oändligt många gånger hade fru Andrzejowa gjort sig själf denna fråga, men hon hade ännu aldrig uttalat den högt. Många gånger

hade hon velat skynda till sonen och sonhustrun, utbedja sig deras förtroende och försöka ställa allt till rätta, men ännu aldrig hade hon gjort det. Hon hade afhållits af sin fruktan att förvärra det onda genom att röra vid det och af en finkänslighet, som respekterade äfven hennes eget barns hemligheter och känslor.

Hon reste sig upp och tog ett par steg mot dörren, som förde till de salonger, hvilka skilde hennes rum från sonhustruns; men så stannade hon plötsligt framför bordet, där alla böckerna och tidskrifterna lågo hopade.

Det var ett rundt divansbord, som hade sin plats midt på golfvet och var omgifvet af gammaldags fåtöljer. Midt bland böcker och tidskrifter stod där en elegant inramad, ganska stor fotografi af Zygmunt, förskrifvande sig från den tid, då han uppehöll sig i målarkonstens hufvudstad, München. Fotografien framställde en omkring tjugofemårig ung man med ganska vackra drag men utan eld och lif i blicken och med ett försmädligt leende kring de tunna läpparna, som pryddes af ett par elegant tillspetsade mustascher. Han stod med affekterad vårdslöshet lutad mot en pelare, och blott och bart hans hållning angaf, med hvilken känsla af absolut öfverlägsenhet han såg ned på allt, som hade lif och varelse på denna jord.

Fru Andrzejowa lät sina sammanknäppta händer sjunka ned på bordet och såg länge på detta porträtt, som för sex år sedan fyllt henne med ogrumlad förtjusning och de härligaste förhoppningar. Nu varseblef hon plötsligt ett uttryck af köld i det vackra, regelbundna ansiktet, ett drag af hårdhet kring munnen. Hon gjorde en rörelse med handen, som om hon velat förjaga en plågsam, efterhängsen synvilla. Men det var ingen synvilla — det var hennes ögons och örons vittnesbörd, som efter två års förlopp ändtligen tog gestalt. Hon såg oafvändt och stelt på porträttet.

— Han älskar henne icke! Efter två års äktenskap älskar han henne inte längre! Älskar han verkligen någon eller något?

För en kvinna, som själf förstod att älska så hängifvet och så troget, var detta en fråga af oändlig vikt. Det tvifvel, som låg gömdt där bakom, förorsakade henne en lika skärande smärta, som den människor erfara vid sina kärastes dödsläger. Hennes ångest skulle ej ha varit större, om hon i stället nödgats ställa den frågan till sig: »Kommer han att gå igenom eller ej?» Hon hade sett människor dö för hvad de älskat högst, och hon vördade dem såsom helgon; en människa utan kärlek föreföll henne som en död människa.

Hon höjde blicken mot en af väggarna, som var i det närmaste täckt af teckningar och målningar, utförda af hennes son under skilda perioder af hans lif. Måhända ville hon genom denna anblick öfvertyga sig om att han ägde icke blott hvad hon ansåg för människans lif utan också hvad som adlar lifvet. Han var ju konstnär, han älskade konsten! Men hvad hon såg framför sig var endast omogna försök, af hvilka de flesta förskrefvo sig från hans gossår. Endast här och hvar varseblefvos några arbeten från mognare år: ett och annat studiehufvud, ett och annat stilleben, någon liten landskapstafla, som med slafvisk trohet återgaf ett stycke främmande jord. Idel småsaker, med ett ord, vittnande om fantasiens torftighet och, trots all omsorg, om handens brist på säkerhet. Och detta var nu allt, hvad han utfört, förutom den lilla tafla, som för fyra år sedan tändt ryktbarhetens första stråle öfver hans hjässa! Hvarför hade han ej fortsatt att skapa? Hvarför tändes ingen mera stråle? Var han ej en verklig konstnär?

Hennes vanligen så lugna drag förvredos af smärta och ångest. Hennes bleka kinder färgades af en brännande rodnad, och hon skrynklade med sin hvita hand konvulsiviskt till en tidning, som låg på bordet. Man kunde se, att ett bekräftande svar på den fråga, hon bäfvande ställt till sig själf, skulle vara ett åskslag för henne . . .

I det klara solljuset, som denna augustidag strömmade ned från den molnfria himlen, syntes Zygmunt

Korczynski vandra fram öfver den torra, nyss slagna ängen. Rundt omkring, så långt ögat såg, sträckte sig en smaragdgrön slätt, bevuxen med grupper af träd och buskager, som kommo den att likna en park, samt genomfluten af de två floderna, som vid en aflägsen punkt af synkretsen förenade sig med hvarandra. Luften ägde den genomskinliga klarhet, som anger, att hösten nalkas, och var full af glans och ljus, af aromatiska dofter, fågelkvitter och insekters surr. Gyllene dagrar spelade in mellan trädens gröna löfverk, skuggor af sällsam form utbredde sig på gräset, ljuset växlade i styrka från dämpad skymning till klaraste solglans.

I denna omgifning vandrade Zygmunt framåt med jämna, afmätta steg, en typ för den fulländade världsmannen, som äfven i ensamheten bevarar sin oklanderliga, eleganta hållning. I sin ultramoderna kostym, sina blankläderssskodon, som lyste i solen, och sina köttfärgade damasker liknade han, där han med en ringaktande blick såg sig omkring, en turist, som besöker ett främmande land och känner sig ytterst besviken på hvad han får se, eller också en hufvudstadsbo, som råkat förirra sig ut i en okänd ödemark.

Portföljen, som han bar under armen, angaf, att han hade för afsikt att teckna. Då han för några dagar sedan vid ungefär samma tid passerat här, hade han varseblifvit en grupp alar, som genom grenarnas linjer och spelet af skuggor och dagrar i sitt löfverk tycktes som enkom skapad att väcka landskapsmålarens förtjusning och beundran. Just i dag hade den där lilla landskapsbiten trädt fram för hans minne; han hade känt sig genomströmmas af en konstnärsglöd, som han ej på länge erfarit, och han hade skyndsamt begifvit sig åstad till ängen. Kanske, kanske att efter en fyraårig hvila stunden ändtligen kommit att börja ett nytt arbete, som visserligen skulle bli af helt anspråkslösa dimensioner men dock medföra ett afbrott i hans dystra, tråkiga lif och säkerligen sporra honom till fortsatt verksamhet.

Efter en halftimmes vandring, hvarunder hans steg blifvit allt långsammare och hans blick allt mera liknöjd och uttråkad, var han slutligen framme vid målet. Han stannade. Det var fullkomligt samma anblick som för några dagar sedan: löfverket aftecknade sig mot den blå himlen i samma fantastiska linjer, samma egendomliga belysning hvilade öfver trädens stammar och toppar, liksom då satt en liten fågel och vaggade på en gren djupt inne i skuggan. På morgonen hade han under några minuter drömt om denna tafla; nu stod han kall framför den och frågade sig, hvad för vackert han kunnat finna däri. Den lilla gnista, han för några timmar sedan känt tändas inom sig, hade slocknat; han erfor nu ingenting annat än den leda och köld, som så länge varit de härskande känslorna inom honom.

Han såg sig omkring och gjorde den reflexionen, att allt här var bra fattigt, hvardagligt och färglöst. Belysningen öfver de där alarna var visserligen ganska vacker och skulle kunna tjäna till material för ett studium efter naturen, men han skulle försöka öfverföra den till duken en annan gång — inte i dag. Klotilde hade tråkat ut honom med sin eviga känslosamhet och sitt ständiga pladder, anblicken af den här enformiga, vida slätten hade totalt kylt af hans artistiska glöd. Slutligen visste han, att han i dag väntades af ett af sina största obehag: ett samtal i landtbruksangelägenheter med sin förvaltare. Denna utsikt gjorde honom formligt olycklig och betog honom lusten icke blott att måla utan rent af att lefva.

Han lämnade gruppen af alar och styrde stegen mot kullarna, som i en långsträckt kedja sträckte sig tvärs öfver ängen. I en af dessa kullar var det, som gräfningar företagits, och att det skett nyligen kunde man sluta af den friska, gula färgen på lera och sand.

Zygmunt stannade vid platsen för gräfningen.

Hu, hvilket tråkigt och enformigt arbete det var att söka bringa saker i dagen, hvilka ett par århundraden legat gömda under jorden! För några månader

sedan hade han full af brinnande ifver gripit sig an med detta arbete, men det hade gifvit helt andra resultat än hvad han hoppats. Han visste ju, att detta ej var det gamla Hellas' eller Roms mark, men han hade dock hoppats att påträffa någonting säreget, något, som kunde sätta hans fantasi i rörelse. Dessutom hade han lifligt uppmuntrats till företaget af sin fasters man, Darzecki, som ansåg det för sin plikt som högtstående kulturmänniska att intressera sig för dylika saker.

Under ett par veckors tid hade de båda troget hållit till vid en af högarna, som några arbetare genomgräfde, och lackande af svett och halfblinda af att stirra på hvarje uppkastad jordkoka hade de ömsom jublat och ömsom sett sig gäckade, ömsom hoppats och ömsom misströstat. Men ju längre gräfningarna fortskridit, desto mera hade deras intresse slappats, och efter någon tids förlopp hade de alldeles upphört med sitt sökande. Ty hvad hade det egentligen inbragt dem? Allt hvad Zygmunt funnit värdt att taga vara på bland det myckna skräp, hvarmed hans atelier belamrats, hade varit några stycken svartnade mynt med det halft utplånade svenska riksvapnet, och Darzecki hade fört med sig hem en rostig, trasig ryttarsabel.

Af dylika föremål fanns det säkerligen en mängd i högarna, och för historieforskaren skulle de förmodligen ha varit af intresse. I Zygmunts ögon voro de däremot utan både betydelse och värde. Han gjorde en åtbörd af förakt, där han stod framför den uppgräfda högen. Hvad allt i hans fädernebygd ändå var torftigt och prosaiskt! Där fanns ingenting, som kunde fylla hans estetiska och sociala behof. Han förgicks, han rent af förgicks.

Den enda fördelen med de där gräfningarna hade varit, att han magrat en smula på de veckor, hvarunder han sysselsatt sig med dem. Han kastade en blick på sin gestalt. Hade han nu inte fetmat åter igen! Det var ju för besynnerligt! Hvaraf kunde han

fetma? Han ledtes, kände sig olycklig, led bittra kval, och ändå fetmade han. Hans hy var visserligen sjukligt blek, men gestalten rundade sig mer och mer — särskildt på midten. Han var verkligen alltför fet för sina trettiett år; den, som ser så ut vid den åldern, kommer säkert att vara korpulent tio år senare. Denna tanke gjorde honom utom sig. Korpulens är någonting oskönt, och allt oskönt var hans fasa. Kunde verkligen inte moraliska lidanden hindra kroppen från att antaga prosaiska former? Felet låg bestämdt hos Osowces utmärkte kock, som på ett så förträffligt sätt förstod att förena det franska och det polska kökets företräden.

Plötsligt tog han ett par språng nedför kullen och började att med helt hastiga steg bege sig på hemväg. Orsaken till denna flyktliknande brådska var anblicken af en skara män, som från byn längst borta på slätten kommo gående i riktning mot kullarna. Vid deras åsyn fingo Zygmunts vackra, bruna, förut så liknöjda ögon ett uttryck nästan af förskräckelse. Det var ju möjligt, att de där männen alls icke kommo för att få tala vid honom, men han ansåg det dock rådligast att skynda ur vägen för dem och sätta sig i säkerhet hemma hos sig, där de ej kunde träffa honom mot hans begifvande. Hvem kunde veta? De hade måhända för afsikt att bedja honom eller fråga honom om något, såsom de redan förut ett par gånger gjort. Att han fann alla dylika sammanträffanden så obehagliga hade ej sin grund i någon ovilja mot detta slags människor. Det berodde endast på att de voro honom så totalt likgiltiga som t. ex. ett moln på himlen — och till och med mera än så: ty moln kunna vara vackra, och han tyckte ibland om att iakttaga deras skiftande former och färger. De där människorna däremot med sina grofva drag och gestalter voro alltid fula, och deras tröjor och rockar luktade illa.

Det är tråkigt att tala med personer, som äro en fullkomligt likgiltiga, och Zygmunt såg ej det minsta skäl, hvarför han skulle underkasta sig det obehaget.

De voro visserligen människor men människor af ett helt annat slag än han. För honom existerade det ej minsta tvifvel om att släktet sönderfallit i två hvarandra fullkomligt olika hälfter: den, som utgjordes af det där slaget människor, och den, dit han och hans gelikar hörde. För öfrigt tänkte han sällan på sådana där saker; de intresserade honom så föga.

Då han gick uppför förstugutrappan, mötte han en betjänt och kommenderade i kort ton:

— Servera frukosten!

Han kände sig mycket olycklig och mycket hungrig.

Zygmunts arbetsrum på Osowce var ett vackert rum med stora fönster, genom hvilka ljuset rikligt strömmade in. Där funnos massor af stafflier, ritpulpeter, teckningar, skisser, marmor- och gipsbyster, egendomliga väfnader och måleriska draperier — allt detta om hvartannat i skenbar oordning. Här och där stodo några bekväma liggsoffor och hvilstolar, och i ett hörn af rummet hade ett bokskåp plats, bakom hvars glasdörrar man skymtade rader af böcker i eleganta band. Poesien och romanlitteraturen voro företrädesvis representerade och så godt som uteslutande ett visst slags poesi och skönlitteratur. Där fanns endast föga af våra polska skalder men mycket af den sensualistiske Musset, den världsstormande Byron, den känslige Shelley, den parfymerade Feuillet samt pessimisten Leopardi, som till närmaste grannar oväntadt nog hade fått historieberättaren Dumas d. ä. och den erotiska miss Braddon. Dessutom sågs där en del saker af den franska aristokratiens älsklingsförfattare: Claretie, Craven etc., etc.

Framför detta bokskåp med dess eleganta både yta och innehåll stannade Zygmunt Korczynski efter en kort stunds promenad af och an i atelieren. Han hade nyss intagit frukost i sällskap med sin förgråtna hustru och sin mor, som visserligen lugnt underhållit konversationen vid bordet men oupphörligt betraktat honom med långa, forskande blickar. Hustruns för-

gråtna ansikte och moderns genomträngande ögonkast hade drifvit hans dåliga lynne till dess höjdpunkt.

Nu kände han ett häftigt behof efter någonting, som skulle kunna lifva hans domnade lifsandar, någonting, som skulle kunna rycka upp honom, fängsla honom. Han skulle vilja måla — och måla ville han alltid, ty i konsten såg han sin enda bestämmelse och det enda medlet att svinga sig upp till de ärans höjder, han drömde om. Men samma invärtes tomhet, som han känt dagligdags nu i fyra år, samma tomhet kände han äfven i dag: han förmådde ej afpressa sig själf någon skapande tanke, någon energi, någon glöd...

Efter en kort period under hans första ungdom, då det tyckts honom, att han verkligen skapade, och då han också åstadkommit åtminstone ett litet arbete af någon smula värde, hade följt år af fullkomlig ofruktbarhet. Han visste, att på konstens himmel ofta uppenbara sig meteorer, som efter att några ögonblick ha glänst där sedan för alltid försvinna; han visste, att äregirigheten stundom framkallar ett slags konstlad inspiration, som till någon tid kan tagas för verklig; att oafbrutna ansträngningar, om de än icke äro förenade med förmåga, dock för en gång kunna krönas med framgång. Men att något af dessa fall skulle hänföra sig till honom, det föll honom icke ens in. För sin konstnärsandes tystnad anklagade han yttervärlden. Af yttervärlden väntade han allt, och på den sköt han all skuld. Han erinrade sig hvarken Tasso, som diktat sin stora sång i en fängelsecell, eller Milton, som sjungit om paradiset, försänkt i evigt mörker. Han kom ej att tänka på att i hvarje vindfläkt, hvarje ljusvåg, hvarje doft, i hvarje anletsdrag, hvarje suck ur ett människobröst ligger gömd en del af världssjälen, som med osynliga trådar är förenad med konstnärssjälen och kan bringa den i dallring — om det är en verklig kontnärssjäl. Lika visst som att han lefde, lika visst syntes det honom, att han behöfde klippor, haf, öknar, mörkblå himlahvalf, nakna

modeller, fantastiska draperier, rörelse, vimmel och feberheta nöjen för att tänka, känna och skapa. Om blott yttervärlden fängslat honom med sin glans och rikedom, om blott den tillsändt honom en här af öfverväldigande intryck!... Men ack, här fanns ingenting, som gjorde det minsta intryck på honom... Gående af och an i ateliern grep han sig, såsom han nu för tiden ofta brukade, med båda händer om hufvudet. Det var en åtbörd af vrede eller förtviflan eller ock af båda dessa känslor samtidigt.

Han kände sig en smula tung efter den nyss inmundigade frukosten. Kocken, som han anställt strax före sitt giftermål, lagade verkligen förträfflig mat. Hans mor hade förr endast haft gamla och mer och mindre odugliga tjänare, men till det unga parets hemkomst hade en ny och bättre sakernas ordning alltigenom införts. Sannerligen, med ett sådant lefnadssätt som det nuvarande smög sig sybaritismens slappande gift omärkligt in i ens ådror! Efter att under en halftimmes tid ha frossat på de mest utsökta läckerheter kände Zygmunt ett behof af att sträcka ut sig på en svällande hvilsoffa, som förföriskt blickade fram bakom några palmer och dracenor.

I det han närmade sig bokskåpet, kastade han en blick på sin gestalt. Han fetmade, han fetmade sannerligen! Det kom sig af bristen på intryck. Hvad annat än en gödd oxe kan en människa bli, då hon nödgas föra ett sådant lif som detta?

Halfliggande på den mjuka hvilsoffan bläddrade han igenom ett band dikter af Leopardi, hvars bottenlösa vemod stämde väl öfverens med hans egen sinnesstämning. Alla den store pessimistens suckar, tårar och tvifvel syntes honom som framsprungna ur hans eget inre. Då han läste om hvardagslifvets lidanden och elände, tänkte han på sitt eget lif.

Härunder märkte han ej, att dörren till ateliern öppnades ett par gånger, och att ett vackert litet kvinnohufvud först tittade in och så drog sig tillbaka. Detta

upprepades flere gånger, tills slutligen Klotilde sakta trädde in i ateliern.

Hennes alltjämt litet förgråtna ögon riktades skyggt och nästan ödmjukt på mannen, som ej såg upp från sin bok. På hennes ungdomliga ansikte lästes tydligt den frågan: »Skall jag gå fram till honom eller inte? Skall jag tala till honom eller inte?» Det var dock ej, emedan hon ännu kände sig vredgad eller förolämpad, som hon tvekade. Visserligen hade han icke sagt henne så mycket som ett enda vänligt ord i dag eller gifvit henne en enda vänlig blick, och han hade icke ens tyckts höra, då hon talade till honom. Visserligen harmade och smärtade henne denna hans, numera nästan ständiga likgiltighet till den grad, att hon brukade göra upp de vildaste, mest barnsliga planer att fly, begära skilsmässa, till och med begå självmord. Men att lefva i ofrid med honom mera än två timmar, det förmådde hon ej.

Hon var en mild och förlåtande natur, och nu längtade hon efter att få försona sig med honom och tillbringa en om än aldrig så kort stund på tu man hand med honom i frid och sämja. Om han blott sett upp, skulle hon med ett glädjeskri ha störtat till hans bröst. Men Zygmunt endera låtsade, att han ej märkte hennes närvaro, eller också gjorde han det verkligen icke; i hvilket fall som helst såg han oafvändt ned i boken.

Hans hustrus mörkblå ögon fingo ett alltmera bedröfvadt och förskrämdt uttryck. Hon lät armarna sjunka ned utefter sidorna och stod några ögonblick skygg och tvekande midt i ateliern. Men plötsligt flög ett skälmskt leende öfver hennes drag. Hon närmade sig sakta, på tåspetsarna, ett af stafflien och aftog skynket, som var hängdt däröfver, hvarvid hon blottade sitt eget porträtt. Allt sedan deras förlofning hade det varit hennes ständiga dröm att bli porträtterad af Zygmunt. Efter ett års sysslolöst lif på Osowce hade denne också påbörjat ett porträtt af henne, men ännu hade han ej fullbordat det utan dag för dag uppskjutit fortsättandet

af det påbegynta arbetet. Inför denna sin ofullbordade men redan igenkännliga bild stannade Klotilde, och med en djup nigning började hon tilltala den:

— Goddag, min fru! Hvarför är ni så melankolisk i dag? Är det därför, att en viss någon inte vill måla er? En viss någon är inte alls snäll. Han vet mycket väl, att ni älskar honom, älskar honom gränslöst, men ändå vill han inte förlåta er lilla häftighet utan ser stött ut, tiger och tar inte ögonen från boken, då ni kommer till honom och af hela ert hjärta längtar efter försoning... Stackars liten! Håller en viss någon inte längre af er? O, nej, så får ni inte tro, det skulle vara alldeles för förskräckligt... en viss någon är bara litet nyckfull och vid litet dåligt humör, men han är inte obeständig. Och hvarför skulle han ha upphört att älska er? Ni har inte alls förändrat er till er nackdel, tvärt om, snarare till er fördel, hvad det yttre beträffar... Och ert hjärta, det tillhör honom lika odeladt som förr...

Hennes ögon stodo fulla af tårar, och rösten darrade lätt, men hennes läppar logo. Bakom det barnsliga skämtet anade man ett kvinnohjärta, som började sönderslitas af tvifvel.

Hennes rörelser, hennes gester och mimik voro präglade af ett oefterhärmligt behag. För två år sedan hade denna hennes liffullhet och grace försatt Zygmunt i hänryckning. Nu smålog han visserligen men mera likgiltigt och nedlåtande än förtjust.

— Du stör mig, Klocia, — sade han.

Vid ljudet af hans röst skyndade hon fram till till honom och böjde graciöst knä bredvid soffan.

— Ändtligen upplät du då din mun! Ser du, jag, hustrun, tog första steget till försoning. Det skulle ha varit tvärtom, men än se'n? När man älskar, låter man egenkärleken fara. Se nu på mig riktigt... så där som du brukade göra förr... och räck mig din hand!

Han icke blott fattade hennes hand utan kysste den äfven.

— Då äro vi alltså inte längre ovänner? — ropade hon i ett utbrott af glädje.

— Ack, visst inte! Men du... du stör mig litet.

Hennes uppsyn mörknade åter, och hon genmälde skyggt:

— Jag trodde, att du inte hade någonting särskildt för dig... ty att bläddra i den där boken, som du så väl känner till, är ju inte något arbete...

— Jag har redan många gånger sagt dig, att fastän jag inte är upptagen af något positivt arbete, så betyder inte detta, att jag gör ingenting... Jag drömmer... tänker... Och det är ju material till kommande verk...

— Ja visst, — svarade hon allvarsamt. — Jag vet det mycket väl, men se, jag är ju så liflig... Vill du vara alldeles ensam? Då skall jag genast gå...

Måhända rörd af hennes foglighet svarade han i älskvärd ton:

— Visst inte. Det är mig alltid kärt att ha dig i min närhet.

Strålande af förtjusning började hon betäcka hans ansikte och till och med hans händer med kyssar. Därpå sprang hon hastigt upp.

— O, så trefligt! O, så roligt! La la la la! Jag tar en bok och sätter mig så tyst borta i någon vrå. Sedan, när du får tid, ska' vi kanske läsa någonting tillsammans, och efter middagen gå vi ut och promenera... vi två ensamma! La la la la!

Hennes vackra röst fyllde ateliern med några jublande drillar.

Från ett litet mosaikbord tog hon en bok och gick på tåspetsarna bort till en kanapé, som stod i motsatta ändan af rummet. Då ljöd plötsligt Zygmunts röst:

— *Tiens! tiens! Clotilde!* Visa mig den där boken, du tog... Hvad är det för en?

— Tredje bandet af Mussets dikter, — svarade hon i litet förvånad ton.

— Hur har den kommit hit? — utbrast Zygmunt. — Skulle jag inte ha sett, att den låg där?

Klotilde betraktade sin man med mörknande blick. Hans drag hade med ens lifvats, och de förut så matta ögonen lyste.

— Den där boken, — började hon långsamt, — kom för några dagar sedan från Korczyn. Jag tog själf emot den af budet och lade den där på bordet. Du hade förmodligen lånat den till tant Emilia eller till fröken Teresa eller...

Han sträckte ut handen efter den eleganta lilla boken.

— Gif mig den och tag själf någonting annat. Det gör väl dig detsamma, hvad du läser...

— Alldeles detsamma, — svarade hon, och i det hon tog upp Leopardis dikter, som Zygmunt låtit falla till golfvet, gick hon bort och satte sig i motsatta ändan af rummet.

Hennes glädtighet hade spårlöst försvunnit. Hon anade, åt hvem hennes man lånat den där diktsamlingen.

Med nästan feberaktig ifver genombläddrade Zygmunt boken sida efter sida. Den, som han skickat dessa dikter, hade återsändt honom dem, säkerligen vid första tillfälle och utan ett ord till svar på det bref, han bifogat. Kanske dock att han skulle finna någon liten biljett instucken mellan bladen eller några verser understrukna såsom ett slags hälsning från henne till honom. Han sökte och sökte utan att dock finna någonting; men i dess ställe trädde Stisia som lifs lefvande fram för hans inbillning, och en rysning af välbehag genomfor honom.

Då ljöd från motsatta ändan af rummet en skarp och hånfull kvinnostämma:

— Vet du af, Zygmunt, att fröken Orzelska troligen kommer att gifta sig snart.

Han vände sig häftigt mot den talande.

— Med hvem? — framkastade han kort.

— Med herr Rozyc, — svarade hans hustru.

Zygmunt satte sig upp i soffan.

— *Quelle idée!* — utropade han. — Rozyc kommer aldrig att gifta sig med henne.

— Det gör han visst! — svarade Klotilde torrt. — Från första ögonblicket slog hon an på honom, och nu lär han vara öfver öronen förtjust. *Elle a de la chance cette... cette... cette... rien du tout!* Fru Kirlowa, som har stort inflytande öfver sin kusin, arbetar med all makt på att få partiet till stånd, och af herr Kirlo har jag hört, att det endast är en tidsfråga, när herr Rozyc skall fatta sitt afgörande beslut.

— *Impossible!* — upprepade Zygmunt med ett litet forceradt skratt. — Skulle hon, denna modell för en kraftig Diana, gifta sig med den där unge gubben?

Och alltjämt skrattande började han gå af och an i ateliern, men hans ögon hade fått ett mörkt uttryck och blixtrade under de sammandragna ögonbrynen. Klotilde följde honom oafvändt med blicken, och med samma skarpa, hårda, ironiska stämma som förut började hon tala om hvilken lycka ett sådant giftermål skulle vara för fröken Orzelska... Ty hvad var hon egentligen? Dottern till en afsigkommen, halfidiotisk stackare, ett nådehjon, som hade sina släktingars godhet att tacka för allt, en tarflig, obildad flicka utan sätt, utan talanger, utan världsvana... Hon spelade visserligen ej illa, men då hon började tala franska, ville man stoppa fingrarna i öronen... *Une fille sans naissance, sans distinction... une rien du tout!* Hon kunde bara inte förstå, hur Rozyc skulle kunna presentera henne i sina kretsar, om han gifte sig med henne. Först fick han då lof att skicka henne i pension... Modell till en Diana! Hon var visserligen groflemmad som en förklädd bondflicka och hade så solbrända händer, som om hon aldrig i lifvet burit handskar. Men skulle det vara idealet för en Diana?

Den unga kvinnans bröst höjde och sänkte sig häftigt, under det denna ström af bittra, hånande ord flödade från hennes läppar. Hon tog ej för en sekund

sina harmset blixtrande ögon från mannen, som oafbrutet gick af och an i rummet och hvarken tycktes se eller höra henne.

Plötsligt stannade Zygmunt och drog i en klocksträng.

— En vagn! — yttrade han i sin vanliga kommandoton till betjänten, som ögonblickligen uppenbarade sig.

Betjänten försvann. Klotilde sprang upp från sin plats.

— Reser du bort? — utbrast hon i förtviflad ton.

Af skärpan och hånet, som nyss talat ur hennes stämma, hördes nu ej ett spår. Hennes man skulle resa bort, och planerna på en lycklig dag, tillbragt ensam med honom, gingo upp i rök: det var allt, hvad hon hade tanke för.

— Jag måste, — svarade Zygmunt i likgiltig ton.

— Hvart? — frågade hon åter.

Hon försökte slå armarna om honom, men han drog sig undan.

— Till Korczyn, — svarade han efter några ögonblicks tystnad med bortvändt ansikte.

Hon bleknade, och hennes armar sjönko ned.

— Zygmus . . .

Hennes röst ljöd låg och kväfd.

— *Que veux-tu, chère enfant!*

— Res inte dit, Zygmus!

Han vände sig hastigt emot henne och frågade i en ton af djup förvåning:

— Hvarför inte?

— Därför . . . — började hon, — därför . . .

Men hon slöt ej meningen. Hon var rädd för att tala ut, eller måhända blygdes hon.

— Det är länge sedan jag var hos farbror sist, och jag har en affär att tala med honom om. Du vill väl inte, att jag skall försumma mina skyldigheter mot min farbror?

— O nej, nej! — utropade hon ifrigt. — Må gud bevara mig från att någonsin vilja något sådant!

— Nå, hvad är det då du önskar?

Hon bleknade och rodnade ömsom. Hon kunde ej, hon ville ej vara fullt uppriktig. Stolthet och blygsamhet i förening förseglade hennes läppar. Slutligen utbrast hon nästan gråtande:

— Tag då åtminstone mig med dig!

— Det går omöjligt för sig, kära barn, — svarade Zygmunt i faderlig ton. — Du känner ju till fasters svaga hälsa och egenheter. Du kan inte komma på besök så ofta...

— Nej, det är sant, — medgaf hon, i det hon vred näsduken mellan fingrarna.

Det minst skarpsynta öga i världen skulle ha kunnat se, att hon led grymma kval.

— Hvad är det för affärer, du har med farbror, Zygmunt? — frågade hon därpå, och hennes blick fästes på mannens ansikte med ett så spändt uttryck, som om hon velat läsa sanningen däri.

Han smålog.

— Du tvingar mig att tala om högst ointressanta saker. Jag tänker rådgöra med farbror rörande en del förändringar, som jag ärnar företa i mitt landtbruk.

Åter bragte hans svar henne till tystnad.

Men så slog hon armarna om hans hals, tryckte sig tätt intill honom och hviskade i bedjande ton:

— Res inte dit i dag... å, älskade... bara inte i dag... jag ber dig, jag ber dig!

Zygmunt lösgjorde sig varligt ur hennes armar, tryckte en kyss på hennes panna, strök henne ett par gånger med handen öfver håret och yttrade sedan, i det han tog sin hatt från en stol:

— *Au revoir! Ne déraisonnez pas, ma mignonne!* Om några timmar är jag ju tillbaka.

Han lämnade rummet. Ute på gården hördes redan bullret af vagnshjul. Klotilde stod orörlig midt i ateliern med konvulsiviskt sammanpressade läppar. Hvarje blodsdroppe tycktes ha vikit ifrån hennes kinder.

— Han reste till henne! — utropade hon slutligen högt och grep sig med båda händerna om hufvudet.

Ett ögonblick senare ilade hon snabb som blixten igenom ett par stora salonger, in i sin svärmors rum, där hon brast ut i våldsam gråt.

Fru Andrzejowa satt i samma länstol som för några timmar sedan men var nu ej sysselsatt med något handarbete. I hennes knä låg en uppslagen bok, och på en pall vid hennes fötter satt ett sex- à sjuårigt barn, en flicka i grof, hemväfd kjol och med en bomullshalsduk på hufvudet. Ett af de värf, som Andrzej Korczynskis änka ägnat sig åt, hade varit fattiga barns undervisning. På själfva herrgården och i de närmast liggande byarna fanns det en mängd, nu fullvuxna personer, som i sin barndom under någon tid varit dagliga gäster i hennes vackra rum och suttit på den låga pallen vid hennes fötter. Hon hvarken ville eller kunde sänka sig till de sferer, där denna klass af människor voro hemma. Det öfversteg hennes förmåga, och hon hade för länge sedan kommit på det klara med att det ej heller var hennes plikt. Men dessa åtminstone för tillfället rena och snyggt klädda barn stötte ej alls hennes skönhetssinne och gjorde intet intrång i hennes vanor. Under det hon sysselsatte sig med dem, hade hon det medvetandet, att hon uppfyllde ett af människokärlekens bud, och framför allt att hon förverkligade en af Andrzejs älsklingsidéer. Tanken på det osynliga band, som under detta arbete knöt henne vid honom, beredde henne känslor af outsäglig, mystisk njutning. Hennes make var alltjämt, trots den långa och oåterkalleliga skilsmässan, hennes tankars och drömmars föremål.

När dörren häftigt slogs upp och husets eleganta unga fru högt snyftande kom inskyndande i fru Andrzejowas rum, smög sig den lilla flickan sakta ut.

För första gången i sitt lif anförtrodde Klotilde sin makes mor sina farhågor och sorger, bad henne om hjälp och råd och ställde henne på samma gång delvis till ansvar för sitt öde.

Detta ansvar kände och erkände fru Andrzejowa själf. På sin sons uppmaning hade hon rest till Klo-

tildes föräldrar och besegrande deras tvekan förmått dem att anförtro Zygmunt sin sjuttonåriga, vackra, talangfulla dotter. Klotildes börd, hennes föräldrars relationer, hennes stora hemgift och äfven hennes musikaliska begåfning, som ytterligare skulle kunna utvecklas, hade bådat henne en lysande framtid Skulle hon nu genom Zygmunts förvållande bli olycklig? Hans skuld föll tungt på fru Andrzejowas samvete och hjärta. Hon visste alltför väl, att den unga hustruns klagomål voro berättigade, hon förstod, att hennes lidande var bittert och oförtjänt. Hon bäfvade vid tanken på hvad som skulle blifva af detta bortskämda barn, om kärleken till mannen, den enda hon hade rättighet att hysa, obesvarad och försmådd, slocknade inom henne.

Själf den obrottsliga troheten personifierad kunde fru Andrzejowa helt enkelt icke förstå sin son. För två år sedan hade hon ju sett honom förälskad i Klotilde. Men att hans känslor för henne svalnat, det visste hon med ännu större säkerhet än Klotilde själf. Hon hade för ej länge sedan afskedat en af sina tjänstflickor, som Zygmunt kallat för en modell till Fryne, och i hvars sällskap hon ett par gånger varseblifvit honom ute i parken. Och nu detta besök på Korczyn? Var det i själfva verket Stisia han älskade, och hade hans tycke för Klotilde endast varit en flyktig nyck, en sinnenas lek? Men om han älskat Stisia med verklig, fast kärlek, borde han väl ha gift sig med henne. Hon, hans mor, hade ej önskat detta giftermål utan satt sig däremot, det var sant; men om han ådagalagt en verklig fasthet i viljan, skulle hon aldrig ha sökt utöfva något tvång på honom. Han hade själf tvekat och både velat och inte velat, och till slut hade han rest, och det hade förefallit, som om han glömt allt, som bundit honom vid Stisia. Men nu . . . åter igen . . . Hvad skulle allt detta betyda?

Ömt och moderligt tryckte hon sonhustruns hufvud mot sitt bröst och tillhviskade henne i mild, lugnande ton alla de trösteord, hon kunde utfinna. Hon

lofvade att allvarligt tala med Zygmunt och gömde sina egna ångestfulla tankar och frågor i djupet af sitt hjärta.

När slutligen Klotilde, blek och förgråten men redan lugnare och gladare till mods, begaf sig ut i trädgården för att se till sina älskade blommor, reste fru Andrzejowa sig upp samt fattade en ringklocka, som stod på bordet.

— Hvart har herr Zygmunt rest? — frågade hon den inträdande betjänten.

Hon hyste ännu en svag förhoppning om att han ej skulle ha rest till Korczyn. Då betjäntens svar beröfvat henne detta sista hopp, tillfogade hon efter några ögonblicks tystnad:

— Säg honom, att jag genast önskar tala vid honom, då han kommer tillbaka.

Sedan betjänten gått, stod hon länge orörlig på samma plats med de sammanknäppta händerna hvilande mot bordet. På hennes bleka kinder brunno två röda flammor. Alltför mycket hade hon i sin ensamhet tänkt och begrundat för att ens en passionerad moderskärlek skulle kunna förblinda hennes syn. Hvad hon nu dunkelt varseblef i fjärran var ett mörkt moln, som hotade att breda sig öfver alla hennes lifs förhoppningar.

II.

En af de sista dagarna i juli, då en del af säden ännu stod oskuren på Korczyns fält, kommo Witold och Stisia gående på vägen, som ledde från okolitsan till herrgården. De gingo raskt och samtalade lifligt och intresseradt. Stisias kinder hade färgats af en klar rodnad, och hennes vanligen litet dystra ögon strålade af glädtighet. Utan att stanna eller ens sakta stegen räckte hon sin unge släkting handen.

— Jag tackar dig, jag tackar dig af hela mitt hjärta, Widzio, — sade hon. — Allt, hvad du sagt mig, har gjort ett djupt intryck på mig. På sista tiden ha liknande tankar ofta föresväfvat mig också, fastän jag inte kunnat formulera dem så där klart. Jag är hvarken mycket kunnig eller mycket begåfvad utan bara en helt vanlig människa, ser du... Men så mycket har jag i alla fall lagt märke till, att det, som är af den minsta vikten och betydelsen, ofta intar största platsen i lifvet...

Med ett glädtigt småleende tillfogade hon:

— Jag kände mig så gränslöst utledsen på alltsammans, och det var kanske därför, jag tog mig till att grubbla öfver allt det där, som du har mycket bättre reda på än jag.

Han gaf henne en skälmsk sidoblick.

— Och nu känner du dig inte längre så där utledsen? — frågade han.

Hon skakade nekande på hufvudet.

— Nej, sedan en tid tillbaka gör jag det inte.

Fastän jag måste bekänna, att jag inte riktigt förstår...

Hon hejdade sig.

— Hvad är det du inte förstår?

Efter en kort tvekan svarade hon sakta:

— Det jag känner och tänker...

— Det är därför att det är så nytt för dig, — anmärkte Witold; men strax därpå tillfogade han glädtigt:

— Men det klarnar nog, skall du få se, ty när allt kommer omkring, hvarför skulle inte du kunna slå in på en ny väg?

Hon rodnade än starkare och hviskade hastigt:

— Jag vet inte... jag vet inte... kanske det endast är en inbillning. Jag är rädd...

— För hvad? — frågade Witold.

Men i stället för att svara vände sig Stisia förläget bort och gömde sitt blossande ansikte i en stor bukett flox, som hon höll i handen, och i hvars midt en väldig, röd georgin satt instucken.

— Just inte någon vidare smakfull bukett, — smålog Witold, seende på blommorna. — Men det är ju märkvärdigt, hvad de där människorna tycka om blommor! Till och med den prosaiska Elzusia, som två veckor före giftermålet räknar sin trolofvades boskap och funderar på reverser och skuldsedlar, har planterat en massa prydnadsväxter i deras trädgård...

Vändande sig till sin följeslagerska frågade han därpå:

— Kommer du verkligen att vara med på det där bröllopet?

— Naturligtvis! — utropade hon lifligt.

— Som Elzusias brudtärna?

— Naturligtvis.

Han såg på henne med en välvillig blick. Plötsligt sporde han:

— Är det sant, hvad Fabians hustru påstod, att du redan lärt dig slå riktigt bra?

Stisia visade honom småleende sina händer,

hvilkas hårdnade hud syntes några skråmor efter den hvassa lien.

— Under en hel veckas tid har jag slagit ett par timmar dagligen. Det är ett tungt arbete, men det är ändå mindre tungt än att...

— Än hvad?

— Än att ständigt ha den tanken för sig: »Du är ett intet — innan du ännu blifvit till ett intet».

— Det har du rätt i. Det finns människor, som verkligen kunna bli rent tillintetgjorda af förtviflan öfver den tanken. Och du hör tydligen till dem.

Efter ett ögonblicks tystnad återtog han allvarsamt:

— Men öfverstiger det inte dina krafter?

Hon rätade på sin ståtliga gestalt.

— Ser jag ut, som om jag snart vore mogen för en bättre värld?

Båda brusto ut i ett muntert skratt, som för några ögonblick öfverröstade syrsornas gälla, bedöfvande gnissel i gräset utmed vägen. De befunno sig nu utanför Korczyns lador, som trots sin ålder togo sig helt prydliga ut i sitt väl underhållna skick.

— Man måste medge, — började Witold, — att pappa sköter och underhåller Korczyn på ett förträffligt sätt. Men så arbetar han också som en riktig häst, nota bene med den skillnaden, att en häst aldrig har så mycket oro och bekymmer... Jag är glad, att jag kunnat vara honom till litet hjälp i dag: då vi träffades i okolitsan, var jag just på hemväg utifrån ägorna, dit han skickat mig för att se till arbetet. Stackars kära pappa!

I samma ögonblick stannade han som fastvuxen och började med rynkade ögonbryn lyss till ljudet af en högljudd, vredgad stämma, som kom från andra sidan ladorna. Orden kunde han ej urskilja, men att de voro hårda och vredgade, därom vittnade rösten tillräckligt.

Han tog sig med handen om pannan.

— Hvad det gör mig ondt! Å, hvad sådana där uppträden alltid göra mig ondt!

Och med snabba steg hastade han vidare, fullkomligt glömsk af sin följeslagerska.

Solen hade gått ned redan för en kvart sedan, men öfver skogen på andra sidan Niemen dröjde ännu en bred, lysande strimma, som kastade ett nästan brandlikt sken öfver tak och trädtoppar på Korczyns gård. På den vidsträckta stallplanen, hvarifrån man hade en omfattande utsikt öfver Niemen, mot bakgrunden af de röda molnen på andra sidan floden aftecknade sig Benedikts gestalt lik en stor, mörk siluett. Anletsdragen kunde man ej urskilja, men däremot såg man, hur armarna oupphörligt lyftes till hotande åtbörder. Midt emot honom aftecknade sig mot samma röda bakgrund en annan, mera kortväxt och undersätsig gestalt med ett stort, lurfvigt hufvud, som skyggt var sänkt mot marken. Mellan de båda männen stod en slåttermaskin, förspänd med två hästar, som längtansfullt sträckte ut hufvudena mot en närbelägen gräsplan. Utanför stugorna, som lågo strödda här och där, stodo några karlar och åhörde tysta och orörliga husbondens förebråelser.

Witold skyndade med raska steg tvärs öfver stallplanen i riktning mot de två svarta silueterna. Med en stämma, som ljöd litet andfådd af den hastiga gången, frågade han:

— Hvad har händt, pappa?

I hans anletsdrag syntes nu ej ett spår af den glädtighet och den ungdomliga hänförelse, han nyss förut under sitt samtal med Stisia hade lagt i dagen. Men Benedikt fäste ingen uppmärksamhet vid sonens ansiktsuttryck. Med en ursinnig åtbörd pekade han på den framför honom stående dagsverkaren och utbrast med större häftighet än någonsin:

— Den där åsnan, den där uslingen! Han har förstört min slåttermaskin för mig! Efter ett par dars begagnande har han förstört den, förstört min nya slåttermaskin, som jag med sådana uppoffringar lagt mig

till med!... Men hvad bry ni er om att ni tillfoga någon förluster! Liksom om ni hade vare sig samvete eller hjärta, ni åsnor, ni lättingar, ni skälmar!

— Pappa... — försökte Witold afbryta honom, men i stället för att hejda sig höjde Benedikt rösten ännu mera.

— Kanske du tror, — fortsatte han, i det han å nyo vände sig till dagsverkaren, — att jag kommer att skänka efter det där? Då bedrar du dig. Jag skall skicka slåttermaskinen till lagning i staden, men jämnt så mycket, som jag betalar ut för den, jämnt så mycket drar jag af på din lön.

Vid dessa ord höjde karlen för första gången sitt sänkta hufvud och mumlade i skygg ton:

— Nej, gör inte det, nådig herrn! Hvad skall jag då få att lefva af?

— Å, du svälter nog inte ihjäl! — röt Benedikt. — Du har fri spannmål... du har tak öfver hufvudet... jag har till och med tillåtit er att hålla er med ko... Och för resten, om du också skulle bli tvungen att äta stenar, så drar jag ändå af reparationskostnaden... bara för att lära dig, din skälm, att fara varligt med andras tillhörigheter.

— Pappa! — utbrast Witold för andra gången, nu med höjd röst, i det han rätade på sig efter att under några ögonblick uppmärksamt ha granskat den skada, som tillfogats slåttermaskinen. — Pappa, jag förstår mig en smula på sådana här saker. På godset, där jag var förra året, råkade slåttermaskinerna ofta i olag, och jag såg på, när de reparerades. Den här skadan kan mycket väl lagas hemma och för ringa kostnad... jag skall själf åta mig det. Det behöfs inte göras något afdrag på Maksims lön.

Han vände sig till karlen, som stod och tummade sin mössa och mumlade några halfhöga ord mellan tänderna.

— Hör på, Maksim, förstår du, hur den här slåttermaskinen är gjord, och hur man skall gå till väga för att slå med den? Det förstår du nog inte,

och det är därför, du skadat den. Hör och se nu på! Jag skall förklara och visa för dig...

Saktmodigt och långsamt började han beskrifva maskinens konstruktion, i det han samtidigt visade hvad han redogjorde för. Dagsverkaren lyssnade till en början slött och liknöjdt, men efter några minuter började han se än på slåttermaskinen och än på den talande med en lifligare och mera intresserad uppsyn. Han nickade då och då till tecken af att han förstod, mumlade några halfhöga instämmanden och fingrade med sin grofva, valkiga hand på de olika maskindelarna.

— Ser du nu, — slöt studenten, i det han rätade på sig, — att det där inte alls är någon så märkvärdig pjes. Det behöfs bara litet försiktighet och noggrannhet i skötseln af den. I morgon stiga vi båda två upp i dagbräckningen och taga den med oss till smeden, och se'n kan du några timmar efter soluppgången vara ute i arbete med den igen. Hvarken du eller vi skola behöfva lida någon förlust för den här sakens skull.

Vid de sista orden lägrade sig ett uttryck af belåtenhet öfver mannens bruna, skäggiga ansikte. Han lutade sig ned och tryckte en smällande kyss på Witolds rockärm, i det han med hög röst utbrast:

— Jag får så mycket tacka unga nådig herrn! Gud skänke unga nådig herrn hälsa och långt lif!

Därpå tog han upp tömmarna från marken och smackade åt hästarna, som satte sig i rörelse.

Allt sedan sonen blandat sig i uppträdet mellan honom och hans dagsverkare, hade Benedikt stått tyst och mulen och dragit i sina mustascher. Då nu karlen aflägsnat sig, såg han upp och betraktade sonen.

— En lektion åt mig, det där, i sättet att behandla mitt folk!... Eller hur, det var ju meningen? Nu för tiden skall bevars ägget lära hönan värpa. Det bara förundrar mig, att du, som ständigt hängt med

näsan öfver boken, förvärfvat dig en sådan talang att umgås med sådana där människor.

— Om den talangen inte faller dig i smaken, pappa, — svarade Witold hastigt, — så kan du tillskrifva dig själf skulden, att jag har den. När jag var barn, och när jag sedan kom hem under skolferierna, förbjöd du mig aldrig att vara tillsammans med folket...

Benedikt vände sig om på klacken.

— Jag har flätat ett ris åt mig själf, — sade han i bitter ton. — Du sätter dig till domare öfver din far, därför att hans göranden och låtanden inte stämma öfverens med de fantasier, du när i ditt barnsliga hufvud...

— Fantasier! — utropade Witold häftigt. — Jag försäkrar dig, pappa, att jag ser mycket nyktert på saker och ting, och att — för stunden åtminstone — mina drömmar inte sträcka sig högre än till att den ena människan ej skall behandla den andra som ett oskäligt djur... nej, som en sten, ty det finns ju en del högstbesynnerliga varelser, som känna deltagande och sympati till och med för djuren...

Benedikt skrattade öfverlägset.

— När du själf får landtbruk och affärer att sköta, kommer du att få se, hvilken skillnad det är mellan teori och praktik, mellan verkligheten och de idylliska drömmarna...

Witold föll honom i talet.

— Om jag någon gång blir öfvertygad om att mina teorier omöjligt låta tillämpa sig i praktiken, skjuter jag mig en kula för pannan; men mina teorier frångår jag inte för någonting i världen...

Benedikt stannade plötsligt och såg på sin son med en blick, som om han varseblifvit honom vid randen af en afgrund. Men strax därpå smålog han.

— Du är ett barn... I ungdomen tänka alla, att de skola skjuta sig för pannan, om de inte lyckas ta ned stjärnorna från himlen, men sedan nöja de sig ändå med ett osigt talgljus till lyse...

— Eller, — invände Witold, — låta de sig skjutas för pannan för sin stjärnas skull och för att slippa oset af talgljuset... Du, pappa, kan nämna exempel på sådana... du vet...

— Jag vet ingenting och vill ingenting veta! — snäste Benedikt.

— Farbror Andrzej, — började Witold med litet darrande läppar.

Åter stannade Benedikt som fastvuxen.

— Tyst! — utbrast han i undertryckt ton.

Och med en hastig, ängslig blick såg han sig omkring; men ingen fanns i närheten.

Öfver Witolds läppar flög ett halft smärtsamt, halft ironiskt leende.

— Var inte rädd, pappa, — sade han långsamt. — Ingen hörde, att jag med vördnad nämnde din brors namn.

En mörk rodnad utbredde sig öfver Benedikts hela ansikte. Han blef än mera förvirrad än den gången, då Witold förebrådde honom hans krypande ödmjukhet gent emot fordringsägaren. Hans häftighet lade sig, och han anmärkte, just som de passerade grinden, hvilken skilde stallplanen från gården:

— I ungdomen ha alla sina drömmar och teorier, som sedermera få stryka på foten för verkligheten. Om man också födde de där människorna med manna från himlen, skulle de ändå alltid förbli lättjefulla och illvilliga...

— Hurudana skola de då bli, när de födas med peppar? — smålog Witold.

— Hvem tusan föder dem med peppar? — genmälde Benedikt med återvändande hetsighet.

— Först och främst har det förflutna mängt alltför mycket af den varan i deras mat och dryck, och dessutom...

Han stannade, och i det han vände sig om, pekade han på statbyggningarna, som lågo kringströdda här och där.

— Du menar väl inte, pappa, att energi och

lifskraftighet skulle kunna utveckla sig i de där öfverfulla, smutsiga kojorna? Du förklarade nyss, att de ha tak öfver hufvudet och fri spannmål... och så dessutom hela trettio rubel om året, med afdrag för hvarje skada, de af okunnighet eller brist på omdöme förorsaka. Det är sannerligen ena lefnadsvillkor, väl ägnade att befrämja intresset, arbetsifvern och ambitionen!...

— Godt! — utbrast Benedikt förtrytsamt. — Finn du ut något sätt, som gör det möjligt att bygga palats åt dem och föda dem med pastejer. Själf har jag hvarken sett mig i stånd att bygga något palats åt mig eller äta mitt bröd bekymmerfritt... Sådant tyget är, sådan blir rocken, skräddaren syr. När du själf med krita i hand börjar mäta, skära och lappa och med svetten i pannan försöker få bitarna att räcka till, då lär du dig väl ändtligen inse, hvad det är för skillnad mellan teori och praktik, och framför allt hvad det vill säga att lefva under sådana förhållanden som våra...

Han såg på sonen med flammande ögon.

— Jag skulle önska, — slöt han i sänkt ton, — jag skulle innerligt önska, att, när du efter slutade studier återvände hit, du inte längre skulle finna mig här... att jag redan vore där... där... det vill säga... ja, som sagdt... där Andrzej är. Det vore mycket bättre för både dig och mig.

— Pappa! — ljöd Witolds förfärade stämma.

Men Benedikt lät ej afbryta sig.

— Jo, — slöt han, — det vore helt visst det bästa, som kunde hända... ty ifall du hyste någon tillgifvenhet för mig...

— Tviflar du på det, pappa?...

— Ja, det gör jag. Och därför vore det ju bäst, att du finge råda enväldigt på Korczyn: kostymera dig själf och dina underhafvande till herdar och ligga på rygg vid någon idyllisk bäck och spela flöjt...

Efter att ha uttalat dessa ord begaf han sig med

långa, hastiga steg och nedböjdt hufvud i riktning mot boningshuset. Witold stod orörlig kvar vid grinden. Han var så upprörd, att hans hand darrade, då han långsamt förde den öfver pannan.

Han såg blekare och mera lidande ut än vanligt, den unge studenten, då han en stund senare trädde in i matsalen, där man redan satt vid kvällsbordet. Med undantag af Kirlo, som under några dagar gästat Korczyn och skulle resa samma afton, utgjordes sällskapet endast af familjens egna medlemmar. Men icke desto mindre var det talrikt nog. För ovanlighetens skull hade fru Emilia infunnit sig vid bordet och föreföll ganska kry och upplifvad. Bredvid henne satt Teresa med en hvit näsduk knuten om vänstra handen, i hvilken hon kände reumatiska smärtor. Vid ena ändan af bordet hade Orzelski sin plats och lutade sig med ett förnöjdt leende fram för att se, hvad karotterna innehöllo. Bredvid honom satt Leonia, rak och prudentlig. Kirlo åter hade tagit plats midt emot Stisia med sådan brådska, som om han fruktat att bli förekommen af någon annan.

Sedan någon tid tillbaka visade Kirlo Stisia en artighet, som nästan gränsade till fjäsk, och han hade till och med upphört att göra hennes far till föremål för sin drift. Där han nu satt midt emot henne, följde han med sina små, lysande ögon icke blott hvarje hennes rörelse utan hvarje hennes blick. Samtidigt fann han likväl tillfälle att med god smak inmundiga en kotlett samt så godt som oafbrutet underhålla hela det föga lifaktiga sällskapet. Han talade om Rozyc. I allmänhet talade han så ofta och med sådant välbehag om denne sin hustrus släkting, att man kunde misstänka honom för att vilja skryta med släktskapen. Men denna gång var det ej blott på skryt utan äfven i en annan afsikt, han ledt samtalet på Wolowszczyznas ägare.

— Jag försäkrar, — sade han, — att om man skure af en åder på honom, skulle det strömma ut

ett blod så blått som t. ex.... som t. ex.... Niemens vatten i vackert väder.

Teresa började fnittra.

— Ni skämtar då jämt! Hvem har någonsin sett blått blod!

— Man begagnar det uttrycket om goda, gamla adelssläkter, kära Terenia, — förklarade fru Emilia mildt.

— En förträfflig liknelse, — mumlade Benedikt, — ty blått eller inte blått, så nog finns det mycket vatten i det blodet.

Witold, som hittills suttit med nedslagna ögon, utan att röra anrättningarna, höjde nu blicken och betraktade länge faderns dystra, fårade ansikte, som var böjdt öfver tallriken.

— Men, bäste herr Benedikt, — utbrast Kirlo i vädjande ton, — ni måste väl i alla fall medge, att det skall vara angenämt... bra angenämt att härstamma från en sådan släkt! Han har visserligen ingen titel... är hvarken furste eller grefve... men ett sådant adelsnamn som hans går upp mot en grefvetitel, ja, mot fursteskap... Och sådana relationer sedan... oho!... släkt med de finaste familjer... En faster till honom är gift med en furste...

Han såg på Stisia med tindrande ögon, och seende, att hon behöfde salt, räckte han henne brådskande saltkaret. Därpå fortsatte han, i det han lade för sig en portion omelett:

— Ja, han är en lyckans guldgosse. Han var tjugotvå år, då hans far dog... hans mor lefver ännu och är bosatt i Rom, där hon tillbringar hela sin tid med andaktsöfningar... Han var tjugotvå år, då han miste sin far och fick i arf en helt obetydlig förmögenhet, bara omkring en enda liten million rubel, mitt herrskap, bara omkring en enda liten million...

— Å, herre gud! — stönade Teresa.

Orzelski smackade med tungan.

— Det var minsann en nätt liten förmögenhet!

Den som hade... den som hade... bara tiondelen af den!

— Ja, just det! — inföll Kirlo. — Den som hade... den som hade... bara tiondelen... en hundra tusen rubel... Men ni har inte smakat på den här omletten än. Var så artig!

Och med en svag anstrykning af sin forna skämtsamhet räckte han Stisias far karotten.

— Nu, — fortsatte han, — vid trettioett års ålder äger Teos endast omkring tre hundra tusen rubel, ty så mycket är väl Wolowszczyzna värdt, på ett ungefär taget och oafsedt att jorden fallit i värde. På åtta à nio år har han sålunda förstört sex hundra tusen... fattiga sex hundra tusen har han gjort af med på åtta eller nio år... He, hvad säger herrskapet om det? En rask gosse, eller hur?

Och han brast ut i ett godmodigt, hjärtligt skratt och såg sig omkring med en triumferande blick. Ägaren till det lilla Olszynka tycktes känna sig stolt blott och bart öfver att få nämna sådana kolossala siffror.

I det han välbehagligt smuttade på det billiga rödvin, som serverades på Korczynskis bord endast när det var gäster, började han därefter beskrifva, på hvad sätt Teofil gjort af med de där sex hundra tusen. Han berättade alla de rykten och historier, som alltsedan Rozycs ankomst hit gått om honom i trakten, och som försatt hans tryckta, betungade grannar i häpnad och fört deras tankar på Babylon, Sodom och andra ötuktens nästen. Det skulle vara lättare att räkna upp hvad som icke sagts om Rozyc än allt hvad som sagts om honom, och som Kirlo nu återgaf med obeskriflig verve och synbar förtjusning, och i det han smyckade sin berättelse med en massa kvickheter och tvetydiga anspelningar. Där talades om villor i utkanterna af Wien och Florens, våningar vid Paris' boulevarder, hasardspel, äfventyr med beryktade demimondedamer, vadhållningar och dueller... Hur mycken sanning och hur mycken öfverdrift det

låg i allt detta skulle vara svårt att säga; troligen var mycket öfverdrift men mycket också sant.

Af åhörarna kände några redan förut till hvad som berättades; de öfriga lyssnade med växlande uttryck i sina ansikten. Med undantag af Benedikt, som satt nedlutad öfver sin tallrik, samt Witold, som blek och dyster åter höll ögonen nedslagna, hade alla riktat sina blickar på Stisia.

Midt under det han berättade som bäst, varseblef Kirlo, att Stisia sträckte ut handen efter vattenkaraffinen, och med vördnadsfullt galanteri skyndade han att servera henne vatten. Därpå började han åter tala om Wolowszczyznas prakt och härlighet.

— Det är ett magnifikt ställe... Nu ser det visserligen litet vanvårdadt ut, men om det restaurerades och inreddes, skulle det bli en verklig fursteboning... en verklig fursteboning!

Kirlo kysste på fingerspetsarna, och Orzelski, som förr brukat fara förbi Wolowszczyzna och sett corps de logiet, utropade med munnen full af omelett:

— Ja, det är ett palats, ett fullkomligt palats!

Och han började räkna på fingrarna:

— Torn, balkonger, krenelerade murar, hvalfbågar... Det värsta är bara, att från landsvägen åtminstone ser det ut, som om alltsammans skulle... ramla omkull.

— Det kommer visst inte att ramla omkull. Så fort ägaren vill, restaurerar han det... och om inte förr kommer han nog att vilja det, när han skall till att gifta sig. Men hvad som är hufvudsaken, det är, att Wolowszczyzna äger åtta utgårdar med präktig jord och allt annat, som en människa kan önska sig: skogar, trädgårdar, dammar, boskap, kvarnar, två brännerier... Förr fanns där också en fabrik, som inbragte mycket, och fastän den nu är nedlagd, kan den ju tas upp igen och kanske bli en god inkomstkälla. Allt det andra är visserligen också förfallet och ligger nere, men bara Teofil vill, kan han ju sätta

det i skick igen... och han vill nog, när han får en klok, energisk hustru, som drifver på honom...

Och i det Kirlo talade så, såg han halft skälmaktigt, halft beundrande på Stisia. Hans min tycktes säga: »Du är värd dyrkan, blott och bart därför att du lyckats ådraga dig hans blickar, och när väl mina lysande spådomar gått i uppfyllelse, glöm då inte din ödmjuke tjänare!» Med undantag af Benedikt och Witold betraktade äfven alla de öfriga Stisia, och deras blickar och leenden sade tydligt: »Hvilken försynens nåd! Hvilken lycka för den fattiga stackars flickan!»

Fru Emilia gaf till och med dessa tankar uttryck i ord:

— Ja, den flicka kan skatta sig lycklig, som herr Rozyc väljer till hustru... En sådan familj, en sådan förmögenhet...

— Ack, och ett sådant hjärta! — utbrast Teresa.

— Och palatset, ack, mamma, palatset! Det är det bästa af alltihop! — ropade Leonia, som helt nyligen så ifrigt bönfallit sin far om byster och nya möbler till Korczyns salong.

Stisia satt tyst under hela aftonmåltiden. Hon kunde ej protestera mot blickarna, småleendena och de halfva antydningarna, ty de voro ju ej direkt riktade till henne. Men för hvar gång hon såg upp, var det med en blixt af harm i ögat, och hennes fylliga, purpurröda läppar, som liknade ett par mogna körsbär, kröktes gång på gång af ett stolt, föraktfullt leende. Hvad som föreföll de andra smickrande och ärofullt, tycktes besynnerligt nog endast såra och förolämpa henne. Alla hade visserligen reda på att stolthet var ett af hufvuddragen i hennes karakter; men just en stolt kvinna borde väl känna sig lycklig öfver att en så lysande lott väntade henne.

Benedikt, som sin vana trogen åt mycket och länge, iakttog fullkomlig tystnad, men han förstod mycket väl, att allt, som yttrades vid bordet, hänsyftade på Stisia. Då han för första gången af sin

hustru fått höra talas om Rozycs afsikter, hade också han blifvit förvånad och gladt öfverraskad.

— Gifve gud, att det vore sant! — hade han sagt. — Ett så lysande parti för den fattiga flickan!... Det var en oväntad nyhet.

Men sedan hade han ej vidare tänkt på saken. Han unnade visserligen sin unga släkting och myndling af allt hjärta att göra ett godt parti, men själf hade han hvarken tid eller lust att gripa verksamt in därvidlag. Förut hade han ofta brukat oroa sig för de fem tusen, Stisia hade innestående hos honom, och som han skulle bli tvungen utbetala, ifall hon gifte sig. Nu, under kvällsmåltiden, föll honom plötsligt den tanken in, att om hon gifte sig med Rozyc blefve det bekymret häfdt, ty ägaren till Wolowszczyzna skulle ej bry sig om att uttaga ett så obetydligt kapital. Några ytterligare reflexioner rörande denna sak gjorde han ej. Man kunde endast se, att han kände sig en smula retad af Kirlos ton och framför allt af det skrytsamma lof, denne ägnade Rozycs rikedomar och det sätt, hvarpå de användts. Kirlo retade honom för öfrigt alltid.

Han höjde sitt sänkta hufvud, torkade mustascherna med servetten och yttrade, i det han stödde båda händerna mot bordet:

— Allt det där är mycket godt och väl, och jag vill visst inte säga någonting ondt om herr Rozyc. Han är ung och kan förändra sig ännu. Men det lefnadssätt, han hittills fört, kan jag omöjligt gilla. Det är ovärdigt att förstöra en sådan förmögenhet på kortspel och mätresser...

— Benedikt! — hviskade fru Emilia bönfallande.

— Jo, — upprepade Benedikt energiskt utan att se på hustrun. — Och dessutom, att liksom de där herrarna gå och göra blankt ingenting, det är också uselt och skamligt. En människa, som äter sitt bröd utan att arbeta, är en odåga och ingenting mera, hon må nu ha blått eller rödt blod i ådrorna. En person, som lefver i lyx och öfverflöd men inte vill röra så

mycket som ett finger för dem, som bereda honom det, den personen håller jag för en...

Han hejdade sig och slöt i litet mildare ton:

— Men jag säger inte det där om herr Rozyc... jag vill inte tala illa om någon. Kanhända att han är en förträfflig människa... Jag menar bara, att de där stora förmögenheterna, som alstra sådana frukter... det vill säga... det vill säga... ja som sagdt...

Han försökte tydligen svälja orden, som lågo honom på tungan. Men det stod ej i hans makt. Han gjorde en häftig gest och slöt:

— Jag vånnar tusan toge alla de där stora förmögenheterna!

Därpå sköt han bullersamt stolen tillbaka och reste sig upp från bordet.

Tätt bredvid honom ljöd en klagande stämma, svag som en fläkt:

— Benedikt! Jag kan inte... o, gud!... jag kan inte lyssna till sådana uttryck... jag kan inte... höra... sådana uttalanden... om en sådan man... jag...

Fru Emilia försökte resa sig upp från stolen men kunde ej. Hennes ben veko sig, och hon förde handen till strupen.

— Hvad är det? — frågade Benedikt förvånad. — Hvad har händt?

Kirlo hade redan full af ömt deltagande ilat fram till husets fru och bjudit henne sin arm. På andra sidan stöddes hon af Teresa, och sålunda skred hon med sviktande steg ut ur matsalen. Benedikt stod som fastvuxen och stirrade efter dem.

— Hvad i all världens namn... har jag gjort henne något ondt? Får hon ett anfall nu igen, eller hvad är det?

I detta ögonblick fattade ett par händer hans båda och tryckte dem hårdt.

— Gif mig en kyss, pappa! — hviskade Witold sakta. — Gif mig en kyss!

För en sekund kom där ett rördt, vekt uttryck i Benedikts dystra ögon; men strax därpå rynkade han strängt pannan.

— Hvarför? Talade jag dig händelsevis i lag nu, så att du därför värdigas förlåta mig mina skulder?

Utan att släppa faderns händer upprepade Witold än en gång:

— Gif mig en kyss, pappa!

Då tryckte Benedikt en sträf men lång kyss på sonens hvita, sorgset sänkta panna. Öfver hans läppar flög ett leende, som dock var långt ifrån gladt — snarare bittert.

— Du har ett hett hufvud, — anmärkte han.

Men denna dubbeltydiga anmärkning kanske Witold icke ens hörde. Faderns uttalande under kvällsmåltiden samt nu hans kyss hade återgifvit honom hela hans glädtighet och friska mod. Han slog armarna om lifvet på Marta, som var sysselsatt med att ställa in vin och sylter i skänken, snurrade rundt med henne ett par hvarf och skyndade sedan bort till Stisia, följd af den gamla frökens skratt och snubbor.

— Vet du hvad, Stisia! — utbrast han häftigt och med blixtrande ögon. — Den där Kirlo, han är en narr, en lätting, en dyrkare af den gyllene kalfven, en hippocentaur, en mastodont, en antediluvian! Om jag kunde, skulle jag ta sådana där människor vid håret med ena handen... så här... och skära halsen af dem med den andra — så här!

Stisia brast ut i skratt.

— Gör det först med en kyckling, — svarade hon, — så skall jag se'n tro, att du är i stånd att göra det med Kirlo!

— Så sant jag lefver, skulle jag inte vilja det! — bedyrade studenten. — Ty, ser du, om inte sådana där funnes, skulle världen redan vara långt, långt bättre... Och det är ju bara dit vi vilja. Du kan inte tänka dig hvad idéerna... framåtskridandet, fri-

heten... hvad allt det där ligger oss om hjärtat... Jag skulle kunna gå i elden för det, min egen far skulle jag kunna...

Han tystnade och tycktes besinna sig. Plötsligt såg han på Stisia med en genomträngande blick.

— Ämnar du verkligen gifta dig med det där trasiga sållet, Stisia?

Hon brast åter ut i skratt.

— Du har då ett sådant sätt att uttrycka dig, Widzio!

— Du vet mycket väl, hvem jag menar... Nå, om den där glacémänniskan friar till dig, ämnar du svara ja då?

Hon ryckte på axlarna.

— Bästa du, — svarade hon långsamt, — skulle jag kunna försmå en sådan stor, oväntad, himmelsk lycka... en sådan heder och en sådan nåd? Säg själf: vore det möjligt?

Det föreföll honom, som om hennes röst darrat af återhållet skratt, men hennes min var djupt allvarsam.

Han slog ifrån sig med handen.

— Jo, där hör man! — utbrast han. — På kvinnorna kan man aldrig lita. Du förefaller, som om du vore förståndig, men när allt kommer omkring, är du kanske inte en bit bättre än alla de andra. Ni uppfostras till hottentottkvinnor och äro färdiga att ge allt i världen för att bli vackert målade... Men innan du nu blir förnäm dam, följer du väl med på Elzusias bröllop, eller hur? Marynia kommer också dit. Jag skall be fru Kirlowa, att hon får lof till det... under tant Martas beskydd, ty henne ämnar jag också öfvertala...

I detta ögonblick grepo ett par smala händer om hans arm, och en barnslig stämma hördes utropa:

— Widzio, jag vill också följa med på det där bröllopet! Zofia har berättat mig så mycket om det... hon är släkt till brudgummen och har också blifvit

bjuden... de ska' dansa... jag vill också vara med och dansa.

— Oändligt gärna för mig! — utropade Witold. — Då får du åtminstone en gång se någonting annat på Korczyn än vårt hus och vår trädgård!

— Du gör bara narr af mig, Widzio, — sade Leonia surmulet och sköt ut munnen. — Men jag har så tråkigt... Det är så tråkigt att jämt sitta inne hos mamma eller gå och promenera i trädgårds-alléerna...

— Hör man på! — gäckades Witold. — Hon är femton år gammal och finner världen redan tråkig! Börja inte dina nerver också på att komma i olag du... blifvande hottentottkvinna?

— Jo, det tror jag visst, — klagade Leonia utan att fästa sig vid skämtet. — Jag har så ofta ondt i hufvudet. Ack, jag skulle mycket hellre vilja vara i pensionen igen: där är åtminstone mera omväxling... Det enda roliga jag har är, att jag syr ett par tofflor åt tant Marta...

Ett leende af barnslig förtjusning lyste upp hennes lilla bleksiktiga ansikte.

— Ett par så'na vackra tofflor! — utropade hon. — I morgon skall jag ge tant dem. Tänk hvad hon kommer att bli glad!

Hon klappade händerna, dansade rundt på golfvet och slog armarna om brodern. Därpå började hon åter med klagande stämma bönfalla:

— Låt mig få följa med på det där bröllopet, Widzio! Jag vill också dansa... Zofia säger, att där skall bli så roligt... hon håller redan på att sy sig en sådan vacker klädning...

Witold funderade.

— Du måste bedja mamma om lof först.

— Bed du! — bönföll Leonia.

— Hvarför vill du inte göra det själf?

Hon gjorde en åtbörd af förskräckelse.

— Nej, jag törs inte... jag kan inte... Då blir hon åter igen ledsen och sjuk... Mamma blir

alltid sjuk, så snart det är någonting, hon inte tycker om... Det är lättare för dig... Du vet bättre hur du skall säga.

En timme senare kom Marta häftigt inrusande i sitt rum, och utropade, då hon varseblef Stisia:

— Så'na påhitt! Så'na galna, befängda påhitt! Följa med dem på bröllop! Ser jag ut, som om jag skulle passa på bröllop? En sådan stolle, den där Witold! Uf, jag står inte ut!

Hon rusade från ena hörnet af rummet till det andra, och det skulle ha varit svårt att afgöra, om hon var ond eller glad, ty hon ömsom skrattade, ömsom hytte med händerna. Stisia, som satt och sydde vid skenet af en lampa, såg upp på henne med en vänlig blick.

— Å, nog kommer väl tant ändå med oss? — sade hon i skälmsk, bedjande ton.

— Dumheter! — brummade den gamla fröken kort. — Hvarför skulle jag det?

— För det första därför, att tant aldrig kan säga nej till hvad Witold ber om, och för det andra därför, att Bohatyrowiczs ju äro gamla bekanta till tant.

Marta blef stående midt i rummet, och hennes svarta ögon började glöda som eldkol; men så slocknade glöden och efterträddes af ett uttryck af djup förlägenhet. I långt lägre ton än förut mumlade hon:

— Gamla bekanta! Det är sant... Men det var länge sedan... och för kort tid... Hvad skulle jag nu där att göra? De skulle ta mig för ett spöke, som stått upp ur sin graf... Gamla bekanta... Ja, det förstås; men skulle de ens känna igen mig nu? Eller skulle jag känna igen dem?

Hon satte sig ned midt emot Stisia, såg på henne med en egendomlig, halft skygg blick och frågade:

— Hvad vill allt detta säga? Hvarför kom Fabians dotter hit i dag, och hvart togo ni vägen, ni båda, när ni rusade åstad som raketer? Var

Witold också där? Hvad i all världen är meningen med detta?...

Förhållandet var, att då Stisia på eftermiddagen kommit upp i sitt rum efter att under flere timmar ha ackompagnerat fadern till hans fiolspel, hade hon öfverraskats af en visit af Elzusia Bohatyrowiczowna. Det hade knackat på, och i dörröppningen hade Elzusias undersätsiga gestalt uppenbarat sig.

— Får man stiga på eller får man inte? — frågade hon och satte näsan käckt i vädret. — Får jag, så är det bra, och får jag inte — så adjö. Annars har jag kommit för att bjuda fröken hem att äta färsk honung...

I det hon satte sig på stolen, som Stisia sköt fram åt henne, fortsatte hon:

— Den där dumbommen Julek påstod, att jag inte skulle våga gå fram till herrgården eller åtminstone, att jag inte skulle töras längre än in i köket och där fråga efter fröken. Men se, så'n är inte jag. Jag gick raka vägen uppför förstugutrappan in i förstugan... Men där visste jag ju inte, hvart jag skulle ta vägen: om jag skulle gå åt höger eller åt vänster...

Lyckligtvis hade fröken Marta af en händelse kommit ut i förstugan, och fastän hon såg bister ut, hade ändå ej Elzusia blifvit en smula rädd. Hvarför skulle hon ha blifvit rädd? Hon kom ju inte för att stjäla och var väl ingen hund, som man sparkade ut? Om hon också mött herr Korczynski själf, skulle hon inte ha brytt sig om det.

Sanningen att säga var det hennes far, som uppmanat henne att gå till herrgården och höra efter om ej fröken Stisia skulle vilja komma till dem. »Gå och bjud henne att komma och smaka vår färska honung!» hade han sagt. Och det var ju inte mera än rätt. När hon arbetat tillsammans med dem, borde hon väl också njuta af deras goda; när hon delat deras tunga, borde hon väl också dela deras fröjder.

Men Elzusia visste mycket väl, hvarför hennes far var så angelägen om Stisias besök.

— Pappa är så högfärdig af sig, att han inte kan tåla, att herr Witold och fröken varit hos grannarna men inte hos honom. Det skulle han förstås inte vilja erkänna för någon människa, men jag vet, att det är så... Och dessutom har han nu stora bekymmer för den där processen med herr Korczynski. Han lär ha fått veta inne i staden, att advokaten inte lämnat in besvärsskriften, eller hvad det nu heter, i rättan tid, och att hela målet nu är förloradt för honom. Kanske pappa tänker söka försoning med herr Korczynski och vill ha någon, som fäller ett godt ord för honom.

Men icke nog med detta. Elzusia började åter fnittra, rodnade, slog ned ögonen och tillfogade slutligen:

— Och så vill visst pappa ändtligen låta fröken Stisia och herr Witold veta, att det skulle vara en stor heder och glädje för oss alla, om ni ville komma på mitt bröllop.

Då de redan begifvit sig på väg till okolitsan, berättade hon vidare, att hennes trolofvade kommit på besök till dem i dag i sällskap med sin böneman. Böneman var herr Starzynski, Janeks styffar. Stisia skulle således få göra bekantskap med hennes fästman.

— Han är helt ung, ska' fröken tro, och så rar... och mild och foglig som ett lamm!

Det sätt, hvarpå hon uttalade dessa ord, angaf tydligt, att hon var alldeles betagen i sin fästman. Men därför glömde hon ej sakens praktiska sida. Hon var mycket belåten öfver att Franus Jasmont hade goda hästar, sex stycken kor och en präktig betesmark. Om nu blott hennes far kunnat betala ut hela hennes hemgift på en gång! Men tycker någon det! Bara hälften skulle hon få, och så en skuldsedel på andra hälften. Den där processen med herr Korczynski hade kostat honom en sådan hop med

pengar, och det fick nu hans eget barn lida för. Hon önskade, att den lede måtte ta alla processer.

Efter en halftimmes vandring voro de framme vid målet.

Solen bredde ett gyllene täcke öfver gräsmattorna på Fabians gård och sände floder af spelande ljus in i plommonskogen, där bien surrade kring sina kupor och bofinkarna kvittrade i kapp. Med gafveln vänd utåt trädgården och framsidan vettande mot den lilla gårdsplanen stod där boningshuset, omgifvet af några silfverpopplar, som syntes gjuta ett regn af silfver öfver dess tak och skorsten. Bakom huset utbredde sig plommonskogen, en liten hafreåker samt några grönsaksland, kantade med flox och röda georginer. Allt såg ungefär likadant ut som hos Anzelm och Jan, endast att det var mycket oansenligare och torftigare. Bikuporna voro af gammal konstruktion och omålade, ladugården var mindre och kringvuxen med ogräs, boningshuset lutade af ålder, och dess tak var på sina ställen grönt af mossa. I trädgården växte endast några halft förvildade päron- och äppelträd.

Vid åsynen af den ankommande gästen reste sig Fabian och hans hustru högtidligt från sin plats på den långa bänken utmed stugans lutande vägg och gingo Stisia gravitetiskt till mötes på den smala gångstigen mellan hafreåkern och grönsakslanden. Fabian hälsade henne med en smällande handkyssning och började i högtrafvande ton:

— Det är mig en stor glädje, och jag får på det ödmjukaste tacka för att det också vederfares mig den ära, som så ofta kommer mina grannar till del. Om de än äro rikare än jag, så är jag inte sämre än de lika väl... Var så god och stig på, fröken... gör oss den äran!

— Var så god och stig på, fröken; gör oss den äran! — upprepade hans lilla magra, förtorkade hustru under djupa nigningar.

Och i det hon skyndade före Stisia på stigen,

sparkade hon med foten undan alla torra kvistar, som lågo i vägen.

— Här är så skräpigt och dant... som alltid hos fattigt folk, — sade hon i urskuldande ton. — Fröken är inte van vid sådant... och jag har för resten också varit med om bättre. Jag är född Giecoldowna, och min far satt inte på någon så här liten gård, han hade ett stort ställe i arrende... Senare, när vår herre sändt stora olyckor öfver honom — eldsvådor och boskapspest — blef han inspektor...

Hon suckade och stödde sin magra kind mot handen.

— Och min brorson, Jozef Giecold, har också en stor arrendegård... Kanske fröken hört talas om honom? Det är inte långt från Korczyn han bor... Och ännu en annan Giecold har plats på ett kontor...

Här afbröt henne mannen:

— Du har då jämt hufvudet fullt af dina Giecolds! Det vore bättre, om vi föreställde vår blifvande måg för fröken. Franus! Kom hit!

Från den långa bänken utefter stugväggen reste sig åter tvenne personer, af hvilka den ena hade ett minst sagdt egendomligt utseende. Ganska lång till växten, med en från halsen och ned till fötterna fullkomligt jämntjock figur, klädd i en gräsgrön långrock och med ett rödbrusigt, godmodigt ansikte liknade han en klippt buske med en pion i toppen. Den andre var en spenslig, kortväxt ung man på några och tjugo år, klädd i svart rock och med ett oregelbundet, solbrändt ansikte, hvarur framlyste mera godmodighet än begåfning.

— Herr Starzynski från Starzyn... Och det där är Elzusias fästman, Franciszek Jasmont, — presenterade Fabian.

Elzusia, som hittills tyst följt efter de öfriga, kom nu framspringande.

— Kors! — utbrast hon. Var det herr Starzynski! Jag såg någonting, som lyste, och trodde, att det var en stor pion, som skjutit upp utanför våra fönster,

Starzynski såg på sin rock och brast ut i ett så hjärtligt skratt, att hans tjocka kindben dallrade och de små ögonen blefvo tårfyllda.

— Det är hustru min, som styrt ut mig på det här sättet, — svarade han, alltjämt skrattande. — Hon väfde ett tyg åt mig och sade till om att det skulle färgas grönt. »Har du mist förståndet, gumma?» sa' jag. »Var du glad och tacka mig», sa' hon. »Grönt är den vackraste färgen, det betyder hopp.» Hvad skulle jag göra? Hon är på det där sättet... jämt full af tokerier. Men än se'n! Det skulle just göra någonting, hvad man har för färg på rocken... bara man har något att stoppa innanför den. Hahaha!

— Han förefaller så godlynt och beskedlig, men han är en så'n snålvarg, så gud bevare oss! — hviskade Elzusia i örat på Stisia. — Han unnar sig själf och barnen knappast maten, och han har byrån full utaf banksedlar.

Starzynskis välmående figur och blomstrande ansiktsfärg tycktes emellertid alls icke bekräfta denna utsago. Han såg minst af allt ut som om han pålade sig några materiella försakelser.

På ett litet bord framför den långa bänken stod en stor skål, fylld med vacker, gul, nyss runnen honung, och bredvid låg en rågbrödskaka samt en bredbladig knif med benskaft.

Under några minuter härskade bland de församlade en litet förlägen tystnad, endast afbruten af Elzusia, som än skickade sin fästman efter en stol åt Stisia, än befallde honom köra bort hunden, som snålades efter bröd, och sedan skrattade ut honom för att han bar sig drumligt åt. Tigande och underdånig utförde fästmannen alla hennes order och befallningar, men för hvar gång han råkade se på henne, tvärstannade han och spärrade upp munnen på vid gafvel — troligen af beundran och förälskelse. Han hade ännu icke ens hunnit smaka på honungen, så oafbrutet hade Elzusia tagit honom i anspråk. Däremot hade alla de andra i tur och ordning fattat knifven

med benskaftet, bredt honung på sina brödskifvor och långsamt och siratligt börjat äta.

Fru Fabianowa berättade med släpande stämma om den storartade biodling, hennes far haft som föi-paktare.

— Dagen följer på natt och natten på dag, — sade hon. — Efter öfverflöd kommer armod. Jag har arbetat som en myra i hela mitt lif... och det här är, hvad jag har arbetat mig till!

— Klagolåter och klagolåter! — afbröt henne Fabian harmset. — Alltid finner då du anledning att jämra dig! Ju sämre hjulen ä', dess värre gnissla de!

Åter igen började Starzynski skratta, så att tårarna tillrade utför hans kinder. Men Fabian riktade plötsligt blicken mot gångstigen, som ledde genom trädgården, rätade på sig och reste sig upp.

— Denna dag är en lyckodag för oss, — utropade han med högljudd röst. — Det är den andra förnämliga gästen vår herre för till oss.

Denna andra gäst var Witold, som under några minuter osedd af alla stått bakom det låga staketet och iakttagit sällskapet på bänken, tills han slutligen, tydligen drifven af en oemotståndlig lust, begifvit sig fram. Efter honom kom den svarte Mars springande.

I det han räckte ställets ägare sin hand, bad Witold om ursäkt för att han hade hunden med sig.

— Å, det gör ingenting, det gör ingenting, — utropade Fabian under djupa bugningar. — Mycket välkommen, mycket välkommen! Den, som tycker om husbonden, han smeker också hunden. En god hund är bättre än en elak människa.

Han strök det fromma djurets päls, under det fru Fabianowa, som också rest sig upp från bänken, neg sin allra vackraste nigning för den nye gästen.

Fabian började spörja denne om skörden på Korczyn, och Starzynski, som äfvenledes kände unge Korczynski sedan hans barndom, blandade sig i samtalet. Det kretsade en lång stund kring landtbruk och därtill hörande ämnen.

Ett stycke afsides, vid ena husgafveln, satt Elzusia och matade sin fästman med honung, som hon förde till hans mun med en sked, hvarvid han för hvarje gång tryckte en smällande kyss på hennes hand.

— Låt bli det där smackandet och prata med med mig som en klok och ordentlig människa! — kommenderade Elzusia.

Lydig som alltid hörde fästmannen ögonblickligt upp med sina kyssar, och i stället började de hviska vid hvarandra — eller snarare, hon hviskade, och han nickade ödmjukt ja och amen till allt.

Plötsligt hördes ett lätt buller invid staketet, som skilde Anzelms och Fabians gårdar. Det var Antolka, som från staketet hoppat ned på marken, i det hon sålunda begagnade sig af samma väg som Elzusia brukade anlita. Men lika klumpigt som Elzusia dunsade ned i marken, lika lätt och graciöst hoppade Antolka.

— O, då! — utropade hon, när hon varseblef Stisia. — Hvad Janek kommer att bli ledsen öfver att han inte var hemma i dag! Han har farit till ängen efter hö... nära två mil bort...

Stisia satt till utseendet upptagen af fru Fabianowas beskrifning på bästa sättet att bereda och torka lin, men den klara rodnad, som plötsligt sprang upp på hennes kinder, vittnade om att hon hört Antolkas naiva utrop. Witold lutade sig fram emot henne.

— Hvarför rodnar du så? — hviskade han skälmskt i hennes öra.

Antolka närmade sig långsamt, förlägen öfver att råka på ett så stort sällskap. Ack, hon skulle minsann aldrig komma att taga någon kommandoton mot sin fästman! Hon var mild och skygg, och det låg någonting så fint och sprödt öfver hela hennes gestalt och väsen. Men också skulle han säkerligen aldrig låta kommendera sig, den unge man, hvars bjärtgula rock i detta ögonblick lyste fram i gårdsgrinden. Han hade äfven varit efter hö till ängen, som han tillika med några grannar arrenderade några mil ifrån oko-

litsan, men då han för en timme sedan återkommit, hade han tagit på sig sin gula högtidsrock och skyndat åt det håll, dit hans hjärta drog honom. Måhända hade han från vägen varseblifvit sin utkorade, då hon hoppat ned från staketet.

Med mössan käckt på sned och mustascherna uppåtvridna kom han gående vägen fram. Hunnen in i plommonskogen gömde han sig bakom ett träd, och strax därpå ljödo öfver hela gården några långa drillar, som på ett förvillande sätt liknade näktergalens sång.

— Usch då! — ropade Antolka och ryckte till.

Det var säkert för första gången i sitt lif hon blef så förskräckt öfver några näktergalsdrillar. Hon hade ej varsnat, att Michal följde efter henne, och rodnade nu af blygsel, ty det såg ju alldeles ut som om de kommit öfverens om att mötas här.

— Tjach, tjach, tjach . . . la . . . la . . . la . . . la . . . — sjöng näktergalen i plommonskogen.

Starzynski vred sig af skratt, fru Fabianowa fnittrade, Elzusia skrattade med full hals, och hennes trolofvade följde som alltid exemplet. Slutligen trädde Michal fram ur plommonskogen, och Antolka sökte, så godt sig göra lät, dölja sin förlägenhet, i det hon utropade:

— Herr Michal är då alltid så full af påhitt! Det vore bättre, att ni talade om för oss, om Janek snart kommer hem.

Michal svarade, att Janek skulle stanna ute på ängen öfver natten, enär han ännu ej slagit så mycket han skulle.

Åter igen lutade sig Witold fram emot Stisia.

— Hvarför ser du så ledsen ut? — hviskade han lika skälmaktigt som nyss.

Ögonblicket förut hade hon muntert språkat med de båda flickorna, men Michals svar förstummade henne med ens. Hon blef åter blossande röd och blickade tankfullt bort mot bigarråträdet, som bredde ut sin vida krona på andra sidan staketet.

Fabian sporde Michal efter Adas, som äfven var

ute på ängen efter hö, men liksom Jan skulle ej heller han komma tillbaka förrän dagen därpå. Michal hade slagit sin del fortast. Han hade arbetat, så att det knakat i lederna på honom, och han kände sig riktigt matt nu efteråt. Men se, då man har brådtom att komma hem så... Och han kastade en menande blick på Antolka och tummade snibbarna på sin blåa halsduk, som han trots den stora brådskan ej hade glömt att styra ut sig i.

Ett lifligt samtal utspann sig nu, hufvudsakligen rörande bristen på ängsmarker och bete. Det var just vackert att behöfva resa två mil efter hö och till på köpet till en arrenderad äng. De hade redan börjat på att så klöfver och hade förvandlat flere af sina sädesåkrar till klöfverland, men ändå hade de långt ifrån tillräckligt med foder. För öfrigt var detta inte den enda svårighet de hade. Fabians ansikte fick ett allt dystrare uttryck och lade sig i tusen veck och rynkor. Hans goda lynne öfvergaf honom, och han utbrast bittert:

— Jag har aldrig unnat mig hvarken hvila och goda da'r, och hvad har jag för det? Vi ha det jämnt så pass, att vi inte svälta ihjäl... Jag har inte ens så mycket, att jag kan bygga mig en ny stuga.

Han pekade på Anzelms gård.

— De där ha det bra, de... Ha öfver tjugo morgen jord och äro bara tre stycken. Jag har inte så många morgen men fem barn i dess ställe! Hvad skall jag taga mig till med mina söner, när de alla ha växt upp och vilja gifta sig? Förr togo pojkarne tjänst och kunde förtjäna litet, men nu är det också svårt. Att skaffa arrenden åt dem är heller inte möjligt, ty stora gårdar kosta för mycket, och några små finns det inte i hela trakten. Korteligen, det ges inga utvägar. Om man än arbetar ihjäl sig, får man det ändå inte bättre.

— Och inte heller kunna vi få köpa jord, — inföll Starzynski. — Om vi också hade pengar till det, vore det af andra skäl ändå omöjligt...

— Ja, — bekräftade Fabian. — För oss finns det inte möjlighet att vare sig utvidga våra ägor eller på något sätt förkofra oss. På alla sidor omge oss rikemans åkrar och fält, och det är knappt, att vi kunna skaffa oss väg ut igenom dem...

Han föll in i en elegisk ton och sänkte hufvudet mot handen. Ett bittert leende krusade hans läppar.

— För en af mina söner behöfver jag då inte göra mig några bekymmer. Han skall i krigstjänst om några månader, och när han kommer tillbaka fem år härefter, så finns väl inte jag i denna världen. Han är den äldste och en präktig, arbetsam pojke, fastän han brås på mig i det, att han har ett häftigt lynne. Den andre i ordningen har vår herre gifvit mig för mina synders skull: han duger inte till annat än att sitta på Niemen dagen i ända, och de två andra, de göra inte stor nytta för sig än så länge...

Men då han så klagat ut, kände han sin stolthet och självkänsla återvända. Han rätade på sig och höjde hufvudet, skamsen öfver att ha lagt en sådan svaghet i dagen.

— Bah! — utropade han. — Mycken tur gör män'skan yr. Kanske vår herre pröfvar oss så och har gifvit oss våra fiender i händer, bara för att vi inte skola fästa våra hjärtan vid detta jordiska utan i stället rikta våra tankar på det himmelska fäderneslandet...

— Undergifvenhet banar väg till himlen, — insköt Starzynski fromt.

— Det är ackurat, hvad jag brukar trösta mig med, — ropade Fabian. — Men se, ibland tryter en tålamodet, och då rinner det öfver, allt det man har inom sig...

— Den som vår herre sätter hit, honom sörjer han ock för, — slöt Michal, som hela tiden mycket ordentligt tagit del i samtalet och ej en enda gång gjort något försök att närma sig Antolka, säkerligen för att hon ej skulle utsättas för något prat.

Strax därefter gjorde gästerna uppbrott, och Fa-

bian inbjöd dem under djupa bugningar och med långa omsvep till sin dotters bröllop.

Under tiden plockade Elzusia en bukett flox åt Stisia och gaf sin fästman tillsägelse, att han skulle bryta af den vackraste georginen.

— Inte den där! — ropade hon. — Den andra, stora, röda! Är du blind, eftersom du inte ser, hvad jag pekar på? Att sätta dig att plocka blommor är som att spänna en oxe för en karet!

— Han är kanske desto skickligare i konsten att älska, — skrattade Starzynski med bullrande baş.

Då Stisia och Witold återvände hem tillsammans i den mörknande kvällen, med tankarna upptagna af de människoöden, sedvänjor och karakterer, de nyss fått en inblick i, berättade henne den unge studenten för första gången, med sin vanliga eldiga liflighet, om de sträfvanden och mål, åt hvilka han beslutit att ägna sin framtid.

För några månader sedan skulle Stisia måhända ej ha förstått honom eller endast ha lyssnat med likgiltighet, såsom till någonting henne alltför aflägset och främmande. Men nu, under inflytande af den sista tidens iakttagelser, vaknande känslor och rikare inre lif, kände hon sitt hjärta och sin tankevärld öppna sig för dessa idéer. Det föreföll henne, som om hvad Witold sade henne på vägen från okolitsan till Korczyn genom osynliga trådar stått i samband med den timme, hon nyligen tillbragt vid Andrzej Korczynskis graf*. Hennes hittills lösryckta iakttagelser och intryck hade börjat forma sig till ett helt af känslor och åskådningar, dem hon länge och djupt begrundat, då hon den där nat-

* Dessa ord ge vid handen, att Jans och Stisias roddtur i andra delens fjärde kapitel haft till mål grafven, som gömde den i 1863 års frihetsstrider fallne Andrzej Korczynski. Scenen, som förlagts till denna plats, har troligen förefallit censuren alltför genomandad af patriotism, och den är hel och hållen struken. Dylika uteslutningar ha påtagligen vidtagits af censuren på flera ställen i originalet, men har öfversättaren sökt att så vidt möjligt utplåna de luckor, som på detta sätt uppstått i berättelsen. *Ö. a.*

ten stått vid det öppna fönstret i sitt rum och lyssnat till de svaga ekona från världen utanför.

På förmiddagen följande dag syntes Leonia sticka in sitt lilla friserade hufvud genom dörren till Martas och Stisias rum.

— Är tant här?

— Ja, här är jag, min lilla gris! Hvad vill du? — hördes en hes men blid stämma inifrån rummet.

Leonia trädde in med rak, högtidlig hållning men med ett skälmskt leende spelande öfver det lilla vackra fastän blodlösa ansiktet. I händerna höll hon tvenne tofflor af stramalj, grant broderade med rosor och girlander.

— Jag har sytt ett par tofflor och skulle fråga, om min lilla rara tant Marta skulle vilja ta emot dem af mig som... som ett...

Hon hade tydligen ämnat hålla ett långt, vackert tal, med vid åsynen af Martas skälfvande ansikte kom hon af sig, rusade fram till den gamla fröken, slog sina smala armar om hennes hals och började betäcka hennes lilla mörka, vissna ansikte med kyssar.

Det var en obetydlig gåfva, och ändå grät och skrattade Marta om hvartannat, tryckte Leonia till sitt bröst, lyfte henne högt från golfvet och ropade:

— Mitt lilla hjärta... min lilla skatt... skall *jag* få det där?

Sedan synade hon tofflorna, berömde dem och profvade dem på sina stora fötter med en förtjusning, som gjorde henne till en helt annan människa: till en föryngrad, mjukare, mera stillsam Marta.

— Vill du ha något godt, mitt lilla gryn? — frågade hon ifrigt. — Kakor och hallonsylt? Säg! Jag har alldeles färska kakor att bjuda på.

Men Leonia snurrade rundt på klacken, lätt som en fjäder, klappade händerna och ropade:

— Widzio har gått och bedt mamma, att jag skall få följa med honom och tant och Stisia på bröl-

lopet. Widzio har gått och bedt... Widzio har gått och bedt!

I detta ögonblick öppnades dörren häftigt, och fru Emilias lilla eleganta kammarjungfru uppenbarade sig på tröskeln.

— Frun har blifvit sjuk och ber, att fröken Marta skall komma till henne.

Marta rusade som en blixt ned för trappan, och äfven Leonia, som med ens återfått sin stela, raka hållning, skyndade ängslig ned. I förstugan promenerade Benedikt af och an med långa steg, drog i sina mustascher och frågade ifrigt alla han mötte:

— Hvad har händt? Har hon åter igen sjuknat? Måste man skicka efter doktorn?

Genom dörren till salongen kom Witold hastigt utskyndande, och då han i förstugan mötte Leonia, grep han hennes hand och utropade förtrytsamt:

— De vilja göra dig till en hottentottkvinna, på min ära vilja de inte göra dig till en hottentottkvinna!

Inne hos fru Emilia stod det åter igen bedröfligt till, och den hufvudsakliga om än icke enda anledningen härtill var moderns och sonens samtal med hvarandra samma dag. Redan i går, efter Benedikts beteende vid kvällsbordet, hade hon känt häftig hjärtklappning samt början till ett nervöst anfall. Under natten hade hon ansatts af lindrig magkramp, som dock gifvit med sig efter åtskilliga doser medicin, och sedan hon nästan ända till daggryningen legat och lyssnat till Teresas läsning. Då redan alla i huset och på gården gått till sina dagliga sysselsättningar, insomnade hon. Fram på förmiddagen vaknade hon, något kryare men ej utan dystra aningar beträffande den dag, hon gick till mötes, klädde sig i sin morgondräkt och förflyttade sig till chäslongen, där en kopp choklad placerades på ena sidan om henne och en bok samt ett nyss påbörjadt handarbete på den andra. Bredvid henne satt Teresa med ombunden hand och värkande tänder och drack kaffe, ty choklad bekom henne ej väl, ansåg hon.

Sålunda fann dem Witold, då han försiktigt stack in hufvudet genom den halföppna dörren och frågade, om han fick stiga på.

Fru Emilia icke blott tillät honom det utan tryckte en öm kyss på hans panna och anvisade honom med en mild åtbörd en stol alldeles i sin närhet. Med ett tåligt, vemodigt småleende började hon därefter berätta honom om den dåliga natt, hon haft, samt om sin klenhet och sin nervositet i allmänhet. Först efter en god kvarts förlopp fick Witold tillfälle att komma fram med den bön, som fört honom dit. Fru Emilia förstod honom ej genast och var viss om att hon missuppfattat hans mening.

— Hvar? Hvems bröllop? Hvart skall Leonia följa med? — frågade hon sakta och mildt. — Förlåt mig, jag är så matt, ser du... och det susar i mina öron...

När hon ändtligen lyckats uppfatta sonens mening, blef hon i första ögonblicket stum af häpnad, och sedan svarade hon ett bestämdt nej till hans begäran. Det var ett mildt och saktmodigt men likväl obevekligt nej. För öfrigt syntes henne hela saken så absurd, att hon icke ens ansåg behöfligt att ge några skäl för sin vägran.

— Jag kan omöjligt ge mitt samtycke till en så förryckt idé, — sade hon. — Jag är mycket ledsen att behöfva säga nej till dig, Widzio, men jag är mor, och det är min heliga plikt att vaka öfver Leonia... Då jag inte längre finns, få ni föra henne med er hvart ni vilja, men så länge jag lefver, kommer min dotter inte att få göra några olämpliga bekantskaper och sätta sin fot inom kretsar, där hennes sätt kanske fördärfvas och hon får se saker, som hon alltid borde vara i okunnighet om.

— Tvärt om, mamma, hon borde få se och lära känna allt för att få riktiga begrepp om det samhälle, hvari hon är satt, och där hon en dag skall bli medborgarinna, — afbröt henne Witold så saktmodigt, som det var honom möjligt. Sedan fortsatte han ännu

en stund att försöka öfvertyga modern om nödvändigheten af att låta Leonia lära bättre känna den natur och det folk, i hvars midt hennes lif skulle komma att förflyta. Äfven hennes hälsa, tillfogade han, tycktes göra det behöfligt för henne att föra ett friskare, rörligare lif.

Trots den försiktighet, hvarmed han yttrade sig, kände sig fru Emilia smärtsamt berörd af några hans uttalanden. Hon tog dem för hänsyftningar på sin egen sjuklighet och oduglighet till arbete. I stället för medkänsla fann hon alltså endast tadel och kritik hos sin son! Och ändå älskade hon denne son! Som barn hade han fått mera smekningar af henne än dottern, och hon hade varit honom den ömmaste och mest efterlåtna mor — hade hon än inte tillåtit, att han lekt och stojat i hennes närhet. Sedan han växt upp, hade hon ofta med rörelse betraktat hans smärta gestalt och fina drag, som så lifligt erinrade henne om Benedikt, sådan han varit i sin ungdoms dagar, ack, dessa tyvärr så snart förgångna dagar!

Hennes vackra, mörka, lidande ögon fylldes af tårar, så bittert smärtade henne den tanken, att icke ens hennes egen son älskade och förstod henne. Intet ord af vrede eller harm kom dock öfver hennes läppar. Hon åhörde tyst, med en martyrs hela resignation, allt hvad Witold hade att säga henne, men knappast hade han, ändtligen öfvertygad om hennes obevekligheet, tryckt en afskedskyss på hennes hand, förrän hon kände ett nytt, denna gång våldsamt krampanfall inställa sig.

Några minuter senare vred hon sig på chäslongen i grymma marter. Olyckligtvis kunde Teresa med sin ombundna hand och sina värkande tänder ej komma henne till hjälp. Förutom näsduken om handen hade hon nu också bundit en om kindbenet, och inkrupen i en vrå satt hon och grät öfver sin väninnas lidanden och sin egen oförmåga att vara henne till hjälp. Kammarjungfrun tillkallades, och det visade sig äfven nödvändigt att sända efter Marta. Men det dröjde

länge i dag, innan det inträdde någon lindring i fru Emilias plågor, och detta hufvudsakligen af den anledningen, att Martas tunga steg och högljudda andhämtning irriterade henne och gjorde henne nervös. Hon lät ej på minsta vis märka det obehag hon erfor, men hennes plågor gåfvo vika vida långsammare, än när den lilla graciösa Teresa gick och pysslade omkring henne med sina lätta steg. Förgäfves sökte Marta gå på tåspetsarna, förgäfves höll hon tillbaka andedräkten och kväfde sin hosta; blott och bart hennes hesa, pipande hviskning irriterade den sjukas nerver. Marta märkte detta mycket väl, och hennes ansikte fick ett uttryck af nedslagenhet.

— Jag har aldrig kunnat vara henne till lags, — hviskade hon, i sitt eget tycke helt tyst, till Teresa, och hon tillade med djup självförebråelse:

— På min ära om jag vet, hvarför jag finns till i denna världen!

Emellertid visade det sig ej nödvändigt att skicka efter läkare. Sedan han tillbragt några minuter i hustruns sängkammare, återvände Benedikt in i sitt arbetsrum, och han hade redan fattat sin mössa för att bege sig ut på ägorna, då han genom den öppna dörren till det angränsande rummet varseblef sin son.

— Witold! — utropade han. — Nu har du burit dig vackert åt! Du har gjort din mor så ledsen, att hon blifvit sjuk. Hör det också till era idéer och teorier att skaffa fruntimmer nervattacker på halsen?

— Det var för min systers skull, — började Witold med låg röst, i det han långsamt reste sig upp från stolen och lade ifrån sig den bok, han bläddrat i.

Benedikt trädde öfver tröskeln, som skilde de båda rummen.

— Din mor hade fullkomligt rält, — återtog han. — Det kan inte komma i fråga, att du får släpa Leonia med dig på något bondbröllop. Hur kunde du ens komma på den idéen att oroa din mor med ett sådant påhitt?

Witold teg. Han hade lagt händerna på ryggen och stod med nedslagna ögon och fast sammanpressade läppar.

— Hvarför svarar du inte? — röt Benedikt, retad af sonens tystnad.

Med synbar motvilja och först efter en ny paus svarade då Witold:

— Jag stod och tänkte på att du hvarken under min barndom eller senare någonsin förbjöd mig att vara tillsammans med folket... tvärt om, du uppmuntrade mig ofta till det.

— Slidder sladder! Håller du mig för en sådan narr, att jag skulle uppfostra en pojke till en docka? Men Leonia är en flicka, och hvad som kan vara nyttigt för en pojke, kan vara skadligt för en flicka. Men du går väl inte in på det heller?

Witold teg, och för första gången varseblef Benedikt i hans ansikte ett uttryck af trots.

— Jaså, — utbrast han, — du anser mig inte ens värd att få ett svar af dig!

Utan att se upp genmälde Witold:

— Tillåt mig tiga, pappa, för att slippa såra både dig och mig själf.

— För att slippa såra... — upprepade Benedikt. — Du har rätt. Jag väntade mig inte några nya sår af dig, men möjligen att du skulle läka dem, som...

Han ryckte på axlarna.

— Men, — tillfogade han, — det är så här i världen. Den, som har vår herre emot sig, han har också alla helgonen. Det fattades bara detta...

Han tryckte häftigt mössan på hufvudet och gick.

Witold stod länge orörlig på samma plats med blicken sänkt mot golfvet och läpparna hårdt slutna. Då han sedan fick höra ljudet af hästtraf på gården, skyndade han dock hastigt bort till fönstret och lämnade det ej, förrän fadern försvunnit utom synhåll på vägen. Orolig, försänkt i dystra funderingar och, efter hvad det föreföll, utkämpande en strid med sig själf vandrade han därefter en stund af och an i den tomma

matsalen. Så tog han vägen genom förstugan och salongen samt stannade utanför moderns rum. Där stod han ett ögonblick obeslutsam; sedan öppnade han sakta dörren. Men knappast hade hans hufvud visat sig i dörröppningen, förrän alla i rummet med undantag af fru Emilia själf började göra ifriga tecken åt honom med händerna. Den sjuka hade just börjat bli litet lugnare, och det såg ut, som om hon skulle slumra in. Marta, Teresa, Leonia och kammarjungfrun vinkade förskräckt åt Witold, att han genast skulle aflägsna sig och icke störa den sjukas hvila.

Han gick, och några minuter senare kunde man se honom, följd af den svarte Mars, med bössa öfver axeln och en bok uppstickande ur rockfickan bege sig af i riktning mot Olszynka.

Ännu aldrig hade någon sett Benedikt så dyster och retlig som denna sommar, då ett nytt ekonomiskt bekymmer och en ny, oväntad sorg sällade sig till de många öfriga. Hans förhållande till sonen var godt till det yttre — men endast till det yttre. De följdes åt ut på ägorna och diskuterade landtbruksfrågor med hvarandra; men båda kände, att deras beröring var en helt ytlig och att de i själfva verket kommo allt längre och längre ifrån hvarandra. Allt sedan den aftonen, då Benedikt utslungat de bittra orden, att han för bådaderas skull önskade sig döden, hade Witold slutit allt, som rörde hans egna tycken och åsikter, inom sig själf. Han samtalade gärna med fadern om alldagliga och likgiltiga saker, han grep ifrigt hvarje tillfälle att hjälpa honom i hans arbete eller göra honom någon tjänst; men om sina öfvertygelser, om sina tycken och sina framtidsplaner talade han aldrig med honom. Så snart han förutsåg, att någonting sådant skulle komma å bane, antog hans ansikte samma uttryck af okufligt trots, som Benedikt redan en gång förut iakttagit hos honom.

Denna sonens envisa tystnad harmade och förbittrade Benedikt mer och mer. Han skulle ha föredragit om än aldrig så häftiga meningsutbyten framför denna

slutenhet, som han med kännedom om sonens öppna, impulsiva natur tillskref de för sig mest sårande orsaker. Det var dagar, då de ömsesidigt syntes undvika hvarandra och knappast träffades; det var andra dagar, då de utan att tyckas söka hvarandra dock oupphörligt möttes, gingo ut på promenader tillsammans och förde långa samtal. Men ur dessa samtal var allt personligt bannlyst, och hvarje försök till öppenhjärtiga förtroenden utmynnade i en misstämning, som å ena sidan tog sig uttryck i häftiga, bittra ord, å den andra i mörk tystnad.

En dag genomsågo de tillsammans Witolds vetenskapliga boksamling, och ynglingen berättade i sammanhang härmed om de nyaste upptäckterna och framstegen på agronomiens fält.

— Det är ju för märkvärdigt! — utbrast Benedikt. — När jag tänker på att också jag en gång i världen läste en hop böcker och törstade efter vetande, så vill jag knappast tro, att det är sant. Nu har jag kommit så ifrån allt sådant där, att jag somnar, så fort jag får en bok i handen.

Och han betraktade sin sons långt ifrån stora boksamling med ett så respektfullt, nästan förskräckt uttryck i ögonen, att Witold brast ut i ett muntert skratt. Men han blef genast allvarsam och såg på fadern med någonting af medlidande i blicken. Han fattade hans hand och förde den till sina läppar.

— Widzio, — sade Benedikt plötsligt med osäker röst. — Jag har en bön till dig.

— Du, pappa, till mig? En bön? Befall endast!

Och man kunde se på honom, att han i det ögonblicket var färdig att gå i elden för fadern.

Snoende sin långa mustasch om fingret, började Benedikt utan att se på sin son:

— Om tre veckor lämnar du Korczyn, och innan dess skall du naturligtvis resa på afskedsvisit till din faster. Nu vet du väl, hvilka bekymmer jag har för den där skulden till Darzeckis . . . När du far på det där besöket . . . om du då både din faster om betal-

ningsterminens förlängning eller om ett par års uppskof... visade dig vänlig mot henne, talade väl med henne?... Som hon själf har bara döttrar, är hon alldeles förtjust i brorssönerna, och då Zygmus var utomlands, fick han hur stora summor han ville af henne. Kanhända att hon nu för din skull gjorde oss den tjänsten. Darzecki sköter visserligen sina affärer själf, men hon har stort inflytande öfver honom, och dessutom är han en fåfäng människa, som kan jämka mycket för en djup bugning eller en handkyssning... Säg, Widzio, vill du göra det för min skull?

Ett mörkt moln hade lägrat sig öfver studentens nyss så strålande ansikte. Han teg. Benedikt betraktade honom med en misstänksam, skygg blick.

— Nå, gör du hvad jag ber dig om? — frågade han med höjd röst.

— Nej, pappa... det gör mig mycket ondt... men nej... — svarade Witold med kväfd stämma.

— Hvarför inte det? Var då åtminstone så god och förklara för mig...

— Låt mig slippa tala, pappa!

— Åter igen! — skrek Benedikt, och hans ansikte blef skarlakansrödt ifrån hårfästet och ned till halsen.

Han ville säga något men fick ej på länge fram ett ord. Slutligen sköt han med en våldsam åtbörd tillbaka stolen, på hvilken han suttit, och utropade:

— Nå, godt! Vi skola tiga båda två. Du vill vara en främling för mig. Du sluter ditt hjärta för mig som för en fiende. Godt! Var af den nåden att hädanefter anse mig för blott och bart en bekant till dig, som endast i det fallet skiljer sig från alla andra bekanta, att du tar arf efter honom!

Denna gång bleknade Witold, en skälfning genomfor hela hans gestalt, och hans ögon började spruta gnistor. Han gjorde först en rörelse, som om han velat skynda efter fadern och gälda den lidna skymfen med en ström af bittra förebråelser. Men

han gjorde det ej. Det var någonting inom honom, som bjöd honom att behärska sig och hellre fördraga allt än att bringa det till en fullkomlig brytning med fadern. Han sjönk ned på en stol, fattade om sitt hufvud med båda händerna och utbrast:

— Gräsligt! Gräsligt! Vi kunna omöjligt lära oss att förstå hvarandra!

Detta hade säkerligen varit dem lättare, ifall de icke båda varit häftiga och nära befryndade naturer, samt framför allt om icke det tillstånd af ständig jäsning, hvari fadern befunnit sig under några och tjugo år, genom arf och smitta öfvergått på sonen. I bägges blod flöt, lik en bitter galla, allt det lidande, som den ene genomgått och den andre bevittnat och känt återverkan af.

En gång, kort efter skördens slut, då Benedikt kom åkande tillbaka hem från den närbelägna småstaden, hade han emellertid en uppsyn så glad och förnöjd, som han ej haft på långliga tider. Han glömde rent af bort att smågräla på stallpojken, som körde, och, hvad som ytterst sällan hände, i stället för att draga mustascherna nedåt vred han ett par gånger upp dem.

Då han åkte in på gården, varseblef han framför förstugutrappan ett elegant ekipage, förspändt med fyra hästar och kördt af en kusk i livré. På förstugubron stod den nyss anlände Zygmunt. Benedikt hoppade ur sin gulmålade, skrangliga, tvåspända *bryczka* och hälsade brorsonen mera välvilligt än han brukade.

— Du kommer i en lycklig stund, Zygmus! Jag är så belåten, som om jag fått ett helt kungarike i present.

Zygmunt följde tigande sin farbror in i dennes rum.

Benedikt tog af sig sin dammrock, kastade sin mössa på en stol och tog fram en skrifvelse ur plånboken.

Det var ett bref, som han fått på posten i staden, och hvari hans jurist underrättade honom om

att processen med Bohatyrowiczs nu var afslutad. Motparten hade nämligen försummat att i rätt tid inlämna sin besvärsskrift till högre instansen, och Benedikt hade alltså vunnit målet samt tillika den ansenliga penningsumma, som i första instansen tillerkänts honom i rättegångsersättning.

— Jag stod på mig! — utropade Benedikt, i det han med långa steg gick af och an i rummet och slog brefvet mot flata handen. — Jag stod på mig! Och de förlorade... och nu få de till på köpet lof att vända ut och in på fickorna. För dem är det där en ofantlig summa, och för mig betyder den inte heller så litet... särskildt nu. Sådana klagoskrän det kommer att bli! Men jag skänker inte efter en groschen! Om de inte betala godvilligt, ställer jag till utmätning... hästar, kor, husgeråd, sängkläder, allt får stryka med... mitt skall jag ha ut! Annat må de inte inbilla sig. Den här processen har kostat mig också pengar, visserligen inte så mycket men i alla fall mer än tillräckligt. Och förtreten och bekymren, skola inte de räknas för något? För dem blir detta en god läxa, och mig kommer den där lilla summan väl till pass.

Juristen frågade i sitt bref, om han skulle utkräfva rättegångsersättningen, som hans klient fått sig tillerkänd. Naturligtvis! Benedikt skulle ögonblickligt skrifva och bemyndiga honom att så göra: utkräfva hela summan utan att visa något slags hänsyn och utan att ens bevilja minsta uppskof. Lämnade de ej pengarna genast och godvilligt, finge han skrida till utmätning. Lagen skulle tillämpas i hela sin stränghet.

— Gå du och håll fruntimren sällskap en liten stund, Zygmus, så skall jag genast skrifva det där svaret. Posten afgår från staden i kväll; jag måste strax skicka ett extra bud, så att inte brefvet skall komma för sent.

Benedikt var en trög skribent, och vanligen var det ovilligt och efter långt betänkande, han satte sig

att skrifva ett bref. Men denna gång hade han redan tagit plats vid skrifbordet, och han gnuggade händerna af belåtenhet, där han satt. Tydligen var det icke längre nu som förr vid liknande tilldragelser någonting som grät inom honom.

Korrekt och litet afmätt som alltid passerade Zygmunt med hatten i hand igenom den tomma matsalen, men efter en kort tvekan styrde han icke stegen mot fru Emilias boudoar utan begaf sig i stället uppför trappan till öfre våningen. Han var sedan barndomen väl hemmastadd i detta hus, och hans korta tvekan hade endast föranledts af den tanken, att icke blott Stisia utan också Marta bodde där uppe. Genom fönstret hade han emellertid varseblifvit den gamla fröken, som åtföljd af en tjänstflicka och med nyckelknippa i handen vandrat åstad mot några aflägsna visthus. Dörrarna till fru Emilias rum voro som vanligt stängda, i salongen fanns ingen människa.

I den smala, halfmörka korridoren brusade tonerna af Orzelskis musik honom till mötes. Han styrde sina steg direkt mot dörren till ett rum, där han under sina uppväxtår ofta brukat vara. Då hade Marta bott där ensam; nu visste han mycket väl, att han möjligen skulle finna Stisia där.

Vid Zygmunts inträde reste sig i själfva verket en ung kvinna från sin plats vid det öppna fönstret, och sömnaden, som hon var sysselsatt med, föll ur hennes händer ned på bordet. Hon bleknade först lätt, sedan rodnade hon, och i det hon endast flyktigt vidrörde handen, som besökaren räckte henne, frågade hon med litet osäker röst:

— Hvad är anledningen till att jag får se dig här, kusin . . . i mitt rum?

I stället för att svara såg han henne rätt in i ögonen och sade i skämtsam, smekande ton:

— Ogästvänliga varelse! Bjuder du mig inte ens att sitta ned?

— Var så god!

Hon sköt fram en stol åt honom och intog själf sin förra plats, till utseende likgiltig men med lätt rynkade ögonbryn och ett uttryck af oro, som då och då glimtade fram ur ögats djup. Zygmunt satte sig så, att spetsen af hans lackerade sko nästan berörde hennes klädningsfåll.

Han såg ut genom det öppna fönstret.

— Det är en ganska målerisk utsikt... — började han.

— Den känner du till sedan gammalt, — anmärkte hon likgiltigt, med ögonen fästa på sitt handarbete, som hon återtagit.

— Hvarmed du vill låta mig förstå, — fullföljde Zygmunt, — att jag alls inte behöfver komma och se på den genom fönstret i ditt rum. Du är mycket artig, kära kusin. Men för resten har du delvis rätt: jag äger inte förmågan att låta mig hänföras af min hemtrakts naturscenerier, troligen af den anledningen, att endast hvad som är nytt, originellt och oväntadt förmår göra ett starkt intryck på mig... Hur skulle man t. ex. kunna jämföra den här visserligen rätt nätta lilla biten med de storslagna, hänförande scenerier, som utomlands möta en...

Och på ett verkligt fängslande och underhållande sätt började han skildra Rhen, Donau, Alperna, de schweiziska sjöarna, Adriatiska hafvet... Måhända låg det under hans ord en hemlig afsikt att behaga — åtminstone gaf han sin röst de mest smekande, melodiska tonfall — men man kunde också mycket väl märka, att allt det han beskref en gång väckt uppriktig hänförelse hos honom och nu var föremål för hans lifliga längtan. Under det han talade, betraktade han oafvändt Stisias nedböjda hufvud. Hans blick gled öfver hennes svarta, glänsande hårflätor, pannans rena linjer, de sänkta ögonlocken med deras långa, svarta fransar, dröjde ett ögonblick vid de fylliga, purpurröda läpparna och gled så vidare ned för gestalten, hvars kraftiga, ädla former vackert afteckнade sig i den svarta dräkten.

Han började tala allt långsammare, och ett par gånger stammade han och tog sig med handen om pannan. Till slut afbröt han sig plötsligt midt i en mening, och i det en rodnad sprang upp på hans bleka kinder, utbrast han med sänkt stämma:

— Du tror väl inte, kusin, att jag kommit hit för att tala med dig om vackra utsikter?

Hon såg upp på honom.

— När du kom, sporde jag dig just om anledningen...

— Anledningen är denna: jag ville fråga dig, om det är sant, att herr Rozyc gör dig sin kur, och om du verkligen har för afsikt att gifta dig med den där i alla afseenden bankrutte millionären.

Han talade fort och brådskande. Stisia lät sitt arbete sjunka ned i knäet och höjde hufvudet.

— Om du vill säga mig, med hvad rätt du gör mig den frågan, kusin, så skall jag svara dig.

Under synbart bemödande att synas lugn frågade han tillbaka:

— Och du anar inte själf, med hvad rätt jag gör den... eller kanske du inte vill erkänna den rätten?

— Jag förstår dig inte, — svarade hon.

Han lutade sig fram och ville fatta hennes hand, men hon drog sig tillbaka och lade armarna i kors öfver bröstet.

— Det är med den heligaste rätt, som ges på jorden! — utropade han. — Med kärlekens!

Stisia reste sig hastigt upp från stolen, och i det hon drog sig än närmare det öppna fönstret, utropade hon:

— Jag ber dig, kusin, gå härifrån, o, jag ber dig, gå!

Men han ställde sig tätt framför henne.

— Var inte rädd, Stisia, du behöfver inte frukta något! Den kärlek, du inte vill höra nämnas, är så ren, upphöjd och ideell, att den inte kan förolämpa dig. Jag vet mycket väl, hvad du kan säga mig: att

jag själf af fri vilja afstått från hvad jag nu med hela min själ trår efter. Men förlåt mig en ögonblickets svaghet! Kom ihåg den där versen, som vi båda tyckte så mycket om förr:

Ils ont péché, mais le ciel est un don;
ils ont aimé, c'est le sceau du pardon!

Var högsinnad och gif mig åter ditt hjärta, ditt förtroende, din vänskap... din själ!... Jag fordrar ingenting mera, jag kommer aldrig att fordra någonting mera än din själ af dig, Stisia.

Vid de sista orden grep han båda hennes händer. Hans ögon glödde.

Öfver Stisias ansikte flög ett ironiskt leende. Hon lösgjorde sina händer ur hans och frågade:

— Kallar du detta för min själ, Zygmunt? Mina händer, som du vill hålla i dina, kallar du dem för min själ?

Därpå lade hon åter armarna i kors öfver bröstet, och med lyftadt hufvud och bleka kinder fortsatte hon:

— Välan, jag skall säga allt, så att detta en gång måtte få ett slut. Jag älskade dig så, kusin, att jag till och med efter din årslånga bortovaro och sedan du gift dig med en annan ej med lugn kunde höra din stämma, och för hvar gång du närmade dig mig, kände jag, att allt kom tillbaka... att allt, allt det förflutna kom tillbaka! O, gud, hur jag led! Då du kom på besök till Korczyn, ville jag ej träffa dig, och ofta sprang jag som vansinnig ned till flodstranden... med den tanken, att döden vore bättre än en sådan strid och en sådan ångest...

— Stisia! Stisia! — utropade Zygmunt och ville störta fram till henne.

Men med en befallande åtbörd hejdade hon honom och återtog:

— Ja, så syntes det mig... Ty större än min sorg öfver förlusten af hvad jag en gång ansåg som den högsta tänkbara lycka var min ångest... min fruktan för något... förskräckligt ögonblick, då jag

själf... jag själf skulle störta mig i den djupaste af all förnedring. Jag ville inte förnedras... Ty, ser du, fastän jag blifvit så förödmjukad, fastän du och andra gjort allt för att låta mig känna min ringhet och litenhet... så var jag ännu stolt... ja, just då blef jag stolt, och jag ryste tillbaka för hvad som föreföll mig som den gräsligaste skam. Min stolthet, kusin, min mänskliga eller kanske min kvinnliga stolthet höll mig aflägsnad ifrån dig, förbjöd mig att sammanträffa med dig, jagade mig ut ur huset, när du kom... Skulle den alltid ha varit nog att skydda mig?... O, helt visst, helt visst; men jag fann en annan och ännu kraftigare hjälp i striden. Minns du den där gången på tant Emilias namnsdag? Du stod och talade vid mig länge, och din hustru såg än på dig och än på mig, och tårarna kommo henne i ögonen. Hvad hade hon gjort mig för ondt, eftersom hon skulle behöfva gråta för min skull? Från den gången fruktade jag inte blott min egen förnedring och skam utan också för att bli skulden till en annans olycka. Mellan dig och mig stod din hustru med sina tårade ögon; mellan dig och mig stod mitt samvete.

Hon hade vändt sig bort ifrån honom och såg ut genom det öppna fönstret, medan hon talade. Det kostade synbarligen på henne att aflägga denna bekännelse.

Men den förlägenhet, hon röjde, och blott och bart erkännandet af de lidanden, hon genomgått för hans skull, ingåfvo Zygmunt hopp och dristighet. Han trädde henne närmare och hviskade med mild, smekande stämma, nästan i hennes öra:

— Är det möjligt, att Stisia, min forna svärmiska, drömmande Stisia, kunnat fästa sådan vikt vid mänskliga fördomar och har låtit sig så behärskas af tomma skrupler?... Klotildes tårar? Men jag försäkrar dig, att jag *quand même* skall kunna göra henne lycklig! Samvete? Det är en relativ sak. Det finns ett samvete för ofria, jordbundna trälar och ett annat

för högre, fria väsen. Den heligaste rätten på jorden är kärlek, den högsta dygden: att skänka och emottaga lycka.

Hon ville afbryta honom, men han tillät det ej. Han hade ännu icke förlorat hoppet om att segra och fortsatte med växande lidelse:

— Jag är djupt olycklig... det förefaller mig, som om allt inom mig hade dött. Jag har intet, som ger mitt lif värde. Jag kan icke skapa. Du ensam skulle kunna återuppväcka mig och återge mig åt lifvet, lyckan och konsten... Lämna det här huset... kom och bosätt dig på Osowce... där är jag herre nu! Min mor fogar sig efter mig i allt, Klotilde är ett barn, som man kan lyckliggöra med leksaker, och som låter tillfredsställa sig med ömhetsbetygelsernas småmynt. Vi skola lefva tillsammans... oåtskiljaktiga... Men var ej rädd! Jag skall aldrig förolämpa dig genom några fordringar... Du skall endast vara min musa, min 'gnista', min ensamma själs syster. Hvad den misstänksamma, låga världen kommer att tänka och säga, det fråga vi inte efter, vi som lefva i högre, renare sferer — i idealens sferer...

Andedräkten tröt honom. Med glödande ögon och fuktig panna sträckte han ut armarna, och hans hand snuddade redan vid hennes lif. Men skälfvande af förtrytelse drog sig Stisia några steg tillbaka.

— Han, hon och en tredje! — utbrast hon. — Alldeles som i de franska romanerna, vi förr brukade läsa tillsammans!

Och med oemotståndligt frambrytande harm fortsatte hon:

— För hvem tager du mig? Om hvem talar du? Du måtte ej själf förstå, hvad du säger. Hvad! en oskyldig, en varelse, som ej gjort oss någonting ondt, skulle vi så grymt förorätta! Hvarje dag, hvarje timme, hvarje ögonblick skulle vi ljuga och bedraga, ständigt bära en mask och under den gömma förräderi och moralisk smuts!... Gud! Och ett sådant lif vågar du bjuda mig!... Med hvad rätt? Hvad

ondt har jag gjort dig? Hur vågar du? O, hvilken lycka, att jag inte längre älskar dig! Men nej! Om jag än älskade dig alltjämt, om jag än älskade dig så som förr, skulle jag upphöra att göra det i detta ögonblick... af vrede, af vämjelse...

Aldrig hade hon synts Zygmunt så vacker, som där hon stod, skälfvande af harm och med de blixtrande, tårfyllda ögonen lysande som svarta diamanter i det bleka ansiktet. Han betraktade henne tjusad och full af åtrå men på samma gång förbittrad öfver hennes ord.

— Jag trodde, att kärleken rättfärdigar och helgar allt... — började han.

Men hon afbröt honom:

— Använd inte det ordet, kusin! Detta är inte kärlek utan...

Hon tvekade ett ögonblick, och en blygselrodnad öfvergöt hennes kinder. Men så fortsatte hon:

— Detta är inte kärlek... det är ett slags känsla, som man ofta möter i de franska romanerna... ofta i lifvet. O, jag känner till den, jag känner till den sedan gammalt! Den var min barndoms förbannelse, ty den dödade min mor och beröfvade mig aktningen för min far... Jag har också sedermera mött den i lifvet, och alltid har den tagit sin början uppe i stjärnorna och slutat — i smutsen. O, detta tal om rena känslor, själarnas förening, idealens värld! Hur mycket ord! Hur många vackra, poetiska ord! Ni, som föra dem på tungan, ljuga ni, eller bedraga ni er själfva? All den där poesien är ju endast inledningen till den största, största prosa... »Kärleken helgar och rättfärdigar allt.» Det är möjligt men icke en sådan kärlek, som gömmer sig i mörkret och blyges för sig själf. Du säger, att kärlekens rätt är den heligaste rätt på jorden. O, ja! Men på hvilken kärlek tänkte du, då du talade så? Säkerligen ej på den, som jag nyligen har känt uppgå inom mig... Gå till din fars graf, kusin, gå till din fars graf och...

Hon tystnade. Hon ville ej säga sin tanke helt ut. Zygmunt stod framför henne med nedböjdt hufvud och sammanbitna tänder.

— Filosof! — hväste han. — Du resonerar, öfverväger, betänker...

— Nej, — svarade hon, — om filosofien har jag inte ens något klart begrepp. Och har jag någon förmåga att resonera och tänka, så är det mycket din förtjänst, kusin...

Han betraktade henne med häpna, misstrogna blickar.

— Men det är inte möjligt! Du, Stisia, som förr var så full af eld och poesi, skulle du med ens ha blifvit så kall, så nykter och prosaisk? Nej! Du söker endast att med våld kufva dina känslor! Du är stolt och vill spela rollen af hjältinna inför dig själf.

Hon ryckte på axlarna och svarade kallt:

— Du sade nyss, att vi båda äro högre och frigjorda naturer. Hvad mig beträffar, måste jag bedja dig ändra din uppfattning. Jag är en fullkomligt vanlig kvinna och söker uteslutande rätta mig efter den vanliga hederns bud.

— Och det är allt, hvad du har att säga mig? Verkligen allt?

— Nej, — svarade hon hastigt. — Jag måste nödvändigt en gång för alla låta dig veta, att af de känslor, jag en gång hyste för dig, ingenting återstår förutom naturligtvis den välvilja, man i allmänhet hyser för sina medmänniskor, samt att föremålet för mina tankar och drömmar är något eller någon... kanske på en gång något och någon, som ej har det minsta samband med dig.

— Säkert herr Rozyc och *les beaux restes* af hans millioner, — hånade Zygmunt.

— Det är möjligt, — svarade hon.

Förlägen, förbittrad och sviken men med blicken alltjämt hängande fast vid hennes ansikte tog han sin hatt, bugade sig ceremoniöst och lämnade rummet.

Solen hade redan gått ned, då det eleganta ekipaget rullade in under den stenlagda arkaden, som bildade Osowces fasad. Vid ljudet af vagnshjulen spratt fru Andrzejowa till, där hon satt och läste i en af fåtöljerna kring det stora bordet. Hon höjde hufvudet, slog ned ögonen och inväntade med lugn uppsyn sin sons ankomst.

I en sal i bottenvåningen satt Klotilde och spelade piano. I samma ögonblick, som vagnen körde upp på gården, tystnade hennes musik; sedan ljöd den på nytt, tystnade åter och ljöd så om igen, stormande, orolig, full af klagan och smärta.

Då slutligen Zygmunt gick in till sin mor, upphörde hans hustru alldeles att spela. Man kunde förstå, att samtalet, som förestod där uppe i öfre våningen, fyllde henne med olidlig ångest och bäfvan.

Vid första ögonkastet märktes det, att Zygmunt under vägen från Korczyn till Osowce fattat något energiskt beslut. Utom leda och afsmak låg också detta uttryckt i hans vanligen så slappa drag. Han kysste sin mor på handen, och i det han satte sig ned, började han:

— Wincenty sade mig, att mamma önskade tala vid mig, så snart jag kom tillbaka. Och jag också beslöt just, när jag den här vackra aftonen for hem från Korczyn, att tala med mamma om saker, som för mig äro af den allra största vikt . . .

Hon såg på honom med ett uttryck af lätt oro i blicken.

— Säg, hvad du har på hjärtat! Kanske våra tankar mötts, och det är om samma sak, vi önska tala med hvarandra.

— Jag tviflar på det, — svarade han, — jag är till och med säker om att mamma aldrig ens haft en tanke på hvad jag nu ämnar föreslå eller rättare hvad jag innerligt tänker bedja mamma om.

Han smålog ömt, lutade sig ned och tryckte för andra gången en kyss på den vackra, hvita hand, som hvilade på den svarta klädningen.

— Skola vi slå vad, — skämtade han, — att mamma kommer att bli häpen och till och med indignerad öfver mitt förslag? *Oh, comme je te connais, ma petite chère maman!...* Men sedan du i lugn och ro tänkt öfver saken och besinnat dig, kanhända...

— Säg ut! — upprepade hon, och hennes vackra ögon, hvilkas glans tårar och längtan hade släckt, hvilade med ett uttryck af outsäglig, återhållen ömhet på detta nedböjda hufvud, kring hvilket så många förhoppningar kretsat, så många undersköna drömmar och brinnande böner.

Han höjde hufvudet men rätade ej på sig utan fortfor att intaga samma förtroliga, smeksamma ställning, med moderns hand i sin.

— Inte sant, mamma, — började han, — att jag tillbragt mina barndomsår och äfven en god del af mina ynglingaår vid dina fötter... en smula likt *la belle au bois dormant*, som ljuft slumrade i sitt kristallpalats i den förtrollade skogen, den hennes fot aldrig beträdde, och hvarifrån endast blommornas doft och näktergalarnas sång nådde henne? Inte sant, *chère maman*, att du omsorgsfullt hållit mig aflägsnad från allt lågt och hvardagligt och i stället ingifvit mig kärlek till det sköna, till det upphöjda och förfinade, inte sant?

— Jo, — svarade hon.

— Och det är ju också sant, mamma, att du ämnat mig till stora, höga uppgifter och en hög plats i världen, och att all din sträfvan gått ut på att jag ej skulle kunna och ej vilja blanda mig med den grå hopen? Är inte det sant?

— Jo, — hviskade hon.

Med samma återhållna ömhet, som dock ej kunde besegra en dof oro, lyssnade hon till hans milda, smekande tal och kände hans mjuka, fina hand hvila på sin. Sådan som han var i detta ögonblick — blid, kärleksfull, sväfvande på poesiens vingar — hade Zygmunt alltid tjusat henne och icke blott henne utan

också den kvinnosjäl, han nyss skilts ifrån, och som så länge varit bunden af hans trollmakt, och äfven denna andra unga varelse, detta barn, som nu kämpade med sina tårar och sin ångest där nere i den öde salen — och kanske ännu många, många andra ute i vida världen.

— Inte sant, *mon adorée maman*, att du sedan själf sände mig ut i världen, där jag tillbragte många år, omgifven af de stora städernas härligheter, af skön konst och skön natur... att jag under de där åren fullkomligt vande mig ifrån det grå, enformiga lifvet här, som jag för öfrigt aldrig vants vid, då jag ju fostrats upp alldeles afsöndrad från yttervärlden. Är inte allt detta sant, min allra raraste och allra förståndigaste lilla mamma?

— Jo, men hvart vill du komma?

— Först och främst till det, att jag är dig innerligt, outsägligt tacksam, *ma chère maman*, för allt hvad jag nu räknat upp.

Här lutade han sig åter ned och kysste hennes hand.

— Och sedan till det, att jag med de vanor och den uppfostran jag fått omöjligt, absolut omöjligt kan finna mig i att för alltid sitta fastlåst vid den här jordtorfvan med dess stall, ladugårdar, fårhus m. m. Att jag omöjligt kan finna mig i att tillbringa mina återstående dagar i sällskap med den ohygglige Jasmont, som hvarenda kväll kommer och pinar halft ihjäl mig med sitt landtbruk... i sällskap med de här... de här... *que sais-je?*... tjockhudade, evigt bekymmerfulla och jämmerfulla grannpatronerna. Är det möjligt, kära mamma, är det möjligt, att man ens kan fordra någonting sådant af mig... af mig med mina behof och mina framtidsvyer?

Han slog ut armarna, spärrade upp ögonen och såg vädjande på henne. Han syntes fast öfvertygad om att en sådan fordran icke ens låg inom det tänkbaras gräns.

Fru Andrzejowa satt några ögonblick tankfull.

Till en viss grad erkände hon sin sons klagomål som berättigade. Hon mindes godt sin egen kamp och sina egna svårigheter. Efter en stunds tystnad började hon:

— Jag förstår mycket väl, hur du skall känna det. Allt hvad du nu nämnt gör det svårare för dig än för de flesta andra att finna dig i förhållandena. Men, mitt barn, det finns ingen människa på denna jord, som går fri från lidanden, strider, försakelser och tunga pliktuppfyllelser...

Han sprang hastigt upp från stolen och afbröt henne:

— Tack så mycket! Jag har redan alldeles nog af strider, lidanden och försakelser. Två år af mitt lif har jag förspillt på sådant. *J'en ai assez.*

— Om du vore ett undantag. Men... alla äro vi ju olyckliga!

Han ställde sig framför henne och frågade:

— Det är väl ändå inte mammas önskan, att jag skall öka antalet af olyckliga?

Hennes röst darrade lätt, då hon svarade:

— Det finns ingen mor i världen, som skulle vilja se sitt barn olyckligt; men om jag hade att för din räkning välja mellan en förkastlig lycka och ädel olycka, valde jag det senare.

— Hvem talar om någon förkastlig lycka? — invände Zygmunt. — Intelligent umgängeslif, skön natur, konstnärliga njutningar... utgör sådant förkastlig lycka?

— Nej, helt säkert inte. Men eftersom du blifvit född här, har du dina plikter här och måste lefva här...

— Hvarför måste jag det? — afbröt han henne. — Hvarför måste jag det? Där kommo vi just dit jag ville komma, kära mamma, till det, som jag ämnar föreslå dig... nej, af hela mitt hjärta be dig om...

Han tvekade ett ögonblick, därpå satte han sig åter midt emot modern, lutade sig ned öfver henne

och fattade hennes hand mellan sina. Och åter började han tala i mild, smekande ton, hjärtebevekande och med poetisk glöd.

Han föreslog henne, att hon skulle sälja Osowce, som var hennes personliga egendom, och flytta med dem utomlands. De skulle bo i Rom, Florens eller München och hvarje sommar resa upp i bergen eller till någon hafsbadort. Det kapital, Osowces försäljning skulle inbringa, i förening med hvad Klotilde ägde och efter föräldrarnas frånfälle ytterligare skulle få, vore tillräckligt, för att de skulle kunna föra ett bekymmerfritt och ganska angenämt lif. För öfrigt skulle han måhända bli en rik man, då han, försatt i andra omgifningar, återfinge sin konstnärliga inspiration och sin skaparkraft. De skulle alltid lefva och resa tillsammans, de skulle njuta af tillvarons högsta fröjder och förverkliga alla sina drömmar. De måste blott bort härifrån, så fort som möjligt måste de rädda sig ut ur detta haf af hvardaglighet, tråkighet och allmänt misshumör.

Han började smått skämta:

— Inte sant, min lilla mamma, att ett allmänt misshumör råder här? Alla ha något eller någon, som de sörja och begråta, alla äro tryckta, bekymrade, förskrämda... Det är däraf den där melankolien kommer, *qui me monte à la gorge* och kväfver mig liksom *globus hystericus* den stackars fru Emilia... Du har bara varit utomlands en gång, kära mamma, och det är länge sedan... tillsammans med pappa. Du vet därför inte, hvad det är för en skillnad på atmosfer; du kan inte föreställa dig, hur mycket vackert, intressant, storslaget, din bildning och din begåfning värdigt du skulle finna där ute.

Hon teg och satt orörlig, med högburet hufvud och sänkta ögon. Handen, som hvilade i hennes sons, blef alltmera kall och styf. Slutligen svarade hon sakta men bestämdt:

— Jag kommer aldrig att göra det.

Han sprang upp från stolen.

— Hvarför? Hvarför?

Hon såg upp på honom med en djup, sträng blick och svarade:

— Just för hvad du nämnde... Just för den där melankoliens skull...

— Men detta är galen... pardon! en till ytterlighet drifven idealism! Du går för långt, mamma! Döma sig själf till eviga lidanden, när man kan undvika det; klamra sig fast vid en afkrok af världen likt en svamp bara af den anledningen, att andra svampar måste sitta kvar där — det är oförnuft, det är en till öfverdrift gående idealism!

Hon såg honom rätt i ögonen och frågade:

— Och du, Zygmunt, är inte du idealist?

Han? Jo visst! Han betraktade sig som idealist och förmodade, att ingen ens kunde misstänka honom för materialistiska grundsatser och tendenser. Men just det var anledningen till att han omöjligt kunde lefva här. Han förtärdes af törst efter idealen, efter högre intryck, och här omgåfvo honom endast hvardaglighet och monotoni. För öfrigt, fastän han var idealist, hade han inga anlag för asketism! Han var ett civilisationens barn och hade tillika med den insupit behofvet af njutningar och nöjen, sådana som han ej kunde finna här. Han kunde icke arbeta af brist på intryck, och inga förströelser stodo honom till buds. Att framsläpa hela sitt lif utan arbete och utan förströelser, det vore någonting gräsligare och mera dödande, än ord kunna uttrycka... Allt vore att föredraga framför ett sådant lif...

Häftigare och häftigare blef hans tal. Det missnöje och den otålighet, som så länge jäst inom honom, nådde sin spets, då nu moderns motstånd tycktes skola komma att omintetgöra hans sista hopp om räddning. Till och med den vanliga, fulländade elegansen i hans sätt öfvergaf honom. Han gick häftigt af och an i rummet med händerna i rockfickorna; ett par gånger kastade han en misslynt, förbittrad blick på sin egen gestalt.

— Här måste hvem som helst, — ropade han, — till och med den störste idealist, den mest genialiske artist förvandlas till en gödd oxe. Kroppen frodas, och själen förgås. Jag känner det själf, som om jag ginge utför, utför... Jag är djupt och verkligt olycklig... jag förgås, jag förtvinar. Allt hvad högre och ideellt, som finns inom mig, förvandlas till galla och fett!

Fru Andrzejowa följde med blicken sin son, där han häftigt vandrade af och an i rummet, och först då han för ett ögonblick afbröt sin ström af klagande, förbittrade ord, anmärkte hon med en stämma, som tycktes ha förunderligt svårt att arbeta sig fram ur hennes bröst:

— Kan du inte i hjärtats fröjder finna en sporre både till det arbete, du älskar, och till det, du inte älskar... åtminstone någon ersättning för hvad du klagar öfver att du måste sakna? Jag har en gång fått smaka de fröjderna, och därför känner jag deras makt och betydelse. Du är ju lyckligt gift, Zygmunt!

— Å, inte så särdeles, — hånlog han.

Så sakta, att han knappast uppfattade orden, frågade hon:

— Älskar du inte Klotilde?

Litet förlägen afbröt han sin promenad och stannade.

— Naturligtvis... jo visst... jag är fäst vid henne, mycket fäst vid henne till och med... men hon är inte nog för mig... hon förmår inte tillfredsställa mina andliga behof... Hennes eviga känslosamhet och ständiga pladder...

Modern afbröt honom lifligt:

— Hon är ett barn, ett vackert, talangfullt barn, som lidelsefullt älskar dig, och som, om du med kärlek handleder henne, kan mogna och utveckla sig... Du är inte ansvarig blott för hennes lycka utan också för hennes moraliska framtid...

— *Pardon!* — afbröt han henne. — Jag har aldrig känt någon kallelse att bli pedagog, och jag

har inte på något sätt förbundit mig att fullända min hustrus uppfostran. *Ce n'est pas mon fait.* Endera passar man för hvarandra, eller också passar man inte. *Voilà.* Och om någon är offret här, så är det för visso jag.

Han stod med ryggen vänd åt rummet och blickade ut genom fönstret. Öfver parkens träd lyste en bred, röd strimma, en reflex från den dalande solen.

Under några ögonblick rådde tystnad; men så bröts den af fru Andrzejowas låga, ångestfulla stämma:

— Zygmus, kom hit... kom närmare mig!

Och då han stannade ett par steg ifrån henne, började hon nästan hviskande:

— Vid allt, som en gång förenat oss två, vid allt, som du en gång älskat, ber jag dig, att du svarar mig uppriktigt!... Ser du, det är en tanke, som kommit för mig, och som ängslar och pinar mig så. Jag känner en förfärlig börda på mitt samvete... Men nu vill jag veta hela sanningen för att kunna klart bedöma ställningen, hjälpa hvad som ännu står att hjälpa och afvärja hvad som ännu är möjligt att afvärja... Älskade du Stisia med en verklig, fast kärlek? Var din känsla för henne anledningen till att du så snart tröttnade på Klotilde? Om jag i stället för att motarbeta det hade uppmanat dig till giftermålet med Stisia, och om hon nu varit din hustru, skulle du då känt dig lyckligare, manligare, mera rustad för lifvet och dess plikter?

Han lyssnade till dessa frågor med ett bittert, öfverlägset småleende. Därpå återtog han sin promenad med händerna instuckna i fickorna.

— Jag tviflar, — svarade han med en axelryckning. — Vet mamma hvad, jag har förlorat alla illusioner med afseende på Stisia. Hon är kall, fördomsfull, inskränkt och försöker ge sig air af en hjältinna... hon är en filosof i kjolar. Just i dag lade jag för öfrigt märke till att hon har sådana grofva händer och snarare ser ut som en klumpig bondtös än som en

ung dam af familj... Då är Klotilde en mycket mera passande hustru åt mig... hon är finare, har fått en bättre uppfostran och har en vacker musikalisk talang... Det är bara som så, att jag så fort vänjer mig vid allt, och så snart jag vant mig vid det, tråkar det ut mig... Det är rent otroligt, hvad jag har för ett behof af intryck. I det afseendet är jag omättlig, och just därför är mig enformigheten här så outhärdlig...

Han fortsatte att tala ännu en stund, men det skulle vara svårt att afgöra, huruvida fru Andrzejowa hörde, hvad han yttrade. Hans svar hade förvissat henne om två saker: först och främst därom, att Stisia tillbakavisat honom, och så därom, att han ej verkligt älskat någondera af dessa kvinnor. Kunde han älska någon eller något?...

Långsamt, långsamt sjönk det högburna hufvudet i den svarta sorgslöjan ned mot bröstet, och det höjdes först, då Zygmunt stannade framför henne och ännu en gång med en blandning af bön och förebråelse, inställsamhet och otålighet började vädja till hennes moderskärlek och hennes sunda omdöme. Kunde ej hans lidanden beveka henne att samtycka till hans förslag, skulle hon ej efter lugn eftertanke ge honom rätt och gå in på hvad han önskade och för sin artistiska utvecklings skull nödvändigt behöfde?

Då höjde fru Andrzejowa å nyo sitt hufvud, och med en stämma, som klingade full af hennes vanliga energi och upphöjda lugn, svarade hon:

— Så länge jag lefver, komma aldrig främmande människor... främmande gudar... att råda på detta stycke af mina fäders jord*.

Plötsligt brast hon ut:

— Store gud! Men efter min död är du i stånd att göra detta... ja, du kommer säkert att göra det, så snart jag slutit mina ögon... Lik en feg stackare

* En af Alexander II utfärdad lag förbjuder polacker att köpa jordegendomar i det ryska Polen, hvadan dessa vid försäljning i allmänhet öfvergå till ryssar. *Ö. a.*

kommer du att fly ur de besegrades led... i egoistisk njutningslust vill du inte dricka af lidandets bittra kalk... Kristi kläder säljer du för en silfverpenning, för att köpa dig själf ett angenämt lif... O, gud! Är det inte en villa... är det inte i ögonblickets upphetsning, du talar på detta sätt? Zygmunt, o, min Zygmunt! Säg mig, att du inte i verkligheten känner och tänker så!

Lugn och kall, helt och hållet oberörd af hennes häftiga utbrott, genmälde sonen:

— Förifra sig inte, mamma! Förifra sig för all del inte så! Hvem talar om njutningar uteslutande? För mig gäller det någonting högre och viktigare... mina anlags utveckling, min framtid som konstnär...

— Måste konstnärssjälen, — utropade hon, — nödvändigt vara en orolig, fladdrande fjäril, som flyger från ros till ros? Alstrar denna jord då ingenting? Lyser solen inte också här? Är detta ett dödens rike, eftersom du inte tycker dig finna någon stråle af skönhet och lif här... eftersom ingenting här förmår väcka hänförelse eller smärta hos dig, kärlek eller ädel harm? Och jag, som drömde... jag, som drömde...

Hennes röst började darra af kväfd gråt.

— Och jag, som drömde... att just här, i ditt fäderneslands natur, bland det folk, som står dig närmast på jorden, skulle din skaparkraft nå sin högsta utveckling... att just här du skulle känna dig mäktigast inspirerad af hvarje blomma på marken och hvarje mänskligt ansikte, af hvarje dager och hvarje skugga... att din ande skulle rikast befruktas af safterna i ditt hemlands jord, af dess tårar och dess leenden, af dess kval och dess fröjder...

Zygmunt gjorde en åtbörd af förtviflan och utbrast, i det han föll henne i talet:

— Men jag känner ju inte alls till allt det där!... Jag har ju inte haft något att göra med de där dagrarna och skuggorna, de där fröjderna och kvalen etc. etc.... jag har inte lefvat mig in i det från barn-

domen, jag har inte vant mig vid det. Man kan omöjligt från civiliserad människa förvandla sig till barbar endast för... endast för några jordens safter, som man aldrig haft något att beställa med.

Långsamt och med båda händerna stödda mot bordet, ty kanske nekade hennes ben henne sin tjänst, reste sig modern upp. Två stora, tunga tårar runno ned för hennes kinder, men hon snyftade ej, och hennes drag förblefvo orörliga.

— Jag har brutit, min skuld är stor, — mumlade hon sakta. — Jag har inte knutit tillräckligt starka band mellan dig och hvad som borde vara din högsta kärlek på jorden. Jag har visserligen talat med dig om denna kärlek, mycket och ofta... men ord äro en förgänglig sådd... Jag har felat. Men, mitt barn...

Och hon knäppte bönfallande ihop sina hvita händer.

— Straffa mig inte du för mitt ofrivilliga... o, helt och hållet ofrivilliga fel! Jag trodde, att jag styrde till det bästa. Jag höll dig fjärran från allt det hvardagliga och prosaiska, jag sände dig ut i vida världen, ty min dröm var, att du skulle bli en stor, strålande stjärna, icke endast ett ljus, en af ledarna och icke en af soldaterna i ledet blott och bart. Jag ser nu, att jag felade, men godtgör du mitt fel! Begrunda, begrunda djupt din fars korta historia, som du väl känner. Kan du icke hämta krafter, mod, moralisk storhet ur samma källa som han? Utom mycket annat älskade din far, Zygmunt, också detta samma folk, som omger dig, förstod konsten att umgås med det, att höja, trösta, upplysa det...

Hon tystnade plötsligt. Ur mörkret, som började falla, hörde hon en hånfull, föraktfull stämma uttala de enda orden:

— Oskäliga kreatur!

O, gud, vare du hennes vittne, att hon trots sina instinktiva fördomar och sin aristokratiska daning dock aldrig hade tänkt så, att hon aldrig ens i sina

innersta tankar utslungat en sådan skymf mot folkets stora massa — mot det folk, som stod henne närmast i världen; att, om hon än icke förmådde närma sig dessa människor, umgås med dem, vinna deras förtroende, så ville hon dock deras väl och kände deltagande för dem. O, gud ensam såg den storm af förfäran, som dessa föraktfullt utslungade ord väckte inom henne — ty hennes son, ack, hennes son märkte hvarken den spöklika blekhet, som lägrade sig öfver hennes drag, eller den våldsamma sinnesrörelse, som gjorde hennes läppar stumma. Han ställde sig framför henne, och liksom för att draga fördel af hennes tystnad började han:

— Jag förstår mycket väl hvad det är, som ligger mamma så om hjärtat. Å, naturligtvis förstår jag det! Jordens safter, lidandets bittra kalk, Kristi klädnad, folket ... å, naturligtvis förstår jag! Jag har aldrig velat tala om de där sakerna för att inte göra dig ledsen, kära mamma. För öfrigt respekterar jag alla känslor och öfvertygelser, särskildt så där oegennyttiga ... så där ytterst oegennyttiga sådana. Men nu märker jag, att det är nödvändigt att tala ut en gång. Det gör mig mycket ondt, men jag delar inte de där känslorna och öfvertygelserna. Endast brushufvuden och öfverspända idealister kunna ge sig till att försvara en alldeles förlorad sak. Jag är också idealist, men jag har förmågan att se nyktert på saker och ting, och i det afseende, hvarom det nu är fråga, gör jag mig inga illusioner ... och därför känner jag heller inte minsta lust att offra mig själf på den där utopiens altare. När banken blifvit sprängd, får man gå till ett annat bord och spela. Detta andra bord är för oss den allmänna, europeiska civilisationen ... Jag åtminstone anser mig för en civilisationens son, vid dess barm har jag hämtat min näring, vid den har jag under mitt mångåriga vistande utomlands vuxit fast; intet under alltså, att jag ej kan lefva förutan den, och att hvad som här bjuds mig omöjligt kan tillfredsställa mig ...

Hon lyssnade och lyssnade, och måhända hade hon en känsla, som om golfvet under hennes fötter gifvit vika, ty båda hennes händer slöto sig krampaktigt fast om bordskifvan.

— Gud! Gud! — mumlade hon ett par gånger sakta. Därpå släppte hon med ena handen sitt tag om bordskanten, pekade ut genom fönstret och sade med kväfd röst:

— Gå till din fars graf, Zygmunt, gå till din fars graf! Kanske att från den... att du där...

— Grafven, — upprepade han hånande, — åter igen grafven! Det är andra gången i dag, jag blir skickad till grafven! Men tack så mycket: grafvarna få vara i fred för mig... framför mig ligger lifvet, ryktbarhet...

— Utan ryktbarhet, utan grafvård, glömd af alla, skördad i lifvets vår och i sin lyckas blomningstid hvilar din far...

— Min far, — utbrast Zygmunt, — förlåt mig, mamma, men min far var förryckt...

— Zygmunt! — ropade hon, och hennes röst ljöd helt annorlunda än vanligt: förfärad och hotfull.

Men äfven han hade något af Korczynskiernas hetsiga blod i sina ådror, och moderns obevekliga motstånd hade uppretat honom.

— Jo, förryckt, — upprepade han, — mycket aktningsvärd för resten... men i högsta grad skadlig...

— Gud! Gud! Gud!

— Jo, mamma. Förlåt mig, men jag har rätt att säga så, jag, som för hans skull inte kan få intaga den position i samhället, som tillkommer mig, jag, som ofta ute i mera lyckligt lottade länder känt trycket af min sociala undantagsställning, jag, som är hälften fattigare än jag skulle ha varit, därför att min far och hans gelikar...

— Gå, gå härifrån! — ropade hon plötsligt. — Gå fort, fort... jag fruktar mina egna läppar... o!...

Hon slöt ej meningen. Men med högt lyftadt

hufvud och ett anlete, som lyste dödsblekt i rummets mörker, pekade hon befallande på dörren.

— Jag går, jag går! Med mamma är det omöjligt att resonera om sådana här saker! Grafven, hotelser, tragiska uppträden! Och hvarför? Hvarför? Om man berättade det här ute i världen, skulle ingen tro eller ens förstå det!

Han gick och slöt sakta dörren efter sig.

Det ges människor, som endast kunna gråta vid sina käras grafvar; hvad förtviflan öfver känslor och ideal, som dö, vill säga, därom veta de intet. Men denna vördnadsbjudande kvinna, som blek och orörlig stod där allena i det mörka rummet, hon kände nu, att på hennes lefnads väg öppnade sig en ny graf, en graf, som försänkte henne i en ännu djupare förtviflan än den första: ty denna lämnade henne ingenting kvar. I denna graf jordades för evigt hennes dyrbaraste känslor och förhoppningar. Förvandlad till stoft och aska nedlades där hennes tro på sonens snille och själsadel. Det föreföll henne, som om hon rent af känt en lukt af lik, och att detta lik fanns inom henne själf, på botten af hennes eget hjärta. Var det hennes stora kärlek till sonen, som låg död där inne? Hade hon upphört att älska honom?

Hennes hjärta stelnade, som om den enda flamma, hvilken värmt det, hade slocknat. Hon förstod hvad det var, som slocknade, och hon tryckte båda händerna hårdt mot sitt bröst, liksom hade hon velat hålla kvar det försvinnande. Hon kände, att i samma ögonblick som hennes tro och kärlek flyktade, öppnade sig ett bottenlöst tomrum framför henne, att hennes tillvaros grundvalar rubbades och en obarmhärtig knif afskar själfva hennes lifs rötter. På hennes hållning, hennes händers darrande grepp och de skälfvande anletsdragen kunde man se, att hon led outhärdliga, förtärande kval.

Då bländades plötsligt hennes öga af ett skarpt ljussken. Det var det förut blekskära, nu blodröda band, som den redan nedgångna solen lämnat kvar

bakom och öfver parkens träd. Jämnt och bredt löpte det fram längs horisonten likt en blodström, öfversållad af violett och kringsväfvad af gyllene dimmor, som liknade en vidtutbredd gloria. För henne, som betraktade detta naturskådespel, tedde det sig som en symbol, och det väckte sällsamma tankar till lif inom henne. Från den plats, där hon stod, såg hon endast en smal, långt aflägsen strimma af blått — minnande om idealets ljusväg, om ett evigt fastän långt i fjärran vinkande hopp — för öfrigt intet, intet utom denna ström af blod, beströdd med mörka fläckar, som syntes såsom tunga tårar, och kringsväfvad af gyllene skyar. Hon såg och såg, men slutligen var det, som om känslostormen blifvit henne öfvermäktig, och hon sjönk ned på golfvet. Genom rummet ljöd en hviskning, än hög och skärande, än så låg, som om den kommit från en döende:

— Hörde du? Han skymfade dig! Ditt minne, din graf! Våra ideal, vår tro, våra sträfvanden skymfade han. Andrzej! Hör du? Förlåter du? Det är min skuld, min skuld! Men jag ville det icke... O, död! Död!

Men döden skulle ej vara grym, om den komme till dem, som icke längre vilja lefva. Hennes starka kropp bestod segrande i den förgörande stormen.

Hon låg länge med ansiktet tryckt mot golfvet, framför det stora fönstret, hvarigenom aftonhimlen lyste röd. Men då hon ändtligen lyfte på hufvudet och såg upp, fingo hennes ögon ett uttryck af öfversvinnlig hänförelse. För andra gången såg hon den vision, som hon ständigt trängtade efter. Hon såg Andrzej. Hans gestalt förmådde hon endast dunkelt urskilja, ty den var höljd af de gyllene töcknen, men det bleka ansiktet, omgifvet af mörkt hår och med det gapande såret i pannan, aftecknade sig tydligt mot bakgrunden af det blodröda molnet. Och detta ansikte betraktade hon med tusende gånger varmare kärlek än hon gjort den dagen, då hennes brudgum lyft myrtenkronan af hennes hufvud. En djup tyst-

nad, en sådan tystnad, som endast råder på jorden, då ny dag gryr, härskade rundt omkring henne. Ej det lättaste buller nådde hennes öra. Hon hade ingen känsla af golfvets hårdhet eller af det afstånd, som skilde henne från synen där uppe i det höga.

— Förlåter du mig? — hviskade hon med skälfvande läppar.

Omsväfvad af den gyllene glorian hvilade Andrzej på det blodröda molnet, stilla och sorgsen, med blicken fäst på den aflägsna strimman af blått. Och det föreföll henne, som om han för ett ögonblick sträckt ut sin genomskinliga hand öfver hennes hufvud.

— Han har växt upp utan far, hviskade hon, — utan far... utan dig!

Men de mörkvioletta dropparna, som gledo fram i blodströmmen, närmade sig hvarandra, flöto samman och växte och växte, tills de så småningom drag för drag höljde och utplånade det bleka, ädla ansiktet, som ända till det sista fortfor att blicka bort mot den smala, aflägsna strimman af blått — mot idealets ljusväg, mot ett evigt fastän långt i fjärran vinkande hopp.

III.

Det var åter en strålande vacker helgdag, men den vida slätten, som åt ena hållet begränsades af de skogklädda kullarna, åt det andra af Niemens halfcirkelformiga båge, hade ett helt annat utseende än under den redan flydda sommarens dagar. I stället för skördetidens vimmel och glam härskade där nu det milda vemod, som ligger utbredt öfver naturen, då dess hvilotid stundar. På de slagna åkerrenarna stack här och där cikoriaörten upp sina nakna stjälkar, rumexarter med rika blomspiror lyste mörkt röda, små knippen af väppling och vissen timjan hängde slokande ned mot åkrarnas hårdnade plogfåror. Så långt ögat såg, lyste blekgul, af boskapen nedtrampad åkerstybb, omväxlande med de nyplöjda fältens grå jordfärg och potatisblastens vissna grönska. Hela slätten var som täckt af en stor matta med urblekta, nedsmutsade färger, hvari det enda litet gladare afbrottet bildades af ett och annat stycke moget, roströdt bohvete. Gångstigarna, som förut legat dolda i sädeshafvets djup, framträdde nu synliga mot de mörkare åkrarna, på hvilkas uppluckrade tegar sutto långa rader af kråkor med hufvudena sänkta mot jorden. Vid de små skogsdungarnas bryn stego tunna, blåaktiga rökmoln upp från herdeeldarna. Körsbärsträden, popplarna och pilträden ute på slätten stodo ännu gröna, men deras grönska var mörk och glanslös, och då och då kom ett gulnadt blad flygande genom luften, man visste ej hvarifrån. I stället för aromen af blommor, gräs och nyslaget hö kände man

nu endast en stark doft af fuktig mylla. I stället för fåglarnas kvitter och de tusende insekternas surr rådde nu tystnad öfverallt — en tystnad, som ännu icke var dödens utan blott ett uttryck för den ro, som bemäktigat sig människorna och tingen.

Alldeles förstummadt och tystnadt var dock icke allt. Uppe i luften ljödo tranornas gälla skrin och storkarnas klapprande, närmare marken flögo några seglifvade fjärilar på matta vingar, öfver bohvetefälten surrade bien, och kring träden uppe på åsen hördes alltjämt de osynliga myggornas surr likt klirret af en sträng. Äfvenså hörde man under söckendagarna ännu tal och tillrop ljuda öfver slätten, där sådden nu pågick, och män i långa rader vandrade bakom sina plogar och med afmätta rörelser kastade utsädet i fårorna.

Öfver allt detta, öfver det urblekta täcke, som höljde jorden, öfver trädens mörknade grönska och de rökande eldarna invid kullarnas fot, öfver plöjare och såningsmän ute på åkrarna lyste solen, blek och ljum, på den klara, ljusa himlen. Likt jorden, som ännu log men ej längre strålade af glädtighet, värmde den alltjämt men brände icke mera; den kastade ett hölje af blekt guld öfver hela naturen men tände ingenstädes flammande ljus. Mellan den mattblå himlen och jorden med dess blacka färger bredde sig rymden genomskinligt klar men redan mättad med kylighet.

På samma gång som den omgifvande naturen hade äfven den bohatyrowiczska okolitsan till en viss grad förändrat utseende. Den tedde sig icke längre som en enda hopgyttrad massa af grönska, hvaribland man endast med svårighet och på nära håll kunde urskilja de olika gårdarna och husen. Nu voro endast alla staket och husväggar till åtminstone halfva sin höjd dolda bakom täta, frodiga snår af ogräs, som likt en oemotståndlig flodvåg tycktes ha öfversvämmat hela okolitsan.

Öfverallt annorstädes däremot hade det blifvit ljusare, öppnare, friare. Regn hade nyligen fallit, och

ej det lättaste dammoln höjde sig från marken; i klara, obrutna linjer aftecknade sig hus och träd mot den rena luften. I trädgårdarna hade redan hafre, hampa och bönor inhöstats, och de lågväxta grönsaker, som stodo kvar, bortskymde ingenting; från staket till staket, från hus till hus sträckte sig endast tilltrampade, slagna gräsmattor. Körsbärs- och plommonskogarna hade blifvit glesare, och mellan stammarna lyste dagern fram. På de gamla lindarna, popplarna, päronträden och lönnarna hade blad redan gulnat eller rodnat, och topparna af dessa träd aftecknade sig som den finaste spetsväf mot den blå himlen. Det hade börjat bli ondt om blommor utanför husens fönster och förstugukvistar; däremot såg man brunaktigt lin samt lärft, som lyste bländhvitt i solen, ligga utbredt på alla gräsmattor, och här och där framskymtade blåa strimmor af Niemen, som man hittills ej sett, likt stycken af glänsande siden.

Det var ännu tidigt, ty klockan var knappast mer än tio på morgonen, då okolitsan började bli skådeplatsen för en ovanlig rörelse. Vagnshjul dånade där oafbrutet, hästar gnäggade och frustade, hälsningsrop ljödo. På alla vägar, som förde öfver slätten, kommo människor åkande och ridande, på alla vägar och stigar i okolitsan kommo dennas egna inbyggare vandrande, och alla styrde kosan mot samma mål: Fabians gård.

En stund därefter syntes en mängd åkdon stå frånspända utanför hans och några andra närbelägna stall; ett eller annat tiotal hästar hade bundits vid staketen; omkring hundra personer af skilda åldrar och kön strömmade i brokigt vimmel ut öfver trädgården, den gräsbevuxna vägen mellan denna och plommonskogen och ända ut på landsvägen, som likt ett bredt, hvitt band löpte fram längs de öde fälten.

Det var gästerna, inbjudna till Elzusias bröllop, som nu anländt.

Naturligt är, att på ett bröllop mellan en Bohatyrowiczowna och en Jasmont de flesta af de inbjudna

skulle tillhöra dessa familjer, men äfven många andra namn kunde man uppfånga, när hälsningarna utbyttes.

Där voro en mängd både äldre och yngre Zaniewskier från det bördiga Zaniewicz. Där voro Obuchowiczarna, hvilka ej hade vidare godt rykte om sig, ty de voro visserligen duktiga och arbetsamma karlar men hetlefrade och grälsjuka på samma gång. Från andra sidan Niemen kommo Osipowiczs, en vacker släkt med korpsvart hår och regelbundna drag, samt Lozowickis, små, lifliga människor, kända för den enighet, hvari de lefde, ty de bodde fyra, fem stycken i samma stuga, och man hörde ändå aldrig talas om någon oenighet eller osämja emellan dem. Där voro Staniewskis från Staniewicz, hvilka skilde sig från alla andra genom sina höga, kala pannor, som påminde om deras förfäders rakade hjässor. Där voro vidare de fattiga Glindys från det sandiga Glindycz, och de ståtliga Strzalkowskis från det närbelägna Samostrzelnik. Starzynski hade fört med sig tre af sina söner och två af döttrarna, storväxta, rödblommiga unga tärnor, och från Siemaszki kommo tre Domuntar, kusiner till Jadwiga, ståtliga unga män, som voro hufvudet högre än alla andra. Därifrån voro också två bröder och tre systrar Siemaszek, de senare små, bleka, förlägna varelser, som hela tiden höllo hvarandra under armen. Vidare var där Albin Jasmont, inspektoren på Osowce, som under högljudda skrattsalvor berättade de mest befängda historier om sin unge husbonde och hans insikter i landtbruk. Och så till slut voro där Jozef Giecold, arrendatorn, en mager, hålögd man med dystert utseende, samt hans hustru, klädd i hatt med blommor på samt med långt släp på klädningen — hvilken eleganta dam knappast hade satt foten på marken, förrän hon tände en cigarrett och med den i munnen skred direkt in i boningshuset utan att se sig till hvarken höger eller vänster, tydligen alldeles genomträngd af känslan af sin värdighet.

Man kunde för öfrigt se, att alla de närvarande

gjort sitt bästa möjliga i toalettväg till den stora högtiden, men att intet mod och inga despotiska plägseder i detta afseende band dem. En och annan ung flicka hade försökt gifva sin dräkt utseende af större elegans genom några volanger och puffar, men i allmänhet såg man endast helt räta och släta kjolar och koftor. De flesta af flickorna hade stuckit några höstblommor i sitt slätkammade hår, och några få buro ringar på fingrarna eller en grann nål i koftan.

Männen företedde en nästan mera brokig anblick än kvinnorna. Bredvid de svarta bonjourerna såg man syrtuterna af hvitt lärft, bredvid de grå, hemväfda tröjorna lyste kostymer af gul kanfas, midt ibland de mörka lifrockarna, som de äldre buro, framskymtade Starzynskis gräsgröna syrtut. I alla världens färger prunkade halsdukarna och rosetterna, som de buro knutna om halsen, och endast de snöhvita skjortbrösten och de höga stöflarna voro utmärkande för alla. I öfrigt hade dessa män det gemensamt, att de buro hufvudena högt och förde sig stolt.

Man såg på dem, att de aldrig burit trälarbetets tunga ok, och att de aldrig kvidit under skymfliga piskslag. Man såg på dem, att frihetens och människorättens sol lyst öfver dem sedan århundraden tillbaka, och att den ännu kastade strålar öfver deras väg genom lifvet. Lidelsefulla, hetsiga människor voro de och stundom nästan girigt afundsamma om den jord, de brukade i sitt anletes svett, men så älskade de också denna jord som en mor och kände alla dess öden som sina egna. Deras hud var barkad och brun, och bakom dem låg ett lif af tunga mödor, men deras hållning var rak och stolt, deras armar kraftiga, och deras blick såg skarpt och klart, om än inom en trång synkrets.

Hvarhelst en något större skara af dem stod samlad, där var det, som om en skog af ekar skjutit upp ur marken. Då de skrattade, lyste en rad af snöhvita tänder mellan deras röda läppar, och då de

togo af sig mössorna, blottades pannor, som voro hvitare än det öfriga ansiktet, och hår, som alltid var yfvigt och rätt uppåtkammadt, hvilket ytterligare bidrog att gifva någonting stolt och käckt åt deras utseende.

Men så sågo endast de yngre ut. De äldre och de medelålders hade tung gång och fårade drag, talade betänksamt och skrattade sällan. Man kunde se, att lifvet fort hade stämt dem till allvar och släckt ungdomsglöden inom dem, förjagat den friska rodnaden från deras kinder och länkat osynliga bojor kring deras fötter. Starzynski med sin höga färg och sin välmående korpus bildade ett undantag i dessa skaror. Typisk var däremot Walenty Bohatyrowicz, en högväxt, mager man med fåradt ansikte, hvaröfver det hvilade ett uttryck af oändlig, tålmodig undergifvenhet; typisk var också en annan Bohatyrowicz — för sin brinnande fromhets skull allmänt kallad »aposteln» — en lika tärd och utmärglad skepnad, hvars halfblinda ögon doldes bakom ett par stora, mörka glasögon.

De äldre kvinnorna voro liksom männen af samma ålder i allmänhet magra och fårade och talade med en långsamhet, som endast sällan lämnade rum för större liflighet. Det var blott ett drag, som de ej ägde gemensamt med männen: nämligen den ceremoniösa högtidligheten i sätt och rörelser. De hälsade hvarandra med djupa nigningar, krusade i dörrarna och sökte på allt sätt lägga sin belefvenhet i dagen.

En viss väntansfull otålighet förspordes inemot middagstiden hos hela denna samlade skara. Brudparet och dess följe: två bönemän, två »böner-skor» samt sex par brudsvenner och tärnor hade ännu icke visat sig för de anlända gästerna, af hvilka endast ett fåtal begifvit sig in i huset, medan däremot de allra flesta promenerade omkring på gården och på vägarna eller sutto på de långa bänkarna, som voro utsatta litet hvarstädes, på en brädstapel utanför ladan, på stenar och på de låga staketen. Man visste

mycket väl, att bruden redan var klädd, och att det var hög tid att begifva sig till kyrkan, men ännu fattades en af de viktigaste personerna i bröllopsskaran, nämligen förste brudsvennen. Bland alla de sittande, gående och stående grupperna var det endast tal om denne försenade och så viktige gäst.

Men intet under, att *han* kom sent! En sådan rik och förnämlig man gjorde naturligtvis, hur han behagade, och ville förstås låta se, att han var förmer än alla andra och kom, när han ville. Männen berättade för hvarandra, att Kazimir Jasmont skördade åtminstone hundra tunnor råg och tretti tunnor hvete på sina åkrar, att han ägde minst tjugo nötkreatur och födde upp vackra hästar, dem han sedan sålde med stor vinst. Nyligen hade han också byggt sig ett nytt hus, och flere hade hört honom högt förklara, att han ämnade gifta sig, emedan han tröttnat på ungkarlslifvet. Han var trettiotvå år gammal och sökte sig nu en brud. Det var mycket möjligt, att han alls icke skulle ha kommit på detta bröllop, ifall han ej velat begagna sig af tillfället att på närmare håll få se Jadwiga Domuntowna. Om de två sloge sig ihop — det blefve en vacker förmögenhet af! Men det beror inte bara på en, ifall det skall bli giftas af. Jadwiga Domuntowna skulle ju vara så godt som förlofvad med en annan, sades det. Men kanhända var detta endast ett falskt rykte.

De äldre kvinnorna språkade också om hvilken rik karl han var, den där Kazimir Jasmont. Arbeta gjorde han förstås, ty af sig själf flyger det inte stekta sparfvar i munnen på någon; han både plöjde och slog själf, alldeles som alla andra, men han höll sig med två drängar och hade guldklocka, och en söndag, då Michal Zaniewski kommit till honom i något ärende, hade han funnit honom i nattrock, rökande pipa och drickande te, precist som hvilken fin herre som helst! Hå hå ja ja! Hvarför skulle aldrig en annan stackare få sig sådana goddar? Det tyckes vara vår herres

vilja, att somliga skola lefva i ständigt elände och andra i ständigt öfverflöd.

Flickorna stodo i en enda stor klunga och stirrade sig halft blinda efter den intressante ungersvennen, som de väntade skola komma på landsvägen. En påstod, att herr Kazimir säkert skulle få korgen af Jadwiga, ty hon hade utsett Jan Bohatyrowicz åt sig, och honom skulle hon ha, det hade hon visst satt sig i sinnet på. En annan förklarade, att herr Jasmont nog skulle slå Jan ur brädet, ty han var ju många, många gånger rikare än Jan; ännu andra uttömde sig i loford öfver den väntade kavaljeren och talade om hur bra han dansade och sådana vackra verser han kunde. De tre små bleka, blyga systrarna Siemaszka, som knappast kände några af de närvarande, undrade skyggt, om förste brudsvennen skulle komma att hålla det öfliga talet; eftersom han var så rik, var han kanske för stolt till det och skulle inte bry sig om det? Ett par af flickorna inföllo genast, att det komme att bero på om hans brudtärna fölle honom i smaken; om hon inte gjorde det, då rynkade han bara på näsan, och ej ett ord skulle det bli möjligt att få ur honom. Men det vore stor skada, ty han talade så vackert, att det var en ren fröjd att höra honom. En af de svarthåriga, rödkindade flickorna Osipowiczowna visste alls inte, hvem som skulle bli Elzusias första brudtärna, men de andra hade mycket väl reda på att det var fröken Stisia Orzelska från Korczyn, och då de sade detta, smålogo de så betydelsefullt, att det väckte allmän uppmärksamhet.

Då hördes plötsligt ljudet af hästtraf och vagnshjul på vägen, som ledde fram till Fabians gård. Det var förste brudsvennen, som kom. Han åkte i enspänd bryczka, men hvilken bryczka och hvilken häst! Den förstnämnda blänkte af beslag och lackeringar och var målad i allra vackraste grönt; den senare var en ståtlig hingst med lång hals och sammetslent skinn, och bröllopsgästerna hviskade åt hvarandra, att den

var värd sina modiga tre hundra rubel, var född i ägarens stall och inkörd af honom själf.

Säkert visste Kazimir Jasmont med sig, att han kom sent, ty han körde i nästan full galopp. Under det han höll tyglarna i ena handen, lyfte han med den andra oupphörligt på sin granatröda mössa, hälsande vänner och bekanta, hvarvid hans eget guldgula, lockiga hår lyste i kapp med vagnens beslag och hästens sammetsmjuka skinn. Sedan han gifvit tyglarna åt en af Fabians yngre söner, skyndade han själf direkt in i huset. Men efter endast få minuters förlopp uppenbarade han sig åter på förstugubron och ropade med hög röst:

— Musiken!

Vid detta rop kommo tre unga män framskyndande. Det var tre bröder Zaniewski, kända i hela trakten för sin musikaliska talang, som flitigt togs i anspråk, i det de uteslutande för sitt eget nöje och för att göra andra en tjänst spelade dansmusik på alla bröllop. Redan i flere timmar hade två fioler samt en giga legat tillreds vid en af husknutarna. Dessa sina instrument grepo de nu skyndsamt och ilade in i huset. Dit styrde äfven alla de öfriga bröllopsgästerna stegen, och en del följde med in, under det de andra i täta skaror belägrade de öppna fönstren och dörrarna.

Fabians sal var lika rymlig som Anzelms och Jans, och den såg för tillfället ännu större ut, emedan alla möbler voro utflyttade. Längs tre af dess väggar stodo nu i stället tre långa, i hast hopsnickrade bord, betäckta med hvita dukar och dignande under tyngden af stora stekar, bakverk, ostar och andra läckerheter samt kannor med öl och mjöd. På den smala platsen mellan borden syntes brudens och brudgummens föräldrar, de två bönemännen och de två »bönerskorna». Framför dem stod Elzusia i hvit bruddräkt och slöja samt bredvid henne brudgummen, som var iförd en hvit halsduk, så bred och så styf, att det var honom omöjligt att göra den minsta rörelse

med hufvudet. Med ryggarna mot dörren stodo där vidare de sex paren brudsvenner och tärnor: Kazimir Jasmont och Stisia, Witold Korczynski och Antolka, Jan Bohatyrowicz och Maria Zaniewska, Adam Zaniewski och Stefka Obuchowiczowna, Wladyslaw Osipowicz och Cecilia Staniewska samt Michal Bohatyrowicz och Alberta Starzynska. Närmast dörren, invid väggen, hade musikanterna tagit plats. Genom de öppna fönstren föll solen in och kastade sina bleka strålar öfver de dukade borden, öfver Fabians röda, högtidliga ansikte, öfver hans hustrus snöhvita, pipade mössa, fru Giecoldowas gula ansikte och granna hårklädsel, brudens af gråt röda näsa, brudsvennernas svarta och hvita rockar och brudtärnornas hvita, blå och skära klädningar. Alla stodo fullkomligt orörliga, både inne i rummet och utanför, och det enda ljud, som hördes, var det af alla de församlades andetag.

Ingen af bröllopsgästerna skulle ha velat högt erkänna det, men alla undrade med oro, om förste brudsvennen skulle komma att hålla det sedvanliga talet till brudparet, eller om han skulle försumma det, såsom det händt honom ett par gånger, då han känt sig missbelåten med den tärna han fått. Då Fabian några minuter förut högtidligen presenterat honom för första brudtärnan, hade emellertid flere gifvit akt på, hur han efter en hastig, mönstrande blick på Stisia bugat sig djupt för henne och tryckt en vördnadsfull kyss på handen, som hon räckt honom. Så hade ännu aldrig någon sett Kazimir Jasmont buga sig. Därpå hade han vändt sig till de öfriga brudsvennerna och hviskat:

— En ståtlig flicka, på min ära!

Jan blef blossande röd och såg upp i taket såsom alltid, då han kände sig förlägen; de öfriga nickade bekräftande. Endast Wladyslaw Osipowicz, hvars svarta hår stod som korpvingar om honom, lutade sig fram mot den blåögda Cecilia, sin hjärtans kär, och hviskade:

— Jag kan inte finna någonting särskildt hos den där fröken!

Plötsligt skilde sig Kazimir Jasmont från den öfriga, tätt packade skaran, stannade midt framför brudparet bredvid en bricka med myrtenkransar, som stod på bordet, förde handen genom sitt yfviga, guldgula hår och började med så ljudlig stämma, att det hördes ända ut i trädgården:

— Se här är en krans, flätad ej af pärlor eller diamanter utan af den gröna myrten, jungfrulighetens sinnebild, som fröjdar människans öga och i dag, unga brud, är din ärofulla prydnad...

I det han så talade, pekade han på brickan med myrtenkransar. Därpå tog han en af de små kransarna från brickan, höll den utsträckt mot brudparet och fortsatte med allt högre och kraftigare stämma:

— Värdigas, högt aktade brudpar, lyssna till några tankar, som jag nu går att framlägga för eder! Unga brud! Det är i dag för sista gången, du kommer att bära den krans, som du nu ser framför dig, ty efter denna dag kommer den aldrig mer att pryda ditt hufvud...

Här började Elzusia sakta snyfta och framtog med mycken möda och besvärlighet näsduken ur fickan på sin brudklädning. Men brudsvennen fortsatte, med blicken oafvändt fäst på hennes ansikte:

— Ack! Det är en skön krans, den, som smyckar jungfruns panna! Det är väl värdt att fälla tårar, när man beröfvas den, och denna unga bruds hjärta skulle väl vara af sten, om hon ej göte tårar i dag. Men jag säger för visst, att det ej på jorden ges någonting mera heligt och vördnadsvärdt än äktenskapet, och att gud, som skapade himlen, jorden och de klara stjärnorna till människans lycka, äfven skapade det äkta ståndet. Här är ingen anledning att sörja och bedröfvas. Ty visserligen, unga brud, går du miste om dina föräldrars hulda vård, men i stället förvärfvar du en trogen vän för all tid, ända till din lefnads slut. Och du, brudgum, kom ihåg, att gud gör sin

värld glad genom solen och mannen sin genom en god hustru. Och då nu bröllopsdagen kommit, så beder jag, högt aktade brudpar, att såsom den förste och äldste brudsvennen å egna samt å alla de församlade gästernas, släktingarnas och vännernas vägnar få framföra de bästa och hjärtligaste välönskningar.

Här hejdade han sig ett ögonblick, och bland de lyssnande skarorna hördes nu icke ens ljudet af andetagen, med sådan spänning väntade man fortsättningen af brudsvennens tal. Och än mera klingande och högtidlig ljöd strax därpå åter hans stämma:

— Må edert lifs dagar flätas samman såsom en krans, där ljusa och mörka blommor växla, men där alla synas ljufva och sköna, därför att de oupplösligen höra samman med hvarandra. Fröjder och sorger skola i växlande följd komma eder till del, men allt skolen I bära med samma lugn och söka er tröst och er bästa glädje i vänskapen och kärleken till hvarandra. Glädjens alla, att ett nytt par i dag går att förenas i den heliga kyrkan, och att en man och en kvinna åter skola skänka hvarandra sin tro. Och må nu musiken ljuda!

Orden voro knappast utsagda, förrän de tre musikanterna stämde upp en glädtig, bullrande bröllopsmarsch. Förste brudsvennen fattade brickan med myrtenkransarna i båda händer och slöt med så hög stämma, att han öfverröstade ljudet af musiken:

— Det är nu tid för brud och brudgum att begifva sig till kyrkan för att mottaga det heliga sjunde sakramentet, sedan de först fallit till sina föräldrars fötter och fått deras välsignelse. Jag beder dig alltså, min brudtärna, att med klar panna, gladt öga och vänlig hand mottaga dessa myrtenkransar och utdela dem bland brudföljet till tecken af att det är bröllopsdag i dag . . .

Och med en djup bugning räckte han Stisia brickan med myrten.

Ögonblicket därefter kände han sig omfattad af ett par armar. Det var Witold, andre brudsvennen,

som häftigt omfamnade honom och kysste honom på båda kinderna.

— Förlåt, — sade han, — kanske ni tar illa upp, att jag visar en sådan förtrolighet, då vi äro så litet bekanta? Men ert tal var så vackert... jag kunde inte låta bli...

— Å, för all del, för all del... — svarade Kazimir Jasmont smickrad, i det han hårdt kramade sin nye väns händer i sina.

Nu tystnade plötsligt musiken, och genom salen ljöd Fabians ända till oigenkännlighet förändrade röst. Elzusia kastade sig, så lång hon var, till hans fötter, och brudgummen föll med en duns på knä, men till följd af den styfva halsduken kunde han ej böja ned hufvudet utan låg där lik en annan trädocka. Intet vedertaget bruk förpliktade Fabian att hålla tal, men han kände sig tydligen manad därtill, ty med en stämma, som af sinnesrörelse eller afsiktligt var helt olik hans vanliga, började han:

— Våra fäder och förfäder ha knutit äktenskapets heliga band på denna samma plats, där nu du, min dotter, förenas med en annan. Lägg väl på minnet, att du ej skall vara grällysten, slösaktig, lättjefull eller, förbjude gud, hänge dig åt tomma förströelser och onyttigt prat, utan i allt skall du vara din äkta make behjälplig, underdånig och lydig...

Trots att Elzusia låg med ansiktet nästan intill golfvet och flitigt torkade sig i ögonen med näsduken, drog hon vid denna punkt af talet sin brudgum hårdt i rockskörtet och hviskade:

— Böj dig ned! Tycker du det passar att sätta näsan i vädret, då pappa ger oss sin välsignelse?

Som på kommando körde Franus energiskt hakan ned i den styfva halsduken och sänkte ansiktet mot golfvet. Samtidigt vände sig Fabian till honom.

— Och dig, min måg, anbefaller jag af hjärtat, att du skall vörda den maka, jag skänker dig, och vara henne en god, kärleksfull make, bistå henne och göra henne lifvet gladt; men...

Och här såg det ut, som om, trots de tårade ögonen, hans läppar dragit sig till ett leende under de borstiga mustascherna.

— Men låt heller inte din hustru alltför mycket taga tömmarna om hand! Och kom det ihåg, att en dålig husbonde fördärfvar den vackraste gård, och att en skötsam och ordentlig kan åstadkomma mycket af aldrig så litet. Och då jag nu riktat dessa förmaningens ord till er, mina barn, ber jag ur djupet af mitt faderliga hjärta, att gud den allra högste måtte gifva er sin välsignelse . . . och . . . vara eder nå . . dig och mild . . . i all tid . . .

Rörelsen öfverväldigade honom så, att ingen förmådde uppfatta hans sista ord. Brudgummens föräldrar började snyfta öfverljudt, fru Starzynska likaså, och fru Giecoldowa, som föraktade hopens lättrördhet, blinkade hastigt med ögonen, för att ingen tår skulle hinna rinna ned. Bruden och naturligtvis då också brudgummen så godt som stortjöto. Då visade sig plötsligt bland alla de andra ansiktena utanför fönstret en gul, mager fysionomi med mörka glasögon, och i det han höjde armarna i vädret, ropade »aposteln»:

— Åt honom är den himmelska härligheten lofvad, som ställer till bröllopshögtid för sin son eller sin dotter!

Dessa ord voro droppen, som skulle komma den bräddade bägaren att rinna öfver. De allra flesta af de närvarande voro redan rörda till tårar, och nu började de också kyssa och omfamna hvarandra. Brudens och brudgummens föräldrar, bönemännen och »bönerskorna», brudsvennerna och tärnorna, allesammans omfamnade och kysste de hvarandra gråtande, och under några minuter hördes i salen och utanför ingenting annat än ljudet af snyftningar och kyssar, blandade med afbrutna lyckönskningar, tacksägelser och välsignelser. Skrattande och gråtande på en gång gingo brudtärnorna omkring bland de närvarande och fäste myrtenkransar på deras bröst.

Kazimir Jasmont var den förste, som försökte

göra ett slut på denna öfverströmmande känslosamhet. Han ryckte ett par gånger otåligt på sina breda axlar, öppnade munnen och slöt den så åter, rätade på sig och ropade slutligen med ljudlig stämma:

— Nu är det tid att fara!

Och i det han banade sig väg ut genom de böljande skarorna, ropade han alltjämt:

— Nu är det tid att fara, nu är det tid att fa . . a . . ra!

Nära hälften af gästerna strömmade bort till de förspända åkdonen och de sadlade hästarna, men förste brudsvennen ställde sig med utbredda armar i vägen för den påträngande massan och ropade:

— Långsammare, mitt herrskap, lång . . . sammare! Ordning! Ordning!

Och i vimlet af hufvuden och ansikten och gestalter, som rörde sig kring vagnar och hästar, såg man sedan länge hans granatröda mössa, käckt på sned på det guldgula håret, och hörde hans diktatoriska stämma:

— Var så goda och sitt upp! Var så goda och sitt upp, mitt herrskap! Bruden med sin bönerska! Brudgummen med sin böneman! Andra bönerskan med andre bönemannen! Första brudtärnan! Hvar är första brudtärnan? Var så god och stig upp i min vagn! Var så god, jag ber! Andra brudtärnan och andre brudsvennen! Musikanter! Hallå! Hör hit, musikanter! Zaniewskier! Sitt upp i den här vagnen!

Och så vidare och så vidare under en dryg kvart, tills slutligen, vid musikens toner och under skratt och glam, hela det långa brudföljet satte sig i rörelse ut mot den vida slätten, som solen begöt med sina höstligt klara strålar.

Men på Fabians gård blef det därför icke tomt och tyst. Minst hälften af de inbjudna stannade kvar och satte sig turvis till de dukade borden, där det ena laget sedan aflöste det andra ända till solnedgången. Medan en del åt inne i salen, vandrade de

andra omkring ute i trädgården och på vägarna, väntande på sin tur.

Fabian stannade under hela tiden kvar inne i matsalen och underhöll och trugade sina gäster med sådan ifver och flit, att han gång på gång måste torka svetten ur pannan. Men oaktadt den gästfrihet och talförhet, han utvecklade, kunde hvar och en se, att ett hemligt bekymmer gnagde honom. Hans tal var ej så späckadt med ordspråk och skämtsamma vändningar som annars, och ofta afbröt han sig midt i en mening, försjönk i tankar och rynkade dystert pannan.

Samma oro gaf sig för öfrigt till känna äfven hos de andra Bohatyrowiczarne, särskildt familjefäderna och de äldre medlemmarna af släkten. Flere af dem hördes berätta för bekanta från andra okolitsor om den förlorade processen med herr Korczynski och om de stora förluster, som därigenom komme att drabba dem. Några brummade dystert, att efter detta bröllop skulle tunga dagar komma, och att glädjen skulle förvandlas i gråt, då den hårde och oblidkelige grannen ställde till utmätning hos dem. Och när några glada gäster komplimenterade Fabian för den lysande bröllopsfest, han ställt till, utbrast denne med en grämelse, som han ej längre gjorde något försök att dölja:

— Bröllopsfest och bröllopsglädje, ja, och se'n sorg och elände till döddar! Hellre skulle jag vilja skiljas hädan med detsamma än vänta på den skam och olycka, som se'n skall komma öfver mig. Gifve gud, att jorden uppslukade mig, innan denna bröllopsfest gått till ända!

Andra försökte trösta sina bekymrade grannar.

— Var inte ängsliga! Det reder sig nog, — ropade någon ur hopen.

Och »aposteln» såg upp mot taket öfver sina mörka glasögon och utbrast med salfvelsefull stämma:

— Det är världsliga förluster, denna världens fåfänglighet... förgänglighet...

En af de äldre Strzalkowskierna, en allvarsam man med fårade drag och tänkande ögon, inföll:

— Hvad skall man göra? Det hjälper ju inte att grufva och jämra sig. Herr Korczynski är en hård man och har intet hjärta för oss fattiga människor... vi känna honom nog... vi ha minsann haft att göra med honom förr, ty värr... Men jag har hört sägas, att hans son skall vara helt annorlunda. Kanske han vill bli medlare mellan fadern och er...

— Det har jag också tänkt på, — sade Walenty Bohatyrowicz långsamt, och flere andra instämde.

Men Fabian opponerade sig häftigt mot detta förslag. Han ämnade inte bedja någon människa om något, han skulle sälja sin sista ko hellre än att som Lasarus ligga vid den rikes tröskel. Men de andra öfverröstade honom.

— Det är inte värdt, att du nu sätter dig på dina höga hästar, — ropade de. — Det hade varit bättre, om du inte öfvertalat dina grannar till den där processen eller skaffat en skickligare och hederligare advokat. Du har störtat oss allesammans i olycka, och nu vill du inte begagna dig af den enda möjlighet till räddning, som finns.

Dessa förebråelser syntes vara hvad Fabian hade svårast att bära.

— Det är inte mitt fel, jag ville inte ställa till någonting ondt, — försvarade han sig halft vredgadt, halft gråtande. — Jag hade bara vårt gemensamma bästa i ögonsikte, och så ville jag hämnas på herr Korczynski för allt ondt han gjort oss. Rår jag för, att den där skälmen till advokat bedrog oss?

— Tror du, att unge herr Korczynski ämnar äta upp dig, efter du är så rädd att ge dig i tal med honom? — skreko grannarna. — Det måtte väl inte vara någon skam att säga honom, hur det förhåller sig; han spottar inte olyckan i ansiktet, han vill oss väl och söker vår vänskap.

— Gud straffe mig till evig tid, — klagade Fa-

bian och tog sig med händerna om hufvudet, — ifall jag någonsin trott, att jag på gamla dar skulle förvandlas till en Job, som tigger om barmhärtighet!

Så språkade de äldre inne i salen. Ungdomen ute i det fria lät sig ej tyngas af några bekymmer. Aftonen närmade sig, och det började bli tid på att börja dansen. Af många anledningar dröjde det emellertid, innan man kom sig i gång därmed. Först och främst sutto brudparet och dess följe ovanligt länge kvar vid bordet; då de slutat, kom musikanternas tur att intaga sin måltid; och nu, då musikanterna voro tillreds, gick förste brudsvennen ute på vägen och promenerade, synbarligen vid misshumör, och tycktes vänta på någon och ville ej tala med några andra än Domunts.

Han hade länge känt denna familj, men i kväll syntes han ha slutit verklig vänskap med den, och det såg ut, som om han föresatt sig att riktigt imponera på sina nya vänner. Han ledde ut sin svarta hingst ur stallet enkom för att visa honom för dem, tog oupphörligt upp sin guldklocka ur fickan, liksom för att se hvad tiden led, och så till slut ställde han sig att peta tänderna med en fin trästicka, alldeles som riktigt herrskapsfolk plär göra efter måltiderna. Ehuru han var ganska reslig till växten, såg han nästan liten ut bredvid de jättelika Domuntarna, men i elegans och hållning var han dem vida öfverlägsen.

Till denna grupp sällade sig inom kort de käcka, svarthåriga Obuchowiczarna, Michal Bohatyrowicz i sin gula kanfaskostym, Lozowickis, talföra och lifliga, och en ung Staniewski med hög, bred panna. Dessa blefvo stående i en liten krets för sig ute på landsvägen och fyllde den stilla luften med ljudet af sitt lifliga samspråk.

Ett stycke längre bort voro Fabians söner, den rödhårige, dystre Adam och den axelbrede, ständigt skrattande Julek, sysselsatta med att göra i ordning danslokalen — en loge, som var belägen strax bakom

Fabians trädgård, invid landsvägen. De hade redan öppnat dess knarrande dörrar på vid gafvel, hvarvid luften fyllts af en stark doft af hö. Viga som ekorrar klättrade de nu uppför de glatta stolpar, som skilde höladan från själfva logen, och hängde upp tända lyktor på hvar och en. Längst in i en vrå hade musikanterna tagit plats och stämde som bäst sina instrument; på de smala bänkar, som voro anbragta längs väggarna, hade de äldre kvinnorna börjat slå sig ned, och midt i logen gingo de tre små blyga systrarna Siemaszka arm i arm.

De allra flesta befunno sig dock ännu ute i det fria, då två skepnader syntes närma sig okolitsan, på väg utifrån slätten: en kvinna och en häst. Hästen var stor och präktig men haltade starkt på ena foten; kvinnan hade ett långt spö i handen att drifva på honom med.

— Kors, det är ju Jadwiska! — ropade några hustrur, som stodo i en klunga utanför logen. — Har hon mist förståndet, efter hon ger sig till att visa sig så för folk i dag?

Barfota, klädd i en kort, hemväfd kjol och en skär kofta samt med håret hängande i fläta på ryggen dref Jadwiga Domuntowna sin haltande häst landsvägen fram, utan att taga minsta notis om de festklädda skarorna rundt omkring sig. På några frågor, som riktades till henne tvärs öfver staketet och från den öppna logdörren, svarade hon, lugnt fortsättande sin väg, att hennes bästa häst blifvit ofärdig, och att hon själf varit med honom till hofslagaren. Hon hade ej torts anförtro honom åt drängen, ty då hade han väl förstört honom än värre.

— Raska på, brunte, raska på! — ropade hon, i det hon lätt snärtade till hästen med sitt spö.

Därpå sporde hon någon, om hennes kusiner från Siemaszki ännu voro komna.

Förste brudsvennen tycktes ej kunna slita sina blickar ifrån henne. Han hade sett henne redan en

gång förr, men i dag slog hon vida mer an på honom än då. Han knäppte med fingrarna.

— Det är en präktig flicka, det där! Det märks genast, att hon förstår att sköta sig och taga vara på sitt. Om jag bara finge titta på hennes häst ett tag, skulle jag göra honom bra igen, fortare än någon hofslagare.

Man kunde se, att han ej skulle ha velat någonting hellre än skynda efter henne, och att hennes bara fötter, rufsiga hår och hemväfda kjol i hans ögon alls icke beröfvade henne något af hennes behag, utan tvärt om att de ingåfvo honom aktning och förtroende för henne. Men han fick ej tillfälle att taga vare sig henne eller hennes haltande häst i närmare betraktande, ty hon vek af landsvägen in på den gångstig, som ledde till hennes gård. Några ropade efter henne, att hon skulle komma på dansen, och hon ropade tillbaka, att andra kunde ha tid att dansa men inte hon, ty hon måste se till sin sjuka häst och vara hemma hos morfadern. Knappast hade Jasmont hört detta svar, förrän han lade ena handen på den ene Domunts axel, den andra på den andres och började hviska någonting till dem. Bägge bröderna skyndade därpå ifatt sin kusin, och man såg, hur de växlade vänskapliga handslag med henne och sedan tycktes uppmana och försöka öfvertala henne till något. Jadwiga svarade först med att runka på hufvudet men tycktes så småningom gifva med sig, och slutligen skakade hon åter hand med dem och fortsatte sin väg. De bägge bröderna återvände springande till Jasmont och ropade på långt håll, i det de viftade med mössorna:

— Hon kommer! Hon kommer naturligtvis! Först ville hon inte utan skyllde på att hon måste vara hemma hos sin morfar, men hur vi bådo henne, så lät hon beveka sig och lofvade att komma.

Vid denna nyhet började Kazimir Jasmonts stora, fräkniga ansikte lysa af belåtenhet, och han tog upp ett cigarrettetui ur sin ficka och bjöd Jadwigas kusiner.

Samtidigt kommo tvenne kvinnor vandrande på

vägen från Korczyn: den ena mycket reslig, klädd i svart mantilj och med en hög kam i håret, den andra ansenligt mindre, i hvit klädning med skärt skärp.

Witold, som stått inbegripen i ett lifligt samtal med några andra unga män, skyndade, så fort han blef dem varse, emot de båda kvinnorna och hälsade dem hjärtligt. Stisia gick dem äfven till mötes och likaså fru Fabianowa, som neg sin allra vackraste nigning för Marta Korczynska och genast kom in på kapitlet om familjen Giecold.

Medan dessa hälsningar växlades utanför logen, närmade sig ett muntert sällskap ifrån Anzelms gård. Det var bruden, som med tillhjälp af sin man och några andra ungdomar med våld drog grannen med till sin bröllopsfest. Anzelm hade icke ämnat komma alls och hade till och med stängt in sig i sin kammare för att få vara i fred. Men den glada bröllopsskaran öfverrumplade honom, anförd af bruden själf, som var den första att hoppa in till honom genom det öppna fönstret. Och så länge bådo och bönföllo de honom, och ett sådant oväsen förde de inne i hans tysta kammare, att han för att få ett slut på det till sist samtyckte att följa med dem på en stund men endast en helt kort liten stund. Det enda han bad om var, att de skulle ge honom tid att sätta på sig sina nya stöflar och en snygg, svart halsduk. Med ett lidande uttryck i blicken och ett skyggt småleende på läpparna lät han sig sedan undergifvet ledas ut i vimlet, i det han oupphörligt förde handen till fårskinnsmössan, hälsande på släktingar och bekanta.

Men plötsligt lösgjorde han med en nästan våldsam åtbörd sin arm ur Elzusias, drog långrocken tätare om sig och tog några steg baklänges, med blicken oafvändt riktad mot ett håll. Han hade varseblifvit Marta, som också blifvit honom varse och stannat.

Den muntra ungdomsskaran med bruden i spetsen skingrade sig åt alla håll, sedan den nu väl uträttat sitt ärende. Men de båda stodo en hel minut och endast sågo på hvarandra. Anzelm lyfte långsamt på

sin fårskinnsmössa och började med låg, stammande röst:

— Det är län . . ge sedan . . .

Hon nickade bekräftande.

— Ja, det är många år sedan . . .

Och hon räckte honom sin stora, bruna hand, som han fattade och tryckte mellan sina båda. Sedan sågo de åter tigande på hvarandra. Hennes haka och underläpp började darra, han skakade sakta på hufvudet.

— Tjugotre år sedan . . . tjugotre år, — sade Marta.

Och Anzelm mumlade, utan att taga blicken ifrån henne, liksom försjunken i djup begrundan:

— Om morgonen var hon röd och blomstrande, och om aftonen . . .

Han hejdade sig, skakade åter på hufvudet och såg bort. Marta rodnade så, som hon måtte ha rodnat »om morgonen»; men plötsligt var det, som om hon velat skaka af sig all känslosamhet. Hon brast ut i skratt.

— Och herr Anzelm kanske tror, att ni inte åldrats? Jo, jag tackar jag! Men vi äro inte de enda, som bli gamla . . .

Han slet sig lös ur den värld af minnen, hvari hennes åsyn försatt honom, släppte hennes hand och svarade småleende:

— Det är så, det är så!

Några äldre Bohatyrowiczar, som fordom känt Marta, hade närmat sig och började nu hälsa på henne. Alla påminde henne om att de fordom brukat träffa henne på Korczyn. En talade om, hur många, många år som förflutit sedan dess, en annan ville veta, om hon mindes hans bror, som för alltid måst lämna okolitsan och begett sig ut i vida världen; en tredje, den äldste af alla, hviskade sakta någonting om sin son och om herr Andrzej Korczynski samt gjorde en gest bort mot skogen på andra sidan Niemen. Marta tryckte allas händer, mindes allt, nickade och utropade gång på gång:

— Ja, det var den tiden!

På fru Fabianowas inbjudan begaf hon sig därefter in på logen, och äfven där träffade hon en mängd gamla bekanta, som hon ej sett på åratal. Fru Starzynska kom skyndande emot henne och började på en gång skrattande och snyftande tala med henne om sin förste salig man; fru Walentowa kom fram till henne och förklarade sig väl minnas, att fröken Marta förr i världen, då allt varit så helt, helt annorlunda än nu, lärt hennes tre barn att läsa och skrifva; äfven fru Giecoldowa närmade sig, presenterande sig som arrendatorska på en af granngårdarna, och bjöd Marta cigarretter; andra uttalade sin förvåning öfver att se henne här.

Och Marta svarade på alla frågor, hade ett ord för hvar och en. Hon slog sig ned på en af bänkarna och började språka med dem om dagens högtidlighet och om husmoderliga angelägenheter, kanske en smula förlägen men glädtig och som föryngrad och med en fuktig glans i blicken.

Under tiden presenterade Witold Marynia för de tre systrarna Siemaszka, som med synbar glädje hälsade den nya bekantskapen. Klädd i samma dräkt, som hon burit på den stora middagen hos Korczynskis, var Marynia nu så väl som då förunderligt lik en frisk, nyutslagen vild ros, och lycklig i känslan af sin väns närhet tryckte hon hjärtligt de tre systrarnas händer.

Emellertid hade Julek nu tändt lyktorna inne i logen. Ute hade det börjat mörkna, och solen var redan försvunnen bakom skogen. Här och där mellan träden glittrade Niemen fram i den grå skymningen. Ute i trädgården och på stigarna hördes en kör af manliga och kvinnliga stämmor, som ropade:

— Herr Jasmont! Jasmont! Herr Kazimir! Kazio! Herr Jasmont! Jas-mont!

Under några minuter hörde man ingenting förutom detta namn, som ropades. Den raskaste af »bönerskorna» sprang förtviflad åstad utåt landsvägen.

— Här är det ju, så att man knappast vet, om man är på bröllop eller begrafning, — ropade hon. — Om han är så angelägen om Jadwiskas sällskap, må han gärna ge sig af till henne, men först måste han börja dansen, såsom det är hans skyldighet... Herr Jasmont! Hvart har ni tagit vägen? Herr Jasmont! Jas-mont!

Herr Jasmont gick alltjämt och promenerade på landsvägen med Jadwigas kusiner, men han hade tydligen försatts i humör igen af hvad de berättat honom, ty då han fick höra sitt namn ropas från alla håll, kastade han sin cigarrett på marken, trampade på den och skyndade med några muntra språng in på logen. Där såg han sig ett ögonblick omkring och gick sedan — som hans plikt var — direkt fram till första brudtärnan och bjöd upp henne till dans; och då hon samtyckande böjde på hufvudet, vinkade han med handen åt musikanterna och ropade:

— Spela upp, musikanter!

Musiken spelade upp en munter polka. Dansen, den så otåligt efterlängtade dansen, tog ändtligen sin början. I sin egenskap af andre brudsven bjöd Witold först upp bruden. Elzusia reste sig beredvilligt från bänken och lade sin hand på kavaljerens axel, i det hon förklarade:

— Men håll på länge och dansa fort, annars tycker jag inte det är roligt!

Marynia blef uppbjuden af en af de unga Siemaszeks, och dessas små blyga systrar fingo till kavaljerer de jättelika bröderna Domunt, hvilket väckte allmän munterhet bland matronorna på bänkarna. För öfrigt härskade »fria valet», och man dansade med den ena efter den andra. Några af kavaljererna buro glacéhandskar eller hvita bomullsvantar, men de flesta lindade före dansens början sin näsduk om den hand, hvari deras dams skulle hvila. Alla förde efter slutad dans sina damer bort till bänkar eller stolar eller åtminstone in mot väggen och tackade dem med en artig bugning.

Flickorna hade ej öfverdrifvit, då de sagt, att Kazimir Jasmont dansade utmärkt. Han var verkligen en förträfflig och elegant dansör, och ingen kunde vara artigare mot sin dam än han. Men för öfrigt dansade så godt som alla de unge männen väl, undveko omsorgsfullt att stöta ihop med hvarandra och satte klackarna i golfvet med en kläm, så att det dånade i hela logen.

Efter att ha dansat några hvarf med Kazimir Jasmont, drog sig Stisia litet undan ur vimlet och slog sig ned på yttersta ändan af en bänk, alldeles nedanför där höet reste sig som ett berg. Lyktorna på bjälkarna kastade endast ett svagt sken här borta; atmosferen kändes mättad af hödoft. Stisia lutade hufvudet mot den mjuka, doftande väggen bakom sig och blickade tankfullt ut öfver vimlet. Gjorde hon sig månne reda för orsaken till den djupa rörelse, som bemäktigade sig henne vid åsynen af dessa glada skaror? Om hon för blott få månader sedan hade befunnit sig här, skulle hon helt säkert ha känt sig som en främling bland främlingar, förlägen, likgiltig och ointresserad. Men hvarför klappade då nu hennes hjärta så fort och så varmt? Hvarför?

Ack! Det kommer ibland ett ögonblick, då det stiger upp ur själens djup, som naturen nedlagt i den, och som väntat på en tändande stråle eller en vindfläkt för att förvandlas till blomma, frukt eller flamma. Denna stråle eller denna fläkt kanske aldrig kommer, och då lämnar människan detta jordiska utan att någonsin ha blifvit sig själf. Men till Stisia hade den kommit. Ur lidandets mörka haf hade den stigit upp den gången, då hon bland säd och blåklint för första gången blifvit varse den unge mannen vid plogen och mött den skygga, varma blicken ur hans blå ögon. Hon erinrade sig det gyllene skördefältet, där hon den heta julidagen tagit emot lien ur hans hand, och snabb som blixten ilade sedan hennes tanke bort till skogen på andra sidan Niemen, till grafven, hvaröfver nu höstaftonens mörker låg lägradt. Det föreföll henne,

som om de känslor, hon i denna stund erfor, dem hade hon fört med sig därifrån, som om hvad hon kände nu, det hade hon också känt där. Allt, hvad hon under de sista dagarna hört från Witolds glödande läppar, och allt, hvad hon under ensliga timmar själf hade tänkt, strömmade nu öfver henne mäktigare och mera medryckande än någonsin. Hon återsåg för andra gången och med samma klarhet den där drömsynen, då hon med sin tända lampa hade belyst alla dessa gårdar och människor och lampans strålar hade bildat som ett nät af ljus, hvilket sträckt sig öfver tak och stigar och staket, öfver de vida fälten, det sekelgamla grafkoret, Korczyns herrgård och grafven i skogen och liksom sammanbundit alla dessa skilda punkter till länkar i en och samma kedja. Det var, som om en gnista hade sprungit upp i hennes hjärta, en gnista, som tände en hänförelsens rodnad på hennes kinder och gaf glans och glöd åt hennes blick.

Då hörde hon plötsligt en skygg, lågmäld stämma tätt intill sig:

— Jag skulle vilja ge tio år af mitt lif för att få veta, hvad fröken tänker på i denna stund!

Jan Bohatyrowicz hade hittills icke dansat. Han hörde till brudsvennerna, men lika litet som han klädt sig i festdräkt, lika litet tycktes han känna sig i feststämning. Han bar sin vanliga korta blus med gröna bårder och syntes ej fråga det minsta efter hvad människor skulle tänka och säga om denna hans utstyrsel. Det såg ut, som om någon hemlig sorg gnagt på hans hjärta. Han hade endast utbytt knapphändiga hälsningar med sina bekanta och hade vid dansens början tagit plats i en vrå nära musikanterna, där han sedan förblef stående med armarna korslagda öfver bröstet och rynkad panna. Blott då och då lät han blicken glida ut öfver de dansande, liksom sökande någon, och för hvarje gång blixtrade det till i hans ögon. Ett par unga flickor, som riktade några skämtsamma ord till honom, svarade han kort och litet ironiskt, och sina manliga jämnåriga undvek han sorg-

fälligt. Modern, som med våld försökte draga honom ut i dansen, bad han först lämna honom i fred, och sedan visade han utan krus af henne. Ingen tog därför någon vidare notis om honom; där var godt om kavaljerer, och man redde sig mycket väl honom förutan.

Men han blef dock föremål för en del prat. De äldre kvinnorna i synnerhet voro genast färdiga med en förklaring på hans ovanliga dysterhet. Jadwiga Domuntowna kom inte på bröllopet, Janek såg ut, som om han kommit direkt från fars och mors begrafning. Det var klart som dagen, att de blifvit ovänner, och kanhända att allt blifvit slut dem emellan. Men å andra sidan, hvad skulle ha blifvit slut, då ingenting såg ut att egentligen ha varit? Man hade aldrig hört talas om någon förlofning utan visste blott, att hans farbror och hennes morfar — på den tiden, då den senare var klarare i hufvudet än nu — sins emellan hade gjort upp om giftermål. Kanske det var af någon annan anledning, han såg så hängsjuk ut? Kanske att melankoli och underliga griller lågo i den där släkten? Jans salig far hade alltid varit grubblande och inbunden; hans farbror hade i sin ålders blomma angripits af en sällsam själssjukdom, och båda två hade haft vissa högtflygande idéer, hvilka hade kommit att kosta Jerzy lifvet och nog gjort sitt till att Anzelm blifvit så underlig af sig. Kanske Janek bråddes på sin far och farbror? Han hade alltid brukat vara munter af sig förr, flink i både dans och arbete, och särskildt hade han öfverträffat alla i sång. Men förr eller senare kommer alltid den stund, då en människas rätta natur träder i dagen. Drifver man ut anlagen genom dörren, komma de in genom fönstret. Det såg ut, som om Jan skulle blifva lika grubblande och dyster af sig som hans far och farbror.

Nu stod emellertid föremålet för all denna undran lutad öfver Stisia, i det halfmörka hörnet af logen, och sade med undertryckt stämma:

— Ni frågar, hvarför jag är så dyster och inte

dansar. Jag skall bekänna det för er, er ensam: det är, därför att jag ibland grips af sådana tvifvel, att jag blir som från mina sinnen och hellre skulle vilja ligga på Niemens botten än lefva i en sådan ovisshet...

Stisia lyssnade till denna hviskande bekännelse med nedböjdt hufvud, och under det hon lik den enklaste, blyga landtflicka drog ut det ena halmstrået och det ena torra bladet efter det andra ur den doftande väggen bakom sig. Hon kände, att ett par lidelsefulla ögon oafvändt sågo på henne, och hon hörde en ny hviskning, än lägre än den förra:

— Hvad de där röda rönnbären ta sig vackert ut i frökens svarta hår... och samma klädning bär ni som den gången, då vi tillsammans besökte grafven...

Han teg ett ögonblick; därpå bad han:

— Om jag finge en enda kvist af de där rönnbären!... Bara det skulle vara nog för att göra mig gladare!

Hastigt lösgjorde hon en klase af de röda bären från sin barm och räckte honom den. För några sekunder sågo de hvarandra rätt in i ögonen, bägge blossande röda... Med en åtbörd af stormande glädje strök Jan därpå håret tillbaka från pannan och fäste rönnbärsklasen i knapphålet på sin blus.

I detta ögonblick uppstod en liflig rörelse i dörren till logen. Man vek ur vägen för någon, hälsade på någon. Musiken upphörde att spela, Kazimir Jasmont skyndade med några raska språng bort mot ingången, och efter honom kommo Domuntarne samt ett par unga flickor. Jadwiga Domuntowna trädde in i danssalen.

Hon hade nu undergått en ny metamorfos. Den, som förut sett henne barfota och med okammadt hår, drifvande den haltande hästen framför sig, skulle ha haft svårt att nu känna igen henne. Hon var klädd i en amarantfärgad klädning, utstofferad med en massa garneringar och puffar — ett mästerverk af skräddaren i den närbelägna småstaden, där hon säkert äfvenledes köpt några stora blad af förgylldt papper, som prydde

hennes högt upptornade, af pomada glänsande hår. I händerna, som voro inklämda i hvita handskar, höll hon en målad solfjäder af papper, och hela hennes person lyste och blänkte af nålar, armband och ringar i oäkta förgyllning. Hon gick lugnt och oförfäradt på, rak i ryggen som ett spjut, men hennes uppsyn var mörk och hennes ansikte blossande rödt. Hon hade knappast tagit några steg inåt danslokalen, förrän hon varseblef ett par, som satt litet afskildt från de öfriga men helt nära hvarandra, i den skummaste delen af logen. Det var, som om hon fått ett knytnäfsslag för bröstet; hon hejdade sig ett ögonblick, sköt trotsigt ut munnen, och hennes blå ögon började skjuta vredeblixtar.

I dörren hördes några muntra skrattsalvor. Där stod Jadwigas morfar i sin snöhvita rock, omringad af Witold Korczynski och några andra unga män. Munterheten hade föranledts af att den gamle envist tog Witold för dennes far, Benedikt, och talade om hans farfar, Stanislaw, såsom den nu lefvande ägaren till Korczyn. Att hans farfarsfar, Dominik, ej längre lefde, det mindes han, och i det han höjde sitt förtorkade pekfinger i luften, utropade han med ett skimmer af glädje öfver sitt vissna ansikte:

— Ack, herr Dominik var en god kamrat! Jag minns . . . jag minns en gång anno trettioett . . .

Witold ledde honom till en stol invid väggen och tog själf plats bredvid honom, i det han ifrigt bad att få höra några gamla historier. På andra sidan om den gamle böjde Marynia Kirlanka knä i gräset. Några ungdomar i närheten uttryckte sin förundran öfver att de kunde finna någonting intressant i att höra på en gammal gubbe, som, om han än ej var alldeles ifrån förståndet, dock inte hade mycket af det kvar.

— Bara inte någon nämner Pacenko, för då blir han genast tokig, — hviskade de.

Inne i logen hade Jadwigas anblick framkallat många olika slags intryck. Några af kvinnorna öppnade munnen på vid gafvel af häpnad öfver hennes

toalett. Det gjorde ju riktigt ondt i ögonen, så grant var hon utstyrd! Man kunde se, att hon hade något att komma med, den flickan!

Bland den manliga ungdomen uppstod tissel och tassel, och man anade, att många försmädliga anmärkningar gjordes på det hållet. Flickorna voro de, som mest uppskattade Jadwigas elegans; särskildt väckte solfjädern deras djupa beundran. De små systrarna Siemaszka kretsade oafbrutet omkring den ståtliga unga damen och gåfvo högljudt uttryck åt sin förtjusning.

— Å då, sådana vackra rosor på den där solfjädern! Och de där guldbladen se alldeles ut som de kring gudsmodersbilden i kyrkan...

Jadwiga blef otålig öfver detta mönstrande och detta rosande. Det var alls icke för de där små skatornas skull, som hon i två timmar hållit på och sträfvat med att göra sig fin. Och han, för hvars skull hon gjort det, stod alltjämt där borta hos henne... med rönnbären!... Hon såg sig omkring med en förbittrad blick.

— Var så goda och låt mig komma fram! Jag måste hälsa på mina kusiner.

Samtidigt med kusinerna hade emellertid äfven Kazimir Jasmont närmat sig henne, och som han träffat henne redan en gång förut hos bekanta, började han oförfäradt tilltala henne.

Genom sina kusiner visste redan Jadwiga, med hvilka planer Jasmont umgicks, och hon fick nu ytterligare bekräftelse därpå genom de ömma ögonkast, han gaf henne. Efter en hastig blick på Jan tog hon med ens an en glädtig min och började utveckla all sin älskvärdhet för Jasmont. Hur som behagades, herr Jan! Han skulle minsann få se, att hon inte behöfde stå öfvergifven, om än han inte brydde sig om henne!

I väl valda ordalag började hon uttrycka sin ledsnad öfver att sommaren närmade sig sitt slut och vintern nu skulle komma, ty om det än var mycket arbete om sommaren, hade man flere nöjen då, och på vintern blef hon alltid så vemodig i hågen...

Härpå svarade Jasmont mycket allvarsamt, att alla årstider ha sin tid, och att vår herre så bestämt, att det skall vara en födelsens och en dödens, en fröjdens och en vemodets tid. Sedan frågade han henne helt plötsligt, om hon ville tro, att han drömt om henne tre gånger i denna vecka. Jadwiga tviflade härpå, ty om hon varit mycket bekant med herr Jasmont, då hade det varit en annan sak, men man drömmer väl inte om en, som man känner så litet. Då hviskade Jasmont sakta:

— Den, som är ens hjärtas kär, kommer en i drömmen när... För resten, hvad det beträffar att känna hvarandra, så känner jag alla fröken Jadwigas hemligheter och läser i ert hjärta som i en öppen bok...

Och han fortsatte att tala i undertryckt ton, i det han oupphörligt kastade blickar åt det håll, där Jan stod. Hon blef än mera blossande röd, brast ut i skratt och svarade med hög röst:

— Nej, tro ni mig, herr Jasmont, den personen frågar jag inte mera efter än efter ett ruttet lingon i skogen!

Sedan inlät hon sig i muntert samspråk med sina kusiner och några unga flickor, men den, som uppmärksammare betraktade henne, kunde mycket väl märka, att glädtigheten endast var antagen. Midt under det hon skrattade som mest uppsluppet, tryckte hon solfjädern mot först det ena, så det andra ögonlocket, och hennes ögon blixtrade så, att Jasmont liknade dem vid klara diamanter. Hon ville ej dansa och stod länge emot sina kusiners och sin tillbedjares öfvertalningar; slutligen lofvade hon dock att dansa en enda dans, en krakowiak, endast en krakowiak. Först skulle hon emellertid se efter, hur morfadern hade det, och om han ej kunde behöfva någonting. Hon gick bort mot dörren, och Jasmont grep Witold i armen och hviskade i hans öra:

— Skulle ni vilja göra mig den tjänsten att dansa andra paret i krakowiaken med fröken Domuntowna? Jag måste dansa första paret med första brudtärnan.

Sedan skyndade han åter in i logen, svängde sig rundt om på klacken och ropade:

— Hej, musikanter, en krakowiak!

Zaniewskierna spelade upp en sprittande krakowiak, men man var ej genast färdig att börja, ty icke alla kunde denna dans, och det gick litet långsamt att få ihop paren. Slutligen var man omkring tolf par, och anförda af förste brudsvennen, som helst skulle ha velat dansa med Jadwiga men af aktning för gammal plägsed bjudit upp första brudtärnan, satte sig hela raden i rörelse och dansade ut under höga språng, slående ihop klackarna och smidigt böjande sig än åt höger och än åt vänster.

Stisia skilde sig ej i nämnvärd grad från de öfriga unga flickorna. Hon var mindre vacker än den svarthåriga Maria Osipowiczowna och ej så graciös som Antolka och systrarna Siemaszka, men hon lade i dagen mera behag och smidighet i dansen än de. Lätt hvilande på sin kavaljers arm, med ett småleende på de purpurröda läpparna, gled hon fram likt en svan i spetsen för de dansande, och åskådarna rundt omkring nickade åt hvarandra och hviskade, att med en sådan vacker fröken skulle man gärna vilja dansa ända till lifvets slut. Men mest oafvändt och med de mest betagna blickarna följde henne dock Jan; ett småleende lägrade sig öfver hans ansikte, och ett par gånger stampade han med klacken i golfvet. Så till slut stack han handen i fickan, drog brådskande på sig ett par hvita bomullsvantar och tog ett par språng öfver de med åskådarinnor fullsatta bänkraderna. Där uppstod skrik och oväsen. Han hade med armbågen stött till fru Giecoldowas hårklädsel, så att den farit ned på ena örat, hvilket på det högsta förtröt arrendatorskan och framkallade högljudda uttryck af beklagande och hemliga löjen hos hennes grannar. Men Jan fäste sig ej vid de förtrytsamma utropen bakom honom; med några raska språng gensköt han det första paret, klappade hårdt i händerna och ropade, så att det genljöd öfver hela logen:

— Byt om!

Alla visste, hvad detta betydde, och kavaljererna drogo sig genast några steg baklänges och bjödo upp damen näst efter. Första brudtärnan åter flög lätt och glad som en fågel i famnen på Jan. Det var första gången, denne lade sin arm om hennes lif, och det gick en skälfning igenom hela hans gestalt; men så slog han klackarna hårdt tillsammans, och med armen lyftad och ansiktet böjdt öfver sin dams hvirflade han ut i dansen, i spetsen för alla, som halft förryckt af glädje och stolthet.

— Nå, ändtligen kom det då litet fart i honom! — yttrades det bland åskådarna.

Då de dansat hvarfvet ut, lyfte Jan sin dam högt från golfvet så lätt, som om hon varit en fjäder, böjde sitt ena knä för henne och förde hennes hand till sina läppar.

Förste brudsvennen ville följa hans exempel, men Jadwiga ryckte häftigt sin hand ur hans, och utan att vänta på att han skulle föra henne till någon sittplats, vände hon honom tvärt ryggen och gick med blixtrande ögon ut ur logen. Lik en furie banade hon sig med armbågar och axlar väg genom de täta skarorna och följde därunder oafvändt med blicken ett ungt par, som också begaf sig ut i det fria. Hon följde dem med blicken och såg mycket väl, hur ett visst hufvud med några rönnbärsklasar i håret i lycklig bekymmerslöshet sänkte sig mot kavaljerens skuldra, och hur denne, som också hade en rönnbärskvist i knapphålet på sin blus, med kinderna i brand oafbrutet talade till sin följeslagerska . . .

Musiken tystnade, och ungdomen strömmade ut under den bara himlen, där stjärnorna började blekna för glansen från fullmånen, som stigit upp bakom en aflägsen krök af floden. En del af de unge männen gick utåt fälten, rökande cigarretter, men de allra flesta försakade njutningen af att röka och stannade kvar i närheten af logen. Och snart såg man det ena en-

samma paret efter det andra vandra omkring i trädgården, på gångstigarna och i plommonskogen.

Larmet tystnade, samtalen blefvo mera lågmälda, stundom till och med hviskande. Under de bleknande stjärnorna sväfvade gud Eros fram och berörde med sin myrtendoftande vinge alla dessa yra unga hufvuden.

På en hög bjälkar utanför ladans vägg satt ett par och hviskade.

— Så sant jag lefver, — hördes mannens stämma, — behöfva inte din farbror och din bror göra din ungdom till något hinder för min lycka! Liksom om jag vore en sådan barbar, att jag skulle lägga för mycket arbete på den, jag håller kär! Du lär väl inte sitta med händerna i kors hemma hos din farbror heller, och jag svär dig, att du inte skall behöfva arbeta mera i mitt hus, än du gör nu. Jag skall ta en tjänstflicka och skall själf arbeta i mitt anletes svett, och du skall bara få goda dagar... Tror du mig på mitt ord, när jag lofvar det, och ställer du dig på min sida? Eller skall jag ännu länge få vandra ensam och allena i världen?

— Michal vet, att jag i allt fogar mig efter farbror och min bror, — svarade en mild flickröst. — De ha fostrat upp mig, och de ha alltid visat mig godhet och kärlek och alltid velat mitt bästa.... Hvad de önska, gör jag, och så som de vilja, att jag skall handla, så handlar jag.

— Nå, godt, jag skall inte öfvertala dig att göra mot deras önskan... Men jag skulle en gång vilja höra, en gång bli riktigt viss på att du inte själf är emot mig...

Och med än mera sänkt stämma frågade han:

— Känner du någon gång, hur kärleken gör ditt lilla hjärta varmt, och händer det någon enda gång, att du inte kan somna in, därför att du ser mig för dig?

Troligt är, att svaret utföll uppmuntrande, ty den manliga stämman blef modigare och mera enträgen:

— Till och med dufvan kysser sin maka för att

visa henne sin kärlek! Kan jag inte få rättighet till detsamma som dufvan?

Utanför visthuset framskymtade en hvit klädning, och bredvid gick en smärt ung man och talade ifrigt.

— Du kan inte ana, Marynia, hur glad det gör mig, när jag nu reser härifrån, att jag funnit dig sådan, som jag drömt mig: enkel, anspråkslös, arbetsam, mäktig att förstå och älska de uppgifter, som en ädel och upplyst kvinna här har att fylla...

— Men jag är ju så okunnig, Widzio, jag kan och förstår så litet...

— Det är sant, att du ännu måste lära mycket men inte blott ur böckerna... af lifvet och människorna också och mest... Älska folket, iakttag folket, lef med folket...

— Och när du är borta, skrifver du någon gång till mig? Skickar du mig någon bok?

— Jag skall både skrifva till dig och skicka dig böcker, och ej en dag skall gå, utan att jag tänker på dig, du min käraste och endaste! Och när jag sedan kommer tillbaka och för alltid bosätter mig på Korczyn, så skola vi aldrig mera skiljas åt utan tillsammans arbeta och kämpa för våra höga mål. Vill du det, Marynia? Säg, vill du det?

Hon höjde sina sammanknäppta händer med en åtbörd af hänförelse.

— O, Widzio, Widzio! Du öppnar himmelens portar för mig, och jag känner själf, jag vet, att jag måste arbeta mig till, göra mig förtjänt af rättigheten att träda in igenom dem.

I brynet af plommonskogen stod Jadwiga Domuntowna, omgifven af några manliga och kvinnliga ungdomar, som muntert skämtade och skrattade. Förste brudsvennen, som trots sin huldas dåliga humör ej vek ett steg ifrån henne, fick höra skämtsamma anspelningar på sin flyktighet och eldfängdhet, och man förklarade sig starkt betvifla, att han någonsin skulle gifta sig, då han hittills tycktes ha funnit sådan smak i ungkarlslifvet. Härpå svarade Jasmont, med blicken

fäst på Jadwiga, att äfven fjärilen flyger från blomma till blomma, tills han slutligen finner den rätta, samt att inte ens den fattige vill lefva ensam, och så mycket mindre då den, som har något att dela med sig af åt sin hjärtans kär.

Men icke ens så lockande förespeglingar hjälpte. Jadwiga stod tyst och mörk, lik den förkroppsligade bilden af ett åskmoln, som är färdigt att urladda sig. Som förhäxad stirrade hon bort mot det låga staketet ett stycke därifrån, där två personer sutto och samtalade med ryggarna vända emot henne. Deras samtal kunde hon ej uppfatta, men trots mörkret urskilde hon rönnbärskvistarna i flickans hår... Det där mörka hufvudet med sina röda rönnbärsklasar rent förföljde henne i dag!

Där han satt på det låga staketet bredvid Stisia, hviskade Jan med lidelsefull stämma:

— Fröken frågar, om det verkligen är för första gången? Må jag förgås, om verklig kärlek någonsin förut fått insteg i mitt hjärta! Och skulle det kunna vara annorlunda? Jag är ingen förnäm och rik herre, som flyger från blomma till blomma och endast söker efter nya nöjen och förströelser. Vi enkla landtmänniskor ha hvarken tid eller lust till sådant. Kommer inte kärleken, så kommer den inte, men kommer den en gång, så förgår den inte mera...

— Ibland förgår den likväl, — inföll Stisia tankfullt.

— Bland de förnämligare blåsa flere vindar, och där skingras allting lättare; för öfrigt beror ju sådant där mycket på karakteren. Om t. ex. Jasmont inte skulle få Jadwiska, tröstade han sig säkert fort nog, ty han tänker mest på hemgiften; men då farbror Anzelm ej fick den han ville ha, framlefde han hela sitt lif i ensamhet, och gamle Jakob förlorade förståndet, då han blef sviken i sin kärlek...

— Men Jadwiga Domuntowna, blir inte hon sviken nu?

Jan ryckte till, som om något stungit honom.

— Jag anade, att det var med tanke på Jadwiska, som ni ställde de där frågorna till mig, fröken Stisia!

Hans uppsyn blef allvarsam, nästan högtidlig, han höjde hufvudet och såg Stisia rätt in i ögonen.

— Några eder och bedyranden ämnar jag inte komma med, ty där det ej finns tillit, där kan det heller icke finnas verklig vänskap. Men så mycket kan jag säga fröken, ärligt och öppet, att det aldrig varit någonting mellan Jadwiska och mig, att jag aldrig lofvat henne något eller sagt henne ett ord om kärlek, men att jag kanhända för att göra farbror till viljes och af aktning för hennes goda egenskaper skulle ha gift mig med henne i sinom tid, ifall icke en annan stjärna hade tändts på min himmel. Att hon hänger fast vid mig som en kardborre och förföljer mig med sin fåfänga kärlek, kommer sig väl af att hon i många år tagit för gifvet, att vi skola bli ett par, och nu har svårt att släppa den tanken. Jag hoppas likväl, att hon skall taga sitt förnuft till fånga, och själf känner jag mig utan all skuld... Tror fröken mig? Hela mitt lifs väl och ve beror på hvilket svar jag får på den frågan: tror ni mig, fröken Stisia?

Hon kände, att en brännhet, af arbete hårdnad hand lades på hennes, sakta och liksom bönfallande. Ladan, visthuset, stugan med de upplysta fönstren dansade rundt för hennes ögon, hon såg på en gång alla stjärnorna på himlen och kände allt sitt blod strömma till hjärtat. Sakta svarade hon:

— Jag tror er!

Sekunden därefter gaf hon till ett utrop, och båda sprungo upp från sina platser. En stor sten, kastad af en kraftig hand, susade tätt förbi deras hufvuden och föll ned några steg framom dem.

Öfverallt höjdes rop och frågor:

— Hvem kastade den? Hvarifrån kom den? Hvad var meningen med detta?

Flere personer hade emellertid tydligt sett, att det var Jadwiga Domuntowna, som hastigt böjt sig ned, tagit upp en sten från marken och kastat den mot paret,

som satt och samtalade ett stycke därifrån. Inom ett ögonblick hade alla de närvarande fått vetskap om hennes tilltag, och det blef ett sorl och ett lif på den gröna vägen mellan plommonskogen och trädgården.

Äfven de, som gått utåt fälten för att röka, kommo tillbaka och uttalade hvar och en sin mening om det skedda. De allra flesta uttryckte högt och oförställdt sitt ogillande. Jadwiga hade redan förut väckt mångas misshag genom sin granna klädsel, sitt högmod och sitt tydligt ådagalagda dåliga lynne; andra voro af naturen anlagda för elakt skämt och speglosor. Rundt omkring haglade därför anmärkningar, framställda i så väl skämtsam som allvarlig form.

— Det är ju en ren skam, att hon kunnat bära sig åt på det sättet!

— Just en fin en! Springa och tigga om något, som man inte vill ge henne, alldeles som en annan tiggarkäring!

— Det skall vara en modig karl, som skall våga föra *den* till altaret.

— Jag skulle betacka mig för både hennes gods och guld, när jag kunde bli utsatt för att få min hufvudskål spräckt på köpet!

Men det fanns också de, som togo Jadwigas parti. Kazimir Jasmont, som endast i första ögonblicket sett en smula handfallen ut, knäppte med fingrarna och ropade:

— Det är en kavat flicka! Hon behöfver hvarken gårdvar eller bössa för att skydda sitt hus för tjufstrykare.

Och Domuntarne ropade med hotfulla stämmor, sekunderade af tvenne bröder Siemaszek:

— Den, som säger ännu ett enda ondt ord om vår kusin, skall få med oss att göra!

De hetlefrade Obuchowiczarne hade varit bland dem, som skarpast klandrat Jadwiga, och de voro genast färdiga att taga upp den kastade handsken. En hel del andra fortsatte också med sina skämt utan att låta sig bekomma och förklarade högt, att de inte voro

rädda för någon och inte ämnade låta skrämma sig af några skräflare.

Det började se hotande ut. Redan närmade sig några Obuchowiczar platsen, där de andra stodo, redan mumlades det bland dessa hotfulla ord om att 'märka' dem och ge dem en minnesbeta, som de ej skulle glömma. Men då ljöd plötsligt inifrån trädgården en högljudd, klangfull stämma:

— Med förlof! Tillåt mig att också ha ett ord med här i laget, eftersom det är för min skull allt detta bråk har uppstått. Jag vet inte, hvem som kommit upp med att Jadwiga Domuntowna kastade den där stenen i ond afsikt; det är inte sant. Att hon kastade den, det kan inte förnekas, men det var alls inte af något slags hämnd eller i elakt uppsåt utan bara för ro skull, för att skrämma mig och sedan göra narr af mig. Det vore väl hårdt att döma henne så strängt för ett skämt, om än litet groft, allra helst då hon är en aktningsvärd person och man ingenting ondt har att säga om henne för öfrigt. Och då jag gärna förlåter henne, så behöfver heller ingen annan klandra henne eller göra spe af henne, och ifall någon ännu skulle visa lust till det, så skall jag försöka hjälpa bröderna Domunt att betaga honom den lusten!

Ingen kunde i mörkret urskilja Jans drag, men alla hörde, att hans stämma klingade full af fasthet och kraft. De flesta ryckte på axlarna och läto sig öfvertygas om eller låtsade åtminstone tro, att Jadwiga Domuntownas tilltag endast varit ett klumpigt skämt. När den, som saken gällde, ville betrakta det som ett sådant, hvarför skulle då andra ställa till bråk? Domuntarne och deras anhängare å sin sida började äfven lugna sig, ty Jans uppträdande hade lifligt slagit an på dem och försatt dem i humör igen. De tystnade alltså och veko i sällskap med Jasmont in på gångstigen, som förde till Jadwigas gård, och vid hvars slut man skymtade hennes morfars hvita rock.

Omedelbart efter det hon kastat stenen, hade nämligen Jadwiga, skälfvande som i feber, gått att söka

rätt på morfadern. Hon hade funnit honom sittande på andra sidan om ladan, omgifven af några äldre invånare i okolitsan.

Gamle Jakob var just inbegripen i att berätta historien om sin bror Franciszeks äfventyr 1812, då hans dotterdotter kom framskyndande till honom och så godt som ryckte upp honom från bänken, där han satt.

— Kom, morfar, låt oss gå hem! Låt oss gå hem! — sade hon. — Här ha vi varit länge nog... vi ha det mycket bättre ensamma.

Hon slog armen om honom, drog honom till sig och tryckte sig själf tätt intill honom, i det hon förde hans vissna hand till sina läppar.

— Kom, morfar, låt oss gå hem till vår egen stuga! Jag skall kläda af och lägga morfar och sjunga morfar till sömns.

Ju längre de aflägsnade sig från Fabians gård, dess hårdare tryckte hon sig intill den gamle, och desto stridare droppade hennes tårar ned på hans hufvud och axel.

Endast Obuchowiczarne läto höra ett missbelåtet mummel öfver att detta präktiga tillfälle till ett nappatag hade gått om intet. En af dem anförtrodde till och med en af Siemaszeks, att han förra natten drömt, det han skakat ned päron från ett träd, hvarför han känt sig alldeles viss på att det skulle bli några bataljer af. De fridsälskande Lozowickis åter och äfven de ståtliga Strzalkowskis uttryckte sin glädje öfver att allt fått ett så fredligt slut och höllo före, att det endast var bönder, som röko i lufven på hvarandra, och att adelsfolk borde hålla sig för goda för sådant.

För öfrigt inträffade nu något, som alldeles vände tankarna ifrån den nyss timade tilldragelsen. Från motsatta ändan af gården kom Julek springande i full fart, hack i häl följd af Sargas.

— Var så goda, allesammans, och kom ut på Niemen! — ropade han. — Var så goda och kom ut på Niemen! Jag har båtar i ordning. Jag har varit och

lånat ihop båtar i hela okolitsan, och de ligga nere vid stranden och vänta... Kom ut på Niemen! Ut på Nie-men!

Han sprang, så att hans röda hår stod likt en sky omkring honom, och hans ögon lyste som eldkol i mörkret. Ingen människa hade någonsin förr sett Julek utveckla en sådan liflighet. Men så inbjöd han också till sitt eget kungarike!

Sargas förenade sig med sin husbonde i att bjuda och välkomna. Han rusade förtjust från den ene till den andre, hoppade upp på dem och vände sig oupphörligt vädrande mot floden, liksom om han velat insupa fläktar ifrån den.

Flickorna hälsade förslaget med förtjusning.

— Ut och ro! Ut och ro på Niemen! Ut och ro och sjunga! Herr Michal! Herr Wladyslaw! Herr Zaniewski! Herr Jasmont! Herr Bohatyrowicz! Vi skola ut och ro på Niemen! Ut och ro och sjunga! Ut på Nie-men! På Nie-men!

På dessa flickornas rop svarade männens röster:

— Här är jag! Jag kommer! Till er tjänst! Med hvem skall jag ro? Och jag? Och jag? Fröken Cecilia! Fröken Antonina! Fröken Maria!

Och ännu en mängd andra namn skallade genom den stilla luften, men högst af allt ljöd dock ropet:

— Till Niemen! Till Niemen!

Och par efter par skyndade i det klara månskenet ned för sluttningen mot floden, hvars namn ekot återsände utifrån de vida fälten och den mörka skogen.

Jan ilade med långa steg igenom trädgården, seende sig omkring åt alla sidor och tydligen sökande någon. Då kände han plötsligt en hand läggas på sin arm, och tätt intill sig varseblef han ett mörkt hufvud, i hvars flätor några rönnbärsklasar sutto instuckna.

— Skola vi två ro tillsammans?

— Gärna!

— Men ensamma... vi två ensamma! Säg, dyraste fröken! I samma båt som då vi rodde till grafven!

Hon nickade bifallande.

Denna båt hade sin plats i den täta vassen nedanför Anzelms gård, och endast Jan visste, hvar den fanns. Mot Anzelms gård styrde därför båda stegen, i det de för tidens vinnande begagnade sig af genvägen öfver staketet, som Elzusia och Antolka så ofta anlitade. Efter få minuter befunno de sig redan under lindarna.

På ett ställe här nådde grenarna så långt ned, att Stisia måste böja sig för att komma fram. Jan lutade sig äfven ned, och i mörkret under trädkronans hvalf fattade han hennes hand och förde den till sina läppar samt släppte den icke mera. Hand i hand ilade de nedför den höga sluttningen i riktning mot vassen invid stranden, och i brådskan märkte de ej, att de passerade förbi två personer, som sutto i gräset under lindarna och voro så fördjupade i ett lågmäldt samtal, att icke heller de blifvit de förbiskyndande varse.

Det var Anzelm och Marta.

Hur de för andra gången kunnat påträffa hvarandra i detta vimmel af människor, härpå skulle endast de gamla minnena, som dragit dem till hvarandra, kunnat ge förklaring. Säkert är, att de redan länge vandrat omkring tillsammans på Anzelms gård, där Marta intresseradt tagit allt i skärskådande — boningshuset, fruktträden, bikuporna — berömt ett, kritiserat ett annat och gifvit Anzelm många goda råd och vinkar, hämtade ur hennes husmoderliga erfarenhets rika skattkammare.

Sedan mörkret fallit på, hade de suttit i gräset under lindarna med den gule Mucyk vid sina fötter, och det syntes dem nu, som om de sagt hvarandra allt hvad de hade att säga. De tystnade och förblefvo båda sittande orörliga i samma ställning, med kinden stödd mot handen. Plötsligt flög dock ett leende öfver Anzelms bleka läppar.

— Minns fröken Marta, — började han på sitt långsamma sätt, — då jag för första gången var inbjuden till Korczyn och fick se fröken? Jag blef stå-

ende där som en tok med gapande mun, ända till dess alla började skratta åt mig.

Marta brast ut i ett lågt skratt.

— Liksom om jag inte skulle minnas det! Men hvarför tappade herr Anzelm så totalt koncepterna den gången?

— Det var fröken Martas ståtliga figur och vackra ögon, som voro skulden...

— Ack, det var på den tiden, det... — hviskade den gamla fröken och skakade på hufvudet.

— Ja, det var på den tiden! — bekräftade Anzelm.

Sedan återtog Marta:

— Och minns herr Anzelm, hur mycket gäster på den tiden samlades på Korczyn, hvilka planer de gjorde upp, hvilka meningsutbyten som fördes, hvilka förhoppningar som fyllde dem?

— Ja, och salig herr Andrzej var den, som ledde det hela, och vår Jerzy kom honom ofta till hjälp med både råd och dåd...

— Ja visst, ja visst, det var på den tiden!

— Den rättfärdige guden skänke dem evig frid! — slöt Anzelm, i det han lyfte på sin fårskinnsmössa.

Efter några ögonblicks tystnad återtog Marta på nytt:

— Och minns herr Anzelm, att jag sydde en röd, skinnbrämad nationalmössa åt er?

— Och minns fröken Marta, hvem det var, som hängde en vigd medaljong om min hals på sandslätten?

— Ja, ja, det var på den tiden... — upprepade hon.

— Och sedan kommo motvindar blåsande och förde allt det där bort ifrån oss...

Plötsligt tystnade de, rätade på sig och började se sig omkring och lyssna. Framför dessa två åldrande människor, som återkallade minnet af sitt lifs få gyllene ögonblick, utbredde sig en värld af idel lyrik, toner och strålar. Månen, som nu stigit högt på himlen, hade förminskats och bleknat och sände ett mildt ljus öfver den höga åsen, skogen midt emot och flo-

den, på hvars krusiga yta den kastade ett glittrande återskeu. I detta skälfvande, drömmande skimmer gledo några båtar sakta fram, och från dessa båtar steg en kör af röster, som än ljödo kraftigare, än svagare, än glädtiga, än vemodiga. Ut öfver vattnet, bort mot skog och slätt tonade gamla sånger, som för länge sedan förgätits ute i världen men troget bevarats i minnet här och nu klingade ut öfver den stilla, allvarsamma floden likt ett eko af förgångna släktens klagan, suckar och längtan.

Först uppstämdes en vemodig sång om en stackars soldat, som vilsekommen vandrar omkring i skogen och förgås af hunger. Så sjöngs det om strider och kamp och så om en landsflyktigs längtan hem till »älskade trakter och kärestan sin». Klara kvinnoröster sjöngo om sorgen efter mor eller hjärtevän, som bäddats ned i grafven; en kör af mansstämmor skildrade i dystra toner stunden, då soldaten stupar och hästhofvarna trampa honom och kamraterna rundt omkring ropa: »Rädde sig den som kan!» Sången slutade med en vers, full af oändlig förtviflan:

»Trumpeten skallar: Flykten! Flykten!
Ej far, ej bror soldaten har,
ej vän i världen vida
förutom Krist i höjden».

Ingenting hämmade tonerna, ingenting förtog ljudet af dem. Silfverklara återstudsade de från den blanka vattenytan, ekot fördubblade dem och tycktes bära dem bort till ett allt mera aflägset fjärran. Lätta, nattliga vindar drogo fram öfver skogens trädtoppar, som ibland sakta susade, liksom om de hädangångna, hvilka slumrade där inne, hade vaknat upp, stigit ur sina grafvar och med tunga suckar och stilla löjen hälsat sångerna, som en gång varit dem kära och välbekanta.

Uppe på höjden under de gamla lindarna sutto Anzelm och Marta alltjämt och lyssnade och betraktade. De liknade två bildstoder. Att de voro lefvande varelser såg man endast på deras ögon, som

följde de framglidande båtarna, och på Anzelms hand, som mekaniskt strök Mucyk öfver pälsen.

Båtarna hade nu nått fram till ljusbältet, som månen kastade öfver vattnet, och den ena efter den andra gled spöklikt stilla fram däröfver, under det för tillfället sången tystnat.

Där floden majestätiskt krökte sig kring skogsbrynet bortom den glittrande månbron, började en ensam manlig stämma sjunga:

»Bladen falla från träden ned,
en fågel sjunger på vidan hed...»

— Det är Janek, — sade Anzelm.

— Minns ni, att vi förr brukade sjunga den visan tillsammans? — sporde Marta.

— Ja, jag har aldrig hvarken förr eller senare hört en sådan vacker röst, som den ni hade på den tiden, fröken Marta.

Hon vaggade på hufvudet.

— Ja, det var på den tiden...

Med ett svagt småleende på läpparna började Anzelm sakta gnola:

»...Rosor, rosor plockar min vän,
jag plockar tistel och strå».

Och Martas gula, vissnade läppar började också röra sig, och båda fortsatte i den gamla visans långsamma, vemodiga takt:

»På vägen, på vägen vandrar min vän,
jag ibland buskar och snår.
Med vatten, med vatten tvår sig min vän,
jag mig med tårar tvär.»

Anzelm fortsatte ensam:

»En jungfru, en jungfru fin är min vän,
bor i den höga borg...»

Men Marta började hosta och lutade ned hufvudet mot sitt knä... Då upphörde också Anzelm att gnola och böjde sig fram öfver henne. Det hade tyckts honom, att det inte endast var hosta, han hört. Han fattade hennes hand.

— Inte gråta, fröken Marta! — sade han all-

varsamt. — Med gråt lockar man inte glädjen tillbaka... det bortrunna vattnet vänder inte åter. I vår ålders blomma skildes vi från hvarandra och ha återfunnit hvarandra som gubbe och gumma. Det är intet under därför, att gamla minnen ha vaknat hos oss. Men för oss är tiden förliden, och hvad vi nu ha att tänka på, det är på dessa unga, som växt upp hos oss, liksom nya skott skjuta upp ur gamla stammar. Det ena släktet kommer, det andra går. Kanske att solen, som gömde sig för oss, skall lysa blidt på dem. Säg mig, fröken, sitt hjärtas ärliga mening: är fröken Stisia verkligen en så bra och präktig flicka, som hon förefaller att vara? Kan man hoppas, att hon skall kunna vänja sig vid vårt enkla lif och vårt sträfsamma arbete? Att hon skall göra min Janek lycklig? Kanske att herr Korczynski inte kommer att ge sitt samtycke till ett giftermål mellan dem? Kanske att hon själf i sista ögonblicket ångrar sig? Kanske det är min plikt att bedja henne afvisa min gosse, medan han ännu möjligen kan öfvervinna sin känsla?

Då Anzelm började tala, lyfte Marta på hufvudet och nickade bekräftande ett par gånger.

— Ja, visst! — inföll hon. — Det är sant! Just så! Gumman kom att tänka för mycket på ungdomsdagarna. Den gamla tokan! Karlar äro alltid mycket förståndigare än fruntimmer. Är det fasoner det att sitta och spela romantiska vid våra år! Nej, låt oss nu tala om de unga...

Inne i Fabians stuga gick det under tiden lifligt till. Där hördes ett larm och ett oväsen som i en sjudande kittel. Då för en timme sedan ungdomen skyndat ned för den branta sluttningen mot floden, hade bland andra rop ett och icke det minst högljudda gällt Witold Korczynski:

— Herr Witold! Herr Korczynski! Har någon sett herr Witold? Vet någon, hvar herr Korczynski är?

Slutligen påträffade Fabian den efterfrågade ute i trädgården och bad honom under djupa bugningar att stiga in i salen.

— Det är för några affärers skull, — sade han, — för en viktig angelägenhets skull, som vi fördrista oss att störa er i ert nöje... Vi ha en bön till er... vi äldre... en bön till er...

Hans röst ljöd upprörd. Witold öfverlämnade Marynia i systrarna Siemaszkas vård och följde villigt men litet undrande värden i huset.

I salen var det trots de öppna fönstren hett som i en badstuga. På de tre, ännu dukade borden brunno ett par lampor, hvilkas matta sken belyste ett virrvarr af gestalter och anleten. Vid första ögonkastet uppfattade man endast, att här var fullt med människor, som stodo lutade mot väggarna eller sutto på bänkraderna med armbågarna stödda mot borden, pratande och gestikulerande. Först efter några minuter började man urskilja anletsdrag och gestalter, gråa eller skalliga hufvuden, bekanta och obekanta ansikten. Lika litet som bland ungdomen fanns här någon drucken, men hettan i rummet och äfven ölet och mjödet, som man i små kvantiteter druckit, hade drifvit blodet upp till ansiktena, hvilkas alla fåror, veck och skrynklor framträdde med en sådan tydlighet, som om de varit mejslade.

Hvarje drag och hvarje rörelse hos dessa människor talade om att de hade ett långt, sträfsamt lif bakom sig, hvilket stäfjat de lifliga känslorna hos dem och kylt af deras blod. Men under inflytande af starka intryck kunde de dock ännu lägga eld och lif i dagen. Så gjorde de nu vid Witolds inträde. En mängd armar sträcktes ut emot honom, och en mängd röster ropade samtidigt:

— Vi ha bedt er komma hit för att öfvertala er att bli vår förespråkare och hjälpare!

— Och döma emellan oss!

— Och medla!

— Genom herrarna når man kungen, genom helgonen gud och genom sonen fadern, — började Fabian.

— Ni skall döma i vår sak, i era händer lägga vi vårt öde, — inföll en annan.

— Det är inte alltid samma slags fåglar, som kläckas ut i samma bo. Er far trampar oss under fötterna och behandlar oss som fiender, men ni har alltid varit oss en vän...

— Med den gode gör man upp i godo! — ropade någon bortifrån väggen.

— Det är sant! Och inför en god människa är det ingen skam att ödmjuka sig, — inföll Walenty Bohatyrowicz.

Och »aposteln» ropade fromt med sin klagande stämma:

— Vi ha vår frälsare till förespråkare inför gud och er inför vår stränge grannherre.

Witold, som först syntes öfverraskad, hade fått en djupt allvarsam uppsyn. Med några raska steg banade han sig väg genom de täta grupperna och satte sig på ett af borden, från hvilken upphöjda plats han hade en öfverblick öfver alla ansiktena, som vändts emot honom.

— Här är jag! — ropade han. — Säg, hvad ni ha på hjärtat, och tack för att ni kallat hit mig!

En rodnad hade stigit upp på hans kinder, han höjde sin arm i luften.

— Och måtte jag i framtiden nå hvad jag önskar att nå, så sant som jag håller er af hjärtat kära och är villig att göra allt för er!

Nu började flera stycken tala på en gång; men till slut lyckades det dock Fabian att nedtysta sorlet och själf få framlägga saken.

Det var historien om en gammal tvedräkt, hvars början infallit samtidigt med slutet af Benedikt Korczynskis ungdomstid, och som var sammanfogad af en mängd små oförrätter och förolämpningar, alldeles som ett stort moln består af en massa småatomer. Fabian förnekade visst icke, att herr Korczynski mer än en gång haft rätten på sin sida, och att grannarna ibland tillfogat honom skada och förfång. Men för olika slags ondt finns det olika botemedel, och det herr Korczynski användt hade varit att störta dem

alla i elände och olycka och fylla deras hjärtan med bitterhet och agg. För ett fång säd, för några strån gräs fordrade han skadeersättning; betalade de inte, drog han dem inför domstol. Och aldrig, om de än försökte, ville han höra talas om en uppgörelse i godo, ett slut på de ständiga småstriderna. Det kom sig visst inte af att han fann smak i processer — de sågo nog på honom, att inte så var, — utan endast däraf, att han blifvit så omåttligt »om sig» med åren och allra mest däraf, att han föraktade allt hvad fattigt folk hette och knappast ansåg dem för människor.

Hittills hade Fabian talat i en mera klagande än vredgad ton, men nu borstade han upp sig och satte händerna i sidan.

— Må det förlåtas mig, — ropade han, — att jag talar så om fadern inför sonen . . . Men vi se vår enda räddning i er, herr Witold, och därför öppna vi helt våra hjärtan för er. Bister är herr Korczynskis uppsyn och barsk hans tunga . . .

— Han talar aldrig till en, han ryter, — inföll en annan.

Åter blef det ett virrvarr af röster och utrop.

— Han sår onda ord i själen, och det är värre än om han öfverfölle en med hugg och slag . . .

— Det är, som om hans tunga inte kunde fördraga att säga ett godt ord.

— Och ändå kan det hända, att han komme längre med oss med goda ord, än han gör med onda.

Fabian höjde åter stämman och öfverröstade de andra.

— Den lilla myggan kan också retas till vrede! — ropade han, i det han torkade svetten af panna och kinder. — Vi hysa inte längre några känslor af välvilja mot herr Korczynski. Som man ropar i skogen, får man svar. Vi ha förklarat herr Korczynski krig, och vi äro säkra på att rätten är på vår sida.

Witold gjorde en åtbörd af otålighet eller obehag.

— Men, mina vänner! — ropade han. — Hvad

är det ni vilja af mig? Hur skulle jag kunna hjälpa er i detta fall? Låt mig gå...

Och han rynkade ögonbrynen och ville hoppa ned från sin höga plats, men man slöt sig än tätare omkring honom, och Fabian grep tag i hans arm.

— Gud vare mitt vittne, att det inte var min afsikt att säga ett enda ord, som skulle kunna förolämpa er! — utropade han förskräckt.

Andra bönföllo honom bevekande, att han skulle lyssna till dem och rädda dem. Han stannade alltså kvar, men hans rörliga drag hade undergått en fullkomlig förvandling. Från att nyss förut ha varit glädtig, nästan uppsluppen, hade han nu blifvit allvarsam, tankfull och dyster. Emellertid lyssnade han till dem med spänd uppmärksamhet. Man tog fram och visade honom en gulnad, trasig karta, som Fabian funnit på en vind i ett gammalt skrin. Af denna karta framgick det tydligt och ovedersägligt, att ett stort stycke jord, beläget där och där, tillhörde inte herr Korczynski utan Bohatyrowiczs. Om de hade fått tillbaka den där marken, som en gång stulits ifrån dem, då skulle det ha kommit att se annorlunda ut för dem, och till på köpet hade grannen då fått se, att ibland en liten mygga kan sticka en stor häst till blods.

Och detta senare var, hvad som tycktes ha legat Fabian mest om hjärtat.

Han hade sökt värfva sina grannar för processen, men ej flere än omkring tio stycken hade han fått med sig. Dessa hade stått risken för allesammans. De andra hade inte vågat. Men de modigaste hade just varit de fattigaste, och under processens fortgång hade de nödgats sätta sig i skuld. Advokaten — hvem hade kunnat ana, att han var en skälm, då han talade så vackert och så förståndigt? — advokaten hade bedyrat, att de skulle vinna, och under två år hade han inte gjort annat än pressat pengar af dem, tills han slutligen försummat att inge klagoskriften i tid och allt hade gått om intet. Men inte nog med det: till på köpet måste de utbetala en stor summa till herr

Korczynski i rättegångsersättning och det ofördröjligen, ty han hade låtit dem veta, att han ej ämnade ge dem en timmes uppskof, ej ämnade skänka efter en groschen, och att han utan förbarmande skulle skrida till exekution, så fort tiden blef inne. Och nu var tiden snart inne; senast om två veckor skulle domen träda i verkställighet, och då var det ute med dem, ty hur de än ansträngde sig, skulle de omöjligt kunna skrapa ihop en så stor summa penningar. Därför hade ångest och skräck nu gripit dem; de märkte, att de på allvar råkat fast, och att det ej fanns någon annan utväg till räddning för dem än att ödmjuka sig och bedja om nåd och förbarmande.

Flere af dem talade redan i halfgråtande ton. Fabian själf torkade icke längre endast svett ur ansiktet. Han föll åter in i samma falsetton, som då han på morgonen välsignat sin dotter och måg.

— Gud är mitt vittne, — ropade han, — att det känns bittert för mig att på ålderdomen bli en Lasarus, som tigger utanför den rikes dörr! Min egen olycka skulle jag väl hellre bära ohulpen, men att ha andras på sitt samvete, det är alltför tungt. Det ges ingen annan utväg än att stoppa stoltheten i fickan och bedja sonen, att han blir vår förespråkare inför fadern.

Nu brast han i full gråt, men skamsen öfver denna svaghet torkade han svett och tårar ur ansiktet och började med afbruten röst urskulda sig:

— Det är ingen skam för den bedröfvade att gråta... Också hunden tjuter, när han är sorgsen...

»Aposteln» ropade:

— Kristus skall komma för att döma fattiga och rika, lefvande och döda...

Ur den täta skaran framträdde den högväxte, magre Walenty. En prägel af stilla, oändlig undergifvenhet hvilade öfver hans bleka, fårade ansikte med de svarta, nedhängande mustascherna. Lugnt och saktmodigt började han tala om att han uppfostrat sju barn, gifvit sina döttrar hemgift och i flere år tillsammans

med några andra grannar hållit en lärare för sina söner, så att de åtminstone skulle lära sig skrifva och läsa. Det hade inte varit lätt att skaffa medel till allt detta på en gård om tio morgen! Han hade också arbetat så, att han tagit skada på det till sin hälsa, men gått hade det i alla fall. Gud hade inte öfvergifvit honom, och människorna hade knappast vetat, att han funnits till, så stillsamt hade han lefvat sitt lif fram, arbetande och knogande och gifvande vår herre äran för allt. Han, som alla andra, hade mera än en gång fått taga emot hårda ord af herr Korczynski, men han hade tyst och tåligt fördragit det, såsom det höfdes den ringe och fattige. Men så på gamla dagar hade han låtit förleda sig till en stor dumhet. Man hade öfvertalat honom att vara med om den där processen. Hur det nu skulle bli, visste han ej. Troligen skulle det sluta med att han fick sälja sin gård för att betala skulden och sedan taga till tiggarstafven. Ske guds vilja! Men om herr Korczynski ville samtycka till att vänta och inte fordrade hela summan på en gång, skulle han kanhända kunna finna någon utväg till räddning... Och det fanns ingenting i världen han önskade högre än det, ty det är ju hvar och en kärt att tänka, att han skall få sluta sina ögon, där han först såg dagens ljus, där hans fäder och förfäder...

Han kunde ej tala till slut. Tårarna strömmade ned för hans magra ansikte, som dock alltjämt bibehöll sitt tåliga, undergifna uttryck, och han pressade sina bruna, skrofliga händer så hårdt mot hvarandra, att det knakade i deras leder.

Witold böjde sig hastigt ned och tryckte varmt dessa stackars utarbetade händer. Men i nästa ögonblick hade andra redan trängt sig emellan dem och börjat framställa sina önskningar och förslag. Om blott herr Korczynski ville nöja sig med att ha vunnit processen och inte brydde sig om att utfordra den där penningsumman, som domstolen tillerkänt honom! Eller om han nu ändtligen ville ha dessa penningar, kunde

han väl åtminstone bevilja dem något uppskof och inte störta dem alldeles i fördärfvet. Någon ryckte på axlarna.

— Jo, jag tackar! Herr Korczynski kommer visst att gå in på något uppskof! Hvad bryr han sig om, ifall vi gå under eller inte?

— När fåret dör, firar vargen graföl! — skrattade en annan bittert.

— Tre ting äro värst af allt i världen! — ropade en tredje. — En geting innanför rockkragen, en varg i fållan och en girig granne i närmsta gården.

— Drottningen af Saba profeterade inför konung Salomo, att satan, människosjälarnas fördärfvare, skulle upprätta ett girighetens herradöme i världen, — ropade »aposteln» klagande.

I lugn, bestämd ton inföll nu Strzalkowski, den allvarsamme mannen med det tänkande ansiktet:

— Hvarken jag eller min okolitsa har ju någonting att skaffa med denna sak, men iiksom Bohatyrowiczs bor jag i herr Korczynskis nära grannskap och har mer än en gång fått kännas vid det. Min tanke och tro är, att herr Korczynski aldrig skulle behöfva ångra, om han visade oss mera tillmötesgående och välvilja. Jag säger som så: herr Korczynski har mycket jord, och vi ha många armar; herr Korczynski har stort förstånd, men vi ha mera styrka. Hans handtverk är detsamma som vårt; skillnaden är bara, att han har en stor verkstad och vi en liten. Och jag säger som så: det är inte möjligt, att armarna skulle kunna undvara jorden eller jorden armarna, eller att förståndet skulle kunna reda sig utan styrkan eller åter igen styrkan utan förståndet; eller att folk, som har samma yrke, inte skulle behöfva rådgöra med hvarandra och stå hvarandra bi. Därför säger jag som så...

Men man tillät honom ej tala till slut. Den aktade grannens ord hade väckt stoltheten och självförtroendet till lif på nytt.

— Naturligtvis! Ja visst! Så är det! — ropades

det från alla sidor. — Fastän sjön går hög, behöfver man inte lida skeppsbrott för det. Fastän olyckor af alla slag komma öfver oss, ha vi åtminstone ännu lifvet i behåll. Först när man ligger död, står ingen hjälp längre att få. Midt för en hel hop af folk kallade oss herr Korczynski lättingar och odågor en gång, när han i brådaste skördetiden inte kunde få arbetare, och vi inte ville låta leja oss. Alldeles som om vi skulle ha velat det! Jo, jag tackar! Nej, inte en dag skulle vi vilja tjäna en sådan herre, aldrig skulle det falla oss in att själfmant utsätta oss för att okvädas af honom. Då är det bättre att lida hunger och bo i den eländigaste koja än att ge sig i egyptisk träldom för snöd vinnings skull. Men om vi hade en vän och beskyddare i herr Korczynski och inte en fiende, om vi kunde vara säkra på att behandlas som människor och inte som oskäliga kreatur i hans tjänst, då...

Flere stycken brusto ut i ett högt, triumferande skratt.

— Då skulle herr Korczynski få se, om vi äro lättingar och skälmar! Alla de här ungdomarna, som nu ta sig en sväng i logen och sjunga visor ute på Niemen, de skulle arbeta åt honom i sitt anletes svett, och för både honom och oss skulle detta vara en vinst och en fördel. Och all jorden han har se'n, som ligger ouppbrukad och obesådd, så godt som till ingen nytta, därför att det fattas honom arbetsfolk och pengar! Den skulle de ta i arrende och deras söner efter dem, och de skulle välsigna honom som sin välgörare till på köpet. Han behöfver pengar, ty han har skulder och stora utgifter; vi behöfva mera jord, ty vi ha små gårdar och många barn. För både den ena och den andra skulle alltså en så'n uppgörelse vara fördelaktig, och hvem vet, om den icke skulle rädda oss allesammans från fullkomlig undergång. Ty herr Korczynski lär inte heller ha det så fett och lär inte sitta öfver höfvan säkert på sitt Korczyn. Så säges det åtminstone...

Och ännu länge fortforo de att lägga fram sina

tankar och åsikter för sin unge åhörare, i det de för hvar gång slöto med att uttrycka sina tvifvelsmål rörande herr Korczynskis benägenhet att villfara deras önskningar och böner.

— Men jag säger som så, — utlät sig en gång Strzalkowski i sin allvarsamma ton, — må hufvudet inte säga till fötterna, att de ej äro det till nytta. Så väl fattig som rik behöfver vänner.

Och »aposteln» sade:

— Då änglarna ville stiga högre än alla andra, föllo de.

Emellertid började den första hettan nu lägga sig, och alla återfingo så småningom den vanliga säfligheten i tal och rörelser. Stämmorna sänktes, gesterna blefvo lugnare. Många af dem, som hittills stått ute på golfvet, satte sig ned på stolar och bänkar, lutade kinden mot handen, runkade på hufvudet och suckade bekymradt men yttrade ej vidare någonting. Endast Fabian hade svårt att åter komma i jämvikt och lägga band på sin lifliga tunga. Som han hörde till de mest begåfvade bland dem, hade han också uppfattning för mycket, som ej de andra förstodo eller någonsin kommit att tänka på. Han satte sig på bordskanten, lade armarna i kors, lät hufvudet sjunka ned mot bröstet, och i denna melankoliska ställning fortfor han att tala ännu länge ehuru lugnare än förut.

— Om vi hade kommit flygande hit med svalorna för några månader sedan, — sade han, — eller om den, som visar sig som vår fiende, hade sändts hit oss till straff från andra ändan af världen, då skulle vi inte känna det så bittert. Främlingar ä' främlingar. Men vi ha varit bosatta här i öfver tre hundra år, och Korczynskis ha ägt Korczyn i kanske halftannat århundrade. Samme gud är vår far, och samma jord är vår mor. Därför äro vi sämre än djuren, ty de hålla fred sinsemellan. Varg äter inte upp varg, och den ena korpen hackar inte ut ögonen på den andra . . .

Någon på andra sidan bordet afbröt honom:

— Hvilka äro nu våra egna?

Walenty Bohatyrowicz inföll långsamt:

— Salig herr Andrzej var en af våra egna.

— Ack ja! — suckades det. — Då han lämnade oss, lämnade oss vår far och vår ledare. Kort blef hans lifstid, men mycket godt hann han uträtta, och sedan han gick bort, äro vi som får utan herde. Vi ha ingen att trygga oss till och ingen, af hvilken vi kunna begära råd och upplysning. Öfverallt omge oss gränser, som vi ej få öfverskrida, och ingen ger oss ett råd, huru vi skola handla och gå till väga i alla dessa svårigheter. Ibland tro vi nästan, att våra barnbarn eller kanske redan våra barn skola öfverge alltsammans och bege sig ut i vida världen att söka bröd, eftersom det inte vill räcka till för alla här. Det återstår oss bara att bedja gud för våra odödliga själar, så att inte de måtte förgås evinnerligen. Oräkneliga äro de gånger herr Korczynski sagt oss, att vi äro dumhufvuden och åsnor; skälmar och bedragare har han också kallat oss. Kanhända att allt detta inte är sant, men kanhända också att det ligger någon sanning i det. Men vi anse oss inte ha någon skuld däri, ty också den visaste blir dum, då fattigdom och olycka suga märgen ur honom, och det är en känd sak, att flugorna hellre slå ned på ett lik än på en frisk kropp.

Liksom förut larmet och skriket öfvergått till ett sakta sorl af röster, så lämnade nu detta sorl rum för tystnad. Allt mera skygg och undertryckt ljöd klagan, som banade sig väg från dessa tålmodiga hjärtan, och slutligen vände den åter till sin källa och tystnade.

Ansiktena syntes ej längre så upphettade och pärlade ej längre af svett — men ingen enda af deras fåror utplånades likväl; händerna hvilade lugnt på borden, mot hvilkas hvita dukar de lyste mörkbruna. Till och med Fabian tystnade och mumlade endast i afbrutna ord:

— Vi äro inga främlingar här . . . vi ha inte kom-

mit irrande hit från världens ända... I mer än tre hundra år har vår stamfaders grafvård stått på denna mark... I mer än tre hundra år ha vi, släktled efter släktled, odlat denna jord och fuktat den med vår svett... Stora egendomar ha vi aldrig haft, och vi ha ej förtryckt och utsugit någon. Hvarför ha vi nu dömts att störtas i evig olycka och gå under? Våra barn skola försmäkta af hunger här, och våra barnbarn skola kanske skingras ute i vida världen... Liksom vattnet strömmar ned från berget, så skall vår släkt strömma ut från denna plats, och minnet af att vi någonsin lefvat här skall dö ut...

Genom de öppna fönstren hördes vindens sus i popplarna, och utifrån floden, som låg glittrande i månskenet, ljödo de högtidliga, nästan korallika tonerna af sången:

»Och när hädan, hädan vi vandra en gång,
så hör vår endaste önskan:
i guldpränt, i guldpränt månde det stå
en inskrift på stenen bland grönskan.»

IV.

I Korczyns herrgårdsbyggnad lyste ljus endast på två håll: i fru Emilias boudoar och Benedikts arbetsrum. Den stora salongen och den ännu större matsalen lågo försänkta i ett mörker, hvilket blott till en del skingrades af några månstrålar, som föllo in genom fönstren.

I detta halfmörker ljödo tunga, oaflåtliga steg. Någon vandrade af och an i salongen, säkerligen försjunken i djupa tankar. Därpå tydde både de afmätta, entoniga stegen och den promenerandes hela utseende och hållning. För hvar gång han passerade förbi något af fönstren, belyste månljuset en framåtlutad, bredaxlad gestalt, ett sänkt hufvud med på bröstet nedhängande mustascher och en dystert rynkad panna. Han vandrade där så ensam, som om rummet varit en ödemark och han dess ende bebyggare.

Samtidigt och lika oaflåtligt som hans steg ljöd emellertid genom ett par stängda dörrar en mild, välljudande fruntimmersröst. På en chäslong inne i den angränsande boudoaren halflåg en blek, lidande kvinna, som matt sysslade med ett litet handarbete. En annan dam af lika bräckligt utseende men mindre vacker och elegant satt med hufvudet lutadt öfver en bok och läste högt. Det var en fransk resebeskrifning öfver den del af Nordamerika, som bebos af eskimåfolket. Den ena läste och den andra lyssnade till skildringen af sälarnas, rendjurens, snöhyddornas, norrskenets och polarnätternas land. Ibland

afbröt den ena eller den andra läsningen med någon fråga eller anmärkning.

I det hon lät sitt handarbete sjunka ned i knäet, sporde fru Emilia:

— Hvad tror du, Teresa? Existerar det verklig, glödande, poetisk kärlek bland eskimåerna?

Teresa svarade ej. Hon försjönk i djupa tankar. Med den svanlika halsen framsträckt tryckte hon handen mot sin kind, som värkte och var täckt af en stor lapp muschplåster. Bådas spensliga gestalter genomforos af en erotisk rysning, och deras ansikten fingo ett lidande, längtansfullt uttryck.

— Läs vidare, Teresa...

Teresa läste vidare, men efter en kvart tvangs hon att åter afbryta sin läsning. Genom fönstret inströmmade tonerna af en högtidlig, korallik sång. Fru Emilia spratt häftigt till. Hon blef rädd. Med pupillerna vidgade af förskräckelse frågade hon:

— Hvad är det? Hvad skall detta betyda? Hvad kan det vara?

Teresa uppfattade genast, hur det förhöll sig, och skyndade att lugna sin väninna. Det var säkert på det där bröllopet i okolitsan, man sjöng.

— Usch! Vi bli ju alldeles störda i vår läsning. O, ett sådant oväsen! Terenia, säg genast till om att fönsterluckorna stängas och fäll ned rullgardinen!

Några minuter senare voro fönsterluckorna stängda och den tjocka rullgardinen nedfälld. Intet ljud från yttervärlden trängde in i den sorgfälligt tillslutna boudoaren. Teresa återtog sin läsning, och den kvafva, af parfymer och medikamentsångor mättade atmosferen fylldes af bilderna af ändlösa isregioner och ändlösa nätter, strålande norrsken, sälar, renhjordar och snökojor.

Men den ensamme mannen ute i salongen hade vid de första tonerna af sången blifvit stående som fastvuxen. Han hade stannat i en fullkomligt mörk del af rummet, och han stod där länge. Han lyssnade.

Kanske att han till och med lyssnade så spändt, att han kunde urskilja orden:

»Skogen susar, hären tågar,
till strid, till strid det bär...»

Han återtog sin vandring. O, hvad det var länge, länge sedan han hört de tonerna och de orden, hvad det var länge, länge sedan hans hjärta var ungt och varmt!...

Han stannade på nytt.

»Fyllda, moder, äro dina sorgers mått...»

Från den mörkaste delen af rummet ljöd en djup, tung suck.

»Dina barn i grafven hvila, allt förgått...»

Han trädde ut ur mörkret, och i det han vandrade öfver månstrimman på golfvet, upprepade han halfhögt:

— I grafven! Om vi alla vore... i grafven!

Han kunde ej lyssna, han kunde ej längre lyssna till dessa toner och ord, som buro med sig minnet af så mycken kärlek och så mycken sorg...

Med tunga men litet påskyndade steg passerade han igenom den kolmörka förstugan samt salen in i sitt rum, där en lampa stod och brann på skrifbordet.

Detta rum var icke blott hans arbetskabinett utan också hans sofrum, och egendomligt nog påminde det i samma grad som Anzelms lilla kammare om en klostercell. Här liksom hos denne vittnade allt om ett hårdt, ensligt lif, blottadt på alla njutningar och bekvämligheter. Hela möbleringen utgjordes af en järnsäng med tunn madrass, en gammal soffa, ett stort skrifbord, några stolar och ett bokskåp, fullt med landtbrukslitteratur. På väggarna hängde några familjeporträtt i fotografi samt ett par bössor i kors öfver en björnfäll.

Genom det halföppna fönstret kommo en mängd

hvita fjärilar inflygande, smällde mot taket, kretsade kring lampan och slogo med utbredda vingar ned på böckerna och papperen på skrifbordet. Benedikt satte sig att se på dessa hvita, vingade små väsen. De återkallade någonting i hans minne: ett aflägset men oändligt viktigt ögonblick, en af vändpunkterna i hans lif.

Det hade varit en afton lik denna, en dyster, tung afton. Liksom nu hade hvita fjärilar kretsat kring lampan och slagit ned på räkenskapsböckerna...

Han hade fattat ett beslut den där aftonen men ej satt det i verket, han hade ämnat göra någonting men ej gjort det... Hvad hade det varit? Brodern... sonen... Ah! Brodern. Han sträckte ut handen, lyfte på brefpressen och framtog ett bref, som han redan läst en gång men nu ville läsa om igen. Då hade det varit på samma sätt. Han hade tagit fram ett bref från sin bror, läst det och begrundat de råd, det innehöll. På alla de år, som förflutit sedan dess, hade de endast växlat några få bref, och alltid hade det varit brodern, som skrifvit först, och han hade ofta ej svarat förrän efter flere års förlopp, kort och kallt... Ty hvad skulle det tjäna till?...

I dag hade han åter igen fått bref från Dominik, och han hade en känsla, som om hvarje ord i detta bref fallit som en tung sten på hans hjärta och bränt sig in i det som en glödhet tår. På de senare åren hade det ofta tyckts honom, som om brodern ej längre betydde mera för honom än hvilken främling som helst. I dag hade han dock å nyo fått erfara, att det ej så var. Det var dock hans blod, och skammen och vanäran återföllo på honom. Ingenting hjälpte. En hel timme hade han vandrat af och an i salongen, kämpat med sina minnen och sina tankar, harmats och våndats, och nu tog han åter fram detta olycksaliga bref och läste det om igen, alldeles som om han funnit en bitter njutning i att plåga sig själf.

»Käre broder!*

Det är visst hela tre år sedan jag sist hörde någonting ifrån dig; mitt senaste bref bevärdigade du ej med något svar. Jag skrifver emellertid åter till dig för att delgifva dig ett par glada nyheter. Den första är, att jag redan sedan ett år tillbaka är geheimeråd, och om det förunnas mig att lefva, får du kanske också en gång i framtiden lyckönska mig till en plats i senaten. Hvilka föråldrade åsikter och fördomar du än har, bör det ändå alltid kännas angenämt att ha en senator till bror, och ej heller tycker jag, att du behöfver blygas för ett geheimeråd. Om någonting skulle hända, eller om du komme i någon svår förlägenhet, är det dessutom alltid godt för dig att veta, att du har en bror, som möjligen kan göra något för dig...»

Den andra glada nyheten, som Dominik hade att meddela sin bror var, att hans äldsta dotter nyligen blifvit gift med en öfverste. För en flicka utan hemgift var detta ett utmärkt godt parti — ty ehuru Dominik visserligen raskt avancerade i tjänsten, hade han ej kunnat lägga af någonting eller sett sig i stånd att ge sin dotter någon hemgift. Han hade endast ställt till ett ståtligt bröllop, på hvilket han gaf en utförlig beskrifning. En furste, två baroner och fyra generaler hade hedrat det med sin närvaro. För öfrigt skulle hans måg säkert själf bli general om några år.

Hvad hans båda söner beträffade, var den ene ännu liten, men den andre, som kände håg för militäryrket, hade fått inträda i krigsskolan.

Sedan följde en skildring af de nöjen, som under sista vintern bjudits på i hufvudstaden. Den italienska operan hade öfverträffat sig själf, och på ett par baler hade det utvecklats en lyx, som man hittills knappast drömt om...

* I originalet förekommer i detta bref en mängd kursiverade ryska ord och vändningar. *Ö. a.*

Utan att läsa brefvet till slut lade Benedikt tillbaka det på skrifbordet. Hur de där fjärilarna fladdrade kring lampan! Genom det halföppna fönstret strömmade kvällsluften in, frisk och litet kylig. I huset och i hjärtat var det tyst, mörkt och dystert. När hade det varit en likadan afton som denna? Ah! Efter det där samtalet med hustrun i bersåen! Han mindes nu. Då hade han för första gången fullt lärt känna denna milda egoism och denna i behagfulla former klädda kroppsliga och själsliga apati. Då hade han sagt sig själf, att han ensam af tre måste kämpa sig fram här; han ensam hade blifvit kvar. Men än sedan? Var det icke samma förhållande öfverallt? Af tre, här och där af tio, tjugo, kanske icke alltid bröder men jämnåriga och vänner, blef en ensam lämnad kvar. Det var alldeles, som om någons ådror öppnats och blodet strömmat ut, ända tills blott en och annan enstaka, stelnad droppe funnits kvar...

Men hvad hade händt den där aftonen, som varit så lik denna? Någonting hade uppmuntrat, styrkt honom då och hållit honom kvar här... Sonen! Och plötsligt såg han hela scenen så klart för sig, som om den varit en tafla i strålande belysning. Rummets dörr öppnades, och en liten munter, kvittrande varelse kom instormande och hoppade upp i hans knä. Ett par späda armar slingrade sig om hans hals, ett par oskyldiga ögon blickade in i hans dystra, och ett par friska barnaläppar plånade med sina kyssar ut alla fårorna i hans ansikte och förjagade alla molnen från hans panna.

— Widzio! Tycker du om Niemen? Tycker du om de där hvita fjärilarna? Tycker du om den stora skogen på andra sidan Niemen, där din farbror sofver den eviga sömnen i granarnas skugga, förgäten och lyst i bann?

Redan då hade hans son älskat allt detta, och han hade förjagat hvarje tanke på att förrädiskt fly härifrån, hade på nytt tagit sitt kors uppå och — ensam af tre — stannat kvar här...

Hvad var detta? I det angränsande rummet hördes snabba steg, dörren öppnades — alldeles som den gången — och en smärt, ståtlig ung man kom inskyndande i rummet. Åter igen han! men ej ett barn nu längre utan en man så mognad, som om hvarje år bragt honom ett decenniums erfarenhet. Med snabba steg hade han ilat igenom det angränsande rummet, men inkommen i Benedikts rum stannade han tätt innanför dörren och förde flämtande näsduken öfver sitt upphettade, svettdrypande ansikte. Man kunde se, att han kom någonstädes ifrån, där hetta och trängsel rådt, och då han tog näsduken från ansiktet, kände man sig äfven med ens öfvertygad om att han nyss undsluppit någon grym tortyr. Hans ögon hade ett oändligt lidande uttryck, och hans panna låg i djupa veck. Benedikt ryckte häftigt till och lutade sig fram i stolen.

— Witold!

Sonens inträde hade verkat som en fullkomlig öfverraskning på fadern.

— Hvad nu? Hvarifrån kommer du? Hvarför ser du så upphettad och upprörd ut?

Utan att svara tog ynglingen några steg framåt och stannade tätt framför skrifbordet.

— Pappa!...

Han hejdade sig och slog ned ögonen, och först efter några ögonblick slöt han sakta, i det han med en åtbörd af beslutsamhet lade händerna på ryggen:

— Jag kommer med läppar och hjärta fulla af klagomål...

— På hvem? Å hvems vägnar? — frågade Benedikt.

— Å folkets vägnar... på dig, pappa!

Benedikts ögon började skjuta blixtar.

— På mig? Hur så? Har jag plundrat någon ute på allmän landsväg, eller har jag spisat någons barn till frukost?

— Jag ber, jag besvär dig, pappa, — utropade Witold, — lägg bort den där bittra, gäckande tonen,

du alltid antar, så snart det blir fråga om vissa saker, som äro mig dyrbarare än lifvet! Jag är ung,... det är sant... men är det min skuld, att naturen ej i stället för hjärta gifvit mig en kompass, med nålen riktad mot egna fördelar, förvärf och... en lysande karrier?

Benedikts blick flög till Dominiks bref, som låg på skrifbordet, alldeles som om sonens sista ord magnetiskt dragit den dit.

— Nåväl, — började han, — har jag någonsin önskat det? Hvad är det du vill?

— För min egen del vill jag ingenting, pappa; för folkets... mycket.

— Hvad är det nu för nya galenskaper? — utbrast Benedikt, och i det han hastigt reste sig upp, fortsatte han häftigt, med flammande ögon och rynkad panna:

— Jag vet, hvar du har varit. Jag kan förstå, hvad de ha pratat i dig för galenskaper. De klaga öfver att jag beröfvat dem deras egendom, att jag skinnar och pungslår dem, eller hur?

— Ja, pappa.

— Vänta ett ögonblick!

Med dessa ord skyndade han bort till bokskåpet, tog fram en tjock bunt papper därur och fortsatte, i det han återvände till skrifbordet:

— Se och läs själf! Du måste se och läsa själf! Du måste inse, att det där jordstycket, som de ställt till process om, alltid har tillhört Korczyn. Du måste blygas öfver ditt antagande, att din far velat bestjäla någon. Så långt har det ännu inte gått med mig... Hurudan jag än må vara, det har jag ändå inte gjort mig skyldig till ännu... Du måste blygas!...

Hans stora händer darrade, då han bredde ut planen öfver Korczyn på skrifbordet, men han bemästrade sig och började läsa upp utdrag ur de gamla dokumenten samt med fingret på kartan be-

visa, att han hade rätt i sina påståenden. Sedan rätade han på sig, såg på sonen och frågade:

— Nå, blygs du nu?

— Nej, min far! — svarade Witold.

— Hvad för slag? Är du ännu inte öfvertygad?

— Jag var redan förut öfvertygad om att det inte skulle kunna falla dig in att tillägna dig andras egendom...

— Nå, men hvad är det då, du vill? Hvem är det då, som har skulden i denna sak?

Witold lade händerna på ryggen, och i det han oförfäradt mötte faderns flammande blick, svarade han:

— Du, min far!

— Slidder sladder! — utbröt Benedikt. — De äro okunniga som vildar, de sätta tro till förste, bäste skälm, som vet att begagna sig af deras lättrogenhet, de tillfoga mig all upptänklig skada och förtret...

— Förlåt mig, min far, — afbröt honom Witold. — Hvarför äro de så okunniga? Hvarför äro de så fientligt stämda emot dig? Hvarför äro de så lystna efter vinning?... Ligger skulden till allt detta uteslutande hos dem själfva?

Benedikt blef så slagen af dessa frågor, att han tystnade. Med en tung suck kastade han sig ned i skrifstolen och började med dröjande röst:

— Hvarför? Hvarför? Om man kunde ställa det spörsmålet till lifvets alla svarta spökgestalter och tunga kval: Hvarför? Hvarifrån? Hvartill?

— Vi göra dem den frågan, — inföll Witold. — Med hela vår tankekraft och hela vårt hjärta ställa vi det spörsmålet till dem, och de svara oss! De missförhållanden, vi nu tala om, svara oss: »Århundradens fiendskap och hat ha födt oss; upplysning och kärlek äro, hvad som skulle kunna tillintetgöra oss...»

Och allt, hvad han lärt af människor och böcker, allt, hvad naturen nedlagt hos honom och vetandet bestyrkt och belyst, strömmade nu i vältaliga ord öfver hans skälfvande läppar. I breda drag skildrade

han de idéer och teorier, af hvilkas förverkligande nationernas och främst hans eget folks pånyttfödelse och framåtskridande tycktes honom bero; i hvilka han såg det enda värnet för de andens eröfringar, som gjorts under århundradenas lopp; hvilka i hans tanke skulle medföra befrielse från många bittra lidanden och förstumma ropen efter hämnd, som höjdes till himlen från en jord, där hat och våld förde härskarspiran.

Från abstraktionerna, som utöfvade en sådan obeskriflig trollmakt på honom, att han syntes som inspirerad, under det han talade om dem, öfvergick han till verklighetens fasta mark och till frågan för stunden. Han berättade allt hvad han sett och hört borta i okolitsan; han framförde de böner, med hvilka man sändt honom hit, de klagomål och anklagelser, som ännu ljödo för hans öron och brände hans hjärta.

Benedikt afbröt honom ingen enda gång, och blott en skarpsynt människokännare skulle ha kunnat läsa sig till, hvilka känslor ynglingens lidelsefulla tal väckte i hans dystra, af motgångar och lidanden förbittrade sinne. Han satt nedsjunken i skrifstolen med de böjda axlarna hvilande mot ryggstödet; hans ansikte var mot vanligheten mycket blekt och låg i tusen rynkor och veck, de långa mustascherna hängde orörliga ned på bröstet. Stundom grumlades hans blick ända in i sitt innersta djup, och han sänkte ögonlocken; sedan höjde han dem åter, och de bruna ögonen borrade sig lidelsefullt flammande in i sonens. Han teg som grafven, och liksom i grafven försiggingo också inom honom hemlighetsfulla, outrannsakliga ting. Om de känslor, som växelvis behärskade honom, voro känslor af blygsel, sorg eller vrede, det var ej godt att säga; — men så mycket är visst, att han led djupt, och att, midt under det han led, han likväl kände, hur sonens stormande ord brusade in i hans hjärta likt en blå, sjungande våg. Fordom hade

sådana vågor ofta hållit sitt intåg där; men sedan hade lifvet drifvit bort dem.

Långt fjärran ifrån ljödo ännu enstaka toner af de gamla visorna, som sjöngos ute på Niemen; genom fönstret kommo alltjämt hvita fjärilar flygande, kretsade kring lampan på skrifbordet och slogo ned på räkenskapsböckerna och den utbredda planen öfver Korczyn. Benedikt kastade ibland en blick på dem, och då och då föll äfven hans öga på Dominiks bref, som skjutits ut på yttersta kanten af skrifbordet. För hvar gång han öppnade munnen för att utslunga några häftiga ord, såg han på detta bref, och då sänkte han alltid blicken mot golfvet och fortsatte att under dyster tystnad och med spänd uppmärksamhet lyssna till sin son.

— Du visste inte allt detta, pappa, inte sant, du visste det inte? — slöt Witold, blek och skälfvande och med kväfd stämma. — Du visste ju ingenting om deras lidanden, deras öfvergifvenhet, deras faror... om de förbannelser, de uttala öfver dig... om den tacksamhet, den kärlek, hvarmed de genast skulle vara färdiga att gälda hvarje din välgärning... inte sant? Säg mig, o, säg mig, att du inte visste allt detta, och att det blott är af okunnighet, du behandlat dem på detta sätt!... Hur de minnas farbror Andrzej! Hur tacksamma de äro honom för den kärlek, han visade dem, för det ljus, han skänkte dem, för den väckelse, han gaf dem!... Men du visste ju inte allt detta, pappa, du tänkte inte därpå... och endast därför...

Han tystnade plötsligt. Någonting bröt hans stämma, måhända tårarna, som han med våld sökte hålla tillbaka, måhända hans hjärtas våldsamma slag. Han strök sig med handen öfver den bleka pannan och lutade sig mot väggen, där bössorna sutto korsade öfver björnfällen.

Benedikt tycktes alltjämt lyssna och vänta. Han stirrade ned på golfvet.

— Nå, — sade han, — nå, vidare? Tala...

domare! Jag bidar domen! Dömer du mig till att mista lifvet eller endast till... fästning?

Hur mycken bottenlös smärta, som låg i dessa ord, detta uppfattade ej Witold. Han hörde endast ironien, och det kom en förtviflans glöd i hans blick. Han rätade på sig, skälfvande i hvar lem.

— Du har inte rätt att på det sättet leka med mina heligaste känslor! — ropade han. — Jag är ung, men än se'n? När det gäller oss, den svarta nattens barn, måste man liksom i krigstider räkna hvarje år för två! I lidandets skola mogna vi fort!

— Lidandet? — upprepade Benedikt, halft förvånadt, halft ironiskt. — Har du lidit?

— Tror du då verkligen, min far, att, fastän vår ungdom någon gång måste taga ut sin rätt, vi ej se, hvad som försiggår omkring oss, ej förstå, ej känna piskslagen, som drabba oss, ej känna, hur vår stolthet trampas under fötterna? Tror du ej, att det ständigt gråter inom oss, att vi ständigt höra det dyrbaraste vi äga tillropa oss sitt: »Räddning! Hjälp!» och att alla våra tankar, alla våra mest brinnande önskningar kretsa kring detta enda: Hur finna räddning och hjälp? Tviflar du, så spörj då våra i förtid fårade anleten, våra trötta och dystra ögon och det, som ingen ser: dessa vulkaner af smärta, raseri, fåfänga vredesutbrott och förbannelser, som sjuda i våra bröst! Jag är ung, men hvad mera? Har jag icke redan sugit nog med bittra safter ur lifvet, för att de frågorna ständigt skola ljuda för mina öron: Hvadan? Hvartill? Hvarför? Sådana frågor bringa själen till snar mognad!

En namnlös häpnad framlyste ur Benedikts ögon. Den där gossen, det där barnet — såsom han i sina tankar ännu kallade honom — hade redan läppjat på den lidandets dryck, hvaraf han så länge druckit; och, hvad mera var, båda hade hämtat denna bittra, brännande dryck ur samma källa. Han erinrade sig nu, att han flere gånger förvånat och oroat sig öfver några mörka skuggor, som dragit öfver detta ungdom-

liga ansikte och släckt glansen i de klara ögonen, att han med undran iakttagit, hurusom förtidiga rynkor börjat visa sig på den rena, hvita pannan.

Han lutade sig framåt och såg på sonen. Ja, han var verkligen ett den mörka och stormiga nattens barn! I det klara dagsljuset utveckla blommorna aldrig med så onaturlig snabbhet sina purpurröda kalkar. Det var lätt att se, att samtalet med fadern orsakade honom en gränslös pina, men att han underkastade sig denna pina, liksom han skulle ha underkastat sig hvarje annat lidande, för de känslors och öfvertygelsers skull, som voro för hans själ hvad blodet var för hans kropp. Han strök sig långsamt öfver panna och ögon med sin smala men dock senfulla hand — drömmarens och entusiastens hand.

— Det är förfärligt... förfärligt för mig att nödgas tala så till dig, min far! Jag slites mellan dig och det, som är mig dyrbarare än du, än jag själf, än allt i världen. Men det är inte jag ensam, som är sådan! Hvad är orsaken till att alla vi unga äro uppfyllda af en oändlig medkänsla för jordens små maskar och kryp, och att vi vilja uppsöka och äfven uppsöka dem i deras mörka gömslen, fastän där kanske väntar oss tortyr för både kropp och själ? Hvad är orsaken till att vi ej *kunna* förbli orörliga och overksamma, om än idel öfverflöd omger oss, utan måste ila till hjälp, måste söka rädda, trösta, lära, väcka och upprätta? Hvad är orsaken till detta? Är det seklet, hvars barn vi äro? Är det hafvet af människotankar, på hvars vågor vi segla? Är det våra egna tunga lidanden, som tidigt väcka oss till medvetande om lidandet i världen och fylla oss med en oändlig ömkan däröfver? I hvad fall som helst — denna medkänsla, dessa för oss heliga idéer, de kretsa i våra ådror med blodet, de äro kraften, som komma våra hjärtan att klappa, våra hjärnor att tänka. De äro vårt enda hopp. Hvad för ett hopp? O, dess namn har du, min far, förbjudit mig att uttala... här är ej tillåtet att uttala något heligt namn, ty

skräckens bleka spöke följer det tätt i spåren! Å, denna eviga skräck... skräcken, som griper trälen vid blotta rasslet af hans bojor... detta offrande af allt ädelt och högt på de materiella intressenas och den fega själfviskhetens altare... denna likgiltighet för allt, som ej föder och kläder kroppen... denna brist på kärlek till land och folk...

— Witold!

I detta utrop, som Benedikt kastade in i sonens stormande tal, låg ett sådant öfvermått af smärta och vrede, att ynglingen tystnade. Han sänkte hufvudet, som gripen af en plötslig bäfvan.

— Jag vet, att jag varit mycket djärf, — sade han med en helt och hållet förändrad stämma. — Mellan dig och mig har jag helt visst rest en oöfverstiglig mur, som för alltid skulle skilja oss åt, ifall jag ännu stannade kvar bland de lefvande, efter hvad som nu händt. Men om jag sjunker död till dina fötter, då förlåter du mig ju... inte sant? Då förlåter du mig och kommer åter att älska mig såsom förr? Endast sitt döda barn kan man förlåta en sådan förmätenhet och en sådan skymf... Det är någonting inom mig, min far, som drifver mig mot de mörka djupen...

Han talade sakta, och i hans ögon brann den dunkla glöd, som anger den farligaste af all förtviflan — den stumma, inåtvända förtviflan. Sedan sträckte han med en långsam men beslutsam åtbörd ut handen efter en af bössorna, som hängde på väggen.

Benedikt sprang upp, och hvit som ett lärft grep han tag om sonens arm.

— Barn! Hvad tar du dig till? Är du färdig också till det? Härskar också den epidemien ibland er?... Ja visst, ja visst! Dussintals af er skjuta sig ju en kula för pannan! Ack! Du skall låtsas vara så vis, och så är du ändå ett sådant barn!... O, de där idéerna, de där idealen... det vill säga... ja, som sagdt... som förleda dessa brushufvuden till och med till ett sådant steg... Barmhärtige gud!

Han ryckte till sig bössan, som han själf hade laddat i dag i sonens närvaro, och hängde upp den på väggen. Därpå grep han ynglingens båda händer och fasthöll dem mellan sina som i ett skrufstäd. Hans mörka, fårade, skäggiga ansikte var förfärligt att skåda. Ögonen voro onaturligt vidgade af fasa öfver den framtidssyn han såg, håret hade rest sig ofvan den likbleka, af ångestsvett pärlande pannan. Med hufvudet framåtsträckt borrade han in dessa vidöppna, förfärade ögon i sonens.

— Vet du af det? — hviskade han. — Vet du af det? Kanske du inte vet det! Men jag vet det... jag har sett det... Du kommer att störta i fördärfvet... Hör du det? Med denna din hetsighet, denna glöd... kommer du att... det vill säga... ja, som sagdt... störta i fördärfvet!

Och i det han tryckte sonens händer allt hårdare och hårdare, upprepade han gång på gång:

— Du störtar i fördärfvet! Du störtar i fördärfvet! Säkert!

Och slutligen, i sin förtviflan, ropade han högt:

— Gud! Gud!

Men ur mörkret, som lägrat sig omkring honom, ljöd en mild, ungdomlig stämma:

— Min far! Frukta ej och sörj ej, om ditt barn förgås på ljusets bana, i morgonrodnadens glans, på offerbålet! Förgås inte också de, som vandra i egoismens, lögnens, vällefnadens och den andliga fattigdomens djupa mörker?

Benedikt stod några ögonblick försjunken i tankar och hågkomster; hans hjärta hade skälfvande öppnat sig för minnet af brodern, som redan så länge med ett gapande sår i sin panna hvilat under den mörka jorden. Ännu en stund såg han på sonen, men så lossades hans händers järnhårda grepp om ynglingens, han förde dem upp till pannan och hviskade doft:

— Mitt blod! Min ungdom! Vågen, som bar oss!... Den samma vågen, som bar oss!

Med hufvudet nedböjdt och bägge händerna tryckta mot pannan gick han bort mot skrifbordet, under det han upprepade liksom i sömnen:

— Vågen, som bar oss! Den samma vågen, som vänder tillbaka!

Och det låg på en gång bäfvan och hänförelse i denna hviskning.

Han tog händerna från ansiktet, och i det han stödde den ena mot skrifbordet, rätade han på sig och höjde hufvudet. En förvandling försiggick med honom. Öfver hans blick kom en fuktig, drömmande glans, hans hållning blef stolt. Han såg på sonen.

— Hör på! — började han. — Om ni tro, att ni äro de första, som gripits af ädel hänförelse och omfattat upphöjda idéer, att ni äro de första, som börjat älska landet och folket och rättfärdigheten, då göra ni er skyldiga till ett stort misstag och en stor orättvisa...

Han tystnade ett ögonblick. Det var så länge sedan han talat på detta sätt och i sådana ämnen, att kanske ord fattades honom, eller att tankarna ej ville ordna sig i hans hufvud. Men den blå vågen bar till honom allt, som lifvet beröfvat honom, och återkallade allt det i hans minne, som han en gång känt, vetat och förstått.

— Äfven från våra läppar, — fortsatte han, — ljöd en gång skaldens maning: »Ungdom, flyg högt öfver jorden!» och vi flögo upp mot ljusets strålväg, ut i morgonens glans, och vi hembjödo oss åt offerbålet. Folket... det är er afgud... Och än vi då? Store gud, liksom om vi inte kastat oss i dess famn, liksom om inte vi trott på det som på solen, sett vår enda räddning i det, nästan burit det på våra händer, lagt vårt gods och vårt guld och oss själfva för dess fot!... Vår enda sträfvan var ju att ur dess och världens minne utplåna de oförrätter, som våra fäder tillfogat det... Och landet! Gud! Som barn, som gosse, som yngling älskade jag hvarje planta, hvarje vattendroppe, hvarje sten på denna

jord... kunde jag då vara en fiende till det folk, som fostrats där? Detta var nu jag... men det fanns många, många sådana ibland oss! Man kan skratta, när man tänker på det! Där funnos skägglösa vise, poeter... riddare... apostlar... befriare... höga drömmar... stora förhoppningar... eld och entusiasm... Och alltsammans som uppslukadt af jorden! Man kan skratta, när man tänker på det!

Och han skrattade verkligen fastän med ögonen fulla af tårar. Med darrande stämma men med högt lyftadt hufvud återtog han:

— Brist på ideal, brist på kärlek till...

De gamla vanorna togo ut sin rätt. Han började stamma.

— Det vill säga... ja, som sagdt...

Men den blå vågen tog honom åter fången.

— Brist på kärlek till idealen har ingen rätt att anklaga Korczynskierna för. Den ene har fått umgälla sina högtflygande drömmar med lifvet, den andre drefvo de dit, hvarest han så småningom förlorat heder och ära... den tredje... den tredje har länge afundats dem, som hvila i grafven.

Först nu runno tårarna, som fyllde hans ögon, utför kinderna, droppande ur fåra i fåra. Han sjönk tungt ned i skrifstolen och gömde ögon och panna i handen.

Två steg ifrån honom satt Witold, stum och häpen, med blicken hängande fast vid faderns ansikte. Han började ana, hvad det var för en kraft, som på ett så förunderligt sätt förvandlat honom, alltefter det deras samtal fortgått. Liksom en bornerande vätska, hvilken hållits länge och omsorgsfullt innesluten, sedan kärlet öppnats svämmar öfver dettas bräddar, så strömmade den bitterhet, smärta och vrede, som fyllde detta sargade hjärta, ut i en ström af lidelsefulla ord. Naturen hade icke skapat honom tyst och sluten.

Det hade varit en tid, då hela huset genljudit af hans stämma, som vädjande, eggande, upplysande och ledande talat till skarorna, hvilka här haft sin mötes-

plats. Sedan hade lifvet på ett förfärande sätt förstummat den. Hundrade bevekelsegrunder hade satt hundrade lås för hans läppar. Dag efter dag förgick, år efter år — och han teg. Med tiden upphörde han äfven att med sig själf tala om de ämnen, om hvilka han förr talat med enhvar. Han vande sig att tiga. Först samtalet med sonen i dag hade genombrutit förskansningarna kring hans hjärta och öppnat hans läppar.

Hans samvete, som kände ett behof af att rentvås, hviskade: »Förklara för din son, hvarför du blifvit sådan du är, och hvarför du står blottad på allt, som uppfyller honom, och som du en gång ägde i samma mått!» Och hjärtat ropade inom honom: »Tala! Ty annars störtar aldrig den mur, som rest sig mellan dig och ditt barn, blodet af ditt blod, denna afbild af ditt ungdoms jag, detta återsvall af tro, hopp och härliga drömmar om en ny morgon och nya offerbål!»

Och han förtäljde, hvad som händt och skett sedan den tiden, då allt gick om intet. Det var en gammal historia. Det föreföll honom, som om icke tjugo men hundra år förflutit sedan dess, så förändradt var allt både utom och inom honom. Icke ögonblickligt hade dock han själf förändrats utan så småningom, liksom rosten så småningom fördunklar det blanka vapnet, liksom en lem, hvilken icke brukas, så småningom förtorkar och förtvinar; liksom aftonens mörker så småningom uppslukar dagsljuset; liksom den människa, som ständigt går djupt sorgsen, så småningom mister all sin spänstighet och lifskraft.

Han skulle ha kunnat flytta öfver till ett lyckligare land; han gjorde det ej. Han skulle ha kunnat söka tillfredsställelse i lifvets lägre njutningar; han gjorde det ej. Så mycken trohet visade han sin ungdoms höga ideal, att han ej begick någon låghet. I stället hängaf han sig åt arbetet med samma ifver som den skeppsbrutne griper och fasthåller den enda planka, hvilken finns kvar af det sönderslagna skeppet. Det

var intet upplyftande arbete, det vidgade hvarken synkrets eller hjärta, men en och annan stråle från höjden föll dock därpå. Liksom rättfärdigande sig utbrast Benedikt:

— Hvad var att göra? Hvad kunde jag göra? Från alla håll ropades, bads och besvors det: »Jorden! Jorden!» Jag höll kvar jorden...

Han höll den kvar både för sin egen del, emedan den var hans, och emedan han satte en stolthet däri, och för sonens skull.

Men med blicken fäst på en enda punkt förlorade han alla andra ur ögonsikte; liksom oxen med nacken böjd under oket plöjer en fåra, så fullföljde han ett värf och glömde, att det gafs andra; alla sina krafter offrade han på en sak, och det blef honom inga öfriga till någonting annat. Järnet känner icke rosten, som börjar anfräta det, men till en början begjuter människan med sina tårar hvarje fläck, hon varseblifver på sin egen själ. Då hans lif ej fick gestalta sig så, som han drömt; då sedermera äfven längtan efter något annat slocknade inom honom; då hans ögon började tyngas af sömn öfver den öppna boken, då tvister och misshälligheter började söndra honom från folket, då han först upphörde att med blicken följa och sedan att förstå de nya tankar, som uppstodo, och de nya vägar, som banades ute i världen, — då var det länge någonting, som grät inom honom. Huru länge? Det mindes han ej; han visste blott, att han med tiden vande sig vid allt, och att de där hjärtetårarna, som icke längre flödade, förvandlades till en bitter galla, som tog sig utlopp i vredesutbrott, retlighet, en känsla af frätande harm mot lifvet och människorna. Ännu kunde dock stundom en aflägsen, skygg förhoppning föresväfva honom.

— Kanske han... kanske att för honom... af honom... med honom...

Han tänkte på sonen. Denne var numera hans enda hopp.

Tvenne gånger efter midnatt hade väggurets tim-

slag ljudit genom det tysta huset, och Benedikt och hans son samtalade dock alltjämt. Men ej på samma sätt som förut. Liksom den där gången för många år sedan hade Witold slagit sin arm om faderns hals och kysste med sina varma läppar bort tårarna, som droppade ned från fåra till fåra i det solbrynta, mörka ansiktet. Med en känsla af djup glädje tänkte han, att han utan att förneka sig själf kunde med kärlek sluta sig intill detta hjärta, som sargats så grymt och värnat eller trott sig värna någonting högre och större än de egna fördelarna; att han utan att förneka sig själf med vördnad kunde kyssa dessa händer, som hårdnat och brynts under arbete. Han erinrade sig, att han hade just fadern att tacka för hvad han bar inom sig och skattade högre än lifvet.

— Min far! Till mitt sista andetag kommer jag att vara dig tacksam för att du aldrig afskilt mig från den öfriga mänskligheten, ej ställt mig på piedestal, ej fostrat mig till en vekling och en egoist. Om icke du varit, skulle säkert min uppfostran ha fått en helt annan riktning. Kanske skulle jag liksom den stackars Zygmus vara en modell ur modejournalen eller liksom Rozyc ett stycke battist, dränkt i morfin!

— Ånej, ånej, — brummade Benedikt, alltjämt med handen för ögonen, — jag har väl ej blifvit till den grad idiotisk, att jag skulle tro min son vara skapad af annan materia än andra människor, och en sådan mes är jag inte, att jag skulle ha låtit fruntimren göra en grann docka af min pojke.

De sågo på hvarandra med ett ännu tveksamt småleende på läpparna. Tydligare än någonsin kände de, hur oändligt de älskade hvarandra, och de förstodo äfven, hur lika hvarandra de voro. Men det hade behöfts en våldsam själsskakning, en öfversvallande ström af minnen för att från den enes själ få bort rosten, som i så många år hade täckt den, och för att denna likhet skulle framträda tydligt och omisskännligt.

Benedikt kastade med en häftig rörelse hufvudet

bakåt och utropade, i det han torkade tårarna ur ögonen:

— Det är, som om en centnertung sten fallit från mitt bröst, sedan jag nu sagt dig allt. Du vet inte, och gifve gud, att du aldrig måtte få veta, hvad det vill säga att under åratal lida med sammanbitna tänder och inte ha någon människa i världen, inför hvilken du öppet och förtroendefullt kan säga, hvad som trycker dig, och hos hvilken du kan söka tröst, råd och ibland också räddning. Kanske det, att jag inte haft någon sådan vän vid min sida, mest bidragit till att göra mig sådan jag blifvit. Ofta drömde jag om att du skulle bli allt detta för mig, och då det i år föreföll mig, som om det skulle gå med dessa drömmar som med alla andra, då greps jag af en sådan förtviflan, att jag afundades inte blott Andrzej utan alla, som hvila i grafven.

— Men nu vet du ju, hvad det var, som söndrade oss! — utropade Witold. — Och nu tviflar du ju inte längre på min tillgifvenhet för dig!

Men i detsamma hejdade han sig, och hans ansikte fick ett förläget, oroligt uttryck.

— Men säg mig nu, min far, — återtog han, — hvad du tänker... hvad du ämnar besluta... i den där frågan...

Mera än något annat måste detta spörsmål öfvertyga om att det verkligen gafs vissa känslor och idéer, som kretsade i denne ynglings själ med samma lagbundenhet och naturnödvändighet som blodet kretsade i hans kropp. Till och med i det högtidligaste ögonblick, i en stund af den djupaste rörelse kunde han ej glömma dem eller göra sig fri ifrån dem. Benedikt såg länge på honom. Ett leende af tillfredsställelse lekte under de långa mustascherna.

— Du är envis, — började han. — Vare sig du skrattar eller gråter, sofver eller äter, har du alltid ditt i tankarna och står fast vid det. Du brås på mig. Detta, att jag hållit på mitt, har många gånger varit nära att störta mig i fördärfvet, och ändå skulle ej

all paradisets härlighet förmått mig att ändra mig. Det är vår, Korczynskiernas natur!

Han försjönk i tankar.

— En gång, — fortsatte han, — beslöto vi att stänga alla våra krogar för att ej fresta bönderna till dryckenskap. Många gjorde det, men Darzecki ville ej. Andrzej stred länge med honom härom, men så slöt han upp, och vi trodde, att han gifvit saken förlorad och glömt bort den. Men så en gång, efter lång tystnad, inlät han sig i en förbittrad ordväxling med svågern om den alltjämt öppna krogen, och här i matsalen vid kvällsbordet kastade han i sin hetta en knif mot Darzecki... lyckligtvis utan att träffa. Så envis var han. Han hör upp att tala om en sak, han tiger i ett, i två år... man tror, att han uppgifvit alltsammans... och så med ens börjar han igen... Likadan är du...

Efter ett ögonblicks tystnad återtog han:

— Ja, som sagdt, det är Korczynskiernas natur! Vår farfar, legionären, var öfver sexti år, då han på nytt gick ut i striden... Aha! Jag minns nu! Han åtföljdes af en viss Jakob Bohatyrowicz, som jag sista gången såg för en tjugo år sedan. Han var litet rubbad och gick jämt och sökte någon, som skulle ha förfört hans hustru. En hel hop gamla historier och äfventyr kunde han berätta, och Andrzej och jag tyckte bra om gubben. Dominik blef alltid litet trött på hans historier. Af oss tre var han den mest likgiltige för sådana där saker. Han roade sig för mycket och hade för trefligt i den stora hufvudstaden... Men hur är det, lefver gamle Jakob?

Ännu ett timslag slog vägguret i salen, och Witold talade och berättade alltjämt, svarande på sin fars alla frågor. Benedikt frågade kort och ordknappt och lyssnade sedan till sonens svar med pannan lutad mot handen och blicken riktad mot det förflutna, som liksom strömmade öfver till honom från sonens ord och omsvepte honom, lyfte honom, tog honom fången. Då han slutligen reste sig upp, belyste det gryende dags-

ljuset en Benedikt Korczynski så rak, så ljus och så blid, som han kanske icke varit någon gång, sedan hans ungdoms gyllene dagar förgått.

— Det är ju förunderligt! — utbrast han. — Rent förunderligt! Det är, som om en våg skulle ha kastat mig upp på en solljus strand ifrån kalla, mörka djup!... Men nu, gosse, måste vi gå till sängs... bara för några timmar... för att hvila ut litet. Sedan får du gå till dem och säga dem, att jag inte gör anspråk på den där ersättningen... Den är verkligen alltför högt tilltagen, och dessutom... så är det nog till en del min skuld, att man kunnat bedraga och narra dem på detta sätt. Jag rörde inte ett finger för att förhindra det...

Han smålog vemodigt.

— Andrzej skulle kasta knifven mot mig för det!

— Men sitt nu inte här längre! — återtog han. — I morgon skola vi tillsammans göra upp planer och projekt för framtiden, och sedan mot aftonen kanske vi följas åt till... det vill säga... ja, som sagdt...

Han började stamma.

— Till grafven! — slöt han.

Solen hade ännu icke hunnit högt på himlen, då Witold kom inskyndande i Fabians sal, där en mängd bröllopsgäster, som ännu icke återvändt hem, sutto samlade kring frukostborden. Den magra, högväxta fru Giecoldowa och den lifliga fru Starzynska gingo från det ena bordet till det andra och trugade och bjödo. Enligt gammal plägsed var det de båda »bönerskorna», som bestodo kalaset vid detta tillfälle.

Fabian, som för tillfället var befriad från sina värdplikter, satt med dyster uppsyn i de äldre grannarnas krets. Vid åsynen af den inträdande Witold sprang han häftigt upp och skyndade emot honom med en oro, som han förgäfves sökte dölja under en min af antagen glädtighet.

Knappast hade dock den nyanlände med halfhög röst yttrat några ord till honom, förrän hela hans an-

sikte lyste upp, denna gång af uppriktig och oförställd glädje.

— Hurra! — ropade han med sina lungors hela styrka, och i det han vände sig till grannarna, fortsatte han, svängande armarna som två väderkvarnar: — Adjö med alla sorger! Än har vår sista stund inte kommit! Davids hjärta veknade, då han fick höra talas om Jonatans elände. Ängeln välte stenen från vår graf. Halleluja!

Vid talet om ängeln pekade han på Witold, kring hvilken nu också alla de öfriga samlat sig. Frågor, svar, skratt och utrop började ljuda om hvarandra inne i den öfverfyllda salen.

— Lefve herr Korczynski! Lefve vår hjälpare och förespråkare! — ropade Fabian oupphörligt.

— Ära vare gud i höjden, frid på jorden och människorna en god vilja! — bad »aposteln».

— Och jag säger som så, att af detta utsäde skall det, om gud vill, komma en god skörd, — ljöd Strzalkowskis långsamma, allvarliga röst.

Slutligen syntes Witold flämtande och upphettad åter komma utskyndande ur Fabians stuga. Med nickningar och handtryckningar hälsade han ungdomen, som gick och promenerade på stigarna och kring logen, och skyndade sedan genaste vägen tillbaka hem samt visade sig ej mera den dagen i okolitsan.

Däremot kunde man flere gånger under dagens lopp se honom i faderns sällskap vandra fram öfver vägarna, som korsade slätten. Far och son skildes ej åt ett ögonblick denna dag. I flere timmar sutto de tillsammans i Benedikts arbetsrum, med planen öfver Korczyn utbredd framför sig, samtalade lågmäldt, skrefvo upp siffror och kalkylerade. Strax före solnedgången fingo några promenerande bröllopsgäster se dem komma roende i en båt ute på floden. De styrde förbi okolitsan och stego i land vid den gula sandslätten för att strax därpå försvinna in i skogen.

Inemot solnedgången närmade sig också Elzusias bröllopsfest sitt slut. Af gästerna voro nära hälften

sin kos, och de öfriga promenerade omkring på gården och vägarna. I logen, som liksom dagen förut stod vidöppen, spelade Zaniewskierna då och då upp en dans, och ett och annat par tog sig en sväng för att fördrifva tiden. Flickorna buro fortfarande blommor i håret, men kavaljererna hade ej längre hvita handskar på händerna, och ej heller voro deras hållning och rörelser så käcka och lifliga som dagen förut.

Allt eftersom festen närmade sig sitt slut, antog den en stillsammare och tyngre karakter, och larmet och glammet upplöstes i ett sorl, som ännu hade en glädtig anstrykning, men som — man kände det — snart skulle drunkna i de dagliga sysslornas och bekymrens grå enahanda.

Ute på stallgården gick det lifligast till. Där var man sysselsatt med att spänna hästarna för åkdonen, och detta bestyr utfördes af ägarna själfva med undantag af arrendatorn Giecold och förvaltaren Jasmont, som dock förde mesta oväsendet, där de stolt gingo och kommenderade sina drängpojkar.

Förste brudsvennen var fullt upptagen af att styra med ordnandet af tåget, som skulle åtfölja brudparet till dess hem, d. v. s. till den jasmontska okolitsan. Främst i raden af vagnar placerade han de bägge musikanternas; näst därefter kom brudparets tvåspända bryczka och därpå de åkdon, i hvilka brudgummens föräldrar, de två bönemännen och de två »bönerskorna» skulle åka. Sedan kom turen till förste brudsvennen, och Kazimir Jasmont ledde själf ut sin vackra, svarta hingst och spände honom för den grönmålade bryczkan. De öfriga gästerna fingo ordna sig efter behag, ty för resten af tåget existerade inga föreskrifter. Den, som ville, fick följa med, och det var hans ensak, om han åkte först eller sist, i rad med några andra eller för sig. Den åter igen, som icke ville följa med, kunde stanna kvar eller begifva sig åt annat håll utan att bryta mot några plägseder eller mot höflighetens fordringar.

Endast det hörde vidare till, att brudens bror

skulle följa efter tåget med de kistor och skrin, som innehöllo utstyrseln. Detta var oundgängligt. Om bruden ej hade någon bror, måste hennes närmaste manliga släkting uppfylla detta åliggande. Men Elzusia hade flere bröder, och uppdraget kom på den äldstes lott.

Två grönmålade kistor med hvälfda lock hade Julek redan placerat i en pinnskrinda, som stod ute på den gräsbevuxna vägen, och nu ropade han med hög röst på den tredje, som emellertid lät vänta på sig. Med tillhjälp af sin mor och de två bönerskorna var nämligen bruden sysselsatt att fylla den med de skatter, hon skulle föra med sig från hemmet: klädningstyg, förkläden och täcken af eget arbete, nystan af ull- och bomullsgarn, som hon själf spunnit, samt packor af gröfre och finare lärfter, som också väfts i hemmet.

Då Kazimir Jasmont slutat med förspänningen, gick han bort och ställde sig utanför husets stängda dörrar, i det han med ljudlig stämma ropade:

— Och nu, brudtärnor och brudsvenner, skola vi sjunga afskedssången för bruden!

Inom ett ögonblick hade två grupper bildat sig på ömse sidor om dörren, den ena bestående af unga män, den andra af unga flickor. Det var icke uteslutande brudsvennerna och brudtärnorna utan alla, som kunde och ville sjunga afskedssången för bruden. Manskören började, på en käck, liflig melodi:

Sitt upp, sitt upp, min hulda vän!
Din gråt ej hjälper minsta grand,
ej hjälper minsta grand.
Re'n vagnen väntar, hästen slår;
sitt upp, sitt upp, min vän!

Och flickkören svarade på en vemodig, släpande melodi:

Än vill jag ej sitta upp,
än har jag ej tackat min far.
Jag tackar dig, gode far,
för huldhet och lyckliga dar.
Nu är det förbi.

Männen stämde på nytt upp sin käcka, befallande strof:

Än vill jag ej sitta upp,
än har jag ej tackat min mor.
Jag tackar dig, moder min,
för godheten, kärleken din!
Nu är det förbi.

På tredje uppmaningen att sitta upp ljöd svaret:

Än vill jag ej sitta upp,
än har jag ej tackat min bror.
Jag tackar dig, broder kär,
att jag så länge fått vara dig när.
Nu är det förbi.

I detta ögonblick slogs dörren till förstugan upp på vid gafvel, och bruden hoppade med ett skutt öfver den höga tröskeln, hvarpå hon rödgråten och förlägen skyndade förbi de sjungande utan att se på dem, bort till plommonskogen, där några lärftstycken lågo utbredda på gräsmattan för att blekas. Brådskande började Elzusia rulla ihop dem, och därpå vände hon lika snabbt om tillbaka in i huset, med en bunt lärft under armen och två i famnen. Alla sågo efter henne med litet förvånade blickar. Kazimir Jasmont knäppte med fingrarna.

— Det blir en förståndig matmor! Hon glömmer inga af sina tillhörigheter kvar.

Michal Bohatyrowicz, som stod bakom honom, brast ut i skratt.

— Nej, det vill jag lofva! Om en ängel toge upp henne till himlen, skulle hon nog se efter att hon ingenting glömt kvar.

— Hon är inte lik fröken Cecilia, som i går tog af sig sin vackra halsrosett och gaf den åt en väninna, som inga prydnader hade! — utropade Wladyslaw Osipowicz med en förälskad blick på den blåögda Cecilia Staniewska.

Sedan stämde de åter upp sin strof:

Sitt upp, sitt upp, min hulda vän!
Din gråt ej hjälper minsta grand,
ej hjälper minsta grand.
Re'n vagnen väntar, hästen slår,
sitt upp, sitt upp, min vän.

Och flickorna svarade:

Än vill jag ej sitta upp,
än har jag ej tackat bänkar, bord,
Jag tackar er bänkar små,
som det bjudits mig hvila uppå.
Nu är det förbi.

I detta ögonblick kommo Julek och hans bröder utbärande med den tredje stora, målade kistan och lyfte den upp i skrindan.

Ute på landsvägen, längs raden af vagnar, började det nu ljuda afskedshälsningar, kyssar, inbjudningar, tillrop, ja äfven ordväxlingar. Det var ingen lätt sak att få alla att passa på och iakttaga den föreskrifna ordningen. Musikanterna förorsakade intet besvär, de satte sig genast upp i första vagnen och höjde stråkarna högt i vädret för att i rätta ögonblicket och med kläm kunna falla in med musiken. Men brudgummen hade i sista minuten försvunnit, och Elzusia, som redan tagit plats i vagnen, skrek: »Franus! Franus!» så att det skallade, och började strängt läxa upp honom, då han ändtligen andtruten kom springande.

Vidare ville fru Giecoldowa, som råkat i misshumör, därför att hennes cigarretter tagit slut, ej sätta sig upp i fru Starczynskas vagn, såsom bruket föreskref, utan envisades att vilja åka tillsammans med sin man efter deras egna hästar. Alla de där föreskrifterna och ordningarna, förklarade hon med hög, föraktfull stämma, voro gamla fördomar, som endast obildadt, tarfligt folk rättade sig efter numera. Slutligen, tack vare ett frikostigt spenderande på cigarretter, lyckades dock förste brudsvennen beveka henne att

intaga den föreskrifna platsen. Men då uppstodo i stället misshälligheter bland brudsvennernas och brudtärnornas skara.

Den ene ville åka med den, den andre med den; här var det för trångt, där var det något annat fel... Till slut började tålamodet tryta Kazimir Jasmont, han ryckte på axlarna och kastade en förtviflad blick utåt vägen. Då ljusnade plötsligt hans ansikte och fick ett uttryck af obeskriflig tillfredsställelse.

Från motsatta ändan af okolitsan närmade sig Jadwiga Domuntowna. Ingen varseblef henne förutom Jasmont, som med ens lämnade hela bröllopsskaran och alla tvistefrågorna åt deras öde och skyndade henne till mötes. Hon gick fort, och de möttes därför tätt invid hans vackra, gröna bryczka.

Den rika gårdsägarinnan hade nu undergått en ny förvandling. Hon var klädd i en enkel, svart klädning, hvars släta kjol och tätt åtsittande lif kommo hennes gestalt att se mindre jättelik ut än vanligt. Håret var upplagdt i en enkel fläta, ansiktet var ej fullt så högrödt som det brukade, och de blå ögonen, hvilkas ögonlock voro en smula rödkantade, hade ett skyggt, förströdt uttryck. Sådan stod hon framför Jasmont, som lyfte sin granatröda mössa högt från det lockiga hufvudet och hälsade henne med en djup bugning och en öm blick.

— Är det ett fåfängt hopp, som bedrar mig, — började han — eller har fröken Jadwiga för afsikt att följa med oss?

Hon neg väluppfostradt.

— Jag tackar så mycket för vänliga frågan, — svarade hon, — men jag har inte tid att tänka på några nöjen just nu. Vi hålla på att tröska där hemma, och det måste jag vara med om, och dessutom kan jag inte vara borta från morfar.

Och tankspridt såg hon bort mot skarorna kring vagnarna, liksom om hon sökt efter någon. Jasmont pekade på sin bryczka.

— Om fröken Jadwiga ville göra mig äran att

åka i min vagn, — började han. — Man sitter mycket bra i den...

— Tack, men jag måste vara hemma hos morfar.

Ett uttryck af sviken förhoppning lägrade sig öfver hans ansikte. Han teg några ögonblick.

— Om jag fördristar mig att någon gång komma på besök dit, där hädanefter mina tankar alltid komma att vara, — återtog han därpå, — vågar jag då hoppas att inte bli alltför ogärna sedd?

Hon neg åter.

— Morfar tycker alltid så mycket om, när någon kommer och hälsar på honom.

— Men ni själf, fröken Jadwiga, blir ni inte missnöjd?

— Missnöjd? Nej, långt därifrån! Jag tycker också mycket om angenämt sällskap...

Han skulle just börja utgjuta sig i tacksägelser öfver den gifna tillåtelsen, då borta ifrån vagnarna en mängd röster kallade på honom. Alla hade ändtligen tagit plats i åkdonen, men utan förste brudsvennen kunde de ej bege sig af. Jasmont fick endast tid att kyssa Jadwiga på handen och i förbifarten hviska hennes kusiner i örat:

— Hvad det är för en flicka det där! I hela mitt lif har jag inte sett en sådan ståtlig växt och så undersköna ögon!

Och i det han satte sig upp i sin gräsgröna bryczka, ropade han:

— Ingen har velat åka med mig! Jag sitter ensam och öfvergifven. Men än se'n! Jag är inte ledsen för det!

Han sköt mössan på sned, rätade på sig, samlade ihop tömmarna, smällde med piskan och kommenderade med ljudlig stämma:

— Musikanter, spela upp! Mitt herrskap, sätt i gång!

De höjda stråkarna flögo ned på strängarna, och med fiolernas gnissel och gigans surr blandade sig vagnshjulens dån och hästhofvarnas tramp. Det ena åkdonet

efter det andra svängde ut på landsvägen, som gick fram öfver slätten, och kring hvart och ett höjde sig ett moln af guldgult damm likt ett par stora, gyllene vingar. Sist af alla kom skrindan, lastad med de kupiga kistorna, öfver hvilka Julek satt uppspetad med sitt evinnerliga, halffnoskiga leende på läpparna. Bredvid skrindan sprang Sargas, skällande och viftande på svansen. Den nedgående solen förgyllde med sitt skimmer det bleka täckelse, som höljde jorden, och återgaf träden något af deras första, vårgröna fägring. Öfver den blå himlen drogo lätta, hvita skyar och mångfärgade moln.

Några minuter voro tillräckliga, för att det skulle inträda fullkomlig tystnad och stillhet ute på vägen, där nyss ett sådant larm hade rådt. Jan, som med blicken följt den bortfarande bröllopsskaran, vände sig om och fann sig stå ansikte mot ansikte med Jadwiga Domuntowna.

Hon stod vid kanten af en stubbåker, halft dold bakom en flock jättelika tistlar, som nådde henne nästan ända till axeln, och hvilkas blommor voro förvandlade till stora bollar af hvitt, glänsande dun. Öfver Jans ansikte flög ett uttryck af obehaglig öfverraskning. Hon märkte det.

— Blif inte rädd, — började hon, — jag har inte kommit för att förorsaka er några obehag utan för att...

Hon slog ned ögonen, och ofrivilligt trefvade hon med händerna efter förklädet. Som hon emellertid ej bar något sådant på helgdagsdräkten, började hon i stället plocka dunen af en tistel.

— Jag har kommit hit, — fortsatte hon med låg röst, — för att få träffa er och säga er, att jag kommer att bli er tacksam till min sista stund...

— För hvad då? — sporde Jan förvånad.

— Därför, — svarade hon, — att ni i går, då alla smädade och häcklade mig, tog mig i försvar, ni, som ensam skulle ha haft rätt att vredgas på mig. Mina kusiner ha berättat alltsammans för mig och kunde inte nog berömma er för ert handlingssätt.

— Jag är inte värd något beröm alls, — svarade Jan, — och har ingen anledning att vara ond på er, Jadwiga. Jag är alldeles viss om att det bara var på skämt, ni kastade den där stenen.

Hon blef skarlakansröd i ansiktet och släppte de afplockade tisteldunen, som flögo ut i luften. Hennes blick mötte hans med ett uttryck af blygsel och misstro.

— Sök inte att intala er själf någonting sådant och förled inte mig till en osanning! — svarade hon. — Hvad som är skedt är skedt, och genom att tala osanning gör man bara det onda värre. Jag har inte sökt upp er för att ljuga och förneka, hvad jag gjort, utan för att säga er, att jag inte längre känner någon vrede eller harm emot er. Hjärtat låter inte befalla sig. Det är inte ert fel, att en annan sol gått upp på er himmel. Måtte gud skänka er lycka, hälsa och framgång...

Åter flögo några glänsande dun ur hennes hand ut i luften. Hon såg upp på sin barndomsvän. Hennes ögon stodo fulla af tårar.

— Af hela mitt hjärta önskar jag er allt godt, — hviskade hon.

— Jag kommer också alltid att förbli er en uppriktig vän, — svarade Jan rörd tillbaka, — och jag hoppas, att inte heller ni måtte behöfva sakna lycka på denna jord...

— Ja, jag hoppas, — hviskade hon, — jag hoppas, att gud inte heller öfverger mig.

— Och snart kanske ni får en hjärtans kär, som blir er en god och bra man, en sådan, som ni förtjänar...

Ett par tårar runno ned för hennes blossande kinder, men hon höjde lugnt och litet stolt på hufvudet och svarade:

— Ja, jag hoppas det. Eftersom det en gång är kvinnans bestämmelse, att hon inte skall lefva allena i världen, så skall väl inte jag heller göra det.

— Ja, då önskar jag er ur djupet af mitt hjärta

allt godt och ber er, att ni inte längre skall hysa någon vrede mot mig.

— Och jag ber er, Jan, att bevara mig i vänligt minne...

— Det skall jag visst; jag kommer att förbli er vän för hela lifvet.

Hon räckte honom handen, och han kysste den vördnadsfullt.

— Nu måste jag gå tillbaka hem, — sade hon. — Drängen håller på att tröska, och han slarfvar, om man inte håller ett öga på honom, och morfar längtar nog efter mig.

Och hon aflägsnade sig långsamt inåt okolitsan.

Jan åter begaf sig med hastiga, halft springande steg i riktning mot sin gård. Före sitt samtal med Jadwiga hade han sett Stisia stå vid grinden, inbegripen i ett samtal med Anzelm. Men hvar var hon nu? Kanske hon redan återvändt hem? Hon hade sett honom stå och samtala så länge med Jadwiga och hade måhända dragit gud vet hvilka slutsatser. Utom sig af oro och ängslan ilade han igenom trädgården ut på gården. Anzelm satt på förstugubron med ryggen lutad mot husväggen.

— Hvar är fröken Stisia, farbror? Hon var ju här alldeles nyss, och nu syns hon inte till någonstans! Hvart har hon tagit vägen? Har hon gått hem?

Anzelm pekade bort öfver åsen.

— Jag tror, hon gick åt Niemen till...

Jan hade redan tagit några språng i den angifna riktningen, då farbroderns röst hejdade honom.

— Janek! Vänta litet! Hör på! Hvarför springer du som en stolle? Hvad skall bli slutet på detta?

Han talade med en stränghet, hvarunder en djup oro gömde sig. Jan stannade, och man kunde se, att han bemödade sig om att förstå farbroderns ord men ej kunde, så uteslutande upptogos hans tankar af något annat, och så brann han af begär att skynda vidare.

— Sedan, sedan, farbror, nu har jag inte tid, — ropade han och fortsatte springande sin väg.

Knappast hade han nått randen af den grönskande åsen, förrän han ungefär halfvägs på sluttningen, under den högresta silfverpoppeln, varseblef en hvit klädning och ett mörkt hufvud, i hvars flätor några rönnbärsklasar sutto instuckna. Ett ögonblick därefter stod han vid Stisias sida.

— Om ni visste, hur förskräckt jag blef! — sade han. — Jag trodde, att ni gått er väg utan att taga farväl.

Med en åtbörd af handen visade Stisia honom på sceneriet, som utbredde sig framför dem. Det var bländande och storslaget. Den bleka höstsolen utsände vid sin nedgång en sådan flod af färger och glans som aldrig, då den tronat i zenit. Själfva solskifvan kunde man dock ej se, ty den doldes bakom en lätt sky, genomväfd af guld, purpur och violett. Hela himlen ofvanför var beströdd med mjuka molntappar, lysande i skarlakan och guld, och med långa, buktande strimmor, af hvilka somliga voro silfverfärgade, andra violetta. Allt detta förflyttade sig, förändrade gestalt, syntes som lefvande och återspeglade sig i flodens genomskinliga, nästan orörliga vatten. Därför låg också denna i hela sin längd liksom höljd af ett täckelse af guld, och i dess djup glänste de klaraste rubiner, opaler, ametister och agater. Den föreföll som en öppen ädelstensgrufva, hvaröfver ett tunt guldhölje var kastadt. På andra sidan floden kunde man urskilja hvarje trädstam i skogsbrynet, och mellan stammarna lyste blodröda ormbunkar och silfvergrå mossa. Fullkomlig tystnad rådde, och ej en vindfläkt förnams: det hvilade som en förtrollning öfver hela naturen. Fåglarna sutto och sofvo på trädgrenarna; endast i den höga silfverpoppeln hördes då och då ett flaxande, ett sakta kvitter, som dock genast tystnade.

Jan lät blicken glida öfver vatten, skog och himmel.

— Härligt! — sade han.

— Ja, är det inte härligt! — upprepade Stisia.

De sågo på hvarandra, och sedan sänkte de åter blicken mot den öppna ädelstensgrufvan vid sina fötter.

Glansen från himmel och vatten öfvergöt dem helt. De stodo stumma och orörliga i detta haf af ljus, fattade af den bäfvan, som griper människan, då ett af de stora, afgörande ögonblicken i hennes lif närmar sig. Så skälfva träden, då orkanen nalkas borta i fjärran, så skälfver den vaknande jorden, då gryningens timme stundar.

De började samtala, men samtalet ville ej komma rätt i gång, rösterna sjönko till en hviskning, och de afbröto sig i halfva meningen. Öfver Stisias solbrända kinder flög gång på gång en rodnad. Jan riktade oupphörligt blicken emot henne, men vände så åter bort den, liksom bäfvande. Det var, som om båda haft någonting på hjärtat men ej kunnat utsäga det — åtminstone icke ännu. Det var, som om de väntat på att allt detta ljus och all denna glans skulle slockna.

Inom kort bleknade också färgerna på himlen, och samtidigt antog vattnet en gråaktig färgton, som endast afbröts af några violetta eller rödaktiga strimmor här och där. Mörkret föll på, och stjärnorna tändes på himlahvalfvet. Djup tystnad rådde.

Då ljödo plötsligt midt i tystnaden några högljudda rop från någon af okolitsans mest aflägsna gårdar. Och liksom om någon upptågslysten vätte haft sitt tillhåll inne i skogens djup, upprepades ropen gång på gång därinifrån, silfverklart och ihållande.

— Ekot! — hviskade Stisia.

— Ja, där vi nu stå, hörs ekot bäst, — svarade Jan, och som för att göra sin följeslagerska ett nöje ropade han ett par gånger med hög stämma:

— Ho! ho!

Och inifrån skogens djup ljöd det tvärs öfver floden, muntert och ihållande:

— Ho! ho! ho! ho!

Sista gången hördes dock ropet endast som en lång, svag suck.

— Och nu, fröken, är det er tur att tala litet med ekot! — sade Jan.

Han trädde så nära Stisia, att hans arm snuddade

vid hennes; på hans stämma kunde man höra, att han var häftigt upprörd.

— La, la, la! — ropade hon.

Ända upp mot himlens hvalf klingade ekots glädtiga, sjungande:

— La, la, la, la!

— Fröken Stisia! — började Jan. — Säg ekot det namn, som är er det käraste i världen! Jag ber, jag bönfaller er, ropa dens namn, som är er kär!

Hon stod där under silfverpoppelns fallande blad, blossande röd och så upprörd, att för ett ögonblick andedräkten stockade sig i hennes bröst. Men så ljöd med ens hennes rop ut öfver den mörknande floden, ut i den mörknande rymden:

— Janek!

Och skogen svarade tre gånger med ett högt, ihållande:

— Ja - nek! Ja - nek! Ja - nek!

Stisia såg bort mot den ropande skogen och kände samtidigt, att en otålig men dock skygg arm smög sig om hennes lif... Med bultande hjärta försökte hon att än en gång ropa på ekot:

— Ja - nek!

Men ekot svarade ej, så lågt var ropet, och så fort kväfdes det på hennes läppar af en kyss.

Långsamt lösgjorde hon sig ur Jans famn och ställde sig ansikte mot ansikte med honom, och frivilligt, genombäfvad af lycksalighet, af den sällhet, som ligger i att erfara en tillit utan gräns, lutade hon hufvudet mot hans bröst.

— Min drottning! Min älskade! Min endaste! Är du verkligen min? Min?

— För alltid! — svarade hon.

Där Niemen krökte sig i en båge, steg en smal månstrimma upp liksom ur flodens böljor, växte och rundades hastigt och höjde sig mer och mer, tills en stor, blodröd fullmåne speglade sig i vattnet. Stjärnorna slocknade, hela naturen försjönk i tystnad och stillhet och öfvergöts af ett blidt, drömmande ljus.

Under silfverpoppeln ljödo hviskningar så tysta, att de icke ens uppfångades af mannen i långrocken och den höga fårskinnsmössan, som orörlig satt uppe på höjden under lindarna, med hufvudet stödt mot handen och anletet vändt mot månen.

V.

Dagen därpå fick Korczyn mottaga många besök. Redan ganska tidigt på förmiddagen stannade en elegant liten droska framför förstugutrappan, och ur den hoppade Zygmunt Korczynski, klädd i en slängkappa af modernaste snitt och med en bredskyggig artisthatt på hufvudet. Betjäntgossen, som kom ut till hans möte, frågade han ifrigt efter farbrodern. Benedikt var hemma och bjöd brorsonen stiga in i hans rum, hvarifrån kort därpå ljudet af trenne högröstade, litet hetsiga stämmor trängde ut. Zygmunt hördes i irriterad ton plädera för någonting. Hvad han önskade var, att Benedikt skulle öfvertala fru Andrzejowa att, om icke sälja, så åtminstone arrendera ut Osowce och följa med dem utomlands. Han och hustrun hade beslutit att om några månader resa ut, men det gjorde honom ondt om modern, och han kände samvetsförebråelser öfver att lämna henne ensam kvar, särskildt som hon för närvarande befann sig i ett tillstånd af, såsom han kallade det, ytterlig nervös öfverretning.

Benedikt ville ej höra talas om att ge svägerskan ett sådant råd. Han svarade tvärt nej och riktade i stället några allvarligt förmanande ord till brorsonen. Witold föll häftigt in och tycktes försöka öfvertyga sin kusin om något, bönfalla honom om något.

Ej fullt en timme efter Zygmunts ankomst åkte Kirlo upp på gården i ett elegant ekipage, tillhörigt Rozyc. Han kom tydligen från sin rike släkting på

Wolowszczyzna. Förmodligen på skämt och för att roa den på förstugubron stående Leonia smög han sig in i förstugan på yttersta tåspetsarna, och sedan han hängt upp sin kappa, som var förfärdigad efter mönstret af Zygmunts och Darzeckis, återvände han ut till Leonia samt frågade hviskande, med fingret högtidligt höjdt i luften:

— Sofver fröken Stisia?

Leonia svarade, att hon ej sett Stisia ännu i dag, men att denna säkerligen inte sof. Kanhända sydde hon eller klädde hon sig för att komma ned.

— Måtte hon bara inte sätta på sig någonting tungt, — hviskade gästen, — som hindrar henne från att hoppa upp i taket...

Leonia spärrade upp ögonen.

— Hvarför ska' Stisia hoppa upp i taket?

— Af glädje, fröken Leonia, af glädje, — smålog Kirlo. — Ni skall få se sådan glädje det kommer att bli här i huset i dag... och sedan... sedan blir det bröllop af... ett hejdundrande bröllop!

Han gjorde en stor gest med armarna och bad därpå Leonia, hvars nyfikenhet ej kände några gränser, att anmäla honom för sin mor. Fru Emilia, som nyss vaknat, höll just på att dricka sin choklad på sängen, men vid underrättelsen om den afhållne grannens ankomst bad hon, att han skulle föras in i boudoaren, och skred själf skyndsamt till sin toalett.

Med hatten i hand, triumferande hållning och ett mystiskt småleende på läpparna passerade Kirlo igenom salongen, in i boudoaren.

Ännu en stund senare stannade en bryczka utanför förstugutrappan, en tarflig, skakande bryczka, dragen af ett par arbetshästar, med en drängpojke på kuskbocken och en mängd personer af skilda åldrar och kön ini. Sällskapet utgjordes af: en dam med hufvud och ansikte inlindade i en hvit tyllschal, en halfvuxen flicka i halmhatt, två gossar i skolblusar, och ett brunhyadt, svarthårigt, fyraårs barn.

Benedikt och Witold, som genom fönstret varseblifvit fru Kirlowa, skyndade ut till hennes möte.

Då hon kommit in i förstugan, pekade fru Kirlowa på sin barnskara och sade helt förlägen:

— Jag ber så mycket, mycket om ursäkt för att jag kommer med så många, men vi ha varit hos Teofil ett par dagar allesammans och komma direkt från honom. Jag skulle bara titta in för att hämta Marynia... och så har jag dessutom ett mycket viktigt ärende att framföra.

Trots sin förlägenhet föreföll hon dock helt glad. Hon böjde sig ned öfver lilla Bronia, som, så snart de stigit ur vagnen, hängt sig fast i hennes gamla svarta sidenkjol, torkade dammet ur ansiktet på henne och slätade till hennes ostyriga hår så godt sig göra lät. Därpå satte hon sig ned på golfvet och knöt hennes kängremmar.

Då hon rest sig upp igen, bjöd Benedikt henne artigt att stiga in i salongen. Man kunde se, att han hyste djup aktning och måhända äfven deltagande för denna kvinna.

Men fru Kirlowa hade ingen lust att efterkomma uppmaningen. Hon visste, att fru Emilia tröttades af alla besök och samtal, och ville därför ej besvära henne. Hon kom för öfrigt endast på en helt kort liten stund, för att hämta sin dotter och tala med värden i huset och Stisia om en viktig angelägenhet. Hennes ärende gällde endast dem båda, och kanske därför att hon kunde få tala vid dem i något annat, mera afsides liggande rum...

Benedikt bad henne in till sig. Men i detta ögonblick kom hennes äldsta dotter, Marynia, springande ned från Martas och Stisias rum, där hon bott under de dagar, hon varit på besök på Korczyn. Glad och strålande kastade hon sig om halsen på sin mor och började genast ifrigt berätta, hur roligt hon haft på bröllopet, om dansen, om sången på Niemen o. s. v.

Fru Kirlowa betraktade henne rörd, i det hon strök henne öfver håret.

— Det är första gången, vi varit skilda åt så länge, — sade hon till Benedikt, — men det gläder mig, att hon fått ha litet roligt. Lifvet hemma på Olszynka är så enformigt och sträfsamt, och ungdom behöfver omväxling...

Hon hade ännu icke talat till slut, då Stisia uppenbarade sig i trappan och hastigt kom skyndande ned för att hälsa. Hon hade alltid visat särskild sympati och tillgifvenhet för fru Kirlowa, som hon sade påminde om hennes tidigt aflidna mor.

Den unga flickans uppsyn var så strålande, och öfver hennes blick låg ett sådant skimmer af lycka, att fru Kirlowa forskande betraktade henne och därpå slog armen om hennes hals och hviskade i hennes öra:

— Du anar, i hvilket ärende jag kommer... och du har sagt farväl åt alla sorger för alltid! Hvad jag är glad... o, hvad jag är glad... både för din skull och för en annans!

Stisia svarade ej, men öfver hennes läppar flög ett skälmaktigt småleende.

— Och nu, barn, — vände sig fru Kirlowa till sin skara, — ut med er i trädgården! Medan jag talar med herr Benedikt och Stisia, få ni hålla till där ute. Men var tysta och snälla och akta er för all del, så att ni inte störa fru Emilia!

Gossarne rusade genast åstad; Rozia tog den lilla Bronia vid handen och ville föra ut äfven henne. Men Bronia såg på systern med ett par förfärade ögon och grep tag i moderns klädningskjol med båda händerna.

— Jag vill vara här... jag vill vara hos mamma! — ropade hon i jämmerlig ton.

Fru Kirlowa ryckte på axlarna.

— Låt henne stanna kvar! Hur skall man bära sig åt med den där lilla svarta tokan! För resten är hon så liten och dum, att man kan tala

om hvad man vill i hennes närvaro. Hon begriper ändå ingenting.

Med Marynia i spetsen begåfvo sig de öfriga barnen ut i trädgården. Alla gingo på tåspetsarna igenom salongen, ty de stängda dörrarna till fru Emilias rum ingåfvo dem en känsla af bäfvan, nästan af skräck. Witold, som för första gången i dag träffat sin unga väninna, följde efter henne ut i trädgården. Zygmunt började med långsamma steg och med händerna på ryggen vandra af och an i den tomma salongen.

Inkommen i Benedikts rum satte sig fru Kirlowa vid ett bord, på hvilket lågo några böcker tillhöriga Witold. Bronia kröp ned vid hennes fötter, där hon snart somnade. Stisia satte sig bredvid henne och värden i huset midt emot.

Knappast hade emellertid fru Kirlowa förlägen och rodnande framstammat några inledande ord, förrän fru Emilia uppenbarade sig i dörren, insvept i en lång, hvit, spetsprydd morgonrock och med ett ovanligt upplifvadt uttryck i sitt ansikte. Bakom henne visade sig Kirlo, leende och segerstolt, med hatten i hand. Sist kom Teresa med ett honungsljuft uttryck i sina blå ögon, med ett muschplåster på kindbenet och en blomma i håret. Redan några minuter förut hade en elegant klädd, halfvuxen flicka osedd smugit sig in i rummet och satt nu inkrupen i en vrå med ögonen vidt uppspärrade af nyfikenhet.

Efter att på sitt vanliga milda, behagliga sätt ha hälsat gästen, slog sig husets fru ned i karmstolen, som stod framför skrifbordet.

— Jag hoppas, — sade hon sakta och i bedjande ton, — att ni tillåta mig taga del i ert förtroliga samtal. Jag vet, att det gäller Stisia, och då är det ju någonting, som också rör mig.

Teresa sade ingenting och hade förläget krupit bakom sin väninna. Här skulle ju bli tal om kärlek! Det var om kärlek, det skulle bli fråga! Hon visste det, och hennes hållning, hennes blickar, hen-

nes sammanknäppta händer, allt tycktes bönfalla om att man ej skulle jaga bort henne. Kirlo vek sig nästan dubbel framför Stisia och höll sina läppar så länge tryckta mot hennes hand, att hon måste draga undan den.

Fru Kirlowa, hvars förlägenhet nådde sin höjdpunkt, då så många nya åhörare kommo till, flyttade sig oroligt af och an på stolen och rodnade ända upp till hårfästet. Till slut samlade hon dock all sin energi och allt sitt mod och började med hög stämma:

— Mitt herrskap, det är bäst att jag utan omsvep säger, hvad som fört mig hit. Jag tycker om rent språk. Jag kommer å en annans vägnar. Min kusin, Teofil Rozyc, anhåller genom mig om Stisias hand. Orsaken till att han inte personligen framför sitt frieri är, att detta skulle uppröra och enervera honom för mycket; dessutom är han inte säker på hvad för svar han får. Men blir det gynnsamt, infinner han sig själf genast... genast!

Ingen öfverraskades af dessa ord, alla hade förutsett, hvad som komma skulle. Fru Emilia knäppte ihop sina hvita händer och utropade med svag stämma:

— Hvilken lycka för Stisia! Hur ädelt och storslaget af herr Rozyc!

Teresa strålade af osjälfvisk hänförelse. Kirlo hade lutat sig framåt och lät blicken flyga från den ena till den andra, stolt, triumferande, leende. I Stisias drag spårades ej minsta rörelse; hon höll ögonen nedslagna, och kring hennes läppar lekte ett tankfullt småleende.

Efter några ögonblicks tystnad tog fru Kirlowa åter mod till sig och fortsatte:

— Teofil har fattat ett varmt tycke för Stisia; det bevisas för öfrigt bäst af det steg han tagit. Jag är säker på att hon skulle bli lycklig med honom, ty han har ett hjärta af guld... och hufvudet är det inte heller något fel på. Men innan jag lofvade

honom att bli hans förespråkerska, sade jag honom öppet och ärligt, att jag ämnade låta Stisia veta allt om honom, hela sanningen... Ifall hon sedan ändå samtycker till att rädda och lyckliggöra den stackars gossen, så desto bättre; om inte, så hvad vill man göra? Jag kan inte för något pris i världen föra någon bakom ljuset. Teofil gick in därpå och till och med bad mig, att jag skulle bereda Stisia på allt...

— Jaså... Ett stormigt förflutet? Förstörd förmögenhet? — insköt Benedikt i frågande ton.

Kirlo gjorde en misslynt grimas och mumlade:

— Alldeles onödigt! Totalt onödigt! Dumma skrupler!

Fru Kirlowas ansikte fick ett uttryck af plågsam förlägenhet. Hennes blick irrade oroligt öfver de närvarande. Man kunde se, att hon skulle ha föredragit att ha färre åhörare. Men saken stod ej att hjälpa. Alla de närvarande hade rätt att vara här.

— Nej, — svarade hon på Benedikts frågor, — nej, det är inte alls det. Han har ännu en vacker, man kan nästan säga stor förmögenhet kvar, och hans förflutna... nå ja, det är en sak för sig. Han skulle nog själf önska numera, att det varit annorlunda, men sitt goda hjärta har han åtminstone bevarat kvar... Nej, det är något annat... Teofil ... Teos...

Hon började stamma, rodnade starkare än någonsin förut och slöt nästan hviskande:

— Teos är mor... morfi... Herre gud, hur heter det nu igen?... Jag kan aldrig komma ihåg det där ordet!... Morfi... morfinist!

Benedikt såg på henne med stora ögon.

— Hvad tusan säger du för slag? — utbrast han. — Det har jag aldrig hört...

I låg, stammande ton började fru Kirlowa redogöra för allt hvad hon visste om denna sak, på samma gång som hon ifrigt försökte urskulda kusinen. Han hade blifvit svårt sjuk för några år se-

dan, och de utländska doktorerna hade vant honom vid det där olycksaliga medlet...

Benedikt drog mustascherna nedåt.

— För att tala rent språk, — inföll han, — är herr Rozyc en... drinkare!

Fru Kirlowa ryckte till, så smärtsamt berörde henne detta uttryck. När allt kom omkring, var det ju inte hans fel, det var den där så kallade »stora världen», som hade förledt honom. Dessutom, tänk hvilka frestelser och faror, hans ofantliga rikedomar inledt honom i!

För öfrigt ville han själf komma ifrån sin olyckliga last och hade redan flere gånger försökt, ty han sörjde och blygdes djupt öfver den... men hittills hade hade han ej kunnat. Kanske dock att en kvinna, som han hölle af, skulle förmå, hvad han ej själf förmått. Ifall han kände sig lycklig, skulle han upphöra att plågas af den där ledan för allting; ett lugnt, regelbundet hemlif skulle återge honom hälsan och hågen för arbete. Stisia kunde verkligen bli en räddande ängel för honom, om hon blott ville, om inte det hon nyss fått veta afskräckte henne...

Fru Emilia höjde sina sammanknäppta händer mot taket.

— Afskräckt henne! Afskräckt! — utropade hon. — O, det ni nu sagt oss gör herr Rozyc ännu mera intressant i våra ögon, väcker ännu lifligare sympati för honom hos oss, ty det bevisar en natur, som trår efter att lösslita sig ur den grå verklighetens bojor och åtminstone söker drömma sig in i en skönare, mera upphöjd och poetisk tillvaro. O, att få lefva vid en sådan mans sida, få älska och svärma med honom...

— Och kanske berusa sig, — muttrade Benedikt, som alls icke tycktes dela sin hustrus förtjusning.

— Hvilken lycka det vore! — slöt fru Emilia.

— Hvilken lycka det vore! — ljöd Teresas tunna lilla stämma öfver stolsryggen.

— En ståtlig förmögenhet... ett lysande namn... förnäma relationer, — började Kirlo med ett hänryckt leende.

Hans hustru vände sig till Stisia med tårar i ögonen.

— Han har ett hjärta af guld och skulle säkert förstå att uppskatta och lyckliggöra en god och honom tillgifven hustru. Om du visste, Stisia, hur god han har varit mot oss! En annan skulle i hans ställe inte ha velat veta af sina fattiga släktingar, men han har varit en vän, en bror för oss... och en välgörare, ty — hvarför skulle jag inte tala om det? Fattigdom är ingen skam — han har lofvat åtta taga sig an våra gossar och betala för dem i skolan... han har redan betalt för ett halfår... Men det är ju ändå ingenting — hufvudsaken är, att han är så god, så ömsint. Han är alldeles förtjust i vår lilla Bronia och kan sysselsätta sig med henne långa stunder. Härom dagen kom han till Olszynka och gaf sig ej, förrän jag lofvat, att vi allesammans skulle komma och hälsa på honom på Wolowszczyzna. I två hela dagar ha vi nu varit hos honom, vi allesammans, och en sådan värd han varit! Att det vankades en hop läckerheter och bjöds på förströelser i oändlighet, det fäster jag mig mindre vid... men han passade själf upp på oss, lekte med barnen, visste inte hur väl han ville oss, och endast stundtals försjönk han i sin olycksaliga apati... Han har ett hjärta af guld och är en djupt beklagansvärd människa... så rik han än är.

Hon torkade sig i ögonen, och vänd till Stisia frågade hon i halft bedjande, halft otålig ton:

— Nå, Stisia?

— Det är ju klart, att Stisia svarar ja, — inföll fru Emilia nästan häftigt. — Detta är ju en verklig försynens nåd!

— Det är bestämdt ett verk utaf den helige Antonius, — hviskade Teresa bakom stolsryggen.

— Jag faller till den blifvande fru Rozycowas fötter, — sade Kirlo med en djup bugning.

Benedikt teg och snodde mustaschen om fingret men inföll så till slut i sin tur:

— Nå, Stisia? Hvad säger du?

Stisia såg upp. Hon var fullkomligt lugn, och i det hon med en lätt böjning på hufvudet vände sig till fru Kirlowa, började hon:

— Jag är herr Rozyc mycket tacksam för hans hedrande och ädelmodiga anbud. Jag vet dock, att det fordrats ej litet öfvertalningar och inflytelser för att förmå honom till detta steg; jag anar, att han länge måst strida med sig själf, innan han kunnat fatta detta beslut. Det förstår jag för öfrigt mycket väl. Hvarken min samhällsställning, min uppfostran eller min smak och mina vanor göra mig till en lämplig hustru åt honom. Jag har alls inga kvalifikationer för att bli en förnäm dam, en världsdam, och inte heller känner jag någon lockelse...

— Desto mer bör du uppskatta herr Rozycs storsinta anbud, — afbröt henne fru Emilia.

— En desto större nåd af den gudomliga försynen är det, — inföll Teresa.

— Allt detta, — slöt Stisia, fortfarande vänd till fru Kirlowa, — skulle redan i och för sig ha gjort det omöjligt för mig att mottaga detta offer; men det afgörande, absolut bestämmande skälet är, att jag sedan i går är förlofvad...

För ett ögonblick sutto alla förstummade af häpnad; sedan ropade de på en gång, om hvarandra:

— Hvad? När? Hur? Med hvem? Med hvem?

Stisia reste sig. Någonting dref henne upp från stolen och jagade blodet till hennes kinder.

— Med en granne till Korczyn, med ägaren till en af gårdarna i den bohatyrowiczska okolitsan, med herr Jan Bohatyrowicz! — svarade hon långsamt, med en stämma, som lätt darrade af sinnesrörelse.

Nu nådde sällskapets häpnad sin spets. Utropen korsade hvarandra.

— Hvad för slag? Hvad? Med hvem? Du skämtar! Hon skämtar! Fröken skämtar!

Men det syntes mycket väl på Stisia, att hon ej skämtade. Hon hade rynkat ögonbrynen, och med stolt lyftadt hufvud lät hon sina blixtrande ögon vandra från den ena till den andra af de närvarande. Slutligen gjorde Benedikt en otålig gest med handen.

— Lugna er, lugna er, — ropade han, — och låt mig tala vid Stisia!

Han vände sig till denna.

— Skämtar du inte, Stisia? Talar du verkligen allvarsamt? Har du verkligen förlofvat dig med någon Bohatyrowicz?

Hon visade honom sin hand.

— Som farbror ser, har jag inte längre min mors ring på mitt finger. I går gaf jag den åt honom. Mitt hjärta, min hand och min framtid tillhöra honom.

Benedikt mumlade någonting mellan tänderna, såg på sin unga släkting och frågade på nytt:

— Genom hvilken tillfällighet har du gjort hans bekantskap?

Ett litet vemodigt leende krusade hennes läppar. Hon såg farbrodern rätt in i ögonen.

— Det är sant, att det blott är genom en tillfällighet vi och de kunna göra hvarandras bekantskap.

— Seså, seså, — brummade Benedikt, — de där idéerna och teorierna äro en sak och din framtid en annan. Har du på fullt allvar gått och förälskat dig i den där karlen? Älskar du honom verkligen?

Åter var det, som om en elektrisk gnista sprungit upp i hennes hjärta och drifvit blodet till hennes kinder och tårarna till hennes ögon. Hon höjde hufvudet.

— Jag älskar honom af hela mitt hjärta, och lika viss som jag är på att jag lefver, lika viss är jag på att han älskar mig tillbaka, — svarade hon.

Fru Emilia började helt plötsligt och oväntadt få

känningar af sin globus. Med kväfd stämma och ögonen fulla af tårar utropade hon dock:

— Stisia! Hvad tänker du på! Du, som varit så stolt! Du, som af stolthet inte velat mottaga någonting af mig! Du, som af stolthet inte tillåtit ens det oskyldigaste skämt med din fars eller din person — du afstår frivilligt från en lysande lott, en hög ställning i världen och gifter dig i stället med en bonde... ja, med en bonde!... O, gud, hvilken gåta människohjärtat ändå är! Hvilka mysterier det gömmer!

Stisia smålog.

— Detta är alls ingen gåta, — svarade hon. — Just därför att jag är stolt, vill jag ej bli tagen till hustru af ädelmod och godhet, genom försynens eller den helige Antonius' nåd och till följd af öfvertalningar. För mitt lifs lycka vill jag ha att tacka en man, som älskar mig, och det gemensamma arbetet med honom...

— Mysterier, gåtor! — utropade Benedikt. — Det finns inte ett uns sundt förnuft i det pratet! En pojke har gått och förälskat sig i en bra och ståtlig flicka — också ett under! En flicka har förälskat sig i en ståtlig och kanske äfven bra pojke — ett nytt under! Prat, dumt prat alltigenom!... Det enda, som är af någon betydelse härvidlag, mitt barn, — fortsatte han, vändande sig till Stisia, — är, att du kanske inte riktigt känner till det lif, som väntar dig där borta...

— Jo, mycket väl, farbror...

— Nå, men arbetet? Vet du, hur du kommer att få arbeta?

Nu förmådde hon ej längre lägga band på sig.

— Men, farbror, — utbrast hon, — bristen på arbete är ju just hvad som så länge förgiftat mitt lif. O, jag är så tacksam för att ändtligen få en uppgift i lifvet, verklig sysselsättning, få vara till nytta, till hjälp...

Uttrycket i Benedikts ögon ljusnade, och han såg på sin släkting med en blick, som blef allt blidare och varmare. Han återtog dock med tvekan de stämma:

— Nå, men den där... den där... andliga olikställigheten?...

— Någon sådan finns inte. Jag äger hvarken stora kunskaper eller några slags ovanliga talanger och anlag och har åtminstone så pass mycket omdöme, att jag inser det. Af det lilla, jag kan, kommer jag utan tvekan och utan minsta afsaknad att kasta öfver bord det, som ej kan vara mig eller, efter hvad det synes mig, någon annan till minsta gagn. Och om jag sedan ändå äger någon smula mera vetande än han... än de...

Rörelsen kväfde hennes stämma. Men med lyftadt hufvud och strålande blick slöt hon:

— Så med hvilken glädje skall jag inte dela med mig däraf åt dem... o! med hvilken glädje skall jag inte låta mitt stackars lilla ljus lysa dem, så att de skola få det litet ljusare, klarare, gladare!

Benedikt reste sig Han vred mustascherna uppåt.

— Ni unga sjunga på samma melodi allihop nu för tiden!... Men, — tillfogade han, — ni ha rätt, det kan inte nekas, att ni ha rätt.

Fru Emilia kände häftiga smärtor i bröstet, i ryggen och i sidan och hade endast så mycket krafter kvar, att hon kunde ropa:

— Terenia! För mig härifrån, Terenia!

Teresa skyndade hastigt fram till henne, hjälpte henne upp ur länstolen och ledde henne mot dörren.

Men, o under, Kirlo, den påpasslige, deltagande Kirlo gjorde ej en rörelse för att bispringa den plågade, lidande värdinnan. Han satt som fastvuxen, som förstenad, med gapande mun och slö blick. Han förstod ej, hvad som försiggick och hvad som sades omkring honom; han bokstafligen icke förstod det. Han hvarken förvånades eller harmades eller vredgades, ty

alla tankar hade flugit sin kos ur hans hjärna med undantag af en, som oafbrutet kretsade där inne:

— Teos Rozyc har fått korgen... Rozyc, ägaren till Wolowszczyzna, furstinnans systerson, har fått korgen.

Han rörde på läpparna och hviskade sakta:

— Teos har fått korgen...

Lik en automat reste han sig upp från stolen, och med hatten i hand samt alltjämt med gapande mun och slö blick passerade han igenom salongen. I det han öppnade dörren till fru Emilias boudoar, upprepade han än en gång:

— Teos har fått korgen...

Samtidigt kom Witold häftigt inrusande i salongen utifrån trädgården. Några minuter förut hade Leonia obemärkt smugit sig ut ur faderns rum, sagt några ord åt Zygmunt, som satt och bläddrade i ett album i salongen, samt därpå skyndat ut på trappan mot trädgården och med full hals börjat ropa:

— Widzio! Widzio!

Allt, hvad hon uppsnappat borta i sin vrå, hade hon berättat för brodern, och då detta väl var gjordt, hade hon begifvit sig upp till Marta.

Witold åter rusade med ilande fart igenom salongen, förbi Zygmunt, som med häpen uppsyn stod midt på golfvet, och in i Benedikts rum.

— Stisia! — ropade han, tryckande dennas händer. — Syster! Käraste vän! Jag hade allt en liten förhoppning om att det skulle gå så — men bara en liten svag förhoppning, ty jag trodde ändå, att hottentottkvinnan skulle ta öfverhand, och att du skulle tycka synd på den vackra tatueringen. Alltså har du verkligen beslutit dig för att lyckliggöra den där präktige gossen, tillföra dina bröder litet ljus och glädje och vår dyra jord din arbetskraft! Bravo! Jag gratulerar, jag gläder mig... o, hvad jag gläder mig!

Och han slog skrattande armarna om henne, kysste hennes händer och snurrade ett par hvarf rundt med henne genom rummet. Men därpå blef han

hastigt allvarsam, tryckte hårdt Stisias händer och såg henne hjärtevarmt in i ögonen.

— Kom ihåg, — sade han, — att du har en bror i mig, och inte blott du utan ni bägge två! Vi skola troget hålla ihop och stå hvarandra bi.

Benedikt smålog åt sin sons entusiasm — men ej ironiskt och föraktfullt som förr utan nästan blidt. Hans vanligen så stränga och dystra ansikte hade under de sista dagarna öfver hufvud taget ej alls haft sitt sedvanliga uttryck.

— Ack, den ungdomen! Den ungdomen! — mumlade han under sina långa mustascher. — Den tror, att den skall kunna förändra världen i ett tag, utföra underverk... Ack, den ungdomen!

Det kom ett uttryck af vemod i hans blick, och han skakade sorgset på hufvudet.

— Nå, Stisia, — återtog han, — är ditt beslut oåterkalleligen fattadt?

— Så oåterkalleligen, — svarade hon, — att ingenting i världen, icke ens din vilja, min käre farbror och förmyndare, skulle kunna förmå mig att ändra det.

Hon böjde sig ned och förde hans hand till sina läppar. Han tryckte hennes hufvud mot sitt bröst.

Då reste fru Kirlowa sig upp från sin plats och ville säga något, men vid den rörelse hon gjorde vaknade lilla Bronia och reste äfven på sig. Härvid råkade hon emellertid olyckligtvis snafva i sina kängsnören och föll, så lång hon var, omkull framför moderns fötter. Men detta var Bronia van vid, och hon gaf ej minsta ljud ifrån sig utan ställde sig först på alla fyra, reste sig därpå alldeles och förklarade med allra största lugn, i det hon bredde ut sina små bruna, nakna armar:

— Mamma, jag vill hem!

Men utan att fästa sig vare sig vid Bronias fall eller hennes uttryckta önskan gick fru Kirlowa fram till Stisia och fattade dennas händer. Hennes kinder brunno, och hennes ögon voro tårade.

— Det gör mig så ondt, så ondt om min stac-

kars gode kusin, — började hon. — Men jag kan ej neka till att... att du kanhända handlat klokt och gjort ett godt val... att du kanhända blir lyckligare...

Hon kysste henne hjärtligt.

— Då du varit matmor några år, skall jag skicka min Rozia till dig, så att hon får lära sig och vänja sig vid att taga del i alla slags arbeten... äfven sådd och skörd.

— Hon smålog genom tårarna.

— Och kanske att du med tiden kan finna någon bra och präktig ungersven åt henne där, alldeles som du funnit en för egen räkning.

Hon ville hviska ännu någonting i örat på Stisia, då hon kände sig dragen i kjolen. Lilla Bronia stod tätt framför henne med utbredda armar, såg upp till henne med sina svarta ögon och upprepade med stort allvar:

— Jag vill hem, mamma!

Det var verkligen på tiden, att fru Kirlowa återvände hem, där en mängd bestyr väntade henne; dessutom måste hon ännu i dag fara till Wolowszczyzna. Hon begaf sig därför i sällskap med Witold ut i trädgården för att söka rätt på barnen.

— Säg åt någon, Widzio, — ropade Benedikt efter sonen, — att bedja Marta komma ned till mig.

Därpå vände han sig till Stisia.

— Har du talat vid din far?

Hon hade ännu ej haft tillfälle därtill, ty Orzelski steg sent upp och ägnade sedan en god stund åt frukosten, som bars upp på hans rum, och så länge han var sysselsatt med att äta, var det ej värdt att försöka tala med honom om någonting.

— Gå då till honom nu och säg honom allt... han är ju ändå din far! Och jag måste tala och rådgöra med Marta!

Stisia passerade igenom den tomma matsalen och styrde stegen mot trappan, som förde till öfre våningen.

Då hörde hon plötsligt sitt namn uttalas bakom sig. Hon vände sig om och varseblef Zygmunt, som

stod lutad mot väggen och såg efter henne, blek och med ett nästan förfäradt uttryck i sitt ansikte.

— Hvad vill du, kusin? — frågade hon.

— Jag vill tala vid dig... Vid allt, som är dig heligt på jorden, bönfaller jag dig om ett ögonblicks samtal!

— Mycket gärna, — svarade hon med kylig artighet och närmade sig honom.

— Kusin! Är det... är det sant, att du afslagit Rozycs frieri och ämnar gifta dig med en... med en... *que sais-je?*... någon sorts tarflig jordbrukare?

— Ja, det är sant, — svarade hon lugnt.

— Du store gud! Men en sådan mesallians... det är ju ett andligt själfmord! Betänker du inte den oerhörda klyftan emellan er, disharmonien i tänkesätt och smak! Det är ju rent af någonting omoraliskt detta!

Hon såg honom rätt i ansiktet med ett uttryck af oförställdt gäckeri.

— Hör jag rätt, kusin? Är det du, som uttalar sådana bekymmer för harmonien i äktenskapet och moralen?

Han blef litet förlägen, men uttrycket af förfäran och indignation vek ej ur hans ansikte. Stisia ville gå; men han fattade hennes hand, som hon dock genast drog undan.

— Är det något mera du vill? — frågade hon kallt.

— Ja, — utropade han. — Tror du inte, att jag mycket väl förstår motivet till detta vansinniga steg? Du vill resa en oöfverstiglig skiljemur mellan dig själf och de gamla minnena... de forna känslorna... mig! Om du gifte dig med Rozyc, skulle vi komma att tillhöra samma kretsar... vi skulle mötas, vi skulle träffa hvarandra. Därför flyr du till en annan sfer... du sänker dig till pöbeln för att försvinna ur min synkrets, och för att jag skall försvinna ur din.

Hon såg på honom med ett par stora, förvånade

ögon. I första ögonblicket tycktes hon ej fatta meningen med hans ord, och sedan var det, som om hon ej velat tro sina egna öron.

Men Zygmunts förfäran var ej låtsad. Hans vanliga lugn och måttfullhet öfvergåfvo honom alldeles. Han grep sig med båda händer om hufvudet.

— Gör det inte! Jag besvär dig! Störta inte dig själf i olycka och belasta inte mitt samvete med en så förskräcklig börda! Jag kommer alltid att se dig för mig som vålnaden af någon jag mördat. Förbarma dig öfver mig och öfver dig själf! Jag lofvar dig, att jag skall undvika dig, att jag skall bege mig härifrån, att jag ej på något sätt skall försvåra en kamp, som måste vara fruktansvärd, eftersom den kunnat förleda dig till ett så förtvifladt steg.

Nu förstod hon, nu kunde hon ej tvifla på att hon hört rätt. Några besynnerliga ryckningar öfverforo hennes ansikte, och slutligen förmådde hon ej längre behärska sig utan brast ut i ett högt, silfverklingande skratt. Alltjämt skrattande vände hon honom ryggen, skyndade tvärs öfver förstugan och begaf sig med snabba steg uppför trappan. Ännu sedan hon försvunnit, trängde ljudet af detta klara, pärlande skratt ned i den stora förstugan.

Zygmunt rätade på sig, och såsom han på sista tiden tagit för vana, kastade han en blick nedåt sin gestalt, hvars former börjat runda sig alltmera.

— Landtlolla! — hväste han mellan tänderna.

Mellan en ouppbäddad säng och ett bord, belamradt med rakdon och diverse klädespersedlar, stod Orzelski, klädd i en storblommig nattrock, och spelade fiol. Fönstret var öppet, och den spelandes blå ögon voro riktade mot trädtopparna utanför. Hans läppar logo, och han höjde sig på tåspetsarna, liksom om han med tonerna velat stiga mot höjden. Till följd af luftdraget stod hans snöhvita hår som en gloria kring hans hufvud.

Med ögonen ännu glittrande af munterhet gick Stisia fram till sin far.

— Pappa, — sade hon, — jag har någonting för oss båda mycket viktigt att tala med dig om.

Han såg förströdt på henne utan att höra upp att spela.

— Hvad då för slag? Aha, jag vet... herr Rozyc... Vänta ett litet tag, jag skall bara sluta den här serenaden först.

Stisia satte sig ned att vänta, och musiken fortfor ännu en god stund, än i allegro, än i andantissimo och så åter igen i allegro. Ändtligen var dock stycket slut. Orzelski smackade med tungan, kysste stråken och smålog förtjust.

— Hvad tycker du? Är det inte en härlig serenad?

Strax efter det Stisia gått, hade Marta genom en sidodörr trädt in i Benedikts rum. Hon kom ej som vanligt med buller och bång utan tyst och stillsamt och nästan skyggt.

— Du har skickat efter mig, Benedikt, — började hon, — men jag skulle ha kommit ändå, ty jag har en bön till dig... fastän jag sannerligen inte vet ... hur... hur jag skall kunna komma fram med den...

— Hvad för slag, har du kanske också gått och förlofvat dig med någon vacker gosse? — skämtade Benedikt.

Hon skakade på hufvudet och satte sig ned på yttersta kanten af en stol, midt emot sin släkting.

— Så dum är jag inte, att jag har några funderingar på sådant, — svarade hon i förunderligt stillsam och mjuk ton, — men ser du... Stisia gifter sig snart, och om du ger ditt samtycke... om du tillåter det... så flyttar jag öfver till henne... slår mig ned hos dem, i deras stuga...

— Hvad för slag? — utropade Benedikt.

— Jag försäkrar på min heder, att det är min mening, och att jag gärna vill det, — fortsatte Marta med nedslagna ögon. — Jag kommer inte att lefva på nåder hos dem, ty ännu har jag krafter nog att

arbeta, och min erfarenhet som husmor kanske också kan komma dem till nytta. Men här behöfs jag ej... här är det ingen, ingen, som behöfver mig...

— Behöfs du inte? Hvad pratar du för dumheter? — afbröt Benedikt henne otåligt.

Hon skakade på hufvudet och upprepade:

— Här behöfs jag inte. Barnen ha växt upp, din hustru har jag aldrig kunnat vara till lags... och hvad hushållet beträffar... bah! Du tar dig en hushållerska i mitt ställe... Stisia åter igen håller af mig ... hon har alltid varit vänligast mot mig af alla här. ... Och dessutom, de där människorna...

Hon började stamma och strök sig med handen öfver de fuktiga ögonen.

— De där människorna, som hon nu kommer att lefva ibland, kände jag också förr... och höll af dem... Ödet själft visade mig till dem... men jag gick inte... Därför går jag nu i stället, arbetar tillsammans med dem en liten tid... länge blir det säkert inte... och sedan få de spika ihop fyra bräder åt mig och bära mig till grafven. Stisia och Jan ha beslutit att gifta sig om två månader... till dess kan du mycket väl hinna skaffa dig en hushållerska, Benedikt. Uf, jag står inte ut!

Hon började hosta.

Benedikt stirrade några ögonblick på henne; så utbrast han:

— Dumheter, tokprat! Snart kommer väl hela Korczyn att flytta öfver till okolitsan... Nå nå, — tillfogade han med ett småleende, — min hustru och fröken Teresa stanna då alltid kvar här.

Han reste sig upp och ställde sig framför Marta.

— Hvad är det du pratar? Hvad är det för dumma idéer du fått i hufvudet? Skulle du inte behöfvas här? Store gud! Är det inte vi två ensamma, som ha arbetat här i öfver tjugo år! Inte behöfvas! Hvad tror du, att jag skulle ha tagit mig till, om jag inte haft dig? Det är inte bara mitt eget utan också ditt arbete, jag har att tacka för att jag kunnat hålla

mig kvar på Korczyn. En sträfsam, duglig, omtänksam, redbar husmor — skulle inte behöfvas! Sådant prat! Och mina barn se'n! Har du inte varit som en mor, i moders ställe, för dem? Har du inte så godt som uppfostrat dem? Witold har dig att tacka för mycket, du har gifvit honom många goda och sunda lärdomar... Kära Marta, jag har alltid ansett dig för en vän och hållit hjärtligt af dig; men, ser du, allehanda slags bekymmer och sorger ha gjort mig så dyster och tungsint, att jag aldrig haft lust att visa hvad jag känner. Men jag är dig tacksam, jag kommer alltid att förbli dig tacksam, och jag släpper dig på inga villkor ifrån mig, på inga villkor, hör du det!... Inte behöfvas! Slidder sladder. Du har arbetat som en träl i hela ditt lif och skulle inte behöfvas! Ingen håller af dig! Nå, än jag då? Vi ha ju växt upp tillsammans, vi ha arbetat tillsammans...

Han gick med långa steg fram och tillbaka i rummet, drog mustascherna nedåt och gestikulerade med armarna. Marta satt och såg på honom med sina lifliga, gnistrande, svarta ögon, hvilkas uttryck växlade mellan förvåning, rörelse och glädje.

— Hjärtans vän! — utropade hon. — Menar du verkligen, hvad du säger? Säger du inte så bara af medlidande med din gamla släkting?

— Jag bedyrar på min heder! — utbrast Benedikt. — För resten, tänk själf efter!

— Å! — ropade Marta, och hon rusade upp från stolen, nu på sitt vanliga burdusa sätt, och fram till Benedikt, hvars båda händer hon fattade. — Käraste du! Hvad du har gjort mig lycklig! Hvad jag är glad! Jag tyckte, att jag var ett gammalt skrälle, som ingen behöfde, och som ingen brydde sig om. Och du vet inte, du, hvad det vill säga att lefva hela lifvet utan någon, som håller af en eller säger en ett godt ord. Jämt och ständigt har jag gått och dragits med en sådan dysterhet och tungsinthet, att jag ofta önskat mig ligga i grafven. Jag försökte tala reson med mig själf, men ständigt plågade mig ändå

den där längtan efter att ha någon, som hölle riktigt af mig, efter att kunna bereda någons lycka i lifvet. Jag ville försöka där borta... men nu vill jag det inte längre, nu gör jag det inte... Hvarför i all världen skulle jag det, ifall du behöfver mig, och ifall du verkligen håller af mig som en syster? Å, käraste du, hvad du gjort mig glad, hvad du gjort mig lycklig!

Hon tryckte sig intill honom, kysste hans rockärm och grät och skrattade om hvartannat. Till slut fick hon en häftig hostattack.

— Nu, — återtog hon, då hostan gifvit med sig, — måste du tillåta, att jag lånar ett par hästar på en dag... Jag skall fara till staden, till doktorn... jag måste låta kurera mig, så att jag ännu länge kan vara dig till nytta... Jag förkylde mig för tre år sedan, då jag lade ned grönsaker för vintern i källarn, men jag brydde mig inte om det... »Hvad skall det tjäna till att jag blir frisk igen?» tänkte jag, och så ville jag dessutom inte göra besvär... Ibland har det varit riktigt dåligt med mig, men jag har aldrig låtsat om det. »Ju fortare, desto bättre!» har jag tänkt. Men nu är det en annan sak. Ifall du behöfver mig, och ifall du håller af mig och sätter någon smula värde på mig, måste jag börja sköta om mig... för att kunna vara dig till nytta så länge som möjligt och kanhända... Uf, jag står inte ut!

Hon skrattade och hostade på en gång.

— Kanhända vara med och dansa på dina barns bröllop! Ha ha ha!

Benedikt tryckte en hjärtlig kyss på hennes panna.

— Lugna dig nu, — sade han, — och sätt dig ned och berätta för mig allt hvad du vet om Bohatyrowiczs i allmänhet och Stisias trolofvade i synnerhet. Jag är hennes förmyndare, och fastän flickan är myndig och det finns både energi och förstånd hos henne, kan jag ändå inte utan vidare ge mitt samtycke. Witold litar jag inte mycket på, han ser allt genom rosenfärgade glasögon; men jag vet, att du alltid intresserat dig för de där människorna, nyss

varit på bröllop hos dem och säkert haft både ögon och öron öppna... berätta för mig allt hvad du vet om dem!

Äfven denna uppmaning gladde Marta, ty den var ju ett bevis på att hon verkligen kunde vara till nytta, och att Benedikt hyste förtroende för henne samt litade på hennes omdöme.

Hon satte sig alltså åter ned och började utförligt berätta och beskrifva allt för honom.

Hon hade ännu icke slutat, då det hördes snabba steg i matsalen och strax därpå Orzelski uppenbarade sig i dörren till Benedikts rum. Han var alltjämt klädd i sin blommiga nattrock och höll fiolstråken i handen. Hans vanligen så godmodiga ansikte hade ett uttryck af vrede och förtrytelse.

— Herr Benedikt, — ropade han på tröskeln, — jag hoppas, att ni inte ger er tillåtelse till de där... de där dumheterna. Ni är Stisias förmyndare, och jag hade inte väntat, att min dotter skulle... skulle utsättas för en sådan chikan i ert hus...

Han fnös af harm, rätade stolt på sin lilla runda gestalt och höjde fiolstråken i vädret.

— Här är inte alls fråga om några chikaner, — svarade Benedikt, i det han reste sig upp. — Stisia är myndig och gifter sig med hvem hon vill...

— Hon gifter sig med den där... den där... och ger herr Rozyc korgen! Men jag... men jag... hvad skall det bli af mig? Skall jag följa med henne till en... en eländig liten stuga. Jag... jag... är inte van vid sådant... där finns säkert inte plats ens för ett piano... jag... jag kommer att svälta ihjäl där...

Tårarna stodo honom i ögonen, hans vrede lämnade rum för förtviflan, han nästan snyftade. Benedikt lade sin hand på hans axel, och lugnt, fastän med rynkad panna och ett uttryck af afsmak i blicken, yttrade han:

— Ni behöfver inte oroa er, herr Orzelski! Liksom ni hittills bott på Korczyn, så kommer ni allt

framgent att göra det. Där borta skulle ni verkligen inte passa. Mitt hus står allt fortfarande öppet för er; för öfrigt har ni en liten penningsumma innestående hos mig. Jag kommer endast att kunna utbetala en del af den till Stisia....

Orzelski lyssnade begärligt till dessa ord och blef strax betydligt lugnare.

— Men... men... tycker ni verkligen det går an, att en flicka af familj gör en sådan mesallians?

Benedikt stod några ögonblick som begrundande.

— Bäste herr Orzelski, — svarade han, — tänk på er egen ungdom!... Kanske att Stisia kommer att bli lyckligare genom sin mesallians, än min kusin blef genom sitt giftermål med er... fastän ni voro af samma stånd.

Orzelski blef litet förlägen. Några minnen vaknade hos honom.

— Hjärtat, — började han, — hjärtat, he, låter inte befalla sig. Om det varit något... något... å min sida, så har det varit hjärtats fel...

— Nåja, — afbröt honom Benedikt, — på hvad som varit är ej värdt att spilla många ord, och för er framtid kan ni vara lugn. Gå ni upp till er och spela sonater och serenader, så skall Marta strax skicka upp frukosten.

Orzelski såg på sin fiolstråke och funderade några ögonblick.

— Då det är på det sättet, — började han, — så må Stisia gärna... men i alla fall passar det inte, att en fin fröken... det passar inte... nej, det passar inte...

Han skakade på hufvudet, i det han yttrade de sista orden, men aflägsnade sig dock fullkomligt lugnad.

Ännu länge fortsatte Benedikt att samtala med Marta och Witold, hvilken senare begifvit sig in till fadern, så fort han ledsagat fru Kirlowa och hennes barn till vagnen.

Då efter en stund slamret af tallrikar i matsalen förkunnade, att man börjat duka, bad Benedikt Marta,

att hon skulle uppskjuta middagen ett par timmar och tillsade Witold att ropa på Stisia.

Denna kom orolig skyndande. Hon fruktade, att någonting obehagligt förestod.

— Kom! — sade Benedikt, i det han satte sin halmhatt på hufvudet och bjöd henne armen.

Hon förstod, hvart han ämnade ledsaga henne, och tog med ett utrop af glädje den erbjudna armen.

De veko in på vägen, som lik ett hvitt band ringlade fram öfver de vissnade fälten. Himlen täcktes af hvita molntappar, luften var frisk och klar, öfver hela naturen hvilade höstens litet vemodiga stillhet och tystnad.

Då Stisia och Benedikt trädde in på Anzelms gård, började en skata i bigarråträdet kraxa, en tupp, som satt uppflugen på staketet, gol, och Mucyk, hunden, kom skällande emot dem. Men Stisia strök honom öfver hans gula päls, och hunden började vifta på svansen och såg förtjust på henne med sina kloka ögon.

Sedan varseblef dem en högväxt, ståtlig ung man, som i bortersta ändan af trädgården var sysselsatt med att meja gräs. I första ögonblicket stod han som förstenad, och oron och ångesten jagade hvarje blodsdroppe från hans solbrända kinder. Men så tycktes det med ens gå upp för honom, hvad detta besök hade att betyda, och det kom ett strålande skimmer i hans blå ögon. Han släppte lien, skyndade med ett par språng fram till Benedikt, föll på knä och tryckte hans hand till sina läppar. Benedikt riktade dock ej blicken mot honom utan mot Anzelm, som stod ute på förstugubron, insvept i sin fotsida rock, och långsamt förde handen till den höga fårskinnsmössan.

De bägge männens blickar möttes; under några minuter sågo de tigande på hvarandra. Slutligen lade Benedikt handen på den framför honom knäböjande Jans hufvud och sade i frågande ton:

— Jerzys son?

Anzelm rätade på sig och blottade sitt hufvud.

Därpå höjde han handen, i hvilken han höll sin mössa, och i det han visade hän mot skogen på andra sidan Niemen, svarade han litet stammande:

— Ja, en son till... till ho - nom,. som hvilar i samma graf som er bror!